New Testament

Kutep Language

Kutep - Bible - New Testament

Matiyu	3
Markus	69
Luka	112
Yohana	184
Wánde Átōm	239
Roma	306
1 Korinti	337
2 Korinti	368
Galatiya	388
Afisa	399
Filipi	410
Kolosi	417
1 Tesalonika	424
2 Tesalonika	431
1 Timoti	435
2 Timoti	444
Titus	450
Filimon	454
Mbaíbráne	456
Yakubu	480
1 Bitrus	488
2 Bitrus	496
1 Yohana	501
2 Yohana	509
3 Yohana	510
Yahuda	512
Kúrwá Yohana	515

© 1995, The Bible League

Kutep - Bible - New Testament

Matiyu

Matiyu 1

1Abāne si rishi ná Yesu Kristi. Awū si umbae Dawuda. Dawuda ámá si umbae Ibrahim.

2Ibrahim mbae Ishaku, Ishaku mbae Yakubu, Yakubu mbae Yahuda tí ameínjā-wū.

3Yahuda mbae Parez tí Zera, íya-bā si Tamar. Parez mbae Heziron. Heziron mbae Aram.

4Aram mbae Amínádab, Amínádab mbae Nashon, Nashon mbae Salaman.

5Salaman mbae Bowaz, íya-wū si Rahaba. Bowaz mbae Obeda. Íya Obeda si Ruti, Obeda mbae Jese.

6Jese mbae Ukwe Dawuda. Dawuda mbae Solomon, íya-wū si uwá Uriya.

7Solomon mbae Réhóbom, Réhóbom mbae Abíja, Abíja mbae Asa.

8Asa mbae Yosápát, Yosápát mbae Yoram, Yoram mbae Uziya.

9Uziya mbae Yotam, Yotam mbae Ahaz, Ahaz mbae Hezékíya.

10Hezékíya mbae Manáse, Manáse mbae Amon, Amon mbae Josíya.

11Josíya mbae Jekóníya tí ameínjā-wū kiyé tī ande tī riká cī anyīsū Isréla ú ye pū bā rū yī utēn tī Babíla.

12Kiyé tī anyīsū Isréla tá uwae utēn tī Babíla, Jekóníya rū ka mbae Sheyatiyel. Sheyatiyel mbae Zerúbábel.

13Zerúbábel mbae Abíyúd, Abíyúd mbae Elíyákim, Elíyákim mbae Azor.

14Azor mbae Zadok, Zadok mbae Akim, Akim mbae Elíyúd.

15Elíyúd mbae Eleyazar, Eleyazar mbae Matan, Matan mbae Yakubu.

16Yakubu mbae Yusufu tī si ubāen Meriyamu, awū tī mbae Yesu tī ā kú kūnn wū bāa, Kristi.

17Kumbúb abítsē tí anyīsū tī sa rū kiyé Ibrahim rū bá kiyé Ukwe Dawuda si rijwēr asū inje. Kumbúb ande tī sa kiyé Ukwe Dawuda rū bá kiyé tī ā ye pū anyīsū Isréla rū yī utēn tī Babíla fob rijwēr asū inje ámá. Nwúnn kiyé tī ā pū anyīsū Isréla tsō yī Babíla rū bá kiyé tī ā mbae Yesu si itso fob rijwēr asū inje.

© 1995, The Bible League

18Fengó tī ā mbae Yesu Kristi tá re. Yusufu ye sam Meriyamu íya Yesu, ámá tí tī abā
bāen-bā átsō kéka bē Kusung Rimam nda Meriyamu kyaen rishwū.

19Ubāen-wū Yusufu si unde tī kú pūtsá icwe, amáa awū kú shā-wū tī wū ú pyír irá
Meriyamu ú nda wū rúkwāe tī wáe uwé ande bē. Ikyāen yīne awū nde fengó tī awū ú
fxāe ribāen-wū té Meriyamu tí uwae kitam.

20Ámá isim tī awū kú kāb mām pú-wū irá yīne mēmē uwae utōb-wū, átōm Rimam íkī
rū bá tu wū uwae kúrwá ú rī té wū bāa, "Yusufu, umbae Dawuda, kyén-fu ikyén ricwú
bē. Mbé Meriyamu, ikyāen imí rishwū tī awū kyaen ne, Kusung Rimam tī nda wū
rishwū yī.

21Awū ú mbae umbae tī uróm, afu ú fwā rinyí-wū bāa Yesu, ikyāen imí awū tī ú
nwángrū ande-wū uwae ikéntītíbī-bā."

22Ikén yīne mēmē nde ikyāen tī yī ú kúmunn irá tī Rimam rī tī kutē, yī unju ná unde
wū tī kú yā iskin irá-wū bāa,

23"Nī nā atóng! Mbawándab íkī ú kyaen rishwū ú mbae umbae tī uróm. Ā ú fwā rinyí-
wū bāa, Emanuwel, imbyí-yī bāa, Rimam té tī som tétsō."

24Isim tī Yusufu shwu kicwāg, awū nde pāngmá tī átōm Rimam rī té wū ú mbé uwá-
wū Meriyamu.

25Awū náe té-wū Meriyamu bē sé isim tī awū mbae umbae, ámá awū fwā rinyí umbae
wū bāa, Yesu (imbyí-yī bāa, unde tī ú nwángrū ande-wū).

Matiyu 2

1Ā mbae Yesu uwae utēn tī Betilámi tī tá uwae utēn tī Yahudiya. Kiyé wū, Hiridus si
Ukwe utēn tī Yahudiya. Kiyé wūne, ande íkī tī núng irá kutsīngkén rū uwé usir tī
kiskínn bá Urushalima, ā rang bāa,

2"Akā tī ā mbae Ukwe Mbayahuda atáng? Atī núng kititaen tī kú tsó itīmbae-wū uwé
usir tī kiskínn, ī sa na tī rū bá tī atī ú bá fén wū."

3Kiyé tī Hiridus fxēn irá yīne, utōb-wū ndembéb. Ande tī Urushalima mēmē kyirúnn
ikyāen irá yī,

4Awū Hiridus kūnn byír ande ndufū tī kú fén Rimam tí ande tī kú kwén na ande irá
icwe ú rang bā uwōg tī ande ndufū tī kutē rī bāa, ā nā ú mbae unde wū tī Rimam
tsítsáb atáng.

5Abā rī té wū bāa, ā nā ú mbae wū uwae utēn Betilámi tī tá uwae utēn tī Yahudiya,
ikyāen imí, ā báe ahán uwae kutsīngkén ná unde íkī tī ku yā iskin irá Rimam. Ā rī
atáng bāa,

6"Afu Betilámi, tī tá uwae utēn Yahudiya, afu si utēn tī rūrōb uwae utēn tī Yahudiya,
ikyāen imí unde tī sité kūkō ú rū yé uwōg-fu tī ú rū bá náe ukwe risū ande-m Isréla."

© 1995, The Bible League

7Tī Hiridus fxēn irá yīne, awū kūnn ande tī rikyen bāne uwae kitam ú rang bā kiyé tī abā núng kititaen wū.

8Isim yīne awū tōm bā rū yī utēn tī Betilámi ú rī té bā bāa, "Nī rū ka rang nyang uwōg tī ā mbae umbae wū atáng; kiyé tī anī a tu pú nī awū, nī kāfe bá rī té m, tī ame ú rū ka ú kūnnjí wū irá ámá."

9Tī ande bā fxēn mām irá-wū ayī, abā nwúnn ú ye ikyin kú rūyī Betilámi. Tī abā tá fengó kú rā, abā núng kyī kititaen wū tī abā núng tī kucang uwé usir tī kiskínn. Kititaen wū pū bā ahán rū ka tsi uwōg tī ā mbae umbae wū atáng.

10Kiyé tī abā núng kititaen wū tsi atáng, abā tsēn utōb si-yī tī tī rī bē.

11Abā sáng yī uwae kusóg wū ú rū ka núng umbae wū tí íya-wù Meriyamu. Abā kú ribén ú kūnnjí umbae wū irá. Isim yīne abā mbubtā usú-bā ú nda Yesu rínyanguwae tī sité aser tímambē, zináriya tí turarí fā tí rukwēn.

12Kiyé tī ā kūnnjí mām Yesu irá, Rimam fwā bā kusen uwae kúrwá bāa, abā nā kāfe ka-bā uwōg Ukwe Hiridus cwúcwo bē. Ikyāen yīne abā pūtsá fengó íkī ú kāfe rū yī utēn-bā.

13Isim tī ande tī rikyen bā rū pú bā, átōm ná Rimam bá tu Yusufu uwae kúrwá ú rī té wū bāa, "Sūnwúnn tí pūra umbae wū tí íya-wū tēr rū ka tam utēn tī Masar, sé kiyé tī ame a rī té fu ítawé, ikyāen imí ayī ú tsi-yī tsi bē Hiridus ú shā unyāng umbae wū."

14Ámá Yusufu nwúnn tí kukan utítáng ú pū Yesu tí íya-wū tēr rū yī utēn Masar,

15Abā som atáng bá kwār kiyé tī Hiridus sa cwū. Ikén yīne nde ikyāen tī ayī ú kumunn irá tī Rimam rī tī kutē, unju átōm-wū bāa, "Ame kūnn umbae-m rū yé uwae utēn tī Masar."

16Kiyé tī Ukwe Hiridus núng ye bāa, ande tī rikyen abā nā kyāefā wū fā, awū tsō rináe kō kēn tág. Awū nda ande-wū tī abā nā wēn tág anyīsū aróm tī tínyīng tī tá uwae utēn tī Betilámi tī asang-bā tsi ifaen sī yī isim, Awū myae kwār tí irá tī awū fxēn unju ande tī rikyen bā, fā tí kiyé tī abā núng kititaen wū apupwen.

17Ayīne kúmunn irá tī ā rī kutē, unju ná Irimiya unde tī yā iskin Irá Rimam bāa,

18"À fxēn afxenjwín uwae utēn tī Rama, afxenjwín ná irá tī jwúb tí átēn ayíb. Rahila kú jwúb irá ikyāen anyīsū-wū. Awū jwúb irá ú pyír irá ande tī kú rī jīm wū utōb, ikyāen imí, mēmē anyīsū-wū cwū tág pú bā."

19Kiyé tī Ukwe Hiridus cwū pú wū, átōm ná Rimam íkī ru bá tu kyī Yusufu uwae utēn Masar

20ú rī té wū uwae kúrwá bāa, "Sūnwúnn tí pūra umbae-fu tí íya-wū kāfe rū yī utēn ná Isréla, ikyāen imí ande tī kú shā tī ā wēn wū cwū pú bā."

21Ámá, Yusufu nwúnn ú pū umbae wū tí íya-wū kāfe rū yī utēn ná Isréla.

© 1995, The Bible League

22Kiyé tī awū fxēn bāa, unde íkī tī ā kūnn wū bāa, Akílíyu nā tsō kyī ukwe itsē-wū Hiridus uwae utēn tī Yahudiya, ikyén ricwú ye Yusufu tī awū ú ka atáng. Ámá Rimam tōm átōm-wū bá uwōg-wū ú fwā wū kusen tī uwae kúrwá. Ikyāen yīne awū nwúnn ú rū yī utēn tī Galili

23ú rū ka mbye kununn-wū uwae umbae utēn íkī tī ā kú kūnn bāa, Nazáréti. Awū nde ayīne ikyāen tī ā nā kúmunn irá tī ande tī kú yā iskin irá Rimam rī bāa, "À ú kūnn wū bāa, awū nā si unde tī Nazáréti."

Matiyu 3

1Uwae kiyé wūne unde íkī tī ā kú kūnn wū bāa, Yohana unde tī kú nde batísma, rū bá pú wū. Awū kú yā iskin irá Rimam uwae kutúr kékā tī tá utēn Yahudiya

2ú kú rī té ande bāa, "Nī kāfe isim tā ikéntītíbī-nī ikyāen imí ayī tsí-yī tsí bē Rimam ú ye Kujwó Ukwe-wū tsi."

3Yohana wūne si unde wū tī Ishaya unde tī kú yā iskin irá Rimam rī irá risū-wū kutē bāa, "Unde íkī kú yā iskin uwae kutúr bāa, 'Nī kyāe nyang fengó Itsēkurū-tī tsi jí wū! Nī ndab tā uwōg tī kúkwér tī awū bá pūtsá atáng!'"

4Yohana wū, tī awū kú nde wánde yīne kú kyang uwae kutúr, kutúpwá-wū tī kú sī, ā ndxob tí asung íkyinnsū tī kumūnn isim. Awū sa kupwā yīr rítxím imbyí-wū. Wúcī-wū si áyāg tí ijaen iwōg.

5Ande kú nwúnn Urushalima tí ambae utēn tī Yahudiya tí ambae utēn tī tá unju unyīm tī Urdun mēmē kú rū bá uwōg-wū.

6Abā kú rī tsō ikéntītíbī-bā, ámá awū kú nde na bā batísma uwae unyīm tī Urdun.

7Ande ndufu íkī tī tá kumbúb Farísi tí Sadúke rū bá uwōg-wu yāng-bā akwēn ámá. Tī awū núng bā kú bá, awū rī té bā bāa, "Anī anyīsū ajwae tí ikōb, áyē tī rī té nī bāa, anī nā tēr nwáng rináe Rimam tī sī kú bá risū-nī?

8Nī nde ikén tī ú tsó bāa, anī nā yá ikéntītíbī-nī tā pú nī.

9Nī kāb-nī bāa, anī nā ú nwángrū uwae rináe Rimam ikyāen tī Ibrahim nā si itsē-nī bē. Ame kú rī té nī kubēntī, Rimam ú nde tu tī wū ú nda atxom ne kāfe anyīsū Ibrahim.

10Anī pāngmá kutúkū tī ā sa rikae bá tī ā yēr wū sī ribén. Kutúkū tī a wāen-wū awāen tītīnyang bē, ā ú tūrra wū sī ribén ú sa wū rū ka tenmbúb urwā.

11Ame kú nde na nī batísma tí ámbyī ámām. Ayī kú tātsó bāa, anī nā yá ikéntītíbī-nī tā pú nī. Unde wū tī kú bá isim-m ú rū bá nde na ande batísma tí Kusung Rimam, tí urwā. Awū skeb pú wū ame tí kūkō. Ame tí risū-m kō-m tī ame ú pū ajwó-m ye apwā afxen-wū bē.

12Awū ye sú kutúkwáb-wū kujwó tī awū ú rū bá skae awúm atáng. Awū ú pū ayāen awúm sī uwae kurug, ámá ifwen-yī awū ú yāen yī sī uwae urwā tī kú ten ú kú jīm-wū jīm bē."

© 1995, The Bible League

13Kiyé tī abā kú nde ikén yīne, Yesu nwúnn Galili rū yī unyīm tī Urdun ú rū bá tu Yohana tī Yohana nā nde na wū batísma.

14Ámá Yohana kú shā tī awū ú shishaen bāa, "Ame kú shā tī afu nā nde na m batísma, afu kyang rímāng ú rū bá tu kyī-fu ame?”

15Yesu rī té wū bāa, "Nde na-fu ame tītawé, ikyāen imí ayīne tī si fengó tī atī ú kúmunn ikén tī Rimam kú shā." Ámá Yohana cwé ú nde na wū batísma.

16Isim tī ā nde mām na Yesu batísma, awū tsō bá yī akāense. Tí ritsen ahán apwā apupwen mbubtā, awū sáe Kusung Rimam sī kú bá pāngmá kíkwāe ú bá som tsá risū-wū.

17Ámá cwúcwo abā fxēn afxenjwín sī apupwen bá kú rī bāa, "Awūne si Umbae-m tī riyāen utōb-m, ame kú tsēn utōb té wū."

Matiyu 4

1Isim yīne Kusung Rimam sa Yesu rū yī uwōg íkī uwae kutúr kékā. Kusung Rimam tī sa wū rū yī atáng tī Shetann nā ka myae wū kumyae.

2Awū nde usir mae ifaen atáng ú kú cwe unju. Usirtaen tí utítáng awū cī-wū wúcī bē. Isim yīne rimenn kú wēn wu.

3Ámá tírī, awū Ukwe Kukyāefā ka rū bá tu wū ú rī té wū bāa, "À rī bāa, afu nā si Umbae Rimam. Rī irá tí atxom yīne tī ayī ā kāfe wucī.”

4Yesu rī té wū bāa, "Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, ī si-yī ikyāen wúcī ámām tī unde ú sēr bē, sé wū a tu irá tī Rimam rī mēmē ítawé awū ú sēr.”

5Awū Ukwe Kukyāefā nwúnn atáng ú pū Yesu rū yī Uka tī Sāen Kyag, Urushalima, ú sa wū ru ka tsi tsá risū kusóg Rimam tīyāng

6ú rī té wū bāa, "Asití afu a si Umbae Rimam, jwunnsī, ikyāen imí ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, Rimam ú rī té átōm-wū bāa, abā nā núng kyī fu. Abā nā ú kyangté fu tí apupwen, ikyāen tī afu nā pū afxen-fu nā byīnn mbēr-fu ijwē atxom bē,”

7Yesu rī té kyī wū cwúcwo bāa, "Abā báe ámá bāa, afu nā myae-fu Itsēkurū-fu Rimam myae bē.”

8Shetann pū wū nwúnn kyī atáng cwúcwo ú tsō yī kitáen rikwen íkī tī kób tímambē ú rū ka tātsó tág wū rifúnn tī utēnse, tí rínyang-yī mēmē.

9Awū rī bāa, "Asití afu a kú ribén na m, ame ú pū ikén yī tī afu sáe ne mēmē na fu.”

10Ámá Yesu rī té wù bāa, "Ko rū uwé-m iké Shetann! Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, afu nā fén Itsēkurū-fu Rimam, awū kínjō-wū ámām tī afu ú fén.”

11Uwōg wūne, awū Ukwe Kukyāefā tēr rū ú yá wū tā, ámá tí ritsen ahán Rimam tōm átōm-wū tī apupwen rū bá tu wū, abā ndeya wū.

© 1995, The Bible League

12Tī Yesu fxēn bāa, ā nā ye Yohana nā cwūnn uwae púrsuna, awū nwúnn ú kāfe bá tí utēn tī Galili.

13Awū yá utēn Nazáréti tā, ú rū ka som utēn Kaparnahum, unju uyínn, uwōg tī anyīsū Zebulun tí Nafítáli náe atáng.

14Ayīne nde ikyāen tī ayī nā kúmunn irá tī Rimam rī kutē, yī unju Ishaya, unde tī kú yā iskin irá-wū bāa,

15"Afu utēn tī Zebulun! Afu utēn tī Nafítáli! Anī tī tá fengó uyínn tīyāng, iyen akwēn unyīm tī Urdun, anī tī tá Galili, Galili utēn ande tī kufub!

16Ande tī tá uwae kufub tu pú bā urwā! À tu urwā tī kú sāen kyī fé uwōg mēmē. Ande tī tá uwae kufub ná kukwae tīcwū, ucwēfam yáe pú wù abā."

17Ikén tī tsi kiyé wūne rū fé yī uwé, Yesu kú rī té ande bāa, "Nī kāfe isim tā ikéntītíbī-nī, ikyāen imí ayī ú tsi-yī tsi bē Rimam ú ye Kujwó Ukwe-wū tsi!"

18Tī Yesu kyang pūtsá uyínn tī Galili, awū tu ande ifaen, abā si ameínjā átsō. Kínjō si Siman, ā kú kūnn wū bāa Bitrus ámá. Itīfaen si Andarawu. Abā pū kukyē-bā kú sī uwae uyínn, ikyāen imí abā si ande tī kú ye iwág.

19Yesu rī té bā bāa, nī bá pūtsá m, ame ú sa nī kāfe ande tī kú pū ande bá tiwōg Rimam.

20Tí ritsen ahán abā yá akyē-bā yī tā ú pūtsá wū.

21Tī abā kyang rū uwé kpāng, abā tu kyī ameínjā átsō ifaen cwúcwo. Abā si anyīsū Zebedi, rinyí kínjō si Yakubu, rinyí itīfaen ámá si Yohana. Abā tí íte-bā tá uwae kuyāe tétsō ú kú fur akyē-bā. Ámá Yesu kūnn bā irá.

22Tí ritsen ahán ā tēr yá íte-bā tā tí uwae kuyāe ú nwúnn rū ka pūtsá Yesu.

23Yesu kú kyang kyī fé uwae utēn tī Galili mēmē ú kú kwén na ande ikén uwae asóg Rimam-bā ú kú yā iskin irá tī tīnyang risū Kujwó Ukwe Rimam ú kú nwángrū ande tī kicáeb tī tsotso.

24Irá-wū shag kyī fé utēn tī Siriya mēmē. Ámá ande pū ande tī kicáeb tī tsotso rū bá uwōg-wū. Ande tī ikáe, ande tī kicáeb kiku, ande tī sité rijwen tītíbī risū-bā, ande tī wām afxen tí ajwó pátág, Yesu nwángrū bā mēmē-bā.

25Ámá ande nwúnn tí ujwúnn-bā rū yé uwae utēn tī Galili tí utēn Dekápoli, tí utēn Yahudiya tí uwōg tī uyen akwēn unyīm tī Urdun ú bá pūtsá wū.

Matiyu 5

1Tī Yesu sáe ujwúnn ande tī kú pùtsá wū, awū tsō yī kibab rikwen íkī, ú ka som ribén. Ande tī awū kú kwén na bā rū bá tu wū.

2Ámá awū kyang tsí kwén na bā bāa,

© 1995, The Bible League

3"Itīnyang ú si aná ande tī sáe rū risū-bā uwé Rimam, ikyāen imí Kujwó Ukwe Rimam si pú yī anábā.

4Itīnyang ú si aná ande tī kú byīr utōb, ikyāen imí Rimam ú rī jīm bā utōb.

5Itīnyang ú si aná ande tī kú náe risū ribén, ikyāen imí abā ú tu ikén tī Rimam yēr unju risū-yī.

6Itīnyang ú si aná ande tī sa utōb tsi nyáng risū ikén tī Rimam kú shā tī abā nā ú nde yī, ikyāen imí Rimam ú sa na bā, ā ú tu ikén tī abā kú shā ú kyaen tíng.

7Itīnyang ú si aná ande tī kú núng ande tí ayíb risi, ikyāen imí, Rimam ú núng bā tí ayíb risi ámá.

8Itīnyang ú si aná ande tī utōb-bā sīsāen risū irá Rimam, ikyāen imí abā ú núng Rimam.

9Itīnyang ú si aná ande tī kú rī jīm ande utōb, ikyāen imí ā ú kūnn bā bāa, abā nā si anyīsū Rimam tī kubēntī.

10Itīnyang ú si aná ande tī kú ngwā rikāen ikyāen tī abā ku nde ikén tī Rimam ku shā, ikyāen imí, itīnyang ná Kujwó Ukwe Rimam si pú yī anábā.

11"Itīnyang ú si anánī, anī ande tī kú ngwā rikāen kujwó ande tī utēnse, kó abā a kú txūn nī asú, kó abā a kú yēr rífēn tī tsotso náe tsá nī ikyāen tī anī kú pūtsá m.

12Nī tsēn utōb tí nī shwú ashwú, ikyāen imí rínyanguwae tīyāng tsi kú jí nī apupwen. Ā nde pú bā ikén yīne té ande tī ku yā iskin irá Rimam tī kutē ámá.

13"Anī si rinwāen utēnse. Asití rinwāen a yá útug-yī tā, fengó tī ā ú kyāe nyang yī tī ayī ú kāfe rinwāen tá-yī ewúewo bē. Ayī kāfe pú yī ikén tī ukáen. Ā kú ye yī yāen mbúb, ande kú ceb kyī yī té afxen.

14"Anī si uwōg tīsāen kitángpwā ande tī utēnse. Uka tī tá kibab rikwen ú tam fob-wū fob bē.

15Unde íkī tá-wū tī awū ú yēn urwā ú sa ikén bur kyī wū kyī bē. Unde ú yēn urwā ú sa tsi tsá risū tébur ikyāen tī ayī ā nda ande mēmē tī tá uwae kusóg atáng uwōg tīsāen.

16Ayī si ahán ámá, nī yá tā tí itīnyang tī tá uwae-nī ā shag kyī fé uwōg mēmē ikyāen tī ande ā sáe ikén tītīnyang tī anī kú nde ú sa rūrōb na Itsē-nī tī tá apupwen.

17"Anī kú táng bāa, ame nā rū bá tī ame nā ú wēn Icwe ná Musa tí ikén tī kwén ná ande tī kú yā iskin irá Rimam. Iyéē! Ame rū bá-m tī ame ú bá wēn yī wēn bē; ame rū bá tī ame ú bá kúmunn yī munn.

18Ame kú rī té nī kubēntī, tí tī ribén tí apupwen tsi tí atáng, kíkīn ú rū yé-yī uwae Icwe yīne bē, kó tī kíyib, sé ikén mēmē a mām tág pú yī.

19Ikyāen yīne asití unde a nyatsá kínjō uwae Icwe Rimam, kó ayī a si-yī iewe tī kūkō bē, asití awū a kwén na ande tī tsítsí tī abā nā ú nyatsá yī ámá, awū ú si unde tī rícwūnnkyī uwae Kujwó Ukwe Rimam. Amáa asití unde a ye sú Icwe Rimam ú kwén

© 1995, The Bible League

na ande tī tsítsí tī abā nā ú ye sú yī ámá, awū ú si unde tī sité rurōb siskeb uwae Kujwó Ukwe Rimam.

20Kubēntī tī ame kú rī té nī, asití anī a pūtsá-nī icwe Rimam yīne skeb-nī ande ndufū tī núng irá icwe tí ande tī kumbúb Farísi bē, anī ú sáng fob-nī Kujwó Ukwe Rimam bē, kó tí kíyib.

21"Anī fxēn pú nī kusen tī ā fwā ande tī kucang bāa, ā nā wēn-bā ande bē. Unde tī a wēn unde, ā nā ú pwen wū rikwén.

22Amáa ame kú rī té nī, unde tī a tsō rináe té ínjā-wū, Rimam ú pwen wū rikwén. Unde tī a txūn ínjā-wù asú bāa, 'Afu unde tī uyáng,' unde wūne tá uwae rikwén kēn tág. Unde tī a kūnn ínjā-wū bāa, unde tī kuskwáb, awū tá uwae rikwén ná urwā tī kú ten ú kú jīm-wù jīm bē.

23Ikyāen ná yīne, asití afu a sa rínyanguwae bá kú na Rimam, ú tángsom bāa, ínjā-fu íkī sité irá íkī té fu,

24yá ikén yī tā tí kusóg Rimam atáng. Rū ka kyāe nyang usom tí som-fu tí ínjā-fu tītawé, tí kāfe rù bá nda rínyanguwae-fu na Rimam.

25"Asití unde íkī a kūnn fu rikwén ú pū fu kyang kú rū yī kusóg rikwén, ye urwán té wū tí tī anī ka-nī kusóg rikwén atáng kéka bē. Ayī a si-yī ahán bē, anī a ka mām pú nī kusóg rikwén atáng awu ú sa fu na unde tī kú yēr rikwén, awū ú sa fu fae sī ande tī kú yīr imbyí, abā ú pū fu rū ka ú cwūnnkyī kusóg púrsuna.

26Afu ú som kusóg púrsuna atáng sé ikén tī afu a pae tág pú fu aser tī ā yēr na fu.

27"Anī fxēn pú nī tī ā rī bāa, afu nā náe-fu iyag bē.

28Ame kú rī té nī bāa, unde tī a pū ayíb cwú tsá undá skírr ú kú taen ayíb tī awū nā náe té wū, unde wūne náe mām pú wū iyag riyāen utōb-wū.

29Ikyāen yīne asití riyíb-fu tī kujwó rícī a kú shā tī wu ú shir fu sī uwae ikéntītíbī, wágra wū tíka. Ī nyang skeb tī afu ú shā num kujwó ikyāeb-fu íkī tí tī afu tí rimēnn-fu mēmē ú rū ka ú sáng uwae urwā tī kú ten ú kú jīm-wū jīm bē.

30Asití kujwó rícī-fu a kú shā tī wū ú shir fu sī uwae ikéntītíbī, kumra wū jwunn tíka! Ayī nyang skeb tī afu ú shā num kujwó tí tī afu tí rimēnn-fu mēmē ú rū ka sáng uwae urwā tī ku ten ú kú jīm-wū jīm bē.

31"Anī fxēn pú nī cwúcwo tī ā rī té ande tī kutē bāa, unde tī a kantā ribāen-wū té uwá-wū, awū nā báe na undá wū kutsīngkén ná itīkantā ibēn.

32Ame kú rī té nī, asití unde tí uwá-wū a kantā ribāen, ayī a si-yī ikyāen tī undá wū náe iyag bē, unde wū kú nda undá wū náe iyag. Cwúcwo, asití undá wū a bāen unde tīshé, unde tī a mbé undá wūne náe pú wū iyag.

33"Cwúcwo anī fxēn pú nī tī ā rī té abítsē-tī tī kucang bāa, abā nā ben-bā uben tīkōng bē; abā nā nde kāng ikén tī abā ben uben risū-yī uwé Rimam.

© 1995, The Bible League

34Ame té nī ku rī, nī ben-nī uben ámá bē. Kiyé tī anī a kú yēr unju, nī ben-nī uben risū apupwen bē; apupwen si uwōg tí som ná Rimam.

35Nī ben-nī uben risū ribén bē; ribén si uwōg tī Rimam kú pū afxen-wū tsi atáng. Cwúcwo nī ben-nī uben risū Urushalima bē; Urushalima si uka ná Ukwe tī kūkō!

36Nī ben-nī uben té risū-nī bē; anī tá té-nī kūkō tī nī ú sa na kó kínjō uwae ikyínn risū-nī kāfe tītsēn kó tībyīr bē.

37Irá tī kú tsō unju-nī ā si 'Eēn' kó 'Iyéē'; ikén tī txíra tí yīne si ikén tī rū uwōg Shetann bá.

38"Anī fxēn pú nī tī ā rī bāa, asití unde a mbúb fu riyíb, afu nā ú mbúb anáwū ámá; cwúcwo unde a kyaeb fu kunyī, afu nā ú kyaeb anáwū ámá.

39Ame té nī kú rī, nī pae-nī unde tī raen nī irá té ikéntītíbī bē. Asití unde íkī a táe fu kujwó tí kutápāen tī kujwó rícī, kāfe na wū tī kujwó ifé tī wū ā byīnn kyī cwúcwo.

40Asití unde íkī a kūnn fu rikwén risū kútúpwá-fu tī rimēnn, tūnn arwun-fu na fā wū tí atáng mēmē.

41Cwúcwo asití unde íkī a kāng fā fu bāa, afu nā sú usú-wū rū ka tsi tā fengó fob lámba kínjō, sú usú-yī rū fob lámba ifaen.

42Asití unde íkī a jwám fu kíkīn, sī na wū. Unde tī kú shā ripāb uwōg-fu ámá, byāng-fu awū bē.

43"Anī fxēn pú nī irá ande ndufū tī kutē bāa, ye uré té ande tī uré-fu, tā riká té ande tī riká-fu.

44Tīnine ame té nī kú rī bāa, nī ye uré té ande tī riká-nī tí nī jwám Rimam risū ande tī kú nde nī irá tītíbī.

45Asití anī a nde ayīne, anī ú si anyīsū tī kubēntī ná Itsē-nī tī tá apupwen. Awū kú sa na usir tsi ikyāen ande tī kú nde ikén tītíbī tí ande tī kú nde ikén tī tīnyang mēmē.

46Asití anī a ye uré té nyáng ande tī uré-nī ámām, anī ú tu-nī rínyanguwae íkī uwōg Rimam bē. Kó ande tī kú mbé aser ukwe ámá kú ye uré té ande tī uré-bā.

47Cwúcwo asití anī a kyangté nyáng ameínjā-nī ámām, itīnyang imí tī anī kú nde tī skeb aná ande tī tsítsí? Ayīne si sí ikén tī ande tī kufub kú nde ámá.

48Nī kyang ikyin-nī uwae kubēntī pāngmá tī Itsē-nī tī tá apupwen si unde tī kubēntī.

Matiyu 6

1"Nī núng nyinyang tí wánde tītīnyang tī anī kú nde uwae rinyí Rimam. Nī cwé-nī tī ande ā núng ikén tī tīnyang tī anī kú nde bē. Asití anī a nde yī kutxúwé ande, anī ú tu-nī kujwójáng íkī uwōg Itsē-nī tī tá apupwen bē.

2"Ikyāen yīne, kiyé tī anī a kú ndeya unde tī rikāen, nī cwé-nī tī ande tī tsítsí ā núng ikén tī anī kú nde bē. Nī pam-nī ipam pāngmá tī abā ande tī kufur kú nde uwae kusóg

© 1995, The Bible League

Rimam-bā tí uwae fengó ukum bē. Abā kú nde yī ikyāen tī ande nā tēb bā, Ame kú rī té nī kubēntī, ā tu mām pú bā kujwójáng-bā.

3"Kiyé tī afu a kú ndeya unde tī rikāen, cwé-fu tī kujwó ifé-fu a núng ye ikén tī kujwó rícī-fu kú nde bē,

4ikyāen tī irá yī nā si irá náfu tí Rimam. Yī fengó yīne, Itsē-fu Rimam, awū tī kú sáe ikén tī afu kú nde uwae kitam, awū tī ú nda fu kujwójáng-fu.

5"Kiyé tī anī a kú jwám Rimam, nī nde-nī pāngmá abā ande tī kú ndub ijwē bē. Ikyāen imí abā kú nwúnn ritsen ú kú jwám Rimam uwae kusóg Rimam tī fengó ukum ikyāen tī ande nā sáe bā.

6Kubēntī tī ame té nī kú rī, ā tu mām pú bā kujwójáng-bā. Kiyé tī anī a kú jwám Rimam, sáng uwae asóg-nī tí nī cwūnn kyī ufu kusóg tītawé tī nī jwám Itsē-nī Rimam uwae kitam. Yī fengó yīne, Itsē-nī Rimam, awū tī kú sáe ikén tī anī kú nde uwae kitam, awū tī ú nda nī kujwójáng-nī.

7"Kiyé tī anī a kú jwám Rimam, nī jwám-nī irá tī rikób tī rikób tī ukáen bē. Abā ande tī apxín kú nde ayīne ú kú táng bāa, Rimam nā ú fxēn bā ikyāen irá tī jwám tī rikób tī abā kú nde.

8Nī si-nī pāngmá abā bē. Itsē-nī Rimam núng mām pú wu ikén tī anī kú shā tí tī anī jwám-nī awū kéka bē.

9Fengó tī anī ú jwám Rimam tá re. ‘Itsē-tī tī tá apupwen, Ande ā nda rinyí-fu rūrōb!

10Kujwó Ukwe-fu ā rù bá. Ande ā nde ikén tī afu kú shā utēnse iké pāngmá tī ā kú nde yī apupwen akwēn.

11Nda tī wúcī tī yáka.

12Yátā na tī ikéntītíbī-tī, pāngmá tī atī kú yátā na ande tī kú nde tī ikéntītíbī.

13Pū tī rū ka-fu uwōg tī atī ú kyín kufxen atáng bē. Nwángrū tī uwae kujwó Unde Tītíbī.’

14"Asití anī a kú yátā na ande ikéntītíbī-bā, Itsē-nī tī tá apupwen ú yátā na nī ikéntītíbī-nī ámá.

15Asití anī a kú yátā na-nī ande tī raen nī irá bē, Itsē-nī tī tá apupwen ámá ú yátā na-wū anī ikéntītíbī-nī bē,

16"Kiyé tī anī a kú cwe unju, nī yīr kyī-nī uwé-nī pāngmá tī ande tī kú ndub ijwē kú nde bē. Abā kú ye uwé-bā yīr kyī ikyāen tī ande nā núng bāa, abā nā kú cwe unju. Ame kú rī té nī kubēntī, ā tu mām pú bā kujwójáng-bā.

17Anánī, nī mbubtā uwé-nī tā tí nī sā risū-nī sā,

18ikyāen tī ande nā núng-bā tī anī nā kú cwe unju bē. Itsē-nī Rimam, kó tī anī núng fob-nī awū tí ayíb bē, awū kú núng nī. Awù Itsē-nī, awū tī kú sáe ikén tī ā kú nde uwae kitam, awū tī ú nde nī tīnyang.

© 1995, The Bible League

19"Nī byīr rifúnn-nī tsi-nī utēnse iké bē. Iké, íbyāen ú ye yī ndembéb, ayī ú pū rikwīn kó ande tī riyíb ú sáng ka ú yíb yī.

20Ī nyang skeb tī nī pū rifúnn-nī tsi apupwen uwōg tī íbyāen tá-yī atáng bē. Apupwen atáng ámá, ayī ú pū-yī rikwīn bē, ámá ande tī riyíb ú rū ka fob-bā atáng tī abā ú rū ka yíb yī bē.

21Kubēntī, nwōg tī unde a pū rifúnn-wū tsi atáng, awu ú sa utōb-wū tsi atáng ámá.

22"Ayíb unde si fitíla ná rimēnn ijwē. Asití ayíb unde a kú nde wánde nyinyang, ijwē-wū ú munn kyī té itīsāen kyag,

23Amáa asití ayíb unde a kú sáe-yī uwōg nyinyang bē, mēmē ijwē-wū ú sī kufub ámá. "Cwúcwo asití uwōg tī sāen kyag tī tá ijwē unde a cwū-wū, kufub tī ú tā kyī unde wú ú skeb tág, si-yī tī tī rī bē.

24"Unde ú si fob-wū upyí ande ifaen bē. Asití awū a nde ahán awū ú ye uré té kínjō uwae-bā ú pyír irá unde tī ifaen. Awū ú náe risū ribén té kínjō ú sáe rū tī ifaen. Afu a si upyí ná Rimam, afu ú si fob-fu upyí ná rifúnn bē.

25"Ayīne si ikén tī nde ame rī té nī bāa, anī nā kāb-nī uwae risū wúcī tí ikén tī ngwā kó átúpwá tī anī ú pū sī rimēnn-nī bē. Rimam nda pú wū anī unyāng. Wúcī si imí tírī? Awū nda nī rimēnn ijwē-nī, Átúpwá si irá íkī cwúcwo a?

26Nī sáe ínung tī kú pinn apupwen ne. Ayī kú tōm-yī ritóm bē, ú kú būnn wúcī sī-yī kurug bē; Itsē-nī tī tá apupwen kú shā na yī itīcī tí itīngwā. Anī skeb-nī ínung bē a? Anī skeb tīyāng akwēn.

27Irá tī kāb si ikén tī ukáen. Unde íkī uwae-nī ú nde tu tī awū ú kora unyāng-wū rū yī uwé ikyāen irá tī awū kú kāb a?

28"Anī kyang rímāng ú kú kāb uwae risū átúpwá? Nī sáe ajwūg itúkū tī shab uwae kutúr. Ayī kú ndxob-yī átúpwá tī ayī ú pū sī ijwē-yī bē.

29Ame kú rī té nī bāa, kó Ukwe Solomon tī sité rifúnn kō kēn tág, awū sité-wū átúpwá tī nyang pāngmá ajwūg itúkū yīne bē.

30Rimam kú shā átúpwá sī ajwūg itúkū tí irúm tī anī kú sáe yáka, ayī rū bá fob ucwē ayī wām cwū. Awū ú shā na-wū anī átúpwá ámá bē a? Anī kyang rímāng rū-nī uwae kínjō uwōg-wū bē?

31"Ikyāen yīne, nī kāb-nī uwae risū wúcī tī anī ú cī kó ikén tī ngwā tī anī ú ngwā kó átúpwá tī anī ú pū sī ijwē-nī bē.

32Ayīne si ikén tī ande tī kufub sa uwae tsi risū-yī. Itsē-nī tī tá apupwen núng pú wū bāa, anī nā kú shā ikén yīne.

33Ame kú rī té nī bāa, nī sa Kujwó Ukwe-wū tsi uwé tī nī nde ikén tī awū kú shā. Mēmē ikén tī tsítsí yīne ú bá tu nī isim.

© 1995, The Bible League

34Ikyāen yīne, nī kāb-nī uwae risū ikén tī ucwē bē, ucwē ú sité rikāen tī pāng risū-wū. Nī yá usir tītínī tā tí rikāen-wū.

Matiyu 7

1"Nī pwen-nī átsō rikwén bē, bē Rimam ú pwen nī ámá.

2Ame kú rī té nī bāa, Rimam ú pwen nī rikwén tí fengó tī anī kú pwen ande íkī. Itása tī afu kú myae na ande ikén té yī, si ayī tī ā ú myae na fu ikén atáng.

3Afu nde rímāng núng ye kirím tī tá uwae riyíb ínjā-fu ú núng ye-fu kucwūb kutúkū tī tá riyíb-fu bē?

4Afii ú kyang rímāng ú rī té ínjā-fii bāa, afii na ú sa rū yé kirím tī tá riyíb-wū kiyé tī kucwūb kutúkū tá riyíb-fu?

5Afu unde tī kú ndub ijwē! Sa rū ikén tī rikīm tī tá uwae riyíb-fu ne tītawé afu ú sáe tu ikén tī kíyib tī tá uwae riyíb ínjā-fu.

6"Ayī nyang-yī tī ā ú sa ikén ná Rimam ú sa na mbapxú bē. Mbapxú ú kāfe bá kūb fu anyī. Cwúcwo, pū ikén tī sāen kyag jwunnsī-fu ingwag bē, ingwag yī ú ceb ndembéb yī té afxen ámén.

7"Jwám! À ú nda na nī ikén. Shā! Anī ú tu. Kwēr kujwó ufu kusóg! À ú mbubtā na nī.

8Unde tītínī tī a jwám, ā ú sī na wu, Unde tītínī tī a shā, awū ú tu, unde tī a kwēr kujwó ufu kusóg ámá, ā ú mbubtā na wū.

9Anī aróm tī tá ne, asití umbae-fu a jwám burédi uwōg-fu, áyē uwae-nī tī ú sa na wū kutxom?

10Awù a jwám iwág uwōg-fu, afu ú sa na wū ikéntíbī a?

11Asití anī ande tī kú nde ikéntītíbī a kú pū ikén tītīnyang na anyīsū-nī, Itsē-nī tī tá apupwen ámá rē? Asití ande a jwám ikén uwōg-wū, awū ú nde na-wū abā bē a?

12"Nde na aríkī ikén tī afu kú shā tī abā nā ú nde na fu. Ayīne tī si imbyí Icwe Musa tí ikén tī kwén ná ande tī kú yā iskin irá Rimam.

13"Nī pūtsá ufu tī fīfēr sáng. Ufu tī kú sáng yī uwōg urwā tī kú ten ú kú jīm-wū jīm bē yāen tímambē. Fengó tī kú rū yī atáng ámá rwēn-wū rwēn bē. Cwúcwo, ande tī kú pūtsá fengó wūne kō tímambē.

14Ufu tī kú sáng yī uwōg unyāng tī tsi kukunn fēr tímambē. Fengó tī ku tsō yī atáng ámá sité rikāen ú rwēn nyang-wū nyang bē. Ande tī kú pūtsá atáng kō-bā kō bē.

15"Nī núng nyinyang tī ande tī kú yā iskin tī rífēn. Abā kú rū bá uwōg-nī pāngmá mbawén tām, rimēnn ijwē ise iké, amáa uwae utōb-bā, abā tí ibyē anyī pāng átsō pípíb.

16Anī ú núng ye itso ande bāne uwae ajwó wánde-bā tī abā kú nde. Kútúkōg ú wāen awāen ánab a? Ā ú kwāen awāen kútútūng rū yé ijwē kurísám a?

© 1995, The Bible League

17Kutúkū tī tīnyang kú wāen awāen tītīnyang. Kutúkū tītíbī kú wāen awāen tītíbī ámá.

18Kutúkū tītīnyang wāen fob-wū awāen tītíbī bē; kutúkū tītíbī ámá ú kú wāen fob-wū awāen tītīnyang bē.

19Kutúkū tītīnyang tī a wāen-wū awāen tītīnyang bē, ā ú yēr wū sī ribén ú sa jwunn sáng uwae urwā.

20Kubēntī, anī ú núng ye ande tī kú yā iskin tī rífēn té ajwó wánde-bā.

21"Ayī si-yī mēmē ande tī kú kūnn me bāa, 'Itsēkurū-tī' tī ú sáng kusóg Rimam tī apupwen bē. Ande tī ú sáng si nyáng ande tī kú nde wánde Itsē-m tī tá apupwen, abā ámām.

22Uwae usir rikwén, ande ú funn ú jwám me bāa, ‘Itsēkurū-tī! Itsēkurū-tī! Atī yā iskin uwae rinyí-fu na ande bē a? Atī jāe rū yé rijwen tītíbī rimēnn ande uwae rinyí-fu! Atī nde wánde tī kú fur ayíb kō kēn tág uwae rinyí-fu!’

23Ame ú rī té bā bāa, ‘Ame núng-m anī usir íkī bē. Nī ko rū rū uwé-m iké, anī si ande tī kú nde wánde tītíbī.’

24"Unde tītínī tī a fxēn irá-m ayīne ú nde wánde té yī, awū pāngmá unde tī ben ayíb ú tā umbyí kusóg-wū risū utáe.

25Upwen tsa, uyínn munn bá yāen shag ise, ufunn kae bá tsō tsá risū kusóg wū. Ámá awū mbúb sī-wū bē, ikyāen imí ā tā umbyí-wū risū utáe.

26"Unde tī a fxēn irá-m ú nde-wū wánde té yī bē, awū pāngmá unde tī kuskwáb tī mbye kusóg-wū risū ísá ibūng.

27Upwen tsa, uyínn munn bā yāen shag ise, ufunn kae bá tsō tsá risū kusóg wū, ámá kusóg wū kyaen sī tág sīsāen, kó uwōg íkī tsítsí-wū bē.”

28Kiyé tī Yesu rī mām irá yī, ayíb fur ande tī pūtsá wū risū ikén tī awū kwén na bā.

29Awu si-wū pāngmá ande ndufū-bā tī kú kwén na bā irá icwe bē. Anáwū, awū kú kwén na bā pāngmá unde tī sa icwe tsi.

Matiyu 8

1Kiyé tī Yesu sī rikwen bá ande tum átsō pūtsá wū.

2Ámá unde tī kicáeb ikum íkī rū bá kú ribén uwé-wū ú jwám wū bāa, "Itsēkurū-m, asití afu a cwé irá, afu ú nde tu tī afu ú nwángrū m.”

3Yesu sa kujwó tēkunn wū ú rī té wū bāa, "Ame cwé pú m, tu itīnwángrū." Tí ritsen unde wū nwángrū uwae kicáeb ikum-wū ayī.

4Yesu fwā wū kusen bāa, "Núng! Rī té-fu unde íkī irá yīne bē. Rū ka tātsó risū-fu uwōg Kúkwén Rimam, tí nda Rimam ikén tí ten tī Musa rī tsi. Ayīne ú tātsó ande mēmē bàa, kicáeb-fu nā yá tā pú yī.”

© 1995, The Bible League

5Kiyé tī Yesu ka sáng uwae uka tī Kaparnahum, unde tī uwé sója rū bá tu wū ú jwám wù bāa,

6"Itsēkurū-m, upyí-m náe kicáeb uwae kununn, awū wām afxen tí ajwó ú tá uwae rikāen kō tág."

7Yesu cwé na wū bāa, "Ame ú rū ka ú nwángrū wū."

8Ámá unde tī uwé sója wū rī té Yesu bāa, "Itsēkurū-m, ame kō-me tī m ú kyangté fu uwae kununn-m bē. Aíu a rī irá-yī ámām, upyí-m ú nwángrū.

9Ame núng ayīne ikyāen imí ame tí risū-m, ame tá imbyí unde tī uwé-m. Ame ámá, ame sité sója yāng-bā tī ame skeb bā tí kūkō. Ame a rī té awūne bāa, 'Rū,' awū ú rū; ame a rī té uríkī bāa, 'Rū bá,' awū ú rū bá."

10Irá yīne fur Yesu ayíb. Ámá awū rī té ande tī kú pūtsá wū bāa, "Ame kú rī té nī kubēntī, uwae ande tī Isréla ame tu jí-m unde tī sité kubēntī pāngmá unde tī rikyen wūne bē.

11Kubēntī, andé kō kēn tág ú rū kujwó usir tī kiskínn tí tī uréb ú bá cī ukwāb ná Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen. Abā ú bá som té Ibrahim, tí Ishaku tí Yakubu.

12Amáa ande tī si tī ā ú sáng Kujwó Ukwe Rimam, ā ú pù bā jwunn sáng uwae kufub uwōg tī abā ú jwúb irá ú kūb kujwó anyī."

13Isim yīne Yesu rī té unde tī uwé sója wū bāa, "Rū-fu yī kununn, ikén tī afu rū kubēntī atáng, ā ú nde yī na fu." Tí irá unju-wū ne upyí unde tī uwé sója wū tu itīnwángrū uwae kicáeb-wū.

14Kiyé tī Yesu rū ka sáng kununn Siman, awū núng íya uwá Siman náe kicáeb.

15Awū sa kujwó tēkunn undá wu, ámá kicáeb yī yá wū tā, awū fā sūnwúhn ritsen ú shā na bā wúcī.

16Uréb usir wū, ā pu ande tī rijwen tītíbī tá risū-bā rū bá uwōg Yesu. Yesu jāe rū yé ajwen tītíbī yīne tí irá tī awū rī tsō unju-wū ú nwángrū ande tī acáeb tī tsotso.

17Awū nde wánde yīne ikyāen tī ayī ā kúmunn irá íkī tī ā rī tī kutē unju ná Ishaya unde tī ku yā iskin irá Rimam bāa, "Awū tí risū-wū pae mbé acáeb nátī. Awū sú acáeb tī tá rimēnn-tī rū."

18Tī Yesu núng bāa, ande jwúnn kú pūtsá wū, awū rī té ande-wū bāa, abā nā yen rū yī ukūnn uyínn uwé akwēn.

19Ámá unde íkī uwae ande ndufū tī kú kwén na ande icwe bá uwōg Yesu ú rī té wū bāa, "Itsēkurù, ame ú pūtsá fu rū yī uwōg tī afu kú rū yī atáng mēmē."

20Yesu rī té wū bāa, "Ibyē kutúr sité uwáe atxom tī ayī kú náe atáng, ínung tī kú pinn apupwen ámá sité afúg-yī, amáa Umbae Unde sité-wū tí uwōg tī awū ú náe atáng ú pū unyāng bē,"

© 1995, The Bible League

21Unde íkī cwúcwo uwae ande tī kú shā tī ā ú pūtsá wū rī bāa, "Itsēkurū, afu a cwé irá ame ú rū ka nji íte-m tītawé."

22Ámá Yesu rī té wū bāa, "Pūtsá m ámām, tí ú yá rukōm tā tī abā ā nji átsō."

23Kiyé tī Yesu sáng uwae kuyāe, ande tī awū kú kwén na bā ikén pūtsá wū.

24Tí ritsen ahán, ufunn tī ribōm nwunn uwae uyínn atáng ú kú nda kuyāe kú txí pū ámbyī txí pū ámbyī ú kú shā tī wū fxāebur, ámá Yesu náe-wū kicwāg.

25Ande-wū nwúnn ú ka shwu wù ú rī té wū bāa, "Nwángrū tī, Itsēkurū, atī kú cwū-tī."

26Yesu rī té bā bāa, "Ande-m, anī nde rímāng kú kyén ikyén ricwu? Anī sité-nī kpākang utōb bē, kó tí kíyib!" Isim yīne awū nwúnn ú táen ufunn irá ú fwān uyínn kubyāg, ámá uwōg ka skírr.

27Ayíb fur ande tī tá uwae kuyāe atáng mēmē. Ā kú rang bāa, "Awūne si utso unde tī rímāng, tī ufunn kú náe risū ribén té wū?"

28Kiyé tī Yesu rū ka fob ukūnn uyínn akwēn, utēn ande tī Gádára, ande íkī ifaen rū bá tu wū. Abā si ande tī kú jwúb kijáen tī rū yé uwōg tī ā kú nji ande atáng. Abā kú sáe ayíb kūm urwā urwā ámām ú byāg uwae si-yī tī tī rī bē. Unde íkī kō-wū tī awù ú rū fengó atáng bē.

29Tī ande tī kijáen bāne núng ye Yesu abā táen irá tí ribōm-bā bāa, "Afu Umbae Rimam, afu nde rímāng rū bá uwōg-tī iké? Afu rū bá pú fu tī afu bá nde tī rikāen tí tī kiyé pāng-wū kéka bē a?"

30Uwōg wune ande íkī pū ingwag-bā kú cī ikén fīfēr tí uwōg atáng.

31Ajwen tītíbī tī tá uwae ande tī kú jwúb kijáen bāne jwám Yesu bāa, "Asití afu a jāe rū yé tī, sa na tī tī atī ú rū ka sáng uwae ingwag tī tá akwēn ne."

32Yesu cwé na bā bāa, abā nā rū. Ámá ajwen tītíbī yī rū yé uwae ijwē ande bā ú rū ka sáng uwae ingwag. Ámá tí ritsen ingwag yī mēmē páb tēr rū ka jwunn sī uyínn tī tá atáng ú sī ka ngwā cwū uwae ámbyī.

33Ande tī kú shi ingwag yī nwúnn ú tēr rū ka sáng uwae utēn tī fēr atáng ú ka rī irá yī té ande tī tá uwae utēn atáng. Á rī té bā ikén tī abā núng, fā tí ikén tī tu ande tī kijáen abāne.

34Kiyé tī ande bā fxēn irá yīne, mēmē-bā tēr inyae rū ka tu Yesu. Isim tī abā rū ka tu pú bā awū, ā jwám wū bāa awū nā nwunn uwae utēn-bā.

Matiyu 9

1Yesu sáng uwae kuyāe ú yen uyínn kāfe bá tí utēn-wū.

2Ande íkī ye unde tī cwū afxen tí ajwó fwā ijwē ikéntīnáe rū bá uwōg-wū. Kiyé tī Yesu núng ye bāa, abā rū uwae kínjō uwōg-wū, awu rī té unde tī cwū afxen tí ajwó wū bāa, "Ye utōb, uyīn-m! Ā yátā na pú bā afu ikéntītíbī-fu."

© 1995, The Bible League

3Aríkī uwae ande ndufū tī kú kwén na ande irá icwe tsi atáng. Tī abà fxēn irá yīne, abā nwúnn ú kú pwen unju tétsō risū Yesu bāa, "Á á! Unde wūne kú rī irá pāngmá awū tī nà si Rimam!”

4Yesu núng ye irá utōb-bā ú rang bā bāa, "Anī nde rímāng kú kāb irá tītíbī rishwū-nī?

5Ī bir skeb tī ā rī bāa, 'À yátā nā pú bā afu ikéntītíbī-fu' rēē, ré tī ā rī bāa, ‘Nwúnn ritsen tí kyang ikyin?’

6Amáa ame ú tātsó nī bāa, À nda Umbae Unde kūkō uwae utēnse tī wū ú yátā na ande ikéntītíbī-bā." Isim yīne, awū rī té unde tī cwū afxen tí ajwó wū bāa, "Nwúnn ritsen, fur kúcwō-fu, tí rū yī kununn!”

7Unde wū fā sūnwúnn ritsen ú rū yī kununn-wū.

8Kiyé tī ande tī íunn atáng sáe ikén yīne, ikyén ricwú ye bā. Abā nwúnn ú kú tēb rinyí Rimam ikyāen tī awū sa itso kūkō yīne na ande.

9Tī Yesu nwúnn uwōg atáng ú kyang kú rū, awū núng unde íkī tī kú mbé aser akwe tī rinyí-wū bāa Matiyu. Unde wū som uwae kusóg uwōg tī awū kù nde wánde-wū atáng. Yesu rī té wū bāa, "Pūtsá m." Tí ritsen Matiyu sūnwúnn ú pūtsá Yesu.

10Kiyé ífcī Yesu tá kununn Matiyu ú kú cī wúcī tí ande tī kú mbé aser akwe tí ande tī kú pūtsá-bā icwe ande ndufu bē.

11Ámá kiyé tī ande tī kumbúb Farísi núng yī, abā rang ande Yesu bāa, "Ikén tī nde ítawé Itsēkurū-nī kú cī wúcī tí ande tī kú mbé aser akwe tí ande tī kú nde ikéntītíbī si imí?”

12Amáa Yesu fxēn ye irá tī abā kú rī ú súnn irá té bā bāa, "Ande tī tsi tí ribōm ijwē-bā kú shā-bā unde tī kucīn bē, sé ande tī náe kicáeb.

13Nī rā tī nī ka shā imbyí irá yī tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, Rimam nā shā-wū tī ā yēr wēn na wū ibyē bē, amáa awū nā kú shā tī ande nā sité utōb ná risi. Ame rū bá-m utēnse ikyāen tī ame rù bá kūnn ande tī kú nde ikén tī tīnyangbē. Ame rū bá ikyāen ande tī kú nde ikéntītíbī.”

14Isim yīne ande tī pútsá Yohana unde tī kú nde na ande batísma rū bá uwōg Yesu ú bá rang wū bāa, "Núng! Atī kú cwe unju kó kiyé tītínī. Ande tī kumbúb Farísi kú cwe unju ámá. Ande tī umbyí-fu nde rímāng kú cwe-bā unju bē?”

15Yesu rang bā bāa, "Ande tī tá uwōg ukwāb undá ishé ú byīr utōb kiyé tī ubāen undá ishé a som té bā a? Ī si-yī ahán bē kó tī kínjō rikāen. Amáa kiyé rū kú bá tī ā ú rū bá yera ubāen undá ishé rū uwōg-bā. Kiyé wūne abā ú cwe unju ú byīr utōb.

16"Unde ú sa kútúpwá tīkyí kob fā-wū té kútúpwá tīshé bē. Awū a nde ahán, kútúpwá tīshé wū ú shiyáen rū ijwē tī tīkyí ú sa na kiyé wū kō fūfā.

17Cwúcwo unde ú yáen ámbyī awāen ánab tīshé sī-wū uwae apwā tīkyí bē. Awū a nde ahán apwā yī ú ndub yāen, ámá ámbyī ánab yī ú yáen mbúb ribén, apwā yī tí risū-yī ú

© 1995, The Bible League

ndembéb. Ī nyang skeb tī unde ā funn ámbyī ánab tīshé sī uwae apwā tī tīshé ámá ikyāen tī mēmē-yī ā ye sú átsō nyinyang.”

18Kiyé tī Yesu kú rī irá yīne té bā, unde ndufu íkī ka rū bá jwunn íkyig uwé wū ú rī bāa, "Unda-m cwú tīnine ahán. Rū bá sa kujwó-fu náe tsá wū tī awū ā shwur.”

19Yesu sūnwúnn ú pūtsá unde wū, ande tī umbyí-wū té wū pūtsá átsō,

20Undá íkī tī kú shinn anyīng ise fob asang rijwēr asū ifaen rū bá tsi isim Yesu ú sa kujwó tēkunn kútúpwá-wū.

21Awā kú kāb uwae bāa, asití awū a kwáb ú sa kujwó tēkunn kútúpwá Yesu, awū nā ú nwángrū.

22Yesu kāfe uwé ú sáe wū ú rī bāa, "Sī-fu anyīng utōb bē, unda-m, kubēntī-fu nwángrū pú yī afu." Tí irá unju ahán anyīng wū yīyēr, rijwen sáng wū ijwē.

23Tī Yesu rū ka fob kununn unde ndufū wū, awū sáe bāa, ande byīr atáng kú tén ricwu ú kú jwúb irá.

24Awū rī té bā bāa, "Nī rō yé yī ise mēmē-nī. Umbae wándab wūne cwū-wū cwū bē, awū náe kicwāg." Ande bā tī funn atáng sáng Yesu tī txir.

25Amáa isim tī ā jāe ande bā rū yé tág yī ise, Yesu sáng yī kusóg tī mbawándab wū náe atáng ú rū ka sa kujwó-wū ú ye mbawándab wū fā sūnwúnn ritsen.

26Iten irá yīne shag kyī fé utēn atáng mēmē.

27Tī Yesu nwúnn atáng ú kú rū, ande tī mbúb ayíb ifaen pūtsá wu isim. Abā táen irá ú kú rī bāa, "Umbae Dawuda, sáe tī té ayíb risi.”

28Kiyé tī Yesu sáng ka som mām pú wū uwae kusóg, ande tī mbúb ayíb bāne rū bá tu wū. Awū rang bā bāa, "Anī rū kubēntī bāa, ame nà ú nde fob tī ame ú nwángrū nī a?" Abā cwé bāa, "Èēn, Itsēkurū.”

29Ámá Yesu sa kujwó tēkunn ayíb-bā ú rī bāa, "Ayī ā nde pāngmá tī anī rū kubēntī.”

30Tí ritsen ande bā sáe tu uwōg. Ámá Yesu fwā bā kusen bāa, abā nā rī té-bā unde íkī irá risū ikén tī awū nde ne bē.

31Amáa abā nwúnn ú sa iten irá wánde Yesu rī kyī fé utēn atáng mēmē.

32Tī ande bāne nwúnn ú kú rū, ande íkī pū unde tī tsi unju rū kú bá yī uwōg Yesu. Unde wūne kú rī tu-wū irá bē, ikyāen imí rijwen tītíbī byīnn wū.

33Yesu rwāe rū yé rijwen tītíbī wū, ámá unde wu sáng irá tī tī rī, Ayíb fur ande tī funn atáng. À kú rī tétsō bāa, "Atī núng jí-tī kíkīn pāngmá yīne uwae utēn Isréla kéka bē.”

34Amáa ande ndufū tī kumbúb Farísi tī tá atáng rī bāa, "Ī si ukwe ajwen tītíbī tī nda wū kūkō tī awū nā jāe rū rijwen tītíbī wūne.”

© 1995, The Bible League

35Yesu nwúnn ú sáng uwae utēn tīyāng tí ambae utēn ú kú kwén na ande irá Rimam uwae asóg Rimam-bā. Awū kú rī té bā irá tītīnyang risū Kujwó Ukwe Rimam ú kù nwángrū ande tī sité acáeb tī tsotso.

36Kiyé tī awū pū ayíb sáe kumbúb ande tī funn atáng, risi nde wū ikyāen imí abā tá uwae rikāen ú shā num té unde tī ú ndeya bā. Abā pāngmá iwén tī sité-yī té unde tī kú shi yī shi bē.

37Awū rī té ande tī imbyí-wū bāa, "Wúcī bēn kō tág uwae risāen, ande tī ú būnn yī kō-bā bē.

38Nī jwám unde tī risāen tī wu ā tōm ande bá kyī tī abā ru bá būnn wúcī."

Matiyu 10

1Yesu kūnn byír ande-wū rijwēr asū ifaen tī awū kú kwén na bā ikén ú sa na bā kūkō tī abā nā jāe rū rijwen tītíbī ijwē ande, tí abā nā nwángrū ande uwae acáeb tī tsotso.

2Rinyí ande rijwēr asū ifaen bā tá re: Utīkucang si Siman, tī ā kú kūnn wū bāa Bitrus, tí ínjā-wū Andarawu; Yakubu tí ínjā-wū Yohana, abā si anyīsū Zebedi;

3Filibus tí Bartolomu; Toma tí Matiyu, unde tī kú mbé aser akwe; Yakubu umbae Alifas, tí Tadeyus;

4Siman, tī ā rī bāa, awū nā si unde tī kitsínn risū utēn-wū, tí Yahuda Iskáríyoti, unde tī ú sa Yesu jāebcī.

5Yesu tōm átōm-wū rijwēr asū ifaen bāne rū ú fwā bā kusen bāa, "Nī ka-nī uwae uka ná ande tī núng-bā Rimam bē, kó uwae uka ná Samariya íkī bē.

6Nī rū yī uwōg ná ande tī Isréla ámām, abā ande tī pāngmá iwén tī yag tītā.

7Nī rū ka rī té bā bāa, Kujwó Ukwe Rimam nā kyang kú yáen pú yī.

8Nī nwángrū ande tī acáeb. Nī kūnn shwur ande tī cwūcwū. Nī nwángrū ande tī kicáeb ikum. Nī rwāe rū yé rijwen tītíbī risū ande. Anī tu anánī tí rínyanguwae, nī sa na ande tī tsítsí tí rínyanguwae ámá.

9Nī ye sú-nī ázurfa kó zináriya, kó kiser íkī uwae aljīfū bē.

10Nī ye sú-nī rikyíg bē. Nī ye sú-nī átúpwá ifaen bē. Nī ye sú-nī apwāfxen ifaen bē. Nī ye sú-nī ukum bē. Unde tī kú nde wánde ú tu kāng ikén tī awū kú shā.

11"Kiyé tī anī a rū bá uwae umbae utēn íkī kó uwae uka, nī sáng tī nī shā unde tī ú cwé ú pū nī sáng uwae kununn-wū, tī nī som atáng sé ikén tī anī a nwúnn pú nī uwae utēn atáng.

12Kununn tī anī a sáng atáng, nī rī na bā unju tīnyang.

13Asití ande tī kununn wū a kyangté nī tí ajwó ifaen, kikūnnjí ná kujīmshwur-nī ā té bā som té átsō. Ámá asití abā a kyangté-bā nī bē, kikūnnjí-nī ā kāfe bá tí uwōg-nī.

© 1995, The Bible League

14Cwúcwo asití ande tī kurū íkī kó uka íkī a kyangté-bā nī bē, nī yá uwōg wū tā tī nī fwēr íbúng afxen-nī sī bá tí atáng.

15Kubēntī tī ame kú rī té nī, usir rikwén, Rimam ú núng risi ande tī utēn Sodom tí Gomora skeb pú wū ande tī utēn wūne.

16"Núng, ame tōm nī kú rū pāngmá iwén itām tī ā kú jāe yī kú sáng yī kitángpwā ibyē kutúr. Nī núng ijwē-nī nyinyang pāngmá ikéntíbī tī nī nde wánde-nī tí kujīmshwur pāngmá ákwāe.

17Nī som tí ujwín, ikyāen imí aríkī ú pū nī rū yī kusóg rikwén. Abā ú ka byīnn nī kimbáb uwae asóg Rimam-bā.

18Akwe tī áfáen-bā ú pwen nī rikwén ikyāen tī anī kú sa irá ná-m tītīnyang kú rī té ande tī ise.

19Kiyé tī ā pū nī rū ka uwōg rikwén, nī kāb-nī uwae risū irá tī anī ú rī kó fengó tī anī ú rī yī bē, ikyāen imí Rimam ú shā na nī irá tī anī ú rī uwae kiyé wū.

20Irá tī anī ú rī mēmē ú si-yī anánī bē, ayī ú rū yé uwōg Kusung ná Itsē-nī tsō unju-nī.

21"Ande ú ye ameínjā-bā na ande tī ā nā pū rū ka wēn. Abítsē ú nde ahán té anyīsū-bā ámá. Anyīsū ú tā riká té abítsē-bā tí abíya-bā ú pū bā yēr wēn.

22Ande mēmē ú sa nī kuka ikyāen-m. Amáa unde tī a tsi tí kubēntī rū bá fob usir tī rícwūnnkyī ú nwángrū.

23Asití ande a kú nde nī rikāen uwae uka íkī, nī tēr rū atáng tí nī rū yī uka íkī. Ame té nī kú rī, anī ú ka tág-nī uwae utēn Isréla tawé Umbae Unde ú rū bá bē.

24"Umbae tī kú kwén ikén skeb-wū unde tī kú kwén na wu bē. Upyí má skeb-wū itsēkurū-wū bē.

25Umbae tī kú kwén ikén ā kwáb tī awū ā si pāngmá unde tī kununn-wū; upyí má ā kwáb tī awū ā pāngmá itsēkurū-wū. Asití ande a kú kūnn unde tī kununn bāa, Bayazabul, rinyí tī ā ú kūnn ande tī tsítsí uwae kununn atáng ú béb siskeb.

26"Nī kyén-nī ikyén ricwù ande bē. Ikén tī titam, ā ú shāen umbyí-yī tsō bá náe ise; irá tī kú cwucwe mēmē, ande ú fxēn yī.

27Irá tī ame kú rī té nī uwae kufub tīne, nī rū ka rī yī ayíb ujwúnn ande. Mēmē irá tī nī fxēn uwae kitam tīne, nī tsō usen rukúb ú sa yī yā iskin atáng.

28Nī kyén-nī ikyén ricwú ande bē. Abā kú wēn nyáng ijwē rimēnn ámām, abā wēn fob-bā kusung bē. Amáa nī kyén ikyén ricwú Rimam tī sité kūkō tī ú tenji rimēnn ijwē tí kusung mēmē uwae urwā tī kú ten ú kú jīm-wū jīm bē.

29Ā kú jāeb ísēn ifaen kóbo; amáa kó kínjō uwae-yī ú jwunnsī-wū ribén bē, sé ikén tī Itsē-nī Rimam a cwé tawé.

30Anī tí risū-nī, Rimam pwen tág pú wū ikyínn risū-nī.

© 1995, The Bible League

31Anī skeb-nī ísēn tí rūrōb uwé Rimam bē a? Anī ú nde rímāng kyén ikyén ricwú?

32"Unde tītínī tī ā rī tsó kubēntī té ande bāa, ame nā si Itsēkurū-wā, ame ú kūnn rinyí-wū ámá uwé Itsē-m tī tá apupwen.

33Amáa unde tī a shaen irá-m ayíb jwúnn ande bāa, awū nā núng-wū ame bē, ame ú pyír irá-wū uwé Itsē-m tī apupwen ámá.

34"Anī kú táng-nī bāa, ame nā bá tī ame nā bá sa kujīmshwur nā bá utēnse a? Iyéē, ame rū bá-m tī ame sa kujīmshwur na utēnse bē, ame rū bá tí káfára.

35Ame rū bá tī ame bá sa na anyīsū aróm tā riká té abítsē-bā. Anyīsū andá má ú tā riká té abíya-bā. Andá ú tā riká té abíya abāen-bā. Abíya má ú tā riká té awá byīb-bā.

36"Ande tī riká unde ú ru kununn unde tí kununn wū.

37Unde tītínī tī a ye uré té itsē-wū kó íya-wū skeb me, unde wūne kō-wū tī wū rū bá uwōg-m bē. Unde tītínī tī a ye uré té uyīn-wū kó unda-wū skeb me, unde wūne kō-wū tī wū rū bá uwōg-m bē.

38Unde tītínī tī a sú-wu kutúkū tī cice-wū ú pūtsá-wū ame bē, unde wūne kō-wū tī wu rū bá uwōg-m bē.

39Unde tītínī tī a ku shā tī wū ú txēn tmyāng-wū txēn, awū ú shānum té wū, ámá unde tī a sáe rū unyāng-wū ikyāen irá-m, awū ú tu unyāng tī tsi kukunn.

40"Unde tītínī tī a kyangté nī, awū kyangté pú wū ame. Unde tī a kyangté m, awū kyangté pú wū Rimam tī tōm me bá utēnse.

41Unde tītínī tī a kyangté átōm Rimam ikyāen tī awū nā si átōm Rimam, unde wūne té unde tī atóm wū ú tu kujwójáng tī pāng átsō uwōg Rimam. Cwúcwo unde tī a kyangté unde tī kubēntī sáng uwae kununn-wū ikyāen tī unde wū nā si unde tī kubēntī, mēmē ifaen-bā ú tu kujwójáng tī pāng átsō uwōg Rimam.

42Cwúcwo unde tītínī tī awū a ndeya umbae kínjō uwae anyīsū tī pūtsá m ne, kó ayī a si nyáng ámbyī tī jīm tī awū sa na wū, asití awū a nde yī ikyāen tī umbae wū si unde tī aná-m ame kú rī té nī kubēntī unde wūne ú shānum-wū tí kujwójáng-wū bē."

Matiyu 11

1Isim tī Yesu fwā mām pú wū ande-wū rijwēr asū ifaen kusen ahán, awū nwúnn ú yá uwōg atáng tā ú rū ka kwén na ande irá Rimam uwae utēn tī tá fēr atáng.

2Uwae kiyé wūne Yohana unde tī kú nde batísma tá uwae kusóg púrsuna. Tī awū fxēn iten wánde tī Yesu kú nde, awū tōm ande-wū íkī rū ka uwōg Yesu.

3Abā rū bá rang Yesu bāa, "Afu tī si unde tī Yohana rī bāa, awū nā rū kú bá rēē, ré awū rū kú bá tí uwé?”

4Yesu rī té bā bāa, "Nī rū tī nī rū ka rī té Yohana irá tī anī fxēn tí ikén tī anī sáe.

© 1995, The Bible League

5Ande tī mbúb ayíb kú sáe uwōg, ande tī pxib afxen kú kyang ikyin, ande tī kicáeb ikum tu itīnwángru, ande tī tsi atóng kú fxēn irá, ā kú kūnn shwur ande tī cwūcwū, ande tī rikāen tu irá tīnyang ú fxēn.

6Kubēntī, itīnyang ú tsi kú jí unde tī kāb-wū uwae risū-m bē!”

7Kiyé tī ande tī umbyí Yohana kāfe kú rū, Yesu sáe ande tī munn atáng ú rī té bā irá risū Yohana. Awū rang bā bāa, "Kiyé tī anī rū ka shā rifab Yohana uwae kutúr kékā, ímí tī anī kú kāb bāa, anī nā ú núng? Anī táng bāa, anī nā ú núng ufunn tī kú kae uwae irúm a?

8Ayī a si-yī ahán bē, anī rū tī nī ka núng imí tírī? Unde tī sī átúpwá aser a? Ande tī ku sī átúpwá aser kú som uwōg tī akwe kú som atáng. Abā tá-bā uwae kutúr bē.

9Nī rī té me, ímí tī anī kú kāb bāa, anī nā ú sáe? Unde tī kú yā iskin irá Rimam a? Enhéen! Ame té nī kú rī! Unde wū tī anī núng uwae kutúr atáng kō skeb unde tī kú yā iskin irá Rimam.

10Yohana si unde wū tī ā báe irá risū-wū uwae Kutsīngkén Rimam bāa, ‘Núng átōm Rimam tá re! Rimam tōm wū rū uwé-fu tī awū rū ka ú mbubtā na fu fengó!’

11Ame kú rī té nī, uwae ande mēmē tī ā mbae bā sáng utēnse ne, unde tá-wū tī sité rūrōb skeb Yohana bē. Amáa unde tī rícwūnnkyī uwae Kujwó Ukwe Rimam sité rūrōb skeb pú wū Yohana.

12"Tsi kiyé tī Yohana bāg kú nde batísma rū bá fob usir tī yáka ne, ā kú tā riká té Kujwó Ukwe Rimam. Ande tī kú nde ikén tī ribōm kwáb tī abā ú shir mbéra wū.

13Ikyāen imí, ī si Kujwó Ukwe Rimam tī ande tī yā iskin irá Rimam mēmē, fā té Icwe Musa, rī irá risū-yī bá fob kiyé tī Yohana rū bá.

14Asití anī a rū kubēntī uwae irá tī abā rī, Yohana tī si Iliya tī ā rī bāa, awū nā kú bá.

15Unde tī a sité atóng tī kú fxēn irá, awū ā fxēn!

16"Ame ú sa ande tī kiyíku ne myae té imí? Abā pāngmá anyīsū tínyīng tí som uwae ritúg. Kumbúb íkī kú rī té kumbúb tī ifaen bāa,

17'Atī byīnn na nī itang undá ishé, anī se-nī ise bē. Atī kūnn kijwāen ricwu ámá, anī jwúb-nī irá bē!’

18Yohana rū bá ú cī-wū wúcī bē ú ngwā-wū ikén tī fifab bē, anī rī bāa, awū nā si unde tī kijáen.

19Umbae Unde rū bá ú cī ú ngwā té ande, ámá anī rī bāa, awú nā si ukwe rimenn nā ú kú ngwā ú kú fxēn-wū fxēn bē; awū nā si urwán ande tī kú mbé aser akwe tí ande tī kú nde ikéntītíbī. Irá íkī tá-yī bē. Ande ú núng ye ibēn ayíb ná Rimam uwae wánde tī ayī kú nde.”

20Isim yīne Yesu bāg ú kú rīmbéb utēn uwōg tī awū nde wánde tī kú fur ayíb atáng, ikyāen tī abā pyír tī abā ú kāfe isim tā ikéntītíbī-bā.

© 1995, The Bible League

21Awū rī bāa, "Áyāe-nī ande tī utēn Korazin, ayī ú béb nī kēn tág! Áyāe-nī ande tī utēn Betseda ámá, ayī ú béb nī kēn tág! Ā bāa, wánde tī fur ayíb tī ā nde uwōg-nī ne, ā nā nde utēn tī Tire tí Sidon, ā pù átúpwá tī aná ibae sī rimēnn ú pū itóng mbúb ijwē-bā ú tsó bāa, abā nā raen pú bā tí ikéntītíbī tī abā nde,

22Nī tángsom bāa, usir rikwén, Rimam nā ú sáe risi ande tī utēn Tire tí Sidon skeb pú wū anī.

23Anī ande tī utēn Kaparnahum, anī táng bāa ā ú pū nī tsō ka apupwen a? Iyéē! Ā ú shir pū nī jwunnsī uwae urwā tī kú ten ú kú jīm-wū jīm bē. Ikyāen imí á bāa, wánde tī fur ayíb tī ā nde uwōg-nī, ā nā nde yī utēn Sodom, tīne Sodom ú tá tí atáng rū bá kú fob tí tīnine.

24Nī tángsom bāa, usir rikwén Rimam nā ú núng risi Sodom skeb anī.”

25Uwae kiyé wū Yesu rī irá té Itsē-wū Rimam bāa, "Íte, Itsēkurū ná apupwen tí ribén, ame fxāefā té fu ikyāen tī afu sa irá-fu tātsó ande tī núng-bā ikén bē. Afu tam ande tī núng kutsīngkén.

26Kubēntī, ayī tsēn fu utōb tī fu nde ahán.

27"Itsē-m sa na pú wū ame ikén mēmē. Unde tī si Umbae Itsē, Itsē-wū ámām tī núng wū. Cwúcwo, awū unde tī si Umbae Itsē, awū ámām tī núng Itsē; awū té ande tī awū kú shā tī awū ú tātsó bā.

28"Nī rū bá uwōg-m, anī ande tī kú ngwā rikāen, tí anī ande tī num pú nī tí usú rikāen-nī tī tī sú, ame ú nda nī unyāng tí pu.

29Nī ye usú tī aná-m tsō risū-nī, tí nī kwén ikén uwōg-m, ikyāen imí ame kú nde ikén-m uwae kujīmshwur tí risū tī náe ribén. Asití anī a bá uwōg-m, anī ú tu unyāng tí pu.

30Wánde tī ame kú nda ande bōm-wū bōm bē; usú tī ame kú ye sú bā rōb-wū rōb bē."

Matiyu 12

1Kiyé íkī Yesu kú kyang ikyin kú rū uwae risāen alikáma. Usir wū si usir ikyīnn. Ámá ande tī pūtsá wū kú fxēn tí rimenn. Abā jwur ayāen alikáma yī ú kú kūb,

2Ande íkī tī kumbúb Farísi núng ikén tī abā nde ne. Abā rī té Yesu bāa, awū nā núng ikén tī ande-wū kú nde. Ayī kú cwucwe tī abā ú nde itso ikén yīne usir ikyīnn.

3Yesu rang bā bāa, "Anī núng-nī ikén tī Ukwe Dawuda nde kiyé tī awū tí ande-wū kú fxēn tí rimenn bē a?

4Awū sáng ka kusóg Rimam rū ka cī wúcī tī unde tī uwé ámām tī kú cī, kó tī ayī kú cwucwe ú si icwe Rimam ámá.

5Ré anī fxēn-nī uwae Icwe Musa risū andufū tī kú fén Rimam bē a? Abā kú nyatsá icwe Rimam usir ikyīnn ámá Rimam kú núng-wū abā tí ikéntītíbī bē.

© 1995, The Bible League

6Ame kú rī té nī bāa, irá íkī nwúnn pú yī tīnine tī sité rūrōb skeb pú wū irá kusóg Rimam wū tī anī kú rī ne.

7Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, Rimam nā kú shā tī ande-wū nā si ande tī kú núng risi ande. Ī si-yī ikén tī tí ten tī awū kú shā bē. Á bāa, anī nā núng imbyí irá Rimam yī ne, anī ú rīmbéb-nī ande tī kubēntī bē.

8Ame kú rī té nī bāa, Umbae Unde si Itsēkurū ná usir ikyīnn.”

9Yesu nwúnn uwōg wū ú rū yī kusóg Rimam.

10Unde íkī tá atáng tī sité kicáeb kujwó tī wām kyī. Ámá ande yāng-bā tá atáng tī kú shā tī abā ú ye Yesu tí riraen. Ikyāen yīne abā rang wū bāa, "Ayī si icwe-tī tī unde íkī nā nwángrū unde tī kicáeb usir ikyīnn a?”

11Ámá Yesu rang bā bāa, "Asití unde íkī uwae-nī a sité mbawén, ámá mbawén wū a jwunnsī uwae kukwae usir ikyīnn, awū ú shir wū tsō-wū bē a?

12Unde skeb-wū mbawén bē a? Ayīne tātsó bāa, icwe nda tī ríyāe tī atī nā ú ndeya ande usir ikyīnn.”

13Ámá awū rī té unde wū bāa, "Ndab tā kujwó-fu." Awū ndab tā wū ámá awū kāfe ú tsi tí kpākang-wū pāngmá tī kucang.

14Ande bā tī tá kumbúb Farísi nwúnn ú rū ú ka myae irá risū fengó tī abā ú wēn Yesu.

15Yesu núng ye pú wū ikén tī abā kú nde ú nwúnn uwōg wū. Ande tum átsō pūtsá wū, awū ámá kú nde jīm kicáeb-bā

16ú fwā bā kusen bāa, abā nā rī-bā irá té unde íkī risū-wū bē.

17Ikén yīne nde ikyāen tī ayī nā ú kúmunn ikén tī Ishaya átōm Rimam rī tsó unju-wū:

18"Kyāe tsi! Núng umbae atóm-m tī ame tsáb tsi! Núng unde tī ame kú cwé fé-m irá risū-wū bē! Ame ú sa Kusung-m bá sáng utōb-wū. Awū ú yā iskin irá rikwén-m uwōg ande tī utēnse mēmē.

19Awū ú shaen-wū ishaen bē. Awū ú táen-wū irá bē. Ande ú fxēn-bā awū awū kú tsō ukúnn fengó ukum bē.

20Awū ú nde-wū ikén tí ribōm té ande tī tá uwae rikāen bē. Ande tī bōm-bā bōm bē ámá awū ú nde nam tur té bā. Awū ú tsikunn tí kujwó wánde-wū tī tí nde bá kwēr kiyé tī

21ande mēmē náe risù ribén tí icwe Rimam.”

22Isim yīne ā pū unde íkī tī mbúb ayíb ú tsi unju rū bá na wū. Rijwen tītíbī tī tsó unde wū risū. Ámá Yesu nde jīm kicáeb-wū yī, awū tu ayíb tī sáe, awū kú rī irá pāngmá tī kucang.

23Mēmē ande tī núng ikén tī kú fe ayíb ne rī bāa, "Kó awūne si awū umbae ná Ukwe Dawuda wū a?”

© 1995, The Bible League

24Kiyé tī ande tī kumbúb Farísi fxēn irá yīne, abā rī bāa, "Ayī si kāng ajwó wánde ná ukwe asung tītíbī Bayazabul tī awū tu tawé ú kú rwāe rū yé rijwen tītíbī té yī.”

25Ámá Yesu núng tág pú wū irá tī kāb-bā. Awū rī té bā bāa, "Asití ande tī tá imbyí ukwe a kantā ifaen, utēn wū ú tsi-wū bē. Kó utēn kó kusóg unde a katsen, utēn wū kó kusóg wū ú tsi-wū tsi bē.

26Ámá asití uwae kujwó ukwe Shetann, apyí-wū íkī kú rwāe rū yé aríkī, awū kantā pú wū ijwē; awū ú nde rímāng tawé kusóg-wū ú tsi?

27Asití ame a kú rwāe rū yé rijwen tītíbī yī kujwó wánde ná Bayazabul, ande tī imbyí-nī ámá re? Abā kú rwāe anábā rū yé tí kujwó wánde ná ayē? Wánde tī abā kú nde tātsó bāa, anī raen pú nī irá uwae ikén yīne.

28Ayī si uwae rinyí ná Kusung Rimam tī ame kú rwāe rū yé asung tītíbī. Ayīne tātsó bāa, Rimam ye usom ukwe-wū tsi pú wū kitángpwā-nī.

29"Cwúcwo unde ú nde fob-wū tī awū ú bá sáng kusóg unde tī kpākang ú byīnn shag usú-wū bē, sé tī awū a shā ují yīr wū afxen tí ajwó tawé.

30"Unde tī a tá té-wū ame bē, unde wū si unde tī riká-m. Unde tī ā kú byír yae-wū ame bē, awū kú shishag.

31Ikyāen ná yīne ame kú rī té nī bāa,

32kó ayē tī rī irá tītíbī risū Umbae Unde, ā ú yátā na wū. Amáa kó ayē tī rī irá tītíbī risū Kusung Rimam ā ú yátā na-bā wū bē. Kó kiyé wūne kó kiyé tī kú bá uwé.

33"Asití kutúkū a si tītīnyang, awāen-wū si sí tītīnyang ámá. Asití kutúkū a si tītíbī, awāen-wū si sí tītíbī ámá. Yì uwae awāen kutúkū atī kú núng ye utso kutúkū wū.

34Anī anyīsū ajwae tí ikōb, anī ú nde rímāng ú rī irá tītīnyang, tí utōb uwae-nī munn tí irá tītíbī? Irá tī táng tī munn uwae utōb unde, si ayī tī awū kú rī tsó unju-wū.

35Unde tītīnyang, ayī ikén tītīnyang tī awū sa tsika, itīnyang ú bá rū yé atáng. Unde tītíbī ámá, ikén tītíbī tī awū būr tsika, ayī ú bá mbúr tsó tītíbī.

36Ame kú rī té nī kubēntī bāa, mēmē irá tī ukáen tī tsō unju unde, ā ú pwen unde wū rikwén risū-yī uwae usir rikwén Rimam.

37Tí unju-fu, afu ú nwángrū; tí unju-fu ámá, ā ú wēn fu.”

38Aríkī uwae ná ande tī kú kwén na ande icwe Rimam tí aríkī uwae ná ande tī kumbúb Farísi tu wū. Abā rī bāa, "Unde Tīyāng, atī kú shā tī afu nde na tī ikén tī kú tsó kūkō ná Rimam.”

39Amáa awū rī bāa, "Anī ande tī kiyúkū ne, anī ande tītíbī! Anī pyír irá Rimam. Anī ku shā tī nī núng ikén tī tsó kūkō Rimam, ā ú nde na-bā anī bē. Ikén kínjō tī anī ú núng si ikén tī ā nde yī uwae kiyé Yunana.

40Pāngmá Yunana náe uwae rishwū iwág fob usir itā, Umbae Unde ámá ú som usir itā, utítáng itā uwae ná ribén.

© 1995, The Bible League

41Uwae Usir ná Rikwén, ande tī Ninive ú nwúnn ú rīmbéb nī, ikyāen imí Yunana rī té bā irá Rimam, abā kāfe isim tā ikéntītíbī-bā. Irá tī ā kú rī té nī tīnine skeb pú wū aná Yunana. Usir Rikwén wū,

42Ukwe tī Undá tī tá utēn tī skun ú nwúnn ú rīmbéb nī ande tī kiyíku ne ikyāen imí awū rū yé iyen ná utēnse bá tī wū nā bá fxēn irá ibēn ayíb ná Solomon. Kubēntī tī ame kú rī té nī, irá tī bá uwōg-nī tīnine kō skeb irá Solomon yī.

43"Kiyé tī kusung tītíbī a rū yé ijwē ná unde, kusung wù kú kyang shā uwōg tī wām tī awū ú tam atáng tī awū ú pu unyāng, awū kú tu-wū bē.

44Ámá awū rī bāa, ‘Ame ú kāfe tí yī kusóg-m tī ame som atáng tī kucang.' Ámá tī awū a kāfe rū bá, awū bá tu-wū kíkīn atáng bē. À fén nyang pú bā wū ú kyāe tág ikén tī tá uwae-yī.

45Ámá awū rū ú rū ka shā asung íkī itsóngfaen tī béb skeb rū bá, bá som atáng té wù. Rícwūnnkyī-yī, abā ye usom tmde wū ka béb fā yāen. Ayīne si ikén tī ú tu ande tī kiyíku ne.”

46Tí tī awū tá irá tī tī rī té ande bā, íya-wū tí ameínjā-wū rū bá atáng. Abā tsi ise kú shā tī abā nā rī irá nā té wū.

47Unde íkī uwae ande bā tī Yesu kú rī irá té bā, rī té wū bāa, "Sáe, íya-fu tí ameínjā-fu kú shā tī ā núng ayíb-fu.”

48Awū rī té unde tī ā tōm uwōg-wū bāa, "Íya-m tí ameínjā-m si kyī ayē cwúcwo?”

49Awū ndabtā kujwó rū yī uwōg ande tī pūtsá wū ú rī bāa, "Núng íya-m tí ameínjā-m tī tá ne!

50Kó ayē tī a kú nde ikén tī Itsē-m tī apupwen kú shā, awū tī si ínjā-m tí íya-m tí ambakayā-m."

Matiyu 13

1Tī uwae usir wū, Yesu rū yé kununn ú rū ka som unju uyínn.

2Ande yāng-bā rū bá byír pakob-wū. Ikyāen yīne awū sáng rū ka som uwae kuyāe uwae ámbyī, ande bā ámá tsi ukūnn uyínn.

3Uwae irá yāng-yī tī awū kú rī té bā, awū kú súnn irá risū ikén tī abā núng yī. Awū rī bāa, "Unde tī ritóm íkī nwúnn rū ka ú yag itso.

4Tī awū kú yag itso yīne, itso íkī jwunnsī fengó, ámá ínung bá tōb pū yī cī.

5Itso íkī sī ribén kúsáng uwōg tī ayī tu-yī ísá yāng-yī bē. Ayī rū yé ise tī kife ikyāen tī ayī si-yī té ribén tī tīnyang bē.

6Ámá kiyé tī usir byāg bá, ayī wām cwū, ámá atsīng-yī wāen tíka, ikyāen imí ipab-yī sī fob-yī ribén bē.

7"Itso íkī jwunnsī uwōg icwong, ámá icwong sēr tsō ú bá cwīn wēn yī.

© 1995, The Bible League

8Itso íkī ámá jwunnsī ribén tītīnyang, ámá ayī wāen awāen. Iríkī mae ande itsóng. Iríkī mae ande itā. Iríkī rijwēr itā.

9"Unde tī a sité atóng tī kú fxēn irá, awū ā fxēn."

10Ámá ande tī Yesu kú kwén na bā ikén rū bá ú bá rang wū bāa, "Ikyāen imí tawé afu kú rī irá té bā tī irá tī súnn?"

11Awū rī té bā bāa, "Ayī uwōg-nī, ā nda pú bā anī tī nī núng ye irá tī kitam ná Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen. Amáa uwōg-bā ā nda abā rinda wūne bē.

12"Uwōg ná unde tī sité ikén, ā ú sī na wū korā fāfā; awū ú sité ikén kūkō. Unde tī si-wū té yī bē, ikén tī pitang tī awū sité, ā ú mbéra yī rā rū.

13Ayīne si ikén tī nde né ame rī irá té bā yī nwae irá tī tī súnn, ikyāen imí abā kú sáe, abā nā kú núng-bā ikén íkī bē, abā kú fxēn, abā nā kú fxēn ye-bā bē, itīkābye ámá tá-yī bē.

14Yī uwōg-bā, ā kúmunn pú bā irá ná Ishaya unde tī kú yā iskin irá Rimam, tī awū rī bāa, 'Tītīfxēn, anī ú fxēn amáa anī ú kāb tu-nī bē.

15Ikyāen imí ande bāne rōb utōb, abā tsi kyī atóng-bā, abā bur kyī ayíb-bā. Abā cwé-bā tī ā ú sáe uwōg bē. Ā cwé-bà tī ā ú fxēn irá bē. Abā cwé-bā tī ā ú si ande tī kú kāb tu irá bē. Abā kú shā-bā tī ā kāfe bá uwōg Rimam tī awū ú tō sēr bā bē.'

16"Amáa anī ande tī pūtsá-m, itīnyang si pú-yī anánī, ayíb-nī kú sáe uwōg, atóng-nī ámá kú fxēn irá.

17Kubēntī, ame kú rī té nī, ande tī kú yā iskin irá Rimam tí ande tī kubēntī íkī kō kēn tág kú shā tī abā nā ú núng ikén tī anī nā kú núng, abā núng fob-bā bē; abā kú shā tī abā nā fxēn ikén tī anī kú fxēn, abā tu-bā ríyāe bē.

18"Nī nà atóng tī ame ú tātsó nī imbyí irá yīne risū unde tī kú yag itso.

19Kiyé tī unde a fxēn irá risū Kujwó Ukwe Rimam, asití awū a kāb tu-wū irá-yī bē, awū Unde Tītíbī kú sáng bá kú fxāen mbéra ikén tī ā tso tsi utōb-wū ú sa rū. Ayīne si pāngmá itso ikén yī tī tā ka sī ukur fengó.

20Ikén tī tā ka sī ribén kúsáng, ayī pāngmá unde tī fxēn irá Rimam ú kyangté yī tī kife tí utōb tī tsēn,

21amáa awū si-wū tí ipab bē. Awū som ra pāng ahán, ámá asití rikāen a nwúnn, kó asití ande a nde wū rikāen ikyāen irá Rimam tī awū pūtsá ne, awū tēr rū pú wū.

22Itso ikén tī tā ka sī uwae icwong, si unde tī mbé irá Rimam tí utōb-wū, ámá irá tī kāb risū ikén ná ise, tí rifúnn, jib kyī wū, awū tsó-wū ajwó wánde tī tīnyang bē.

23Ikén tī tā ka sī ribén tī tīnyang ámá, si unde tī fxēn irá Rimam ú ye sú yī tsi utōb-wū. Ayī wāen awāen. Íkī ikāen mae itsóng, íkī ikāen mae itā, íkī ámá si rijwēr itā."

24Awū myae kyī irá íkī cwúcwo té bā bāa, Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen nā pāngmá unde íkī tī rū yī uwae rúkōng ú rū ka yag itso tī tīnyang atáng.

© 1995, The Bible League

25Ámá usir íkī kiyé tī ande mēmē kú cwāg kicwāg utítáng, ande tī riká náwū rū bá pū arísāb tso fā tí itso tī tīnyang yīne ú rū-wū ikén-wū tírī.

26Kiyé tī ayī rū yé ú kú bá kyaen rishwū tírī, arísāb tá atáng ámá.

27Apyí unde wū rū bá rī té wū bāa, "Íte, atī kú táng bāa, itso tī afu nā yag uwae rúkōng-fu nā si itso tī tīnyang mēmē ahóo? Ámá arísāb rū kyī yī akā ú bá tá uwae atáng?”

28Awū rī bāa, "Ayī si kāng unde tī riká-m tī yag ikén yīne." Ámá apyí-wū rī bāa, "Afu kú shā tī atī nā sub yī byír tí uwōg kínjō a?”

29Awū rī bāa, "Iyéē. Íkī bē kiyé tī anī a kú sub yī, anī ú sub pū itītīnyang fā tí atáng ámá.

30Ikyāen yīne, nī yá yī tā tī ayī ā sēr tétsō bá tī kiyé tī ā būnn yī būnn. Ame ú rī té ande tī kú būnn yī tī abā ā byír yī tí uwōg kínjō, tī abā ā yīr yī ukāen ukāen tītawé ā ú ten mbúb yī. Ámá itītīnyang ā ú pū rū ka sī kurug-m.”

31Yesu súnn té kyī bā irá íkī bāa, "Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen pāngmá isínn másítadi tī unde sa wū tso ribén.

32Itso wūne yib siskeb uwae itso ikén mēmē; ámá kiyé tī wū a sēr tsō fé awū kāfe kufub tī kō siskeb pátág uwae ikén tī kú shab ribén. Awū ú kāfe kutúkū tī ínung kú bá kyāe afúg-yī ijwē ajwó-wū.”

33Yesu súnn té kyī bā irá íkī cwúcwo bāa, "Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen pāngmá yísiti. Undá ú sa yísiti pāng ahán tsínn fwā umung itása itā, ámá ayī ndub tsō bá munn tí ijwē kitú.”

34Yesu kú súnn irá kó kiyé tītínī tī wū a kú rī irá té ande tī funn uwōg-wū. Awū ú rī tsó-wū irá sērīrī ahán té bā bē, sé awu súnn yī súnn tītawé.

35Awū nde yīne ikyāen tī awū ú kúmunn irá tī unde tī kú yā iskin irá Rimam rī tī kutē bāa, "Ame ú nde wánde té irá tī súnn kiyé tī ame a kú rī irá té bā. Irá tī ā tam yī tam tí tī kiyé tī ā kyāe utēnse si irá tī ame ú rī té bā.”

36Ámá awū yá ande bā tā ú sáng yī uwae kusóg. Ande tī imbyí-wū rū bá tu wū ú rī bāa, "Rī té tī umbyí irá ayīne risū arísāb uwae risāen alikáma.”

37Awū rī té bā bāa, "Unde tī kú tā itso tītīnyang yīne si Umbae Unde.

38Uwae rúkōng awū ámá si utēnse iké. Itso tī tīnyang ámá si ande tī tá uwae Kujwó Ukwe ná Rimam. Itso arísāb ámá si ande tī si aná Unde Tītíbī wū.

39Unde tī riká wū tī tso ikén yī ámá si awū Unde Tītíbī wū tí risū-wū. Kiyé tī tī būnn ámá si rícwūnnkyī ná utēnse wūne. Ande tī kú būbūnn ámá si átōm Rimam tī apupwen.

40Pāngmá tī ā byír arísāb rū ka tenmbúb urwā, ayī si ahán ámá, tī rícwūnnkyī utēnse,

© 1995, The Bible League

41Umbae Rimam ú tōm átōm-wū tī apupwen kyang kyī fé uwae Kujwó Ukwe-wū, ámá abā ú byír tág ande tī kú sa na nī nde ikéntītíbī tí ande tī kú nde wánde tītíbī mēmē.

42Awū ú pū bā rū ka jwunnsī uwae urwā. Atáng abā ú kūb kujwó anyī tí irá tī jwúb.

43Ámá ande tī kú nde ikén tī kubēntī uwé Rimam ú kú jijaen wuwur pāngmá usir uwae Kusóg Ukwe ná Itsē-bā Rimam. Unde tī a sité atóng tī kú fxēn irá, awū ā fxēn!

44"Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen pāngmá rifúnn tī tam ribén, ámá unde íkī tu fé wū ú tam kyī wū tí atáng. Awū tsēn utōb ú rū ka pū ikén tī awū tá té yī mēmē jāeb eī ú bá jāebra ribén wūne.

45"Kujwó Ukwe Rimam pāngmá unde tī kú kyang kú jāeb atxom tītīnyang.

46Kiyé tī awū tu kutxom kínjō tītīnyang ahán tī ú shir aser yāng-yī bá na wū, awū rū yī uwae kununn ú rū ka pū atxom-wū tī tsítsí mēmē jāeb cī ú bájāebra awūne.

47"Cwúcwo Kujwó Ukwe Rimam tī pāngmá kukyē tī ā pū sī uwae uyínn ú ye iwág tī tsotso.

48Kiyé tī awū a munn pú wū, ā rū bá shir wū tsō yī ukūnn uyínn ú som ribén ú tsáb tītīnyang sī uwae ikén ú pū itītíbī tíka.

49Ayī si ahán ámá kiyé tī rícwūnnkyī utēnse, átōm Rimam tī apupwen ú rū bá tsáb ande tī kú nde ikén tītīnyang rū yé uwae ande tī kú nde ikéntītíbī.

50Abā ú pū abā tī kú nde ikéntītíbī jwunnsī uwae urwā uwōg tī ande ú kūb kujwó anyī tí irá tī jwúb."

51Yesu rang bā bāa, "Anī núng ye pú nī umbyí irá yīne a?" Abā rī bāa, abā nā núng ye pú bā.

52Ámá awū rī té bā bāa, "Asití unde tī kú kwén na ande icwe Rimam a rū bá kwén irá risū Kujwó Ukwe Rimam ámá, unde wūne pāngmá unde tī rifúnn. Awū kú mbubtā kusóg rifúnn-wū ú kú sa rifúnn-wū rū yé, itīkyí tí itīshé mēmē."

53Kiyé tī Yesn mām tág pú wū irá yīne, awū nwunn rū rū atáng

54ú bá fob utēn tī anáwū. Tī awū kú kwén ikén kusóg Rimam atáng, irá-wū ayī fe bā ayíb. Abā rī bāa, "Unde wūne tu-wū itsab ná ikén tī kwén-wū ayīne akā? Awū nde rímāng tawé awū ku nde wánde tī kú fur ayíb yīne?

55Awū si-wū umbae káfinta bē a? Si-yī umbae tī rinyí íya-wū bāa Meriyamu bē a? Abā Yakubu tí Yusufu tí Siman tí Yahuda si-bā ameínjā-wù bē a?

56Ambakayā-wù ámá tá té tī iké. Awū ámá rū ka tu-wū ikén yīne akā ámá?"

57Ámá abā pyír irá-wū tírī. Ámá Yesu rī té bā bāa, "Unde tī kú yā iskin irá Rimam kú tu kūkō uwōg ande kó akā mēmē, sé uwae utēn-wū tí uwae kununn-wū tī awū ú shā num kūkō atáng."

© 1995, The Bible League

58Ámá awū nde-wū wánde yāng atáng bē ikyāen imí abā rū-bā uwae kínjō bē.

Matiyu 14

1Ámá uwae kiyé wūne Hiridus unde tī tá risū utēn Galili fxēn iten Yesu ámá.

2Kiyé tī awū fxēn iten Yesu ne, awū rī té áfáen-wū bāa, "Unde wūne si kāng Yohana tī kú nde batísma. Awū kāfe bá pú wū tí unyāng. Ayīne si ikén tī nde né awū tu kūkō ú kú nde wánde tī fe ayíb yīne."

3Hiridus rī irá yīne ikyāen imí tī kucang-yī awū mbéra uwá ínjā-wū Filibus, tī rinyí-wū si Heródíya. Ámá Yohana tsikunn tí rī té wū bāa, tī awū nā mbé uwá ínjā-wū ne, awū nā raen irá. Ikyāen yīne Hiridus ye Yohana rū ka cwūnn kyī kusóg púrsuna. Ā yīr wū ují atáng.

5Hiridus shā tī wū wēn Yohana, amáa awū kyén ikyén ricwú ande tī Yahudiya tī tá atáng ikyāen imí, abā kú kūnn Yohana bāa, unde tī kú yā iskin irá Rimam.

6Ámá kiyé tī Hiridus kúmunn usir tī ā mbae wū atáng, awū nde ukwāb ú sa na unda Heródíya se use ayíb jwúnn ande tī funn atáng. Use mbawándab wūne nyang uwae Hiridus tímambē.

7Awù yēr unju té wū bāa, mēmē ikén tī unda-wū a jwám wū, awū nā ú sa na wū.

8Ámá íya mbawándab wú rī té wū bāa, awū nā ka jwám risū Yohana tī kú nde Batísma. Ikyāen yīne, mbawándab wū rī té Hiridus bāa, "Sa na m risù Yohana ijwē kupám."

9Ukwe ndembéb utōb, amáa ikyāen unju tī awū yēr ayíb jwúnn ande, awū rī té áfáen-wū bāa, abā nā nde.

10Awū tōm ande rū ka pye risū Yohana uwae púrsuna.

11Ā sa risū Yohana náe fwā ijwē kúpám ú sa bá na mbawándab wū, awū má sa nwúnn rū ka na íya-wū.

12Isim yīne, ande tī imbyí Yohana rū bá sú rukōm-wū ka nji ú rū ka rī té Yesu.

13Kiyé tī Yesu fxēn iten itīcwū Yohana, awū nwúnn ú sáng uwae kuyāe ú yen uyínn ú rū fé yī uwōg tī ande tá-bā atáng bē, ú ka som atáng kínjō-wū. Ámá ande fxēn tī awū nā tá atáng ú tēr yá anunn-bā tā ú pūtsá wū tí ukūnn uyínn.

14Tī Yesu tsō yé uwae kuyāe, awū núng kumbúb ande funn atáng. Ámá risi ye wū. Awū nwángrū ande tī acáeb tī tá atáng.

15Usir pāng kujwó uréb, ande tī imbyí-wū rū bá tu wū ú rī té wū bāa, "Uwōg byi kú kyī pú wū, anunn ande tá-yī iké bē, atī kú jwám fu, tē ande bāne tī ā rū ka jāeb-bā wúcī uwae uka."

16Yesu rī té bā bāa, "Ande bāne ú rū-bā kéka bē, anī shā na bā wúcī tī ā cī."

17Ā rī té wū bāa, "Atī sité nyáng abyī burédi itsóng tí iwág ifaen ámām."

© 1995, The Bible League

18Yesu rī té bā bāa, "Nī pū yī bá iké.”

19Awū sa na ande bā som ribén uwōg tī wūrrīrī íkī. Awū pū abyī burédi itsóng tí iwág ifaen yīne fwā ajwó ú sáe ayíb apupwen ú nde fxāefā na Rimam. Isim yīne, awū nyāngtā wúcī ne ú pū na ande-wū tī ā nā kan na ande bā.

20Ande bā cī num wúcī yī, ámá ā byír amumunn-yī munn ácíkā rijwēr asū ifaen.

21Ujwúnn ande tī cī wúcī yī si kumbúb itsóng, ā pwen-bā andá tí anyīsū fwā-bā atáng bē.

22Isim yīne Yesu rī té ande-wū bāa, ā nā sáng kuyāe tī ā nā rū-bā ru uwé yī ukūnn akwēn uyínn, tī awū nā rī té ande tī tsítsí ámá bāa, abā nā rū-bā.

23Isim tī Yesu tē mām ande tī funn atáng, awū tsō yī kitáen rikwen kínjō rikāen-wū ú ka jwám Rimam. Kiyé tī usir pāng kujwó uréb awū som atáng awū ámām,

24Ande tī imbyí-wū ámá tá uwae kuyāe uwae uyínn. Abā tá fengó tī rwēn. Ámbyī kú súra kuyāe tsūtsō sīsī ikyāen imí ufunn kú kae kēn tág.

25Kiyé tī mbakúnn bá kú tā irá, Yesu rū bá tu bā uwae uyínn atáng ú kú kyang ikyin risū ámbyī.

26Tī ā tēr pū ayíb sáe awū kyang ikyin risū ámbyī kú bá, ikyén ricwú ye bā. Ā rī átsō bāa, awū nā si ricwú! Ámá abā sú ukúnn tsō.

27Yesu rī té bā tí ritsen ahán bāa, "Nī cwūnn utōb, nī kyén-nī ikyén ricwú bē, ame tī kú bá!”

28Tírī Bitrus ye ra unju tsō bāa, "Itsēkurū-m, ayī a si afu kubēntī, sa na m tī ame ú kyang pūtsá ámbyī bá tu fu.”

29Yesu ewé na wū bāa, "Rū bá." Bitrus rū yé uwae kuyāe ú kyang rū ka pūtsá risū ámbyī rū ka tu Yesu.

30Ámá kiyé tī awū núng ye ufunn kú kae tí ribōm, ikyén ricwu ye wū, afxen-wū sī kú yíb uwae ámbyī. Awū jwúb irá bāa, "Itsēkurū-m, ndeya m!”

31Tí ritsen ahán Yesu ndab tā kujwó ú shirra wū tsō ú rang wū bāa, "Afu unde tī kubēntī-fu kō-wū bē, afu nde rímāng kú kāb uwae?”

32Isim yīne abā kāfe rū ka sáng uwae kuyāe, ufunn tī kú kae yá tā.

33Ande tī tsítsí tī tá uwae kuyāe atáng kú ribén na Yesu bāa, "Kubēntī, afu si Umbae Rimam.”

34Yesu tí ande-wū yen uyínn ú rū ka sáng utēn Genésáre.

35Tī ande tī utēn atáng núng ye Yesu, abā tōm ande rū ka pū ande tī acáeb tī tá utēn-bā mēmē rū bá uwōg-wū.

© 1995, The Bible League

36Abā jwám wū bāa, asití awū nā a cwé irá, ande tī acáeb bāne nā ú tēkunn unju kútúpwá-wū ámām. Uwae yīne, mēmē ande tī sa kujwó tēkunn kútúpwá-wū, rijwen sáng pú abā ijwē.

Matiyu 15

1Kiyé íkī ande ndufū íkī rū Urushalima bá uwōg Yesu. Abā si ande tī kumbúb Farísi tí ande tī kú kwén na ande Icwe. Abā rang Yesu bāa,

2"Ande tī imbyí-fu kyang rímāng kú pūtsá-bā icwe ná abítsē-tī tī kucang bē? Kiyé tī abā kú cī wúcī, ā kú jwó-bā ajwó jwó yī fengó tī ā rī té tī bē."

3Yesu rang bā ámá bāa, "Anī ámá anī kyang rímāng kú sáe rū Icwe Rimam ú kú pūtsá icwe tī anī mam tí ajwó-nī?

4Rimam rī bāa, unde nā ú sa na itsē-wū tí íya-wū rūrōb. Unde tī a rī irá tītíbī risū itsē-wū kó íya-wū, ā nā wēn wū wēn.

5Amáa anī kú rī bāa, 'Asití unde a rī té íte-wū kó íya-wū bāa, "Íte, ikén tī afu kú shā uwōg-m, ame sa na pú m Rimam,"

6ayī nā si-yī kāng tī awū nā núng kyī itsē-wū cwúcwo bē.' Uwae yīne, anī sáe rū pú nī Icwe Rimam ikyāen ikén tī kwén tī abítsē-nī mam tsi.

7Anī ande tī kufur! Anī si pāngmá tī Ishaya unde tī yā iskin irá Rimam rī risū-nī kutē bāa:

8'Ande bāne kú sa na m rūrōb tí unju ukáen ámén, ame tá-m riyāen utōb-bā bē.

9Ā kú kú ribén na me tí ukáen ámén, ā sa icwe tī ande mam tsi tí ajwó-bā, rū bá fen kyī icwe tī aná-m.'"

10Yesu kūnn byír ande tī funn atáng bá uwōg-wū ú súnn irá té bā bāa, "Nī ná atóng tī nī fxēn!

11Ī si-yī ikén tī unde kú cī sī rishwū tī kú ndembéb-wū uwé Rimam bē. Ī si ikén tī kú tsō uwae unde bá tī kú ndembéb wū uwé Rimam."

12Isim irá yīne ande tī awū kú kwén na bā rū bá tu wū ú rang wū bāa, "Afu núng tī ande tī kumbúb Farísi ndembéb utōb kiyé tī afu rī irá yīne a?"

13Yesu rī té bā bāa, "Mēmē itúkū tī si-yī aná Itsē-m tī apupwen tī yēn bē, ā ú mbúb pū yī tsō tí ipab.

14Nī yá tā tī abā rī. Abā si ande tī mbúb ayíb tī pū aríkī tī mbúb ayíb kú kyang. Anī núng pú nī tī unde tī mbúb ayíb tí unde tī mbúb ayíb a tae átsō, mēmē-bā ú pū átsō rū ka kāen sī uwae kukwae."

15Bitrus jwám Yesu bāa, "Rī té tī imbyí irá yī tī afu súnn ne."

16Yesu rī té bā bāa, "Anī ámá, anī kāb ye-nī irá yī tī ame rī ne kéka bē a?

© 1995, The Bible League

17Mēmē ikén tī kú sī unju sī uwae, awū pūtsá kushwur sī ú ka rū yé yī ise.

18Amáa ikén tī kú tsō unju unde kú rū yé riyāen utōb-wū. Ī si itso ikén yīne tī kú ndembéb unde uwé Rimam.

19Ikyāen imí ikén tī tsō uwae unde bá si itsab tītíbī tī kú sa na wū kú wēn ande ú kú náe iyag ú kú nde itso ikéntītíbī pāngmá rífēn tī yēr, riyíb tī yíb, rinyí unde tī tī rīmbéb, tí kisī.

20Ikén yīne si ikén tī ndembéb unde uwé Rimam. Amáa tī unde ú cī wúcī ú jwó-wū ajwó yī fengó tī aná Farísi bē, ayīne ú ndembéb-yī unde uwé Rimam bē."

21Yesu nwúnn atáng ú rū yī utēn Tire tí Sidon.

22Undá íkī tī tá utēn atáng rū bá uwōg Yesu. Awū si undá Kanána. Awū rū bá jwám Yesu bāa, "Itsēkurū-m, Umbae Dawuda, sáe me té ayíb risi! Rijwen tītíbī ye unda-m ú kú nde wū irá tímambē."

23Yesu rī-wū irá íkī té undá wū bē. Ande tī imbyí-wū rū bá tu wū ú jwám wū bāa, "Tē undá wūne rū iké, awū kú táen irá pūtsá tī tí umbyí."

24Yesu rī té bā bāa, "Ā tōm-bā ame uwōg ande íkī bē, sé uwōg ande tī Isréla, abā tī pāngmá iwén tī yag tītā."

25Ámá undá wū rū bá kú ribén uwé-wū ú jwám wū bāa, "Itsēkuru-m, ndeya m."

26Yesu súnn wū irá bāa, "Ī nyang-yī tī ā ú sa wúcī anyīsū tínyīng ú sa jwunnsī na mbapxú bē."

27Undá wu cwé bàa, "Afu rī kubēntī Itsēkurū-m, amáa mbapxú kú nde ye tī yī cī amumunn wúcī tī kú jwunnsī afxen tébur itsēkurū-bā."

28Yesu rī té wū bāa, "Afu si undá tī sité kubēntī, ikén tī afu kú shā ā nde na fu." Tí irá unju, umbae undá wā nwángrū uwae irá rijwen tītíbī-wū.

29Yesu nwúnn atáng ú pūtsá unju uyínn tī Galili kú rū. Uwōg íkī, awū tsō yī kibab rikwen ka som atáng.

30Ande yāng-bā akwēn rū bá uwōg-wū té ande tī kicáeb. Ande tī pxib afxen, ande tī mbúb ayíb, ande tī fāekyī afxen tí ajwó, ande tī tsi unju, ande tī acáeb tī tsotso, ā pū bā bá som afxen Yesu. Awū nwángrū bā.

31Ayíb fur ande tī funn atáng risū kiyé tī abā sáe ande tī tsi unju kú rī irá, ande tī pxib afxen kú kyang ikyin, ande tī fāekyī afxen té ajwó nwángrū, ande tī mbúb ayíb kú sáe uwōg. Abā tēb Rimam ná Isréla.

32Yesu kūnn byír ande tī imbyí-wū ú rī té bā bāa, "Ame kú núng risi ande bāne, ikyāen imí ā tá té me fob pú bā usir itā tīne ā cī-bā wúcī íkī bē. Ame kú shā-m tī ame ú tē bā rū tí rimenn rishwū bē, rikob ú ye bā fengó,"

33Ande tī imbyí-wū rang wu bāa, "Atī ú tu wúcī akā uwae kutúr kékā iké tī atī ú pū na ande bā?"

© 1995, The Bible League

34Yesu rang bā bāa, "Anī tá té abyī burédi imwa?" À rī té wū bāa, "Abyī burédi itsóngfaen tí iwág pāngmén.”

35Yesu rī té ande bā tī abā nā som ribén.

36Isim tī ande bā som mām pú bā ribén, awū sa abyī burédi itsóngfaen té iwág yīne ú nde fxāefā na Rimam. Isim fxāefā awū nyāngtā yī ú pū na ande-wū. Abā má kan na ande bā tī som atáng.

37Mēmē ande bā cī ú num. Ande Yesu byír amumunn-yī munn ijwē ácíkā itsóngfaen.

38Ujwúnn ande tī cī wúcī yīne si kumbúb inje, ā pwen andá tí anyīsū fwā-bā atáng bē.

39Isim yīne Yesu tē ande bā ú sáng uwae kuyāe rū yī uwae utēn tī Magadan.

Matiyu 16

1Ande ndufū íkī tī kumbúb Farísi tí Sadúke rū bá uwōg Yesu. Ā kú shā tī ā ú ye Yesu tí riraen. Ikyāen yīne abā rī té wū tī awū nā nde wánde tī fur ayíb tī abā nā núng bāa, kó Rimam tī nā tōm wū rū bá bárā.

2Ámá Yesu rī té bā bāa, "Kiyé tī usir a sī kú tē, anī kú rī bāa, ucwē upwen ú tsa-wū bē ikyāen imí apwā apupwen bībyāen.

3Kiyé íkī ámá, kiskínn fífáe tī usir a pur kú tsō, asití apwā apupwen a jwom ú bībyāen, anī kú rī bāa, 'Upwen ú tsa yáka ne.' Anī núng pú nī tī nī ú rī bāa, usir nā ú tsi kó upwen nā ú tsa. Ikén kú nde uwae utēnse iké tīnine tī kú tātsó ikén tī ú bá uwé, amáa anī núng ye-nī bē.

4Ande tīnine si ande tītíbī tī núng-bā irá Rimam bē. Anī rī bāa, ame nā tātsó nī ikén tī kú fur ayíb áné? Iyéē, ame ú tātsó-m anī bē. Wánde tī kú fur ayíb tī ame ú tātsó nī si nyáng aná Yunana ámām." Isim yīne Yesu yá bā tā atáng ú kyang ikyin-wū rū.

5Kiyé tī ande ná Yesu yen rū ka fob ukūnn akwēn uyínn, ā tángsom tī ā ye sú-bā burédi bē.

6Yesu rī té bā bāa, "Nī núng afxen-nī nyinyang ribén tī yísiti ná ande tī kumbúb Farísi tí Sadúke.”

7Ande tī imbyí Yesu sáng irá tī tī rī té átsō bāa, "íkī bē awū kú rī irá yīne ikyāen tī atī ye sú-tī burédi bē.”

8Yesu núng mām pú wū irá tī abā kú rī té átsō ú rī té bā bāa, "Anī nde rímāng kú rī irá yīne té átsō risū burédi tī anī ye sú-nī bē? Anī nde rímāng rū-nī uwae kínjō bē?

9Anī núng ye-nī kéka bē a? Anī tángsom-nī té kiyé tī ame nyāngtā abyī burédi itsóng ú kan na ande kumbúb itsóng bē a? Ácíkā imwa tī anī byír amumunn-yī munn atáng?

10Abyī burédi itsóngfaen tī ame nyāngtā ú kan na ande kumbúb inje ámá re? Ácíkā imwa tī anī byír amumunn-yī sī munn atáng?

© 1995, The Bible League

11Kiyé tī ame rī bāa, nī nā núng afxen-nī ribén nyinyang tí yísiti ná ande tī kumbúb Farísi tí Sadúke, ame rī-m irá risū burédi bē. Anī kyang rímāng núng ye-nī irá yīne bē? Nī núng ijwē-nī nyinyang tí ande tī kumbúb Farísi tí Sadúke, abā tī si yísiti ná burédi.”

12Abā ande ná Yesu núng ye tírī bāa, awū nā kú rī-wū irá risū yísiti tī kú ndub burédi bē, awū nā kú rī té bā irá risū ikén tī kwén ná ande tī kumbúb Farísi tí Sadúke.

13Yesu rū yī utēn tī Kaisariya tī tá utēn Filipi. Usir íkī awū rang ande-wū bāa, "Ande kú rī bāa, Umbae Unde nā si ayē?”

14À rī té wū bāa, "Aríkī kú rī bāa, afu nā si Yohana tī kú nde batísma. Aríkī kú rī bāa, afu nā si Iliya, aríkī ámá ku rī bāa, afu nā si Irimiya kó unde íkī uwae ande tī yā iskin irá Rimam tī kutē.”

15Yesu rang kyī bā bāa, "Anī ámá rē, anī rī bāa, ame nā si ayē?”

16Siman Bitrus rī té wū bāa, "Afu si Unde tī ā Tsáb Tsi tī wū ú nwángrū utēnse. Afu si Umbae Rimam, awū Rimam tī si Rimam tī unyāng.”

17Yesu rī té wū bāa, "Siman umbae Yohana, itīnyang ú si anáfu, ikyāen imí irá tī kubēntī tī afu rī ne rū-yī uwōg unde íkī bá bē, ayī rū yé uwōg Itsē-m tī tá apupwen.

18Ikyāen yīne ame té fu kú rī, afu si kutxom. Afu si imbyí kusóg tī ame ú mbye kumbúb ande-m tsi tsá atáng. Kó itīcwū tí risū-wū ú mbúb fob-wū kusóg wūne bē.

19Ame ú sa na fu mbae ufu kusóg ná Kujwó Ukwe Rimam tī tá apupwen. Irá tī afu a shaen ribén iké, ā ú shaen yī apupwen akwēn má. Irá tī afu a cwé ribén iké, ā ú cwé yī apupwen akwēn ámá.”

20Isim yīne Yesu fwā ande-wū kusen bāa, ā nā rī té-bā unde íkī bāa, awū nā si Unde tī Rimam Tsáb Tsi bē.

21Ī tsi kiyé wūne rù yī uwé Yesu bāg irá tī rī pāenine té ande-wū bāa, awū nā ú ru yī Urushalima tī awū nā ú ngwā rikāen tī tsotso kujwó ande ndufū tí ande tī uwé tī kú fén Rimam tī ande tī kú kwén na ande icwe. Ande nā ú wēn wū, ámá awū nā ú shwushwur.

22Bitrus pūra Yesu rū iyen kyāb ú kú rī té wū bāa, "Itsēkurū, Rimam ā nde-wū tī irá yīne ā tu fu bē.”

23Yesu kāfe uwé ú rī té Bitrus bāa, "Afu Shetann, ko rū rū uwé-m iké! Afu si ukum tī cekyī fengó-m, ikyāen imí irá tī kāb-fu yīne si aná unde, ī si-yī aná Rimam bē.”

24Isim yīne Yesu rī té ande– wū bāa," Asití unde íkī a shā tī wū ú pūtsá m, awū ā munnjí té irá tī si anáwū tí risū-wū, awū ā ye kutúkū tī cice-wū tsō ukwae-wū, tī awū ā pūtsá m.

25Ikyāen imí unde tī a ye uré té unyāng-wū, awū ú shānum té wū; unde tī a cwé tī unyāng-wū nā yag byībyīnn ikyāen irá-m ú tu unyāng tī tsikukunn.

© 1995, The Bible League

26Asití unde a tu tág ikén tī tá utēnse mēmē ú shānum tí unyāng-wū, ayī ú ndeya wū a? Ikén tá-yī tī unde ú sa jāeb unyāng-wū atángbē,

27Ī kyang kú yáen pú yī tī Umbae Unde ú rū bá uwae kūkō tí riyinn ná Itsē-wū. Átōm Rimam tī apupwen té wū ú bá tétsō. Awū a bá pú wū, awū ú bá pae unde tītínī kujwófwá wánde tī awū nde.

28Ame kú rī té nī kubēntī bāa, aríkī tá uwae-nī iké tī ú cwū-bā bē sé ikén tī abā a núng pú bā Umbae Unde rū bá náe Ukwe-wū."

Matiyu 17

1Isim usir itsóngnjō Yesu pū Bitrus té Yakubu té ínjā-wū Yohana tsō yī kitáen rikwen íkī tī kūkō.

2Tī abā som atáng abā ámām, ijwē Yesu kāfife. Kutxúwé-wū kāfe tītsēn ú kú jaen kú wuwur pāngmá usir, átúpwá-wū ámá tsēn pórr.

3Tí ritsen tī abā nā ú núnúng ahán, Iliya tí Musa sī bá té Yesu kú rī irá.

4Ámá Bitrus rī té Yesu bāa, "Itsēkurū-m, ame kú táng bāa, ayī nyang tī atī tá iké. Asití afu a cwé, atī ú kyāe afúg itā rikwen iké, kínjō anáfu, kínjō aná Musa, kínjō ámá si aná Iliya."

5Tī Bitrus kú rī irá yīne, kútakújwújwú sī bá tā kyī bā. Kútakújwújwú wūne jaen wuwur. Abā fxēn afxenjwín uwaé kútakújwújwú wū bāa, "Awūne si Umbae-m tī ame kú tsēn utōb té wū, nī fxēn wū!"

6Kiyé tī ande ná Yesu fxēn afxenjwín wūne, ikyén ricwú ye bā tímambē, abā pū uwé-bā sī ka bur ribén.

7Yesu rū bá tu bā ú sa kujwó tēkunn bā ú rī bāa, "Nī sūnwúnn ritsen! Nī kyén-nī ikyén ricwú bē!"

8Tī abā sáe ayíb tsō ritsen, ā núng-bā unde íkī atáng cwúcwo bē, sé Yesu ámām.

9Kiyé tī abā sī kitáen rikwen atáng kú bá Yesu fwā ande tī imbyí-wū kusen bāa, "Nī rī té-nī unde íkī irá risū ikén yī tī anī núng kitáen rikwen bē, sé ikén tī Umbae Unde a shwur pú wūi uwae itīcwū."

10Abā rang wū bāa, "Ande tī kú kwén na ande Icwe kyang rímāng kú rī bāa, Iliya nā ú bá tawé Umbae Unde nā ú bá isim?"

11Yesu rī té bā bāa, "Ī si kubēntī tī ā báe bāa, Iliya nā ú bá tī awū nā kyāe ikén mēmē tsi kú jíjí.

12Amáa ame kú rī té nī kubēntī, Iliya bá mām pú wū, ámá ande núng ye-bā awū bē, ā sáe rū wū ú nde ikén tī uwae-bā tātsó bā. Ī si ahán ā ú nde Umbae Unde rikāen ámá."

13Tírī abā núng ye bāa, awū nā kú súnn irá risū Yohana tī kú nde batísma.

© 1995, The Bible League

14Kiyé tī Yesu tí ande-wū itā kāfe sī bá tu ande tī tsítsí mēmē, unde íkī rū bá kú ribén uwé Yesu

15ú rī té wū bāa, "Itsēkurū-m, sáe umbae-m tí ayíb risi. Kicáeb kiku kú nde wū irá ú kú byīnnra wū sī ribén. Kiyé íkī awū kú jwunnsī uwae urwā kó ámbyī. Awū kú ngwā rikāen kēn tág.

16Ame pū wū bá tu ande tī imbyí-fu, amáa ā nwángrū fob-bā wū bē."

17Yesu rī té bā bāa, "Anī ande tīnine sité-nī uwae kínjō bē. Kó kiyé tītínī anī kú shā skeb irá tītíbī. Ame ú som té nī fob asang imwa? Ame ú ye utōb té nī fob ísīnn? Nī pū umbae wū bá iké."

18Yesu rī irá té rijwen tītíbī tī tá risū umbae wū ú fwān wū kibyāg bāa, ayī nā rū yé uwae umbae wū. Rijwen tītíbī yī rū yé ú yá umbae wū tā. Tí ritsen ahán, umbae wū tu itīnwángrū uwae kicáeb kiku-wū.

19Isim yīne ande ná Yesu tam bá tu wū ú rang wū bāa, "Imí tī nde né atī jāe rū yé fob-tī rijwen tītíbī yī bē?"

20Yesu rī té bā bāa, "Nī nde fob-nī bē ikyāen imí anī rū-nī kubēntī tí utōb-nī mēmē bē. Á bāa anī nā sité kubēntī tī kō pāngmá riyāen isínn másítadi tī yib siskeb, anī ú ndeye tī anī ú rī té rikwen ne bāa, 'Nwúnn rū iké ka tsi akwēn,' awū ú nwúnn rū. Asití anī a rū uwae kínjō, anī ú nde tu ikén mēmē."

22Kiyé íkī tī ande ná Yesu bá byír tág átsō uwae utēn Galili, Yesu rī té bā bāa, "Kiyé pāng kú pú wū tī ā ú sa Umbae Unde na ande ndufū.

23Ā ú wēn wū, amáa uwae usir tī itā awū ú shwur kāfe bá tí unyāng," Tī ande tī imbyí Yesu fxēn irá yīne uwōg-wū, utōb-bā ndembéb.

24Kiyé tī Yesu té ande-wū rū bá utēn Kaparnahum, áfáen tī kú mbé aser kusóg Rimam rū bá tu Bitrus ú rang wū bāa, "Itsēkurū-nī kú pae aser ná kusóg Rimam a?"

25Bitrus cwé na bā bāa awū nā kú pae. Ámá kiyé tī Bitrus sáng ka fob uwae kusóg, tí ritsen ahán, Yesu rang wū bāa, "Siman, rī té m, áyē tī kú pae aser ribén na akwe tī utēnse ne? Ande tī imbyí ukwe tī kú pae rēē, ré ande tī tsítsí?"

26Bitrus cwé bāa, "Ande tī tsítsí tī kú pae aser ukwe." Yesu rī bāa, "Enhéen. Ayīne kú tsó bāa, ande tī imbyí ukwe nā ú pae-bā aser ribén bē.

27Amáa atī kú shā-tī tī atī ú sa na ande bāne ndembéb utōb té tī bē. Ikyāen yīne, rū yī uwae unyīm tí tā íshir. Iwág tī afu a shir tsō tī kucang, afu a sa kujwó sī unju-wū, afu ú tu riyāen aser tī pāng aser kusóg Rimam-m tí anáfu. Sa bá tí rū ka pae bā kusóg Rimam atáng."

Matiyu 18

1Uwae kiyé wūne ande ná Yesu rū bá tu wū ú rang wū bāa, "Unde tī kō siskeb uwae Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen si ayē."

© 1995, The Bible League

2Yesu kūnnra umbae tī kitínyīng íkī ú sa wū tsi uwé-bā

3ú rī bāa, "Kubēntī tī ame té nī kú rī, asití anī a kāfe utōb-nī ú sa ijwē-nī tsi-nī pāngmá anyīsū tínyīng bē, Rimam náe fob-wū Ukwe risū-nī bē.

4Unde tī sa risū náe ribén pāngmá umbae wūne, awū tī si unde tī kō siskeb uwae Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen.

5Unde tī a kyangté umbae tī kitínyīng pāngmá awūne uwae rinyí-m, awū kyangté pú wū ame.

6"Ámá unde tī a kyāefā kínjō uwae anyīsū tínyīng bāne tī rū kubēntī uwōg-m ú sa na wū jwunnsī fengó Rimam, ī nyang skeb uwōg unde wū tī ā sa umbae ricwo tīyāng kya fwā wū tí ukwae ú sa wū jwunnsī uwae uyínn tī jijang.

7Áyāe ande tī utēnse! Ikén tī kú nde risi! Ikyāen imí itīmyae tá kób atáng tī kú sa na unde jwe num fengó Rimam. Ī si kéng tī itīmyae ú bá uwōg unde, amáa ikén tī ú tu unde wū tī kú shir yī rū bá uwōg ande! Ī si ikén tī kú nde risi!

8"Asití kujwó-fu kó kufxen-fu a sa na fu tī fu nde ikéntītíbī, kumra wū rū tí sa jwunn tíka. Ī nyang skeb tī fu ú shā num tí ajwó tí afxen tī ú sáng Kujwó Ukwe Rimam tí tī afu ú sité afxen té ajwó ú rū ka sáng uwae urwā tī kú ten ú kú jīm-wū jīm bē.

9Asití riyíb-fu a kú shā tī wū sa na fu nde ikéntītíbī, wágra wū rū yé tí sa jwunn tíka, ī nyang skeb tī afu ú shānum té riyíb ú sáng Kujwó Ukwe Rimam tí tī afu ú sité ayíb rū ka sáng uwae urwā tī kú ten ú kú jīm-wū jīm bē."

10"Nī sáe rū-nī anyīsū tínyīng bāne bē. Ame té nī kú rī bāa, abā nā sité átōm-bā tī apupwen tī kú som uwé Itsē-m atáng.

12"Anī núng rímāng? Asití unde íkī a sité mbawén mae itsóng, kínjō a yag tā uwae-yī, awū ú nde rímāng? Awū ú tēr yá mae inje ka mbé rijwēr asū itsóngnje tī tsítsí tā ibáen rikwen ú rū ka shā awū tī yag tītā, bē a?

13Kiyé tī awū a tu pú awū ámá, kubēntī, awū kú tsēn utōb risū-wū skeb pú wū tī awū ú tsēn risū mae inje ka mbé rijwēr asū itsóngnje tī tsítsí tī yag tā-bā tā bē.

14Ī si ahán ámá, Itsē-m tī tá apupwen kú shā-wū tī uríkī uwae anyīsū bāne nā kwēr risū bē.

15"Asití ínjā-fu a raen fu irá, rū ka tu wū tí tātsó wū riraen-wū. Amáa nde yī uwae kitam, kitángpwā-fu té awū ámām. Asití awū a fxēn fu, afu tu pú fu ínjā-fu tí atáng.

16Amáa asití awū a shaen-wū tī wū ú fxēn fu, shā unde kínjō kó ifaen fwā ijwē-fu, ikyāen tī ande bā ā fxēn irá tī ínjā-fu wū raen mēmē, pāngmá tī ā báe bāa, unde a raen irá, ande ifaen kó itā nā fxēn yī tītawé.

17Asití awū a fxēn-wū ande bāne bē, sa irá yī tsag té andufū uwae kumbúb ande ná Rimam. Asití awū a fxēn-wū andufū bē, nī sa wū tsi iyen kyāb pāngmá unde tī ise kó unde tī kú mbé aser ukwe.

© 1995, The Bible League

18"Kubēntī tī ame kú rī té nī, ikén tī anī a shaen ribén iké, ā shaen pú bā ayī apupwen akwēn ámá. Ikén tī anī a cwé ribén iké, ā cwé pú bā ayī apupwen akwēn ámá.

19Cwúcwo ame té nī kú rī, asití ande ifaen uwae-nī a yēr unju risū kíkīn tī abā jwám uwōg Rimam ribén iké, awū Itsē-m tī tá apupwen ú nde na bā ikén yī.

20Ikyāen imí uwōg tī ande ifaen kó ande itā a byír átsō uwae rinyí-m, ame té bā som té átsō."

21Ámá Bitrus yera unju tsō ú rang Yesu bāa, "Itsēkurū-m, ame ú yátā na ínjā-m atsēpú imwa asití awū a nde m ikéntītíbī? Ame ú yátā na wū atsēpú itsóngfaen a?"

22Yesu rī té wū bāa, "Ame rī-m bāa, atsēpú itsóngfaen bē, ame rī bāa, itsóngfaen itsóngfaen mae itā ka mbé rijwēr.

23Ikyāen imí ā kú myae Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen té ukwe íkī tī kú shā tī wū ú pwen aser tī awū kú pūtsá ande tī imbyí-wū.

24Tī awū sáng aser yī tī tí pwen ahán, ā shir unde íkī uwae-bā sáng bá tu wū. Ukwe kú pūtsá unde wū ripāb dínári kumbúb rijwēr.

25Unde wū sité-wū aser tī wū ú pae ripāb yī bē. Ikyāen yīne ukwe wū rī bāa, ā nā sa unde wū té uwá-wū nā té anyīsū-wū nā tí ikén tī awū sité yī kujwó mēmē, ú sa jāeb cī ikyāen tī awū pae aser yī.

26Ámá unde wūne kú ribén uwé itsēkurū-wū ú jwám wū bāa, 'Ame mbyáe ajwó, yá tā na m, ame ú pae pú m afu!

27Ámá itsēkurū-wū núng risi-wū ú yá tā na wū aser yī mēmē.

28"Upyí wūne nwúnn ú rū yé ka tu ínjā-wū íkī tī si upyí ámá. Unde wūne cī ripāb uwōg upyí tī kucang dínári rijwēr ámām. Awū ye wū tí ukwae ú sáng wū itībyīnn ú kú rī té wū bāa, 'Pae na m aser tī ame kú pūtsá fu.'

29Upyí wūne sī kú ribén ú jwám ínjā-wū bāa, 'M mbyáe ajwó, yá tā na m, ame ú pae pú m afu.

30Amáa awū shaen tág ú ye unde tī ripāb-wū rū ka sáng púrsuna ú rī té wū bāa, sé ikén tī awu nā a pae pú wū tītawé awū nā ú rū yé.

31"Kiyé tī apyí tī tsítsí fxēn irá yīne, utōb-bā ndembéb. Abā nwúnn rū ka tu itsēkurū-bā ú rī té wū irá yī mēmē.

32Ukwe wū kūnn unde wū sáng bá ú rī té wū bāa, 'Afu upyí tītíbī, ame yá tā na fu mēmē aser tī ame kú pūtsá fu, ikyāen tī afu jwám m bàa, ame nā yá tā na fu.

33Amáa afu shaen tī fu núng risi ínjā-fu pāngmá tī ame núng risi-fu!'

34Ukwe wū tsō rináe kēn tág ú rī bāa, ā nā ye upyí tītíbī wū nā ka sáng púrsuna uwōg rikāen sé ikén tī awū nā a pae tág pú wū ripāb tī tá risū-wū.

© 1995, The Bible League

35"Ayīne si ikén tī Itsē-m tī tá apupwen ú nde té unde tītínī uwae-nī, asití anī a kú yá tā na-nī átsō ikéntītíbī-nī tí utōb-nī kínjō bē."

Matiyu 19

1Kiyé tī Yesu rī tág irá yīne, awū nwúnn utēn Galili ú kāfe rū tí yī utēn tī Yahudiya, ukūnn akwēn unyīm tī Urdun.

2Ande kūkō tum átsō pūtsá wū, awū ámá kú nwángrū bā uwae acáeb-bā.

3Ande íkī rū bá tu wū ú kú shā tī ā ye wū tí riraen. Abā si ande tī kumbúb Farísi. Ā rang wū bāa, "Uwōg náfu, ī nyang tī unde ā fxāe ibēn-wū té uwá-wū, asití awū a kú shā a?"

4Yesu rang ámá bāa, "Anī fxēn-nī irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bē a? Tī kucang tī Rimam kyāe ande, awū kyāe uróm tí undá

5ú rī bāa, 'Unde ú yá íte-wū tí íya-wū tā ú tí uwá-wū ú bāen átsō, mēmē ifaen-bā kāfe anyīng kínjō.'

6Abā si-bā ande ifaen cwúcwo bē, abā si unde kínjō. Ikyāen ná yīne, ikén tī Rimam yīr pú-wū, unde íkī ā sáen-wū ayī bē!"

7Ande bā rang kyī Yesu bāa, "Ayī a si ahán, ikyāen imí tī Musa sa icwe tsi bāa, asití unde a té uwá-wū kantā ribāen, awū nā sa na undá wū kutsīngkén ná ibēn tī wēn tí awū nā tē wū rū?"

8Yesu rī té bā bāa, "Musa sa na nī icwe tī nī nā kantā ribāen ikyāen imí anī kú fxēn-nī irá bē. ī si-yī ahán kiyé tī Rimam mam utēnse tī kucang bē.

9Ame té nī kú rī bāa, unde tī a té uwá-wū kantā ribāen, ayī a si-yī ikyāen tī undá wū náe iyag bē, asití unde wū a rū ka mbé undá tīshé, awū náe pú wū iyag té undá wū."

10Ande ná Yesu rī té wū bāa, "Asití ayī a si ahán kitángpwā uróm té undá, ī nyang skeb tī unde ā mbé-wū undá bē."

11Amáa Yesu rī té bā bāa, "Icwe tī ame rī ne si-yī ikyāen ande mēmē bē, sé ande tī Rimam sa yī na bā kujwó.

12Ikyāen imí irá munnáe munnáe tī nde né ande ú mbé-bā andá bē. Aríkī cwū umbyí rū tí uwae rishwū íya-bā. Aríkī ikyāen tī ande ndembéb bā. Aríkī má kú mbé andá bē ikyāen wánde ná Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen. Unde tī awū a nde fob, wū ā fxēn ikén tī kwén yīne."

13Ande íkī pū anyīsū-bā bá uwōg Yesu tī awū nā pū ajwó cwú tsá bā risù tī wū nā jwám itīnyang Rimam bá risū-bā, amáa ande tī imbyí Yesu fwān ande bā kibyāg.

14Yesu rī bāa, "Nī yá anyīsū tā tī ā rū bá uwōg-m, nī jāe-nī abā jāe bē, ikyāen imí Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen si ikyāen itso ande pāngmá anyīsū bāne."

15Yesu pū ajwó cwú tsá anyīsū bā risū tawé ú nwúnn atáng.

© 1995, The Bible League

16Kiyé íkī unde íkī rū bá uwōg Yesu ú rang wū bāa, "Unde tī uwé, ímí tī tīnyang tī ame ú nde tītawé ame ú tu unyāng tī tsikukunn?”

17Yesu rang wū ámá bāa, "Afu kyang rímāng kú rang me irá risū ikén tī tīnyang? Unde tī tīnyang si nyáng unde kínjō ámām. Afu a kú shā tī fu ú tu unyāng tī tsikukunn, ye sú icwe Rimam.”

18Unde wū rang Yesu bāa, "Icwe tītínī?" Yesu rī té wū bāa, "Wēn-fu unde bē; náe-fu iyag bē; yíb-fu riyíb bē; yēr-fu rífēn bē;

19nda itsē-fu tí íya-fu kūkō; ye uré té unde ice-fu pāngmá tī afu kú ye té risū-fu.”

20Unde wū rī té Yesu bāa, "Ame ye sú tág pú m mēmē icwe yīne, ímí tī tsítsí kyī cwúcwo?”

21Yesu rī té wū bāa, "Asití afu a kú shā tī ā ú núng fu bāa, afu nā si-fu tí riraen bē, rū ka pū rifúnn-fu jāeb cī tí pū aser-yī kan na ande tī rikāen. Afu a nde ahán afu ú tu rifúnn apupwen akwēn. Afu a nde tág pú fu ikén yīne, rū bá tí bá pūtsá m.”

22Kiyé tī unde tī rifúnn wū fxēn irá yīne, awū nwúnn uwōg atáng tí utōb tī byīr, ikyāen imí awū sité rifúnn kō kēn tág.

23Yesu kāfe uwé tág ande-wū ú rī té bā bāa, "Kubēntī tī ame té nī kú rī, ayī bōm pú yī tī unde tī rifúnn ú sáng Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen.

24Ame té nī kú rī kyī cwúcwo, ayī cáb skeb pú yī tī unde tī rifúnn ú sáng Kujwó Ukwe Rimam tí tī ā ú sa kákúm nwúnn sáng umbyí uyī.”

25Kiyé tī ande ná Yesu fxēn irá yīne, ayíb fur bā risū, ā nwúnn ú kú rang átsō bāa, "Ayī a si ahán ámá áyē tī ú nwángrū kyī cwúcwo?”

26Yesu pū ayíb cwú tsá bā pīn ú rī bāa, "Ayīne si ikén tī cícáb uwé ande; amáa kíkīn tá-yī tī si ikén tī cícáb uwōg ná Rimam bē.”

27Tī Bitrus fxēn irá yīne, awū rang bāa, "Tīne atī yá ikén-tī mēmē tā pú tī ú bá pūtsá fu. Kujwójáng imí tī atī ú tu?”

28Yesu rī té bā bāa, "Kubēntī tī ame té nī kú rī, kiyé tī abā a kāfe utēnse tīshé, Umbae Unde ú som tsá ikén tī som ná Ukwe-wū, anī ande-m rijwēr asū ifaen ne ú som tsá ikén tí som ná akwe ámá. Anī ú pwen rikwén risū rishi anyīsū Isréla rijwēr asū ifaen.

29Unde tī a tēr yá kununn-wū tā, kó ínjā-wū kó kayā-wū kó íte-wū kó íya-wū kó anyīsū-wū kó risāen ufáng-wū ikyāen rinyí-m, awū ú tu ikén yī tī awū yá tā ne atsēpú mae itsóng. Cwúcwo awū ú tu unyāng tī tsi kukunn.

30Ámá ande yāng akwēn tī si tī kucang ú bá kāfe ande tī isim, ande tī isim má ú bá kāfe ande tī uwé."

Matiyu 20

© 1995, The Bible League

1"Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen pāngmá unde tī risāen tī nwúnn kiskínn fífáe ahán tī awū ú rū ka shā ande tī ú nde na wū wánde uwae risāen ufáng-wū.

2Awū yēr unju té bā bāa, awū nā ú pae bā aser tī pāng usir kínjō, dínári kínjō. Isim yīne awū tōm bā rū yī risāen atáng.

3Kiyé tī uwōg yáe tág ahán unde tī risāen wū nwúnn ú rū yī ritúg ú ka tu ande íkī uwae ritúg atáng. Abā kú nde-bā kíkīn bē.

4Unde wū rī té bā bāa, 'Nī rū ka nde wánde uwae risāen-m, ame ú pae nī kiser tī pāng atáng.' Ande bā nwúnn ú rū yī risāen atáng.

5Kiyé tī usir tsō bá tsi kitáen unde wū rū ka yáe kyī ande íkī cwúcwo.

6Tī usir nghāe fe ahán, awū unde wū rū ka kyī ritúg cwúcwo ú ka tu kyī ande íkī atáng ú rang-bā bāa, 'Anī nde rímāng som tí ukáen ahán?'

7Ande bā rī té wū bāa, 'Unde íkī yáe-wū atī wánde bē,' Unde tī risāen wū rī té bā bāa, 'Ayī a si ahán, nī rū ka nde wánde uwae risāen-m.'

8"Kiyé tī usir pāng kú jwó uréb, unde tī risāen wū rī té unde tī uwé wánde-wū bāa, 'Kūnn ande tī nde wánde bāne byír tí uwōg kínjō tí ú pae bā aser wánde-bā. Pae ande tī bá tī rícwūnnkyī tītawé tí bá pae ande tī kucang.'

9Ā pae ande tī bá usir jwó uréb dínári kínjō kínjō mēmē-bā.

10Kiyé tī ande tī bá kiskínn sáe ahán, ā táng bāa, abā nā ú tu skeb ahán, ámá ā pae na bā dínári kínjō ámá.

11ā mbé aser yīne ú sáng unju tí pwen risū unde tī risāen wū.

12Ā rī té unde tī risāen wū bāa, 'Ande bā tī bá usir jwó uréb ne, nde nyáng wánde kiyé kpāng ahán ámām; atī nde wánde tí kiskínn pū usir tē rikwen ámá afu pae tī pāng átsō.'

13Unde tī risāen wū rī té kínjō uwae-bā bāa, 'Urwán, ame raen-m afu irá íkī bē. Afu yēr unju té m bāa, afu nā ú nde wánde dínári kínjō uwae usir kínjō bē a?

14Mbé aser-fu tí rū yī kununn. Ame kú shā tī ame ú pae unde tī ame yáe tí rícwūnnkyī ne té fu pāng átsō.

15Ame sité-m kūkō tī ame ú nde ikén tī ame kú shā té aser-m bē a? Kó afu kú tsínn kitsínn ikyāen tī ame kú ndeya ande a?"'

16Yesu rī kyī cwúcwo bāa, "Ayī si ahán ámá, ande tī uwé ú kāfe ande tī isim; ande tī isim ú bá kāfe ande tī uwé."

17Kiyé tī Yesu kú tsō yī utēn tī Urushalima, awū kūnn ande-wū irá rū iyen kyāb. Tī abā kyang kú rū fengó, awū rī té bā bāa,

© 1995, The Bible League

18"Nī nā atóng tī nī fxēn. Atī kú rū yī Urushalima. Atī a ka fob pú tī, ā ú ye Umbae
Unde na ande ndufū tī kú fén Rimam tí ande tī kú kwén na ande icwe. Abā ú pwen wū
rikwén tīcwū

19ú ye wū na ande tī ise. Abā ú skaen wū ikyāen ú byīnn wū kimbáb ú sa wū kwēr risū
kutúkū tī cice. Ámá uwae usir tī itā awū ú shwur tí unyāng."

20Uwá Zebedi rū bá uwōg Yesu té anyīsū-wū ú rū bá kú ribén uwé Yesu ú kú mbyáe
ajwó na wū.

21Yesu rang wū bāa, "Imí tī afu kú shā?" Undá wū rī té Yesu bāa, "Yēr unju té m bāa,
anyīsū ifaen abāne nā ú som kujwó rícī tí kujwó ifé-fu kiyé tī afu a som usom ukwe-
fu."

22Yesu rī té bā bāa, "Anī núng-nī ikén tī anī kú jwám bē. Anī ú ngwā fob rikāen tī kú
bá uwé-m ne a?" Ā cwé bāa, "Atī ú ngwā fob."

23Awū rī té bā bāa, "Ēēn, anī ú ngwā rikāen-m ayī árá. Amáa ame sité-m kūkō tī ame
ú tsáb ande tī ú som kujwó rícī kó kujwó ifé-m bē. Ayī si aná Itsē-m Rimam tī awū ú
tsáb ande bā tī ú som uwōg yīne,"

24Kiyé tī ande-wū rijwēr tī tsítsí fxēn irá yīne, ā tsō rináe tí anyīsū Zebedi bāne.

25Ámá Yesu kūnn byír bā ú rī té bā bāa, "Anī núng pú nī bāa, uwae utēn ná ande tī
núng-bā Rimam bē, áfáen ukwe nā sité kūkō risū ande tī abā náe ukwe risū-bā. Ande
tī uwé-bā ye sú-bā tí kpākang.

26Ame kú rī té nī tī ayī ú si-yī ahán uwōg-nī ámá bē. Asití unde uwae-nī a kú shā tī
awū ú náe ukwe, awū ā sa risū-wū tsi pāngmá upyí ande tī tsítsí.

27Cwúcwo asití unde íkī uwae-nī a kú shā tī awū ú si unde tī uwé, awū ā sa ijwē-wū
tsi pāngmá upyí ande tī tsítsí,

28pāngmá tī Umbae Unde tī bá-wū ikyāen tī wū ú bá náe ukwe bē, amáa ikyāen tī wū
ú ndeya ande ú cwū ricwú ikyāen tī wū nwángrū ande kō kēn tág."

29Riyé tī abā kú nwúnn Jeriko, kumbúb ande kō kēn tág pūtsá Yesu.

30Ande tī mbúb ayíb ifaen som iyen fengó atáng. Kiyé tī abā fxēn bāa, Yesu nā kú rū
fengó atáng, ā táen irá tsō ritsen bāa, "Umbae Dawuda, sáe tī té ayíb risi!"

31Ande tī funn fengó atáng fwān bā kibyāg ú rī té bā tī abā nā bwē tág skírr. Amáa ā
táen irá tsō skeb kyī tī kucang bāa, "Itsēkurū! Umbae Dawuda, sáe tī té ayíb risi!"

32Yesu kyāe tsi ú kūnn bā irá ú rang bā bāa, "Imí tī anī kú shā tī ame nā nde na nī?"

33Ārī té wū bāa, "Itsēkurū, atī kú shā tī afu nā mbubtā ayíb-tī."

34Yesu núng risi-bā ú sa kujwó tēkunn ayíb-bā. Tí ritsen ahán ayíb-bā mbubtā, ā
nwúnn ú pūtsá wū.

Matiyu 21

© 1995, The Bible League

1Kiyé tī abā ka yé Urushalima, ā rū bá yī Betifaji, tī tá fēr tī Rikwen Zetunn. Yesu tōm
ande-wū ifaen rū uwé

2ú rī té bā bāa, "Nī rū yī imbae utēn tī tá kú uwé-nī. Anī a ka fob pú nī atáng, anī ú
núng íkyinnsū íkī tí umbae-wū kya tétsō. Nī sáen yī tī nī pū bá na m.

3Asití unde íkī a byīb nī irá, nī rī té wū bāa, Itsēkurū-nī nā kú shā yī. Anī a rī pú nī
ahán, awū ú rī-wù irá íkī cwúcwo bē."

4Ikén yīne nde ikyāen tī ayī ú kúmunn irá tī unde tī kú yā iskin irá Rimam rī tī kutē
bāa:

5"Nī rī té ande tī Siyóna bāa, Ukwe-nī kú bá yī uwōg-nī. Awū rū kú bá tí kujīmshwur.
Awū tsō umbae íkyinnsū, íkyinnsū tī unde tsō jí awū kéka bē."

6Isim yīne, ande ifaen bāne nwúnn ú rū uwé Yesu ú ka nde ikén tī awū rī té bā.

7Ā tae íkyinnsū wū tí umbae-wū rū bá ú pū átúpwá-bā tā kú tsá risū-yī. Yesu tsō ka
som tsá atáng.

8Kumbúb ande kēn tág pūtsá wū. Aríkī pū átúpwá-bā tā fengó, aríkī má pyēr
atsīngkén ú pū tā fengó.

9Ande tī kú rū uwé Yesu tí ande tī tá isim-wū nghāe irá bāa: "Ā tēb rinyí Umbae
Dawuda. Awū bá uwae rinyí Rimam! Rimam ā nde wū itīnyang, Ā tēb rinyí Rimam."

10Tī Yesu kyang ahán bá sáng Urushalima, ande tī utēn atáng mēmē rū yé ise ú kú
rang átsō bāa, "Awūne si ayē?"

11Ande tī kú pūtsá Yesu kú rī té bā bāa, "Awū si Yesu unde tī kú yā iskin irá Rimam tī
rū yé Nazáréti tī Galili."

12Yesu sáng ka kusóg Rimam tīyāng ú ka jāe rū yé ande tī kú jāeb kujāeb uwae kusóg
Rimam atáng. Awū ye tébur ná ande tī kú fén aser té ikén tí som ande tī kú jāeb cī té
ákwāe fxāebur

13ú rī té bā bāa, "Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, Rimam nā rī bāa, kusóg-wū nā
si uwōg tī ā nā kú jwám wū atáng. Amáa anī sa wū kāfe pú nī uwōg tī ande tī riyíb kú
tam atáng."

14Ande tī mbúb ayíb tí ande tī cwū afxen tí ajwó rū bá tu Yesu uwae kusóg Rimam
atáng, ámá awū nwángrū bā.

15Ande ndufū tī kú fén Rimam tí abā tī kú kwén na ande icwe tsō rináe kiyé tī abā
núng ikén tī fur ayíb yī tī Yesu kú nde. Abā fxēn anyīsū tínyīng ámá kú táen irá uwae
kusóg Rimam atáng ú kú rī bāa, "Ā tēb rinyí Umbae Dawuda."

16Abā ande ndufū bā rang Yesu bāa, "Afu fxēn irá tī anyīsū bāne kú rī a?" Yesu cwé
bāa, "Ame fxēn. Uwae Kutsīngkén Rimam ā báe bāa, Rimam nā kwén na pú wū
anyīsū tínyīng tī abā nā tēb rinyí-wū tí utōb-bā kínjō. Anī fxēn jí-nī irá yīne bē a?"

17Yesu yá bā tā ú rū Betanya ú ka náe atáng.

© 1995, The Bible League

18Ucwēfam kiskínn tí Yesu kāfe rū Betanya kú bá yī Urushalima, rimenn ye wū.

19Awū núng kutúkū kútútūng íkī tsi iyen fengó atáng. Tī awū rū ka umbyí kútútūng wū ámá, awū tu-wū awāen íkī atáng bē, sé atsīng-wū ámām. Awū rī té kútútūng wū bāa, "Afu ú wāen-fu awāen cwúcwo bē." Tí ritsen ahán, kútútūng wū wām cwū.

20Ande tī pūtsá Yesu núng ikén yīne, ayíb fur bā, ámá ā rang wū bāa, "Kútútūng wū nde rímāng ú wām cwū-wū tí ritsen ahán ámām?”

21Yesu rī té bā bāa, "Kubēntī tī ame té nī kú rī, asití anī a rū kubēntī ú kāb-nī uwae bē, anī ú nde fob wánde tī ame nde ne. Si-yī nyáng ayīne ámām bē, anī ú ndeye tī anī rī té rikwen ne bāa, ‘Nwúnn iké tí ka tsi sī uwae uyínn!' awū ú rū.

22Ame kú rī té nī bāa, ikén mēmē tī anī a kú jwám uwōg Rimam, asití anī a rū kubēntī, anī ú tu tág yī.”

23Yesu kāfe bá tí kusóg Rimam atáng. Tī awū nwúnn kú kwén na ande irá Rimam, ande ndufū tī kú ten ikén na Rimam tí áfáen ande tī uwé utēn rū bá tu wū ú byīb wū bāa, "Ikén tī afu kú nde ne, afu kyang rímāng kú nde yī? Áyē tī cwé na fu bāa, afu nā nde yī.”

24Awū rī té bā bāa, "Ame ú rang nī irá kínjō ámá. Asití anī a rī té m imbyí-yī, ame ámá ame ú rī té nī itso kūkō tī ame sité tītawé ú kú nde ikén yīne.

25Yohana tī kú nde batísma tu kūkō náwū akā? Ayī rū yé uwōg Rimam rēē, ré ayī rū yé uwōg unde?" Abā ande ndufū sáng ishaen tí shaen kitángpwā-bā. Ā kú rang átsō bāa, abā nā ú rī rímāng tírī? Asití abā a rī bāa, kūkō ná Yohana nā rū uwōg Rimam bá, Yesu nā ú rang bā bāa, imí tī nde né abā nā rū-bā kubēntī uwōg Yohana bē bárā.

26Cwúcwo asití abā a rī bāa, ayī nā rū uwōg unde bá, ande ú nde bā ikén ikyāen imí ande kō kēn tág cwé bāa, Yohana nā si unde tī kú yā iskin irá Rimam.

27Ikyāen yīne ā rī té Yesu bāa, "Atī núng-tī bē." Yesu rī té bā ámá bāa, "Anī a núng-nī bē, ame ú rī té-m anī uwōg tī kūkō-m rū atáng bá bē ámá.”

28Yesu rī bāa, "Ame ú rang nī irá íkī. Unde íkī sité anyīsū ifaen. Awū rī té umbae tīkucang bāa, ‘Uyīn-m, rū ka nde wánde uwae risāen ufáng yáka.’

29Umbae wū rī té íte-wū bāa, ‘Ame ú ka-m bē.' Ámá isim-yī tírī, awū kāb kyī irá yī ú rū ka nde wánde yī.

30Unde wū nwúnn ú rū ka tu umbae wū tī ifaen ú rī té wū bāa, awū nā ka nde wánde risāen ufáng. Umbae wū cwé bāa, ‘Íte, ame ú ka.' Ámá awū ka-wū uwōg wánde yī bē.

31Umbae tītínī uwae anyīsū bāne tī nde ikén tī íte-wū rī té wū?" Ā rī té Yesu bāa, "Umbae tī ndufū." Yesu rī té bā ámá bāa, "Ame té nī kú rī kubēntī, ande tī kú mbé aser akwe tí íyāen kú sáng Kujwó Ukwe Rimam uwé-nī.

32Yohana tī kú nde batísma rū bá uwōg-nī ú tātsó nī fengó tītīnyang tī anī ú pūtsá, anī rū-nī kubēntī uwōg-wū bē. Amáa ande tī kú mbé aser akwe tí íyāen rū kubēntī uwōg-wū. Isim yīne, kó tī anī núng ikén yīne, anī kāfe-nī utōb-nī tī nī pūtsá wū bē.”

© 1995, The Bible League

33Yesu rī bāa, "Nī nā atóng tí nī fxēn kyī irá tī súnn íkī. Unde íkī tá atáng ú rū ka pye risāen-wū ú yēn itúkū ánab atáng. Awū fāe kundag pakob risāen wū ú mūm tág ukwae tī awū ú kūm rug awāen yī atáng ú kyāe tág kutāen tī abā ú som atáng ú núng kyī risāen wū. Isim tī awū nde tág ikén yīne, awū sa risāen wū na ande íkī tī abā tōm ú rū yī fengó rikyen.

34Kiyé tī awāen yī bēn kú pú yī, unde wū tōm apyí-wū tī abā nā ka mbé kutūnn-wū.

35Ámá ande tī ritóm tī tá risāen atáng ye apyí abāne byīnn ú wēn uríkī ú jwunn tī tsítsí atxom.

36Unde wū tōm kyī apyí íkī skeb kyī abā tī kucang, ámá ande tī ritóm bā ye bā ú byīnn kyī pāngmá tī kucang.

37Tī rícwūnnkyī tírī, unde tī risāen tōm umbae-wū rū yī ufáng atáng. Awū rī té ijwē-wū bāa, ‘Ā fxēn-bā apyí-m bē, abā ú sa rūrōb nā kāng umbae-m!”

38Ámá tí ande tī ritóm bā pū ayíb núng ye umbae wū ahán, ā rī té átsō bāa, 'Né umbae unde wū tī kú bá ne. Nī bá tī tī wēn wū, tī atī ā tsō kyī rifúnn-wū.’

39Tí ritsen ahán ā ye umbae wū ú shir wū rū yé uwae risāen atáng ú ka wēn wū.

40"Nī rī té m, abā ande tī ritóm bāne, awū unde tī risāen wū ú nde bā rímāng kiyé tī awū a kāfe bá?”

41Ā rī té wū bāa, "Awū ú wēn tág ande tītíbī bāne mēmē ú sa risāen wū na ande tīshé tī ú pū kutūnn-wū bá na wū kiyé tī usēn a fam pú wū.”

42Yesu rī bāa, "Anī núng tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: ‘Kutxom tī ande tī mbye asóg sáe rū wū rū, kāfe kutxom tī nyang siskeb mēmē. Rimam tī nde ayīne tí ajwó-wū. Ayī si ikén tī kú fur ayíb.'" Yesu rang bā bāa, "Anī núng jí-nī irá yīne bē a?

43"Ame kú rī té nī bāa, ayī si ahán uwōg-nī, ā ú mbéra uwōg tí som-nī ná Kujwó Ukwe Rimam ú sa na ande tī kú nde wánde tī pāng atáng.”

45Tī ande ndufū tī kú ten ikén na Rimam tí ande tī kumbúb Farísi fxēn irá tī súnn yīne, ā núng ye bāa, Yesu nā kú rī irá risū-bā.

46Ikyāen yīne abā kwáb tī ā ye wū, amáa ā kyén ikyén ricwú ande tī funn atáng, ikyāen imí ande bā rū kubēntī bāa, Yesu nā si unde tī kú yā iskin irá Rimam.

Matiyu 22

1Yesu súnn kyī irá íkī té bā cwúcwo bāa,

2"Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen pāngmá Ukwe tī mbé undá na umbae-wū.

3Awū tōm apyí-wū tī abā nā ka kūnn ande tī awū yáe tī abā nā cī ukwāb undá ishé ayī, ámá ande bā shaen-bā.

© 1995, The Bible League

4Awū tōm kyī apyí íkī tī ā nā ka rī té ande bā bāa, ‘Wúcī ukwāb undá ishé-m bēn mām pú yī. Ame wēn pú m mbawén-m té indag-m tī rikīm. Ame nde tág pú m ikén mēmē. Nī rū bá cī ukwāb-m.’

5Ámá ande bā tī awū yáe fxēn-bā atóng irá-wū ayī bē, ú nde pū wánde-bā kú rū. Uríkī rū yī risāen-wū, uríkī rū yī ritúg,

6ande tī tsítsí ámá ye apyí unde wūne byīnn ú wēn bā.

7Rináe ye ukwe wū. Awū tōm sója-wū rū ka wēnji ande tītíbī bāne ú ten mbúb tág utēn-bā.

8Isim yīne ukwe kūnn byír apyí-wū ú rī té bā bāa, ‘Ame nde mām pú m wúcī ukwāb-m, amáa ande tī ame yáe shaen-bā ayī.

9Tīnine, nī rū yī fengó kum tī nī ka yáe ande tī tá atáng mēmē tī ā bá cī wúcī yī.’

10Apyí bāne nwúnn rū yī fengó kum ú ka kūnn ande tī funn atáng mēmē, ande tī kum afxen, ande tī kum ajwó, ande tī mbúb ayíb, té itso ande munnáe ú pū bā munnkyī kusóg ukwāb atáng.

11"Kiyé tī ande funn tág pú bā, ukwe nwúnn sáng yī uwae kusóg atáng tī awū nā núng ande bā. Awū sáng ka yé ú ka núng unde íkī tī sī-wū kútúpwá ukwāb bē.

12Ukwe rang wū bāa, ‘Urwán-m, afu kyang rímāng bá sáng iké ú sī-fu kútúpwá ibēn bē?' Unde wū bwētág skírr.

13Tírī ukwe rī té apyí-wū bāa, ‘Nī yīr wū afxen tí ajwó tī nī sa wū jwunnsī uwōg tī byitang. Awū ú jwúb irá ú kūb kujwó anyī atáng!'“

14Yesu rī cwūnn irá-wū bāa, "Ā yáe ande kō kēn tág, amáa ande tī ā tsítsáb kō-bā kō bē.”

15Uwōg wūne, ande tī tá kumbúb Farísi rū ka myae fengó tī abā nā ú txáe Yesu irá unju.

16Isim ayīne ā tōm ande tī imbyí-bā íkī té aríkī uwae ande tī isim Hiridus rū ka uwōg Yesu. À ka rang wū bāa, "Unde tī uwé, atī núng pú tī bāa, afu nā si unde tī kubēntī, Afu kú kāb-fu rikāen irá tī ande kú kāb bē, ikyāen imí afu kú fxēn-fu atóng risū ikén tī unde kú táng bāa, awū nā si bē.

17Rī té tī. Ī nyang tī atī ú tā aser ukwe na Ukwe Roma a?”

18Yesu núng mām pú wū irá tītíbī tī abā kú myae rishwū-bā ú rī té bā bāa, "Anī ande tī kufur! Anī kyang rímāng kú shā tī nī myae me myae?

19Nī sa riyāen aser tī anī kú pae aser ukwe atáng bá tī m núng." Ā ka sa riyāen aser bá na wū.

20Yesu rang bā bāa, "Uwé unde tī tá ijwē aser yīne si aná ayē? Rinyí unde tī ā báe atáng ne si aná áyē?”

© 1995, The Bible League

21Ā rī té wū bāa, "Aná Ukwe Roma." Yesu rī té bā bāa, "Ayī a si ahán, nī pae ikén tī si aná Ukwe Roma na wū, tí nī pae ikén tī si aná Rimam na wū ámá."

22Kiyé tī abā fxēn irá yīne, ayíb fur bā. Ā tēr yá Yesu tā ú nwúnn uwōg wū atáng.

23Tī usir wūne ande tī tá kumbúb Sadúke rū bá uwōg Yesu. Abā si ande tī kú rī bāa, unde a cwū pú wū, awū nā ú shwur fob-wū cwúcwo bē.

24Ā rang Yesu bāa, "Unde tī uwé, Musa kwén na tī bāa, asití unde a cwū ú mbae-wū anyīsū bē, ínjā-wū nā mbé uwá icwū wū ikyāen tī awū nā mbae anyīsū na ínjā-wū tī cwūcwū.

25Anyīsū unde íkī tá atáng fob itsóngfaen. Umbae tī ndufū mbé undá ú cwū ú mbae-wū anyīsū té wū bē. Ínjā-wū tī ifaen mbé undá wū ú cwū ú mbae-wū anyīsū té wū bē ámá.

26Mēmē itsóngfaen-bā mbé tág undá kínjō ú mbae-bā anyīsū té wū bē.

27Rícwūnnkyī-yī mēmē, undá wū tí risū-wū cwū.

28Undá wūne ú bá si uwá ayē uwae ande itsóngfaen bāne uwae kiyé tī ā kūnn shwur ande tī cwūcwū bá tí unyāng? Mēmē-bā mbé wū."

29Yesu rī té bā bāa, "Irá-nī ayīne ú rū-yī risū bē, ikyāen imí anī núng-nī Kutsīngkén Rimam bē, anī núng-nī kūkō ná Rimam bē ámá.

30Usir tī ā kūnn shwur ande tī cwūcwū, abā ú pāngmá átōm Rimam tī apupwen, aróm té andá ú bāen-bā átsō cwúcwo bē.

31Irá ná itīshwur unde tī cwūcwū ámá, anī fxēn-nī irá tī Rimam rī mām pú wū té nī bē a? Awū rī bāa,

32'Ame si Rimam Ibrahim, Rimam Ishaku, Rimam Yakubu.' Awū si Rimam ná ande tī tsi usēr ú si-wū Rimam ande tī cwūcwū bē."

33Ande tī funn atáng fxēn irá-wū yīne, ámá ikén tī kwén-wū fur bā ayíb.

34Kiyé tī ande tī kumbúb Farísi fxēn bāa, ande ndufū tī kumbúb Sadúke nā shā num té irá tī ā ú rī té Yesu, ā kūnn byír átsō tí uwōg kínjō.

35Uríkī uwae-bā si unde tī núng irá icwe si-yī tī tī rī bē. Awū kwáb tī wū myae Yesu kumyae tí irá tī tí rang.

36Awū rang Yesu bāa, "Unde tī uwé, icwe tī kō siskeb uwae Icwe Rimam si tītínī?"

37Yesu rī té wū bāa, "Ye uré té Itsēkurū-fu Rimam tí utōb-fú, tí unyāng-fu, tí irá tī kāb-fu mēmē.

38Awūne si icwe tī kō siskeb uwae icwe mēmē.

39Tī ifaen-yī si pāngmá tī kucang; ye uré té unde ice-fu pāngmá tī afu ye uré té risū-fu!

© 1995, The Bible League

40Icwe Rimam tī tsítsí té ikén tī kwén ná ande tī kú yā iskin irá Rimam mēmē som tsá risū icwe ifaen yīne.”

41Kiyé íkī tí ande tī kumbúb Farísi bá byír tí uwōg kínjō, Yesu rang bā bāa,

42"Anī kú kāb rímāng risū Kristi Unde tī ú Nwángrū Utēnse? Awū si umbae ayē?" Ā rī té wū bāa, "Awū si umbae ná Dawuda.”

43Yesu rang kyī bā cwúcwo bāa, "Ayī a si ahán, Kusung Rimam nde rímāng sa na Dawuda tī wū nā kūnn unde wū bāa Itsēkurū-wū? Ikyāen imí Dawuda rī bāa,

44'Rimam rī té Itsēkurū-m bāa, Som kujwó rícī-m iké, sé ikén tī ame a wēnji tág pú m ande tī riká-fu!’

45Tī Dawuda kú rī bāa, Kristi wū nā si Itsēkurū-wū ne ahán, awū Kristi kyang rímāng ú si kyī umbae-wū?”

46Unde tá-wū atáng tī sa na fob Yesu imbyí irá tī rang-wū bē. Tsi usir wūne rū yī uwé, unde íkī tá-wū tī sí té ribōm utōb tī wū ú rang Yesu irá cwúcwo bē.

Matiyu 23

1Yesu rī irá té ande tī funn atáng tí ande tī pūtsá-wū bāa,

2"Ande tī núng irá Icwe tí ande tī kumbúb Farísi si ande tī ā sa na bā kūkō tī abā nā rī té ande imbyí Icwe Musa.

3Ikyāen yīne nī náe risū ribén tí nī pūtsá irá tī ā rī té nī mēmē. Amáa nī pūtsá-nī ajwó wánde-bā bē, ikyāen imí abā kú nde-bā ikén tī abā kú kwén na ande bē.

4Ā ye usú tī rōb kēn tág náe tsá ande ukwae, amáa abā tí risū-bā cwé-bā tī ā sa kukyíkyin kujwó ndeya ande tī ā nā sú usú yī bē.

5Abā kú nde ikén-bā mēmē ikyāen tī ande nā núng. Nasí tī ā pū bāe kyī fé uwé-bā tí ajwó-bā yāen skeb aná ande mēmē. Ā kú kyāe nyang unju átúpwá-bā tī ande nā núng.

6Uwōg tī ande a funn atáng, ande bāne cwé fé-bā irá ikén tí som tītīnyang tītīnyang bē. Ā kú shā tī ā som tsá ikén tī ā sa tā uwé uwae kusóg Rimam.

7Abā kú shā tī ande nā sī kú ribén na bā uwae ritúg ú kūnn bā bāa, ‘Unde tīyāng.’

8Nī cwé-nī tī ande a kūnn nī bāa, unde tīyāng bē, ikyāen imí anī si ameínjā átsō ú sité nyáng unde tīyāng kínjō ámām.

9Nī kūnn-nī unde íkī bāa 'Íte' uwae utēnse iké bē, ikyāen imí Íte-nī si nyáng kínjō ámām, awū tī tá apupwen.

10Nī cwé-nī tī ā kūnn nī bāa, 'Unde tī uwé' bē, ikyāen imí unde tī uwé-nī si nyáng Unde tī ú Nwángrū Utēnse ámām.

11Unde tī kō siskeb uwae-nī si unde tī náe risū ribén ú kú ndeya nī.

© 1995, The Bible League

12Unde tī a ndub risū, ā ú shir wū sī yī ribén. Unde tī a náe risū ribén ámá ā ú shirra wū tsō yī apupwen.

13"Ī si ikén tī kú nde risi uwōg-nī, anī ande tī kumbúb Farísi tí anī ande tī kú kwén na ande irá Icwe. Anī ande tī kufur! Anī cwūnnkyī ufu kusóg Kujwó Ukwe Rimam ayíb ande, amáa anī tí risū-nī, ī si-yī tī anī ú sáng-nī bē, cwúcwo ande tī kwáb tī ā sáng anī byāng kyī bā fengó.

15"Áyāe-nī ande tī kumbúb Farísi tí anī ande tī kú kwén na ande irá Icwe! Anī ande tī kufur! Anī kú yen uyínn ú kú kyang kyī fé utēn mēmē kú shā tī nī shir ande bá fengó-nī; ámá kiyé tī anī a tu fé unde tī ú pūtsá nī, nī sa wū kāfe unde tī skeb nī skeb tí irá tītíbī; rikāen-wū uwae urwā tī kú jīm-wū jīm bē ú bá béb skeb anánī atsēpú ifaen.

16"Ī si ikén tī nde risi uwōg-nī! Anī mbúb ayíb ú kú tae ande íkī tae. Anī kú kwén na ande bāa, ‘Asití unde a ben uben té Kusóg Rimam, uben-wū ayī ú ye-wū kíkīn bē, amáa asití awū a ben té zináriya tī ā pū tsi kusóg Rimam atáng, uben-wū ú ye wū,’

17Anī ande tī kuskwáb! Awū Kusóg Rimam sité-wū rūrōb skeb-wū zináriya tī tá uwae-yī bē a? Ī si Kusóg Rimam tī kú sa na zináriya wū kāfe ikén tī rūrōb.

18Anī kú kwén nā kyī ande bāa, 'Asití unde a ben uben té kutá atxom tī ā kú ten ikén atáng na Rimam, uben-wū ayī ú ye-wū bē, amáa asití awū a ben té rínyanguwae tī ā sa náe tsá risū kutá atxom wū, uben nā ú ye.’

19Anī ande tī mbúb ayíb! Ikén tī kō skeb si rínyanguwae rēē, ré kutá atxom tī sa na rínyanguwae wū kāfe ikén tī rūrōb?

20Asití unde a kú ben uben tí kutá kutxom, awū kú ben ren fwā tí rínyanguwae tī náe tsá risū-wū mēmē.

21Cwúcwo asití unde a ben uben tí kusóg Rimam, awū kú ben uwae rinyí Rimam tī som uwae kusóg atáng.

22Asití unde a ben uben tí apwā apupwen ī si ikén tí som ná Rimam tī awū kú ben uben atáng, ren fā tí Rimam tí risū-wū awū tī kú som tsá atáng.

23"Áyāe-nī anī ande tī kumbúb Farísi tí ande tī kú kwén na ande irá Icwe. Anī ande tī kú ndub ijwē! Anī kú pū kutūnn Rimam na wū uwae wúcī tī nī kú tōm ubáen kupwe, ayī atsīng minti, tí isínn dili tí isínn kuminn, amáa anī kú shā-nī tī nī pūtsá Icwe Rimam tī si ikén tī kō siskeb bē. Ayī ikén tī pāngmá kubēntī tí ayíb risi tí uwae kínjō, í nyang skeb ayīne tī si ikén tī anī ú nde tawé; ayī tī tsítsí tá isim.

24Ā kú rī bāa, anī nā kú tātsó ande fengó. Anī ande tī mbúb ayíb! Anī kú sa tsō yé ikying tī kú jwunnsī uwae ámbyī tī ngwā-nī, ámá anī kú ngwā kákúm sī yī uwae!

25"Ikén tī kú nde risi! Anī ande tī kumbúb Farísi tí anī ande tī kú kwén na ande irá Icwe! Anī ande tī kufur! Anī kú jwó sāen ise atú ámbyī-nī, ámá uwae-yī munn tí rimenn tī irá tī kāb tītíbī.

© 1995, The Bible League

26Anī ande tī kumbúb Farísi, anī ande tī mbúb ayíb! Ī nyang skeb tī nī rū ka jwó sāen uwae atú ámbyī-nī tītawé. Asití anī a nde ahán, uwae-yī tí ise-yī mēmē ú sāen.

27"Ī si ikén tī kú nde risi uwōg-nī anī ande tī kumbúb Farísi tí anī ande tī núng irá Icwe. Anī ande tī kufur! Anī pāngmá pínti tī ā kú jwó kuskab unde atáng ú kú tsēn pórr ahán, amáa uwae-wū munn té akūb tí arwá ande tī cwūcwū.

28Ayī si ahán ámá, ande kú sáe nī ayíb bāa ande tītīnyang, amáa uwae-nī munn té irá tīkōng tí ikéntītíbī.

29"Ikén tī nde risi! Anī ande tī kumbúb Farísi tí anī ande tī kú kwén na ande irá Icwe! Anī ande tī kú ndub ijwē! Anī mbye simínti risū askab ande tī kú yā iskin irá Rimam ú kyāe nyang askab ande tī nde ikén tītīnyang

30ú kú rī tétsō bāa, ‘Á bāa, ā nā mbae tī ayíb abítsē-tī tī kucang, atī ú nde-tī itso ikén tī abā nde ú wēn ande tī kú yā iskin irá Rimam bē!’

31Anī cwé pú nī bāa, anī nā si rishi ande tī wēn ande tī kú yā iskin irá Rimam tī kucang.

32Ī nyang skeb tī nī rū yī uwé tī nī mām tág wánde tī abítsē-nī bāg!

33Anī anyīsū ajwae tí ikōb! Anī kú kāb bāa, anī nā ú nwángrū uwae rikwén Rimam a?

34Enhéen, ame ú tōm ande tī kú yā iskin irá Rimam bá uwōg-nī. Ame ú tōm ande tī bēn ayíb tí ande tī kú kwén na ande ikén. Árá kubēntī, anī ú yēr wēn aríkī ú kwēr wēn aríkī risū kutúkū ú byīnn aríkī ambáb uwae asóg Rimam-nī ú rwāe rū bā tí utēn tí utēn.

35Yī fengó yīne anyīng ná ande tí kubēntī tī ā wēn mēmē tá risū-nī, tsi uwōg Abila awū unde tī kubēntī wū ne, bá fob uwōg Zakariya umbae Barákáya tī anī wēn kitángpwā uwōg tī sāen kyag tí kutxom Rimam tī ā kú fén Rimam atáng.

36Kubēntī tī ame té nī kú rī, usir kú bá tī anyīng ande bā tī anī wēn ne ú sī risū-nī ande tī kiyé wūne.

37"Anī ande tī Urushalima! Ande tī uré-m! Anī kú wēn ande tī yā iskin irá Rimam ú kú pū atxom kú jwunn ande tī Rimam kú tōm bá uwōg-nī. Ame kwáb kó kiyé tītínī tī ame ú kūnn byír nī uwōg-m pāngmá tī mbakúnn kú kūnn byír anyīsū-wū yī asāe-wū, anī cwé-nī bē.

38Ikyāen yīne, kusóg-nī wūne ú kāfe tī ukáen. Unde íkī tá tī ú tángsom té wū cwúcwo bē.

39Tsi iké rū yī uwé, anī ú núng-nī ayíb-m cwúcwo bē, sé usir tī anī ú rī bāa, ‘Rimam ā nde tīnyang risū unde wū tī rū kú bá uwae rinyí-wū Rimam.'"

Matiyu 24

1Tī Yesu nwúnn kú rū yé kusóg Rimam ú kyang kú rū, ande-wū bá tu wū ú kú tātsó wū asóg tī ā mbye ushí Kusóg Rimam atáng.

© 1995, The Bible League

2Yesu rī té bā bàa, "Ēēn, ī nyang tī nī sáe yī árá! Kubēntī tī ame té nī kú rī, ā ú pū mēmē atxom yīne ú kāen sī tág yī ribén! Kó kínjō uwae-yī ú tsi-wū uwōg tī ā pū wū kōng atáng bē."

3Yesu tsō yī ubáen Rikwen Zetunn ú ka som atáng awū kínjō-wū. Ámá ande-wū rū bá tu wū atáng ú rī té wū bāa, "Rī té tī kiyé tī ikén yīne mēmē ú nde. Atī ú kyang rímāng núng kiyé tī afu ú bá? Ikén tī ú tātsó tī rícwūnnkyī ná kiyé wūne ú si imí tí imí?"

4Yesu rī té bā bāa, "Nī som tí ujwín, ikyāen tī unde íkī ā kyāefā-wū anī bē.

5Ande kō kēn tágú rū bá uwae rinyí-m ú bá rī bāa, abā nā si unde wū tī ú nwángrū utēnse. Abā ú kyāefā ande kēn tág.

6Anī ú fxēn irá riká fīfēr té nī; ande ú bá rī té nī irá r iká tī ā kú tā fengó tī rwēn ámá. Anī yēr-nī anyīng utōb bē. Ikén yīne ú nde kāng, amáa kiyé tī ayī a kú nde ne, nī táng-nī bāa, usir tī rícwūnnkyī nā bá pú wū bē.

7Utēn tí utēn ú tā riká tétsō. Ukwe tí ukwe ú tōm sója-bā ú tā riká tétsō. Rimenn ú pu utēn uwōg tī tsotso tī tsotso uwae utēnse. Ribén ú kyi ijwē.

8Mēmē ikén yīne ú pāngmá itīpwé umbae tí undá kú pwé.

9"Isim ayīne, ande ú ye nī ú nde nī rikāen ú wēn nī. Ande tī utēnse mēmē ú sáe nī ayíb urwā ikyāen-m.

10Ande tī pūtsá-m yāng-bā akwēn ú jwunnsī fengó-m uwae kiyé wūne; ā ú pū átsō jāeb cī ú sáe átsō tí ayíb urwā.

11Ande ú nwúnn ú kú yā iskin bāa, irá-bā ayī nā si irá Rimam; abā ú kyāefā ande kō kēn tág.

12Ande ú nde ikén tītíbī kō kú fūfā. Ayīne ú sa na uré ná ande kō kēn tág ú jīm béb.

13Amáa unde tī ā som tí kubēntī bá fob usir tī rícwūnnkyī, awū ú tu itīnwángrū.

14Usir tī rícwūnnkyī ú bá-wū bē sé ikén tī ā sa irá tī tīnyang Rimam rī té tág pú bā ande uwae utēnse mēmē. Unde tītínī ú tu ríyāe ú fxēn yī, ítawé usir tī rícwūnnkyī ú bá.

15"Kiyé íkī anī ú núng 'Ikén tī kú txí iyib,' ayī tī Daniyel átōm Rimam rī irá risū-yī. Ā ú ye yī tsi uwae kusóg Rimam. (Afu unde tī kú kárantā irá wūne, kāb irá nyinyang!)

16Uwae kiyé wūne ande tī tá utēn Yahudiya ā tēr inyae tsō yī rikwen!

17Unde tī tá usen rukúb ā kāb-wū uwae tī awū ka ú pū usú-wū uwae kusóg bē.

18Unde tī tá risāen ufáng ā kāfe ka-wū tí kununn tī awū ú sa átúpwá-wū cwúcwo bē.

19Uwae kiyé wūne ayíb ú byāen andá tī kyaen rishwū tí andá tī ye sú umbae byān.

20Nī jwám Rimam tī ikén yīne ā nde-yī usháen upwen kó usir ikyīnn bē.

21Ikyāen imí rikāen uwae kiyé wūne ú skeb tág rikāen tī ande ngwā tí tī Rimam mām utēnse rū bá fob tí usir tī yáka ne.

© 1995, The Bible League

22Rimam ko sī pú wū usir tī awū sa tsi uwae utēnse. Á bāa, ayī nā si-yī ahán bē, ande mēmē ú cwū tág. Amáa, ikyāen ande Rimam tī awū tsáb tsi, awū ko sī usir tī awū sa tsi uwae utēnse.

23"Asití unde íkī a rī té nī bāa, 'Nī sáe iké, né unde wū tī ú nwángrū utēnse tī tá ne,' kó ā rī bāa, 'Né awū tī tá akwēn ne,' nī fxēn-nī atóng atáng bē.

24Ikyāen imí ande tī tīkōng ú bá kú rī té ande bāa, abā nā si ande tī ú nwángrū utēnse, kó abā nā si ande tī kú yā iskin irá Rimam. Abā ú rū bá nde wánde tī kú fur ayíb ikyāen tī abā kyāefā ande tī Rimam tsáb tsi.

25Nī núng nyinyang. Ame kú rī té nī irá yīne tí tī kiyé yī bá-yī kéka bē.

26"Asití ande íkī a bá rī té nī bāa, 'Nī sáe, né awū tī tá kutúr kékā akwēn,' nī ka-nī atáng bē. Asití ā rī té nī bāa, 'Awū tam uwae kusóg iké,' nī rū-nī kubēntī atáng bē.

27Ikyāen imí Umbae Unde ú bá pāngmá imam tī kú jaen wur apwā apupwen tsi kujwó usir tī kiskínn rū fé yé kujwó usir tī uréb.

28"Uwōg tī rukōm a tá atáng, indo ú rū ka byír atáng ámá.

29"Uwae kiyé wū, isim tī ande a ngwā tág rikāen yī, tí ritsen ahán usir ú tsi-wū cwúcwo bē, usháen ú tsēn-wū cwúcwo bē. Aser tī apupwen ú j wunnsī yī ribén. Ikén tī ye sú usir tí usháen tí ikén tī tá apupwen mēmē ú kyi ijwē.

30Isim yīne anī ú núng kíkīn apupwen atáng tī ú tsō itībá ná Umbae Unde. Ande tī utēnse mēmē ú jwúb irá ú sáe Umbae Unde kú bá uwae ábyī tī apupwen. Awū ú bá tí kūkō tí riyinn.

31Ā ú kūnn kutúmū, awū ú tōm átōm-wū tī apupwen kyang kyī fé ikub inje tī utēnse ne. Abā ú rū ka kūnn byír tág ande Rimam tī awū tsáb tsi uwae utēnse mēmē."

32"Nī nā atóng tī ame kwén na nī irá risū kutúkū kútútūng. Kiyé tī ajwó-wū a shab ú jwom, atsīng-wū ámá a kāfe irúm tīsūb ú mbag tā, anī núng ye bāa, usháen kufáen nā kyang kú yáen pú wū.

33Ī si ahán ámá, kiyé tī anī a sáe ikén yīne, anī ú núng ye bāa, usir tī rícwūnnkyī nā kyang kú yáen pú wū.

34Ame té nī kú rī kubēntī, mēmē ikén yīne ú nde tītawé ande tī tá utēnse tīne ú cwū tág!

35Apupwen tí ribén ú yāfe, amáa irá-m ú yāfe-yī fe ámá bē.

36"Unde íkī núng-wū usir wū kó kiyé wū bē. Kó átōm Rimam tī apupwen kó awū Umbae Rimam tí risū-wū núng-wū bē, sé Itsē ámām.

37Itībá ná Umbae Unde ú pāngmá ikén tī nde kiyé Nuhu.

38Pāngmá tī kiyé Nuhu tī ámbyī wēnji ande utēnse, ande cī ú ngwā ú mbé andá ú fe átsō bá fob usir tī Nuhu sáng uwae kuyāe.

© 1995, The Bible League

39Abā núng-bā ikén tī ú nde bā bē, sé tī ámbyī ka bá pūra bā rū ú wēnji bā. Ayīne si ikén tī ú tu ande kiyé tī Umbae Unde ú bá.

40Uwae kiyé wū ande ifaen ú kú tōm ritóm uwae risāen ufáng. Ā ú yera uríkī rū ú yá tī ifaen tā tí isim.

41Andá ifaen ú kú pwa awúm ricwo. Ā ú yera kínjō rū ú yá tī ifaen tā.

42Nī som tí ujwín ikyāen imí anī núng-nī usir tī Itsēkurū-nī Rimam á bá atáng bē.

43Nī tángsom bāa, á bāa, unde tī kununn nā núng kiyé tī unde tī riyíb nā kú bá, awū ú tsi ujwín ú cwé-wū tī unde tī riyíb nā sáng ka yíb riyíb kusóg-wū bē.

44Ikyāen yīne, anī má, nī som tí ujwín kó kiyé tītínī, ikyāen imí anī núng-nī kiyé tī Umbae Unde ú bá bē.

45"Upyí tī tīnyang tī bēn ayíb si upyí tī unde tī kununn-wū sa wū tsi uwé apyí tī tsítsí mēmē; awū kú sa na bā wúcī-bā uwae kiyé tī pāng atáng.

46Asití unde tī kununn wū a kāfe bá kununn ú bá tu wū kú nde wánde-wū, upyí wūne ú tsēn utōb!

47Kubēntī tī ame té nī kú rī, unde tī kununn wū ú sa upyí tī tīnyang wūne som tsá risū rifúnn-wū mēmē.

48Amáa asití awū a si upyí tītíbī, awū ú kāb irá tí utōb-wū bāa, 'Unde tī kununn-m ú kāfe bá-wū tī kife bē.'

49Awū ú ye apyí tī tsítsí byīnn ú kú cī ú kú ngwā kú sháen té itāen tī kú ngwā ikén.

50Unde tī kununn-wū ú ka bá usir tī awū núng-wū bē, ú bá purug uwae kiyé tī awū núng-wū bē.

51Unde tī kununn wū ú bá ye wū byīnn yēr byīnn yēr ú ye wū sáng uwōg tī ande tītíbī kú sáng atáng. Ī si uwōg tī ande ú jwúb irá ú kūb kujwó anyī."

Matiyu 25

1Yesu myae irá íkī bāa, "Itībá ná Kujwó Ukwe Rimam tī apupwen si pāngmá anyīsū wándab rijwēr tī nwúnn rū ka kyang té undá ishé fengó. Abā pū fitíla-bā kyangsú té yī.

2Anyīsū wándab itsóng uwae-bā si tī askwáb, itsóng tī tsítsí ámá si tī bēn ayíb.

3Abā tī askwáb abāne kyangsú fitíla, ámá abā ye sú-bā kindob tī abā ú sa sī atáng bē.

4Abā tī bēn ayíb abāne ye sú fitíla fā tí kindob tī abā ú sa sī atáng.

5Abā som susom undá ishé wū bá-wū fife bē, ámá kicwāg ye pū bā rū.

6"Tī kukan utítáng, abā fxēn ande kú shwú ushwú bāa, 'Undá ishé bá pú wū, nī rū bá tī tī pū wū rū yī uwae kununn.'

© 1995, The Bible League

7Anyīsū wándab abāne shwu kicwāg mēmē-bā, kó unde tītínī kú kwáb tī awū ú bae urwā fitíla-wū.

8Abā tī askwáb kú jwám kindob uwōg abā tī ibēn ayíb bāa, 'Nī sīra kindob-nī na tī tī atī ú sa sī fitíla ámá bē anátī mām pú yī.'

9Abā tī bēn ayíb abāne rī té bā bāa, 'Íkī bē kindob ú kō-yī atī bē, ámá asití atī a skērra na kyī nī cwúcwo atī ú nde rímāng? Ī nyang skeb tī nī rū yī uwae ritúg ú rū ka jāeb atáng.'

10Abā anyīsū wándab tī askwáb abāne rū yī uwae utēn tī abā nā ú rū ka jāeb kindob atáng. Kiyé tī abā tá uwae utēn atáng, undá ishé tí ubāen-wū rū bá isim-bā. Anyīsū wándab itsóng abā tī sité ibēn ayíb ne té undá ishé tí ubāen-wū rū té átsō. Ā pū undá ishé ka sáng kusóg wū ú cwūnnkyī ufu.

11"Anyīsū wándab itsóng abā tī askwáb abāne, rū ka yag bá kú sáng anábā tírī, ufu kusóg kwēr kyī mām pú wū, abā tsi ufu kusóg kú kūnn irá bāa, 'Itsēkurū-tī! Itsēkurū-tī! Mbub tā na tī ufu kusóg!'

12Ubāen undá ishé rī té bā bāa, 'Ame kú rī té nī kubēntī, ame núng-m anī bē.'"

13Isim irá yīne Yesu rī bāa, "Nī som usom-nī tí ujwín ikyāen imí anī núng-nī usir tí kiyé tī ame ú bá atáng bē.

14"Kujwó Ukwe Rimam pāngmá tī unde íkī kú rū yī fengó rikyen ú kūnn ande tī imbyí-wū irá ú sa rifúnn-wū na bā kujwó.

15Awū kūnn unde tī kucang ú nda wū ayāen zinárīya itsóng. Unde tī ifaen, awū nda wū ayāen ifaen, unde tī itā awū nda wū riyāen kínjō ámām. Awū nda bā aser pāng tí ribōm-bā ámá ú rū-wū ikén-wū tírī.

16Awū unde tī mbé ayāen itsóng, sa kiser-wū rū ka kāfe ajwó atáng ú tu ayāen itsóng som tsá risū-yī.

17Unde tī mbé ayāen ifaen rū ka kāfe ajwó atáng ú tu ayāen ifaen som tsá risū-yī ámá.

18Ámá unde tī mbé riyāen kínjō sa riyāen kínjō-wū rū ka tam uwae ribén ú nde-wū kíkīn té wū bē.

19Isim kiyé yāng-yī unde tī kununn-bā awū ka kyang kyikyang ú bá sáng pú wū kununn tírī, Awū kūnn byír bā bāa, abā nā nda wū aser-wū tí ikén tī som tsá risū-yī.

20Awū unde tī mbé ayāen itsóng sa ayāen itsóng som tsá risū-yī ú sa bá uwé unde tī kununn-wū ú rī bāa, 'Unde tī kununn, afu nda m ayāen itsóng kiyé tī afu kú rū rū iké, ame kāfe ajwó té yī ú tu pú m ayāen itsóng som tsá risū-yī, né ayī tī tá re.'

21Unde tī kununn wū rī té wū bāa, 'Súko tī tīkwáb, afu upyí-m tītīnyang! Afu nde wánde tí ikén tī ame sa na fu, kó tī ikén tī ame sa na fu kpāng ahán. Ikyāen yīne ame ú nda fu ikén tī skeb ayīne. Bá som uwōg-m iké tī tī tsēn utōb té átsō.'

© 1995, The Bible League

22Unde tī sité ayāen ifaen pū ayāen ifaen som tsá risū-yī ámá ú pū bá uwé Itsēkurū-wū ú rī bāa, 'Itsēkurū, afu pū na m ayāen ifaen kiyé tī afu kú rū rū iké, ame ka kāfe ajwó té yī ú tu ayāen ifaen som tsá risū-yī tá re.'

23Unde tī kununn wū rī té wū bāa, 'Ī nyang tímambē, upyí-m tī tīnyang. Afu kwáb pú fu. Afu nde pú fu kubēntī risū ikén tī pitang ahán, ame ú nda fu ikén tī skeb ayīne. Rū bá som uwōg-m iké tī tī tsēn utōb tétsō.'

24Unde tī mbé riyāen kínjō rū bá anáwū tí riyāen kínjō tī ā sa na wū ú rī té itsēkurū wū bāa, 'Itsēkurū-m, ame núng irá-fu kpág pāng-yī, uwōg tī afu a tso-fu ikén atáng bē, afu kú būnn-fu būnn ámām. Ande a skae tág awúm-bā tsi afu kú rū ka ndub pū yī rū-fu rū ámá.

25Ikyāen yīne ame kú kyén ikyén ricwú-fu ú sa kiser-fu awū rū ka mūm ribén ú sa tam atáng náe kú jí fu án, né kiser-fu tá re.'

26Unde tī kununn tsō rináe ú rī té wū bāa, 'Afu unde tī uyáng tītíbī tī tá né! Tī afu núng pú fu bāa, irá-m nā kpág pāng-yī, ame nā kú būnn ikén uwōg tī si ame tī tso-yī bē, nā ú kú ndub pū awúm tī si ame tī yag yī bē,

27ímí tī nde tītawé afu sa kiser-m ayī rū ka náe ka-fu ame uwōg tī ā kú byír atáng ikyāen tī ame ú bá tu yī tí kujwó kufwā íkī atáng bē, ú sa me kiser rū ka nji ribén.

28Nī mbéra kiser wūne rū kujwó-wū tí nī sa nā fā unde wū tī sa ayāen rijwēr bá na m.

29Ame kú rī té nī bāa, unde tī a sité ikén kujwó, ā ú shā ikén na fā-wū atáng. Awū ú sité ikén kō kēn tág. Amáa unde tī si-wū té ikén kujwó bē, ā ú mbé ra ikén tī awū sité yī. Ámá rikāen-wū ú ko rū rū yī uwé.

30Tīne, nī ye upyí tītíbī wūne rū ka jwunn tíka ise, uwōg ná kufub tī byitang ahán. Uwōg wūne ande ú jwúb irá ú kú kūb kujwó anyī.'

31"Kiyé tī Umbae Unde a bá tí rūrōb ukwe-wū tí átōm Rimam tī apupwen, kiyé wūne awū ú som tsá ikén tí som-wū tīyāng tī sité kūkō tímambē.

32Ā ú byír tág ande tī utēnse wūne mēmē uwé-wū, awū ámá ú kantā bā pāngmá tī unde tī kú shi ikén kú kantā iwéntām tí iwéntén.

33Awū ú tsáb iwéntām tsi kujwó rícī náwū ú tsáb iwéntén tsi kujwó ifé náwū.

34Isim ayī awū ukwe wū ú rī té abā tī tá kujwó rícī náwū bāa, 'Nī rū bá tī nī bá cī rifúnn itsē-nī tī nde tsika nī, anī ande tī tu risū tīnyang uwé Itsē-m Rimam. Awū kyāe ikén yīne tsika nī tí tī ā mam-bā utēnse wūne kéka bē.

35Anī nda m wúcī kiyé tī ame kú fxēn tí rimenn. Kiyé tī ame kú fxēn tí unwāen ámbyī anī nda m ámbyī ame ngwā. Kiyé tī ame sáng rikyen kununn-nī, anī ye m tí ajwó ifaen.

36Ame shā num tí átúpwá tī ame ú pū sī rimēnn, anī kōb átúpwá sī m. Ame náe kicáeb, anī ka kūnnjí m irá. Ā ye m kwēr kusóg púrsuna, anī rū ka kūnnjí m irá atáng.'

© 1995, The Bible League

37"Ande abā tī kú nde ikén tītīnyang abāne ú rang wū bāa, 'Itsēkurū-tī, atī tu-tī afu ísīnn tī afu shā num tí wúcī tī afu cī, né atī nda fu wúcī? Atī tu fu ísīnn ú nda fu ámbyī tī ngwā?

38Atī tu fu ísīnn ú pū fu sáng bá kununn-tī? Kó atī tu fu ísīnn tī afu shā num tí átúpwá, atī kōb átúpwá sī fu?

39Atī tu fu ísīnn tī afu náe kicáeb kó ú tá kusóg púrsuna atī ka kūnnjí fu irá?'

40Ukwe-bā wū ámá ú rī té bā bāa, 'Ame kú rī té nī kubēntī, kiyé tī anī kú nde ikén yīne té ameínjā-m tī tá ise iké té nī, anī kú nde té m ámá.'

41Awū a rī mām irá yīne, awū ú rī té abā ande tī tá kujwó ifé-wū bāa, 'Nī ko rū rū uwé-m iké, anī ande tī kú nde ikén tītíbī! Nī rū yī uwōg urwā tī Rimam kyāe tsi jí Shetann tí átōm-wū.

42Kiyé tī ame kú cwū rimenn, anī nda-nī ame wúcī bē, ame kú cwū tí unwāen ámbyī, anī nda-nī ame ámbyī tī ngwā bē.

43Ame sáng rikyen kununn-nī, anī jāe m inyae, ame kú kyang ribam anī shā kútúpwá na-nī ame bē, ame náe kicáeb, ame náe kusóg púrsuna, anī ka-nī uwōg-m bē.'

44Abā ámá ú rī bāa, 'Itsēkurū-tī, atī tu fu ísīnn tī afu shā num tí wúcī né atī nda-tī afu wúcī bē? Atī tu fu ísīnn tī afu kú jwúb unwāen ámbyī ú ka num fu ámbyī? Atī tu fu ísīnn tī afu sáng r ikyen uwae kununn-tī né atī jāe fu inyae? Kó tī afu náe kicáeb, kó afu tá uwae kusóg púrsuna atī ka-tī uwōg-fu bē?'

45Itsēkurū-bā awū ámá ú rī té bā bāa, 'Ame kú rī té nī kubēntī, mēmē ikén tī anī nde té ameínjā-m abāne tī si-bā kíkīn bē anī nde té m.'

46Ande abāne ú rū yī kusóg urwā, uwōg tī ā ú tsikunn tī kú byīnn bā kimbáb. Ande tī kubēntī ámá ú rū yī uwōg unyāng tī tsi kukunn."

Matiyu 26

1Isim tī Yesu rī tág pú wū irá yīne mēmē, awū rī té ande tī pūtsá wū bāa,

2"Anī núng pú nī bāa, isim usir ifaen atī ú sáng pú tī uwae ukwāb tīyāng. Uwae kiyé wū, ā ú ye Umbae Unde na ande tī ā kwēr wū risū kutúkū tī tā cice."

3Kiyé wūne ande tī uwé ná ande tī kú fén Rimam rū bá kú nde itīfunn-bā kusóg ukwe-bā tī rinyí-wū si Kefas.

4Abā kú myae irá risū fengó tī abā ú rū tītawé abā ú ye Yesu tí uwae kitam ú wēn wū.

5Ā myae irá yī mimyae ú núng ayī nyang-yī tī abā ú ye wū usir ukwāb ayīne bē, ikyāen imí abā a ye wū atáng ande nā tá atáng tī ú sa irá yī kāfe irá kutxu.

6Kiyé íkī Yesu tá kununn Siman unde tī kicáeb kum tī tá utēn tī Betanya.

© 1995, The Bible League

7Kiyé tī awū tá atáng undá íkī rū bá atáng tí kindob tī kú shīshēn tī aser-yī kō tímambē. Kiyé tī Yesu som uwōg tī ā kú cī wúcī atáng, undá wūne sa kindob yī bá yāen sī wū risū.

8Tī ande tī pūtsá wū núng ikén tī undá wūne nde ne, uwae-bā ndembéb si-yī tī tī rī bē, Abā kú rī bāa, "Imí tī nde tī ā sa kindob ayīne yāen mbúb tí ukáen ahán?

9Á bāa, ā nā sa kindob yīne jāeb cīcī ú tu aser yāng-yī tī ā ú nda na ande tī rikāen rínyanguwae atáng, ī nyang skeb!”

10Amáa Yesu núng ye pú wū irá tī abā kú kāb uwae-bā ú rī té bā bāa, "Imí tī nde tī anī kú rī irá tītíbī risū undá wūne? Anī núng-nī tī awū nde na m wánde tī tīnyang bē a?

11Kó kiyé tītínī anī té ande tī rikāen tá tétsō, amáa ame ú som té-m anī rū fé uwé bē.

12Kindob tī undá wūne sa yāen sī m ne, si wánde-wū tī awū nde ikyāen tī awū ú kyāe nyang rimēnn-m tsi kú jí usir tī ā ú nji m uwae kuskab.

13Ame rī té nī kubēntī, kó akā uwae utēnse iké tí ande kú tsag irá tīnyang ná Rimam atáng, ande ú kú tángsom tí ikén tī tīnyang ayī tī undá wūne nde ne.”

14Isim irá yīne kínjō uwae ande tī pūtsá Yesu, tī rinyí-wū si Yahuda umbae Iskáríyoti nwúnn ú rū yī ise ú rū ka tu ande tī uwé ná andufū Rimam

15ú rang bā bāa, "Imí tī anī ú sa na m tī ame ú ye Yesu na nī?" Abā pwen na wū ayāen aser ázurfā rijwēr itā.

16Tī usir wūne Yahuda kú jwén Yesu jwén tī awū nā ú ye wū na bā.

17Usir tī kucang ná ukwāb tīyāng rū bá. Ī si kiyé tī ā kú cī burédi tī ā sa ikén tī kú ndub yī ndub sī-bā atáng bē. Ámá ande tī pūtsá Yesu rū bá uwōg-wū ú rang wū bāa, "Akā tī atī ú cī ukwāb atáng? Atī ú rū ka kyāe uwōg-wū tsika fu.”

18Yesu rī té bā bāa, "Nī sáng yī uwae uka, tī nī rū ka rī té unde íkī tī tá atáng bāa, 'Itsēkurū rī bāa, kiyé-wū nā pāng pú yī; awū kú shā tī awū tí ande tī pūtsá wū nā ú bá cī ukwāb tétsō uwae kununn-fu.'“

19Abā nde pāngmá tī Yesu rī té bā ú rū ka kyāe uwōg tsi tī abā ú bá cī wúcī yī atáng.

20Tī usir ka kujwó uréb, Yesu tí ande tī imbyí-wū rijwēr asū ifaen kú cī wúcī. Abā mēmē tá atáng.

21Kiyé tī abā tá uwae ikén tī cī Yesu rī té bā bāa, "Ame rī té nī irá tī kubēntī, unde íkī uwae-nī ú sa m jāeb cī.”

22Ira yīne ndembéb bā utōb si-yī tī tī rī bē, kó unde tītínī uwae-bā kú rang wū irá bāa, "Itsēkurū-m kó ayī si-yī ame ahóo!”

23Awū ámá rī té bā bāa, "Unde tī ú sa m jāeb cī si unde tī té m kú cī wúcī tí uwae kúkyig kínjō.

© 1995, The Bible League

24Umbae Unde ú rū kāng kéng pāngmá tī abā rī risū-wū tī kutē uwae Kutsīngkén Rimam, amáa ayī si ikén tī kú nde risi uwōg unde tī sa wū jāeb cī na ande bāne! Á bāa, ā nā mbae-bā awū bē ī nyang skeb!”

25Awū Yahuda unde tī sa Yesu jāeb kú cīcī rang Yesu bāa, "Kó ayī si-yī ame ahóo, Itsēkurū-m?" Yesu rī té wū bāa, "U rī mām pú fu ayī.”

26Kiyé tī ā kú cī wúcī, Yesu sa burédi ú jwám Rimam ú nyāngtā yī ú sa na ande-wū abā ú rī té bā bāa, "Nī mbé tī nī cī, ayīne si ibyē rimēnn-m.”

27Isim yīne awū sa ámbyī ánab ú nde fxāefā na Rimam ú sa na bā bāa, "Nī ngwā mēmē-nī.

28Ayīne si anyīng-m. Ayī kú tsó unju tī yēr ná Rimam tī tīshé. Ā sa yī yāen mbúb ikyāen ande kūkō ikyāen tī ā yátā na bā ikéntītíbī-bā.

29Ame ú ngwā-m ámbyī ánab wūne cwúcwo bē, sé usir tī atī a tu átsō uwae Kujwó Ukwe ná Itsē-m Rimam. Kiyé wū, atī ú ngwā tīshé tétsō.”

30Isim ikén yīne abā yāng akyáng tétsō ú nwúnn atáng ú tsō yī Rikwen Zetunn.

31Kiyé tī abā tá atáng Yesu rī té bā bāa, "Mēmē-nī ú tēr rū ú yá me tā utítáng tī yáka ne, ikyāen imí ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, ‘Ā ú tā ribú kwáb unde tī kú shi ikén. Iwén-wū ayī ú tēr shag kyī fé uwōg mēmē.’

32Amáa, isim tī ame a nwúnn pú m uwae kuskab, ame ú pū tawé-nī rū yī utēn tī Galili.”

33Bitrus rī té wū bāa, "Kó asití ande tī tsítsí a tēr shag ú yá fu tā, ame ú yá fu tā-m ámá bē.”

34Yesu rī té wū bāa, "Ame kú rī té fu kubēntī, utítáng tī yáka ne afu ú rī tsó tí unju-fu bāa, afu nā núng-fu ame bē fob atsēpú itā tītawé mbakúnn ú tā irá.”

35Bitrus rī té wū bāa, "Kó asití ā ú wēn me wēn, ame ú pyír-m irá-fu bē." Abā ande tī pūtsá wù tī tsítsí rī ahán ámá.

36Yesu té bā nwúnn uwōg wūne ú rū yī uwōg tī ā kú kūnn wū bāa Getsémáne. Kiyé tī abā tá atáng awū rī irá té bā bāa, "Nī som jí m tí iké, ame ú ka uwé iké tī ame ú ka jwám Rimam atáng tī m ú bá.”

37Awū pū Bitrus tí anyīsū Zebedi ifaen. Uwōg wūne ikén fen sáng ka pú yī akūb rimēnn-wū tírī, utōb-wū ndembéb, si-yī tī tī rī bē.

38Awū rī té bā bāa, "Ikén yīne fen sáng ka pú yī ame akūb ijwē pāngmá tī ame nā ú jwunnsī ribén nā ú cwū-m tírī. Nī som jí m tí iké tī nī som byāg me ijwē.”

39Awū yá bā tā atáng ú korā rū yī uwé kpāng ú būr uwé-wū ribén ú jwám Rimam bāa, "Itsē-m, asití ayī a nde tu, sa na ikén tītíbī ayī tī kú bá yī uwōg-m tī ayī ā rū yī uwōg íkī. Amáa ame kú shā tī afu nā nde ikén yīne mēmē-yī uwae ikén tī riyāen utōb-fu kú shā, si-yī ikén tī ame kú shā bē.”

© 1995, The Bible League

40Yesu rū bá núng ande-wū abā kú cwāg-bā kicwāg. Awū rī té Bitrus bāa, "Anī ú nde fob-nī tī anī ú som byāg me ijwē uwae kiyé kpāng ahán bē a?

41Nī núng nyinyang, bē anī ú jwunnsī uwae ikéntītíbī. Nī som tí ujwín tī nī jwám Rimam; ame núng pú m bāa, kusung cwé amáa rimēnn ijwē kujīmshwur."

42Awū kāfe rū kyī tí atsēpú ifaen cwúcwo ú rū ka jwám Rimam bāa, "Itsē-m, asití afu a núng bāa, kitú rikāen ayī tī kú bá uwé-m ne nā si kéng tī ame nā ú ngwā yī, ame cwé pú m. Ame ú nde ikén tī utōb-fu kú shā mēmē."

43Awū kāfe bá tu ande-wū, abā náe tí kicwāg bwe ikyāen imí kicwāg súnn sáng tág pú yī abā ayāen ayíb mēmē.

44Awū yá bā tā ú rū ka jwám kyī Rimam cwúcwo fā tí apū itā. Mēmē irá tī awū kú rī si irá kínjō.

45Awū kāfe bá tu ande-wū ú rī té bā bāa, "Anī tá tí uwae kicwāg bwe a? Kiyé pāng pú wū tī ā ú ye Umbae Unde na ande tī kú nde ikén tītíbī.

46Nī nwúnn tī tī rū-tī tírī. Nī núng awū unde tī ú ye m jāeb cī rū kú bá."

47Tí tī awū tá uwae irá tī rī, awū Yahuda, kínjō uwae ande-wū rijwēr asū ifaen rū bá fob pú wū. Ande yāng-bā pūtsá wū kú bá tí asīm tí ípúg. Abā rū uwōg ande tī uwé ná ákwén Rimam bá, tí uwōg ande ndufū tī tsítsí.

48Tī uwé-yī awū unde tī ú ye wū jāeb cī rī té bā ikén tī awū ú nde bāa, "Unde tī anī a núng me ame a ka ye wū būr utōb né si unde wū, nī rū ka ye-nī awū."

49Yahuda rū bá yī uwōg Yesu ú bá kūnnjí wū irá bāa, "Úsuko-fu, Itsēkurū-m!" ú ye wū būr utōb.

50Yesu rī té wū bāa, "Imí tī sa fu rū bá iké urwán-m?" Tí ritsen ahán ande abā tī té Yahuda bá tétsō mbé Yesu ye pú bā tírī.

51Ámá kínjō uwae ande tī pūtsá Yesu nwāera kisīm-wū ú pyērra kutóng upyí Kúkwén Rimam Tīyāng kínjō rū,

52Yesu rī té wū bāa, "Sa kisīm-fu sī tí uwae kubur-wū. Kó unde tītínī tī a kú nde wánde tí kisīm, si sí kisīm tī ú bá wēn wū usir íkī.

53Afu kú táng bāa, ame nā nde nunum tī ame nā ú jwám itīndeya uwōg Itsē-m Rimam tī awū nā bá tā yáe m riká yīne a? Á bāa, ame nā kú shā, ame ú nde ye tī ame ú jwám wū, awū ú tōm ande tī riká tī apupwen kumbúb rijwēr asū ifaen abā ú bá ndeya m.

54Amáa asití ame a nde ahán, irá yī tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, ayī nā ú bá nde ú kúmunn-yī cwúcwo bē."

55Kiyé wūne Yesu kāfe uwé ú rī irá té ande bā tī ye wū ye ne bāa, "Imí tī nde tī anī rū bá kú ye m pāngmá si unde tī riyíb tī anī nā bá kú ye, nī pū asīm tí ípúg bá kú ye me atáng? Ame té nī tá tétsō usir tí usir uwae kusóg Rimam ú kú kwén na ande ikén atáng, anī ye-nī ame bē.

© 1995, The Bible League

56Amáa yáka ne, ikén yīne kú nde ikyāen imí Rimam rī irá yī tī kutē unju ná ande tī kú yā iskin irá-wū." Tī awū rī irá yīne ande tī pūtsá wū mēmē-bā tēr shag byīnn tág ú yá wū tā kūm awū kínjō-wū ámām.

57Isim ayīne abā ande bā tī ye wū ne pū wū rū yī uwōg Kayafas, Kúkwén Rimam Tīyāng. Kiyé tī abā bá fob atáng ande tī núng irá Icwe tí ande ndufū som mām-bā mām atáng.

58Bitrus kú pūtsá bā isim sku sku tí fengó tī rwēn. Awū pūtsá bā ahán bá sáng fífé yī uwae rishén uwōg tī Kúkwén Rimam Tīyāng kú bá som atáng ú kú fxēn irá tī ande kú pū bá uwōg-wū. Bitrus bá som té dogári tī tá atáng tī awū ú núng ikén tī ú nde té Yesu.

59Ande tī uwé ná Ákwén Rimam tī ande imbyí-wū tī tsítsí ren risū ú shā ande tī ú rī irá tí rífēn risū Yesu tī abā nā ú wēn wū.

60Ande tī kú yēr rífēn bá yāng akwēn, amáa abā tu-bā Yesu tí riraen bē. Rícwūnnkyī-yī, ande ifaen ka rū bá ú rī bāa,

61"Unde wūne rī bāa, awū nā ú nde tu tī awū nā ú byīnn mbúb kusóg Rimam ú mbye tág wū uwae usir itā."

62Awū Kúkwén Tīyāng sūnwúnn ritsen ú rī té Yesu bāa, "Afu si-fu tí irá íkī tī afu ú rī bē a? U kú fxēn irá yī tī ande abāne kú rī risū-fu a?"

63Yesu mbub-wū unju bē. Unde tī uwé awūne rī té wū bāa, "Ame kú jwám fu yī rinyí Rimam tī sité unyāng, ben uben tí rī té tī kó afu a si Umbae Rimam, Unde wū tī ú Nwángrū Utēnse."

64Yesu rī té wū bāa, "U rī pú fu ayī. Amáa irá kínjō tī ame ú rī té fu tá re. Isim ikén yī tī kú nde ne mēmē, afu ú núng Umbae Unde ú som kujwó rícī ná Rimam tī sité kūkō mēmē. Kiyé wū afu ú núng wū awū ú sī apupwen kú bá tí ábyī tī apupwen."

65Irá yī tī awū rī ne nda unde tī uwé wūne awū ye átúpwá-wū rimēnn shiyáen uwae rináe ú rī bāa, "Unde wūne rī irá tītíbī uwé Rimam. Imí tī tsítsí kyī cwúcwo? Anī fxēn pú nī irá tītíbī tī awū rī risū Rimam. Atī kú shā-tī tī unde íkī nā rī té tī irá íkī cwúcwo bē.

66Anánī anī núng bāa, atī nā ú nde wū rímāng?" Ande bā rī té wū bāa, "Itīcwū ámām tī tá uwé-wū tīne,"

67Isim ayīne ā tūb atsáng sī wū tí ayíb ú byīnn wū kujwó ú té wū kú rug átsō ú kú rī té wū bāa,

68"Afu unde tī kú nwángrū ande, rī té tī tīnine, unde tī kūm fu kujwó si ayē?"

69Kiyé tī ikén yīne kú nde, Bitrus som ise uwae rishén. Umbae tī undá íkī rū bá uwōg wū ú rī té wū bāa, "Afu ámá tá uwae ande tī kú pūtsá Yesu unde tī Galili wūne."

70Bitrus shaen ishaen uwé-bā atáng mēmē bāa, "Ame núng-m irá yī tī afu kú rī ne bē."

© 1995, The Bible League

71Āmá awū nwúnn atáng ú rū yé yī ise. Umbae tī undá íkī bá tu wū atáng cwúcwo ú rī té ande tī tsi atáng bāa, "Unde wū tī tsi ne ame núng wū tí Yesu unde tī Nazáréti awūne.”

72Uwōg wūne Bitrus shaen kyī ishaen cwúcwo tí uben tí ben bāa, "Ame núng-m núng unde wūne usir íkī bē.”

73Uwae kiyé kpāng ahán ande bā bá uwōg Bitrus cwúcwo bāa, "Atī núng pú tī bāa, ayī si kubēntī tī afu si kínjō uwae ande tī kú pūtsá unde wūne, irá unju-fu tī afu kú rī mēmē kú tātsó tī bāa, afu nā si kínjō uwae ande tī pūtsá wū.”

74Uwōg wūne Bitrus kú shā tī awū ú shir irá tītíbī tsō ijwē-wū risū ú ben tí uben bāa, "Ame núng-m unde wūne bē." Tí tī awū rī kú tág irá yīne ámàm, mbakúnn tā irá.

75Bitrus tángsom tí irá tī Yesu rī té wū bāa, "Afu ú rī tsó tí unju-fu bāa, afu nā núng-fu ame bē atsēpú itā tītawé mbakúnn ú tā irá." Tī Bitrus tángsom irá yīne, awū rū yé yī ise ú rū ka ndembéb utōb tí irá tī jwúb.

Matiyu 27

1Tī kiskínn fífáe ahán ákwén Rimam bá yēr unju tétsō risū Yesu tī abā nā ú wēn wū.

2Abā yīr wū ajwó ú tae wū rū yī uwōg unde tī uwé utēn tī rinyí-wū si Bilatus.

3Kiyé tī Yahuda unde tī ye Yesu jāeb cī núng bāa, ā nā yēr mām pú bā unju tī abā ú rū ka ú wēn Yesu, awū kāfe utōb-wū ú pū aser yī tī ā pae na wū risū Yesu kāfe rū ka na ákwén Rimam tí ande ndufū tī tsítsí. Aser yī fob ayāen ázurfa rijwēr itā.

4Tī awū bá fob atáng, awū rī té bā bāa, "Ame raen pú m irá tī ame ye unde tī tīnyang jāeb cī na nī." Abā rī té wū bāa, "Ahóo, irá-tī íkī fā-yī atáng cwúcwo bē, afu tī núng ikén tī afu ú nde té aser yīne.”

5Ámá awū Yahuda ye pū aser yī yāen mbúb kusóg Rimam atáng ú nwúnn rū ka pū ují tsō cwū.

6Ámá ande tī uwé ná ákwén abāne ye pū aser yī ú rī bāa, "Ayī nyang-yī tī atī ú pū aser yīne sī fā aser tī tsítsí bē, ayī si aser tī ā jāeb anyīng unde atáng.”

7Ikyāen yīne abā yēr unju ú sa aser yī rū ka jāeb ribén uwōg ande tī kú mbye atútong ikyāen tī abā nā ú nji ande tī rikyen atáng kiyé tī abā a cwū.

8Rinyí uwōg wūne si Uwōg Anyīng; ā kú kūnn wū ahán bá kú fob tí usir tī yáka ne.

9Ikén yīne nde ikyāen tī ayī ú kúmunn irá tī Irimiya átōm Rimam rī kutē bāa, "Ā pū aser kujāeb-wū ayāen ázurfa rijwēr itā, aser tī Mbayahuda yēr tsi risū-wū tī kucang,

10rū ka jāeb ufu ritóm uwōg ande tī kú mbye atútong, pāngmá tī Rimam rī té m.”

11Kiyé tī Yesu tá uwé unde tī uwé utēn, unde wū rang wū bāa, "Afu tī si Ukwe Mbayahuda a? Rī té m," Yesu rī té wū bāa, "U rī pú fu.”

© 1995, The Bible League

12Amáa kiyé tī ákwén Rimam tí ande ndufū ná utēn kú rī irá tī tīkōng risū-wū awū mbub-wū unju bē.

13Bilatus rang wū bāa, "Irá yī tī abā kú rī risū-fu ne afu kú fxēn-fu bē a?”

14Ámá Yesu mbub-wū unju bē kó tí kínjō. Irá yīne fur unde tī uwé utēn wūne ayíb si-yī tī tī rī bē.

15Ayī si wánde ná unde tī uwé utēn kó kiyé ná ukwāb tītínī tī awū ú sáen unde kínjō tā. Unde wūne ú si unde tī ande bā rī té wū bāa, awū nā sáen tā na bā.

16Unde tītíbī íkī tá uwae kusóg púrsuna atáng tī rinyí-wū si Barabas.

17Kiyé tī abā funn tág pú bā Bilatus rang bā bāa, "Áyē uwae ande bāne tī anī kú shā tī ame nā sáen tā na nī, Barabas rēē, ré Yesu tī ā kú kūnn wū bāa, Kristi?”

18Awū rang irá yīne ikyāen imí awū núngye pú wū bāa, ayī nā si kitsínn tī nde tītawé abā ye wū.

19Cwúewo, kiyé tī awū kú pwen Yesu rikwén, uwá-wū tōm unde íkī bá rī té wū bāa, "Nde-fu kíkīn tí unde tī kubēntī wūne bē, ikyāen imí yáka ne awū tu me uwae kúrwá atsēpú yāng akwēn.”

20Ande tī uwé ná ákwén Rimam tí ande ndufū tī tsítsí kyāefā ande bāa, abā nā rī té Bilatus tī awū nā yá tā na bā Barabas ámá awū nā wēn Yesu,

21Awū unde tī uwé utēn rang kyī bā cwúcwo bāa, "Áyē uwae ande ifaen abāne tī anī kú shā tī ame nā yá tā na nī?" Abā rī té wū bāa, "Atī kú shā Barabas.”

22Ámá Bilatus rang bā bāa, "Ame ú nde Yesu Kristi rímāng?" Abā rī té wū bāa, "Ye wū rū ka kwēr risū kutúkū tī cice!”

23Awū rang bā bāa, "Ame ú ye wū rū ka ú kwēr risū kutúkū ikyāen imí? Imí tī awū nde?" Amáa abā nyāe irá tí ribōm-bā mēmē bāa, "Ye wū rū ka kwēr risū kutúkū!”

24Kiyé tī Bilatus núng bāa, ande nā kú fxēn-bā awū cwúcwo bē, irá yī kāfe-yī riká tírī, awū sa ámbyī bá jwósāen ajwó-wū ú rī bāa, "Afxen tí ajwó-m nā fā-yī irá yī bē, anyīng unde wūne tá-yī risū-m bē. Anī tī núng ikén tī anī ú nde té wū.”

25Mēmē ande bā cwé tí unju kínjō bāa, "Anyīng-wū ā tá risū-tī tí anyīsū-tī!”

26Isim ayīne Bilatus sáen Barabas tā na bā ú byīnn Yesu kimbáb tītawé ú sa wū na bā tī abā nā sa wū rū ka kwēr.

27Isim ayīne sója ná unde tī uwé utēn rū bá ye Yesu ú pū wū sáng yī uwae kusóg unde tī uwé utēn ú kūnn byír tág ameínjā-bā tī tsítsí mēmē.

28Abā wāen wū ribam ú pū kútúpwá íkī tī ámbyī-wū si itībyāen pāngmá aná ukwe yáb wū rimēnn

© 1995, The Bible League

29ú rū ka kyāe íkajwō pāngmá kibur ukwe ú sa bur wū risū ú sa ukum íkī fāe sī kujwó rícī-wū bāa, awū nā si ukum ukwe-wū. Ámá abā kú kú ribén na wū ú kú rī bāa, "Atī kú nde fu úsuko, afu Ukwe Mbayahuda.”

30Abā tūb atsáng sī wū tí ayíb ú fxāen mbé ukum-wū awū ú sa byīnn wū tí kitáen risū,

31Kiyé tī abā nde tág pú bā ikén yīne, abā tūnn pū átúpwá yī tsō ú pū átúpwá tī anáwū sī wū, ú tae wū rū yī uwōg tī abā ú kwēr wū atáng.

32Kiyé tī abā kú rū rū yī uwōg wū, abā tu unde íkī, awū si uráe Kirene tī rinyí-wū si Siman. Abā ye wū bāa, awū nā sú kutúkū tī cice ná Yesu.

33Awū sú kutúkū wūne bá na Yesu uwōg tī ā kūnn rinyí-wū bāa, Gólgóta (imbyí-yī bāa, "Uwōg kukótō risū").

34Uwōg wūne abā sa ámbyī ánab na fā tí acīn íkī tī nununn ú sa na wū bāa, awū nā ngwā, amáa kiyé tī ikén yī bá unju-wū awū pyír-wū tī awū ú ngwā yī.

35Isim tī abā kwēr mām pú bā awū, abā sója pū átúpwá-wū kan na átsō yī fengó ná áfob ashwúpang tī tā.

36Isim tī abā nde tág pú bā ikén yīne, abā som ribén atáng ú kú sáe wū.

37Abā báe kíkīn ú sa kwēr ijwē kutúkū risū-wū, ikén wūne ā báe bāa, "Unde wūne si Yesu Ukwe Mbayahuda.”

38Abā pū ande tī riyíb ifaen kwēr risū itúkū atáng té wū, unde kínjō tá kujwó ifé-wū, unde kínjō ámá tá kujwó rícī-wū.

39Mēmē ande tī kú rū atáng kú skaen wū ikyāen ú kú jwunn risū-bā kú rū. Ā kú rī bāa,

40"Afu unde tī rī bāa, afu nā ú mbúb kusóg Rimam nā ú mbye wū uwae usir itā, asití afu a si Umbae Rimam tī kubēntī, nwángrū risū-fu tī atī ú núng akwēn.”

41Irá yī tī ande bāne kú rī, ande tī uwé ákwén Rimam kú rī ámá, tí ande ndufū ná Mbayahuda tī tsítsí tí ande tī núng irá rikwén. Ā kú skaen wū ikyāen bāa,

42"Awū kú nde tu tī awū kú nwángrū ande íkī, awū nde tu-wū tī awū ú nwángrū risū-wū bē. Asití awū a si Ukwe Isréla árá kubēntī, awū ā sī bá tīnine tī atī ú rū kubēntī uwōg-wū.

43Awū sa ijwē-wū konje Rimam; Rimam ā bá nwángrū wū tīne tī atī ú núng bāa, Rimam nā shā wū tī awū nā si Umbae-wū pāngmá tī awū kú rī kób bāa, awū nā si Umbae Rimam re.”

44Abā ande tī riyíb bā tī ā ye bā kwēr té wū rī unghāe ayīne ámá.

45Ikén tī tsi aser rijwēr asū ifaen tī usir tá kitáen bá fob tī aser itā tī uréb utēn wū tá uwae kufub.

46Ámá kiyé ná aser itā tī usirtaen Yesu jwúb irá tí unju utēn-bā bāa, "Eloyi, Eloyi, lama sabákatáni." Imbyí-yī bāa, "Itsē-m Rimam, ímí tī nde tī afu yá m tā?”

© 1995, The Bible League

47Aríkī uwae ande tī tsi atáng rī tétsō bāa, "Unde wūne kú kūnn Iliya irá.”

48Kínjō uwae-bā tēr inyae rū ka sa sasó skib sī uwae ámbyī ánab tī fufab ú sa fāe sáng ukum íkī ú sa túr sáng wū unju bāa, awū nā ngwā.

49Aríkī ámá kú rī bāa, "Nī tsi tum tī tī núng akwēn bāa, Iliya nā ú bá nwángrū wū bárā.”

50Yesu rī kyī irá tí ribōm-wū cwúcwo ámá ú sa unyāng-wū na-wū Rimam tírī.

51Kiyé wūne ámá, uwae kusóg Rimam, kútúpwá tīyāng tī tá uwae kusóg Rimam kantā ifaen tí apupwen sī bá furū tī ribén; utēnse mēmē kyi ijwē, atxom tīyāng táentā ifaen.

52Askab ande mbubtā, ámá ande Rimam yāng-bā akwēn tī cwūcwū tī kucang, nwúnn uwae askab-bā.

53Kiyé tī awū Yesu tí risū-wū nwúnn uwae kuskab, ande bā tī nwúnn uwae kuskab ne rū yī Urushalima ú tsó risū-bā uwōg ande yāng-bā akwēn.

54Kiyé tī unde tī uwé ná sója tí ande umbyí-wū núng utēnse tī kyi ijwē, fā tí mēmē ikén yī tī nde, irá yī fur bā ayíb, abā rī bāa, "Ayī si kubēntī, unde wūne si Umbae Rimam.”

55Ande yāng-bā akwēn tī rū utēn tī Galili bá tsi tí fengó tī rwēn ú kú sáe ikén yī tī kú nde ne. Abā si andá tī kú ndeya wū tí wánde.

56Meriyamu Magadaliya tá uwae andá bāne ámá, tí Meriyamu íya Yakubu tí Yusufu, tí íya anyīsū Zebedi.

57Usir jwó uréb unde íkī rū bá. Awū si unde tī Arimateya tī rinyí-wū si Yusufu. Unde wū si kínjō uwae ande tī pūtsá Yesu.

58Unde wūne rū yī uwōg Bilatus ú rū ka jwám wū tī awū sa rukōm Yesu nā na wū. Bilatus rī té ande-wū bāa, abā nā nda wū tī awū nā sa rū.

59Yusufu sa rukōm Yesu ú rū ka bur tág wū uwae kútúpwá tī tītsēn tī awū jāeb tīshé,

60Awū sa wū rū ka nji uwae kuskab tī awū tí risū-wū mūm tī tīshé uwae uwáe kutxom. Isim tī awū nji mām pú wū awū uwae uwáe atáng, awū kāen kutxom tīyāng tā kyī unju uwáe wū.

61Meriyamu Magadaliya tí Meriyamu tī ifaen tá atáng ámá. Abā som fēr tí uwōg kuskab wū.

62Ikén yīne nde ribén usir ukwāb-bā kiyé tī ā kú kyāe ijwē-bā tsi kú jí ukwāb tīyāng tī ā ú nde ucwēfam-yī. Ande tī uwé ná ande ndufū Rimam tí ande tī kumbúb Farísi byír átsō uwōg Bilatus.

63Ā rī té wū bāa, "Unde tī uwé, atī fxēn unde tī kufur awūne rī irá íkī kiyé tī awū cwū-wū kéka bē bāa, uwae usir itā awū nā ú nwúnn uwae kuskab.

© 1995, The Bible League

64Ikyāen ayīne atī kú jwám fu tī afu nā ú nda ande íkī tī ā rū ka kyīr unju kukwae kyīr usir itā, bárā bē ande umbyí-wū ú bá yíbra wū rū fé ú bá rī té ande bāa, awū nā nwúnn pú wū uwae itīcwū. Asití irá yī a si ahán ayī ú béb skeb rífēn-bā tī kucang.”

65Bilatus ámá rī té bā bāa, "Ayī nyang. Nī pū sója rū tī nī rū ka kyīr uwōg wū. Nī kwáb ikén tī anī ú nde tu.”

66Abā rū árá ú rū ka pū sója som kyī unju kuskab wū ú sa hátimi ukwe bāe rū ijwē kutxom wū. Yī fengó wūne ā núng bāa, kíkīn ú nde ayī bē.

Matiyu 28

1Usir ikyīnn wur rū pú wū, ámá usir cwé kú yáe usir tī kucang uwae kutsáb nábá. Meriyamu Magadaliya tí Meriyamu íkī ámá rū yī unju kuskab uwōg tī ā nji Yesu atáng.

2Tī abā ú núnúng ahán, utēnse mēmē kyi ijwē; átōm Rimam tī apupwen íkī sī apupwen bá kāenra kutxom tī tá unju kuskab atáng rū yī iyen kyāb ú rū ka som tsá atáng.

3Kutxúwé-wū kú jaen kú wur wuwur pāngmá imam tī kú jaen. Kútúpwá-wū ámá tsēn pórr pāngmá kitub.

4Abā ande tī kú kyīr kuskab wū kyīr núng ye ahán ú fwēr ijwē ú pū cwūcwū ámām.

5Ámá átōm wūne rī irá té andá abāne bāa, "Nī kyén-nī ikyén ricwú bē, ame núng pú m ikén tī sa nī bá iké, anī bá kú shā Yesu tī ā wēn wū risū kutúkū tī cice.

6Awū tá-wū iké cwúcwo bē, awū nwúnn pú wū pāngmá tī awū rī té nī tī kucang. Nī bá núng uwōg tī ā sa wū náe atáng.

7Isim ayīne, nī rū tí kife tī nī ka rī té ande tī pūtsá-wū bāa, awū nā nwúnn pú wū uwae kuskab, nā rū pú wū uwé-nī yī uwae utēn tī Galili, abā nā rū ka tu wū atáng. Ayīne si irá tī m sa bá na nī.”

8Andá abāne nwúnn ú yá wū tā tí uwae ikyén ricwú tí utōb tī tsēn ú kú rū yī uwōg ande tī imbyí Yesu tī ā nā ka ú rī té bā bāa, Yesu nā nwúnn pú wū uwae kuskab.

9Kiyé tī abā tá fengó kú rū rū, Yesu tí risū-wū tu bā fengó ú rī té bā bāa, "Súko-nī." Andá bāne tēr bá kú ribén uwé-wū ú ye wū būr utōb ú kú fén wū.

10Yesu rī té bā bāa, "Nī kyén-nī ikyén ricwú bē; nī rū tī nī ka rī té ameínjā-m bāa, abā nā rū yī utēn tī Galili tī abā nā rū ka tu m atáng.”

11Kiyé tī andá bāne kú rū yī uwōg ande tī pūtsá Yesu tī tsítsí tī abā nā ú rū ka rī té bā irá yīne, aríkī uwae sója tī kú kyīr unju kukwae wū kyīr tēr inyae rū yī uwōg ande tī uwé ná ákwén Rimam ú rī té bā mēmē ikén tī nde.

12Abāne kūnn byír ande ndufū tī tsítsí ú yēr unju-bā ú shā aser ná sója bā tī kú kyīr kuskab

© 1995, The Bible League

13ú rī té bā bāa, “Nī rū tī nī ka rī té ande bāa, ande tī pūtsá Yesu wūne nā yíbra rukōm-wū rū tī anī nā náe kicwāg utítáng.

14Kó asití irá yīne a rū bá sáng atóng unde tī uwé utēn, atī núng pú tī irá tī atī ú rī té wū tī irá íkī ú tu-yī anī bē.”

15Árá kubēntī, ande bāne mbé aser yī ú nde wánde tí irá tī ande tī uwé abāne rī té bā. Ikyāen yīne, irá tī abā tsag kú té ande ne shag kyī fé utēn Yadudiya mēmē bá kú fob tí usir tī yáka ne.

16Abā átōm Yesu rijwēr asū kínjō nwúnn ú rū yī Galili ú tsō yī risū rikwen tī Yesu tātsó bā.

17Kiyé tī abā tu wū atáng, abā kú ribén uwé-wū ú fén wū, kó tī aríkī uwae-bā kú kāb uwae risū-wū.

18Ámá Yesu bá rī té bā bāa, “Mēmē kūkō tī tá apupwen tí kūkō tī tá ribén iké tá kujwó-m.

19Ikyāen yīne, nī rū tī nī ka shā ande tī utēnse mēmē tī nī pū bā bá pūtsá irá ná-m. Nī nde na bā batísma yī rinyí ná Itsē, tí aná Umbae, tí aná Kusung tī Sāen Kyag;

20tí nī kwén na bā tī abā ā pūtsá irá tī ame kwén na nī mēmē. Ame ámá té nī tá tétsō kó kiyé tītínī rū ka fob tī usir tī rícwūnnkyī.”

© 1995, The Bible League

Markus

Markus 1

1Ayīne si irá tīnyang risū Yesu Kristi, Umbae Rimam.

2Tī kucang-yī, ā báe uwae kutsīngkén Ishaya átōm Rimam bāa: "Nī nā atóng! Rimam tī rī. ‘Ame ú tōm unde rū uwé-fu. Awū ú kyāe na fu fengó.’

3Awū ú yā iskin uwae kutúr bāa, 'Nī kyāe nyang fengó Itsēkurū-tī Rimam! Awū rū kú bá. Ni ndab tā uwōg tī kúkwér, tī awù bá pūtsá atáng!'“

4Árá kubēntī, Yohana nwúnn uwae kutúr kékā, ú kú yā iskin irá Rimam ú kú nde na ande batísma ú kú rī té bā bāa, abā nā kāfe isim tā ikéntītíbī-bā, tī awū nā ú nde na bā batísma, ikyāen tī Rimam nā ú yá tā na bā ikéntītíbī-bā.

5Ámá ande nwúnn tí ujwunn-bā uwae utēn Urushalima, tí utēn Yahudiya mēmē, abā ru ka tu wū tī abā nā fxēn irá-wū. Abā kú fxīr ikéntītíbī-bā. Awū kú nde na bā batísma uwae unyīm tī Urdun.

6Átúpwá-wū si átúpwá tī ā ndxob tí asung íkyinnsū tī kumūnn isim. Awū sa kupwā yīr sáng imbyí-wū. Wúcī-wū si áyāg tí ajáen iwōg.

7Awū kyang kú yā iskin irá Rimam té ande bāa, "Unde wū tī kú bá isim-m skeb pú wū ame tí rūrōb. Ame kō-m tī ame ú tūnn fob apwā afxen-wū bē.

8Aná-m, ame kú nde na nī batísma tí ámbyī. Anáwū, awū ú nde na nī batísma tí Kusung Rimam.”

9Uwae kiyé wū ámá Yesu nwúnn Nazáréti uwae utēn tī Galili ú rū bá tu Yohana. Yohana nde na wū batísma uwae inyīm tī Urdun.

10Tī Yesu tsō kú yé uwae ámbyī, awū núng apwā apupwen mbubtā, Kusung Rimam sī bá risū-wū pāngmá kíkwàe.

11Amá abā fxēn afxenjwín íkī sī apupwen bá, rī bāa, "Afu si Umbae-m tī nyang uwae-m. Ame kú tsēn utōb té fu tímambē.”

12Ayī tsi-yī tsi bē, Kusung Rimam pū Yesu rū yī uwōg íkī uwae kutúr kékā tī ande tá-bā atáng bē. Kusung Rimam tī sa wū ru yī atáng.

13Awū som uwae kutúr atáng fob usir mae ifaen. Ámá Shetann kú kwáb tí Yesu tī awū nā nde ikéntītíbī. Ibyē anyī munn uwae kutúr atáng tímambē, amáa átōm Rimam tī apupwen sī bá ndeya wū.

14Isim ayīne ā ye Yohana cwūnn kyī kusóg púrsuna. Isim ayīne, Yesu kāfe rū yī utēn tī Galili ú kú rī Irá tī Tīnyang ná Rimam té ande.

15Awū kú rī bāa, "Usir pāng pú wū tī Rimam ú tsó Kujwó Ukwe-wū. Nī kāfe isim tā ikéntītíbī-nī! Nī rū bá uwōg Rimam! Nī rū uwae kínjō uwōg Irá tī tīnyang tī ame kú rī té nī!”

© 1995, The Bible League

16Tī awū kyang pūtsá kucwūnn uyínn tī Galili, awū núng ande íkī ifaen, Siman tí ínjā-wū Andarawu kú tā akyē iwáguwae uyínn atáng. Wánde-bā si iwág tī tí ye.

17Yesu rī té bā bāa, "Anī bá pūtsá m. Ame ú sa na nī kāfe ande tī kú pū ande bá uwōg Rimam."

18Ā tsi-bā tsi bē, ú yá akyē-bā tā ú nwúnn rū ka pūtsá wū,

19Awū ko ru yī uwé kpāng ú tu ande íkī ifaen cwúcwo, Yakubu tí ínjā-wū Yohana, anyīsū Zebedi. Abā som sī uwae kuyāe-bā, kú kyāe nyang akyē-bā.

20Tī awū núng bā, awū kūnn bā irá bāa, abā nā bá pūtsá wū. Abā nwúnn yá itsē-bā Zebedi tā uwae kuyāe, fā tí ande tī kú ndeya bā wánde ú rū ka pūtsá Yesu.

21Yesu tí ande tī pūtsá wū sáng utēn íkī tī ā kú kūnn wū bāa, Kaparnahum. Tī usir ikyīnn-bā nde pú yī, Yesu sáng kusóg uwōg tī ā kú funn kó atáng, awū kú kwén na ande atáng.

22Amáa ikén tī tīkwén anáwū fur ande bā ayíb, ikyāen imí, abā núng wū, awù kú rī irá-wū tí kūkō. Ikén tī kwén náwù si-yī pāngmá aná ande ndufū-bā tī kú kwén na bā Icwe Rimam bē. Anáwū, awū kú kwén na ande pāngmá awū tī ye icwe yī tsi.

23Uwōg wūne unde íkī sáng bá kusóg wū atáng. Rijwen tītíbī tá risū unde wū.

24Awu táen irá, rī bāa, "Ikén tī ren fu té tī si imí, afu Yesu unde tī Nazáréti? Afu bá tī afu bá wēn tī a? Ame núng pú m afu, Afu si Átōm Rimam tī Sāen Kyag."

25Ámá Yesu fwān rijwen tītíbī kubyāg bāa, "Bwē tág! Sáen unde wūne tā!"

26Ámá rijwen tītíbī byīnn unde wū sī ribén; ijwē-wū kú fūfwēr. Awū táen irá ú yá unde wū tā.

27Ande pátág núng irá yī fur bā ayíb. Abā kú rang átsō bāa, "Á! Á! Ayīne si imí? Irá tīshé bá pú yī! Unde wūne kú fwā rijwen tītíbī kusen, abā kú fxēn wū!"

28Isim ayīne iten Yesu shag kyī fé uwae utēn tī Galili pátág.

29Isim tī Yesu rū yé uwae kusóg Rimam, awū ka-wū uwōg íkī bē, awū rū yī kununn Siman tí Andarawu. Yakubu tí Yohana pūtsá wū.

30Íya uwá Siman náe kicáeb. Ijwē-wū byībyāg. Tī Yesu kú sásáng kusóg atáng, ā rī té wū bāa, undá wū nā náe kicáeb.

31Yesu rū bá uwōg undá wū ú bá ye wū kujwó ú shirra wū nwúnn ritsen. Ámá, ijwē tī tībyāg-wū yá wū tā. Awū nwúnn ritsen ú rū ka nde na bā wúcī.

32Usir jwó uréb, tī usir sī tē pú wū, ande tī utēn atáng rū ka pū ande tī acáeb mēmē, tí ande tī rijwen tītíbī byīnn bā, rū bá uwōg Yesu.

33Mēmē ande tī utēn atáng rū bá funn ufu kusóg atáng tíng tíng.

© 1995, The Bible League

34Ámá Yesu nwángrū ande yāng akwēn tī kicáeb tī tsotso. Cwúcwo awū rwāe rū rijwen tītíbī risū ande yāng akwēn. Awū cwé-wū tī rijwen tītíbī nā rī irá bē, ikyāen imí, ā núng ye pú bā awū.

35Tí tī mbakúnn tā irá tī kucang, Yesu shwu kicwāg ú rū yé yī uwōg íkī tī ande tá-bā atáng bē, ikyāen tī awū nā jwám Rimam.

36Kiyé tī Siman tí ande-wū shwu kicwāg a rwāe rifab-wū rū yī uwōg wū tī awū tá atáng.

37Tī abā tu pú bā awū, abā rī té wū bāa, "Ande mēmē kú rang rinyí-fu."

38Yesu rī té bā bāa, "Atī kyang pūtsá átsō rū yī utēn tī tsi tá fīfēr ne, ikyāen tī ame rū ka ú rī irá Rimam té bā ámá. Ikén tī nde ame rū yé ú bá iké si ikyāen yīne."

39Ámá awū kyang kyī fé utēn tī Galili mēmē, kú rī irá Rimam té ande uwae kusóg Rimam né Mbayahuda, kú rwāe rū rijwen tītíbī risū ande kō tímambē.

40Unde íkī tī sité kicáeb kum rū bá uwōg Yesu. Awū bá kú ribén uwé wū, kú mbyáe tí ajwó bāa, "Afu a cwé irá, afu sité kūkō tī afu ú jīm kicáeb-m."

41Yesu sáe unde wū tí ayíb risi ú sa kujwó-wū tē kunn ijwē unde wū ú rī té wū bāa, "Ame cwé pú m kicáeb-fu ā yá tā!"

42Tí ritsen kicáeb kum yá unde wū tā. Ijwē-wū kāfe pāngmá tī kucang.

43Ámá Yesu tē wū ru tí kusen tī fwā bāa,

44"Núng, ka rī-fu irá yīne té fu unde íkī bē. Rū yī uwōg undufū Rimam tīyāng, tī awū nā myae ijwē-fu. Isim ayīne, rū ka yēr wēn na Rimam ikén tī Musa rī bāa, ā nā yēr wēn. Ayīne ú tsó ande bāa, kicáeb-fu nā jīm pú yī."

45Ámá unde wū rū yé atáng ú sa irá yī kú kyang rī té ande kyī fé uwōg mēmē. Yesu tu fob-wū ríyāe tī awū ú sáng uwae utēn wūrīrī cwúcwo bē. Awū kú som tí ufáng tí ufáng. Ámá ande kú rū kyī fé utēn mēmē rū bá uwōg wū atáng.

Markus 2

1Bá yé usir íkī, Yesu kāfe rū bá utēn tī Kaparnahum. Ande fxēn tī awū nā tá uwae kununn.

2Ámá ande yāng akwēn rū bá byír uwōg-wū. Uwōg fēr. Uwōg tá-wū tī ande ú som atáng bē, Ufenkyí má munn kyī tí ande. Ámá Yesu kú rī té bā irá Rimam.

3Uwōg wūne, ande inje íkī sú unde tī kicáeb íkī rū báuwōg Yesu. Unde wū cwū afxen tí ajwó.

4Abā shā num tí fengó tī abā ú bá uwōg Yesu, ikyāen imí ande munn tímambē. Abā sú wū tsō yī tisen rukúb ú mbag riyé usen rukúb wū ú sa unde wū fā tí kúcwō-wū mēmē sī bá ribén uwé Yesu.

© 1995, The Bible League

5Tī Yesu núng tī abā kú rū uwae kínjō uwōg-wū, awū rī té unde tī kicáeb wū bāa, "Umbae-m, ā yátā pú bā afu ikéntītíbī-fu."

6Ande íkī tī kú kwén na ande Icwe Rimam som atáng. Abā kú kāb irá uwae-bā bāa,

7"Unde wūne kú nde rímāng kú rī irá yīne? Á! á! Awū kú rī irá pāngmá awū tī nā si Rimam! Unde tá-wū tī kú yátā na ande ikéntītíbī bē, nyáng Rimam ámām tī wū ú nde fob yī."

8Tí ritsen Yesu núng ye pú wū irá tī ā kú kāb uwae utōb-bā. Awū rī té bā bāa, "Anī kú nde rímāng ku táng itso irá yīne?

9Tītínī tī tom skeb, tī ā rī té unde tī cwū afxen tí ajwó wūne bāa, 'Íkéntītíbī-fu ā yátā pú bā afu' rēē, ré tī ā rī té wū bāa, 'Nwúnn ritsen tí fur kúcwō-fu tí kyang ikyin rū-fu tírī?'

10Amáa ame ú tātsó nī bāa, Umbae Unde nā sité kūkō uwae utēnse tī awū ú yátā na ande ikéntītíbī-bā." Awū rī té unde tī cwā afxen tí ajwó bāa,

11"Ame kú rī té fu, nwúnn ritsen, fur kúcwō-fu tí rū yī uwae kununn."

12Unde wū nwúnn ritsen ú fur kúcwō-wū ú rū yé ayíb ande bā mēmē. Abà som, ayíb fur bā risū, Ámá abā som ku tēb nyáng rinyí Rimam, kú rī bāa, "Atī núng jí-tī itso irá yīne usir íkī kéka bē!"

13Yesu kāfe rū kyī yī kucwūnn uyínn tī Galili cwúcwo. Ande yāng akwēn bá funn uwōg-wu. Awū kú kwén na bā ikén.

14Tī awū yā kú fe, awū núng Lawi, umbae Alifas, som unju wánde-wu. Awū kú mbé aser ukwe tī utēn. Yesu rī té wū bāa, "Pūtsá m!" Lawi nwúnn, pūtsá wū.

15Usir íkī Yesu tá kununn Lawi ú ku cī wúcī té wū. Ámá ande tī kú mbé aser ukwe, tí ande tī kú pūtsá-bā icwe Farísi bē, fā atáng ámá. Abā kú cī wúcī tí Yesu tí ande tī pūtsá wū ikyāen imí, ande yāng akwēn uwae-bā kú pūtsá irá Yesu.

16Ande ndufū íkī tī ku kwén na ande Icwe Rimam, tī tá uwae ande tī kumbúb Farísi, abā tá atáng. Abā núng ye Yesu kú cī wucī tí ande tī kú mbé aser ukwe, tí ande tī ku pūtsá-bā icwe Farísi bē, Abā rang ande tī pūtsá Yesu bāa, "Unde tī uwé-nī nde rímāng kú cī wúcī tí ande tī kú mbé aser ukwe tí ande tī kú pūtsá-bā icwe bē?"

17Tī Yesu fxēn irá-bā tī abā rī, awū rī té bā bāa, "Ande tī sité-bā kicáeb bē, kú shā-bā unde tī kucīn bē. Ande tī sité kicáeb tī kú shā unde tī kucīn. Ame bá-m uwae utēnse tī m bá kūnn ande tī kú nde ikén tī tīnyang bē. Ame bá ikyāen tī ame ú kūnn ande tī kú nde ikéntītíbī."

18Uwae kiyé yīne, ande tī pūtsá Yohana tí ande tī pūtsá irá Farísi kú cwe unju. Ande íkī rū bá uwōg Yesu ú rang wū bāa, "Ande tī pūtsá Yohana tí ande tī pūtsá irá Farísi kú cwe unju, amáa ande tī anáfu kú cwe-bā unju bē. īmí tī nde?"

© 1995, The Bible League

19Yesu rang bā bāa, "Usir tī ubāen undá ishé a té arwán-wū som tétsō uwōg ukwāb undá ishé, abā ú cwe átsō unju a? Usir tī ubāen undá ishé a bá som té arwán-wū tí uwōg kínjō, abā ú cwe-bā átsō unju bē.

20Amáa usir íkī kú bá tī ā ú yera ubāen undá ishé rū uwōg-bā, abā ú cwe unju tírī.

21Áyē tī ú yēr kutúpwá tīshé ú sa bá kūkyī riyé kútúpwá tī tīkyí? Asití unde a kú nde ayīne, kútúpwá tī tīshé wū ú shi yáen tí tīkyí. Tīyáen wū ú bá skeb kyī tī kucang cwúcwo.

22Áyē tī ú sa ámbyī awāen ánab tī kú fífén sī uwae apwā tī tīkyí? Unde a nde ayīne, apwā yī ú ndub yáen, ámá ámbyī ánab tí apwā yī mēmē ú bé ribén. Ayī nyang skeb tī unde ú yāen ámbyī ánab tī tīshé sī uwae apwā tī tīshé."

23Usir ikyīnn íkī, Yesu tí ande-wū pūtsá fengó risāen ufáng íkī. Tī abā yā kú fe, ande-wū kú ye acwōng awúm yī ú kú jwur yī ú kú kāb.

24Ámá ande íkī tī kumbúb Farísi rang Yesu bāa, "Á á! Imí tī nde, ande-fu kú nde itso wánde yīne, tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, ā nā nde-bā wánde usir ikyīnn bē?"

25Yesu rang bā bāa, "Anī fxēn jí-nī irá tī Ukwe Dawuda tí ande tī pūtsá wū nde kiyé tī abā kú fxēn tí rimenn, bē a?

26Awū sáng yī kusóg Rimam kiyé tī Abiyata si Kúkwén Rimam Tīyāng ú ka cī wúcī tī sīsāen tī ā cwé-bā tī ande nā cī bē, sé kúkwén Rimam ámām tī kú cī. Ámá awū cī ú sa na ande tī té wū pūtsá átsō abā cī ámá."

27Ámá Yesu rī té bā bāa, "Ā kyāe usir ikyīnn tsi ikyāen ná ande. Ā kyāe-bā unde tsi ikyāen ná usir ikyīnn bē.

28Ayīne tātsó bāa, Umbae Unde tá risū ikén mēmē pátág, fā tí icwe ná usir ikyīnn mēmē."

Markus 3

1Yesu kāfe sáng kyī yī uwae kusóg Rimam ná Mbayahuda cwúcwo. Ámá unde íkī tá atáng, kujwó-wū cwūcwū.

2Ande tī tá atáng pū ayíb-bā tsi uwōg Yesu, tī abā nā núng kó íkī bē awū ú nwángrū unde wūne usir ikyīnn ra. Abā kú shā tī ā tu riraen unju-wū, tī abā nā ye wū tí rikwén.

3Amáa Yesu rī té unde wū tī cwū kujwó bāa, "Rū bá tsi uwé ande bāne iké!"

4Yesu rang ande tī tsi atáng bāa, "Tītínī tī pūtsá icwe, tī ā ú nde itīnyang usir ikyīnn rēē, ré tī ā ú nde tītíbī? Tī ā ú nwángrū unde rēē, ré tī ā ú wēn wū wēn?" Abā som skírr. Abā shā num tí irá tī rī.

5Yesu sáe bā ayíb pīn, tí kínjō tí kínjō. Utōb-wū ndembéb, ikyāen imí abā kpág risū tímambē. Ámá awú rī té unde wū bāa, "Ndab tā kujwó-fu!" Unde wū ndab tā kujwó-wū. Kujwó-wū kāfe tī tīnyang pāngmá tī kucang.

© 1995, The Bible League

6Abā Mbafarísi ru yé uwae kusóg Rimam atáng ú rū ka tu ande íkī tī imbyí Ukwe Hiridus, ú té bā myae irá risū fengó tī abā ú wēn Yesu.

7Yesu tí ande tī pūtsá wū nwúnn uwōg wū ú rū yī uyínn tī Galili. Ande yāng akwēn tī utēn tī Galili pūtsá wū, fā tí ande tī utēn Yahudiya,

8tí utēn tī Urushalima, tí utēn tī Idumiya, tí ande tī náe ukūnn unyīm tī Urdun, tí ande tī utēn Tire tí Sidon. Abā jwúnn tímambē, ikyāen imí abā fxēn iten mēmē wánde tī Yesu kú nde, né abā tēr inyae rū bá uwōg-wū.

9Awū rī té ande-wū bāa, abā nā sa kúpám íkī nā ko bá fēr wū. Asití ande a fēr pāng-bā awū, awū nā ú sī uwae atáng.

10Ikyāen imí, awū nwángrū ande tī kicáeb yāng akwēn. Abā kú túr átsō. Abā kú shā tī abā nā sa kujwó tēkunn ijwē-wū.

11Kó kiyé tītínī tī ande tī kú jwúb kijáen a kú núng ye wū ā kú jwunnsī ribén uwé-wū, kú táen irá bāa, "Afu tī si Umbae Rimam!”

12Amáa awū kú fwā bā kusen tí ribōm bāa, abā nā kūnn-bā rinyí-wū té ande bāa, awū nā si Umbae Rimam bē.

13Isim ayīne, Yesu tsō yī rikwen. Awū yáe ande íkī tī utōb-wū pūtsá ijwē-wū. Abā rū bá uwōg-wū.

14Awū tsáb ande rijwēr asū ifaen ú kūnn bā bāa, átōm. Abā nā té wū nā ú som tétsō, tī awū nā kú tōm bā atóm, tī abā nā kú rī irá Rimam té ande.

15Awū nda bā kūkō tī abā nā ú rwāe rū yé rijwen tītíbī risū ande tī kú jwúb kijáen.

16Rinyí ande rijwēr asū ifaen bā si ayīne: Siman, unde íkī tī Yesu fā wū rinyí tīshé bāa, Bitrus,

17tí Yakubu umbae Zebedi tí ínjā-wū Yohana; Yesu fā bā rinyí tīshé bāa, Bowánérige (imbyí-yī bāa, Anyīsū Imam);

18tí Andarawu tí Filibus, tí Bartolomu tí Matiyu tí Toma tí Yakubu Umbae Alifas, tí Tadeyus, tí Siman Bakánáne,

19tí Yahuda Iskáríyoti, unde wū tī sa Yesu jāeb cī na ande tī riká-wū.

20Isim ayīne, Yesu kāfe rū bá uwakununn. Ande yāng akwēn bá byír kyī uwōg-wū cwúcwo, ámá awū tí ande tī pūtsá-wù tu-bā ríyāe tī abā ú cī wúcī bē.

21Tī ande tī uré-wū fxēn irá yī, abā rū tī abā nā rū ka núng kyī wū ikyāen imí, ā kú rī bāa, risū-wū nā kā fife.

22Ande ndufū íkī tī kú kwén na ande Icwe Rimam tá atáng. Abā si ande tī rū Urushalima bá; ā rī bāa, "Mbāa, Bayazabul tī nde wū. Èēn, ukwe rijwen tītíbī tī nda wū kūkō tī awū nā rwāe rū yé rijwen tītíbī risū ande.”

23Yesu kunn ande bā irá ú súnn irá té bā bāa, "Apxín tí apxín kú rwāe átsō a?

© 1995, The Bible League

24Asití ande tī tá imbyí ukwe a kantā ifaen ú kú tā riká tétsō, kujwó ukwe unde wū ú tsi a?

25Asití kununn unde a kantā ifaen, ande bā kú kag átsō kag, kununn unde wū ú tsi a?

26Asití Shetann a sa ijwē-wū tí kūkō-wū kantā ifaen, awū ú tsi-wū bē ámá. Usir-wū mām pú yī.

27"Cwúcwo, unde ú sáng fob-wū uwae kununn unde tī kpākang ú pū rū yé usú atáng bē, sé awū a yīr pú wū unde wū ítawé awū ú sáng ú pū usú-wū rū yé.

28Kubēntī tī ame kú rī té nī, Rimam ú nde tu tī awū ú yátā na ande mēmē ikéntītíbī tī abā ku nde, tí irá tītíbī tī abā kú rī risū-wū, kó ayī a si rímāng.

29Amáa unde tī a rī ndembéb Kusung Rimam, Rimam ú yátā na-wū unde wū ikéntītíbī-wu bē. Ikéntītíbī wūne ú tsi tí risū-wū rū fífé yī uwé."

30Yesu rī irá yīne, ikyāen imí abā rī bāa, rijwen tītíbī tī nā byīnn wū.

31Uwae kiyé wū, ameínjā Yesu tí íya-wū rū bá uwōg-wū. Abā tsi ise ú tōm unde tī awū nā ka kūnn wū irá bá.

32Ande munn uwōg tī Yesu som atáng, ámá, ā rī té wū bāa, íya-wū tí ameínjā-wù nā tsi ise akwēn. Abā nā kú shā rifab-wū.

33Yesu rang bā bāa, "Áyē tī si íya-m tí ameínjā-m?"

34Awū pū ayíb sáe ande tī som pakob-wū atáng ú rī bāa, "Ande tī tá ne tī si íya-m tí ameínjā-m.

35Kó unde tītínī tī kú nde ikén tī Rimam kú shā tī awū nā nde, awū tī si ínjā-m, tí kayā-m tí íya-m."

Markus 4

1Usir íkī Yesu kú kwén na ande ikén unju uyínn tīyāng. Ande yāng-bā akwēn byír uwōg-wū. Ikyāen ayīne awū sī uwae kuyāe ú ko sáng yī uwae uyínn kpāng. Ande mēmē tsi unju uyínn. Awū ámá som uwae kuyāe, kú kwén na ande.

2Awū kwén na bā ikén kō tímambē ú kú sa irá tī apupwen myae tí irá tī ribén iké. Uwae irá-wu ayī awū rī té bā bāa,

3" Anī nā atóng tī nī fxēn irá risū unde tī ritóm. Awū rū ka ú yāg itso.

4Tī awū kú yāg itso yī, itso yī íkī tā ka sī fengó. Ínung rū bá ú bá tōb pū yī cī.

5Itso yī íkī tā ka sī ribén ásáng, uwōg tī ísá tá kō-yī atáng bē. Itso yī rū yé tsi-yī tsi bē, ikyāen imí ísá tá kō-yī atáng bē.

6Ámá kiyé tī usir tsō bá kitáen, áyám usir fxāb wēn yī.

7Itso yī íkī tā ka sī uwae icwong. Icwong sēr ka tāen wēn yī. Ámá ayī wāen fob-yī awāen cwúcwo bē.

© 1995, The Bible League

8Itso yī íkī tā ka sī uwōg ribén tī tīnyang. Ayī rū yé nyang tímambē ú sēr jwag jwag tsō ú ka wāen awāen. Uwōg íkī ā ka tu ikāen rijwēr itā, uwōg íkī ā ka tu ikāen mae ande itā, uwōg íkī ā ka tu mae ande itsóng.”

9Ámá awū rī bāa, unde tī sité atóng, awū ā fxēn.

10Isim ayīne tī ande nwúnn yá wū tā, ande tī tsítsí tī kú pūtsá wū, tí ande tī atóm-wū rijwēr asū ifaen, rū bá rang wū imbyí irá yīne tī awū kwén na bā.

11Awū rī té bā bāa, "Anánī, ā kú mbubtā na nī irá tī kú cwucwe ná Kujwó Ukwe Rimam. Amáa ande tī tá-bā uwae-nī bē, ā kú rī té bā irá mēmē tí irá tī súnn.

12Ā nde ayīne ikyāen tī: ‘Abā nā sáe ú sáe num. Abā nā ná atóng ú fxēn num. Ikyāen imí, asití abā a núng ye, abā ú kāfe uwé-bā uwōg Rimam, tí awū ú yátā na bā.'“

13Yesu rang bā bāa, "Asití anī a núng ye-nī imbyí irá yīne bē, anī ú nde rímāng ítawé nī núng ye irá tī tsítsí mēmē?

14Unde tī kú yāg itso yī, si pāngmá unde tī sa irá Rimam kyang kú rī té ande.

15Itso yī tī tā ka sī fengó, si irá risū ande íkī tī ā kú tso irá Rimam uwae riyāen utōb-bā. Tí kife tí abā fxēn irá yī, Shetann rū bá tōbra irá yī tī ā tso uwae riyāen utōb-bā.

16Cwúcwo itso yī íkī tī tā ka sī ribén ásáng, si pāngmá ande tī ā fxēn irá yī, ā paembé yī tí utōb tītsēn.

17Amáa abā sité-bā ipab tī ú ye bā tsi tí kpākang bē. Ikyāen yīne abā tsi ka-bā uwé bē, ámá asití rikāen a ye bā, kó ande a kú nde bā rikāen ikyāen tī abā pūtsá irá Rimam, abā ú tēr kāfe tí isim.

18Itso yī íkī tī tā ka sī uwae icwong, si pāngmá ande íkī tī fxēn irá Rimam.

19Amáa abā kú tángsom tí ikén tī tá uwae utēnse. Uwae-bā tsi yī rifúnn. Abā kú sae ayíb sae ijwē itso ikén yīne mēmē. Ámá ayī kú tāen wēn bā, Abā nde-bā wánde tī tīnyang fengó Rimam cwúcwo bē.

20Itso yī tī tā ka sī ribén tī tīnyang si pāngmá ande tī ā fxēn irá Rimam, ā paembé yī. Irá yī kú nde wánde uwae riyāen utōb-bā, kú wāen awāen. Uwōg ande íkī ā tu ikāen fob rijwēr itā. Uwōg aríkī ā tu ikāen mae ifaen. Uwōg aríkī ā tu mae itsóng.”

21Yesu rang bā bāa, "Unde ú bae fitíla ú bur kyī wū tí kitú a? Kó awū ú sa tsi sáng uwae iwaen a? Awū ú sa tsi tsá-wū risū tébur bē a?

22Irá tī kú cwucwe tī kutē, ā ú sa rī yáe tág té nī. Ikén tī ā bur kyī yī kyī tī kutē, ā ú mbub yī tītā.

23Unde tī sité atóng, awū ā fxēn!”

24Awū súnn irá té bā bāa, "Anī nā atóng nyinyang, tí nī sa utōb tsi risū irá tī anī kú fxēn! Ikén tī afu a myae na ande, ayī tī si ikén wū tī ā ú myae na fu atáng, ámá ā ú korā yī fā fu fā.

© 1995, The Bible League

25Unde tī sité ikén, ā ú sī fā wū fā. Unde tī sité-wū kíkīn bē, ayī tī awū sité yī kpāng fyīn, ā ú mbéra yī ra uwōg-wū.”

26Yesu rī bāa, "Kujwó Ukwe Rimam pāngmá si unde tī kú yāg itso uwae risāen.

27Yáka tí ucwē, atsīng yī rū yé kú sēr. Unde tī ritóm wū ámá núng-wū ikén tī kú nde né ayī kú sēr bē.

28Ísá tí risū-yī kú sa na atsīng sēr kú tsō. Tī kucang ayāen itso ú rū yé ise, ítawé ayī ú tā ásāen, tī fā tī itā acwōng-yī.

29Kiyé tī ikén yī a bēn pú yī, unde tī risāen ú sa kisīm fxēn kūm irá tī būnn ámām, ikyāen imí usīn fam pú wū.”

30Yesu rang bā bāa, "Atī ú sa Kujwó Ukwe Rimam myae tí imí? Ikén tītínī tī ú tsó sāen yī?”

31Awū rī bāa, "Kujwó Ukwe Rimam si pāngmá isínn utong másítadi. Kiyé tī ā sa yī kú tā ribén, isínn yī tī yib skeb uwae isínn ikén mēmē.

32Amáa isim yī tī ayī a rū yé ise ú mbubtā kú shab, ayī tī kō skeb uwae atsīngkén mēmē. Ayī kya kyikya kō tímambē, ámá ínung kú bá kú kyāe afúg-bā atáng.”

33Itso irá tī myae yīne si tī Yesu kú sa kwén na ande irá Rimam atáng. Awū kwén na bā pāng tí ikén tī abā ú fxēn tu.

34Awū ú rī té-wū abā irá íkī bē, sé wū a rī té pú wū abā itso irá tī súnn yīne ítawé. Ámá kiyé tī a kūm awū tí ande tī pūtsá-wū, awū kú mbubtā na bā imbyí irá yī mēmē.

35Usir jwó uréb usir wūne Yesu rī té ande tī imbyí-wū bāa, "Atī yen rū yī ukūnn uyínn akwēn.”

36Ande-wù abā yá ande tī funn atáng tā ú sī yī uwae kuyāe tī Yesu som atáng. Abā rū tétsō. Ande íkī sáng uwae ayāe íkī ú té bā rū tétsō.

37Ámá upwen jwom kú bá. Ufunn tí ribōm nwúnn kú kae kuyāe. Ámá ámbyī kú byīnn kuyāe ka ikyāe ne, ka ikyāe ne, kú txíra ámbyī sáng uwae kuyāe, ámá kuyāe awū munn kú kyī tí ámbyī.

38Yesu náe-wū kicwāg uwae imbyí kuyāe. Awū sa risū-wū náe tsá ikén tī ā kú sa tā risū. Abā kūnn shwu wū ú rang wū bāa, "Kúkwén, afu kāb-fu rikāen asití atī a cwū uwae ámbyī iké bē a?”

39Yesu shwu kicwāg ú táen ufunn irá ú rī té uyínn tīyāng bāa, "Bwē tág! Náe ribén skírr!" Ufunn yá tā. Uwōg mēmē bwē tág skírr.

40Yesu rang ande tī pūtsá wū bāa, "Imí tī nde né anī kú kyén ikyén ricwu? Bá kwār tīnine, anī sité-nī uwae kínjō kéka bē a?”

41Ámá abā kunn unyāng tímambē. Ikyén ricwú munn kyī bā ijwē. Abā rī irá té átsō bāa, "Itso unde tī rímāng tī uyínn tí ufunn ku náe risū ribén tí irá-wū?"

© 1995, The Bible League

Markus 5

1Yesu tí ande tī pūtsá wū yen uyínn tīyāng rū yī ukūnn akwēn, uwae utēn ná ande tī Gerase.

2Tī abā tsō yé uwae kuyāe, unde íkī rū bá tu wū. Unde wū rū yé uwōg tī ā kú nji ande atáng. Ufunn tītíbī tá risū-wū.

3Uwōg tī náe-wū si awáe rikwen uwōg tī ā kú nji ande atáng. Unde tá-wū tī awū ú yīr fob wū bē, kó ā yīr wū tí ují kiser, ayī ú shi tág.

4Atsēpú yāng-yī tī abā kú yīr ajwó-wū tí aser. Ā kwēr wū utī kufxen. Awū kú shi yēr tág aser yī ú kú ye itúkū yī byīnn mbēmbēr. Unde íkī tá-wū tī sité kpākang tī ú ye wū kwēr ribén bē.

5Utítáng tí usir, awū kú kyang kób uwōg askab ande ú kú tsūtsō kú sīsī kitáen rikwen ú kú táen irá ú kú tén yēr ijwē-wū tí atxom.

6To, tī unde wūne sáe Yesu kú bá tí fengó tīrwēn awū tēr inyae rū yī uwōg-wū ú kú ribén uwé-wū

7ú táen irá tí ribōm-wū bāa, "Imí tī ren fu té m, afu Yesu Umbae Rimam, afu Umbae Rimam tī sité kūkō skeb tág pátág! Ame kú jwám fu yī rinyí Rimam, nde-fu ame rikāen bē!”

8(Awū rī irá yīne ikyāen imí, Yesu kú rī té rijwen tītíbī bāa, "Afu rijwen tītíbī! Rū yé risù unde wūne!")

9Yesu rang unde wū bāa, "Rinyí-fu bāa imí?" Awū rī bāa, "Rinyí-m bāa, ‘Itīpwen tág tá-yī bē' ikyāen imí, atī jwúnn kēn pú tī.”

10Unde wā tsi kunn, kú jwám Yesu ú kú mbyáe ajwó na wū bāa, "Rwāe rū-fu rijwen tītíbī ne utēn iké bē!”

11Uwōg wū ande íkī kú shi ingwag fífēr tí atáng.

12Rijwen tītíbī jwám Yesu bāa, "Fu a cwé irá, sa na tī tī tī sáng uwae ingwag akwēn.”

13Yesu cwé na bā. Ámá rijwen tītíbī rū yé risū unde wū ú tēr ka sáng ijwē ingwag akwēn. Ingwag yī tēr yaen shag ú frum sī ibáen rikwen atáng ú rū ka jwunnsī uwae uyínn tīyāng ú ngwā cwū. Ingwag yī fob kumbúb ifaen.

14Ande bā tī kú shi ingwag yī tēr inyae rū ka tu ande tī tá utēn tīyāng tí abā tī tá ufáng mēmē, kú tsag irá yī té bā mēmē. Ande bā rū bá tī à núng ikén tī nde.

15Abā rū bá tu Yesu ú núng unde wū tī kú jwúb kijáen tī kutē som atáng. Awū sī-wū kútúpwá ijwē-wū tírī. Cwúcwo abā núng wū, awū kāfe pāngmá tī kucang. Abā kyén ikyén ricwu.

16Ande tī a núng irá yī tí ayíb, rī té ande tī rū bá, ikén tī nde uwōg ná unde tī kijáen, tí ikén tī nde uwōg ingwag.

© 1995, The Bible League

17Ámá tírī ande tī utēn atáng jwám Yesu tī awū nā rū yé utēn-bā.

18Tī awū kú sī uwae kuyāe, unde wū tī rijwen tītíbī tá risū wū rū bá tu wū ú jwám wū bāa, "Afu a cwé irá, ame ú pūtsá fu rū."

19Amáa Yesu cwé-wū bē. Awū rī té unde wū bāa, "Kāfe rū yī uwae kununn, uwōg ameínjā-fu. Ka rī té bā itso ikén tī Itsēkurū-fu Rimam nde. Awū sáe pú wū afu tí ayíb risi ú nde na pú wū afu wánde tīyāng."

20Ikyāen ná yīne unde wū rū ka kyang kyī fé utēn tī Dekápoli ú kú rī té ande irá risū wánde tīyāng tī Yesu nde na wū. Mēmē ande tī fxēn irá-wū ayī, irá yī fur bā ayíb.

21Yesu kāfe sáng kyī tí uwae kuyāe ú yen rū yī ukūnn akwēn cwúcwo, Ande yāng akwēn byír kob wū. Amáa tī awū tá unju uyínn atáng,

22unde tī uwe íkī ná kusóg Rimam ná ande tī utēn atáng, rinyí-wū bāa Yayirus, rū bá atáng. Tī awū núng uwé Yesu, awū bá jwunn íkyig uwé-wū

23ú jwám wū tí ribōm-wū bāa, "Unda-m tá unju tīcwū. Ame kú jwám fu, rū bá sa kujwó náe tsá wū, tī awū ā tu kúshwur ná ijwē ú nwángrū."

24Yesu té wū rū tétsō. Ande yāng akwēn pūtsá wū ú kú fēr wū tímambē.

25Undá íkī tá atáng ú kú ngwā rikāen tí ise tī tā. Ise kú shinn wū fob asang rijwēr asū ifaen.

26Ande tī acīn kō tímambē tō na wū acīn. Awū pu aser-wū ndembéb tág uwōg acīn. Ise yī tī kú shinn wū yēr-yī bē. Awū tu-wū ijwē tī kúshwur bē. Kicáeb yī byāg pū ku fūfā.

27Ámá tī awū fxēn irá tī ande kú rī risū Yesu, awū kú táng uwae utōb-wū bāa, "Kó asití ame sa kujwó tēkunn kútúpwá-wū ámām, ame ú nwángrū kāng uwae kicáeb-m yīne." Awū pūtsá ande bā isim ú sáng uwae-bā ú rū bá ka sa kujwó tēkunn kútúpwá Yesu.

29Tí ritsen, ise yī tī kú shinn wū yēr. Awū fxēn tī ijwē-wū nwángrū pú wū uwae kicáeb yī.

30Ámá, ayī nde Yesu pāngmá kpākang rū yé ijwē-wū, awū kya tsi ú kāfe uwé sáe isim ú rang bā bāa, "Áyē tī sa kujwó tēkunn-m?"

31Ande tī pūtsá wū rī té wū bāa, "Afu núng ande byír kú fēr fu tímambē. Afu nde rímāng kú rang irá bāa, 'Áyē tī sa kujwó tēkunn m?'"

32Amáa Yesu sáe ayíb pakob bā tī awū ú núng unde tī nā nde ikén yīne.

33Ámá tí undá wū núng pú wū tī Yesu nwángrū wū, awū kyén ikyén ricwu. Ijwē-wū kú fūfwēr. Awū bá kú ribén uwé Yesu ú kú mbyáe ajwó ú kú rī té wù kubēntī ikén tī tu wū mēmē.

34Yesu rī té wū bāa, "Unda-m, ayī si uwae kínjō-fu tī nwángrū fu. Ka-fu nyinyang! Afu nwángrū pú fu uwae kieáeb-fu."

© 1995, The Bible League

35Tī awū tá uwae irá tī rī, ande íkī rū yé kununn Yayirus bá. Abā rū bá rī té wū bāa, Rimam nā sa pú wū unyāng ná unda-wū. Awū nā nde-wū Yesu rikāen cwúcwo bē.

36Amáa Yesu tsi-wū utōb risù irá tī abā kú rī bē. Awū rī té Yayirus bāa, "Yēr-fu anyīng utōb bē. Rū uwae kínjō ámām."

37Awū cwé-wū tī unde íkī nā pūtsá wū rū ka kununn Yayirus bē, nyáng Bitrus tí Yakubu tí Yohana ínjā Yakubu ámām.

38Tī abā ka fob kununn Yayirus, Yesu núng kununn wū munn kyī tí irá tījwúb. Ande kú jwúb irá ricwú ú kú mbub ukúnn kō tímambē.

39Tī awū sáng yī uwae kununn atáng, awū fwān bā irá bāa, "Anī nde rímāng kú jwúb irá ricwú? Mbawándab-wū cwū-wū cwū bē. Awū cwāg kicwāg."

40Abā sáe rū wū tī ikyāen tí skaen. Amáa Yesu rwāe pū bā mēmē rū yé yī ise. Awū pū itsē mbawándab wū, tí íya-wū, fā té ande tī imbyí-wū itā ú sáng yī uwae kusóg uwōg tī mbawándab wū náe atáng.

41Tī abā sáng pú bā atáng, awū ye umbae wū kujwó ú rī té wū tí unju utēn-bā bāa, "Talita kumi." (Imbyí-yī bāa, "Mbawándab, ame kú rī té fu, nwúnn ritsen!")

42Tí ritsen, mbawándab wū nwúnn ritsen ú kyang ikyin. (Asang-wū si rijwēr asū ifaen.) Ande núng irá yīne fur bā ayíb risū.

43Yesu fwā bā kusen bāa, abā nā sa irá yīne nā rī té-bā unde íkī bē. Cwúcwo, awū rī té bā tī abā nā shā na mbawándab wū wúcī.

Markus 6

1Yesu yá uwōg wū tā ú kāfe rū tí utēn-wū Nazáréti. Ande tī awū kú kwén na bā té wū pūtsá átsō.

2Tī usir ikyīnn-bā nde pú wū, awū sáng ka kusóg Rimam ná Mbayahuda ú kú kwén na ande. Ande yāng akwēn fxēn irá tī awū rī. Abā sáe irá yī fur bā ayíb. Abā kú rī bāa, "Uwōg tī awū tu irá yīne atáng si akā? Áyē tī nda wū ibēn ayíb yīne? Awu nde rímāng ítawé ú kú nde ikén tī kú fur ayíb yīne?

3Awū si-wu káfinta wū bē a? Si-yī umbae Meriyamu bē a? Abā Yakubu tí Yusufu tí Yahuda tí Siman si-bā ameínjā-wū bē a? Ambakayā-wū tá té tī iké bē a?" Ámá abā kāfe isim tā wū.

4Ámá Yesu rī té bā bāa, "Unde tī kú yā iskin irá Rimam kú tu rūrōb uwōg ande kó akā mēmē, sé uwae utēn tī anáwū tī awū ú shā num rūrōb atáng."

5Yesu nde fob-wū wánde íkī tī kú fur ayíb uwae utēn atáng bē. Awū tu ande íkī kpāng ahán ámām ú pū ajwó-wū náe tsá risū ande tī kicáeb íkī ú nwángrū bā uwae acáeb-bā.

6Tī awū núng tī abā rū-bā uwae kínjō uwōg wū bē, irá yī fur wū ayíb. Ámá Yesu kyang rū ka sáng kyī fé imbae utēn tī náe pakob-bā atáng mēmē ú kú kwén na ande irá Rimam.

© 1995, The Bible League

7Awū kūnn byír ande-wū rijwēr asù ifaen tī awū kú kwén na bā ú tōm bā tí ifaen tí ifaen shag kyī fé uwae utēn atáng mēmē. Awū nda bā kūkō risū rijwen tītíbī.

8Awū rī té bā bāa, "Tī anī kú kyang ikyin-nī, nī ye sú-nī kíkīn rū té nī bē. Nī ye sú-nī wúcī bē, kó ukyíg, kó aser uwae aljīfū. Nyáng ukum ámām tī anī ú ye sú kujwó.

9Nī tsō apwā afxen, amáa nī sī-nī átúpwá ifaen bē."

10Awū rī té bā ámá bāa, "Asití anī a sáng utēn íkī, nī som tí unde tī ye sú nī uwae kusóg-wū, bá kwār usir tī anī nwúnn utēn wū.

11Asití ande tī utēn íkī a kyangté-bā anī bē, kó abā a nā atóng fxēn-bā irá-nī bē, nī yá bā tā. Nī fén íbúng afxen-nī sī bá tí atáng, tí anī tsó bā bāa, anī nā sité-nī irá íkī té bā cwúcwo bē."

12Ámá isim tī Yesu fwā bā kusen yīne, abā ande tī pūtsá wū nwúnn ú kyang kú rī té ande bāa, ā nā yá ikéntītíbī-bā tā, tí abā nā kāfe bá uwōg Rimam.

13Abā rwāe rijwen tītíbī rū yé uwēg ande yāng akwēn. Abā tu ande tī kicáeb yāng-bā akwēn ámá ú pū kindob sī bā ú nwángrū bā uwae acáeb-bā.

14Ukwe Hiridus fxēn irá yī mēmē, ikyāen imí iten Yesu shag kyī fé uwōg mēmē. Aríkī kú rī bāa, Yesu nā si Yohana tī kú nde batísma tī kutē, tī nā kāfe bá. Né ikén tī nde, Yesu kú nde ikén-wū tí kūkō ahán.

15Aríkī rī bāa, iyéē, ayī nā si Iliya tī kāfe bá. Aríkī cwúcwo rī bāa, Yesu nā si unde íkī tīshé tī kú yā iskin irá Rimam tī nā pāngmá ande tī kú rī irá Rimam té ande tī kutē.

16Amáa kiyé tī Ukwe Hiridus fxēn irá yī, awā rī bāa, "Árá kubēn, awū si Yohana! Ame pyérā pú-m risū Yohana tī kutē akwēn, amáa awū kāfe shwur kyī!"

17Ayī si Ukwe Hiridus tī nde fengó tī ā ye Yohana cwūnn kyī uwae kusóg púrsuna tī kutē. Hiridus nde ayīne ikyāen imí Yohana tu wū tí riraen risū undá íkī tī awū mbé, kó tī undá wū si pú wū uwá ínjā-wū Filibus.

18Yohana kú rī kób irá tí Hiridus bāa, ī nā nyang-yī tī Hiridus nā fxāen mbé uwá ínjā-wū bē.

19Ikyāen ná ayīne, undá wū, tī rinyí-wū si Heródíya, ndembéb utōb tí Yohana ú myae wū tī wēn. Awū tu-wū fengó bē, ikyāen imí,

20ubāen-wū Hiridus kú kyén ikyén ricwú Yohana. Awū núng Yohana si unde tī kubēntī. Ikyāen ayīne, awū ye sú Yohana nyinyang. Awū kú shā kób tī awū nā fxēn irá tī Yohana kú rī, amáa awū a fxēn mām irá yī ayī kú tén wū utōb tímambē.

21Undá wū tu ríyāe usir tī Ukwe Hiridus kú nde ukwāb ná usir tí mbae-wū. Hiridus nde ukwāb yīne ikyāen mēmē ande tīyāng ná utēn, tí ukwe riká, tí ande ndufu tī rūrōb ná utēn Galili pátág.

© 1995, The Bible League

22Tī abā kú nde ukwāb yī ā pū umbae uwá-wū tī undá rū bá uwaè kusóg atáng tī awū ú se ise uwé Ukwe Hiridus fā tí ande rikyen anáwū. Mēmē-bā tsēn utōb tí wándab wū, ámá Hiridus rī té wù bāa, "Kó ayī a si imí tī afu a kú jwám uwōg-m, ame ú nda fu."

23Awu ben uben tí rinyí Rimam bāa, "Ame ú nda fu kó ayī a si imí tī afu kú jwám m! Kó afu a bāa, ame nā kantā kujwó ukwe-m ú nda fu rípye-yī, ame cwé pú m!"

24Mbawándab wū rū yé atáng ú ka rang íya-wū Heródíya bāa, "Imí tī ame ú jwám uwōg Ukwe?" íya-wū rī bāa, "Jwám wū tī awū nā nda fu risū Yohana unde tī kú nde batísma."

25Ámá mbawándab wū tēr kāfe rū ka tu ukwe ú jwám wū bāa, "Yēr risū Yohana tīnine tí nda m uwae kutúkwáb."

26Ayīne sa na ukwe béb utōb tímambē. Amáa ikyāen irá uben tī awū ben uwé ande rikyen-wū, awū kú shā-wū tī wū kāfe tí isim tí unju tī yēr-wū tí wándab-wū bē.

27Ikyāen yīne awū tōmra umbae riká-wū íkī tī kú jwén Yohana, tī awū nā ka pyérā risū Yohana na bá. Umbae riká wū nwúnn ú sáng yī kusóg púrsuna. Awū pyérā risū Yohana

28ú sa náe sī uwae kutúkwáb ú sa na mbawándab wū. Mbawándab wū sa ú sa rū ka na íya-wū Heródíya.

29Kiyé tī ande tī pūtsá irá Yohana fxēn irá yī, abā rū bá ye rukōm rimēnn Yohana ú sa rū ka nji.

30Ande rijwēr asū ifaen tī Yesu tōm bā atóm kāfe rū bá uwōg-wū. Abā rī té wū ikén tī abā nde, tí ikén tī abā kwén na ande.

31Yesu rī té bā baa, "Ande kō pāng-bā iké. Ayī nyang skeb tī nī yá bā tā tī nī rū ka pu nyāng kpāng." Awū rī irá yīne ikyāen imí, ande kú sísáng, kú rūrū. Awū tí ande-wū tu fob-bā ríyāe tī ā som ú cī wucī bē.

32Ikyāen ná ayīne, abā sī uwae kuyāe ú nwúnn rū yī uwōg tī ande íkī tá-bā atáng bē.

33Amáa ande yāng akwēn núng bā tī abā nwúnn kú rū. Ā núng ye bā. Ikyāen yīne abā nwúnn rū yé uwae utēn atáng tí inyae ú rwāe rifab-bā kyíg kyíkyíg ka fob unju uyínn tīyāng. Abā tá uwé uwé ka sáng uwōg tī Yesu tí ande tī imbyí-wū kú rū yī atáng.

34Tī Yesu rū yé uwae kuyāe atáng, awù núng ande yāng akwēn funn pú bā atáng. Ámá awū sáe bā ayíb risi, ikyāen imí abā som pāngmá iwén tī sité-yī itsēkurū-yī bē. Ámá awū nwúnn ú kwén na bā ikén tī tsotso.

35Ámá tí usir sī kú yíb pú wū, ande tī imbyí-wū rū bá uwōg-wū bāa, "Usir sī kú yíb pú wū, ámá uwōg wūne si uwae kutúr.

36Ayī nyāng skeb tī afu ú tē ande bā tī abā ā rū ka sáng ufáng tí imbae utēn tī fīfēr, tī abā jāeb wúcī tī abā cī."

© 1995, The Bible League

37Yesu rī té bā bāa, "Anī tí risū-nī, nī sa na bā wúcī." Abā rī bāa, "Á! Á! Tī a jāeb wúcī na jwunn ande bāne ú wēn aser isháen ná kusang kínjō! Atī ú rū ka jāeb ú sa na bā tī ā cī a?”

38Yesu rang bā bāa, "Anī sité abyī burédi imwa? Nī rū ka núng." Isim-yī tī abā sáe fé, ā rī bāa, "Abyī burédi itsóng, tí iwág ifaen.”

39Yesu rī té bā tī abā nā rī té ande mēmē tī abā nā som tsá irúm tī tīsūb atáng tí kumbúb tí kumbúb.

40Ámá ande bā som fēr átsō som fēr átsō rū ka furū. Kumbúb aná ande mae ande itsóng som kumbúb nábā, tí kumbúb aná ande mae ifaen ka mbé rijwēr som kumbúb nábā.

41Ámá Yesu mbé abyī burédi itsóng yīne tí iwág ifaen yīne. Awū sáe ayíb apupwen ú nde fxāefā na Rimam ú nyāngtā burédi yī tí ajwó-wū ú ye na ande-wū tī ā pū kan na ande bā. Awū pū iwág ifaen kan na ande bā mēmē.

42Ande pátág cī wúcī yī ú kyaen.

43Ande tī imbyí Yesu rū ka byīr amumunn yī tī tsítsí, tí iwág tī tsítsí. Ayī munn ácíkā rijwēr asū ifaen.

44Uwae ande mēmē tī cī wúcī atáng aróm ámām fob kumbúb itsóng.

45Uwōg wūne, Yesu sa na ande tī pūtsá wū tī abā nā sī uwae kuyāe tī abā nā yen rū yī utēn tī Betseda uwé-wū. Sé awū a nā tē pú-wū ande tī tsítsí tītawé,

46Isim yī tī awū tē pú-wū ande bā, awū tsō yī rikwen ka ú jwám Rimam atáng.

47Tī ayíb kú fífén, ande tī imbyí-wū abā tá uwae kuyāe uwae uyínn tīyāng. Yesu tá akāense kūm awū kínjō-wū.

48Awū núng bāa, ande-wū nā kú ngwā rikāen tí kuyāe tī tī tēr, ikyāen imí, ufunn kú túr bā rū tí isim. Ámá, tí mbakúnn kú tā irá tī kucang, awū nwúnn ú kyang ikyin risū ámbyī rū kú búbá yī uwōg-bā. Awū kú bá kú nde má awū nā ú bá yáfife.

49Amáa tí abā núng wū, awū kú kyang risū ámbyī, abā táng bāa, awū nā si ricwú. Abā mbub ukúnn,

50ikyāen imí, tī abā mēmē-bā núng wū, rijwen sī bā ijwē. Tí ritsen Yesti rī irá té bā bāa, "Nī ye utōb! Nī kyén-nī ikyén ricwú bē! ī si ame Yesu!”

51Ámá awū sáng kuyāe té bā tírī. Ufunn tī kú kikae náe ribén skírr. Unyāng kunn bā si-yī tī tī rī bē. Ā shā num tí ikén tī abā ú nde.

52Abā kāb ye-bā irá wúcī tī Yesu shā na bā tī kutē bē, ikyāen imí, utōb-bā cwūnn kyī pú wū.

53Tī abā yen rū ka fob utēn tī Genésáre, abā kya kuyāe kucwūnn uyínn tīyāng.

54Tī abā rū yé uwae kuyāe atáng, tí ritsen ande núng ye pú bā Yesu.

© 1995, The Bible League

55Abā tēr inyae sáng kyī fé utēn tī tá atáng mēmē ú sú ande tī kicáeb uwae ikén tī náe-bā rū fé yī uwōg tī ā fxēn bāa, Yesu nā tá atáng.

56Uwōg tī Yesu sáng atáng mēmē, kó uwae utēn tīyāng, kó uwae imbae utēn, kó ufáng, ande pū ande tī kicáeb rū yī ritúg. Abā kú jwám wū tī awū nā a cwé ande nā sa kujwó tēkunn kó iyen kyāeb kútúpwá-wū. Mēmē ande tī a sa kujwó tēkunn atáng, ā tu itīnwángrū uwae kicáeb-bā.

Markus 7

1Uwōg wūne, ande tī kumbúb Farísi fā tí ande tī kú kwén na ande Icwe rū Urushalima bá byír uwōg Yesu. Abāne rū Urushalima bá.

2Abā núng aríkī uwae ande tī kú pūtsá Yesu kú cī wucī tí ajwó ajīb. Ayīne tsó bāa, abā jwó-bā ajwó pāngmá tī ande tī kumbúb Farísi kú jwó bē.

3Abā Farísi, fā tí Mbayahuda tī tsítsí, kú cī-bā wúcī ámén bē, sé ikén tī ā jwó pú bā ajwó ajīb-bā ítawé ā ú cī wúcī. Ayīne si icwe abítsē-bā tī kutē tī kutē tī abā kú pūtsá.

4Cwúcwo, kiyé tī ā rū yī ritúg ú bá uwae kununn, ā kú cī-bā wúcī bē, sé ikén tī ā jwó pú bā ijwē ajīb-bā sīsāen ítawé abā ú cī wucī. Icwe-bā munnáe tī tsotso tī abítsē-bā ye tsi, pāngmá icwe risū fengó tī ā kú jwó atú ámbyī, tí atútong, tí ákye.

5Amáa ande tī kumbúb Farísi tí ande tī kú kwén na ande irá Icwe bāne rang Yesu irá bāa, imí tī nda né ande tī imbyí-wū nā kú pūtsá-bā icwe ná ande ndufū bē, kú cī wúcī tí ajwó ajīb bárā.

6Yesu rī té bā bàa, "Anī ande tī txir! Árá kubēn irá tī Ishaya rī risū-nī tī kutē, tí awū yā iskin irá Rimam té ande bāa: 'Ande bāne kú tēb rinyí-m tí apwā unju ámén; utōb-bā tá rūrwēn té m.

7Abā kú fén m tí ukáen ámén, ikyàen imí, abā kú kwén icwe tī si aná ande, ú kú rī bāa, ayī nā si Icwe Rimam.'"

8Yesu rī bāa, "Anī yá tā pú nī Icwe Rimam ikyāen tī nī pūtsá ikén tī kwén ná ande!

9"Ibēn ayíb-nī sa na nī yá Icwe Rimam tā ú pūtsá icwe ná abítsē-nī.

10Núng! Musa rī bāa, unde nā ú nda itsē-wū tí íya-wū kūkō. Cwúcwo, asití unde a txūn íya-wū kó itsē-wū asú, ā nā wēn kāng wū.

11Amáa anánī txí! Asití unde a sité usú tī awū ú ndeya itsē-wū tí íya-wū atáng, anī kú cwé na wū tī awū nā kūnn usú yī bāa, usú ná Rimam.

12Yī fengó wūne anī byāng kyī unde wū tī wū nā ndeya-wū itsē-wū tí íya-wū cwúcwo bē.

13Ayīne si fengó tī anī kú sa irá Rimam kāfe irá tī ukáen, ikyāen irá icwe ná abítsē-nī tī anī kú kwén na ande. Irá munnáe yāng-yī tī anī kú nde tī pāngmá ayīne."

© 1995, The Bible League

14Isim yīne Yesu kāfe kūnn byír kyī ande uwōg-wū cwúcwo ú rī té bā bāa, "Anī nā
atóng mēmē-nī, tī nī núng ye irá yīne!

15Asití unde a cī wucī sī uwae rishwū-wū, wúcī yīne ú nde tu-yī tī ayī ú nde béb unde
wū uwae irá icwe bē. Ayī si ikén tī kú tsō yé uwae rishwū unde tī kú ndembéb wū
uwōg icwe."

17Yesu yá ande tī funn atáng tā tírī ú sáng u wae kununn íkī. Ande tī pūtsá wū bá rang
wū imbyí irá yī tī awū rī té bā ne.

18Awū rang bā bāa, "Fā té anī, anī shā num tī tī táng ye irá wūne a? Núng! Wúcī tī
unde a cī sī yī uwae-wū ú nde tu-yī tī yī ndembéb unde bē.

19Ikyāen imí, wúcī yī sī-yī uwae utōb unde bē. Ayī sī yī uwae rishwū-wū, awū ka
njara yī tíka." (Ayī si uwōg wūne tī Yesu cwé na ande tī ā cī itso wucī mēmē pátág.)

20Ámá awū rī bāa, "Ikén tī kú ndembéb unde uwōg icwe si ikén tī kú tsō uwae riyāen
utōb unde bá.

21Ikyāen imí, uwae riyāen utōb unde si uwōg tī irá tī táng tītíbī kú rū yé atáng. Ayī tī
kú sa na unde tī wū ú nde ikéntītíbī mēmē, pāngmá iyag tī náe, riyíb tī yíb, unde tī
wēn, uwá unde tī náe,

22ayíb sae tí sae, usīm tī shā, kukyāefā, wánde tītíbī tī tsotso, kitsínn tī tsínn, asú tī
txūn, ijwē tī ndub, wánde tī ukáen tī tí nde.

23Mēmē ikéntītíbī yīne tī kú tsō uwae riyāen utōb unde bá, ayī tī kú ndembéb unde."

24Yesu nwúnn tírī ú rū yī utēn tī Tire tí Sidon ú rū ka sáng uwae kununn unde íkī
atáng. Awū shā-wū tī unde íkī nā núng bāa, awū nā tá atáng bē, amáa awū tam fob-wū
ande bē.

25Ayī tsi-yī tsi bē, unda íkī tī fxēn iten Yesu rū bá ú bá jwunn íkyig uwé-wū ú kú
mbyáe ajwó. Umbae-wū sité rijwen tītíbī risū-wū.

26Amáa undá wū si undá tī apxín tī ā mbae wū utēn tī Suro Foníkíya. Awū jwám Yesu
tī awū nā rwāe rū yé rijwen tītíbī risū umbae-wū.

27Yesu súnn wū irá tī ribén bāa, "Ayī nyang skeb tī ā sa wúcī na anyīsū tínyīng ítawé.
Ayī nyang-yī tī ā ú sa wúcī na anyīsū ande ú sajwunnsī mbapxú bē."

28Undá wū rī té wū bāa, "Ēēn, Itsēkuru-m, afu rī pāng atáng. Amáa kó mbapxú kú fyī
amumunn wúcī tī kú sī ribén uwog tī anyīsū ande kú cī wúcī atáng."

29Yesu rī té wū bāa, "Ikyāen irá yīne tī afu rī ne, kyang ikyin-fu rū yī uwae kununn
tírī. Rijwen tītíbī yá umbae-fu tā pú wū."

30Undá wū kāfe rū yī uwae kununn ú rū ka tu umbae-wu náe tsá ikén tī náe. Rijwen
tītíbī sáen umbae wu tā pú wū.

31Yesu nwúnn uwae utēn Tire ú bá rū tsá utēn Sidon tí utēn Dekápoli rū fé yī uyínn tī
Galili.

© 1995, The Bible League

32Uwōg íkī ā pū unde tī tsi atóng kú skang apwe bá uwog-wū. Abā jwám wū tī wū nā sa kujwó náe tsá unde wū risū.

33Ámá Yesu pū unde wū fā imbyí ú rū iyen uwé ande tī funn atáng. Tī ā ka tsi kūm abā ámām, awū sa ákyíkyin ajwó sáng ayē atóng unde wū. Isim ayīne awū tūb atsáng sī kukyíkyin kujwó ú sa tēkunn ujāen unde wū.

34Yesu txāen ayíb tsō yī apupwen ú sī kiku "hmm" ú rī té unde wū tī unju utēn bāa, "Ifata." (Imbyí-yī bāa, "Mbub tā.")

35Ámá tírī, atóng unde wū mbubtā, ujāen-wū ámá sáen tā. Awū kú rī irá nyinyang.

36Yesu fwā bā kusen ú fwā shishem bāa, abā nā rī-bā irá yī té ande íkī bē, Amáa abā nwúnn atáng ú sa irá yī mbub shag kyī fé uwōg mēmē.

37Ande tī som atáng núng irá yī fur bā ayíb si-yī tī tī rī bē. Ā rī bāa, awū kú nde ikén mēmē nyang tímambē, ande tī tsi atóng, awū kú sa na bā fxēn irá, ande tī kú skang apwe ámá kú rī sāen irá unju.

Markus 8

1Uwae kiyé wū ande yāng akwēn bá funn kyī uwōg Yesu cwúcwo. Abā sité-bā wúcī bē. Yesu kūnn ande tī imbyí-wū bá uwōg-wū ú rī té bā bāa,

2"Ame kú núng risi ande bāne, ikyāen imí, yáka ne usir-bā si usir itā akwēn uwōg-m, ā sité-bā wúcī bē.

3Asití ame a tē bā bāa, abā nā rū yī uwae kununn, rikob ú ye bā fengó ikyāen imí, aríkī uwae-bā rū fengó tī rwēn bá."

4Ande-wū rang wū bāa, "Akā uwae kutúr iké tī atī ú tu wúcī tī ú kō ande bāne?"

5Yesu rang bā bāa, "Abyī burédi imwa tī anī sité yī?" Ā rī bāa, "Itsóngfaen."

6Ámá Yesu rī té ande tī funn atáng bāa, abā nā som ribén. Awū ye abyī burédi itsóngfaen yī ú nde na Rimam fxāefā ú nyāngtā yī ú ye na ande-wū tī abā nā kan na ande. Abā nde ayīne.

7Abā sité iwág tī kíyib kpāng ámá, tá atáng cwúcwo. Yesu tsō fxāefā na Rimam ikyāen iwág yī ú rī té ande tī imbyí-wū tī abā nā kan na kyī ande tī funn atáng.

8Ande mēmē cī ú kyaen. Ámá ande tī pūtsá Yesu tōb rípye wúcī tī tsítsí, ayī munn ácíkā itsóngfaen.

9Ande bā fob ande kumbúb inje. Isim tī Yesu tē bā rū,

10awū sī uwae kuyāe fā tí ande tī pūtsá wu ú rū yī utēn tī Dalamanuta.

11Ande tī kumbúb Farísi rū bá uwōg Yesu, bá shaen ishaen té wū. Abā rang wū tī awū nā nde na bā wánde tī kú fur ayíb íkī tī ú tsō bāa, Rimam tī nā nda wū tī awū nde wánde-wū; abā kú shā tī ā ú tu wū tí riraen.

© 1995, The Bible League

12Yesu sī kiku tí ribōm-wū, "hmm" ú rī bāa, "Anī ande tīnine nde rímāng kú shā tī ā núng wánde tī kú fur ayíb? Kubēntī tī ame kú rī té nī, ame ú tātsó-m ande bāne ikén tī kú fur ayíb íkī bē."

13Awū nwúnn ú tēr sáen ande ndufū tā tí ribén atáng ú kāfe sī uwae kuyāe ú yen rū yī ukūnn akwēn.

14Tī abā sáng uwae kuyāe kú rū, ande tī Yesu kú kwén na bā ikén tángsom bāa, abā nā ye sú-bā wúcī bē, nyáng kubyī burédi kínjō ámām tī abā sité yī uwae kuyāe.

15Yesu rī té bā bāa, "Nī kāb ye tī nī núng afxen-nī ribén nyinyang tí yísiti ná ande tī kumbúb Farísi tí aná ande tī pūtsá irá Hiridus."

16Ande tī imbyí-wū kú rang átsō irá bāa, "Kó íkī bē awū rī irá yīne ikyāen tī atī ye sú-tī burédi bē ahóo."

17Yesu fxēn ye pú wū irá-bā tī abā kú rī. Awū byīb bā bāa, "Anī kyang rímāng kú rang átsō irá risū burédi tī anī sité-nī ayī bē. Anī núng ye-nī kéka bē a? Anī bēn-nī ayíb kéka bē a?

18Anī sité ayíb, ayíb-nī kú sáe-yī bē a? Anī sité atóng, atóng-nī kú fxēn-yī irá bē a? Anī tángsom-nī tí

19kiyé tī ame kantā abyī burédi itsóng na ande kumbúb itsóng bē a? Ácíkā imwa tī ikén tī ā cī tsítsí munn atáng?" Ā rī bāa, ayī nā munn ácíkā rij wēr asū ifaen.

20Awū rang kyī bā cwúcwo, "Kiyé tī ame kantā abyī kirāen itsóngfaen na ande kumbúb inje ámá rē. Ácíkā imwa ná ikén tī ā cī tsítsí tī anī tōb munn atáng?" Ā rī bāa, "Itsóngfaen."

21Awū rang bā bāa, "Bá kwār tīnine anī núng ye-nī kéka bē a?"

22Yesu tí ande tī pūtsá wū rū bá utēn tī Betseda. Ande íkī pū unde tī mbúb ayíb bá uwé-wū ú kú jwám wū tī awū nā sa kujwó nā tēkunn ijwē unde wū.

23Yesu tae wū rū yī isim umbae utēn wū. Tī abā ka fob atáng, Yesu tūb atsáng sī unde wū ayíb ú sa kujwó náe tsá unde wū ú rang wū irá bāa, "Afu kú sáe kíkīn tīnine a?"

24Unde wū té pū ayíb tsō ú rī bāa, "Ame kú sáe ande, amáa m kú sáe bā pāngmá si itúkū tī kú kyang ikyin."

25Yesu sa kujwó tēkunn kyī ayíb unde wū cwúcwo. Unde wù shaen ayíb, ámá umbae ayíb-wū kāfe bá sáng pāngmá tī kucang. Awū sáe uwōg sīsāen.

26Yesu rī té wū bāa, "Kāfe rū yī uwae kununn-fu. Sáng ka-fu uwae umbae utēn atáng cwúcwo bē."

27Yesu tí ande tī pūtsá-wū nwúnn rū yī mbae utēn íkī tī tá uwae utēn tī Kaisari Filipi. Tī abā tá uwae ikyin kú rū, Yesu byīb bā irá bāa, "Ande kú núng m bāa, ame nā si ayē?"

© 1995, The Bible League

28Ande tī pūtsá wū rī té wū bāa, "Aríkī kú rī bāa, afu nā si Yohana nde tī kú nde batísma, tī kāfe bá tí unyāng. Aríkī kú rī bāa, afu nā si Iliya. Aríkī ámá kú rī bāa, afu nā si unde íkī tī yā iskin irá Rimam tī kutē tī nā nwúnn uwae kukwae tí unyāng."

29Yesu rang bā bāa, "Anī ámá rē, anī kú núng me bāa, ame nā si ayē?" Bitrus rī bāa, "Afu tī si Kristi Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi."

30Amáa Yesu fwā bā kusen bāa, abā nā rī té-bā unde íkī bāa, awū nā si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi bē.

31Yesu kwén na ande tī pūtsá wū bāa, "Umbae Unde ú ngwā kāng rikāen tímambē. Ande ndufū tī kú myae irá, tí ande ndufū tī kú fén Rimam tí ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam ú pyír wū, abā ú wēn wū. Ámá awu ú nwúnn uwae kukwae tí unyāng usir tī fā tī itā."

32Yesu tātsó bā irá yīne sīsāen. Ámá Ritrus pū wū rū yī iyen kyāeb ú fwān wū irá.

33Amáa Yesu kāfe ú sáe ande-wū tī tsítsí ú fwān Bitrus irá bāa, "Afu Shetann, ko rū rū uwé-m iké! Irá tī afu kú táng uwae-fu si-yī aná Rimam bē, ayī si aná ande."

34Isim ayīne Yesu kūnn ande tī funn atáng irá bá, fā té ande tī imbyí wū. Awū rī té bā bāa, "Kó unde tītínī tī ā kú shā tī wū nā pùtsá m, sé awū ā shaen risū-wū ítawé. Cwúewo awū ā cwé tī awū ú ngwā rikāen tímambē ikyāen-m.

35Kó unde tītínī tī a kú shā tī wū txēn unyāng-wū txēn, awū ú shā num unyāng-wū. Kó unde tītínī tī a shā num unyāng-wū ikyāen ná-m tí ikyāen Irá-m tī Tīnyang tī awū kú rī té ande, unde wū ú tu unyāng tī tsi kukunn."

36Awū byīb bā bāa, "Asití unde a tu tág ikén tī utēnse pátág ú shā num unyāng-wū, ikén yī ú ndeya wū a?

37Unde ú fen mbé unyāng-wū tí imí?

38Ande tīnine si ande tītíbī. Abā kāfe isim tā Rimam. Kó unde tītínī tī a kú cwé irá-m bē, ú ku wáe rúkwāe irá-m uwé ande tīnine, Umbae Unde ú bá wáe rúkwāe unde wū ámá, usir tī awū a kāfe sī apupwen kú bá tí rurōb ná Itsē-wū Rimam, fā tí átom Rimam tī apupwen tī sīsāen."

Markus 9

1Awū rī té bā ámá bāa, "Kubēntī tī ame kú rī té nī, ande íkī tá uwae-nī iké tī ā ú cwū-bā cwū bē, sé ikén tī ānúng pú bā tī Rimam ye Kujwó Ukwe-wū tsi pú wū tí kpākang ítawé."

2Isim usir itsóngnjō, Yesu pū Bitrus tí Yakubu tí Yohana rū ka tsō fé kutáen rikwen íkī tī kób kēn pú wū. Ande íkī tá-bā atáng bē, nyáng abā inje ámām. Ámá tí abā tsi atáng kú sáe, ijwē Yesu tí kutxúwé-wū kāfe kú jijaen wuwur pāngmá usir uwé-bā.

3Átúpwá-wū ámá kāfe tītsēn pátág ú jijaen wuwur. Unde tá-wū uwae utēnse tī ú jwó sāen átúpwá tī ayī ú sāen pāngmá aná Yesu kiyé wūne bē.

© 1995, The Bible League

4Ámá tírī, Iliya tí Musa tātsó risū-bā atáng, kú rī irá tí Yesu.

5Bitrus yera unju tsō ú rī té Yesu bāa, "Kúkwén, tí atī bá iké ne ayī nyang tímambē! Atī ú bur afúg itā iké, kínjō ikyāen ná afu, kínjō ikyāen ná Musa, kínjō ikyāen ná Iliya."

6Ikyén ricwú ye bā ú sa na Bitrus núng-wū irá tī awū kú rī bē.

7Ámá kúbyī sī bá kú kyī bā. Abā fxēn afxenjwín uwae kúbyī rī bāa, "Awūne si Umbae-m tī utōb uwae-m. Nī nā atóng tī nī fxēn wū!"

8Tí ritsen abā kāfe kú sáe ayíb atáng, ā núng-bā unde íkī cwúcwo bē, nyáng Yesu ámām tī tsi té bā atáng.

9Tī abā sī rikwen kú bā, Yesu fwā bā kusen bāa, abā nā rī té-bā ande íkī ikén tī abā núng ne bē, sé awū Umbae Unde nā a nwúnn pú wū uwae tīcwū ítawé.

10Ikyāen ná ayīne, abā ye sú irá yī uwae utōb-bā, kú rang átsō bāa, imbyí ná irá tī itīnwúnn uwae tīcwū tī Yesu kú rī ne si imí?

11Ámá abā byīb wū bāa, "Imí tī nde né ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam kú rī bāa, Iliya nā ú bá ítawé, ámá Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi ú bá anáwū isim?"

12Yesu té bā rī bāa, "Kubēntī, ayī si kéng tī Iliya ú bá ítawé. Awū ú kyāe nyang ikén mēmē," Ámá awū rang bā cwúcwo bāa, "Ā báe irá risū Umbae Unde bāa, awū nā ú ngwā rikāen tímambē, bē a? Cwúcwo ande nā ú sáe rū wū, bē a?

13Ame kú rī té nī, awū Iliya rū bá pú wū. Ande nde pú bā wū ikén tī ā kú shā utōb-bā, pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam risū-wū."

14Tī abā sī rikwen bá uwōg ande tī pūtsá Yesu tī tsítsí, abā núng ande funn atáng tíng tíng! Ande íkī tī núng irá icwe tá atáng, abā kú shaen ishaen tí ande tī imbyí Yesu.

15Tí ritsen tí ande tī funn atáng sáe ye Yesu, ayíb fur bā. Abā tēr inyae bá kūnnjí wū irá.

16Yesu rang ande-wū bāa, "Irá yī tī anī kú shaen ishaen atáng si imí?"

17Unde kínjō uwae ande tī funn atáng rī bāa, "Kúkwén, ame sa umbae-m bá uwōg-fu. Rijwen tītíbī tsi kyī wū unju.

18Kiyé tī rijwen tītíbī a nwúnn pú risū-wū, kó ayī a si akā, ayī kú sa wū jwunnsī ribén, Úfúnn kú bá kāg wū unju. Awū kú kūb ingār. Ijwē-wū kú kwen kyi kyi. Ame jwám ande-fu tī abā nā rwāe rū na wū rijwen tītíbī ne. Abā nde tu-bā bē."

19Yesu rī té bā bāa, "Anī kyang rímāng rū-nī uwae kínjō bē? Ame ú som té nī fob usir mwa? Ame ú ye utōb té nī ka kwār ísīnn? Pū umbae wū bá uwōg-m iké!"

20Ā pū umbae wū bá uwōg-wū. Tī rijwen tītíbī wū núng ye Yesu, awū byīnnra umbae wū sī ribén. Ijwē-wū kú fūfwēr. Awū kú kāen ribén. Úfúnn bá kāg wū unju.

© 1995, The Bible League

21Yesu rang itsē umbae wū bāa, "Kiyé tītínī tí kicáeb yī tu umbae wū?" Awū rī bāa, "Kicáeb yī tu umbae wū tí tī awū si umbae tī kitínyīng rū bá kwār yáka ne.

22Kicáeb yī kú sa wū jwunnsī kób urwā tí uwae kukwae ámbyī, ikyāen tī yī nā wēn wū. Afu a ú nde tu pú fu, afu ú núng tī tí ayíb risi, tí ndeya tī.”

23Yesu rang wū bāa, "Afu nde rímāng rang bāa, asití ame nā ú nde tu bárā? Asití unde a rū uwae kínjō, awū ú nde tu ikén mēmē.”

24Tí ritsen itsē umbae wū yera unju tsō ú rī té Yesu bāa, "Ame kú rū uwae kínjō, amáa uwae kínjō-m kō-yī bē. Ndeya m tí uwae kínjō-m ā skeb tī kucang.”

25Tī Yesu núng ande yāng akwēn kú bá kú funn uwōg-wū tí inyae, awū táen rijwen tītíbī irá tí ribōm bāa, "Afu rijwen tītíbī tī tsi kyī umbae wūne unju tí atóng, ame kú fwā fu kusen! Yá umbae wūne tā! Kāfe bá-fu uwōg-wū cwúcwo bē!”

26Rijwen tītíbī táen irá ú byīnn umbae wū tí ribōm sī ribén. Ijwē-wū kú fūfwēr. Ámá rijwen tītíbī rū yé uwae risū umbae wū. Umbae wū náe ribén pāngmá si rukōm, ámá ande tī tá atáng rī bāa, awū nā cwū pú wū.

27Amáa Yesu ye kujwó umbae wū ú shir wū nwúnn ritsen. Umbae wū ámá tsi kunn tí ritsen.

28Isim yī tī Yesu tí ande tī pūtsá wū sáng yī uwae kusóg, kūm abā ámām, abā rang wū bāa, "Atī kyang rímāng rwāe rū fob-tī rijwen tītíbī yī bē?”

29Yesu rī té bā bāa, "Anī ú nde fob-nī tī anī ú rwāe rū yé rijwen tītíbī itso yīne risū unde bē, sé anī a kú jwám Rimam ítawé.”

30Abā nwúnn uwōg wūne ú nyae tsá utēn tī Galili. Yesu kú shā-wū tī ande nā núng uwōg tī awū nā tá atáng bē,

31ikyāen imí awū kú kwén na ande tī pūtsá wū bāa, "Ā ú sa Umbae Unde sáng kujwó ande, abā ú wēn wū. Tī abā a wēn mām fé wū, usir tī itā awū ú nwúnn uwae kuskab tí unyāng.”

32Ande ná Yesu bā kāb ye-bā imbyí irá yī tī awū rī té bā bē, Amáa abā kú kyén ikyén ricwú tī abā ú rang wū rang.

33Abā rū ka fob utēn tī Kaparnahum. Tī Yesu tá uwae kusóg, awū rang bā bāa, "Irá risū imí tī anī kú shaen ishaen té átsō fengó tí atī kú bá?”

34Abā som pīn, ikyāen imí, irá yī tī abā kú shaen ishaen té átsō risū-yī fengó kú bá bāa, unde tī sité rūrōb skeb uwae-bā si ayē bárā.

35Yesu som ribén ú kūnn bā bá, abā fob rijwēr asū ifaen, ú rī té bā bāa, "Kó unde tītínī tī a kú shā tī awū ú si unde tī rūrōb, sé awū a náe risū-wū ribén ú kāfe rícwūnnkyī uwae-bā mēmē. Cwucwo, awū ú kāfe upyí-bā mēmē.”

36Yesu ye umbae íkī tsi uwé-bā. Isim yīne awū ye umbae wū fā ajwó ú rī té bā bāa,

© 1995, The Bible League

37"Kó unde tītínī tī kú paembé umbae tī kitínyīng pāngmá umbae wūne ikyāen ná m, si ame tī wū kú paembé. Cwúcwo, kó unde tītínī tī a kú pae mbé m, si-yī ame tī wū kú pae mbé bē. Awū kú pae mbé Rimam tī tōm me bá."

38Yohana rī té wū bāa, "Kúkwén, atī núng unde íkī tī kú rwāe rū yé rijwen tītíbī risū ande yī rinyí náfu. Atī byāng kyī wū ikyāen imí awū fā-wū uwae-tī bē."

39Yesu rī té bā bāa, "Nī byāng kyī-nī awū bē. Unde tī a kú nde ikén tī kú fur ayíb uwae rinyí-m ayī sité rikāen uwé iké tī awū ú bá rī irá tītíbī risù-m.

40Unde tī a si-wū unde tī riká-tī bē, awū si anátī.

41Kubēntī tī ame kú rī té nī, kó unde tītínī tī a nda na nī ámbyī tī ngwā ikyāen tī anī si aná-m, awū ú shā num-wū kujwójáng-wū bē, kó tī kíyib."

42Yesu rī bāa, "Uwae anyīsū atínyīng bāne tī kú rū uwae kínjō uwōg-m, kó unde tītínī tī a kyāefā kínjō uwae-bā tī awū nā nde ikéntītíbī, ayī nyang skeb uwōg unde wū tī ā ú sa ricwo tīyāng kyā fā unde wū tí ukwae ú sa wū jwunnsī uwae uyínn tīyāng.

43Asití kujwó-fu a kú sa na fu tī afu ú nde ikéntītíbī, yērra wū tíka. Ayī nyang skeb uwōg-fu tī afu ú sáng kurū Rimam tī apupwen tí kukum kujwó, tí tī afu ú sáng uwōg urwā tī kú jīm-wū jīm bē tí ajwó ifaen.

45Asití kufxen-fu a sa na fu tī fu ú nde ikéntītíbī, yērra wū tíka. Ayī nyang skeb uwōg-fu tī afu ú sáng kurū Rimam tī apupwen tí kufxen tī kukum, tí tī abā a sa fu jwunn sī uwōg urwā tī afxen-fu mēmē ifaen-yī.

47Asití riyíb-fu a sa na fu tī fu ú nde ikéntītíbī, wágrā wū tíka. Ayī nyang skeb uwōg-fu tī afu ú sáng kurū Rimam apupwen tí riyíb kínjō tí tī abā a sa fu jwunnsī uwōg urwā tí ayíb-fu ifaen,

48Uwōg urwā wūne, ácwúcwug tī kú kūb ijwē ande tī ā pū jwunnsī atáng ú cwū-yī cwū bē. Urwā ámá ú jīm-wū jīm bē.

49"Rimam kú kyāe nyang ande-wū tí urwā pāngmá tī rinwāen kú kyāe nyang utong.

50Rinwāen si ikén tī tīnyang, amáa asití awū a yá útug-wū tā, afu ú nde rímāng ítawé fu bá kyāe nyang wū tī awū ú nyang kyī útug cwúcwo? "Ame kú rī té nī bāa, nī kyāe nyang wánde átsō tī ayī ā si tīnyang pāngmá rinwāen tī kú kyāe nyang wúcī. Cwúcwo nī som usom tí jīmshwur té átsō!"

Markus 10

1Yesu nwúnn yá uwōg wū tā ú rū yī utēn Yahudiya tí utēn tī tá ukūnn unyīm tī Urdun. Tī awū ka atáng, ande yāng akwēn rū bá byír kyī uwōg-wū pāngmá tī kucang, Ámá awū kú kwén na kyī bā cwúcwo pāngmá tī awū kú nde kób tī kutē.

2Uwōg wūne, ande ndufū íkī tī kumbúb Farísi rū bá uwōg-wū ikyāen tī abā nā fxēn wū irá unju. Ā byīb wū bāa, "Uwae icwe, ā byāng kyī unde tī awū ú wēn ribāen-wū tí uwá-wū a?"

© 1995, The Bible League

3Yesu rang bā bāa, "Musa báe bāa imí risū irá wūne uwae icwe?”

4Ā rī bāa, "Musa báe bāa, asití unde a báe kutsīngkén ná ribāen tī tī wēn na uwá-wū, awū ú nde tu tī awū ú kantā té wū.”

5Yesu rī té wū bāa, "Ikén tī nde ítawé Musa báe na nī icwe yīne, si ikyāen tī anī si ande tī kpāg risū.

6Tī kucang ayī si-yī ahán bē. ‘Tí tī Rimam kyāe ikén mēmē, awū kyāe uróm tí undá som utēnse.

7Ayīne si ikén tī nde unde ú yá itsē-wū tí íya-wū tā ú bá té uwá-wū som té átsō.

8Abā mēmē ifaen-bā kāfe ikén kínjō.' Abā si-bā ifaen cwúcwo bē, abā si kínjō ámām.

9Ikyāen yīne, ikén tī Rimam a yīr pú wū, unde íkī ā sáen tā-wū ayī bē.”

10Tī Yesu tí ande tī pūtsá wū kāfe bá sáng uwae kusóg, abā rang kyī wū irá cwúcwo risū irá ribāen tī wēn yīne.

11Yesu rī té bā bāa, "Unde tī a wēn ribāen tí uwá-wū ú rū ka mbé undá íkī, awū tsi uwé Rimam pāngmá si unde tī kú náe kujwó ajīb.

12Undá má tī yá ubāen-wū tā ú rū ka bāen unde íkī, awū tsi uwé Rimam pāngmá undá tī kú náe kujwó ajīb.”

13Ande íkī pū anyīsū kú bá yī uwòg Yesu tī awū nā sa kujwó náe tsá bā risū. Amáa ande tī imbyí-wū fwān bā kibyāg bāa, abā nā bá-bā uwōg-wū bē.

14Tī Yesu núng ikén tī ande wū kú nde, awū tsō rináe. Awū rī té bā bāa, "Nī byāg kyī-nī abā bē. Nī yá anyīsū bā tā tī ā bá uwōg-m! Ikyāen imí, itso ande tī pāngmá bāne tī Kujwó Ukwe Rimam tá ikyāen nábā.

15Kubēntī tī ame kú rī té nī, unde ú si fob-wū unde tī imbyí Ukwe Rimam bē, sé awū a cwé tī Rimam ú náe ukwe risū-wū pāngmá tī Rimam kú náe ukwe risū anyīsū tínyīng.”

16Uwōg wūne, Yesu ye anyīsū bā fā ajwó ú sa kujwó náe tsá bā ú nde na bā tītīnyang.

17Tī Yesu nwúnn kú rū fengó, unde íkī rū bá uwōg-wū tí inyae ú bá kú ribén uwé-wū ú rang wū bāa, "Kúkwén tī tīnyang, ame ú nde rímāng ítawé ame ú tu unyāng tī tsi kukunn?”

18Yesu rī té wū bāa, "Afu nde rímāng kú kūnn me bāa, ‘Unde tī tīnyang!' Unde tī tīnyang tá-wū bē, sé Rimam kínjō-wū ámām tī si unde tī tīnyang.”

19Yesu rī té unde wū bāa, "Afu núng pú fu icwe Rimam: Wēn-fu unde bē, náe-fu iyag bē, yíb-fu riyíb bē, yēr tīkōng tsá-fu unde bē, cī-fu ikén unde tī tīkōng bē, nda itsē-fu tí íya-fu kūkō.”

20Unde wū cwé bāa, "Kúkwén, ame kú pūtsá icwe yīne mēmē tí tī ame sēr itāen-m bá kwār tīnine.”

© 1995, The Bible League

21Yesu sáe wū ayíb uré ú rī té wū bāa, "Ayī tsítsí ikén kínjō ámām tī afu nde-fu kéka bē. Rū ka pū ikén-fu mēmē jāeb cī, tí pū aser yī kan na ande tī rikāen, ítawé afu ú tu rifúnn ná Rimam tī apupwen. Isim yīne, rū bá pūtsá m."

22Tī unde wū fxēn irá Yesu yīne, utōb-wū ndembéb. Awū ye ayíb tub kyī tub kyī ú rū-wū ikén-wū, ikyāen imí awū sité rifúnn kō tímambē.

23Yesu sáe ayíb pakob ande tī awū kú kwén na bā ikén ú rī té bā bāa, "Ayī kpāg kpāg tītawé unde tī rifúnn ú sáng Kujwó Ukwe Rimam."

24Irá yī tī awū rī ne fur bā ayíb. Ámá awū rī té kyī bā irá cwúcwo bāa, "Anyīsū-m, itīsáng Kujwó Ukwe ná Rimam kpāg tímambē!

25Kákúm ú sáng fob imbyí uyī a? Ayī cáeb siskeb tī unde tī rifúnn ú sáng Kujwó Ukwe ná Rimam!"

26Ande tī pūtsá Yesu núng irá yī fur bā ayíb si-yī tī tī rī bē. Abā kú rang átsō bāa, "Itso irá yīne, unde íkī ú nwángrū uwae rikwén Rimam a?"

27Yesu sáe bā ayíb pīn ú rī té bā bāa, "Ande ú nwángrū fob-bā risū-bā bē. Amáa uwōg Rimam ayī sité-yī rikāen bē. Ikén mēmē páb, Rimam ú nde tu yī."

28Bitrus yera afxenjwín tsō bāa, "Mēmē ikén tī atī sité yī, atī yá yī tā ikyāen tī tī pūtsá fu."

29Yesu rī bāa, "Kubēntī tī ame kú rī té nī, unde tītínī tī a yá kurū-wū tā, kó ameínjā-wū kó ambakayā-wū kó íya-wū kó itsē-wū kó anyīsū-wū kó risāen-wū, ikyāen irá ná-m tí ikyāen ná irá Rimam tī tīnyang tī ame sa bá,

30ame kú rī té nī, tí tī unde wū tsi tí usēr uwae utēnse ne, awū ú tu ikén yīne mēmē skeb tī kucang atsēpú mae itsóng, kó ayī si arū, kó ayī si ameínjā, kó ayī si ambakayā, kó íya, kó anyīsū, kó risāen. Amáa awū ú ngwā rikāen uwōg ande ámá. Cwúcwo, awū ú tu unyāng tī tsi kukunn kiyé tī awū a cwū."

31Yesu rī bāa, "Ande yāng akwēn tī si ande tī uwé tīne ú bá kāfe ande tī isim. Ande tī tá tī isim tīne ámá ú bá kāfe ande tī uwé."

32Yesu tí ande-wū rijwēr asū ifaen tī kú kwén ikén uwōg-wū 'tá fengó kú tsō yī Urushalima. Yesu ku rū uwé, ande-wū kú pūtsá wū isim. Anyīngyēr bā utōb. Ande tī kú pūtsá bā isim ámá, kú kyén ikyén ricwú. Yesu pū abā rijwēr asū ifaen tsi iyen kyāeb ú rī té bā ikén tī ú tu wū uwae Urushalima.

33Awū rī bāa, "Ande-m, atī kú tsō yī Urushalima, atī a ka pú tī atáng, ā ú sa Umbae Unde sáng kujwó ande ndufū tī kú fén Rimam tí ande tī kú kwén na ande irá Icwe, Abā ú pwen wū rikwén tīcwū. Abā ú sa wū fāe sī kujwó ande tī núng-bā Rimam bē.

34Ande bā ú txir wū itxir. Abā ú tūb atsáng sī wū rimēnn. Abā ú byīnn wū kimbáb. Isim ayīne abā ú wēn wū. Amáa usir tī fā tī itā awū ú nwúnn uwae kuskab tí unyāng."

35Yakubu tí Yohana, anyīsū Zebedi, rū bá uwōg Yesu ú rī té wū bāa, "Kúkwén, asití atī a jwám fu kíkīn, atī kú shā tī afu nā nde ikén yī na tī."

© 1995, The Bible League

36Awū rang bā bāa, "Ikén tī anī kú shā tī ame ú nde na nī si imí?”

37Ā rī té wū bāa, "Kiyé tī afu a som pú fu uwae rūrōb ná ukwe-fu, uwae-tī ande ifaen ne, atī kú shā tī unde íkī nā som kujwó rícī-fu, unde tí ifaen ámá ú som yáen kujwó ifé-fu.”

38Yesu rī té bā bāa, "Anī núng-nī ikén tī anī kú jwám bē. Anī ú ngwā fob rikāen tī ame ú ngwā a? Anī ú nde fob tī nī cwū itso tīcwù tī ame ú cwū a?”

39Abā rī té wū bāa, abā nā ú nde fob. Yesu rī té bā bāa, "Kubēntī, rikāen tī ame ú ngwā, anī ú ngwā ámá. Tīcwū tī ame ú cwù, anī ú cwū ámá.

40Amáa ame sité-m fengó tī ame ú sa na ande tī ā ú som kujwó rícī tí kujwó ifé-m bē. Ayī si wánde ná Rimam tī ú sa na ande uwōg tī awū kyāe tsi abā.”

41Tī ande imbyí-wu tī tsítsí fxēn irá yī tī Yakubu tí Yohana rī, abā tsō rináe té bā.

42Ámá Yesu kūnn bā mēmē irá rū bá ú rī té bā bāa, "Anī núng pú nī abā akwe ná ande tī núng-bā Rimam bē, abā kú tsó ande-bā kūkō ukwe-bā tímambē. Ande tī uwé-bā ámá kú fwān pāng-bā ande kibyāg yī kūkō tī tsó.

43Amáa uwōg-nī ande tī pūtsá m, ayī si-yī ahán bē. Unde tī a kú shā tī awū ú si unde tīyāng uwae-nī, ayī si kéng tī awū ú nde rikāen na nī mēmē-nī.

44Unde íkī uwae-nī a kú shā tī wū ú si unde tī uwé, awū ú sa risū-wū kāfe upyí ná ande tī tsítsí.

45Ikyāen imí, kó Umbae Unde, kiyé tī awū bá utēnse, ayī si-yī ikyāen tī ande nā ú nde na wū wánde apyí bē, amáa, tī awū nā ú nde na bā. Cwúcwo, awu bá tī awū ú sa unyāng-wū tíka, ikyāen tī awū ú jāeb mbé unyāng ande yāng akwēn.”

46Abā rū ka fob utēn tī Jeriko. Tī Yesu tí ande tī awū kú kwén na bā ikén nwúnn kú rū kú yé uwae utēn atáng, ande yāng akwēn pūtsá bā. Ámá unde tī mbúb ayíb íkī kú som ribén iyen fengó atáng, kú jwám ikén. Rinyí-wū bāa Bartimawu. (Imbyí rinyí-wū ayīne bāa, umbae Timawu.)

47Tī awū fxēn bāa, Yesu unde tī Nazáréti nā yā kú fe, awū sa afxenjwín tsō ritsen ú nghāe irá bāa, "Yesu, umbae Ukwe Dawuda, sáe m ayíb risi.”

48Ande yāng akwēn fwān wū kibyāg bāa, awū nā bwē tág. Ámá unde wū rū ka nghāe irá tí ribōm-wū skeb tī kucang cwúcwo bāa, "Umbae Ukwe Dawuda, sáe me tí ayíb risi!”

49Yesu kyae tsi ú rī bāa, abā nā kūnn unde wū irá nā bá. Abā kūnn wū irá ú rī té wū bāa, "Tsēn utōb! Nwúnn ritsen! Awū kú kūnn fu irá!”

50Awū wāen pū kútúpwá tī yáb-wū tíka ú fā sūnwúnn ú rū yī uwōg Yesu.

51Yesu rang wū bāa, "Ikén tī afu kú shā tī me ú nde na fu si imí?" Unde tī mbúb ayíb wūne rī bāa, "Itsēkurū-m, ame kú shā tī ayíb-m ú mbubtā tī ame ú sáe uwōg.”

© 1995, The Bible League

52Yesu rī té wū bāa, "Ka-fu nyinyang. Uwae kínjō-fu nwángrū pú wū afu." Tí ritsen, ayíb-wū mbubtā, awū sáe uwōg. Ámá awū pūtsá Yesu fengó atáng.

Markus 11

1Tī abā ka kú yé utēn tī Urushalima, abā tawé uwé sáng imbae utēn tī Betifaji tí Betanya tī tá imbyí Rikwen Zetunn. Yesu tōm ande ifaen uwae na ande tī kú pūtsá wū rū uwé.

2Awū rī té bā bāa, "Nī rū yī imbae utēn tī tá uwé-nī akwēn. Anī a sáng ka pú nī uwae utēn atáng, anī ú núng umbae íkyinnsū kyāe tsi atáng tī unde íkī tsō jí-wū awū kéka bē. Nī sáen wū tī nī shir wū bá na m iké.

3Asití unde íkī a rang nī bāa, anī nde rímāng kú sáen umbae íkyinnsū wū, nī rī té bā bāa, ‘ltsēkurū kú shā tī awū nā ú nde wánde té wū. Awū a nde mām pú wū wánde té wū, awū ú sa kāfe bá na nī tí atáng.'“

4Tírī abā ande tī kú pūtsá Yesu rū ka tu umbae íkyinnsū tī unde tí íkyinnsū-wū sa kyā fenkyí-wū. Abā sáenra wū.

5Tī abā kú sáen kú ra wū, ande tī tsi uwōg wū rang bā bāa, "Anī sáen umbae íkyinnsū ne kú rū yī akā?”

6Ande ná Yesu bā rī té ande bā irá yī tī Yesu rī té bā. Ámá ande bā cwé na bā ú yá bā tā. Abā rū.

7Abā tae umbae íkyinnsū wū bá na Yesu. Tī abā fob pú bā atáng, abā pū átúpwá-bā tā isim íkyinnsū wū. Yesu tsō ka som tsá atáng ú nwúnn kú rū.

8Ande yāng akwēn tā átúpwá-bā fengó. Aríkī sáng yī uwae risāen ú ka mbēr atsīng itu bá tā fengó.

9Ande tī tá uwé-wū, tī abā tī pūtsá wū isim, ā yera afxenjwín tsō bāa, "Tī tēb rinyí Rimam! Rimam a sa tīnyang na unde wune tī kú bá uwae rinyí Itsēkurū-tī Rimam!

10Kujwó ukwe itsē-tī Dawuda ú bá kyī cwúcwo! Rimam ā nde tīnyang atáng rōo! Tī tēb rinyí ná Rimam apupwen!”

11Yesu sáng uwae utēn tī Urushalima. Awū rū ka sáng fé yī uwae kusóg Rimam tīyāng ná Mbayahuda ú sáe ayíb kyī fé ikén tī tá atáng mēmē. Tī awū sáe fé ikén mēmē, awū nwúnn rū yé ú kāfe rū yī Betanya tí ande-wū rijwēr asū ifaen, ikyāen imí, kiyé yāfe pú wu, usir tē pú wū.

12Ucwēfam-yī, tī abā nwúnn Betanya ú bá sáng fengó, rimenn ye Yesu.

13Awū núng kutúkū kútútūng tī shab atsīng tsi, ámá awū rā ka umbyí-wū tī wū nā núng bāa, kó awū ú tu awāen ijwē-wū bárā. Amáa awū tu-wū awāen íkī atáng bē sé atsīng ámām, ikyāen imí kiyé tī ayī ú wāen awāen nde-yī kéka bē.

14Ámá awū rīmbéb kutúkū wū bāa, "Tsi kunn yáka ne rū fé yī uwé, unde íkī ú cī-wū awāen rimēnn-fu cwúcwo bē!" Ande tī kú pūtsá wū fxēn irá yī tī awū rī ne.

© 1995, The Bible League

15Tī abā ka fob Urushalima, Yesu sáng yī uwae kusóg Rimam tīyāng. Awū kú rwāe rū ande tī kú jāeb cī tí ikén, tí ande tī kú jāeb kujāeb mēmē uwae kusóg Rimam. Awū ye tébur ná ande tī kú fen aser fxāe bur ribén ú pū ikén tī som ná ande tī kú jāeb cī tí ákwāe ú fur pū yī tíka.

16Awū byāng kyī ande bāa, abā nā sú usú kujāeb nyae tsá-bā utabshí ná kusóg Rimam cwúcwo bē.

17Ámá awū bāg ú kwén na bā ikén ú rangbà bāa, "Riznam rī-wū uwae Kutsīngkén-wū bāa, abā nà ú kūnn kusóg-wā bāa, Kusóg tī mēmē utēnse nā ú fén wū atáng bē a? Ámá anánī, anī sa wū tsi pāngmá uwōg tī ande tī riyíb kú tam atáng."

18Ande mēmē pátág fxēn ikén tī kwén ná Yesu. Ayī fur bā ayíb. Ikyāen ayīne, ande ndufū tī kú fén Rimam, tí ande tī kú kwén na ande irá Icwe fxēn ámá. Tī abā fxēn irá yīne ikyén ricwú Yesu ye bā. Ámá abā kú shā fengó tī abā ú wēn wū wēn.

19Tī uwōg byi kyī pú wū, Yesu tí ande tī kú pūtsá wū rū yé uwae uka atáng.

20Tī kiskínn fífáe yī, tī abā bá yāfe kú rū cwúcwo abā núng kutúkū kútútūng wū tī Yesu rīmbéb íré myāe mbéb pú-wū. Awū cwū tsō tī imbyí-wū, bá furū risū.

21Ámá Bitrus tángsom tí ikén tī nde íré. Awū rī té Yesu bāa, "Unde tī uwé! Sáe né! Kútútūng wū tī afu rīmbéb wū íré myāe mbéb pú-wū."

22Yesu rī té bā bāa, "Nī rū uwae kínjō uwōg Rimam.

23Kubēntī tī ame kú rī té nī, asití unde a rī té rikwen wūne bāa, awū nā mbúb nwúnn ú ka jwunnsī uwae uyínn tīyāng, ámá asití unde wū a kāb-wū uwae bē, awū a rū uwae kínjō bāa, ikén tī awū rī nā ú nde, Rimam ú nde na wū.

24Ikyāen ná ayīne, ame kú rī té nī, kiyé tī anī a kú jwám ikén uwōg Rimam, nī rū uwae kínjō bāa, anī nā tu pú nī ikén yī, anī ú tu kāng yī.

25Cwúcwo, kó kiyé tītínī tī anī a kú jwám Rimam, asití unde íkī a raen nī irá íkī, nī yátā na wū, ikyāen tī Itsē-nī tī tá apupwen ú yátā na nī ikéntītíbī-nī amá."

27Cwúcwo Yesu tí ande-wū kāfe rū yī Urushalima. Tī awu kú kyang ikyin uwae Kusóg Rimam, ande ndufū tī kú fén Rimam, tí ande tī kú kwén na ande irá Icwe, tí ande ndufu tī kú myae irá, mēmē rū bá uwōg-wū.

28Abā rang wū bāa, "Afu tu kūkō akā ú kú nde wánde yīne? Áyē tī nda fu kūkō bāa, afu nā nde wánde yī tī afu kú nde ne?"

29Yesu rī té bā bāa, "Ame ámá ú rang nī irá íkī. Anī a rī té pú nī ame, ame ámá ú rī té nī uwōg tī ame tu kūkō atáng né ame kú nde wánde yīne."

30Awū rang bā bāa, "Áyē tī nda Yohana kūkō tī awū nā kú nde na ande batísma, Rimam tī nda wū rēē, ré ande tī nda wū? Nī rī té m!"

© 1995, The Bible League

31Abā ande ndufū bāne kú shaen ishaen té átsō bāa, "Asití atī a rī bāa, Rimam tī nā nda Yohana kūkō, Yesu ú rī té tī bāa, atī nde rímāng nā rū-tī uwae kínjō uwōg irá tī Yohana rī bē bárā.

32Amáa asití atī a rī bāa, ande tī utēnse iké tī nā nda Yohana kūkō...káya! Atī ú nde rímāng?" Abā kyén ikyén ricwú ande, ikyāen imí ande mēmē sa Yohana tsi bāa, awū nā si unde tī kubēntī tī kú yā iskin irá Rimam.

33Uwōg wune, abā rī té Yesu bāa, abā nā núng-bā bē. Yesu rī té bā bāa, "Ame ámá ú rī té-m anī uwōg tī ame tu fengó atáng né ame kú nde wánde yīne bē."

Markus 12

1Kiyé íkī Yesu súnn irá tī ribén té bā bāa, "Unde íkī rū ka pyē risāen tīshé ú sa itúkū ánab yen atáng. Awū fāe kundag pakob uwae risāen wū ú kyāe uwōg tī abā ú kām ámbyī awāen-yī atáng. Awū kyāe kutāen tī rikób tsi tī abā ú som tsá atáng ú núng kyī risāen wū. Isim yīne, awū rū ka pū ande tsi atáng tī abā nā ú nde wánde mēmē uwae risāen wū ú tu kujwójáng-bā tī uwae risāen atáng. Ámá awū ye ikyin-wū rū fengó tī rwēn.

2Tī itúkū ánab yī pāng kiyé tī awāen yī ú bēn, unde tī uwae risāen wū tōm upyí-wū íkī tī awū nā rū ka uwōg ande tī kú núng kyī uwae risāen wū, tī awū nā ka mbé awāen íkī nā rū bá na wū.

3Ámá ande bā ye upyí wū ú byīnn wū ikén ú rwāe wū kāfe rū yī uwae kurū ajwó ukáen.

4Unde tī kutsínn risāen tōm kyī upyí-wū íkī rū kyī cwúcwo. Abā byīnn mbág wū risū ú nde wū ikén tī kú nde risi.

5Uwōg wūne, unde tī risāen tōm kyī upyí-wū íkī rū kyī cwúcwo. Ande tī kú nde wánde bā wēnra wū tíka. Ā nde ikén yīne té apyí-wū tī tsítsí kō kēn tág, Abā byīnn aríkī. Abā wēn aríkī.

6To, tsítsí unde kínjō tī unde tī risāen sité wū ámām tírī; awū si umbae-wū tí utōb uwae-wū. Awū kú táng bāa, abā nā ú fxēn kāng umbae-wū. Ámá awū tōmra umbae-wū rū uwae risāen atáng.

7Amáa ande bā tī kú núng kyī uwae risāen atáng rī irá tē átsō bāa, ‘Núng unde tī ú cī rifúnn risāen wūne tī tá ne! Nī rū bá tī tī wēn wū, tī tī cī rifúnn risāen wūne!”

8Abā ye wū wēn ú sa rukōm-wū jwunn tíka iyen risāen atáng.”

9Uwōg wūne, Yesu rang ande ndufu bā bāa, "Anī táng bāa, unde tī risāen ú nde rímāng tírī? Kubēntī, awū ú bá wēn tág ande tī kú núng kyī uwàe risāen atáng ú pū ande tīshé fen kyī bā.

10Anī fxēn jí-nī irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bē a? Ā báe bāa: ‘Kutxom tī ande tī kú mbye kusóg sáe rū wū nā bá kāfe kutxom tī kú sa na kusóg tsi tí ribōm.

© 1995, The Bible League

11Itsēkurū-tī tī nde ikén yīne, ayī si ikén tī kú fur ayíb uwōg-tī.'"

12Ámá abā ande ndufu tī Yesu rī té bā irá yīne núng ye pú bā tī Yesu nā kú súnn irá yī risū-bā. Abā kú shā tī ā ye wū, amáa ā ku kyén ikyén ricwú ande tī funn atáng. Ikyāen ayīne abā yá wū tā ú rū-bā ikén-bā.

13Isim ayīne, abā tōm ande íkī rū yī uwōg Yesu ikyāen tī abā nā ka ú fxēn wū irá unju, kó íkī bē abā nā ú tu riraen unju-wū, Aríkī uwae-bā si ande tī kumbúb Farísi. Aríkī cwúcwo si ande tī tá imbyí Ukwe Hiridus.

14Tī abāne bá uwōg Yesu, abā rī bāa, "Kúkwén, atī núng pú tī tī afu kú rī irá-fu tí kubēntī. Afu ku táng-fu utōb tī irá tī ande kú rī bē. Cwúcwo, afu si-fu pāngmá ande íkī tī kú cwé irá ande íkī skeb aríkī bē. Ámá afu kú kwén na ande fengó tī kubēntī ná Rimam. Rī té tī, uwae Kutsīngkén Rimam ā cwé tī unde ú pae aser ukwe na Ukwe Tīyāng a? Ayī si kéng tī atī ú pae aser ukwe na Ukwe Tīyàng rēē, ré tī atī ú pae-tī bē?"

15Ámá Yesu núng ye pú wū tī abā kú fur irá. Awū rang bā bāa, "Anī kyang rímāng ku fxēn me irá unju? Nī sa riyāen aser bá tī m núng!"

16À sa riyāen aser bá na wū. Awū rang bā bāa, "Risū ayē tí rinyí ayē tī tá ijwē aser yī?" Abā rī bāa, risū Ukwe Tīyāng tí rinyí-wū tī nā tá atáng.

17Yesu rī té bā bāa, "To, sa na Ukwe Tīyāng ikén tī si aná Ukwe Tīyāng. Sa na Rimam ikén tī si aná Rimam." Irá tī awū rī ne fur bā ayíb risū.

18Isim ayīne cwúcwo aríkī bá uwōg Yesu. Abā si ande tī kumbúb Sadúke. Abāne si ande tī kú rī bāa, unde a cwū pú wū, awū nā ú nwúnn-wu uwae kuskab bē. Abā rī té Yesu bāa,

19"Kúkwén, awū Musa báe na tī bāa, 'Asití unde a cwū ú yá uwá-wū tā, awū a sité-wū umbae bē, ínjā-wū nā mbé uwá-icwū wū, tī awū nā ú mbae umbae tsi kyī risū ínjā-wū tī cwūcwū ne.'

20Ande íkī tá atáng, ā fob itsóngfaen. Abā si ameínjā átsō. Tī ndufū uwae-bā mbé undá. Undá wū mbae-wā umbae bē. Unde wū sa cwū.

21Unde tī ifaen bá pū uwá icwū wū mbé. Uwá icwū wū mbae umbae na-wū awū bē. Unde wū sa cwū kyī cwúcwo. Unde tī itā si pāngmá abā tī kucang.

22Ámá mēmē itsóngfaen-bā mbé uwá icwū wūne kwār tī ikyínn risū-bā. Uwá icwū wū mbae umbae na-wū abā bē. Abā cwū tág pátág. Uwá icwū wū ámá cwū yáen pūtsá bā.

23Pāngmá tī ande itsóngfaen bāne mbé undá wūne, usir tī abā a nwúnn pú bā uwae kuskab, unde tītínī tī ú si ubāen undá wūne?"

24Yesu rī té bā bāa, "Anī yá fengó tā pú nī ikyāen imí, anī núng-nī Kutsīngkén Rimam bē. Anī kāb yé-nī ikén tī Rimam ú nde tu bē.

25Kiyé tī ande a nwúnn pú bā uwae itīcwū, abā ú pāngmá átōm ná Rimam tī apupwen. Aróm ú mbé-bā andá bē. Andá ámá ú bāen-bā aróm bē. Ribāen tī bāen tá-yī atáng bē.

© 1995, The Bible League

26Ayī a si irá risū aná ande tī cwū ú bá nwúnn, anī fxēn jí-nī irá tī á báe yī uwae kutsīngkén Musa risū kutúr tī tīsūb tī ye urwā bē a? Kiyé wūne Rimam rī irá té Musa bāa, ‘Ame si Rimam aná Ibrahim tí aná Ishaku tí aná Yakubu.’

27Rimam si Rimam ná ande tī sité unyāng. Abā si-bā ande tī cwū kukunn bē. Anī jwunnsī pú nī.”

28Unde tī núng icwe íkī fxēn ishaen tí shaen yī ú rū bá. Tī awū núng tī Yesu nda bā ámsa tī tīnyang awū rang Yesu bāa, "Uwae icwe Rimam mēmē, tī skeb pátág si tītínī?”

29Yesu rī bāa, "Icwe tī skeb si awūne: ‘Nā atóng tī nī fxēn, anī ande tī Isréla. Itsēkurū-tī Rimam, awū tī si Itsēkurū-tī kínjō-wū.

30Ye uré té Itsēkurū-fu Rimam tí utōb-fu mēmē, tí unyāng-fu mēmē, tí irá tī kāb-fu mēmē, tí kpākang ijwē-fu mēmē.’

31Icwe tī pūtsá si awūne: ‘Ye uré té unde ice-fu pāngmá tī afu kú ye uré té risū-fu.' Icwe íkī tī skeb ayīne tá-yī bē.”

32Unde wū rī té kyī Yesu bāa, "Kúkwén, afu rī kubēntī. Itsēkurū-tī si Rimam. Rimam íkī tá-wū bē, nyáng awū kínjō-wū ámām.

33Ikyāen yīne ayī si kéng tī unde ú ye uré té Rimam tí utōb-wū mēmē, tí irá tī kāb-wū mēmē, tí kpākang-wū mēmē. Cwúcwo awū ú ye uré té unde ice-wū pāngmá tī awū kú ye uré té risū-wū. Ayī nyang skeb uwōg ná Rimam tī unde ú pūtsá icwe ifaen yīne tí tī awū ú sa ikén yēr wēn na Rimam tí tī awū ú sa ikén pae na Rimam.”

34Yesu núng pú wū tī unde wūne bēn irá unju. Awū rī té wu bāa, "Afu tá fífēr té Kujwó Ukwe Rimam," Isim ayīne unde íkī tá-wū tī sité kpākang utōb tī wū ú rang Yesu irá cwúcwo bē.

35Tī Yesu kú kwén na ande irá Rimam uwae kusóg Rimam tīyāng, awū rang bā bāa, "Ayī nde rímāng ítawé ande tī kú kwén na ande icwe Rimam kú rī bāa, Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi nā ú si umbae Ukwe Dawuda?

36Dawuda tí risū-wū rī bāa: ‘ltsēkurū-tī Rimam rī té Itsēkurū-m bāa, Som kujwó rícī-m sé usir tī ame ú cī kujwó riká risū ande tī riká-fu,' Kusung Rimam tī nda Dawuda rī irá yīne.

37Awū kú kūnn Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi bāa, awū nā si Itsēkurū-wū. Asití Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi a si itsēkurū ná Dawuda, ayī ú nde rímāng ítawé awū ú bá kāfe umbae Dawuda cwúcwo?" Ande yāng-bā tī byír atáng fxēn irá Yesu ne tí utōb tī tsēn.

38Tī awū kú kwén na bā awū rī bāa, "Nī núng afxen-nī ribén nyinyang tī ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam! Abā tī kú shā tī ā sī arwun tīyāng, kú ndub ijwē-bā kú kyang uwae ritúg. Abā kú shā tī ande nā kūnnjí bā irá, tí ā nā nda bā rūrōb.

39Abā kú shā uwōg tī som tī rūrōb uwae kusóg Rimam, tí uwōg tī som tī rūrōb uwōg ukwāb.

© 1995, The Bible League

40Ámá abā kú fxāen mbé anunn awá icwū tī sité-bā ikén kujwó bē, ú kú cī ikén-bā tī tīkōng. Isim yīne abā ku jwám Rimam yī uwae irá tī rī tī rikób tí rikób uwé ande ikyāen tī ande nā táng bāa, abā nā si ande tī tīnyang. Ame kú rī té nī, rikwén tī Rimam ú pwen bā kpāg skeb tág pú yī aná ande tī tsítsí mēmē!”

41Yesu som fēr uwōg tī ande kú tā ikén na Rimam atáng. Awū kú sáe ande yāng akwēn kú tā ikén-bā na Rimam. Ande tī rifúnn kú pū aser sī yāng-yī.

42Ámá uwá icwū íkī tī sité-wū ikén kujwó bē rū bá ú bá tā anáwū waeri ifaen.

43Yesu kūnn ande tī imbyí-wū bá yī uwōg-wū ú rī té bā bāa, "Kubēntī tī ame kú rī té nī, waeri ifaen tī uwá icwū wūne sa tā na Rimam, skeb pú yī aná ande tī tsítsí pátág.

44Ikyāen imí, ande bāne mēmē sa ikén-bā rū yé uwae rifúnn-bā. Amáa uwá icwū wūne si undá tī rikāen. Awū tā na Rimam ikén tī awū sité kujwó-wū mēmē; awū sité-wū aser íkī ná ikén tī cī cwúcwo bē!"

Markus 13

1Kiyé tī Yesu nwúnn kú rū yé uwae Kusóg Rimam, kínjō uwae ande tī awū kú kwén na bā ikén rī té wū bāa, "Kúkwén, sáe asóg yīne tī ā mbye yī mēmē tí atxom nyang tímambē.”

2Yesu rī té wū bāa, "Tī afu kú núng asóg tī tīyāng tī tīnyang yīne, uwé iké kutxom íkī ú náe tsá-wū risū kutxom íkī bē. Mēmē ú kyáen sī pátág.”

3Kiyé íkī Yesu som tsá Rikwen Zetunn ú kāfe uwé tág Kusóg Rimam. Bitrus tí Yakubu tí Yohana tí Andarawu rū bá uwōg-wū. Ande íkī tá-bā atáng bē, sé abā itsóng ámām.

4Abā rī bāa, "Rī té tī kiyé tī abā ú byīnn mbúb kusóg Rimam tī afu rī ne, cwúcwo, ikén tī ú tātsó tī, tī atī ú núng kiyé tī ikén yīne ú nde ú si imí?”

5Yesu rī té bā bāa, "Nī núng afxen-nī ribén nyinyang, bē unde íkī ú bá kyāefā nī.

6Uwé iké ande kō tímambē ú bá uwae rinyí-m. Abā ú kyāefā ande yāng akwēn bāa, 'Ame si awu tī Rimam tsáb tsi,' ikyāen yīne abā ú nda ande ā yá fengó Rimam tā.

7Kiyé tī anī a kú fxēn ā kú tā riká fēr té nī, cwúcwo anī a kú fxēn iten riká tī ā kú tā utēn íkī tī tá fengó tī rwēn, nī yēr-nī anyīng utōb bē. Mēmē ikén yīne ú nde kāng, rícwūnnkyī utēnse bá-wū kéka bē.

8Ikyāen imí utēn tí utēn ú tā riká té átsō. Akwe tí akwe ú tā riká té átsō. Ribén ú kyi ijwē kyī fé uwōg mēmē. Rimenn ú pū utēnse. Ikén ayīne si pāngmá umbae tī pwé tītawé.

9"Anī tí risū-nī, nī núng afxen-nī ribén nyinyang tī ikén tī ú tu nī. Ikyāen imí ande íkī ú ye nī rū yī kusóg rikwén. Ande ú byīnn nī kutxu uwae asóg tī ā kú fén Rimam atáng. Aríkī ú ye nī bá uwé ande tí risū utēn tí uwé akwe ikyāen-m. Anī ú rī na bā irá-m tī tīnyang.

© 1995, The Bible League

10Mēmē itso ande tī utēnse ú fxēn kāng irá-m tī tīnyang tītawé ame ú kāfe bá.

11Kiyé wu tī ā ye nī ka kusóg rikwén ikyāen tī abā nā pwen nī rikwén, nī yēr-nī anyīng utōb risū irá tī anī ú rī té bā bē. Kiyé wū, Rimam ú tsó nī irá yī tī anī ú rī. Ikyāen imí, ī si-yī anī tī ú rī irá yī bē, Kusung tī Sāen Kyag tī ú rī.

12Kiyé wù, ínjā tí ínjā ú kāfe isim tā átsō, unde ú nde fengó tī ā ú wēn ínjā-wū. Abítsē ámá ú kāfe isim tā anyīsū-bā, anyīsū ámá ú kāfe isim tā abítsē-bā. Abā ú nde fengó tī ā wēn abítsē-bā.

13Ande yāng akwēn ú sa nī kuka ikyāen-m. Unde tī a bōm utōb bá kwār usir tī rícwūnnkyī, Rimam ú nwángrū wū.

14"Usir íkī anī ú núng kíkīn tī kú txí iyib. Ā ú ye yī tsi uwōg íkī tī fā fā atáng bē. (Afu tī kú pwen iwāen ikén tī báe, núng irá yīne nyinyang!) Kiyé tī anī a kú núng ayīne, anī ande tī a tá utēn tī Yahudiya, nī tēr inyae tsō yī rikwen.

15Unde tī a tá uwae ukág, awū a nde-wū kukyib bāa, awū nā ka ú pū kíkīn uwae kusóg tī náe bē.

16Unde tī kú nde wánde uwae risāen ufáng, awū a nde-wū kukyib bāa, awū nā ú kāfe rū yī uwae kununn tī awū nā ka ú pū átúpwá-wū bē.

17Ayáa! Andá tī kyaen rishwū tī abā tī ye sú umbae ajwó, ā ú nde rímāng kiyé wūne!

18Nī jwám Rimam ikyāen tī inyae-nī ā bá tá-yī isháen ufam jang bē.

19Rikāen tī uwae kiyé wū tī ame kú rī ne ú skeb tág pú yī rikāen mēmē páb, tí tī Rimam kyāe utēnse bá kwār tī yáka ne. Ámá ande ú ngwā-bā rikāen itso yīne uwé iké cwúcwo bē.

20Rimam ko sī pú wū usir rikāen yī, bē unde íkī tá-wū uwae utēnse tī wū ú nwángrū bē kó tī kínjō. Amáa ikyāen irá ande-wū tī awū tsáb bā tsáb tī tá uwae ande tī utēnse, né awū kosī usir rikāen yī.

21Asití unde a rī té fu bāa, ‘Núng Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi nā tá re!' kó awū a rī bāa, ‘Núng Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi nā tá uwé akwēn ne!' rū-fu kubēntī tí irá-wū ayī bē,

22ikyāen imí, ande íkī tī kú yēr rífēn ú bá nwúnn kú rī bāa, abā tī nā si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi. Aríkī ámá ú rī bāa, abā nā si ande tī kú yā iskin irá Rimam. Abā ú nde wánde tī tsotso tī ú fur ayíb uwé ande, ikyāen tī abā ú kyāefā ande tī Rimam tsáb bā tsáb, asití abā a kyāefā fob bā.

23Ame kú rī té nī bāa, nī som usom-nī tí ujwín! Ame kú rī té nī tí tī ikén yī nde-yī kéka bē.

24"Isim tī kiyé rikāen ne a mām pú yī, usir ú kāfe utítáng, uwōg ú byi kyī. Usháen ámá ú tsēn-wū cwúcwo bē.

© 1995, The Bible League

25Aser tī tá apupwen ámá ú jwunnsī bá yī ribén. Ikén tī sité kūkō tī apupwen ámá mēmē ú kyi ijwē.

26Isim ayīne tírī, anī ú núng Umbae Unde ú rū kú bá uwae ábyī tī apupwen. Awū ú bá tí kūkō tí rūrōb tí riyinn.

27Ámá, awū ú tōm átōm-wū tī apupwen tī ā rū yī kujwó usir tī kiskínn tí tī uréb, uwé tī kujwó rícī, uwé tī kujwó ifé, apupwen tí ribén, tī ā ka kūnn byír ande-wū tī awū tsáb bā tsáb.

28"Anī kwén ikén uwōg kútútūng. Kiyé tī ayī a mbubtā kú wāen awāen-yī, anī núng ye pú nī tī usháen usīn nā kyang kú yáen kú pú wū.

29Ayī si ahán ámá, kiyé tī anī a núng ikén yī tī ame rī ne ā kú nde, anī ā núng bāa, ame kyang kú yáen kú pú m, tsítsí kpāng tī ame ú bá.

30Kubēntī tī ame kú rī té nī, ikén yīne ú nde tu aríkī uwae-nī ítawé abā ú cwū,

31Apupwen tī ribén ú māmām, amáa irá unju-m ú tsi kukunn rū fé yī uwé.

32"Unde tá-wū tī wū núng usir wū, kó kiyé wū, tī ikén yīne ú nde bē. Kó átōm Rimam tī apupwen, ā núng-bā bē. Umbae Rimam tí risū-wū núng-wū bē, sé Íte-wū kínjō-wū ámām tī núng.

33Nī núng nyinyang! Nī som usom-nī tí ujwín, tí Rimam tī jwám ikyāen imí anī núng-nī kiyé tī ikén yīne ú nde bē.

34Ikén yīne mēmē ú nde pāngmá unde íkī tī kú rū fengó rikyen. Awū sa ikén tī tá uwae kununn-wū mēmē ú sa na apyí-wū kujwó. Kó unde tītínī uwae-bā tu wánde tī wū ú nde. Awū rī té unde tī kú som kyī ufu kusóg bāa, awū nā som usom-wū ámá tí ujwín.

35To, anī ámá, nī som usom-nī tí itsab, ikyāen imí anī núng-nī kiyé wū tī unde tī kununn ú bá bē. Íkī bē, awū ú bá uréb. Íkī bē kukan utítáng, íkī bē awū ú bá tí mbakúnn kú tā irá. Íkī bē awū ú bá tí kiskínn.

36Nī som usom-nī tí ujwín, bē ayī nyang-yī tī unde tī kununn wū ú bá purug nī anī kú cwāg kicwāg bē.

37Irá tī ame kú rī té nī ne, ame kú rī té kó unde tītínī: Kó ayē mēmē ā som usom-wū tí ujwín!"

Markus 14

1Ayī tsítsí usir ifaen tītawé Mbayahuda ú nde ukwāb tī abā kú tángsom tí itīnwángrū-bā uwae utēn tī Masar tí ukwāb tī ifaen, tī ā kú kūnn yī bāa, ukwāb ná burédi tī sité-yī tí yísiti bē. Ande tī uwé ná kúkwén Rimam tí ande tī kú kwén na ande irá Icwe, kú shā fengó tī kitam tī abā nā ú ye Yesu ú wēn wū wēn.

2Amáa abā rī bāa, "Atī ú ye-tī awū usir ukwāb yīne bē, bē ande ú nwúnn tí irá tī nyāe."

© 1995, The Bible League

3Tī Yesu tá Betanya uwae kununn Siman, tī kicáeb kum kú cī wúcī ajwó, undá íkī sáng bá uwōg-wū tí itúrbasā kindob tī tīnyang tī kú nung kuyang tī tīnyang. Ā kyāe kindob yī tí atsīng kíkīn tī ā kú kūnn wū bāa nárdi. Kindob yī sité aser kō tímambē. Ámá undá wū mbubtā itúrbasā wū ú sa kindob yāen sī Yesu risū.

4Aríkī uwae ande tī tá atáng tsō rináe, kú pwén unju té átsō bāa, "Á! Á! Ā nde rímāng kú ndembéb kindob yīne!

5Ayī nyang skeb tī ā sa kindob jāeb cī, ú pū aser yī kan na ande tī rikāen. Abā ú tu siskeb acwúr ázurfa úkōb itā!" Ámá abā fwān undá wū irá.

6Yesu rang bā bāa, "Anī nde rímāng kú fwān undá wū kibyāg? Nī yá wū tā. Ikén tī awū nde na m si wánde tī tīnyang.

7Kó usir tītínī, anī kú som té ande tī rikāen. Asití anī a kú shā tī anī ú nde na bā ikén tī tīnyang, nī ú nde na bā. Amáa ame ú som kunn-m té nī bē.

8Undá wūne nde pú wū ikén tī awū nde tu. Awū bá tī wū bá kyāe nyang ijwē-m tí kindob ikyāen itīcwū-m tí itīnji-m tī tsi jí m uwé.

9Kubēntī tī ame kú rī té nī, ikén tī undá wūne nde té m ne, abā ú rī yī kó akā uwae utēnse uwōg tī ande kú rī Irá Tīnyang ná Rimam. Ā ú tángsom té kujwó wánde-wū yīne."

10Tírī, Yahuda Iskáríyoti, tī si kínjō uwae abā ande rijwēr asū ifaen tī Yesu kú kwén na bā rū ka tu ande tī uwé ná ákwén Rimam ikyāen tī awū nā ka sa Yesu jāeb cī na bā.

11Tī abā fxēn irá-wū ayī, abā tsēn utōb té wū. Abā yēr unju té wù bāa, abā nā ú pū na wù aser. Isim ayīne, awū shā fengó tī awū nā ú ye Yesu rū yé na bā.

12Usir tī kucang ná ukwāb-bā ná burédi tī sité-yī yísiti bē nde pú yī. Ayī si kiyé tī abā kú yēr wēn mbawén, kú tángsom té itīrūyé-bā uwae utēn tī Masar. Ande tī pūtsá Yesu rang wū bāa, "Uwōg tī afu kú shā tī atī nā kyāe nyang na fu tī fu cī ukwāb atáng si akā."

13Ámá Yesu tōm pū ande ifaen uwae-bā ú rī té bā bāa, "Nī rū yī uwae uka. Anī ú tu unde íkī tī sú kitútong ámbyī. Nī pūtsá wū

14rū yī kununn tī awū ú sáng atáng. Nī rī té unde tī kununn wū bāa, Kúkwén nā kú rang kusóg rikyen tī awū tí ande-wū ú cī ukwāb atáng.

15Unde wū ú tātsó nī kusóg ipim tīyāng tī apupwen. Mēmē ikén tī anī a kú shā tá atáng. Ī si uwōg wu tī anī ú kyā wúcī tsika atī atáng."

16Ande ifaen abā nwúnn ú sáng yī uwae uka. Abā tu ikén mēmē pāngmá tī Yesu rī té bā. Abā nde wúcī ná ukwāb tsi atáng.

17Tī usir tē pú wū, Yesu tí ande tī umbyí-wū rū bá.

© 1995, The Bible League

18Tī abā som kú cī wúcī, Yesu rī té bā bāa, "Kubēntī tī ame kú rī té nī, unde íkī uwae-nī iké ú sa m jāeb cī na ande tī riká-m. Unde wū si kínjō uwae ande tī kú cī wúcī té m iké."

19Tī ande tī imbyí Yesu fxēn irá yīne, abā béb utōb. Abā kú rang Yesu tí kínjō tí kínjō bāa, "Ī si amé a?"

20Yesu rī té bā bāa, "Unde wū si kínjō uwae-nī ande-m rijwēr asū ifaen ne, unde tī té m sa kujwó sī uwae íkye wūne.

21Umbae Unde ú cwū pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam risū-wū. Amáa ayāe! Ayī ú béb tsi unde wū tī wū ú túr me na ande tī riká-m! Ayī nyang skeb tī ā mbae-bā unde wū utēnse bē!"

22Tī abā kú cī wúcī, Yesu ye burédi ú nde na Rimam fxāefā ú nyāngtā burédi wū tí ajwó-wā na bā. Awū rī bāa, "Mbé burédi wūne tí nī cī, ī si rimēnn ijwē-m."

23Isim ayīne, awū ye kitú ámbyī ánab ú nde na Rimam fxāefā ú ye na bā, Mēmē-bā ngwā.

24Awū rī té bā bāa, "Ayīne si anyīng-m tī ú yāen mbúb ikyāen ná ande yāng akwēn. Anyīng-m yīne si ikén tī tātsó unju tī yēr tīshé tī Rimam yēr té ande.

25Kubēntī tī ame kú rī té nī, ame ú ngwā-m ámbyī ánab cwúcwo bē, sé usir tī ame ú ngwā yī yī fengó tīshé uwae Kurū Rimam apupwen."

26Ámá isim tī abā yāng pú bā akyáng, abā nwúnn ú pù átsō rū yī Rikwen Zetunn.

27Yesu rī té bā bāa, "Mēmē-nī ú tēr shag ú shaen m, ikyāen imí Rimam rī irá uwae Kutsīngkén-wū bāa, awū nā ú wēn unde tī kú shi mbawén, mbawén yī ámá ú tēr yāen shag.

28Amáa isim yī tī ame a nwúnn pú m uwae kuskab tí unyāng, ame ú rū uwé-nī rū yī Galili."

29Bitrus rī té wū bāa, "Kō asití mēmē-bā a tēr yá fu tā, ame ú yá fu tā-m bē."

30Yesu rī té wū bāa, "Kubēntī tī ame kú rī té fu, utítáng wūne, tí tī mbakúnn a tā irá fob-wū atsēpú ifaen bē, afu ú shaen ishaen fob atsēpú itā bāa, afu nā núng jí-fu ame bē."

31Ámá Bitrus rī kyī irá té wū tí kpākang bāa, "Kó asití ā wēn m wēn ikyāen náfu, ame ú pyír-m afu bē. Ame ú cwé!" Abā ande ná Yesu tī tsítsí mēmē rī irá pāngmá tī Bitrus rī ámá.

32Yesu tí ande tī pūtsá wū rū ka fob uwae risāen íkī tī ā kú kūnn wū bāa Getsémáne. Awū rī té ande-wū bāa, "Nī som jí m tí iké. Ame ú rū ka ú jwám Rimam."

33Ámá awū pū Bitrus tí Yakubu tí Yohana kora ka uwé. Anyīng yēr wū utōb tímambē. Awū fxēn tí utōb tī byāg si-yī tī tī rī bē.

© 1995, The Bible League

34Awū rī té bā bāa, "Utōb-m byāg tímambē, ú shā tī wū ú wēn me. Nī som iké. Nī som tí ujwín."

35Awū ko rū yī uwé kpāng ú jwunn íkyig ú kú jwám Rimam bāa, kó íkī bē, asití ayī a ú nde fob, kiyé rikāen yīne nā ú yāfe wū.

36Awu jwám bāa, "Itsē, afu Itsē-m, ikén mēmē cáeb-yī cáeb uwōg-fu bē. Afu a cwé irá, yera rikāen yīne rū uwōg-m. Amáa ame ú cwé ikén tī afu kú shā, si-yī ikén tī ame kú shā bē."

37Uwōg wūne, awū kāfe bá tu ande-wū itā bāne kú cwāg kicwāg. Awū rang Siman Bitrus bāa, "Siman, afu kú cwāg kicwāg a? Afu ú nde tu-fu tī afu ú som tí ujwín kiyé kpāng bē a?

38Nī som tí ujwín. Nī jwám Rimam, bē anī ú pū kutxáe Shetann."

39Awū kāfe ko rū kyī yī uwé kpāng cwúcwo ú jwunn íkyig ú kú jwám Rimam kú rī kyī irá pāngmá tī kucang.

40Tī awū kāfe bá uwōg ande-wū abā, abā kú cwāg kicwāg cwúcwo. Ayíb-bā rōb teng tí kicwāg. Abā shā num tī irá tī ā rī té wū.

41Tī awū kāfe rū ú ka kāfe bá kyī tī apū itā, awū rang bā bāa, "Anī tá tí uwae kicwāg tī cwāg ú kú pu bwe unyāng tí atáng a? Ayī pāng pú yī. Kiyé wū bá pú wū tī ā ú ye Umbae Unde na ande tī kú nde ikéntītíbī.

42Nī nwúnn tī tī rā. Núng! Unde tī ú sa m jāeb cī bá pú-wú!"

43Tí tī awū tá tí uwae irá tī rī, Yahuda Iskáríyoti bá pú-wū. Awū si kínjō uwae ande rijwēr asū ifaen tī Yesu kwén na abā. Ande yāng akwēn pūtsá wū. Ā ye sú usú riká ajwó. Ande tī uwé ná ákwén Rimam tí ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam, tí ande ndufū tī kú myae irá, abā tī tōm ande bāne bá ikyāen tī abā nā bá ye Yesu.

44Tī uwé-yī, unde tī ú túr Yesu na bā (awū Yahuda) rī té mām pú wū ande bā ikén tī awū ú nde. Awū rī té bā bāa, "Unde tī ame a ye wū bur utōb si unde tī anī kú shā. Nī ye wū tī nī núng wū nyang nyang, bē awū ú shir nwángrū."

45Uwōg wūne, tī Yahuda bá fob pú wū, awū ru yīnn yī uwōg Yesu ú ye wū bur utōb, rī bāa, "Itsēkurū!"

46Ámá ā sáng kob Yesu ú ye wū tírī.

47Unde íkī tī kú tsi té Yesu atáng nwāerā kisīm-wū tī wū pyé upyí ná kúkwén Rimam tīyāng. Amáa kisīm-wū ka skīnra kutóng unde wū tíka.

48Isim ayīne Yesu rī té bā bāa, "Anī bá uwōg-m tí usú riká tī anī ú ye m, pāngmá ame nā si unde tī kú sī kubwā bá fengó?

49Kó usir tītínī ame té nī som té átsō, kú kwén na ande ikén uwae kusóg Rimam. Anī ye-nī ame bē. Anī kú nde ayīne ikyāen tī anī ú kúmunn irá yī tī ā báe risū-m uwae Kutsīngkén Rimam tī kutē."

© 1995, The Bible League

50Uwōg wūne, ande tī imbyí Yesu mēmē yá wū tā ú tēr yāen shag.

51Utāen unde íkī tī si kínjō uwae ande tī pùtsá Yesu yáb kútúpwá ú tsi fēr atáng. Ande bā shā tī abā ú ye wū fā tí atáng.

52Amáa awū shi fwēr ú yá kútúpwá tīyáb-wū tā ú tēr rū tī ribam.

53Uwōg wūne, abā pū Yesu rū yī kununn kúkwén Rimam tīyāng. Mēmē ande tī uwé ná ákwén Rimam tī tsítsí, tí ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam, tí ande tī kú myae irá mēmē rū bá byír uwōg-wū ámá.

54Bitrus ámá pūtsá Yesu, kú kyang tī isim tī isim akwēn. Awū sáng yī utab ishī kununn kúkwén Rimam tīyāng ú rū ka som kú wē urwā tí ande tī som kyī kusóg undufū Rimam.

55Ande tī uwé ákwén Rimam tī kú fén Rimam fā tí ande ndufu tī tsítsí tī kú pwen rikwén mēmē, kú shā tī abā ú tu irá íkī tī abā ú rī risū Yesu tī abā nā ú wēn wū. Amáa abā tu-bā irá íkī bē, kó tī kínjō.

56Ande munnáe munnáe yēr rífēn risū-wū, amáa unju-bā ren-yī uwōg kínjō bē.

57Rícwūnnkyī-yī aríkī uwae-bā nwúnn ritsen ú rī irá tī rífēn náe tsá wū bāa,

58"Atī fxēn wū, awū rī bāa, awū nā ú byīnn mbúb kusóg Rimam wūne tī ande mbye wū tí ajwó-bā, ámá awū nā ú mbye mām kusóg íkī uwae usir itā tī nā si-yī unde tī nā mbye wu bē."

59Irá-bā ayī ámá rū kwār-yī átsē bē.

60Kúkwén Rimam tīyāng nwúnn ritsen uwé ande mēmē ú byīb Yesu bāa, "Afu sité-fu tí irá tī tī rī risū irá yīne tī ande bāne kú rī risū-fu ne bē a?"

61Amáa Yesu bwē tág ikén-wū skírr. Awū rī-wū irá íkī bē. Kúkwén Rimam tīyāng wū kāfe ú byīb kyī Yesu irá cwúcwo bāa, "Afu tī si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi a? Afu si Umbae Rimam a?"

62Yesu cwé bāa, "Ame si awū. Uwé iké ámá, anī ú núng Umbae Unde kú som kujwó rícī ná Rimam. Anī ú núng wū awū ú sī apupwen bá uwae ábyī."

63Tī kúkwén Rimam tīyāng fxēn irá yīne, awū ndembéb utōb ú ye átúpwá-wù shir yáen tí ajwó-wu tī wū tsó utōb tī ndembéb-wū. Awū rang ande ndufū tī tsítsí bā bāa, "Irá tī awū rī ne, anī kú shā kyī irá íkī risū-wū cwúcwo a?

64Anī fxēn pú nī irá-wù ayī. Awū kú kūnn ijwē-wū bāa, awū nā si Rimam. Anī núng rímāng?" Mēmē-bā shaen irá-wū bāa, awā nā nyae tsá pú wū icwe, ikyāen yīne, awū nā pāng itīcwū.

65Uwōg wune ande íkī uwae-bā tūb atsáng sī Yesu ijwē. Aríkī pū ikén yīr kyī wū ayíb. À té wū kú rug átsō, kú rang wù bāa, "Áyē tī rug fu? Rī té tī!" Ande tī kú som kyī kusóg kúkwén Rimam tīyāng ámá té wū kú táe átsō.

© 1995, The Bible League

66Bitrus tá tí uwae utab ishī atáng, ámá mbawándab íkī tī si kínjō uwae apyí ná kúkwén Rimam tīyāng rū bá atáng.

67Tī awù bá núng ye Bitrus kú wē urwā, awū sáe wū tsō sáe wù sī ú rī bāa, "Afu ámá fā uwae ná ande tī pūtsá unde tī Nazáréti wūne, awū Yesu wū."

68Bitrus txēn bāa, "Ame núng-m bē. Ame núng-m imbyí irá yī tī afu kú rī ne bē." Awū nwúnn iyen kyāeb utab ishī atáng ú sáng yī uwae ukág. Ámá mbakúnn tā irá tī kucang.

69Mbawándab wū núng ye wū, tī awū rū ka tsi kyī uwae ukág akwēn cwúcwo. Ikyāen yīne awū rū ka rī irá té ande tī tsi té wū atáng bāa, "Unde wūne fā uwae ande Yesu."

70Ámá Bitrus txēn kyī cwúcwo. Tī ayī pājí kpāng ahán, ande tī tsi uwōg wū atáng kāfe rī kyī té Bitrus bāa, "Kubēntī, afu si kínjō uwae-bā, ikyāen imí afu si unde tī Galili!"

71Ámá Bitrus ben uben bāa, "Ame a kú rī-m kubēntī bē, Rimam ā nde m tíbī. Ame núng-m unde wū tī anī kú rī irá risū-wū ne bē."

72Tī irá unju ne mbakúnn tā pū irá tī apū ifaen. Bitrus tángsom tí irá yī tī Yesu rī té wū tī kucang bāa, tí tī mbakúnn a tā irá fob atsēpú ifaen, Bitrus nā ú txēn bāa, awū nā núng fob awū bē atsēpú itā. Tī Bitrus tángsom té irá yī, awū ka náe irá tī jwúb.

Markus 15

1Ucwēfam-yī, tī kiskínn fífáe, ande tī uwé ná ákwén Rimam kūnn byīr andufū tí ande tī kú kwén Icwe Rimam fā kyī tí ande ndufū tī tsítsí tī kú myae irá mēmē. Tī abā myae mām pú bā irá, abā yīr Yesu ú pū wū rū ka na Bilatus unde tī uwé utēn.

2Bilatus byīb wū bāa, "Afu tī si ukwe Mbayahuda a?" Yesu rī té wū bāa, "U rī pú fu."

3Uwōg wāne, ande tī uwé ná ákwén Rimam yēr irá náe tsá Yesu bāa, awū nā nde ikéntītíbī munnáe munnáe.

4Bilatus kāfe rang kyī Yesu cwúcwo bāa, "Afu ú rī-fu unju-fu bē a? Fxēn irá yāng-yī tī abā kú rī risū-fu ne."

5Amáa Yesu mbub-wū unju bē, ámá irá yī fur Bilatus ayíb.

6Kó kusang tītínī tí kiyé ukwāb tīyāng a nde pú yī, Ukwe Bilatus kú sa rū yé na ande tī utēn atáng unde kínjō uwae ande tī ā ye bā sáng púrsuna, né ande a jwám wū risū unde wū.

7Uwae kiyé wūne, unde íkī tá atáng, rinyí-wū bāa, Barabas. Awū tá uwae kusóg púrsuna fā té ande íkī tī wēn ande uwae riká-bā tī ā tā tí ande tī ye sú utēn.

8Ikyāen yīne, abā Mbayahuda pū átsō bá byír uwōg Bilatus ikyāen tī ā jwám wū tī wū nā nde na bā ikén tī awū kú nde nā kób bā kó kusang tītínī.

9Bilatus rī bāa, "Anī kú shā tī ame nā sa rū yé na nī ukwe-nī a?"

© 1995, The Bible League

10Awū rī irá ne ikyāen imí, awū núng pú wū tī ande tī uwé ná ákwén Rimam kú tsínn kutsínn risū Yesu, né ikén tī nde ā sa Yesu bá na wū.

11Ámá ande tī uwé ná ákwén kāng fā ande tī funn atáng tī abā nā jwám Bilatus tī awū nā sa rū yé na bā Barabas risū unju Yesu.

12Bilatus kāfe ú rang kyī bā cwúcwo bāa, "Ame ú nde rímāng tí unde wū tī anī kú kūnn wū bāa, Ukwe Mbayahuda?”

13Ámá abā mbub ukúnn bāa, "Ye wū rū ka kwēr!”

14Bilatus rang bā bāa, "Ikyāen imí? Ikéntītíbī-wū si imí tī awū nde?" Ámá abā táen irá skeb kyī tī kucang ú nghāe irá bāa, "Ye wū rū ka kwēr!”

15Uwōg wūne, Bilatus kú shā tī wū nā tu kutxúwé tī tīnyang uwōg ande. Awū sa rū yé na bā Barabas. Ámá awū rī té sója-wū bāa, abā nā byīnn Yesu kumbáb, tí abā nā ye wū ru ka kwēr kutúkū tī tā cice. Abā rū ka nde ikén yī pāngmá tī awū rī.

16Isim ayīne sója pū Yesu kú sáng yī ushī uwae kununn unde tī uwé utēn. Abā ka kūnn byír tág sója tī tsítsí mēmē.

17Abā pū itso kútúpwá tī tībyāen tī ukwe kú sī ú pū sī Yesu ijwē. Abā ka kyāe íkajwō pāngmá kibur ukwe ú sa bur wū risū.

18Isim ayīne ā kūnn jí wū irá ú kú rug wū kujwó bāa, "Unyāng-fu ā kō rū yī uwé, Ukwe Mbayahuda!”

19Ā kú rug wū ípúg risū, kú tūb atsáng sī wū, kú jwunn íkyig uwé-wū bāa, abā nā kú nda wū rūrōb.

20Tī abā txir mām fé wū ahán, abā tūnn tsō arwun tī tībyāen tī abā pū sī wū kucang ú pū arwun tī anáwū sī kyī wū tí atáng. Isim yīne ā pū wū rū yī ise tī ā ka ú kwēr wū.

21Tī abā pū wū kú rū kú yé uwae uka atáng, ā tu unde íkī tī rū ufáng kú bá. Rinyí-wū si Siman, unde tī Kirene. Awū si itsē Alezanda tí Rufus. Sója bā kāng fā wū tī wū nā sú kutúkū wū tī abā nā ú kwēr Yesu atáng.

22Abā pū Yesu tsō yī kumbúkunn íkī tī ā kú kūnn wū bāa Gólgóta. (Imbyí rinyí Gólgóta bāa, uwōg kukótō risū.)

23Tī abā ka fob fé atáng, ā sa na Yesu ámbyī ánab tī ā na yī fā tí acīn íkī tī rinyí-yī sī murr, amáa awū pyír ú ngwā-wū ayī bē.

24Isim yīne abā ye wū kwēr ijwē kutúkū wū. Abā pū átúpwá kan na átsō yī fengó ná áfōb ashwúpang tī tā.

25Aser itsóngnje tī kiskínn si kiyé tī ā kwēr Yesu.

26Ā báe ariraen-wū fxeb risū kutúkū wū bāa, "Awūne si Ukwe Mbayahuda.”

27Abā pū ande ifaen tī kú byīnn fxāen mbé ikén ande fengó, kwēr fā tí iyen kyāeb Yesu atáng, kínjō kujwó rícī, kínjō kujwó ifé.

© 1995, The Bible League

29Ande tī kú yāfe fengó atáng mēmē kú txūn wū asú, kú jwunn tí risū títág, kú rī bāa, "Mhm, afu rī bāa, afu nā ú mbúb Kusóg Rimam tīyāng, nā ú mbye cwūnn wū uwae usir itā!

30To, nwángrū ijwē-fu risū kutúkū wūne tī fu sī bá ribén!”

31Ande tī uwé ná ákwén Rimam tí ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam kú byīb Yesu unghāe bāa, awū nā nwángrū pú-wū ande íkī, amáa awū nde num tī awū nwángrū risū-wū!

32Awū si Unde tī Rimam Tsáb Tsi! Awū si Ukwe Mbayahuda! Yátā tī wū sī risū kutúkū bá tīnine tī tī núng, tī atī ú rū uwae kínjō uwōg-wū! Ande ifaen tī ā pū kwēr fā atáng kú txūn wū asú ámá.

33Tī usir tá kitáen pam pam, uwòg byi kyī, bá kwār uréb.

34Uwae kiyé wū, Yesu kūnn irá tī afxenjwín tī ribōm bāa, "Eloyi, Eloyi, lama sabákatáni." Imbyí-yī bāa, "Rimam-m, Rimam-m, ikyāen imí tī afu sáe-fu ame ayíb ijwē bē.”

35Ande tī tsi atáng fxēn irá-wū ayī. Ā rī bāa, "Nī fxēn, awū kú kūnn Iliya irá.”

36Unde íkī uwae-bā atáng tēr inyae rū ka sa sosó jwāe uwae ámbyī ánab tī fafab ú sa tēr sī ukum ú sa ndab tā tsō yī apupwen uwōg unju Yesu tī awū nā ngwā. Abā rī bāa, "Tsi tum tī tī núng íkī bē Iliya ú bá nwángrū wū risū kutúkū tī cice ne.”

37Ámá uwōg wūne, Yesu jwúb irá tí afxenjwín tí ribōm ú cwū-wū.

38Uwae kusóg Rimam tīyāng, kútúpwá tá atáng tī abā sa yēr tsēn uwōg tī ande kú sáng atáng. Kiyé tī Yesu cwū ne, kútúpwá wūne kantā ifaen tí apupwen sī bá furū tī ribén.

39Kiyé wū ámá, unde tī uwé sója tsi ribén uwé Yesu. Tī awū núng itso itīcwū tī Yesu cwū ne, awū rī bāa, "Káya! Unde wūne si kāng Umbae Rimam, kubēntī.”

40Andá íkī tá atáng, abā tsi fengó tī rwēn, kú sáe ikén yī tī kú nde ne. Abā si Salome tí Meriyamu Magadaliya tí Meriyamu íya Yose tí Yakubu tī rícwūnnkyī, fā kyī tí andá íkī.

41Kiyé tī Yesu kú nde wánde-wū utēn tī Galili, andá bāne té wū pūtsá átsō ú kú ndeya wū. Andá íkī yāng akwēn tī pūtsá wū rū bá yī Urushalima. Abā tá ribén atáng ámá.

42Ayī si usir tī abā kú kyāe ijwē-bā ikyāen tī ucwēfam-yī si usir ikyīnn-bā. Ikyāen yīne usir jwó uréb-yī,

43Yusufu Arimateya tī si kínjō uwae ande ndufū tī kú pwen rikwén rū bá. Ande kú sa rūrōb na wū kō tímambē. Utōb-wū tsi yī Kujwó Ukwe ná Rimam. Awū bōm utōb ú rū yī uwōg Bilatus ú ka jwám tī ā nā sa na wū rukōm Yesu.

44Tī Bilatus fxēn bāa, Yesu nā cwū tsi-wū tsi bē ahán, irá yī fur wū ayíb. Awū kūnn unde tī uwé sója irá ú rang wū bāa, "Yesu cwū pú wū a?”

© 1995, The Bible League

45Tī Bilatus fxēn unju unde tī uwé sója bāa, Yesu nā cwū pú wū, awū cwé na Yusufu tī awū ná ye rukōm Yesu nā rū ka nji.

46Ámá Yusufu jāeb kútúpwá rukōm tī tītsēn ú rū ka ye rukōm Yesu sī bá yī ribén. Isim yīne awù cwīn rukōm Yesu tí kútúpwá rukōm tītsēn ú ye rukōm wū rū ka náe uwae uwáe kutxom tī awū mūm tsi kutē. Awū túr kutxom tīyāng bá tā kyī unju uwáe wū.

47Meriyamu Magadaliya tí Meriyamu íya Yose núng pú bā uwōg wū tī Yusufu ye rukōm Yesu rū ka nji atáng.

Markus 16

1Tī usir ukyīnn-bā yāfe pú wū tírī, Meriyamu Magadaliya tí Salome tí Meriyamu íya Yakubu, nwúnn ú rū ka jāeb acīn tī kú nung kuyang tī tīnyang, ikyāen tī abā ú sa rū ka yāen sī rukōm Yesu.

2Ucwēfam-yī usir tī kucang uwae kutsáb nábā, tī kiskínn fífáe abā nwúnn kú rū yī kuskab Yesu atáng.

3Tī abā kú kyang ikyin kú rū, abā kú rī irá tétsō bāa, "Áyē tī ú kāen rū na atī kutxom tī abā sa cwūnn kyī unju kuskab?”

4(Kutxom wū kō kēn pú wū.) Ámá tí abā pū ayíb tsō, abā núng tī ā kāenra kutxom wū rū pú bā unju kuskab atáng.

5Tī abā sáng yī uwae kuskab wū, abā núng utāen unde tī sī arwun tītsēn, awū som kujwó rícī uwae kuskab atáng. Ikyén ricwú ye bā si-yī tī tī rī bē.

6Utāen unde wū rī té bā bāa, "Nī kyén-nī ikyén ricwú bē! Ame núng pú m tī anī kú shā Yesu unde tī Nazáréti tī ā kwēr wū kutúkū tī cice ne, awū nwúnn pú wū tī unyāng. Awū tá-wū iké bē. Núng! Uwōg tī abā sa rukōm-wū náe atáng tá re!

7Tīnine, anī rū tī nī ka rī té ande tī pūtsá-wū, fā té Bitrus mēmē, bāa, Yesu nā tá uwé-nī ú kú rū yī Galili. Anī ú tu wū atáng pāngmá tī awū rī té nī kutē.”

8Andá abā tēr inyae rū yé uwae kuskab atáng, ikyāen imí unyāng kūnn bā tímambē. Ijwē-bā kú fūfwēr. Abā rī-bā irá té unde íkī bē, ikyāen tī abā kú kyén ikyén ricwú.

9Isim-yī tī Yesu nwúnn uwae kuskab, tí kiskínn fífáe usir tī kucang uwae kutsáb ná Mbayahuda, awū tawé tu Meriyamu Magadaliya, undá tī awū rwāe rū yé rijwen tītíbī itsóngfaen risū-wū kutē.

10Meriyamu rū yī uwōg ande tī tsítsí tī té Yesu som tétsō kucang, uwōg tī abā som kú jwúb irá ricwú atáng. Awū rī té bā bāa, awū nā núng pú wū Yesu.

11Ámá, tí abā fxēn bāa, Yesu nā nwúnn pú wū tí unyāng, Meriyamu ámá nā sáe wū tí ayíb-wū, abā rū-bā uwae kínjō atáng bē.

12Isim ayīne, ande íkī ifaen uwae ande tī pūtsá Yesu rū kú yé uwae uka, kú rū yī ufáng. Tī abā kyang kú rū, Yesu tu bā tí ijwē tī tīshé.

© 1995, The Bible League

13Abā kāfe tí isim ú rū yī uwae uka ú ka rī té ande tī tsítsí tī kú pūtsá Yesu. Abā ámá rū-bā uwae kínjō uwae irá-yī bē.

14Isim ayīne, ande tī imbyí Yesu rijwēr asū kínjō byír kú cī wúcī uwōg kínjō. Ámá Yesu bá kpug fā bā atáng. Awū fwān bā irá ikyāen tī abā rū-bā uwae kínjō bē. Cwúcwo, ikyāen tī abā bōm pāng-bā risū. Ikyāen imí kó tī ande núng wū tī awū nwúnn tí unyāng, abā cwé-bā bē.

15Yesu rī té bā bāa, "Nī rū yī kó akā uwae utēnse, tí nī rī té ande mēmē Irá-m tī Tīnyang.

16Kó unde tītínī tī a rū uwae kínjō uwōg-m, a nde na wū batísma ámá, Rimam ú nwángrū wū uwae ikéntītíbī-wū. Unde tī a shaen ú rū-wū uwae kínjō uwōg-m bē, Rimam ú pwen wū rikwén tīcwū.

17Ande tī a rū uwae kínjō, abā ú nde ikén tī kú fur ayíb yī rinyí-m. Abā ú rwāe rijwen tītíbī rū yé risū ande. Abā ú rī irá tí unju tīshé tī abā kwén jí-bā ayī bē.

18Asití abā a ye ajwae tí ikōb yī kujwó, kó asití abā a ngwā acīn íkī tī kú wēn ande, ikén yīne mēmē ú nde-yī abā ikén íkī bē. Abā ú sa kujwó náe tsá risū ande tī kicáeb, ande tī kicáeb abā ú nwángrū uwae kicáeb-bā. Wánde yīne mēmē ú tātsó ande bāa, irá-m nā si irá tī kubēntī."

19Isim tī Itsēkurū-tī Yesu rī té mām ande tī pūtsá-wū irá yīne, awū tsō yī apupwen ú rū ka som kujwó rícī ná Rimam.

20Ande tī pūtsá-wū rū yī kó akā mēmē uwae utēnse, kú rī irá-wū tī tīnyang té ande. Itsēkurū-bā Yesu kú ndeya bā. Awū kú sa na bā wánde tī kú fur ayíb tī abā kú nde uwé ande, tī kú tātsó ande bāa, irá-wū nā si kubēntī.

© 1995, The Bible League

Luka

Luka 1

1Teyófílu unde tī uré-m, ande yāng-bā akwēn kwáb ú báe irá risū ikén tī nde kitángpwā-tī.

2Irá tī abā báe si irá tī atī kyangté uwōg ande tī núng ikén yī tí ayíb-bā tī kucang ú sa yī kyang kú rī té ande.

3Ame táng bāa, ayī nā ú nyang tī ame ámá ú báe irá risū ikén yī tí imbyí tí imbyí bá na fu ámá ikyāen imí, ame núng irá yī mēmē uwae asang yāng-yī tī wur rū ne.

4Ame kú báe yī ikyāen tī afu ú núng kubēntī ikén tī ā kwén na fu.

5Uwae kiyé ná Hiridus, Ukwe Yahudiya, unde íkī tá atáng, rinyí-wū si Zakariya, awū si kúkwén Rimam ú tá kumbúb ná Abíja. Uwá-wū si unda Haruna tī rinyí-wū si Alisabatu.

6Zakariya tí uwá-wū mēmē ifaen-bā si ande tī kú kyén ikyén ricwú Rimam. Abā si ande tī kubēntī uwé Rimam, ú kú pūtsá icwe Rimam mēmē sku sku tí utōb-bā kínjō.

7Amáa ā mbae-bā umbae bē, ikyāen tī Alisabatu si-wū undá tī kú mbae umbae bē. Mēmē ifaen-bā kyáen tág pú bā, si-yī tī ā mbae fob anyīsū cwúcwo bē.

8Usir íkī Zakariya nwúnn tī wū rū ka nde wánde uwae kusóg Rimam, ikyāen tī kumbúb náwū tī kú fén Rimam kiyé wū.

9Pāngmá tī ā rī uwae icwe ná kúkwén Rimam, ā tsábra wū Zakariya yī fengó ná kupwen tī pwen tī awū nā sáng ka tēn umung turarí uwae kusóg Rimam.

10Tī awū tá uwae kusóg atáng, mēmē ande ná Rimam funn ise kú jwám Rimam ikyāen imí ayī si kiyé tī ā kú ten na Rimam ikén tī ten.

11Ámá tī Zakariya nā ú núnúng, átōm Rimam tī apupwen rū bá tsi té wū atáng. Awū tsi kujwó rícī ná uwōg tī ā kú ten umung turarí atáng.

12Tī Zakariya núng ye átōm wū, ikyén ricwú ye wū, ijwē-wū kú fūfwēr.

13Ámá átōm wū rī té wū bāa, "Zakariya, kyén-fu ikyén ricwú bē, ikyāen imí, ā fxēn pú bā irá tī jwám-fu. Uwá-fu Alisabatu ú mbae na fu umbae tī uróm. Afu ú fwā rinyí-wū bāa, Yohana.

14Afu ú tu utōb tī tsēn ú pám ipám; ande íkī yāng akwēn ámá ú kam ushwú tī ā mbae umbae wūne.

15Ikyāen imí, awū ú si unde tīyāng uwé Rimam. Awū ú ngwā-wū ikén tī kú sa na unde ú shísháen bē. Awū ú munn té Kusung Rimam tí tī awū tá uwae rishwū íya-wū.

16Awū ú sa na ande tī Isréla yāng-bā akwēn kāfe bá uwōg Itsēkurū-bā Rimam.

© 1995, The Bible League

17Awū ú rū uwé Rimam tī wū kyāenyang na wū fengó. Awū ú tsó kūkō pāngmá aná Iliya, ú nde ikén-wū tí kpākang, ú sa ande tī kpág risū kāfe ande tī kú pūtsá irá tī kubēntī. Ayīne ahán awū kú nde ikyāen tī awū nā kyāe nyang utōb-bā ikyāen itībá ná Itsēkurū.”

18Zakariya rang átōm wū bāa, "Ame ú núng ikén ayīne rímāng? Ame kyáen tág pú m, uwá-m ámá kyáen tág pú wū.”

19Átōm wū rī té wū bāa, "Ame si Jibirilu tī kú tsi uwé Rimam. Ā tōm me tī ame nā rū bá rī irá té fu, tī ame nā sa irá tī tīnyang yīne rū bá na fu.

20Irá-m ayīne ú bá nde káng uwé iké, amáa ikyāen tī afu rū-fu kubēntī uwae-yī bē, afu ú tsi kyī unju ú rī tu-fu irá bē, sé usir tī ikén yīne a rū bá nde pú yī.”

21Ande tī funn ise som kú jī Zakariya. Abā kú kāb ikén tī nde ítawé awū som yēr uwae kusóg Rimam.

22Kiyé tī awū ka rū bá yī ise, awū rī tu-wū irá unju cwúcwo bē. Abā núng ye bāa, Rimam nā rī irá nā té wū uwae kúrwá, uwae Kusóg Rimam atáng. Awū kú tsó nyáng kujwó, ikyāen imí unju-wū tsikyī pú yī.

23Kiyé tī wánde-wū mām tág pú yī, awū nwúnn rū yī kununn.

24Isim irá ayīne uwá-wū Alisabatu kyaen rishwū. Awū nde isháen itsóng ú rū yé-wū ise bē, ú kú rī bāa,

25"Itsēkurū-m Rimam ndeya pú wū ame tírī uwae rishwū tī ame kyaen ne. Awū sa rū yé pú wū ame uwae rúkwāe tī wáe ayíb jwúnn ande.”

26Uwae isháen tī fā tī itsóngnjō Rimam tōm átōm-wū tī rinyí-wū si Jibirilu rū bá kyī uwae kimbae utēn íkī tī ā kú kūnn wū bāa Nazáréti, uwae utēn tī Galili.

27Awū rū ka tu mbawándab íkī tī rinyí-wū si Meriyamu. Unde íkī tī rinyí-wū si Yusufu, tī rishi ná Ukwe Dawuda, shā mām pú wū mbawándab wūne tī awū ú mbé wū mbé.

28Átōm wū rū bá uwōg Meriyamu ú bá rī té wū bāa, "Itīnyang si pú yī anáfu, mbawándab. Rimam té fu tá té átsō.”

29Tī Meriyamu fxēn irá yīne, ikyén ricwú ye wū si-yī tī tī rī bē. Awū kú kāb uwae utōb-wū bāa, itso irá tī kūnnjí tī rímāng tī si ahán bárā.

30Átōm wū rī té wū bāa, "Kyén-fu ikyén ricwú bē, Meriyamu, ikyāen imí afu tu pú fu risū tī tīnyang uwé Rimam.

31Afu ú kyaen rishwū, ú mbae umbae tī uróm. Afu ú fwā rinyí-wū bāa Yesu.

32Awū ú si unde tīyāng. Ā ú kūnn wū bāa, Umbae Rimam. Itsēkurū-tī ú sa na wū Kujwó Ukwe ná itsē-wū Dawuda.

33Awū ú náe ukwe risū rishi Yakubu tsi kukunn iké rū fífé yī uwé. Itīnáe ná ukwe-wū, rícwūnnkyī-yī ú tá-yī bē.”

© 1995, The Bible League

34Meriyamu rang átōm wū bāa, "Ámá ame ú mbae umbae rímāng tí ame núng-m uróm kéka bē?”

35Átōm wū rī té wū bāa, "Kusung Rimam ú sī bá risū-fu. Kūkō ná Rimam ú sī bá munn fu munn. Ikyāen yīne umbae wū tī afu ú mbae, ā ú kūnn wū bāa Umbae Rimam. Awū ú sité-wū tí ikéntītíbī bē,

36Cwúcwo, kayā-fu Alisabatu tī kyáen tág ne kyaen pú wū rishwū tī wū ú mbae umbae tī uróm. Awū tī ande kú kūnn wū bāa, undá tī kú mbae-wū umbae bē, kyaen pú wū rishwū. Usháen wūne fā tī itsóngnjō.

37Uwōg Rimam, ikén mēmē kpág-yī kpág bē.”

38Meriyamu rī bāa, "Ame si upyí Rimam. Mēmē irá tī afu rī ne, ā ú nde pāngmá tī afu rī ne." Ámá átōm wū nwúnn ú yá wū tā.

39Isim usir íkī kpāng, Meriyamu nwúnn tī awū nā rū ka kūnnjí kayā-wū Alisabatu irá. Alisabatu tí ubāen-wū Zakariya tá imbae utēn íkī tī tá imbyí rikwen uwae utēn Yahudiya atáng.

40Tī Meriyamu rū ka fob atáng, awū sáng kununn Zakariya, ú ka kūnnjí Alisabatu irá.

41Tī Alisabatu fxēn pú wū kikūnnjí ná Meriyamu, umbae tī tá rishwū-wū Alisabatu fxāe kāfe, Ámá tírī Kusung Rimam sī bá risū Alisabatu,

42Awū rī irá tsō tí ribōm bāa, "Afu tu risū tī tīnyang uwé Rimam skeb pú fu andá tī tsítsí. Itīnyang ā sī aná umbae tī tá rishwū-fu ne!

43J si ikén tī kú tsēn utōb tī kūkō tī íya Itsēkurū-m rū bá kú núng me.

44Tī ame fxēn kikūnnjí-fu, umbae tī tá uwae rishwū-m pam ripam, kú shwú ushwú.

45Afu ú tu itīnyang yīne ikyāen tī afu rū kubēntī uwae irá tī Itsēkurū-tī Rimam rī té fu.”

46Meriyamu yang akyáng bāa: "Ame kú tēb rinyí Itsēkurū-m tí utōb-m mēmē.

47Utōb-m tsēn ikyāen ná Rimam tī nwángrū m.

48Ikyāen imí awū núng me upyí-wū tí ayíb risi. Tsi iké rū yī uwé ande ú kūnn me bāa, undá tī tu itīnyang Rimam.

49Awū tī skeb ande mēmē. Ámá awū nde na pú wū ame wánde tīyāng. Rinyí-wū sāen kyikyag.

50Ande tī kú nda wū rūrōb, awū kú sáe bā tí ayíb risi. Anyīsū-bā ámá ú tu rínyanguwae-wū, tí anyīsū tī kú bá isim-bā rū fífé yī uwé,

51Awū ndabtā pú wū kujwó-wū tī kūkō ú jāe shag tág pú wū ande tī kú ndub ijwē, abā tī kú táng bāa, abā nā si ande tī kūkō.

52Akwe tīyāng, awū shir bā sī pú wū ribén. Ande tī náe risū ribén ámá, awū shir bā nwúnn pú wū ritsen.

© 1995, The Bible League

53Awū shā wúcī tī tīnyang na pú wū ande tī rimenn ye bā. Awū jāe ande tī rifúnn rū tí ajwó ukáen.

54Awū ndeya pú wū upyí-wū Isréla. Awū tángsom té bā ú núng bā tí ayíb risi,

55pāngmá tī awū yēr unju té abítsē-tī, tí Ibrahim, tí ande tī rū bá isim-wū rū fífé yī uwé.”

56Meriyamu som té Alisabatu fob isháen itā ú kāfe rū tí yī kununn-wū.

57Uwae kiyé wūne ámá tírī rishwū Alisabatu bēn pāng pú wū tī wū ú mbae umbae. Awū mbae umbae tī uróm.

58Kiyé tī ande Alisabatu tí ande ice-wū fxēn bāa, Rimam nā nde na pú awū itīnyang, ā tsēn utōb té átsō.

59Usir tī fā tī itsóngtā abā sa umbae-wū bá tī ā nā tsēn wū kutxín. Ā kú pwen tī ā nā ú fwā rinyí-wū bāa Zakariya pāngmá rinyí íte-wū.

60Amáa íya-wū rī bāa, "Iyéē! À ú kūnn wū bāa, Yohana.”

61Ā rī té wū bāa, "Uwae rishi-nī, rinyí unde íkī si ahán a?”

62Ā rū ka pwen asáe té Zakariya, kú shā tī ā núng rinyí tī awū kú shā tī ā nā fwā na umbae wū.

63Awū tsó kujwó té bā bāa, abā nā sa na wū ikén tī ā kú báe ikén. Awū báe sī uwae atáng bāa, "Rinyí-wū si Yohana." Mēmē-bā, ayíb fur bā tímambē.

64Tí ritsen unju Zakariya mbubtā, awū kú rī irá kú tēb nyáng rinyí Rimam.

65Ikyén ricwú ye mēmē ande ice-wū tī funn atáng. Irá ayīne kyang kyī fé uwae utēn Yahudiya mēmē. Kó unde tītínī kú rī yī.

66Mēmē ande tī fxēn irá yīne, ā kú kāb irá atáng. Ámá ā kú rang átsō bāa, "Umbae wūne ú rū bá si-wū rímāng?" Ikyāen imí itīnyang ná Itsēkurū-tī Rimam té wū tá té átsō.

67Uwōg wūne tírī, Kusung Rimam munn íte-wū Zakariya, awū nwúnn kú yā iskin irá Rimam bāa:

68"Itīnyang ā sī aná Itsēkurū-tī Rimam, Rimam ná Isréla. Ikyāen imí awū rū bá nwángrū pú wū ande-wū.

69Awū ye nwúnn pú wū unde tī ú nwángrū tī, rū yé uwae rishi upyí-wū Ukwe Dawuda.

70Pāngmá tī awū rī tī kucang yī unju átōm-wū tī sīsāen bāa,

71awū nā ú nwángrū tī uwae kujwó ná ande tī riká-tī tí ande tī sa tī kuka.

72Awū kúmunn pú wū unju tī yēr tī sīsāen tī awū yēr tí abítsē-tī bāa, awū nā ú núng risi-tī.

© 1995, The Bible League

73Awū nde pú wū ikén tī awū yēr unju té itsē-tī Ibrahim bāa,

74awū nā ú nwángrū tī uwae kujwó ná ande tī riká-tī; awū ú sa na tī ríyāe tī atī ú fén wū, atī ú kyén-tī ikyén ricwú unde íkī bē.

75Atī nā tēb rinyí-wū tí utōb tī tsēn tí uwae usom tī som tī kubēntī tī atī kú som, tsi kunn iké rū fé yī uwé,

76Amáa afu umbae-m, ā ú kūnn fu bāa, unde tī kú yā iskin irá Rimam tī skeb mēmē. Ikyàen imí afu ú rū uwé Itsēkurū-tī ú ka kyāe nyang fengó tsi kú jī wū.

77Afu ú ka rī té ande-wū bāa, ā nā ú yá tā na bā ikéntītíbī-bā, abā nā ú nwángrū uwae rikwén Rimam.

78Ikyāen imí awū sité ayíb risi tímambē. Pāngmá tī ucwēfam kú yáe tí kiskínn, ayī si ahán ámá awū ú bá tí itīnwángrū.

79Awū ú sa uwōg tī sīsāen rū bá uwōg ande tī som uwae kufub, abā ande tī tá uwae rikāen itīcwū, uwōg tī sāen náwū ú tātsó tī uwōg tī atī ú pūtsá uwae kujīmshwur."

80Umbae wū sēr bēn. Awū som uwae kutúr bá kwār tí usir tī awū rū bá tsó risū-wū uwōg ande ná Isréla.

Luka 2

1Uwae kiyé wūne, Ukwe Kaisar Agúsíta yā iskin bāa, ande tī utēnse mēmē nā rū bá tī ande tī uwé utēn nā báe rinyí-bā.

2Ayīne si ande tí pwen tī kucang tī abā nde. Ā nde yī kiyé tī Kiríníya náe ukwe ná utēn tī Siriya.

3Kó unde tītínī kāfe rū tí utēn-wū ikyāen tī awū nā ka sa na bā rinyí-wū ikyāen ná ande tí pwen yī.

4Uwae utēn tī Nazáréti tī tá uwae utēn tī Galili, unde íkī tá atáng tī rinyí-wū si Yusufu. Awū nwúnn rū yī Betilámi tī tá utēn tī Yahudiya, uwōg tī ā mbae Ukwe Dawuda atáng, ikyāen imí awū tá uwae rishi Dawuda.

5Awū kú rū tī awū nā sa rinyí-wū rū ka na ande tī kú pwen ande; awū té uwá-wū Meriyamu pūtsá átsō. Kiyé wūne, Meriyamu sité rishwū.

6Kiyé yī tī abā tá atáng, Meriyamu sáng umbae tī pwé, ikyāen imí rishwū-wū bēn mām tī awū mbae umbae.

7Awū mbae umbae tī uróm, umbae rifēn-wū ú pū átúpwá umbae byān bur kyī wū ú sa wū náe fā uwae kupām tī asínn kú cī wúcī-yī atáng, ikyāen imí uwae kusóg rikyen atáng uwōg tá-yī tī ā ú sáng atáng bē.

8Uwae utēn wū, ande tī kú shi mbawén tá atáng. Abā náe rishén-bā kú núng kyī asínn-bā utítáng.

© 1995, The Bible League

9Abā nā ú núnúng ahán, unde tī atóm Rimam íkī rū bá, uwōg tī sāen ná Rimam pakob bā. Rijwen sī bā ijwē.

10Átōm Rimam rī té bā bāa, "Nī kyén-nī ikyén ricwú bē. Irá tī tīnyang tī ame sa bá na nī rōo! Ayī si irá tī ú sa na ande mēmē pátág tsēn utōb.

11Yáka ne uwae utēn ná Ukwe Dawuda ā mbae na pú bā anī Unde tī ú Nwángrū nī. Awū tī si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi tī awū ú nwángrū tī! Awū tī si Itsēkurū-tī.

12Ikén tī ú sa na nī núng ye bāa, irá ayī nā si kubēntī tá re. Asití anī a ka pú nī, anī ú núng umbae wū náe fā uwae kupām tī asínn kú cī wúcī atáng. Ā bur wū tí átúpwá umbae byān."

13Tí ritsen ahán, átōm ná Rimam íkī yāng-bā akwēn sī bá tu átōm wū tī tsi ne, abā kú tēb Rimam kú rī bāa,

14"Rūrōb ā si aná Rimam tī skeb tág pátág. Kujīmshwur ā bá uwōg ande tī awū kú tsēn utōb té bā uwae utēnse."

15Isim tī átōm bā kāfe tsō yī apupwen ú yá bā tā, ande bā tī kú shi asínn rī irá té átsō bāa, "Atī rū yī Betilámi tī atī rū ka núng ikén yī tī Itsēkurū-tī Rimam rī té tī ne."

16Ikyāen ayīne abā nwúnn ú rū ka núng Meriyamu tí Yusufu, tí umbae byān wū tī náe fā uwae kupām árá.

17Kiyé tī abā núng mām pú bā umbae wū, abā tsag té abā Yusufu irá tī abā fxēn uwōg átōm Rimam risū umbae wū.

18Mēmē ande tī tá atáng, tī abā fxēn irá yī tí ande tī kú shi ikén rī té bā ayíb fur bā!

19Meriyamu tí risū-wū sa irá yī mēmē tsi riyāen utōb-wū ú kú myae yī myae.

20Ande bā tī kú shi ikén kāfe rū yī uwōg tī som-bā, ú tsi kunn tí kú tēb rinyí Rimam ikyāen mēmē ikén tī abā fxēn ú núng, si pāngmá tī átōm Rimam rī té bā.

21Uwae usir tī itsóngtā, ā tsēn na umbae wū kutxín ú fwā rinyí-wū bāa Yesu, rinyí tī átōm Rimam rī té bā tí tī ā kyaen-bā rishwū-wū kéka bē.

22Kiyé bá pú yī tī ā jwó sāen risū-bā pāngmá tī Icwe Musa rī, ámá abā tsō yī Urushalima. Abā sa umbae wū tsō yī atáng ámá, ikyāen tī abā sa wū rū bá tsó Rimam.

23Ā nde yīne ikyāen imí ā báe uwae icwe Rimam bāa, mēmē umbae tī kucang tī uróm tī ā mbae, ā nā sa wū na Rimam.

24Abā rū ámá ikyāen tī abā ka yēr wēn ikén na Rimam pāngmá tī ā rī uwae icwe ná Rimam bāa, "Imbae ákwāe ifaen kó ambae abēb ifaen."

25Unde íkī tá Urushalima, ā kú kūnn wū bāa Simeyon. Unde wūne si unde tī kú nde ikén tī tīnyang uwé Rimam. Awū som kú jí unde tī ú nwángrū Isréla. Kusung Rimam té wū som tétsō.

© 1995, The Bible League

26tī kucang-yī Kusung Rimam tātsó wū bāa, awū nā ú cwū-wū bē sé tī awū a núng pú wū itībá ná unde wū tī Itsēkurū-tī Rimam tsáb tsi tītawé.

27Usir íkī Kusung Rimam sa na wū nwúnn rū bá sáng kusóg Rimam. Ayī si kiyé tī Yusufu tí Meriyamu pū Yesu sáng bá kusóg Rimam tī ā bá nde ikén tī Icwe Rimam rī.

28Simeyon yera umbae wū fā ajwó ú tēb rinyí Rimam bāa:

29"Itsēkurū-m, yátā tī upyí-fu ā cwū-wū tírī uwae kujīmshwur pāngmá tī afu rī.

30Ikyāen imí ayíb-m sáe pú yī fengó itīnwángrū

31tī afu kyāe tsi ikyāen ná ande tī utēnse mēmē.

32Awū si urwā tī ú tātsó ande tī si-bā ande-fu bē fengó tī anáfu. Awū ú shir itīnyang bá uwōg ande ná Isréla."

33Ayíb fur Yusufu tí Meriyamu risū irá tī Simeyon rī risū umbae-bā.

34Ámá tírī Simeyon jwám itīnyang ná Rimam sī bá risū-bā ú rī té íya umbae bāa, "Rimam tsábra pú wū umbae wūne ikyāen tī ande tī Isréla kō kēn tág ú nwángrū; ikyāen náwū cwúcwo ande yāng-bā akwēn ámá ú jwunnsī. Awū ú si unde tī kú tsó kūkō ná Rimam. Ande yāng-bā akwēn ú rīmbéb rinyí-wū,

35ikyāen tī irá tī kāb tī tá utōb ande kūkō ú náe sise. Afu ámá, ayī ú nde fu pāngmá ā nā kú tēr fu kisīm tí utōb."

36Uwae kiyé wū undá tī kukyáen íkī tá atáng, ā kú kūnn wū bāa Hanatu. Íte-wū si Fanuíla tī rishi ná Asher. Awū kyáen pú wū. Tī kucang awū nde asang itsóngfaen té ubāen-wū ítawé ubāen-wū cwū.

37Isim ayīne, awū som usom uwá icwū yīne fob asang mae inje asū inje. Usirtaen tí utítáng awū kú jwám Rimam, ú kú kú ribén na Rimam ú kú cwe unju uwae kusóg Rimam tīyāng.

38Kiyé tī ā sa Yesu sáng bá kusóg Rimam, undá wūne nde fxāefā na Rimam. Ámá awū nwúnn kú rī irá risū umbae wū té mēmē ande tī som kú jí usir tī Rimam nā ú sa rū ande tī Urushalima uwae rikāen.

39Isim tī ā nde mām pú bā ikén tī ā báe uwae Icwe Rimam, Yusufu tí Meriyamu kāfe rū tí utēn Galili ú ka rū fé kununn-bā Nazáréti.

40Umbae wū sēr bēn ú bōm. Awū bēn ayíb si-yī tī tī rī bē, ú tu risū tīnyang uwé Rimam.

41Kó kusang tītínī Yusufu tí Meriyamu kú rū ka Urushalima ikyāen ná ukwāb Páska.

42Kiyé yī tī Yesu fob pú wū asang rijwēr asū ifaen, abā nwúnn tsō yī Urushalima pāngmá tī abā kú nde kó kusang tītínī.

43Isim tī abā cī mām pú bā ukwāb ú nwúnn kāfe kú rū yī kununn, Yesu som-wū tí isim tí uwae Urushalima, íte-wū tí íya-wū núng-bā bē.

© 1995, The Bible League

44Abā kú táng bāa, awū nā pūtsá pú wū kumbúb ande íkī tī kāfe kú rū yī kununn ámá. Tī abā kyang ikyin usir kínjō, rū bá fob usir jwó uréb, abā shā rifab-wū uwae ameínjā-bā tí arwán-bā.

45Amáa abā tu-bā wū bē. Ā kāfe bá tí Urushalima, kú rang kú shā wū.

46Isim usir itā tī ā kú kyang kú shā wū, ā rū bá tu wū uwae kusóg Rimam. Awū som fā kitángpwā ande tī kú kwén na ande ikén ú kú nā kutóng ú kú rang bā irá.

47Mēmē ande tī fxēn wū núng irá yī ayī si ikén tī kú fur ayíb. Rijwen sī bā ijwē ikyāen ikén mēmē tī awū núng ye, tí irá tī awū kú rī.

48Kiyé tī Yusufu tí Meriyamu rū bá tu wū, ayíb fur bā. Íya-wū rang wū bāa, "Umbae, ímí tī nde afu sa na tī rikāen ahán? Ame tí íte-fu ndembéb utōb kú shā fu tī kucang akwēn."

49Awū rī té bá bāa, "Ikyāen imí tī anī kú shā m? Anī núng-nī tī ame ú som kāng uwae kusóg Íte-m bē a?"

50Abā núng ye-bā irá tī awū rī té bā ne bē.

51Ámá tírī awū nwúnn ú pūtsá bā sī bá yī Nazáréti. Awū náe risū ribén uwé-bā. Íya-wū sa ikén yīne mēmē tsi riyāen utōb-wū.

52Yesu kō bēn. Ribōm ijwē-wū tí ibēn ayíb-wū kō fūfā. Ámá awū tu risū tī nyang uwōg Rimam tí uwōg ande mēmē kō fūfwā rū yī uwé.

Luka 3

1Ī si uwae kusang tī fā tī rijwēr asū itsóng ná Ukwe Tibériya Kaisar, kiyé tī Buntus Bilatus si unde tī uwé uten Yahudiya, Hiridus si ukwe tī Galili, ínjā-wū Filibus si ukwe ná utēn tī Itúríya tí Tirákónítu; Lisániya ámá si ukwe ná Abíléne.

2Anas tí Kayafas si ákwén Rimam tīyāng kiyé yī. Ī si kiyé wūne tī Rimam tōm átōm bá uwōg Yohana umbae Zakariya uwae kutúr.

3Awū nwúnn kú kyang pakob mēmē utēn tī fēr tí uyínn tī Urdun kú rī té ande irá Rimam. Awū kú rī té bā tī abā nā yá ikéntītíbī-bā tā ikyāen tī ā nde na bā batísma ikyāen tī Rimam nā ú yá tā na bā ikéntītíbī-bā.

4Pāngmá tī Ishaya unde tī kú yā iskin báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Unde íkī kú yā iskin uwae kutúr bāa, 'Nī kyāe nyang fengó ná Itsēkurū-tī Rimam tsi jí wū. Nī ndab tā uwōg tī kūkwēr, tī awū ú bá pūtsá atáng.

5Nī tāe kyī mēmē akwae tī tá fengó. Nī mbúb ambūkunn tí abab rikwen sī yī ribén tī nī ndab nyang yī. Nī ndab nyang uwōg tī kūkwēr tí uwōg tī atxom.

6Mēmē ande ú núng unde tī Rimam tōm rū bá tī awū nā rū bá nwángrū utēnse.'"

7Yohana rī té ande mēmē tī rū bá kú nde batísma uwōg-wū bāa, "Anī anyīsū ajwae tí ikōb! Ayē tī rī té nī bāa, anī nā tēr nwáng rinae ná Rimam tī rū kú bá?

© 1995, The Bible League

8Nī nde ikén tī ú tsó bāa, anī nā yá ikéntītíbī-nī nā tā pú nī. Anī kú táng bāa, anī ú nwángrū uwae rináe Rimam ikyāen tī anī si anyīsū Ibrahim! Iyéē! Ayīne ú ndeya-yī anī bē. Ame kú rī té nī kubēntī, Rimam ú nde tu tī awū ú nda atxom yīne kāfe anyīsū ná Ibrahim!

9Anī pāngmá itúkū tī ā sa riká náe imbyí-wū tī ā yēr wū sī sī ribén. Kutúkū tī a wāen-wū awāen tī tīnyang bē ā ú tūrra wū sī ribén ú sa wū rū ka ú tēn mbúb urwā."

10Ande bā rang wū bāa, "Atī ú nde rímāng tírī?"

11Yohana rī té bā bāa, "Unde tītínī uwae-nī tī sité átúpwá ifaen, awū ā sa kínjō na unde tī sité-wū bē; unde tī sité wúcī, awū ā ndeya unde tī tu-wū bē, ikyāen tī awū ā tu ú cī ámá."

12Ande tī kú mbé aser ukwe ka rū bá ikyāen tī Yohana nā nde bā batísma. Ámá abā rang wū bāa, "Kúkwén, atī ámá rē, atī ú nde rímāng?"

13Awū rī té bā bāa, "Nī mbé-nī aser skeb aser tī a sa tsi bē."

14Sója ámá rang wū bāa, "Atī ámá rē? Atī ú nde rímāng?" Awū rī té bā bāa, "Nī byīnn fxāen mbé-nī ikén unde íkī bē. Nī rī-nī irá itīkōng tsá unde íkī bē. Nī tsēn utōb té ikén tī anī sité."

15Ikén yīne ahán sa na ande kāb irá kú rang ijwē-bā irá bāa, íkī bē Yohana nā si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi, tī ā báe irá risū-wū kutē.

16Yohana rī té bā mēmē bāa, "Ame kú nde na nī batísma tí ámbyī, amáa unde wū tī rū kú bá skeb pú wū ame tí rūrōb. Ame kō-m tī ame ú tunn fob apwā afxen-wū bē. Awū ú nde na nī batísma tí Kusung Rimam tí urwā.

17Awū sa kutúkwáb-wū fā mām pú wū kujwó tī wū skae awúm. Awū ú byír ayāen-yī tī tīnyang sī uwae kurug, ámá ifwen-yī awū ú pū sī uwae urwā tī kú ten kú jīm-wū jīm bē."

18Uwae fengó tī tsotso ahán, awū kwén na ande irá tī tīnyang ná Rimam ú kú rī té bā tī abā nā kāfe utōb-bā.

19Ámá awū kú fwān Ukwe Hiridus kibyāg ikyāen imí awū Ukwe Hiridus ye pū Heródíya uwá ínjā-wū mbé. Awū kú nde ikéntītíbī íkī ámá tī tsotso.

20Ámá rícwūnnkyī-yī, awū nde kyī ikéntītíbī íkī tī skeb ayī tī kucang ú rū ka ye Yohana cwūnnkyī púrsuna.

21Uwae kiyé wū, Yohana nde na ande mēmē batísma. Awū nde na Yesu batísma ámá. Isim tī Yesu nde mām pú wū batísma ú tsi kú jwám Rimam, apwā apupwen mbubtā.

22Kusung Rimam sī bá risū-wū pāngmá kíkwāe. Afxenjwín sī apupwen bá bāa, "Afu si Umbae-m tī riyāen utōb-m. Ame kú tsēn utōb té fu tímambē,"

23Yesu nde asang rijwēr itā ítawé awū ye wánde-wū tī tí nde. Ā sa wū tsi bàa, awū nā si umbae Yusufu. Yusufu si umbae Heli.

© 1995, The Bible League

24Heli si umbae Matati. Matati si umbae Lawi. Lawi si umbae Meliki. Meliki si umbae Janayi. Janayi si umbae Yusufu. Yusufu si umbae Matatiya.

25Matatiya si umbae Amos. Amos si umbae Nahum. Nahum si umbae Esili. Esili si umbae Nagayi.

26Nagayi si umbae Maáti. Maáti si umbae Matatiya. Matatiya si umbae Semeyin. Semeyin si umbae Joseki. Joseki si umbae Joda.

27Joda si umbae Joánan. Joánan si umbae Resa. Resa si umbae Zerúbábel. Zerúbábel si umbae Sheyatiyel. Sheyatiyel si umbae Neri.

28Neri si umbae Meliki. Meliki si umbae Addi. Addi si umbae Kosam. Kosam si umbae Elmadam. Elmadam si umbae Er.

29Er si umbae Joshua. Joshua si umbae Eleyazar. Eleyazar si umbae Jorim. Jorim si umbae Matati. Matati si umbae Lawi.

30Lawi si umbae Simeyon. Simeyon si umbae Yahuda. Yahuda si umbae Yusufu. Yusufu si umbae Jonam. Jonam si umbae Elíyákim.

31Elíyákim si umbae Meleya. Meleya si umbae Menna. Menna si umbae Matata. Matata si umbae Natan. Natan si umbae Dawuda.

32Dawuda si umbae Jese. Jese si umbae Obeda. Obeda si umbae Bowaz, Bowaz si umbae Sala. Sala si umbae Nashon.

33Nashon si umbae Amínádab. Amínádab si umbae Adimin. Adimin si umbae Arini. Arini si umbae Heziron. Heziron si umbae Parez. Parez si umbae Yahuda.

34Yahuda si umbae Yakubu. Yakubu si umbae Ishaku. Ishaku si umbae Ibrahim. Ibrahim si umbae Tera. Tera si umbae Nahor.

35Nahor si umbae Serug. Serug si umbae Reyu. Reyu si umbae Peleg. Peleg si umbae Eber. Eber si umbae Shela.

36Shela si umbae Kayinan. Kayinan si umbae Arpákíshadi. Arpákíshadi si umbae Shem. Shem si umbae Nuhu. Nuhu si umbae Lameki.

37Lameki si umbae Metusela. Metusela si umbae Enoki. Enoki si umbae Jaredi. Jaredi si umbae Mahalale. Mahalale si umbae Kayinan.

38Kayinan si umbae Enos. Enos si umbae Seti. Seti si umbae Adamu. Adamu si umbae Rimam.

Luka 4

1Isim tī Kusung Rimam sī bá munn risū Yesu kiyé tī ā nde wū batísma, awū nwúnn unju unyīm tī Urdun, ámá Kusung Rimam pū wū kú kyang uwae kutúr kékā

© 1995, The Bible League

2fob usir mae ifaen. Uwae kiyé wū, Shetann myae wū kumyae. Ámá mēmē usir yī tī awū nde atáng, awū cī-wū kíkīn bē; isim tī usir yī mām pú yī, rimenn kú wēn wū tímambē.

3Ámá Shetann awū ukwe kukyāefā, rū bá rī té wū bāa, "Ā rī bāa, afu nā si Umbae Rimam, rī té kutxom wūne tī wū kāfe wúcī."

4Yesu rī té wū bāa, "Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, 'Ī si-yī uwae wúcī ámām tī unde ú sēr bē.'"

5Awū ukwe kukyāefā pū wū tsó yī kutáen rikwen tírī. Uwae kiyé kpāng ahán, awū tātsó wū mēmē utēn tī tá utēnse tí akwe-bā.

6Awū rī té Yesu bāa, "Mēmē ikén tī kūkō yīne tí rifúnn yīne ame ú sa na fu. Ā sa ikén yīne na me kujwó. Unde tī nyang uwae-m ame ú pū na wū.

7Ikyāen yīne ahán, asití afu a kú ribén na me ame ú sa na fu mēmē ikén tī afu kú núng ne."

8Yesu rī té wū bāa, "Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, 'Afu nā kú ribén na-fu unde íkī bē, sé Itsēkurū-fu Rimam ámām.'"

9Ámá Shetann ye pū kyī wū rū yī Urushalima, ā ka tsō yī usen rukúb kusóg Rimam. Shetann rī té wū bāa, "Afu a si Umbae Rimam tī kubēntī, tē sáen ajwó-fu tā tí mbyae sī ribén.

10Ikyāen imí, ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, 'Rimam ú rī té átōm-wū bāa, abā nā núng kyī fu.

11Abā ú kyangté fu tí ajwó-bā, ikyāen tī afu nā pū afxen-fu nā byīnn mbēr-fu yī atxom bē.'"

12Yesu rī té wū bāa, "Ā báe ámá bāa, 'Myae-fu Itsēkurū-fu Rimam myae bē.'"

13Isim tī Shetann myae mām pú wū Yesu kumyae, awū nwúnn ú yá wū tā tsi kú jī usir íkī.

14Uwae kūkō ná Kusung Rimam Yesu kāfe bá tí Galili, ámá irá risū-wū shag kyī fé uwae utēn mēmē tī tá fēr atáng.

15Awū kwén na ande ikén uwae asóg Rimam-bā tī tá atáng.

16Ámá awū rū bá yī Nazáréti, uwōg tī awū sēr bēn atáng ú sáng ka kusóg Rimam pāngmá tī awū kú nde kó usir ikyīnn tītínī. Awū nwúnn ritsen ú nde karatū.

17Ā sa na wū kutsīngkén ná Ishaya unde tī kú yā iskin irá Rimam. Awū mbub kutsīngkén wū ú núng wúkīn tī ā báe bāa:

18"Kusung ná Itsēkurū-tī Rimam tá risū-m ikyāen imí awū tsábra m tī ame nā sa irá-wū tī tīnyang nā rī té ande tī rikāen. Awū tōm me bá ikyāen tī ame nā rī té ande tī ā ye bā yīr uwae rikāen upyí bāa, ā nā sáen bā nā tā, tí ame nā rī té ande tī mbúb ayíb bāa, abā nā ú tu itīnúng uwōg, tī ame nā nwángrū ande tī tá kujwó ande tī kú nde bā rikāen.

© 1995, The Bible League

19Cwúcwo, ame nā rī té bā bāa, kiyé bá pú yī tī Rimam nā ú tsó bā itīnyang-wū.”

20Isim tī awū nde mām karatū uwōg wūne awū burkyī kutsīngkén wū ú sa na unde tī kú núng kyī kusóg Rimam. Isim yīne awū sī ka som ribén. Mēmē ande tī tá kusóg Rimam atáng pū ayíb cwú tsá wū pīn.

21Awū nwúnn ú kú rī té bā bāa, "Yáka ne, irá tī ā báe uwōg tī ame nde karatū ne, tī anī fxēn tí atóng-nī, ayī kúmunn pú yī.”

22Mēmē-bā cwé irá yī tī awū rī ne. Irá tī rū yé unju-wū fur bā ayíb. Abā kú rang átsō bāa, "Awūne si-wū umbae Yusufu bē a?”

23Yesu rī té bā bāa, "Anī ú shaen ishaen ú rī té m bāa, ‘Afu unde tī acīn, nwángrū rimēnn-fu! Pāngmá tī atī fxēn afu nde utēn Kaparnahum, nde ikén yī ámá uwae utēn-fu iké.'“

24Awù rī té bā bāa, "Kubēntī tī ame kú rī té nī, ande kú núng-bā rūrōb ná unde tī kú yā iskin irá Rimam uwae utēn-wū bē.

25Kubēntī tī ame kú rī té nī, awá icwū munnáe uwae utēn ná Isréla kiyé ná Iliya, kiyé tī upwen tsa-wū bē fob asang itā tí ishéen itsóngnjō. Ámá rimēnn tīyāng shag kyī uwōg mēmē.

26Rimam tōm Iliya ka-wū uwōg undá íkī uwae andá tī Isréla bē. Awū tōm wū rū yī uwōg uwá icwū íkī tī tá utēn Zarafati uwae utēn Sidon.

27Uwae kiyé ná Elisha unde tī kú yā iskin irá Rimam, ande tī acáeb ikum munnáe uwae utēn Isréla. Amáa kō unde kínjō uwae-bā tu itīnwángrū bē. Nyáng Naáman uráe Siriya ámām tī tu itīnwángrū.”

28Kiyé tī ande bā fxēn irá yīne unju Yesu, rináe ye bā mēmē uwae kusóg Rimam atáng.

29Ā fā sūnwúnn ú túr wū rū yé uwae utēn atáng ú pū wū tsó yī imbae rikwen tī tá uwae utēn atáng ikyāen tī ā nā ka túr wū jwunnsī yī imyím tī tá atáng.

30Amáa, awū nwúnn rū kitángpwā-bā atáng, abā núng-bā kiyé tī awū rū atáng bē.

31Awū nwúnn sī bá yī Kaparnahum, imbae utēn íkī tī tá utēn tī Galili ú kú kwén na bā ikén usir ikyīnn.

32Ayíb fur bā risū ikén tī tī kwén-wū, ikyāen imí, irá tī rū yé unju-wū sité kūkō.

33Uwae kusóg Rimam atáng unde íkī tī rijwen tītíbī byīnn wū tá atáng. Awū tāen irá, ú rī bāa,

34"Káyi! Ikén tī ren fu té tī si imí, Yesu unde tī Nazáréti? Afu rū bá iké tī afu ú bá tenji-fu atī a? Ame núng pú m afu. Afu si unde tī sāen kyag tī rū uwōg Rimam bá.”

35Yesu fwān rijwen tītíbī wū irá bāa, "Bwē tág! Rū yé uwae unde wūne!" Isim yīne rijwen tītíbī byīnn unde wū sī ribén ú yá wū tā ú rū yé ijwē-wū tī kujīmshwur.

© 1995, The Bible League

36Ande mēmē tī funn atáng núng irá yī fur bā ayíb. Abā kú rang átsō irá risū Yesu bāa, "Irá unju unde wūne si rímāng? Awū kú fwā rijwen tītíbī kusen, abā ámá kú náe risū ribén uwōg-wū ú kú rū yé uwae ande!”

37Isim yīne iten irá Yesu shag kyī fé uwae utēn tī Galili pátág.

38Awū nwúnn ú yá kusóg Rimam atáng tā ú rū yī kununn Siman. Kununn Siman atáng, íya uwá Siman náe kicáeb. Ijwē tībyāg byāg wū tímambē. Ā tsag té Yesu irá kicáeb yī.

39Awū rū ka uwōg undá wū ú ka fwān kicáeb yī kibyāg, ayī yag tā. Tí ritsen undá wū fā sūnwúnn ú nde na bā wúcī.

40Tī usir jwó uréb, tī usir sī kú yīb ahán ande tī utēn atáng mēmē rū ka pū arwán-bā tī sité acáeb tī tsotso rū bá uwōg Yesu. Awū pū ajwó-wū cwú tsá bā risū tí kínjō tí kínjō ú nwángrū bā uwae acáeb yī.

41Ajwen tītíbī ámá rū yé uwae ande yāng-bā. Kiyé tī abā a rū kú yé ā kú táen irá bāa, "Afu si Umbae ná Rimam!" Awū fwān bā kibyāg ú cwé ú sa na-wū abā ríyāe tī abā nā rī irá bē, ikyāen imí ā núng pú bā bāa, awū nā si Unde tī Rimam Tsáb Tsi.

42Tī ucwēfam yáe, awū nwúnn ú yá bā tā ú rū yī uwōg tī kú skírr, uwōg tī ande kú ka-bā atáng bē. Ámá ande nwúnn ú shā rifab-wū ú rū ka tu wū atáng. Abā cwé-bā irá tī awū nā yá bā tā bē.

43Amáa awū rī té bā bāa, "Ayī si kāng kéng tī ame rū ka rī Irá tī Tīnyang ná Kujwó Ukwe Rimam té ande íkī utēn wúkīn ámá. Rimam tōm me bá ikyāen wánde yīne.”

44Amáa awū nwúnn kú rī irá Rimam té ande uwae asóg Rimam tī tá utēn Yahudiya mēmē.

Luka 5

1Kiyé íkī ande kú túr átsō fēr Yesu ikyāen tī abā nā ú fxēn irá Rimam uwōg wū; awū tsi fēr unju uyínn tī Genésáre.

2Awū núng ayāe ifaen tī ā kú ye iwág té yī tá kucwūnn uyínn atáng. Ámá ande bā tī kú ye iwág yī nwúnn tsō pú bā yī akāense ú kú jwó akyē-bā unju ámbyī.

3Kínjō uwae ayāe yī si aná Siman Bitrus. Yesu sáng uwae kuyāe wūne ú rī té Siman bāa, awū nā jwóra bā nā ko sáng yī uwae uyínn. Yesu som sī uwae kuyāe ú kwén na ande irá Rimam.

4Kiyé tī awū rī irá rī rīrī ú rī mām pú wū awū rī té Siman tí arwán wánde-wū bāa, "Nī ko rū ka sáng uwōg tī jijang tī nī ndab tā kukyē-nī tí sa jwunnsī tī nī ye iwág.”

5Siman rī té wū bāa, "Itsēkurū-m, atī kwáb pū ucwēfam ú tu-tī kíkīn bē. Amáa ikyāen irá-fu ame ú pū akyē-m sī.”

6Isim tī ā pū akyē-bā sī, iwág yāng-yī sáng bá munn kyī uwae akyē. Ikyāen tī iwág yī kō tímambē, akyē kú nde pāngmá ayī nā ú shir yāen.

© 1995, The Bible League

7Ikyāen yīne ā sam arwán-bā tī tá kuyāe tī ifaen ajwó bāa, abā nā rū bá ndeya bā. Ande bā rū bá ú té bā yāen iwág munn yī ayāe ifaen yī, ámá ayāe yī kú nde pāngmá ayī nā ú fxāebur.

8Kiyé tī Siman Bitrus núng ikén yīne, awū nwúnn rū bá kú ribén uwé Yesu, ú kú rī bāa, "Itsēkurū-m, nwúnn-fu uwé-m iké tírī ikyāen imí ame si unde tī kú nde ikéntītíbī."

9Awū rī irá yīne ikyāen tī ayíb fur wū tí arwán-wū tī tá uwae ayāe atáng ikyāen irá Yesu tī rī ahán abā ye iwág kō kēn tág.

10Yakubu tí Yohana anyīsū Zebedi tí Siman, ayíb fur bā ámá. Yesu rī té Siman bāa, "Kyén-fu ikyén ricwú bē. Pāngmá tī afu kú ye iwág tīnine, tsikunn iké rū yī uwé, afu ú si unde tī kú ye ande!"

11Isim tī abā jwó ayāe-bā abā pū yī rū bá ukūnn ámbyī ú yá usú-bā mēmē tā ukūnn atáng ú nwúnn pūtsá Yesu.

12Kiyé íkī tī Yesu tá uwae utēn íkī, unde tī kicáeb ikum rū bá tu wū. Kiyé tī unde wū núng ye Yesu, awū sī kú ribén uwé Yesu ú kú jwám wū bāa, "Itsēkurū-m, kicáeb-m ayīne sa na m kāfe ikén tī kú txí iyib uwōg ande. Afu ú nde tu tī afu nwángrū m, asití afu a cwé irá."

13Yesu ndab tā kujwó-wū ú sa tēkunn wū ú rī bāa, "Ame cwé pú m, ā nwángrū pú bā fu uwae kicáeb." Tí ritsen ahán kicáeb ikum yī yá unde wū tā.

14Yesu fwā unde wū kusen bāa, awū nā tsag té-wū unde íkī irá risū ikén yīne bē, ámá awū rī té wū bāa, "Rū tí ka tsó risū-fu uwé kúkwén Rimam, tí rū ka nda ikén na Rimam ikyāen kicáeb yī tī yá fu tā ne pāngmá tī Musa rī. Ayīne ú tsó ande kubēntī ná kicáeb yī tī yag tā."

15Ámá iten Yesu shag kyī uwōg mēmē tsi-yī tsi bē. Ande tí kumbúb-bā nwúnn ú rū bá tī abā nā fxēn wū. Ande tī acáeb tī tsotso rū bá amáa tī Yesu nā nwángrū bā.

16Amáa anáwū awū kú nwúnn ú kú rū-wū yī uwōg tī ande tá-bā atáng bē ú kú jwám Rimam.

17Usir íkī Yesu kú kwén na ande ikén, aríkī uwae kumbúb Farísi som atáng ámá, fā tí aríkī tī si ande tī kú kwén na ande irá Icwe Rimam. Aríkī uwae-bā rū uwae utēn tī Galili, aríkī rū utēn tī Yahudiya, aríkī ámá rū Urushalima bá. Uwae kiyé wūne Kusung Rimam kú nde wánde tī kūkō uwae ijwē Yesu, kú sa na wū nwángrū ande tí acáeb.

18Á bāa, ā nā núnúng ahán, ande íkī sú unde tī cwū afxen tí ajwó kú bá risū ikén tī náe. Ande bā kwáb tī abā nā ye wū sáng ka náe uwé Yesu.

19Amáa ikyāen ná ande tī munn pāng-bā, ā tu fob-bā ríyāe bē. Ikyāen yīne abā sú wū tsō yī usen rukúb ú ka tsig tā usen rukúb ú sa unde wū fā tí ikén tīnáe-wū mēmē sī bá ribén uwé Yesu kitángpwā ande tī funn atáng.

© 1995, The Bible League

20Kiyé tī Yesu núng ye uwae kínjō ná ande bāne, awū rī té unde wū tī kicáeb bāa, "Umbae-m, ā yátā pú bā afu ikéntītíbī-fu."

21Ande bā tī kú kwén ikén tí ande tī kumbúb Farísi nwúnn irá tī rang uwae utōb-bā. Abā kú rang bāa, "Unde wūne si ayē tī kú rī unju tī tíbī? Irá-wū tī awū rī ne, awū kú rī mbéb Rimam. Unde íkī nde fob-wū tī awū yátā na ande ikéntītíbī-bā bē, sé Rimam ámām."

22Tī Yesu núng ye irá tī abā kú kāb uwae utōb-bā, awū rang bā bāa, "Anī kyang rímāng ú kú rang itso irá yīne uwae utōb-nī?

23Ikén tī bir skeb si tītínī, tī ā rī bāa, 'Ā yátā pú bā afu ikéntītíbī-fu' rēē, ré tī ā rī bāa, 'Nwúnn ritsen tí kyang ikyin'?

24Ame ú tātsó nī bāa, Umbae Unde nā sité kūkō uwae utēnse wūne tī awū yátā na ande ikéntītíbī-bā." Uwōg wūne Yesu rī té unde wū tī cwū afxen tí ajwó bāa, "Ame kú rī té fu, nwúnn tí fur ikén tī náe-fu tí rū yī kununn."

25Tí ritsen ahán unde wū fā sūnwúnn uwé-bā atáng ú fur ikén tī náe-wū ú rū yī kununn kú tēb rinyí Rimam.

26Abā som, ayíb fur bā risū mēmē. Abā ámá nwúnn kú tēb rinyí Rimam tí ikyén ricwú. Abā kú rī bāa, "Yáka ne atī núng pú tī itso ikén tīshé."

27Isim yīne Yesu yá bā tā ú rū yé yī ise ú ka tu unde íkī tī som ufu kusóg tī ā kú mbé aser ukwe atáng. Awū si unde tī kú mbé aser ukwe. Rinyí-wū si Lawi. Yesu rī té wū bāa, "Pūtsá m."

28Awū tēyá mēmē ikén yī tā ú nwúnn ú pūtsá Yesu.

29Isim usir íkī Lawi nde ukwāb na Yesu. Awū yáe ande tī kú mbé aser ukwe yāng-bā bá kununn-wū atáng ámá, fā tí ande íkī. Abā som tébur, kú cī kú ngwā.

30Ámá ande tī kumbúb Farísi, tí ande-bā tī kú kwén na ande icwe núng irá yī. Abā ndembéb utōb ú rū ka tu ande ná Yesu ú kú rang bā bāa, "Ī si ikyāen imí tī anī kú cī ú kú ngwā té ande tī kú mbé aser ukwe tí ande tī pūtsá-bā icwe bē?"

31Yesu fxēn irá-bā ú rī bāa, "Ī si ande tī náe kicáeb tī kú shā unde tī kucīn, ī si-yī ande tī tsi tí ribōm-bā bē.

32Ame rū bá-m ikyāen ná ande tī kú nde ikén tī tīnyang bē; ame bá ikyāen ná ande tī kú nde ikéntītíbī, tī ame nā kūnn bā tī abā nā yá ikéntītíbī-bā tā."

33Ande íkī rang Yesu bāa, "Ímí tī nde né ande ná Yohana tí ande tī kú pūtsá irá Farísi kú cwe unju ú kú jwám Rimam kó kiyé tītínī amáa ande tī anáfu kú cī-bā cī ámām ú kú ngwā-bā ngwā ámām ú kú cwe-bā unju bē?"

34Yesu rī té bā bāa, "Kiyé tī ubāen undá ishé a té arwán-wū tá té átsō ā ú nde tu tī ā sa na bā cwe unju ú som rimēnn a?

35Usir kú bá tī abā ú cwe unju isim tī ā ye pūra ubāen undá ishé rū pú bā uwōg-bā."

© 1995, The Bible League

36Yesu súnn kyī irá íkī té bā cwúcwo bāa, "Unde íkī ú shiyáen-wū kútúpwá tīshé ú sa bur fā kútúpwá tīkyí bē. Asití unde a nde ahán, kútúpwá tīshé wū ú shiyáen tī tīkyí. Cwúcwo, awū tī tīshé tí itīkyí ú rū-yī átsō bē.

37Áyē tī ú sa ámbyī awāen ánab sī uwae apwā tī tīkyí? Unde tī a nde yīne, apwā yī ú ndub yāen. Ámbyī ánab tí apwā mēmē ú yāen mbúb ribén.

38Ayī nyang skeb tī unde ú funn ámbyī ánab tī tīshé sī uwae apwā tī tīshé.

39Cwúcwo, isim tī unde a ngwā mām pú wū ámbyī ánab tī íré awū kú shā-wū ámbyī ánab tī tīshé cwúcwo bē. Ikyāen imí awū ú rī bāa, 'Itīkyí yīne nyang skeb pú yī.'"

Luka 6

1Usir ikyīnn íkī, Yesu tí ande tī imbyí-wū kyang kú pūtsá fengó risāen ufáng íkī. Tī abā rū bá kú yā kú fe, ande tī pūtsá-wū tāg acwōng awúm ú kú kūb.

2Tírī aríkī uwae kumbúb Farísi tī tá atáng rang bā bāa, "Ímí tī anī kú nde ne? Ā báe uwae Icwe bāa, ande nā ā nde-bā itso ikén yīne usir ikyīnn bē."

3Yesu rang bā ámá bāa, "Anī núng-nī irá risū Itsē-tī Dawuda tí ande tī pūtsá wū,

4kiyé tī rimenn ye bā bē a? Awū sáng yī kusóg Rimam ú ka cī wúcī tī sīsāen tī ā cwé-bā tī ande nā cī bē, sé ande tī si kúkwén Rimam ámām tī kú cī. Awū pū íkī na ande-wū, abā ámá cī.

5"Nī núng nyinyang bāa, Umbae Unde si Itsēkurū ná usir ikyīnn."

6Usir ikyīnn íkī cwúcwo Yesu sáng bá kyī uwae kusóg Rimam ú kú kwén na ande irá Rimam. Uwae kusóg Rimam atáng unde íkī tī kujwó rícī-wū cwūcwū tá atáng ámá.

7Ande tī kumbúb Farísi tí ande tī kú kwén na ande Icwe som kú sáe-bā awū tī abā ú núng bāa, kó awū ú nwángrū unde wūne usir ikyīnn bárā. Abā kú shā tī ā tu Yesu tí riraen ikyāen tī ā ye wū tí rikwén.

8Amáa Yesu núng ye mām pú wū irá yī tī abā kú myae. Awū rī té unde wū bāa, "Rū bá tsi iké." Unde wū nwúnn ú bá tsi uwōg tī Yesu tātsó wū.

9Yesu rī té ande bā bāa, "Ame ú rang nī irá íkī, nī rī té m ikén tī Icwe Rimam rī risū usir ikyīnn. Ā rī atáng bāa, atī nā nde ikén tī tīnyang usir ukyīnn rēē, ré ā rī bā atī nā nde ikén tītíbī? Atī nā ú nwángrū rēē, ré atī nā ú wēn ande?"

10Tírī awū sáe ayíb pakob bā mēmē ú rī té unde wū tī cwū kujwó bāa, "Ndabtā kujwó-fu." Unde wū ndabtā kujwó-wū; kujwó-wū kāfe tsi tí rínyang-wū.

11Amáa rináe ye ande bā. Abā kú rang átsō ikén tī ā ú nde té Yesu.

12Uwae kiyé wūne, Yesu nwúnn rū yé ú ka tsō yī rikwen ú ka jwám Rimam tí uréb pu ucwēfam.

13Isim tī ucwēfam yáe, awū kūnn ande tī pūtsá wū bá ú tsáb rijwēr asū ifaen uwae-bā tī abā nā si átōm-wū.

© 1995, The Bible League

14Abā si Siman, unde tī Yesu fā rinyí-wū tīshé bāa, Bitrus, tí Andarawu ínjā-wū; tí Yakubu tí Yohana, tí Filibus, tí Bartolomu,

15tí Matiyu, tí Toma, tí Yakubu umbae Alifas, tí Siman tī ā rī bāa, awū nā si unde tī kitsínn risū utēn-wū;

16tí Yahuda umbae Yakubu, tí Yahuda Iskáríyoti unde tī sa Itsēkurū-wū jāeb cī.

17Awū té abā ande tī pūtsá-wū nwúnn rikwen atáng ú sī bá tsi utab. Abā tu ande tī pūtsá Yesu íkī tī kumbúb ande tīyāng tī rū utēn Yahudiya tí utēn Urushalima bá, tí ande tī náe fēr unju uyínn uwae utēn tī Tire tí Sidon.

18Abā rū bá ikyāen tī abā nā fxēn ikén tī kwén ná Yesu tí ikyāen tī ā kú shā tī awū nā nwángrū bā uwae kicáeb-bā. Ande tī sité rijwen tītíbī rū bá ámá, abā tu itīnwángrū.

19Pátág ande tī funn kú kwáb tī ā tēkunn wū ikyāen imí kūkō kú rū yé ijwē-wū ú kú nwángrū ande uwae acáeb-bā.

20Awū txāen pū ayíb sáe ande tī pūtsá-wū ú rī bāa, "Itīnyang ú si anánī anī ande tī rikāen, ikyāen imí Kujwó Ukwe Rimam si anánī.

21Itīnyang ú si anánī, anī ande tī kú fxēn tí rimenn tīnine, ikyāen imí anī ú rū bá cī kyikyaen. Itīnyang ú si anánī, anī ande tī kú jwúb irá tīnine, ikyāen imí anī ú rū bá skaen ikyāen.

22Itīnyang ú si anánī, anī ande tī ande kú sa nī kuka ú kú txí nī txí ú kú txūn nī asú ú kú rī bāa, anī nā nyang-nī bē ikyāen risū Umbae Unde.

23Kiyé tī ā kú nde nī ayīne, nī tsēn utōb tí nī se use ikyāen imí kujwójáng-nī tī ā sa tsi ka nī apupwen kō pú yī. Tī kutē má abítsē-bā nde itso ikén yīne tí ande tī kú yā iskin irá Rimam.

24Amáa ayī ú béb nī ande tī sité rifúnn tīnine, ikyāen imí anī cī rū pú nī anánī utēnse iké!

25Áyāe-nī ande tī cī kyaen pú nī tīnine! Rimam ú bá nde nī irá uwé iké. Áyāe-nī ande tī kú skaen ú kú shwú tīnine! Anī ú bá jwúb irá ú kūb kujwó anyī uwé iké.

26Áyāe-nī ande tī ā kú tēb rinyí-nī utēnse iké, ikyāen imí abítsē-bā nde pú bā itso ikén yīne té ande tī yā iskin irá tī rífēn tī kutē.

27"Amáa ame kú rī té nī ande tī kú fxēn me bāa, nī ye uré té ande tī riká-nī! Nī nde na ande tī sa nī kuka ikén tī tīnyang.

28Nī jwám itīnyang risū ande tī kú txūn nī asú, tī nī nde tīnyang na ande tī kú nde nī irá tītíbī.

29Asití unde íkī a tāe fu kujwó tī kutápāen, kāfe kutápāen tī ifaen na wū tī wū ā tāe kyī. Asití unde íkī a ye pūra kútúpwá tī tīsī-fu, pū itītsō umbyí-fu na fā wū mēmē.

30Unde tī a jwám nī ikén, nī sú na wū. Asití unde íkī a sa ikén-nī íkī, nī rang-nī awū tī wū sa na nī tí atáng bē.

© 1995, The Bible League

31Anī nde na ande ikén tī tīnyang pāngmá tī anī kú shā tī abā nā nde na nī.

32"Asití anī a ye uré té ande tī kú ye uré té nī ámām, ī si kujwójáng imí tī anī ú tu uwae-yī? Ikyāen imí ande tī núng-bā Rimam bē kú nde ahán ámá.

33Asití anī a kú nde nyáng itīnyang té ande tī kú nde na nī itīnyang ámām, ímí tī nde anī kú shā kujwójáng-nī? Ande tī núng-bā Rimam bē kú nde itso ikén yīne.

34Ámá asití anī a kú sa ikén na nyáng ande tī anī kú táng bāa, abā nā ú pae na nī tí atáng, ī si kujwójáng imí tī anī ú tu uwae-yī? Ande tī núng-bā Rimam bē kú sī na átsō ámá ikyāen tī ā ú rū bá pae bā pae.

35"Aná-m ame kú rī té nī bāa, nī ye uré té ande tī riká-nī tí nī nde bā itīnyang. Nī sī na bā, nī byīb-nī abā ripāb ikyāen tī a pae na nī tí atáng bē. Anī a nde ahán, kujwójáng-nī ú kō tímambē. Anī ú sī pāngmá Itsē-nī Rimam tī skeb pátág. Ikyāen imí awū Rimam kú tsó itīnyang-wū rū bá uwōg ande tī kú nde-bā fxāefā bē. Awū kú nde itīnyang na ande tī kú nde ikén tītíbī.

36Ame kú rī té nī bāa, nī si ande tī kú núng risi ande pāngmá tī Itsē-nī tī apupwen kú núng ande tí ayíb risi.

37"Nī pwen-nī ande íkī rikwén bē, ikyāen tī Rimam ā rū bá pwen-wū anī rikwén ámá bē. Nī rī mbéb-nī ande íkī bē, ikyāen tī Rimam ā rī mbéb-wū anī ámá bē. Nī yátā na ande tī kú nde nī ikéntītíbī ikyāen tī Rimam ámá ā yátā na nī ikéntītíbī-nī.

38Nī nda ande rinda, Rimam ú nda nī ámá. Kitú-nī ú munn, ámá ā ú sūr wū sūr ú munn kyī yī cwúcwo ka kwār tī ayī ú yāen mbúmbúb! Ikén tī afu myae na ande, si sí ayī tī Rimam ú myae rū bá na fu ámá."

39Yesu súnn kyī irá íkī cwúcwo ikyāen tī wū kwén na abā ikén. Awū rang bā bāa, "Unde tī mbúb ayíb ú tae fob urwán-wū íkī tī mbúb ayíb a? Asití awū a nde ahán pátág-bā ifaen ú rū ka jwunnsī-bā kukwae bē a?

40Umbae tī kú kwén ikén kwén kú núng ikén skeb-wū unde tī kú kwén na wū bē, amáa umbae tī ā mām tág pú wū ikén tī kwén-wū, awū ú pāngmá unde tī kú kwén na wū.

41"Afu kyang rímāng ú kú núng ye kirím tī tá uwae riyíb ínjā-fu, amáa afu núng ye-fu tī kucwūb kutúkū náe uwae riyíb-fu bē?

42Afu kú kyang rímāng ú kú rī té ínjā-fu bāa, 'Shaentā riyíb tī ame ú sa rū kirím tī tá uwae riyíb-fu' ú núng ye-fu tī kucwūb kutúkū náe uwae anáfu bē. Afu unde tī uwae ifaen, sa rū kucwūb kutúkū tī náe uwae riyíb-fu tītawé, ikyāen tī afu ā sáe tu nyáng kirím tī tá uwae riyíb ínjā-fu ú sa rū yī.

43"Kutúkū tī kú wāen awāen tī nyang byibyae kú wāen-wū awāen tī fufab bē. Cwúcwo kutúkū tī kú wāen awāen tī nunn ngangag kú wāen-wū tī nyang byibyae bē.

44Unde kú núng ye kutúkū tītínī tí awāen-yī. Ā kú kwāen-bā awāen kútútūn rimēnn umbxāb bē. Ā kú kwāen-bā awāen ánab rimēnn usórikaen bē.

© 1995, The Bible League

45Unde tī tīnyang munn tí itso wánde tī tīnyang riyāen utōb-wū ú kú nde wánde té yī, amáa unde tītíbī munn tí itso ikén tītíbī riyāen utōb-wū ú kú nde wánde tītíbī. Ikyāen imí irá tī kú tsō unju unde si irá tī tá uwae riyāen utōb-wū.

46"Anī kyang rímāng kú kūnn me bāa, Itsēkurū-m, amáa anī kú nde-nī ikén tī ame kú rī té nī bē?

47Unde tītínī tī ā rū bá uwōg-m ú fxēn irá unju-m ú nde yī,

48awū pāngmá unde tī mūm kukwae umbyí kusóg-wū ú tā umbyí kusóg-wū tí atxom. Kiyé tī upwen a kūm, kusóg wū kyaensī-wū bē ikyāen imí ā tā umbyí-wū tí atxom.

49Unde tī a fxēn irá-m ú nde-wū ayī bē, awū pāngmá unde tī mbye kusóg uwōg ísábūng ú tā-wū umbyí-wū tí atxom bē. Kiyé tī upwen ka rū bá, tí ritsen ahán kusóg wū kyaensī."

Luka 7

1Isim tī Yesu rī mām pú wū irá té ande, awū nwúnn rū yī utēn tī Kaparnahum.

2Uwae utēn atáng ukwe sója íkī tá atáng. Awū si uráe Roma. Awū sité upyí íkī tī nyang uwae-wū si-yī tī tī rī bē. Upyí wū náe kicáeb ú tá unju itīcwū.

3Kiyé tī unde wū fxēn bāa, Yesu nā sáng bá pú wū uwae utēn atáng, awū tōm andufū ná utēn rū ka uwōg Yesu tī abā rū ka jwám wū tī awū nā rū bá nwángrū upyí-wū tī tá unju itīcwū.

4Ande bā rū bá uwōg Yesu ú bá jwám wū tí uwae-bā kínjō bāa, "Kubēntī, unde wūne pāng pú wū tī afu ndeya wū.

5Awū sité uré té utēn-tī té atī mēmē, awū mbye na atī kusóg Rimam-tī."

6Yesu nwúnn ú pūtsá bā rū. Kiyé tī abā rū bá kú fēr kununn atáng, ukwe sója wū tōm arwán-wū rū ka tu Yesu ú rī té wū bāa, "Itsēkurū-m, nde-fu ijwē-fu rikāen bē, ikyāen imí ame kō-m tī ame ú kyangté fu uwae kununn-m bē.

7Ame kō-m tī ame ú rū bá kutxúwé-fu bē. Asití afu a rī irá tí uwōg tī afu tsi atáng ne ámām, upyí-m u nwángrū pú wū.

8Ame tī m tá ne má, ame tá isim unde tī uwé íkī ú tá risū sója íkī ámá. Asití ame a rī té sója íkī uwae-bā bāa, 'Rū,' awū kú nwúnn rū. Ame a rī té sója íkī bāa, 'Rū bá,' awū nwúnn rū bá. Ame a rī té apyí-m bāa, 'Nde ikén yīne,' awū kú nde yī."

9Kiyé tī Yesu fxēn irá yīne, unyāng kunn wū, awū kāfe uwé ú rī té ande tī pūtsá wū bāa, "Ame kú rī té nī, uwae anyīsū Isréla mēmē, ame tu jí-m unde íkī tī sité kubēntī pāngmá unde wūne kéka bē."

10Isim tī ande bā tī ā tōm bā rū bá uwōg Yesu kāfe ka fob kununn, abā tu upyí ukwe sója wū, awū nwángrū pú wū uwae kicáeb-wū ayī.

© 1995, The Bible League

11Isim yīne, Yesu nwúnn rū yī utēn íkī tī ā kú kūnn rinyí-wū bāa, Nayin. Ande tī kú pūtsá wū, fā tí kumbúb ande íkī yāng-bā tá atáng.

12Tī abā sisa rū ka ú sáng uwae utēn atáng ā sú rukōm umbae íkī bá kú rū kú yé. Rukōm wū si umbae uwá icwū íkī tī mbae nyáng umbae wūne kínjō-wū ámām. Kumbúb ande kēn tág té undá wūne pūtsá átsō.

13Kiyé tī Yesu núng undá wū, risi nde wū. Awū rī té wū bāa, awū nā jwúb-wū irá bē.

14Tírī awū rū ka tēkunn kúpám tī ā sa rukōm wū náe sī atáng. Ande bā tī sú rukōm wū kyaetsi. Yesu rī té rukōm wū bāa, "Utāende! Ame kú rī té fu, fā sūnwúnn!”

15Utāende wū fā sūnwúnn ú som ritsen ú kú rī irá. Yesu ye pū wū na íya-wū tí atáng.

16Ikyén ricwú ye ande tī tá atáng mēmē, abā nwúnn kú tēb rinyí Rimam ú kú rī bāa, "Unde tīyāng tī kú yā iskin irá Rimam rū bá pú wū uwōg-tī! Rimam rū bá pú wū kitángpwā-tī.”

17Iten Yesu shag kyī uwae utēn Yahudiya tí mēmē utēn tī tá fēr atáng.

18Ande tī pūtsá Yohana rī té Yohana irá risū ikén yīne mēmē. Yohana kūnn pū ifaen uwae-bā

19ú tōm bà rū ka uwōg Itsēkurū-tī Yesu tī abā na rū ka rang wū bāa, kó awū si unde wū tī ā rī bāa, awū nā ú bá rēē, ré abā ú som jí-bā unde tīshé bárā?

20Kiyé yī tī abā rū ka uwōg Yesu, ā rī té wū bāa, "Yohana unde tī kú nde batísma tōm tī rū bá uwōg-fu bāa, afu tī si unde wū tī awū nā ú rū bá rēē, ré atī ú som jī unde tīshé bárā?”

21Uwae kiyé wū tī abā tu wū, awū nwángrū ande yāng-bā uwae acáeb-bā tī tsotso. Awū jāe rū rijwen tītíbī tī tá uwae ande tī sité yī ú mbubtā ayíb ande yāng-bā akwēn tī mbúb ayíb.

22Ikyāen ná yīne, Yesu rī té ande bā tī Yohana tōm rū bá uwōg-wū bāa, "Nī kāfe rū tī nī rī té Yohana ikén tī anī núng ú fxēn. Ande tī mbúb ayíb tu itīsáe, ande tī cwū afxen tu itīkyang, ande tī acáeb ikum tu itīnwángrū, ande tī tsi atóng kú fxēn irá tīnine, ande tī cwūcwū tu pú bā unyāng, ande tī rikāen, ā tsag té bā irá tītīnyang ná Rimam.

23Itīnyang ā sī aná unde tī kú shaen-wū irá-m bē!”

24Isim-yī tī átōm Yohana nwúnn rū, Yesu nwúnn kú rī irá risū Yohana té ande tī funn atáng. Awū kú rī té bā bāa, "Kiyé tī anī rū ka shā rifab Yohana uwae kutúr, imí tī anī kú kāb bāa, anī nā ú núng? Kubēntī, anī táng bāa, anī nā ú núng irúm tī ufunn tī kú kae.

25Ímí tī anī rū tī nī rū ka sáe? Anī rū ka núng unde tī kyāe ijwē-wū tí átúpwá tí aser a? Kubēntī, itso ande tī kú kyāe ijwē-bā té átúpwá tí aser ú kú kām uwae rifúnn tá uwae ushí kununn akwe.

© 1995, The Bible League

26Ímí tī nī rū ka shā uwae kutúr atáng? Unde tī kú yā iskin irá Rimam a? Enhéen! Ame kú rī té nī, awū skeb pú wū unde tī kú yā iskin irá Rimam.

27Yohana tī si átōm wū tī Rimam rī irá risū-wū uwae Kutsīngkén-wū bāa, 'Ame ú tōm wū rū uwé tī awū ú rū ka kyāe nyang fengó na fu.'“

28Ámá, Yesu rī kyī bāa, "Ame kú rī té nī, uwae mēmē ande tī ā mbae bā sáng bá utēnse, uríkī tá-wū tī skeb Yohana bē, amáa unde tī si-wū kíkīn uwae kurū Rimam bē kō skeb pú wū awū Yohana tí rūrōb,”

29Ande tī kú mbé aser akwe tí ande tī tsítsí mēmē fxēn irá-wū. Ande bāne si ande tī cwé tī Yohana nā nde na bā batísma. Yī fengó yīne abā cwé bāa, Rimam nā nde pú wū wánde tī pāng atáng.

30Amáa ande tī kumbúb Farísi tí ande tī kú kwén na ande icwe sáe rū itīnyang tī Rimam sa rū bá ikyāen-bā ú pyír bā bāa, Yohana nā nde na-wū abā batísma bē.

31Yesu rī bāa, "Ande tī kiyíku pāngmá imí? Ame ú sa bā myae té imí?

32Abā pāngmá anyīsū tínyīng tī som uwae ritúg ú kú rī té átsō bāa, 'Atī kūnn ikōb ikyāen tī anī se use, anī se-nī bē! Atī yang akyáng ricwú tí ten, anī jwúb-nī irá hē!’

33Yohana unde tī kú nde ande batísma ka rū bá ú cī-wū kirāen bē ú ngwā-wū ujwāb tí itu bē, ámá anī rī bāa, awū nā si unde tī sité kusung tītíbī.

34Ámá Umbae Unde ka rū bá ú kú ngwā ú kú cī, ámá anī rī bāa, 'Sáe unde tī rimēnn umbyí tī kú ngwā kú fxēn-wū atóng bē ú si urwán ande tī kú mbé aser ukwe tí ande tītíbī.’

35Ame kú rī té nī, mēmē ande tī kyang té ibēn ayíb ná Rimam tātsó bāa, ibēn ayíb ayī nā si kubēntī.”

36Unde íkī tá atáng tī tá kumbúb Farísi. Awū yáe Yesu tī awū nā rū ka cī wúcī té wū kununn-wū. Yesu rū ka ú ka som ú kú cī wúcī.

37Undá íkī tá uwae utēn atáng tī si undá tī kú nde ikéntītíbī. Tī awū fxēn bāa, Yesu nā kú cī wúcī kununn Farísi wū, awū sa kushi kindob tī kú nung kuyang tímambē rū ka atáng.

38Awū bá tsi isim, fēr tí afxen Yesu ú kú jwúb, átēn-wū jwāe tág afxen Yesu. Awū fén átēn yī té ikyínn risū-wū ú ye afxen yī bur utōb ú sa kindob yī shīn Yesu afxen.

39Kiyé tī unde tī kumbúb Farísi wū sáe ikén yīne, awū rī uwae utōb-wū bāa, "Á bāa, unde wūne nā si unde ná Rimam tī kubēntī, awū ú núng ye pú wū undá wū tī kú ye wū ajwó rimēnn ahán. Awū ú núng ye pú wū itso ikéntītíbī tī undá wū kú nde!”

40Yesu rī té wū bāa, "Siman, ame sité irá tī ame ú rī té fu." Siman cwé bāa, "ímí, íte?”

41Yesu rī té wū bāa, "Ande íkī ifaen cī ripāb uwōg unde tī rifúnn. Unde tī rifúnn wū kú pūtsá unde kínjō ripāb ikén úkōb itsóng, unde tī ifaen ámá ā kú pūtsá wū ripāb ikén itsóng.

© 1995, The Bible League

42Mēmē ifaen-bā pae fob-bā ripāb yī cwúcwo bē. Unde tī rifúnn wū kyī num ú yátā na bā. Uwae-bā ande ifaen bāne, áyē tī ú ye uré tí unde tī rifúnn wū siskeb?”

43Siman rī bāa, "Ame kú táng bāa, unde tī ā yátā na wū siskeb." Yesu rī bāa, "Afu rī pāng atáng.”

44Tírī awū kāfe uwé tág undá wū ú rī té Siman bāa, "Afu núng undá wūne a? Ame rū bá kununn-fu, afu jwó na-fu ame afxen bē, undá wūne jwó afxen-m tí átēn ayíb-wū ú fén wām yī tí ikyínn risū-wū.

45Tí tī ame rū bá kununn-fu, afu ye-fu ame bur utōb bē, amáa undá wūne, tí tī ame rū bá, awū yá afxen-m tā-wū kéka bē. Awū tsó bāa, awū nā ye uré nā té m.

46Afu shā na-fu ame kindob tī kú nung kuyang bē. Awū shīn afxen-m tí kindob.

47Ame kú rī té fu, ikén yīne mēmē tī awū nde té m tātsó bāa, Rimam nā yátā na pú awū ikéntītíbī-wū tímambē. Amáa unde tītínī tī ā yátā na wū ikéntītíbī-wū kpāng, awū kú tsó uré-wū kpāng.”

48Tírī Yesu rī té undá wū bāa, "Ā yátā na pú bā afu ikéntītíbī-fu.”

49Aríkī tī som fēr bā risū tébur atáng nwúnn kú rang átsō bāa, "Unde wūne si ayē ámá tī kú yátā na ande ikéntītíbī-bā?”

50Ámá Yesu rī té undá wū bāa, "Ikyāen tī afu rū kubēntī afu nwángrū pú fu. Ka-fu nyinyang."

Luka 8

1Ā pājí kpāng ahán isim yīne, Yesu nwúnn ú kyang pūtsá uwae utēn utēn tí utēn tī kpāng kpāng tī tá atáng ú kú rī té ande irá tīnyang ná Kurū Rimam. Ande tī pūtsá-wū rijwēr asū ifaen pūtsá wū ámá,

2fā tí andá íkī tī awū nwángrū bā uwae rijwen tītíbī tí acáeb tī tsotso. Kínjō uwae-bā si Meriyamu tī ā kú kūnn wū bāa Magadaliya tī Yesu jāe rū yé rijwen tītíbī itsóngfaen ijwē-wū.

3Íkī si Yowana uwá Kuza unde tī si kínjō uwae ande ndufū ná Ukwe Hiridus. Íkī ámá si Susana. Andá bāne kú ndeya Yesu tí ande tī pūtsá-wū tí ikén tī abā sité.

4Ande tsikunn tī kú rū yé uwae utēn tí utēn ú rū bá uwōg Yesu. Tī abā rū bá funn uwōg-wū, Yesu súnn irá ú kwén na bā bāa,

5"Unde íkī nwúnn tī awū rū ka yāg itso-wū. Tī awū kú yāg itso yī uwae risāen, aríkī tā ka sī fengó uwōg tī ande ceb yī tí afxen. Ínung rū bá tōb pū yī cī.

6Ayāen aríkī tā ka sī ribén ásáng. Ayī rū yé ú wām cwū ikyāen tī ámbyī tá kō-yī ribén atáng bē.

7Ayāen awúm íkī tā ka sī uwae icwpng. Icwong yī sēr té awúm ú cwīn wēn yī.

© 1995, The Bible League

8Awúm yī íkī tā ka sī ribén tī tīnyang ú sēr bēn ú wāen awāen. Kucwong kínjō sité ayāen mae ande itsóng." Tírī, Yesu rī kyī cwúcwo bāa, "Unde tī a sité atóng awū ā fxēn."

9Ande tī Yesu kú kwén na bā irá Rimam rang wū imbyí irá yī tī awū kwén na bā ne.

10Yesu rī bāa, "Ā cwé na pú bā anī tī nī núng ye irá tī titam ná Kujwó Ukwe Rimam. Amáa ande tī tsítsí, ā kú tsag irá yī té bā uwae irá tī súnn, ikyāen tī abā ā nā kutóng ámá abā ú fxēn ye-bā bē.

11"Imbyí irá yī tá rē. Itso pāngmá irá Rimam.

12Ayāen awúm tī tā ka sī fengó si ande tī fxēn irá Rimam, amáa Shetann ka rū bá ú bá kwērra irá yī rū yé uwae utōb-bā ikyāen tī abā nā rū-bā kubēntī uwae irá yī bē, ú tu-bā itīnwángrū bē.

13"Ayāen awúm tī tā ka sī ribén ásáng si ande íkī tī fxēn irá Rimam ú kyangté yī tí utōb tī tsēn. Abāne pāngmá awúm tī sité-yī ipab tī tīnyang bē. Abā sēr uwae usir ifaen, ámá kiyé tī rikāen a rū bá, abā kú tsi-bā tsi bē, ú jwunnsī pú bà.

14Ayāen awúm tī tā ka sī uwae icwong si ande tī fxēn irá Rimam, ámá rikāen tī utēnse tí rifúnn tī utēnse tí ikén ná utēnse tā kú taen ayíb kú sa na bā munnjí tí irá yī tī abā fxēn. Itso abāne kú sēr-bā tí ribōm uwae irá Rimam bē.

15Ámá itso tī tā ka sī ribén tī tīnyang si ande tī kú fxēn irá Rimam ú kú ye sú yī būbōm uwae riyāen utōb-bā. Abāne kú kyangté yī tí ribōm tī kubēntī uwae riyāen utōb-bā. Abā kú ye utōb uwae rikāen-bā mēmē ú kú wāen awāen tī tīnyang.

16"Unde íkī tá-wū tī yen fitíla ú bur kyī wū tí kitútong, kó ú sa tam umbyí ikén tīnáe bē. Ā kú yen fitíla ú sa tsi tsá risū tébur ikyāen tī ande tī sáng kú bá ā núng ye uwōg tī sīsàen,

17Mēmē ikén tī ā tam tīnine, ā ú shāen umbyí-yī tsi ise. Mēmē ikén tī bur kyīkyī, ā ú mbubtā yī.

18Nī myae irá tī anī kú fxēn nyinyang. Ikyāen imí, unde tī sité ikén yāng-yī, ā ú sī na kyī wū, ámá unde tī sité-wū bē, kó tī ayī a si kpāng ahán tī awū sité, ā ú shir mbéra yī uwōg-wū."

19Uwae kiyé wūne, ameínjā Yesu tí íya-wū rū bá uwōg-wū. Ande funn uwōg-wū tímambē; ikyāen ná yīne abā rū ka fob-bā uwōg-wū bē.

20Unde íkī rī té Yesu bāa, "Íya-fu tí ameínjā-fu tsi ise akwēn ú kú shā tī ā nā núng ayíb-fu."

21Yesu rī té bā bāa, "Íya-m tí ameínjā-m si ande tī kú fxēn irá Rimam ú kú nde wánde té yī."

22Usir íkī Yesu sáng uwae kuyāe tí ande tī awū kú kwén na bā ikén. Awū rī té bā bāa, "Atī yen rū yī ukūnn uyínn akwēn." Abā nwúnn ú jwó kú rū.

© 1995, The Bible League

23Tī ā jwó kú rū, kicwāg sara Yesu rū. Ufunn tī ribōm nwúnn ú kú kae ú pāen ámbyī munnkyī uwae kuyāe, ámá kuyāe kú shā tī wū fxāebur, abā tá uwae rikāen.

24Abā kūnn shwú wū ú rī té wū bāa, "Itsēkurū-tī, atī kú cwū-tī." Awū fā sūnwúnn ú fwān ufunn kibyāg, uwōg rū ka bwētág skírr.

25Rijwen sī bā ijwē. Yesu rang bā bāa, "Anī sité-nī uwae kínjō bē a?" Ayíb fur bā, abā kú rang átsō bāa, "Awūne si ayē? Awū kú táen ufunn tí ámbyī irá, abā kú náe risū ribén té irá-wū."

26Yesu tí ande tī pūtsá-wū nwúnn utēn Galili ú yen rū ka ukūnn uyínn uwōg tī abā jwó kú rū yī atáng. Abā rū ka sáng uwae utēn ande tī Gerase.

27Tī Yesu nwúnn ú tsō yī akāense, awū tu unde íkī tī rū uwae utēn wū bá. Unde wū kú jwúb kijáen. Rijwen tītíbī munn uwae-wū. Tí tī kijáen yīne ye wū, awū cwun jí-wū átúpwá bē. Awū kú kyang ribam ú kú náe-wū uwae kununn bē. Uwōg askab ande si uwōg tī awū kú náe atáng.

28Tī awū núng ye Yesu, awū nghāe irá ú rū ka kú ribén uwé-wū ú táen irá tī ribōm bāa, "Yesu, Umbae Rimam tī sité kūkō skeb pátág, ímí tī ren fu té me? Ame kú jwám fu, sa na-fu ame rikāen bē."

29Awū rī irá yīne ikyāen imí Yesu rī té kusung tītíbī tī tá uwae-wū bāa, awū nā rū yé. Ikyāen imí kusung tītíbī sa na wū jwúb kijáen atsēpú yāng-yī. Ā kú kwēr kób wū itī ú kú yīr kób ajwó-wū té indub. Amáa awū kú shir yēr tág kób indub yī, ámá kusung tītíbī kú sa na kób wū tēr rū fé yī kutúr kékā.

30Yesu rang unde wū bàa, "Rinyí-fu bāa imí?" Awū rī bāa, "Rinyí-m si Atījwúnn," ikyāen imí kusung tītíbī tī tá uwae unde wū jwúnn tímambē.

31Abā jwám Yesu bāa, awū nā jāe bā rū yé-wū uwae unde wū bē.

32Uwōg atáng ande íkī pū ingwag kú kyang kú cī ikén tī fīfēr tí ibáen rikwen tī tá atáng. Ajwen tītíbī yīne jwám Yesu bāa, awū ná sa na bā tī abā nā rū ka sáng uwae ingwag yī. Awū cwé na bā.

33Ajwen tītíbī yī rū yé uwae unde wū ú ka sáng ijwē ingwag yī. Ingwag yī tēr yāen shag ú tum átsō rū ka sī uwae uyínn atáng ú ngwā cwū.

34Tī ande bā tī kú shi ingwag yī sáe ikén tī nde, ā tēr inyae rū ka tsag irá yīne té ande tī uwae utēn tí ande tī tá ufáng.

35Ande nwúnn rū yé tī abā nā rū ka núng ikén yī tī nde. Abā rū bá uwōg Yesu ú bá núng unde wū tī Yesu jāe rū rijwen tītíbī risū-wū. Unde wū som afxen Yesu ú sī átúpwá ú kú táng irá tī tīnyang tírī. Ikyén ricwú ye ande bā. Ayíb fur bā.

36Ande bā tī núng ikén yī tī nde ne ú rū ka tsag té ande tī tsítsí ikén tī nde tí tawé kijáen unde wū yag tā.

© 1995, The Bible League

37Isim ikén yīne mēmē ande tī Gerase jwám Yesu bāa, awū nā nwúnn tī awū nā rū yé utēn-bā, ikyāen imí wánde tī Yesu nde ne, sa na bā ikyén ricwú tímambē. Yesu nwúnn ú sáng yī uwae kuyāe tī awū nā yá bā tā.

38Ámá unde wū tī rijwen tītíbī rū yé ijwē-wū jwám Yesu bāa, awū nā ú pūtsá wū rū. Ámá Yesu pyír-wū ú rī té wū bāa,

39"Kāfe rū yī uwae kununn tí ka rī té ande ikén tī Rimam nde na fu." Unde wū kyang uwae utēn wū mēmē ú tsag té ande wánde tīnyang tī Yesu nde na wū.

40Kiyé tī Yesu kāfe ka ukūnn uyínn akwēn cwúcwo, ande tī funn atáng kyangté wū tí utōb tī tsēn ikyāen imí abā som kú jí wū.

41Isim tī awū rū ka ukūnn atáng, unde íkī tī rinyí-wū si Yayirus rū bá uwōg-wū. Yayirus si kínjō uwae ande tī uwé ná kusóg Rimam ná Mbayahuda tī utēn atáng. Awū rū bá jwunn íkyig uwé Yesu ú jwám wū bāa, awū nā rū yī kununn-wū

42tī awū nā rū ka nwángrū unda-wū tī pu kú cwūcwū. Mbawándab wū si umbae-wū kínjō rikāen, Asang-wū si rijwēr asū ifaen. Tī Yesu nwúnn kú rū, ande wurtutu pūtsá wū, isim tí uwé.

43Undá íkī tá atáng ú kú ngwā rikāen tí ise tī tā si-yī tī tī rī bē. Ise yī pyír tī tī yēr ka fob pú yī asang rijwēr asū ifaen. Mēmē ande tī tō na wū acīn tō num pú bā. Undá wū wēn ikén yāng-yī risū ise-wū ayīne, amáa awū nde num se.

44Awū pūtsá ande bā isim ú sáng uwae-bā ú rū ka sa kujwó tēkunn unju kútúpwá Yesu, Tí ritsen ahán ise-wū yēr.

45Yesu rang ande bā tī pūtsá wū bāa, "Áyē tī sa kujwó tēkunn me?" Unde tá-wū tī cwé bāa, awū tī tēkunn bē. Bitrus rī té wū bāa, "Itsēkurū-m, afu núng ande tum átsō kú pūtsá fu. Ande tī kú túr átsō kú fēr fu,"

46Amáa Yesu rī kyī bāa, "Unde íkī uwae-nī tēkunn me, ikyāen imí, ame núng kūkō rū yé rimēnn-m!"

47Kiyé tī undá wū núng ye bāa, awū nā tam fob-wū ijwē-wū cwúcwo bē, awū nwúnn ú rū bá tí ijwē tī fwēr ú bā jwunnsī náe afxen Yesu ú rī té Yesu uwé ande mēmē ikén tī nde tītawé awū rū bá tēkunn kútúpwá-wū. Awū tsag té bā ámá itso fengó tī ise-wū ayī yēr tí ritsen kiyé tī awū tēkunn Yesu.

48Yesu rī té wū bāa, "Unda-m, uwae kínjō-fu nwángrū pú yī afu. Ka-fu nyinyang."

49Tī awū tá uwae irá yīne tī tī rī, ā tōm unde íkī rū kununn Yayirus bá. Unde wū rī té Yayirus bāa, "Unda-fu cwū pú wū. Sa na-fu Kúkwén rikāen cwúcwo bē."

50Kiyé tī Yesu fxēn irá yīne, awū rī té Yayirus bāa, "Kyén-fu ikyén ricwú bē, rū kubēntī uwōg-m, unda-fu ú shwur."

51Tī abā sa sisa rū ka sáng kununn Yayirus, Yesu cwé na nyáng Bitrus tí Yohana tí Yakubu tí abā nā pūtsá wū nā sáng, fā tí íte umbae wū tí íya-wū ámām.

© 1995, The Bible League

52Mēmè ande tī funn atáng kú jwúb ricwú umbae wándab wū, ámá Yesu rī té bā bāa, "Nī jwúb-nī irá bē, umbae wū cwū-wū cwū bē; ī si kicwāg tī awū náe."

53Mēmē-bā skaen ú sáe rū wū, ikyāen imí ā núng itīcwū mbawándab wū tí ayíb. Ámá Yesu rī bāa, awū nā náe kicwāg.

54Yesu ye mbawándab wū tí kujwó ú kūnn irá bāa, "Umbae-m, fā sūnwúnn."

55tí ritsen ahán unyāng-wū tēr kāfe bá, mbawándab-wū fā sūnwúnn ú tsi ritsen. Yesu rī té bā bāa, abā nā shā na mbawándab wū wúcī tī awū nā cī.

56Ayíb fur Yayirus tí uwá-wū risū. Yesu fwā bā kusen bāa, abā nā rī té-bā ande íkī irá risū ikén tī nde ne bē.

Luka 9

1Awū kūnn funn ande tī pūtsá-wū rijwēr asū ifaen ú nda bā kpākang tí kūkō tī abā nājāe rū yé rijwen tītíbī mēmē, tí abā nā nwángrū ande tī kicáeb.

2Isim yīne awū tōm bā rū tī abā nā rū ka rī irá Kujwó Ukwe ná Rimam té ande, tī abā nā nwángrū ande tī kicáeb.

3Awū rī té bā bāa, "Nī ye sú-nī kíkīn uwae ikyin tī nī kyang ne bē, kó ukum, kó ukyíg, kó wúcī, kó aser. Nī sa kútúpwá íkī ye sú-nī bē.

4Kununn tītínī tī ā kyangté nī atáng, nī som tí kununn wū sé usir tī anī a nwúnn pú nī uwae utēn wū.

5Kó akā tī ā kyangté-bā anī bē, kiyé tī anī a kú nwúnwúnn uwae utēn atáng, anī fwēr íbúng afxen-nī sī bā tí atáng tī yī ā tsó bā bāa, irá-nī íkī nā fā-yī atáng bē."

6Tírī abā nwúnn ú rū tsá uwae imbae utēn tī tá atáng mēmē ú kú rī té ande irá tī tīnyang ná Rimam ú kú nwángrū ande uwae kicáeb, mēmē uwōg tī abā a ka atáng.

7Kiyé wūne, Ukwe Hiridus fxēn tág ikén mēmē tī nde. Ayíb fur wū, ikyāen imí awū kú fxēn aríkī kú rī bāa, ā nā kūnn shwur pú bā Yohana uwae itīcwū.

8Aríkī ámá kú rī bāa, ayī nā si Iliya átōm Rimam tī kāfe rū bá tí unyāng. Ande tī tsítsí ámá kú rī anábā bāa, ayī nā si unde kínjō uwae ande tī kú yā iskin irá Rimam tī nwúnn pú wū uwae kuskab.

9Hiridus rang ijwē-wū bāa, "Ame pyēra risū Yohana tíka pú m, ámá unde wū tī ame kú fxēn irá risū ikén tī awū kú nde nā si kyī ayē?" Ámá awū kwáb tī awū nā núng Yesu.

10Ande tī átōm tī Yesu tōm rū kāfe rū bá ú bá tsag té wū mēmē ikén tī abā nde. Isim yīne, awū ye pūra nyáng abā ámām rū yī imbae utēn tī ā kú kūnn bāa Betseda.

11Tí tī ande fxēn bāa, Yesu tí átōm-wū nā rū yī Betseda, ā nwúnn jāe rifab-bā. Awū kyangté bā ú kwén na bā irá risū Kujwó Ukwe Rimam ú nwángrū ande tī náe acáeb.

© 1995, The Bible League

12Rū bá fob usir jwó uréb, ande tī pūtsá-wū rū bá uwōg-wū ú bá rī té wū bāa, "Usir sī kú tē wū. Tē ande bā tī abā ā rū yī anunn ande tī asāen ufáng tī abā rū ka shā wúcī tí uwōg tī náe, ikyāen imí kíkīn tá-yī iké bē."

13Ámá Yesu rī té bā bāa, "Anī tí risū-nī tī ú shā na bā ikén tī cī." Abā rī bāa, "Atī sité nyáng abyī burédi itsóng tí iwág ifaen ámām. Afu kú shā tī atī nā rū ka jāeb wúcī nā bá na mēmē ande bāne a?"

14(Ande tī funn atáng fob kumbúb itsóng.) Yesu rī té anyīsū afxen-wū bāa, "Nī sa na ande bā tī ā som uwae kumbúb, kumbúb. Kumbúb tītínī ā si mae ifaen rū ka mbé rijwēr."

15Ande tī pūtsá-wū nde pāngmá tī awū rī té bā. Ā sa na mēmē ande bā som ribén.

16Yesu ye pū abyī burédi itsóng yī tí iwág ifaen fā kujwó ú txāen pū ayíb tsō yī apupwen ú nde fxāefā na Rimam ikyāen ná yī. Isim ayīne awū kantā yī ú pū na ande tī pūtsá-wū tī abā nā pū kan na ande.

17Mēmē-bā cī kyaen ú num. Ámá abā tōb amumunn burédi tī tsítsí munn ácíkā rijwēr asū ifaen.

18Kiyé íkī tī Yesu kú jwám Rimam, ande tī pūtsá-wū ámām té wū tá tétsō, awū rang bā bāa, "Ande kú rī bāa, ame nā si ayē?"

19À rī té wū bāa, "Ande kú rī bāa, afu nā si Yohana unde tī kú nde batísma. Aríkī kú rī bāa, afu nā si Iliya. Aríkī ámá kú rī bāa, afu nā si kínjō uwae ande tī kú yā iskin irá Rimam tī kutē tī nā nwúnn uwae kuskab tí unyāng."

20Yesu rang bā ámá bāa, "Anánī ámá rē? Anī kú táng bāa, ame nā si ayē?" Ritrus cwé irá unju bāa, "Afu si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi."

21Ámá Yesu fwā bā kusen bāa, abā nā rī té-bā unde íkī bāa, awū nā si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi bē.

22Awū rī kyī cwúcwo bāa, "Awū Umbae Unde ú ngwā rikāen kō tímambē. Ande ndufū tí ande tī uwé ná ákwén Rimam tí ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam ú sáe rū wū ú pyír wū. Ā ú wēn wū. Uwae usir tī itā awū ú nwúnn uwae kuskab."

23Cwúcwo Yesu rī té bā atáng mēmē bāa, "Unde tītínī tī ā kú shā tī awū pūtsá m, awū ā pyír risū-wū tī awū ā sú rikāen-wū tí ajwó-wū kó usir tītínī tī awū ā rū bá pūtsá m.

24Kó unde tītínī tī ā kú shā tī awū txēn unyāng-wū txēn, awū ú shā num té wū, ámá unde tītínī tī cwé tī awū ú shā num unyāng-wū ikyāen irá-m, awū ú tu unyāng-wū tí atáng.

25Asití unde a tu tág ikén tī utēnse pátág ú shā num té unyāng-wū, kujwójáng-wū si imí?

26Asití unde íkī a kú wáe rúkwāe-m tí ikén tī kwén-m, Umbae Unde ú bá wáe rúkwāe-wū ámá kiyé tī awū a kāfe bá tí kūkō ná Kujwó Ukwe-wū tí aná Itsē-wū Rimam tí aná átōm-wū tī sāen kyag.

© 1995, The Bible League

27Kubēntī tī ame kú rī té nī, ande íkī tá uwae-nī iké tī ú cwū-bā bē, sé tī abā a núng pú bā Kujwó Ukwe Rimam tītawé.”

28Isim kutsáb kínjō tī Yesu rī té bā irá yīne, awū pū Bitrus tí Yohana tí Yakubu tsō yī kitáen rikwen íkī rū ka jwám Rimam.

29Kiyé tī awū kú jwám Rimam kutxúwé-wū kāfe kú jajaen wuwur. Átúpwá-wū tsēn pórpór kú jajaen wuwur ámá.

30Tí ritsen ahán ande ifaen rū bá tu wū ú kú rī irá té wū. Ande bā si Musa tí Iliya.

31Abā sī apupwen bá ú bá kú rī irá té Yesu risū itīcwū-wū tī awū ú cwū uwae utēn tī Urushalima tí fengó tī awū ú kúmunn kumyae tī Rimam myae risū-wū.

32Kicwāg yera Bitrus tí arwán-wū rū, amáa abā tēr bá fxem shwu ú núng rimēnn ijwē Yesu kú jaen wuwur. Abā núng ande ifaen bá tsi té wū.

33Tī ande bā nwúnn kú rū ú yá Yesu kú tā, Bitrus rī té Yesu bāa, "Itsēkurū-m, ī nyang tímambē tī atī tá iké. Atī ú bur afúg itā ikyāen tī kínjō ā si anáfu, kínjō ámá ā si aná Musa. Tī itā ā si aná Iliya." Amáa irá tī awū rī ne, awū má núng-wū imbyí irá yīne tī awū kú rī bē.

34Tī irá unju tī awū rī ne, kúbyī sī bá kūkyī bā. Tī abā kú sísáng kúbyī ne ahán, ikyén ricwú ye bā.

35Ámá abā fxēn afxenjwín uwae kúbyī kú rī bāa, "Awūne si Umbae-m tī ame tsábra. Nī fxēn wū!”

36Isim tī afxenjwín wū ka bwē tág, ā núng Yesu tsi kínjō rikāen-wū. Ande tī pūtsá wū sa irá yīne mēmē tsi riyāen utōb-bā. Kiyé wū, ā tsag té-bā unde íkī irá risū ikén tī abā núng kitáen rikwen atáng bē.

37Ucwēfam-yī tī Yesu tí ande tī pūtsá-wū itā sī kitáen rikwen atáng sī bá, ande yāng-bā rū bá tu Yesu.

38Unde íkī yera unju tsō bāa, "Unde tīyāng, ame kú jwám fu risū uyīn-m wūne, awū kínjō-wū ámām tī ame mbae.

39Rijwen tītíbī kú byīnn wū ú kú sa na wū kú táen irá ú kú tug úfúnn unju. Rijwen wū kú byīnn wū sī ribén ú kú sa na wū shir yāen tág rimēnn-wū mēmē ú kú shā-wū tī wū ú rū yé ijwē umbae wū cwúcwo bē.

40Ame jwám ande tī pūtsá-fu ámá tī abā nā jāe rū yé rijwen tītíbī wū, ámá abā nde num-bā.”

41Tírī Yesu rī bāa, "Á á! Anī ande tī kiyíku! Anī kú rū-nī kubēntī bē! Anī bōm pāng-nī risū. Ame ú som té nī ú ye utōb té nī fob asang imwa tītawé anī ú núng ye ikén tī ame kú kwén na nī?" Ámá awū rī té íte umbae wū bāa, "Pū uyīn-fu rū bá iké!”

© 1995, The Bible League

42Tí tī umbae wū rū kú bá ahán ámām rijwen tītíbī wū byīnnra wū jwunnsī ribén ú sa na wū ijwē-wū kú fūfwēr. Ámá Yesu fwān rijwen tītíbī wū kibyāg ú nwángrū umbae wū ú sa wū kāfe na íte-wū.

43Ayíb fur mēmē ande tī funn atáng ikyāen tī abā núng rūrōb ná Rimam. Kiyé tī ande tī funn kú kāb ikén tī fur ayíb tī Yesu nde ne, awū rī té ande tī pūtsá-wū bāa,

44"Nī nā atóng tī nī fxēn irá-m yīne. Ayī si kéng tī ā ú sa na Umbae Unde ngwā kāng rikāen kujwó ná ande!”

45Amáa abā núng ye-bā imbyí irá yī tī Yesu rī bē, ā sa imbyí irá yī tam-bā tam ikyāen tī abā nā núng-bā yī bē. Ámá ikyén ricwú ye bā tī abā ú rang wū rang.

46Kiyé íkī ishaen tí shaen nwúnn kitángpwā ande tī pūtsá Yesu risū unde tī rōb siskeb mēmē uwae-bā.

47Yesu núng ye irá tī abā kú kāb utōb-bā ú yera umbae kitínyīng íkī bá tsi uwé-wū.

48Awū rī té ande tī pūtsá-wū bāa, "Unde tī a kyangté umbae uwae rinyí-m awū kyangté pú wū ame ámá. Cwúcwo unde tī a kyangté m, awū kyangté pú wū unde tī tōm me rū bá, ikyāen imí unde tī yib siskeb uwae-nī si unde tī kō siskeb uwé Rimam.”

49Yohana sara unju tsō bāa, "Itsēkurū, atī núng unde íkī kú jāe rū rijwen tītíbī ijwē ande uwae rinyí-fu. Atī rī té wū bāa, awū nā yá tā, ikyāen imí awū fā-wū uwae-tī bē.”

50Yesu rī té wū tí ande tī pūtsá-wū tī tsítsí bāa, "Nī byāng kyī-nī awū bē, ikyāen imí unde tī si-wū unde tī riká-nī bē, ú si unde tī uré-nī.”

51Tī usir tī ā ú sa Yesu tsō yī apupwen tírī kyang yáen pú yī, awū sa uwae tsi bāa, awū nā ú ye fengó tī kú rū yī Urushalima.

52Awū tōm atóm rū uwé. Ande bāne rū ka sáng uwae umbae utēn tī Samariya íkī ikyāen tī abā nā rū ka shā uwōg tsika wū.

53Ámá tī awū ka fob pú wū atáng ande tī uwae utēn atáng kyangté-bā wū bē, ikyāen tī awū sa uwae tsi mām pú wū bāa, awū nā ú ka Urushalima.

54Kiyé tī ande tī pūtsá-wū Yakubu tí Yohana sáe ikén yīne ahán ā rī bāa, "Itsēkurū, afu kú shā tī atī nā jwám urwā sī apupwen bá tenji ande bāne a?”

55Yesu kāfe uwé tág bā ú fwān bā kibyāg.

56Abā nwúnn kú rū yī imbae utēn íkī.

57Tī abā nwúnn ú kyang kú rū fengó, unde íkī rī té Yesu bāa, "Mēmē uwōg tī afu a kú rū yī atáng ame ú pūtsá fu.”

58Yesu rī té wū bāa, "Ijwōng tī kutúr tá té iwáe-yī, ínung ámá sité afúg-yī, amáa Umbae Unde sité-wū uwōg tī náe bē.”

59Awū rī té unde íkī cwúcwo bāa, "Pūtsá m!" Amáa unde wū rī bāa, "Itsēkurū, ame ú rū ka nji íte-m tītawé.”

© 1995, The Bible League

60Yesu rī té wū bāa, "Yá ande tī cwū pú bā tā tī ā nji rukōm átsō. Anáfu si tī afu nā rū tí ka rī irá Kujwó Ukwe Rimam té ande.”

61Unde íkī cwúcwo rī té Yesu bāa, "Itsēkurū, ame ú pūtsá fu, amáa ame ú rū ka tē ande tī kununn-m tītawé.”

62Yesu rī té wū bāa, "Unde tī a kú, kú tóm ritóm ú kú sáe ayíb isim, awū kō-wū tī awū sáng Kujwó Ukwe Rimam bē."

Luka 10

1Isim ayīne Itsēkurū-tī Yesu tsáb ande mae itā ka mbé rijwēr ú tōm bā rū uwé-wū bá kú jíjí. Awū tōm bā tí ifaen tí ifaen rū yī uwae utēn utēn tí uwōg tītínī tī awū tí risū-wū kú shā tī wū rū ka atáng.

2Awū rī té bā bāa, "Risāen kō, wúcī bēn tág pú yī, amáa ande tī būnn yī kō-bā bē. Nī jwám unde tī risāen tī awū ā tōm ande rū bá tī abā ā rū bá būnn wúcī yī.

3Nī nwúnn-nī tírī! Ame tōm nī kú rū pāngmá imbae mbawén tī mbúkū pakob yī tí rikob.

4Nī kyang sú-nī aser bē. Nī nya-nī ukyíg rū té yī bē. Nī tsō-nī apwā afxen bē. Anī a kyang kú rū, nī kyaetsi-nī tī nī kūnnjí ande irá bē.

5Kó kununn tītínī tī anī a ka atáng nī rī bāa, ‘Kujīmshwur ā sáng bá uwae kununn wūne.’

6Asití unde íkī tī si unde tī kujīmshwur a tá atáng, itīnyang ná kikūnnjí-nī ā som tí risū-wū. Ayī a si-yī ahán bē, itīnyang-nī ā kāfe bá tí risū-nī.

7Nī som tí uwae kununn wū, nī cī tí nī ngwā ikén tī ā pū na nī mēmē, ikyāen imí ī nyang tī unde tī kú nde wánde ā tu kujwójáng-wū. Nī náe kyī fé-nī anunn ande mēmē bē,

8Kiyé tī nī a sáng uwae utēn, asití ande tī utēn atáng a kyangté nī tí ajwó ifaen, nī kāb-nī uwae tītawé tī nī cī wúcī tī ā pū na nī bē.

9Nī nwángrū ande tī náe acáeb tí nī rī té ande bāa, ‘Kujwó Ukwe Rimam tá fīfēr té nī!’

10Amáa asití anī a rū ka fob utēn íkī tī ande bā atáng a kyangté-bā anī bē, nī rū ka tsi fengó ukum tī anī rī té bā bāa,

11‘Kó íbúng utēn-nī tī bāe tī tí afxen, atī fén sī fā nī tí atáng. Amáa nī tángsom bāa, Kujwó Ukwe Rimam kyang kú yáen kú pú wū!’

12Ame té nī kú rī, usir wū tī Rimam ú pwen ande rikwén, awū ú sáe ande tītíbī tī tá utēn Sodom tí ayíb risi skeb pú wū ande tī utēn wūne.

13"Áyāe-nī ande tī Korazin! Áyāe-nī ande tī Betseda! Anánī ī num pú yī anī! Kó tī Rimam tsó wánde-wū tī kú fur ayíb kitángpwā-nī, anī yá ikéntītíbī-nī tā-nī bē. Á bāa,

© 1995, The Bible League

wánde tī Rimam nde utēn-nī awū nā nde yī uwae utēn tī Tire tí Sidon, ande bā ú yá ikéntītíbī-bā tā pú bā tī kucang akwēn ú pū aráe átúpwá sī ú ka náe uwae itóng kú tsó bāa, abā nā yá ikéntītíbī-bā nā tā pú bā.

14Usir tī Rimam ú rū bá pwen ande rikwén awū ú sáe ayíb risi bá uwōg-bā skeb pú wū uwōg-nī.

15Anī ande tī Kaparnahum! Anī kú táng bāa, ā nā ú pū nī tsō yī kurū Rimam apupwen a. Ī si-yī ahán bē, kó tí kínjō! Ā ú shir nī si yī uwōg Kinjag."

16Yesu rī té ande tī pūtsá-wū bāa, "Unde tītínī tī a kyangté irá-nī, awū kyangté irá tī aná-m, ámá unde tītínī tī a shaen nī, awū shaen m. Unde tī a shaen m, awū shaen unde tī tōm me rū bá."

17Isim tī abā ande mae itā ka mbé rijwēr ka nde tág pú bā wánde tī Yesu nda bā, abā kāfe bá tí utōb tī tsēn si-yī tī tī rī bē. Abā rī bāa, "Itsēkurū, uwae rinyí-fu atī sa na rijwen tītíbī náe risū ribén uwōg-tī."

18Yesu rī té bā bāa, "Kiyé tī anī kú nde wánde-nī ame núng Shetann jwunnsī apupwen kú bá pāngmá imam tī jaen wur.

19Nī núng! Ame sa na pú m anī kūkō ikyāen tī anī nā ceb tsá ajwae tí ikōb tí anang, fā tí awū unde tī riká-tī. Kíkīn ú nde-yī anī bē.

20Amáa nī tsēn-nī utōb ikyāen tī rijwen tītíbī náe risū ribén uwōg-nī bē, nī tsēn utōb ikyāen tī ā báe rinyí-nī kurū Rimam apupwen."

21Uwae kiyé wūne Kusung Rimam sa na Yesu utōb tī tsēn si-yī tī tī rī bē. Tírī Yesu rī bāa, "Itsē-m, Itsēkurū apupwen tí ribén! Ame kú nde fu fxāefā ikyāen tī afu sa irá tī tīnyang náfu tsó ande tī núng-bā ikén bē, amáa uwōg ande tī núng kutsīngkén afu sa yī titam. Kubēntī, Itsē, ame kú nde fu fxāefā ikyāen imí ayī nyang uwae-fu tī afu nde ikén yīne."

22Uwōg ne, Yesu rī té ande tī pūtsá wū bāa, "Itsē-m sa na pú wū ame ikén mēmē. Unde íkī tá-wū tī núng ye Umbae Rimam bē, nyáng Itsē-wū ámām. Cwúcwo unde íkī tá-wū tī núng ye Itsē wū bē, nyáng Umbae-wū ámām, fā tí ande tī awū kú cwé irá-bā ú tātsó bā."

23Tírī awū kāfe uwé tág átōm-wū ú tam rī té bā bāa, "Itīnyang ná Rimam tá risū-nī ande tī núng ikén tī anī kú núng ne.

24Ikyāen imí ame kú rī té nī kubēntī, ande yāng ahán tī kú yā iskin irá Rimam, tí akwe sa uwae tsi tī abā nā núng ikén tī anī kú núng ne, amáa ā tu-bā ríyāe bē. Ikén tī anī kú fxēn má, abā tu ú fxēn-bā bē."

25Isim ayīne unde íkī tī kú kwén na ande Icwe Rimam fā sūnwúnn kú shā tī wū myae Yesu kumyae. Awū rang Yesu bāa, "Kúkwén, ame ú nde rímāng ítawé ame ú tu unyāng tī tsikukunn?"

© 1995, The Bible League

26Yesu rang wū ámá bāa, "Ā báe imí uwae Kutsīngkén Rimam? Afu kú kwén na ande rímāng risū-yī?”

27Unde wū rī bāa, "'Ye uré té Itsēkurū-fu Rimam tí riyāen utōb-fu tí irá tī táng-fu.' Cwúcwo 'Ye uré té unde ice-fu pāngmá tī afu kú ye uré té risū-fu.'“

28Yesu cwé bāa, "Afu rī pāng atáng! Nde ikén yī tī afu pwen ne, tī ú tu unyāng tī tsikukunn.”

29Ámá, ikyāen tī unde wū kú shā tī wū kyāe nyang risū-wū, awū rang Yesu bāa, "Unde ice-m si ayē?”

30Yesu tsag té wū bāa, "Unde íkī nwúnn Urushalima sī kú bá yī Jeriko. Awū rū bá tu ande tī kú byīnn fxāen mbé ikén ande fengó. Ande bā wāen tág wū átúpwá ijwē ú ye wū kūm, awū pu cwū, ā tēyá wū tā ú ye inyae-bā tēr rū.

31Usíkīn wū kúkwén Rimam íkī pūtsá fengó kú sī. Kiyé tī awū sa sisa bá fob uwōg tī ā kūm unde wūne náe atáng, awū pū ayíb sáe wū ú yēr kutúr bur-wū ú yāfe.

32Cwúcwo uráe Lawi íkī tī kú nde wánde kusóg Rimam rū bá fob kyī uwōg wū ú núng unde wū ú yēr kutúr bur wū ú yāen rū ú ka kotág fengó.

33Amáa uráe Samariya íkī, tī awū kyang ikyin-wū kú rū, rū bá fob kyī uwōg wū. Kiyé tī awū sáe unde wū tī ā kūm wū náe, risi ye wū.

34Awū nwúnn rū ka uwōg unde wū ú ka jwó tág abāng-wū ú shā kindob shīn wū atáng ú yīr na wū abāng ayī. Isim ayīne awū ye unde wū som tsá kákúm-wū ú tae wū rū bá sáng kununn uwōg tī ā núng kyī wū atáng.

35Ucwēfam-yī awū ye pú ayāen aser ifaen na unde tī kununn wū ú rī té wū bāa, ‘Núng kyī m awū. Mēmē ikén tī afu a wēn somtsá kyī risū yī, kiyé tī ame a ka kāfe bá, ame ú bá pae na fu tí atáng. ' “

36Yesu rang unde-wū bāa, "Uwae-bā ande itā ne, tītínī tī afu kú táng bāa, awū nā tsó risū-wū bāa, awū nā si unde-ice unde wū tī ande tī riyíb kūm wū ne?”

37Awū rī té Yesu bāa, "Unde tī sáe ayíb risi bá uwōg-wū." Yesu rī té wū bāa, "Rū tí ka nde pāngmá tí awū nde.”

38Tī Yesu té ande tī pūtsá-wū nwúnn ú kyang pū ikyin-bā kú rū, ā sa ahán bá sáng uwae utēn íkī uwōg tī undá íkī tī rinyí-wū si Marta tá atáng. Awū kyangté Yesu tí ande-wū ú pū bā rū ka sáng kununn-wū.

39Marta sité kayā-wū tī rinyí-wū si Meriyamu. Awū Meriyamu som afxen Itsēkurū-tī Yesu ú kú nā kutóng uwae ikén tī tīkwén náwū.

40Marta núng wánde-wū mēmē skeb-yī risū-wū, ámá utōb-wū ndembéb. Awū rū ka tu Yesu ú rī té wū bāa, "Itsēkurū-m, afu kú táng bāa, ayī nā nyang tī kayā-m ú yá me tā ame kú nde wánde kínjō-m a? Rī té wū tī awū nā ndeya m.”

© 1995, The Bible League

41Ámá Itsēkurū-tī Yesu rī té wū bāa, "Marta, afu kú ndembéb utōb risū ikén yāng-yī akwēn,

42amáa ikén kínjō tī afu shā num. Meriyamu tsáb sa pú wū kutunn tī tīnyang. Ande ú mbé fob-bā wū uwōg-wū bē."

Luka 11

1Usir íkī Yesu kújwám Rimam wúkīn. Isim tī awūjwám mām pú wū, kínjō uwae ande-wū rī té wū bāa, "Itsēkurū, kwén na tī fengó tī atī ú jwám Rimam pāngmá tī Yohana kwén na ande-wū."

2Yesu rī té bā bāa, "Kiyé tī anī a kú jwám Rimam anī rī bāa: 'Itsē-tī, ande ā nda rinyí-fu rūrōb. Kujwó Ukwe-fu ā rū bá.

3Nda tī wúcī tī usirsir.

4Yátā na tī ikéntītíbī-tī, ikyāen imí atī yátā na pú tī ande tī raen tī irá ámá. Pū tī rū ka-fu uwōg tī atī ú kyín kufxen atáng bē.'"

5Yesu rī irá íkī té bā cwúcwo bāa, "Asití afu a sité urwán-fu ú rū ka tu wū kukan utítáng ú rī té wū bāa, 'Umbwa, cī na me ripāb burédi itā bē

6rikyen sáng me uréb ne. Awū si urwán-m íkī tī rū fengó tī rwēn bá. Ame shā num té ikén tī me nde na wū.'

7Asití urwán-fu awū a cwé irá uwae kusóg ú rī té fu bāa, 'Nde-fu ame rikāen bē. Ā cwūnnkyī pú bā ufu kusóg, ame té anyīsū-m sáng pú tī kicwāg, ame ú nwúnn fob-m tī ame rū ka shā na fu kíkīn bē.'

8Ame kú rī té nī bāa, asití afu tsikunn tī kú jwám wū ikén yī ú wáe-fu rúkwāe bē, awū ú nwúnn ú nda fu ikén tī afu kú shā. Ayī si-yī ikyāen tī afu si urwán-wū bē. Ayī si ikyāen tī afu tsikunn tí kú jwám wū.

9"Cwúcwo ame kú rī té nī bāa, asití anī a jwám, ā ú shā na nī. Asití anī a shā, anī ú tu. Asití anī a kwēr kujwó ufu kusóg, ā ú mbubtā na nī.

10Ikyāen imí, kó unde tītínī tī a jwám, ā ú sī na wū; asití awū a shā, awū ú tu, awū a kwēr kujwó ufu kusóg ā ú mbubtā na wū.

11Áyē uwae-nī tī sité umbae, asití umbae-wū a jwám wū iwág, awū ú sa na wū ikéntíbī?

12Kó asití umbae-wū a jwám wū kukyi mbakúnn, awū ú ye na wū kinang?

13Asití anī ande tī kú táng irá tī tītíbī a kú pū na anyīsū-nī ikén tī tīnyang, Itsē-tī tī tá apupwen ámá rē? Awū ú tōm Kusung-wū sī bá-wū risū ande tī jwám wū bē a?"

14Kiyé íkī Yesu kú jāe rū rijwen tītíbī uwae unde tī tsi unju. Isim tī rijwen wū rū yé pú wū, unde wū nwúnn ú tá irá tī tī rī. Ayíb fur ande tī tá atáng.

© 1995, The Bible League

15Ámá aríkī uwae ande bā rī bāa, "Bayazabul, ukwe ajwen tītíbī, tī sa na wū kūkō tītawé awū kú jāe rū yé ajwen tītíbī uwae ande."

16Aríkī ámá kú shā tī ā txáe wū kutxáe. À jwám wū bāa, awū nā nde kíkīn tī ā tsó bāa, kūkō-wū ná rū uwōg Rimam bá.

17Ámá Yesu núng ye pú wū irá tī táng-bā ú rī té bā bàa, "Rishi ande tī a kantā kantā ú kú tā riká té átsō, rinyí-wū ú tenji nji uwae utēnse. Cwúcwo ande tī a kú cwé-bā irá átsō bē, kununn-bā ú mbúb sī sī.

18Asití ajwen tītíbī tī tá imbyí Shetann a kantā átsō ámá, kujwó ukwe-wū ú tsi fob-wū bē. Ame rī irá yīne ikyāen imí anī kú rī bāa, ame nā kú jāe rū yé rijwen tītíbī uwae kūkō ná Bayazabul.

19Asití ame a kú jāe rū yé rijwen tītíbī uwae kūkō ná Bayazabul, ande tī imbyí-nī ámá kú jāe rū yé rijwen tītíbī uwae kūkō ayē? Abā tí risū-bā tātsó bàa, anī nā raen pú nī.

20Asití kūkō ná Rimam kú sa na m jāe rū yé ajwen tītíbī, ayī kú tsó bāa, Kujwó Ukwe Rimam nā rū bá pú wū uwōg-nī.

21"Kiyé tī unde tī kpākang a pū usú riká-wū kyāe ijwē ú tsi kyī kununn-wū, usú-wū tī uwae kusóg-wū ú tsi nyinyang uwae kujīmshwur.

22Amáa asití unde tī bōm skeb wū a ka rū bá ye wū sī, awū tī ifaen wūne ú fxāembé usú riká-wū tī awū tī kucang kú táng bāa, ayī nā ú ndeya wū. Awū unde tī bōm skeb ú pū usú-wū rū ú ka kan na arwán-wū.

23Unde tī a si-wū aná-m bē, awū si aná ande tī riká-m. Unde tī awū a kú byír yae-wū ame ikén bē, awū kú shag yī shag."

24Yesu rī kyī cwúcwo bāa, "Kiyé tī kusung tītíbī a rū yé pú wū uwae unde, awū kú kyang rū fé yī uwae kutúr kékā ú kú shā uwōg tī awū ú som atáng ú pu unyāng. Asití awū a rū ka shā num uwōg, awū ú rī té ijwē-wū bāa, 'Ame ú kāfe rū tí yī kusóg-m tī ame yátā.'

25Kiyé tī awū a kāfe bá yé, ā kyāe nyang ú fén sāen tág pú bā kusóg wū tī awū yátā.

26Tírī awū ú rū ú ka kūnn ajwen tītíbī itsóngfaen tī béb skeb pú yī awū rū bá sáng té wū kusóg atáng. Mēmē-bā ú rū bá náe kusóg wū. Ámá kijáen unde wū ú byāg béb skeb kyī tī kucang cwúcwo."

27Isim tī Yesu rī mām irá yīne, undá íkī tī tá uwae ande tī funn atáng sara unju tsō ú rī té Yesu bāa, "Tītīnyang ú si aná undá tī mbae fu, tī afu nyám abyáen-wū!"

28Yesu rī té wū bāa, "Iyéē, tītīnyang si aná ande tī kú fxēn irá Rimam ú náe risū ribén té yī!"

29Kiyé wūne ande funn kō kú fā kō kú fā, ámá Yesu nwúnn ú rī bāa, "Ande tī kiyíku ne si ande tītíbī. Ā kú shā wánde tī kú fur ayíb tī abā ú núng tītawé abā ú rū kubēntī uwōg Rimam. Amáa ikén kínjō ámām tī anī ú tu. Ayī si irá ná Yunana.

© 1995, The Bible League

30Pāngmá tī Yunana si ikén tī tātsó kūkō ná Rimam uwōg ande tī Ninive, Umbae Unde ú si ahán ámá uwōg ande tī utēnse tīnine.

31Uwae usir rikwén, Ukwe tī Undá tī rū yé utēn tī tá usir tī kujwó uréb ú nwúnn ú rīmbéb ande tī kiyíku wūne. Ikyāen imí, awū nwúnn fengó tī rwēn rū bá ikyāen tī awū nā rū bá fxēn ikén tī kwén ná ibēn ayíb ná Ukwe Solomon. Tīnine unde íkī tá iké tī skeb pú wū Solomon ámá anī rū-nī uwae kínjō bē.

32Usir Rikwén ande tī Ninive ú nwúnn ú rīmbéb nī ikyāen imí abā yá ikéntītíbī-bā tā isim tī Yunana rī irá Rimam té bā. Tīnine unde íkī tá iké tī skeb pú wū Solomon, ámá anī rū-nī uwae kínjō bē."

33Yesu rī té bā bāa, "Unde íkī tá-wū tī yen urwā fitíla ú sa titam umbyí ikén tī náe, kó awū ú sa kitútong burkyī wū kyī bē, amáa awū sa wū tsi tsá risū tébur ikyāen tī ande ā sáe uwōg tī sāen kyag kiyé tī abā a sáng kú bā.

34Ayíb-nī ā sāen pāenine, mēmē rimēnn ijwē ú munn kyī tí uwōg tī sāen kyag, amáa asití ayíb-nī a nyang-yī bē, mēmē rimēnn-nī ú si kufub.

35Nī ye sú ijwē-nī nyinyang ikyāen tī uwōg tī sāen kyag tī tá rimēnn-nī ā kāfe-wū kufub bē.

36Asití mēmē ijwē-nī a sāen kyag ú sité-wū kufub bē, mēmē rimēnn-nī ú sāen pāngmá itīsāen kyag ná fitíla yen tsi."

37Isim tī Yesu rī mām irá, unde íkī tī tá kumbúb Farísi yáe wū tī awū nā rū ka cī wúcī té wū. Ikyāen ayīne, awū nwúnn rū yī kununn unde wū ú ka som ribén tī awū ú cī wúcī.

38Ayíb fur unde wū kiyé tī awū núng Yesu kú cī wúcī, ikyāen imí Yesu pūtsá-wū icwe ná ajwó tī jwó ítawé ú kú cī wúcī bē.

39Ámá Itsēkurū-tī Yesu rī té wū bāa, "Anī ande tī kumbúb Farísi kú jwó sāen isim atú tí asān, amáa anī tí risū-nī, uwae-nī munn té ikéntītíbī, anī kú jāng ise jāng uwae.

40Anī ande tī askwáb! Rimam kyāe isim atú, si-yī awū Rimam tī kyāe uwae atú ámá bē a?

41Ame kú fwā nī kusen bāa, nī pū wúcī tī tá uwae atú na ande tī rikāen. Anī a nde ahán, ikén mēmē ú sāen kyag uwōg-nī.

42"Áyāe-nī ande tī kumbúb Farísi! Ayíb ú byāen nī! Anī kwáb kú tsó Rimam fxāefā-nī uwae atsīng utong tī tsotso tī anī sité yī, ú rū ka kú sáe rū-nī ikén tī Rimam kú shā. Anī ye-nī uré té Rimam bē. Ī nyang skeb tī anī kú nde ikén tīyāng ayīne ú kú sáe rū-nī ikén tī tsítsí bē.

43"Áyāe-nī ande tī kumbúb Farísi! Uwae asóg Rimam-nī anī kú tsáb uwōg tí som tī tīnyang tītawé anī kú som atáng. Anī kú shā tī ande nā kūnnjí nī irá ú nda nī rūrōb uwae ritúg tí uwōg tī ande kú funn atáng. Ayíb ú byāen nī!

© 1995, The Bible League

44Anī pāngmá akwae tī ā nji ande atáng ú tae cī yī, ande kú kyang risū yī ā núng-bā bē.”

45Kínjō uwae ande bā tī kú kwén na ande Icwe Rimam rī té Yesu bāa, "Kúkwén, uwae irá yī tī afu rī ne, afu kú txūn tī asú ámá.”

46Yesu rī té wū bāa, "Anī ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam sa pú nī ayī ámá! Anī kú ye usú tī rūrōb náe tsá ande tī abā nā sú, amáa anī tí risū-nī, kó kukyíkyin kujwó kínjō anī ú ndab tā-nī tī nī ndeya bā bē.

47Áyāe-nī! Abítsē-nī wēn ande tī kú yā iskin irá Rimam, anī rū bá kú mbye ikén tī tīnyang pakob askab-bā.

48Ayīne tātsó bāa, anī tí risū-nī cwé bāa, ikén tī abítsē-nī nā nde té ande tī kú yā iskin irá Rimam nā nyang. Enhéen! Abítsē-nī wēn ande tī kú yā iskin irá Rimam, anī rū bá kú kyāenyang na bā askab-bā.

49Ayīne si ikén tī nde né Rimam rī irá uwae ibēn ayíb náwū bāa, ‘Ame ú tōm na bā ande tī kú yā iskin irá-m tí ande tī atóm-m, abā ú ye aríkī uwae-bā wēn ú nde aríkī rikāen.’

50Ikyāen ikén yīne, usir rikwén, ā ú wāen kimbáb byīnn ande tī kiyé wūne ikyāen itīcwū ná ande tī kú yā iskin irá Rimam mēmē tī abítsē-bā sa wēn wūwēn tí tī Rimam mām utēnse,

51sa kiyé tī ā wēn Abila rū bá kiyé tī ā wēn Zakariya, unde wū tī ā wēn wū uwae Kusóg Rimam kitángpwā uwōg tī ā kú ten ikén na Rimam tí uwōg tī sīsāen. Kubēntī tī ame kú rī té nī, ikyāen-bā, ande tī uwae kiyé wūne ú ngwā rikāen tímambē.

52"Anī ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam, áyāe-nī! Anī mbéra pú nī mbae ufu kusóg ná irá tī núng, anī tí risū-nī sáng-nī bē. Cwúcwo anī byāng kyī ande tī kú kwáb tī ā sáng.”

53Isim tī Yesu nwúnn ú yá ribén atáng tā, ande tī kumbūg Farísi tí ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam sub ye wū tí irá tītíbī tī rī, ú kú rang wū irá munnáe munnáe.

54Abā kú kwáb tī abā nā ú tu wū tí riraen.

Luka 12

1Uwae kiyé wū tī ande kumbúb kumbúb funn ú kú túr átsō túr, Yesu tawé rī té ande tī awū kú kwén na bā bāa, "Nī núng ijwē-nī nyinyang bē ikén tī kufur tī ande tī kumbúb Farísi kú nde ú bá tá uwōg-nī ámá.

2Mēmē ikén tī ā bur kyī yī tí uwae rífēn ú bá náe shwong. Mēmē irá tī titam tī ande íkī kú táng bāa, ande nā núng ye-bā yī bē, ā ú bá shaen imbyí-yī tsō ise.

3Ikyāen yīne, mēmē irá tī afu a rī uwōg tī kitam ande ú bá fxēn yī fxēn uwōg tī pāenine. Cwúcwo mēmē akāen tī afu a tsag sī ande atóng uwae kusóg ā ú yā iskin-yī rishén.

© 1995, The Bible League

4"Arwán-m, ame kú rī té nī, nī kyén-nī ikyén ricwú ande tī kú wēn unde bē. Isim tī ā wēn mām pú bā unde abā sité-bā kíkīn tī ā ú nde kyī cwúcwo bē.

5Ame ú tātsó nī unde tī anī ú kyén ikyén ricwú-wū. Nī kyén ikyén ricwú Rimam. Isim tī afu a cwū pú fu, awū tī sité kūkō tī wū sa fu jwunn sī uwae urwā. Kubēntī tī ame kú rī té nī, nī kyén ikyén ricwú-wū!

6"Anī kú ye-nī ísēn itsóng jāeb cī-nī nyáng kóbo ifaen ámām bē a? Rimam ú munnjí-wū té kínjō uwae-yī bē.

7Kó ikyínn risū-nī tītínī, Rimam pwen mām pú wū ayī. Ikyāen yīne ahán nī kyén-nī ikyén ricwú bē. Anī skeb pú nī ísēn yāng-yī tī rūrōb uwé ná Rimam."

8Yesu rī té ande tī funn atáng bāa, "Ame kú rī té nī, kó unde tītínī tī ā rī tsó tí unju-wū uwé ande bāa, awū nā si aná-m, Umbae Unde ú rī irá tī tīnyang risū-wū ámá uwé átōm Rimam tī apupwen.

9Ámá unde tītínī tī awū a wáe rúkwāe tī wū ú kūnn rinyí-m uwé ande, Umbae Unde ú shaen wū uwé átōm Rimam apupwen ámá.

10"Unde tītínī tī awū a rī unju tītíbī risū Umbae Unde, Rimam ú yátā na wū ikéntītíbī-wū; amáa unde tī a rī unju tītíbī risū Kusung Rimam, Rimam ú yátā na fob awū ikéntītíbī-wū bē.

11"Kiyé tī a ye nī bá kusóg Rimam-bā, kó uwé akwe tí ande tī uwé ná utēnse tī abā nā pwen nī rikwén, nī fwēr-nī ijwē risū irá tī nī ú rū ka rī bē.

12Ikyāen imí Kusung Rimam ú kwén tātsó nī irá tī anī ú rī kiyé wū."

13Uwae ande bā tī funn atáng unde íkī sa irá unju tsō ú jwám Yesu bāa, "Unde tīyāng, rī té ínjā-m tī awū nā sa ikén tā si aná-m uwae rifúnn íte-tī na m."

14Yesu rang wū bāa, "Áyē tī tsáb m bāa, ame nā kan na nī rifúnn itsē-nī? Áyē awū tī tsáb m bāa, ame nā pwen rikwén risū-nī?"

15Yesu rī kyī cwúcwo té ande tī funn atáng bāa, "Nī núng ijwē-nī nyinyang, nī cwé-nī irá tī nī sa utōb-nī tsi risū rifúnn ande bē. Kó afu a sité rifúnn kūkō, ayīne si-yī unyāng bē."

16Isim irá yīne, Yesu kwén na bā irá tī súnn bāa, "Unde tī rifúnn íkī sité risāen-wū kēn tág. Awúm wāen kusang wū si-yī tī tī rī bē.

17Awū nwúnn kú kāb ú rī té risū-wù bāa, 'Ame sité-m uwōg tī ame ú pū awúm-m sī tág atáng bē. Imí tī ame ú nde tīnine árá?

18Ame tángsom pú m ikén tī ame ú nde. Ame ú mbúb arug-m sī tág yī ribén mēmē ú mbye tīshé tī riyāen tī ame ú wur awúm sī atáng tí wúcī tī tsítsí.

19Isim yīne ame ú rī té risū-m bāa, Afu tu pú fu mēmē ikén tī afu kú shā. Uwae asang tī kú bá uwé ne afu ú nde-fu wánde íkī bē. Som tí ngwā rijwen, cī tí ngwā tī tsēn utōb!'

© 1995, The Bible League

20Ámá, Rimam rī té wū bāa, ‘Afu unde tī kuskwáb! Ame kú shā unyāng-fu uréb ne, ámá ikén yī tī afu tóm tsika ijwē-fu, ayē tī ú cī yī?'“

21Rícwūnnkyī-yī Yesu rī bāa, "Ayī si ahán ámá uwōg ande tī kú byír rifúnn tsi ikyāen ijwē-bā, amáa, uwōg Rimam abā si ande tī rikāen.”

22Isim irá tī súnn yīne Yesu rī té ande tī awū kú kwén na bā bāa, "Ikyāen yīne ame kú rī té nī, nī kāb-nī irá risū wúcī tī anī ú cī ú som tí usēr, kó risū átúpwá tī anī ú bur kyī rimēnn-nī bē,

23ikyāen imí unyāng-nī sité rūrōb skeb pú yī wúcī yāng-yī akwēn. Rimēnn ijwē ámá sité rūrōb skeb yī átúpwá.

24Nī sáe kúrāng tī kú pinn apupwen. Ayī kú tóm-yī ritóm bē, ayī sité-yī atāen tī ayī kú pū wúcī tsō atáng kó arug tī ayī kú pū wúcī sī atáng bē. Rimam kú shi yī! Anī sité rūrōb uwé Rimam skeb pú nī ánung yāng akwēn.

25Kó unde a kāb irá rímāng risū unyāng-wū, awū nde fob-wū tī wū shwera usir kínjō fā usir tī Rimam sa tsi wū utēnse bē.

26Asití anī a kú nde tu-nī ikén tī kpāng ahán bē, anī kyang rímāng ú kú kāb irá risū ayī wúcī tī ikén tī tsítsí ne?

27Nī sáe ajwūg ikén tī tá uwae kutúr, ayī kú sēr kú bēn ú kú nde-yī wánde íkī bē, kú kōb átúpwá sī-yī rimēnn-yī bē. Amáa ayī nyangtī sáe tímambē. Kubēntī tī ame kú rī té nī, Solomon tí risū-wū má kó tī awū si unde tī riyinn tí rifúnn awū sité-wū átúpwá tī tá té rinyang pāngmá ajwūg itúkū bē.

28Rimam kú kyāe ijwē irúm nyinyang ahán, kó tī ayī si ikén tī tá kutúr tī yáka, ucwē urwā kú ten mbúb yī; kubēntī, anī skeb pú nī irúm; awū ú shā kāng átúpwá cwun nī ámá. Uwae kínjō kō-yī anī bē, ande-m!

29"Nī kāb-nī uwae bē. Nī ndembéb-nī utōb risū ikén tī anī ú cī ú ngwā bē.

30Ikyāen imí ande tī apxín ámá kú sa utōb-bā tsi risū ikén tī cī tí ikén tī ngwā, Itsē-nī núng pū wū bāa, anī nā kú shā yī.

31Amáa nī sa Kujwó Ukwe-wū tsi uwé, mēmē ikén tī tsítsí yīne ú bá tu nī isim.

32"Anī si pāngmá umbae ikén tī shi! Nī kyén-nī ikyén ricwú bē, ikyāen imí Itsē-nī Rimam kú tsēn utōb risū Kujwó Ukwe-wū tī awū ú sa na anī.

33Nī pū rifúnn-nī jāeb cī tī nī pū aser-yī rū ka na ande tī rikāen. Nī shā na ijwē-nī ukyíg tī kú rwa-wū rwa bē. Nī byír rifúnn-nī tsi apupwen uwōg tī ayī ú mām-yī mām bē, unde tī riyíb ú ka fob-wū atáng bē, íbyāen ú cī fob-bā ayī bē.

34Ikyāen imí uwōg tī rifúnn-fu tsi atáng si uwōg tī utōb-fu ú tá atáng ámá.

35"Nī kyāe nyang ijwē-nī tī nī tsi tí ujwín tī nī yá urwā fitíla-nī tā tī yī ā kú cwé.

© 1995, The Bible League

36Nī som tī ujwín pāngmá ande tī som kú jī kiyé tī unde tī kununn-bā ú ka rū uwōg undá ishé bá. Kiyé tī awū a ka rū bá ú kú kwēr kujwó ufu, tí ritsen ahán ā ú mbub na wū ufu kusóg.

37Tīnyang ú si aná apyí bā tī Itsēkurū-bā tu bā abā som tí ujwín kú jí wū. Kubēntī ame kú rī té nī, awū ú kyāe nyang ijwē-wū ú tātsó bā uwōg tī som-bā, ú pū wúcī bá na bā.

38Kó awū a ka rū bá kukan utítáng kó kukúnn tā irá, awū a rū bá tu bā ā tsi tí ujwín ú num-bā num bē, ayī ú nyang tímambē uwōg-bā.

39Ámá, nī núng irá yīne nyinyang ikyāen imí, á bāa unde tī kununn nā núng fob kiyé tī unde tī riyíb nā ú ka rū bá sáng kununn-wū, awū ú cwé-wū tī unde a sáng ka yíb ikén uwae kusóg-wū bē.

40Tīnine, anī ámá, nī tsi tí ujwín, ikyāen imí Umbae Unde ú ka rū bá uwae kiyé tī anī kāb-nī bāa, awū nā rū kú bá atáng bē."

41Bitrus rang bāa, "Itsēkurū, irá tī súnn ne, afu kú rī irá yīne risū-tī ámām rēē, ré afu kú rī té ande mēmē?"

42Itsēkurū-tī Yesu rī té wū bāa, "Uwae irá-m ayīne, áyē tī si upyí tī sité kubēntī tí ibēn ayíb? Upyí tī kubēntī si upyí tī tá risū apyí tī tsítsí. Awū tī kú kan na apyí tī tsítsí wúcī kó kiyé tītínī tī pāng atáng.

43Awū ú tsēn utōb kēn tág kiyé tī unde tī kununn-wū a ka kāfe rū bā ú rū bá tu wū uwae wánde tī tí nde.

44Kubēntī tī ame kú rī té nī, itsēkurū-wū ú sa wū tá risū rifúnn-wū mēmē.

45Ámá asití upyí wū a táng bāa, 'Itsēkurū-m rū kú fé fengó tī rwēn. Awū ú ka rū bá-wū fife bē.' Ámá awū a ye apyí tī tsítsí tī byīnn, apyí tī aróm té tī andá, ú kú cī ú kú ngwā ú kú shísháen,

46itsēkurū-wū ú ka rū bá usir íkī tī awū núng-wū bē.

47"Upyí tī núng ikén tī itsēkurū-wū kú shā tī awū nā nde, ámá awū a pyír ú nde-wū ayī bē, ā ú kūm wū kutxu tī kēn tág.

48Cwúcwo, unde tītínī tī Rimam pū na wū ikén kpāng ahán, Rimam ú bá shā ikén kpāng ahán kujwó-wū ámá; ámá unde tītínī tī a pū na wū yāng-yī tī awū nā núng kyī, Rimam ú bá shā yāng-yī ámá.

49"Ame rū bá ikyāen tī ame ú bá kwēr urwā sī utēnse; á bāa urwā nā kú cwécwé tīne ayī ú nyang uwae-m!

50Ámá ame sité batísma tī ā ú nde na m; ame ú byīr utōb sé kiyé tī ā nde na pú bā ame batísma yī.

51Anī kú táng bāa, ame nā bá tī ame nā sa kujīmshwur nā rū bá utēnse a? Iyéē, ī si-yī kujīmshwur bē, amáa itīkantā.

© 1995, The Bible League

52Tsikunn iké rū fé yī uwé, uwae kununn kínjō ande itsóng ú kantā ambúb ifaen, ande ifaen ú cwé-bā irá ande itā tī tsítsí bē.

53Abítsē ú cwé-bā irá anyīsū tī uróm bē, anyīsū tī uróm ámá ú cwé-bā irá abítsē-bā bē. Abíya ú cwé-bā irá anda-bā bē, anda-bā ámá ú cwé-bā irá abíya-bā bē. Andá ú cwé-bā irá awábyīb-bā bē, awábyīb-bā má ú cwé-bā irá abíya abāen-bā bē.”

54Yesu rī kyī cwúcwo té ande tī funn atáng bāa, "Kiyé tī anī a núng kúbyī a rū kú yé usir kujwó uréb, tí ritsen anī kú rī bāa, ‘Upwen kú bá,' árá kubēntī upwen ú tsa.

55Cwúcwo kiyé tī anī a núng ufunn a rū uwé tī kujwó ifé kú bá, anī kú rī bāa, uwōg nā ú byāg tímambē, árá ayī kú nde ahán.

56Anī si ande tī kú ndub ijwē! Anī kú nde tu tī anī ú rī imbyí ikén tí kú nde apupwen tí ribén. Anī kyang rímāng núng tu-nī tī anī rī imbyí ikén tī kú nde uwae kiyé wūne bē?

57"Anī kú kāb ye-nī tí ajwó-nī ikén tī tīnyang tī anī ú nde bē. Ímí tī nde?

58Kiyé tī unde tī rikwén-fu a pū fu kú rū yī kusóg rikwén, kwáb tī kyāe nyang té wū tī awū a yá fu tā, tí tī anī tá tí fengó, ikyāen tī awū a shir fu rū bá-wū uwōg ukwe rikwén tí awū a sa fu na wū dogári tī a sa fu rū ka cwūnnkyī bē.

59Ame kú rī té fu kubēntī, afu ú rù yé-fu uwae púrsuna atáng bē, sé tí afu a pae tág pú fu mēmē aser tī ā yēr na fu."

Luka 13

1Uwae kiyé wū aríkī uwae ande tī som atáng tsag té Yesu irá risū ande tī Galili íkī tī Bilatus sa na ande wēn bā kiyé tī abā kú yēr wēn ikén na Rimam.

2Yesu rī té bā bāa, "Tī ā ye ande tī Galili bāne wēn kiyé tī abā kú yēr wēn ikén na Rimam, anī kú táng bāa, ikéntītíbī-bā nā skeb pú yī aná ande tī Galili tī tsítsí a?

3Iyéē! Ī si-yī ahán bē! Ame té nī kú rī, asití anī a yá ikéntītíbī-nī tā-nī bē, mēmē-nī ú cwū pāngmá tī abā cwū.

4Abā rijwēr asū itsóngtā ámá tī kusóg tī apupwen kyaen sī ú sher wēn bā uwae uka Silowam ámá rē. Anī kú táng bāa, itīcwū-bā nā tsó bāa, ikéntītíbī-bā nā skeb tág ná ande mēmē tī tsítsí tī som uwae Urushalima kiyé wū a?

5Ayī si-yī ahán bē kó tī kiyib. Ame kú rī té nī, sé anī a yá ikéntītíbī-nī tā tītawé bē, mēmē-nī ú cwū pāngmá tī abā cwū!”

6Tírī Yesu súnn na bā irá bāa, "Unde íkī yēn kutúkū kútútūng uwae risāen-wū. Awū nwúnn tī wū rū ka kwāen awāen-wū, ámá awū rū ka shā num.

7Ikyāen yīne awū tsō rináe ú rī té unde tī kú núng kyī risāen wū bāa, ‘Núng, ayī fob pú yī asang itā tī ame kú kyang iké ikyāen tī ame ú kwāen awāen kutúkū wūne, ámá kó tī kínjō rikāen ahán ame tu-m bē. Yērra wū sī yī ribén! Ikyāen imí awū tsi kyī uwōg ámām.’

© 1995, The Bible League

8Ámá unde tī kú núng kyī risāen wū jwám wū bāa, 'Itsēkurū, yá wū tā kyī tī ame tóm ísá sáng pakob wū kiyíku cwúcwo, tī ame ú wen ajīb sī umbyí-wū.

9Asití awū a wāen awāen kiyíku ī si tī tīnyang, ámá wū a wāen-wū bē, afu ú yēr wū tíka-fu tírī. ' “

10Usir ikyīnn íkī Yesu nwúnn kú kwén na ande ikén kusóg Rimam uwōg íkī.

11Undá íkī tá atáng ámá. Rijwen tītíbī kú nde wū irá, awū fur béb ú kú ndabtā tu-wū ijwē bē, fob asang rijwēr asū itsóngtā.

12Tī Yesu núng wū, awū kūnn wū irá bāa, "Íya, tīnine kicáeb-fu yá tā pú yī.”

13Awū pū ajwó cwú tsá undá wū. Tí ritsen ahán ijwē undá wū ndabtā, awū nwúnn kú tēb rinyí Rimam.

14Unde tī uwé kusóg Rimam atáng tsō rináe ikyāen tī Yesu nwángrū unde tī kicáeb usir ikyīnn. Awū rī té ande tī funn atáng bāa, "Usir itsóngnjō si usir tī atī kú nde wánde atáng. Nī rū bá tī nī bá tu itīnwángrū uwae usir yīne, amáa nī bá-nī usir ikyīnn bē.”

15Yesu rī té wū bāa, "Anī ande tī kufur! Anī kú sáen tā mbawén-nī tí indag-nī ú kú pū yī rū ka ngwā-nī ámbyī usir ikyīnn bē a?

16Asití anī a kú nde itso ikén yīne, ámá undá wūne tī nde fob asang rijwēr asū itsóngtā ne, awū kō-wū tī ā nwángrū wū usir ikyīnn bē a?”

17Irá yīne sa na ande tī kú shā tī ā wēn wū wēn rúkwāe, ámá ande tī tsítsí tsēn utōb risū mēmē wánde yī tī kú fur ayíb tī Yesu kú nde.

18Yesu rī bāa, "Kujwó Ukwe Rimam pāngmá imí? Ímí tī ame ú sa Kujwó Ukwe Rimam myae té wū?

19Awū pāngmá isínn utong másítadi tī unde íkī sa ú sa tso ribén, ayī rū ú sēr bēn ú kāfe itúkū tīyāng tī ínung rū ka kyāe afúg-yī atáng.”

20Cwúcwo, Yesu rī kyī bāa, "Nā atóng tī ame ú myae kyī irá risū Kujwó Ukwe Rimam cwúcwo.

21Kujwó Ukwe Rimam si pāngmá yísiti tī fyīn ahán tī undá íkī sa yī tsinnfā ijwē umung awúm tása rijwēr, ámá ayī ndub munn kyī ikén tī ā tsinn yī atáng.”

22Yesu nwúnn ú rū tsá uwae utēn tīyāng tí imbae utēn ú kú kwén na ande ikén ú pūtsá kú rū yī Urushalima.

23Uwōg íkī unde íkī rang wū bāa, "Unde tīyāng, ande tī ú tu itīnwángrū ú kō-bā kō bē a?" Yesu súnn irá té bā bāa,

24"Ufu kusóg wū yib tímambē. Amáa nī kwáb kāng tī nī sáng atáng ikyāen imí, ame kú rī té fu, ande kō kēn tág ú kú kwáb tī abā ú rū ka sáng atáng, amáa abā ú nde num.

© 1995, The Bible League

25Cwúcwo kiyé tī unde tī kununn a cwūnnkyī pú wū ufu ā ú tu nī, anī tsi ise ú kú kwēr kujwó ufu ú kú rī bāa, 'Itsēkurū-tī, mbubtā na tī ufu!' Ámá awū ú rī té nī bāa, ‘Ame núng-m anī usir íkī bē, anī rū akā bá?’

26Tírī, anī ú rī té wū bāa, ‘Atī cī ú ngwā té fu, afu ámá kwén na tī ikén uwae utēn-tī! Afu núng-fu atī cwúcwo bē a?’

27Ámá awū ú rī kyī cwúcwo bāa, ‘Ame núng-m uwōg tī anī rū atáng bá bē. Nī nwúnn iké, anī si ande tī kú nde ikéntītíbī!’

28Uwōg atáng anī ú jwúb irá ú kūb kujwó anyī ikyāen imí anī ú núng Ibrahim tí Ishaku tí Yakubu fā tí mēmē ande tī yā iskin irá Rimam som uwae Kujwó Ukwe Rimam atáng, amáa anī ú som tí ise.

29Ande ú rū uwōg tī usir tī kiskínn tí usir tī uréb bá, aríkī ámá ú rū iskun tí isī bá. Mēmē-bā ú funn uwōg ukwāb Rimam ú cī wúcī uwae Kujwó Ukwe-wū.

30Tírī ande tī uwé ú bá kāfe ande tī isim; ande tī isim ú bá kāfe ande tī uwé ámá.”

31Uwae kiyé wū, ande íkī tī kumbúb Farísi rū bá tu wū ú rī té wū bāa, "Ī nyang skeb tī afu nwúnn iké tí kyang ikyin-fu rū yī wúkīn, bē Hiridus kú shā tī awū ú wēn fu!”

32Yesu rī té bā bāa, "Nī rū ka rī té ujwóng wūne bāa, ame kú jīm acáeb ande yáka ne. Ucwē ame ú kú jāe rijwen tītíbī rū yé ande. Sé utsōwēn tītawé ame ú nde tág wánde-m.

33Ame kú rī té nī bāa, ame ú nwúnn kāng ikyin-m yáka tí ucwē rū ka utsōwēn, kíkīn ú nde-yī ame iké bē. Ā ú wēn fob-bā unde tī kú yā iskin irá Rimam wúkīn bē, sé uwae Urushalima.

34"Kukúuwu-fu Urushalima, Urushalima tī utōb uwae-m! Anī ande tī jwunn wēn ande tī kú yā iskin irá Rimam té ande tī atóm-wū mēmē; kó kiyé tītínī ame kú shā tī ame ú kūnn byír nī uwōg-m pāngmá tī mbakúnn kú byír imbae-wū sáng yī asāe-wū, amáa anī cwé na-nī ame bē.

35Nī sáe! Rimam ú yá utēn-nī tā tī wū kāfe uwōg tī ukáen. Ame té nī kú rī, anī ú núng-nī ayíb-m cwúcwo bē, sé kiyé tī anī a rī bāa, ‘Itīnyang ā sī aná awū tī rū kú bá uwae rinyí Itsēkurū-tī Rimam.'"

Luka 14

1Usir ikyīnn íkī Yesu nwúnn ú rū ka cī wúcī kununn unde íkī tī si unde tīyāng uwae kumbúb Farísi. Ande íkī tá atáng ámá ú kú sáe-bā wū.

2Unde íkī tī afxen-wū tí ajwó mbwé atukum rū bá uwōg Yesu.

3Yesu sara unju tsō ú rang ande tī kú kwén na ande Icwe tí ande tī kumbúb Farísi bāa, "Uwae Icwe-tī ā rī bāa, ā nā nwángrū-bā unde tī kicáeb usir ikyīnn bē a?”

4Amáa abā rī-bā irá íkī bē. Yesu sa kujwó yera unde tī kicáeb wū ú nwángrū wū ú té wū rū.

© 1995, The Bible League

5Tírī awū rī té ande tī funn atáng bāa, "Asití umbae unde íkī uwae-nī kó kákúm-wū a jwunnsī uwae kukwae ámbyī usir ikyīnn, awū ú pyír ú shir umbae wū kó kákúm wū tsō-wū bē bāa, ayī nā si usir ikyīnn a?”

6Ande bā shā num té irá tī abā ú rī.

7Uwōg ukwāb atáng, Yesu núng tī ande tī rikyen kú tsáb uwōg tī tīnyang tītawé ú kú rū ka som atáng, ikyāen yīne awū súnn na bā irá íkī bāa,

8"Kiyé tī ā yáe nī rū ka uwōg ukwāb undá ishé, nī tsáb-nī uwōg tī tīsom tī tīnyang tī nī rū ka som atáng bē. Ikyāen imí íkī bē ā ú yáe unde íkī tī skeb fu té riyinn ámá.

9Asití afu a kyāe ijwē-fu som mām pú fu risū ikén tí som wū, ámá unde wū tī ifaen a ka rū bá, unde tī yáe nī ú bá rī té fu bāa, ‘Sūnwúnn tí sa na unde wūne uwōg tí som,' ī si ikén tī kú wáe rúkwāe tī afu ú nwúnn ú rū ka som ikén tí som tī ribén.

10Ī nyang skeb, asití ā yáe fu rū ka uwōg ukwāb, som ikén tí som tī ribén; asití unde tī yáe fu a rū bá núng fu, awū ú rī bāa, ‘Urwán, sūnwúnn rū bá som uwōg tī tīnyang.' Ayīne ú nda fu rūrōb uwé ande tī rikyen tī tsítsí mēmē.

11Ikyāen imí unde tītínī tī a kú shā tī wū tsó risū-wū bāa, awū nā kō pú wū, ā ú shir wū sī yī ribén, ámá unde tītínī tī ā náe risū ribén, ā ú sa na wū kūkō.”

12Tírī Yesu rī té unde wū tī yáe wū bá wúcī bāa, "Kiyé tī afu a nde ukwāb tsi ikyāen ande, yáe-fu arwán-fu bē, kó ameínjā-fu, kó ande tī kununn-fu kó ande ice-fu tī rifúnn bē, ikyāen tī usir íkī abā ú yáe fu ámá ú pae na fu ikén tī tīnyang-fu tí atáng.

13Kiyé tī afu a nde ukwāb tsi, yáe ande tī rikāen, ande tī kwár ijwē, tí ande tī cwū afxen tí ande tī mbúb ayíb.

14Afu a nde ahán afu ú tu itīnyang tímambē ikyāen imí abā ú pae na fob-bā afu bē. Rimam ú pae na fu kiyé tī ande tī tīnyang a nwúnn uwae itīcwū.”

15Unde kínjō uwae ande tī som risū tébur atáng fxēn irá yīne ú rī té Yesu bāa, "Ande bā tī ú rū ka cī ukwāb Kujwó Ukwe Rimam, anábā nyang tímambē.”

16Yesu rī té wū bāa, "Unde íkī tá atáng, awū nde ukwāb kēn tág. Awū yáe ande kō tímambē.

17Rū bá fob usir ukwāb, awū tōm upyí-wū rū bá tírī ikyāen tī wúcī nā bēn pú yī.

18Amáa mēmē arwán-wū abā pyír-bā ú shaen bāa, abā nā ú rū bá fob-bā bē. Sákī-wū tī kucang rī té upyí wū bāa, ‘Rū ka rī té wū bāa, ame nā jāeb risāen tīshé, ame nā ú rū ka bāen wū. Rī té unde tī kununn-fū bāa, awū nā ndembéb-wū utōb bē. Ame ú rū bá fob-m bē.’

19Urwán-wū tī ifaen rī bāa, ‘Ame jāeb indag rijwēr tī kú tōm ritóm; ame kú rū tīnine tī ame ka myae yī.’

20Uríkī rī anáwū bāa, 'Ame mbé undá tīshé, ame ú bá fob-m bē.’

© 1995, The Bible League

21Unde tī atóm kāfe bá ú bá rī té unde tī kununn-wū mēmē ikén tī ā rī té wū. Rináe tsō wū. Awū rī té upyí-wū bāa, ‘Tēr rū ka kūnn bá na m ande tī funn ritúg tí tī kú kyang fengó ukum. Rū ka kūnn na m ande tī rikāen tí ande tī kwár kyī ijwē tí abā tī mbúb ayíb fā tí abā tī cwū afxen.’

22Ā pājí kpāng upyí-wū ka kāfe bá rī té wū bāa, ‘Itsēkurū, ame nde pú m ikén tī afu rī, amáa uwōg tīsom tsítsí tí atáng.’

23Unde wū rī té upyí-wū bāa, ‘Rū yī fengó tí ka sī yī ufáng tí uwōg tī ande kú funn atáng mēmē tí ka shir ande atáng bá, rī té bā tī abā nā sáng bá kāng, ikyāen tī uwōg ā munn kyīkyī tí ande.

24Kubēntī tī ame kú rī té fu, uwae ande tī ame yáe bā ā shaen ú bá-bā bē, kó unde kínjō uwae-bā ú sa unju mbwá-wū wúcī tī ame nde tsi ne bē.'“

25Usir íkī tī kumbúb ande tī pūtsá Yesu kú rū, awū kāfe uwé tág bā ú rī té bā bāa,

26"Asití unde íkī uwae-nī a kú shā tī awū nā ú pūtsá me, asití wū a pyír-wū íte-wū tí íya-wū tí uwá-wū tí anyīsū-wū, tí ameínjā-wū tí ambakayā-wū bē, ú pyír-wū risū-wū bē ámá, awū ú si fob-wū unde tī pūtsá-m bē.

27Unde tī a sú-wū kutúkū tī tā cice náwū ú pūtsá-wū ame bē, awū nde fob-wū tī awū ú fā uwae ande tī pūtsá-m bē.

28Asití unde íkī uwae-nī a kú myae tī awū ú mbye kusóg tīyāng, awū ú som ribén tītawé ú kāb-wū ikén tī kusóg wū ú wēn, kó aser-wū ú kō tī wū ú mbye cwūnn kusóg wū. Anī kú nde-nī ahán bē a?

29Asití awū a nde-wū ahán bē, isim tī awū a tā mām pú wū umbyí kusóg-wū, awū mbye cwūnn-wū kusóg-wū bē, mēmē ande tī núng wū mbye mām-wū kusóg wū bē, ú txir wū txir.

30Ā ú rī bāa, ‘Unde wūne ye wánde kusóg wūne ámá awū mām-wū wánde yī bē.’

31"Asití ukwe íkī a sité sója kumbúb rijwēr ú kú pwen tī awū nā rū ka tā riká té ukwe íkī tī sité sója kumbúb rikōm, awū tawé ú som ribén ú kāb ú núng bāa, kó awū sité fob pú wū ribōm tī awū ú tā riká té ukwe wūne bárā.

32Asití awū a núng bāa, awū nā ú cī fob-wū riká yī bē, tí tī unde tī riká-wū tá fengó tīrwēn, awū ú ka jwám wū tī abā nā ye urwán tétsō.”

33Rícwūnnkyī-yī Yesu rī té bā bāa, "Ayī si ahán ámá, unde íkī uwae-nī ú si fob-wū unde tī pūtsá-m bē, sé tī awū ā yá ikén tī awū sité yī mēmē tā pú wū tītawé!

34"Rinwāen si ikén tī tīnyang, amáa asití ayī a yá útug-yī tā, kíkīn íkī tī afu ú nde tī ayī ú nyang útug tí atáng tá-yī bē.

35Ayī ú nyang-yī cwúcwo bē. Ā ú sa yī sūr yāen mbúb, ikyāen imí ayī nyang-yī tī ā pū yī sī ijwē wúcī uwae rúkōng. Unde tītínī tī sité atóng, awū ā fxēn!"

Luka 15

© 1995, The Bible League

1Usir íkī ande tī kú mbé aser akwe, tí ande íkī tī andufū Mbayahuda pyír irá-bā, rū bá uwōg Yesu ú fxēn irá-wū.

2Ande tī kumbúb Farísi tí ande tī kú kwén na ande Icwe nwúnn ú kú pwen unju tétsō risū-wū bāa, "Unde wūne kú kyang té ande tī kú nde ikéntītíbī ú kú cī wúcī té bā!”

3Ikyāen yīne Yesu súnn na bā irá íkī ú rī té bā bāa,

4"Asití unde íkī uwae-nī a sité mbawén utām mae itsóng, ámá kínjō uwae-yī a yag byīnn, awū ú yá ayī tī tsítsí ne tā ú ka shā awū kínjō tī yag byībyīnn ne uwae kutúr, sé ikén tī wū a tu pú wū awū bē a?

5Kiyé tí awū a shā tu pú wū mbawén kínjō wū tī yag tā ne, awū ú ye wū náe tsá ukwae tī utōb tī tsēn

6ú sú wū rū ka yī kununn ú rū ka kūnn byír arwán-wū tí ande ice-wū ú rī té bā bāa, ‘Nī tsēn yae m utōb ikyāen ná mbawén-m tī yag bībyīnn né ame tu pú me awū.'“

7Yesu rī bāa, "Ame kú rī té nī, ayī ú si ahán ámá, asití unde kínjō tī kú nde ikéntītíbī a yá ikéntītíbī-wū tā utēnse iké, apupwen akwēn ā ú tsēn utōb risū-wū skeb pú bā ande mae inje ka mbé rijwēr asū itsóngnje tī kú sáe risū-bā bāa, abā nā kú nde-bā ikéntītíbī bē.

8"Á bāa, undá íkī sité acwúr aser ázurfa rijwēr, kínjō uwae yī a yag byīnn, awū ú nde rímāng? Awū ú tēyá wū tā-wū bē. Awū ú bae urwā ú fén kusóg-wū ú shā wū sku sé tī awū a tu pú wū awū.

9Kiyé tī awū rū ka kya wū, awū ú kūnn arwán-wū tí ande ice-wū bá funn ú rī té bā bāa, ‘Anī tsēn yae m utōb ikyāen riyāen aser-m tī yag byīnn ne ame kya pú m awū.'“

10Yesu rī bāa, "Ī si ahán ámá átōm Rimam tī apupwen kú tsēn utōb risū unde kínjō rikāen tī kú nde ikéntītíbī tí kāfe isim tā ikéntītíbī-wū ú rū kubēntī uwōg Rimam!”

11Yesu rī kyī cwúcwo bāa, "Unde íkī tá atáng ú sité anyīsū tī aróm ifaen.

12Uyīn-wū tī kitínyīng rī té itsē-wū bāa, ‘Itsē, kantā na m kutūnn aná-m uwae rifúnn-fu.' Itsē-wū kantā ahán,

13uyīn-wū tī kitínyīng pū kutūnn rifúnn-wū jāebcī ú pū aser-yī sī ukyíg ú nwúnn yá kununn tā ú rū yī utēn tí fengó tī rwēn. Tī awū ka fob atáng, awū pū aser-wū wēn kuskwáb kuskwáb risū ikén tī utēnse.

14Isim tī awū wēn tág pú wū ikén-wū tī awū sité, rimenn pu utēn atáng si-yī tī tī rī bē. Awū shā num tí ikén tī awū ú nde. Awū nwūnn tág tí rimenn.

15"Ikyāen yīne, awū nwúnn rū ka shā wánde uwōg ande íkī tī utēn atáng. Unde wū tōm wū rū tī awū nā rū ka shi ingwag-wū tī tá ufáng.

16Rimenn kú wēn wū, ka kwār tī awū kú shā tī awū ú kūb acwu ikyír tí rógo tī ingwag kú cī, amáa ande íkī shā na-bā awū kíkīn tī awū ú cī bē.

© 1995, The Bible League

17Rícwūnnkyī-yī awū rū bá táng irá tī tīnyang riyāen utōb-wū bāa, ‘Mēmē ande tī kú nde wánde na itsē-m kú cī kú kyaen, ámá ame kú cwū rimenn!

18Ame ú nwúnn rū ka tu itsē-m ú rī té wū bāa, "Itsē, ame nde pú me ikéntītíbī uwé Rimam tí kutxúwé náfu.

19Ame kō-m tī afu ú kūnn m bāa umbae-fu cwúcwo bē, Ame mbyáe ajwó, sa na m wánde pāngmá unde tī kú nde na fu wánde kiser." ‘

20Ikyāen yīne awū nwúnn ú kāfe kú rū yī kununn. "Tī íte-wū núng ye wū kú bá tí fengó tī rwēn, risi ye wū, awū tēr rū ú ka wangshi wū, ú yé wū bur utōb.

21Umbae wū rī bāa, ‘Itsē, ame nde pú m ikéntītíbī uwōg Rimam tí uwōg-fu. Ame kō-m tī afu ú kūnn m bāa, uyīn-fu cwúcwo bē.’

22Ámá itsē-wū kūnn ande tī kú nde wánde kujwó-wū ú rī té bā bāa, ‘Nī tēr rū ka pū arwun-m tī nyang skeb tág bá sī umbae-m wūne. Nī shā ikúnyāng bá fwā-wū kujwó, tī nī pū apwā bá tsō wū afxen.

23Isim ayīne, nī ye umbae indag wēn, tī tī nde ukwāb ú kam ashwú!

24Umbae-m wūne tī cwū mām cwū mām rū bá shwur pú wū. Awū yag byībyīnn, ámá tīnine ā tu pú bā wū.' Ā nwúnn kú nde ukwāb.

25"Uyīn-wū tī ndufū tá uwae risāen kiyé tī ínjā-wū rū bá. Isim tī awū kāfe kú bá yī kununn, awū sa sisa bá kú fēr kununn ú fxēn ā kú byīnn itang ú kú se ise.

26Awū kūnn kínjō uwae apyí itsē-wū ú rang wū bāa, 'Ikén yī si imí tī ande kú nde uwae kununn?’

27Upyí wū rī té wū bāa, 'Ínjā-fu tī rū bá. Ayīne si ikén tī nde né Itsē-fu wēn umbae indag tī rikīm ikyāen imí ínjā-fū kāfe bá sáng pú wū kununn tí kujīmshwur.’

28"Ámá rináe ye umbae tī ndufū wūne. Awū shaen bāa, awū nā sáng ka-wū uwae kununn cwúcwo bē. Ámá itsē-wū rū bá ú bá jwám wū tī awū nā rū yī kununn.

29Awū rī té íte-wū bāa, ‘Afu núng yī ámá mēmē asang tī ame nde wánde na fu pāngmá upyí ú bōm-m risū té fu kó tī kíyib bē. Mēmē ikén yīne tī ame nde, imí tī afu nde m? Kó umbae mbawén ahán, afu sa na-fu ame tī ame tí arwán-m tsēn utōb té átsō bē!

30Ámá umbae-fu awūne tī pū rifúnn-fu rū ka yāen mbúb risū íyāen ú ka kāfe bá, afu ye umbae indag tī rikīm wēn na wū!’

31Itsē-wū rī té wū bāa, ‘Uyīn-m, afu tá té m uwae kununn iké kó kiyé tītínī, mēmē ikén tī ame sité si anáfu.

32Ámá ayī si kāng kéng tī atī ú nde ukwāb ú kam ashwú. Ínjā-fu wūne cwū mām, ámá tīnine awū sité tí unyāng; awū yag bībyīnn, ámá tīnine ā tu pú bā wū.'"

Luka 16

© 1995, The Bible League

1Yesu rī té ande tī pūtsá-wū bāa, "Unde tī rifúnn íkī tá atáng ú sité unde tī kú jāebcī usú-wū. Ámá ā rī té unde tī rifúnn wū bāa, unde wūne nā pū aser usú yī nā wēn kú tág wū.

2Ikyāen yīne awū kūnn unde wū irá ú rang wū bāa, ‘Afu kú nde-fu rímāng né ame kú fxēn irá risū-fu? Tsag té m ikén tī afu kú nde té usú-m. Pwen mēmē ikén tī afu wēn tí usú tī afu jāebcī, ikyāen imí tīnine ame kú shā-m tī afu a jāebcī usú-m cwúcwo bē.’

3Unde tī kú jāeb cī té usú yī kāb irá uwae utōb-wū bāa, ‘Ímí tī ame ú nde tīnine? Itsēkurū-m kú shā tī awū újāe m rū yé unju wánde-m. Ame bōm kō-m tī ame ú tóm ritóm bē. Ame kú wáe rúkwāe tī ame ú jwám ikén.

4Enhéen! Ame núng pú m ikén tī ame ú nde tī ande ú kyangté m uwae kununn-bā kiyé tī ā jāe pú bā ame wánde-m ne.’

5Awū kūnn mēmē ande tī itsēkurū-wū kú byīb bā ripāb, kínjō, kínjō. Awū rang unde tī kucang bāa, ‘Itsēkurū-m kú pūtsá fu imwa?’

6Unde wū rī bāa, 'Awū kú pūtsá m ripāb kindob áshī mae itsóng.' Awū rī té unde wū bāa, ‘Ikén tī afu ú pae tá rē. Sa risíti-fu som ribén tí báe áshī mae ifaen ka mbé rijwēr.’

7Awū rang unde tī ifaen bāa, ‘Afu ámá rē? Anáfu si imwa?' Unde wū rī bāa, ‘Aná-m si ayāen awúm ibae úkōb ifaen.' Unde tī kú jāeb cī usú wū rī té unde wū bāa, 'Ikén tī afu ú nde tá re, sa risíti-fu báe úkōb kínjō tí mae itā.’

8Kiyé tī Itsēkurū unde tī kufur wūne bá núng ikén yīne, awū tēb wū ikyāen ibēn ayíb-wū, tí awū kú kāb irá risū usom tí som-wū uwé iké. Ayī si ahán uwōg ande tí utēnse. Itsab-bā tī ā kú nde tétsō skeb pú yī aná ande tī si aná uwōg tī sāen kyag.”

9Yesu rī ámá bāa, "Ikyāen yīne, ame kú rī té nī, nī ye arwán té ande uwae rifúnn-nī utēnse wūne, ikyāen tī rifúnn yī abá mām pú yī, ā ú kyangté nī uwae kununn-nī apupwen.

10Kó unde tītínī tī ā nde ikén uwae kubēntī risū ikén tī kpāng, awū ú nde kubēntī uwae ikén tī si yāng-yī ámá.

11Ámá tīnine, asití anī a kú nde-nī ikén tí kubēntī uwae rifúnn tī utēnse bē, áyē tī ú cwé ú sa rifúnn tī kubēntī na anī?

12Cwúcwo, asití anī a kú fur kufur uwae ikén tī si aná unde íkī, ayē tī ú cwé ú sa na nī ikén tī si anánī?

13"Unde ú nde tu-wū tī ú si upyí ná ande ifaen bē. Asití awū a sité yī ifaen, awū ú ye uré té kínjō ú pyír irá tī ifaen; awū ú náe risū ribén tí kínjō uwae-bā ú sae rū tī ifaen. Afu ú nde fob-fu tī afu ú si upyí ná Rimam tí aná rifúnn tī utēnse tí kipāen njō bē.”

14Abā ande tī kumbúb Farísi si ande tī kú ye uré tí aser tímambē. Tī abā fxēn irá yīne ā kú txir Yesu txir risū irá yī tī awū rī.

© 1995, The Bible League

15Yesu rī té bā bāa, "Anī kú shā tī ande nā tēb nī bāa, mēmē ikén tī anī nā kú nde nā si ikén tī tīnyang; amáa Rimam núng pú wū riyāen utōb-nī. Ikén tī ande kú núng bāa, ayī nā si ikén tī tīnyang, uwé Rimam ayī si ikén tī kú txí iyib.

16"Ā kwén na ande ikén uwae Icwe Musa tí uwae irá ná ande tī kú yā iskin irá Rimam, sa sisa rū bá sáng tí kiyé Yohana unde tī kú nde batísma; sa tí kiyé Yohana, ā kú rī irá tī tīnyang ná Kujwó Ukwe Rimam té ande. Unde tītínī kú kwáb tī awū ú sáng kāng atáng.

17Amáa wánde ná icwe Musa yāen-yī kéka bē. Ayī ú tom skeb tí apupwen tí ribén ú wur rū tí tī ā fén béb irá kínjō rikāen tī ā báe uwae Icwe Musa.

18"Unde tītínī tī ā jāe rū uwá-wū ú ka mbé itīshé, awū náe pú wū amae. Cwúcwo, unde tī a mbé undá tī kantā té ubāen-wū, awū náe pú wū amae ámá."

19"Unde tī rifúnn íkī tá atáng tī kú kyāe ijwē-wū té átúpwá tí aser ú som ú kú cī ú kú ngwā kó usir tītínī.

20Unde tī rikāen íkī tī rinyí-wū si Lazaru, tá atáng ámá. Abāng sa wū rimēnn cī tág, ā kú ye wū som ufu kusóg unde tī rifúnn wū.

21Awū kú shā kób amumunn wúcī unde tī rifúnn kú sa tíka. Mbapxú kú bá jáng kó abāng-wū ayī.

22Usir íkī unde tī rikāen wū cwū, átōm Rimam tī apupwen yera wū rū ka som té Ibrahim, uwōg ukwāb tī apupwen. Unde tī rifúnn sa cwū ámá ā sa wū nji.

23Awū rū ka sáng uwae rikāen tī kēn tág uwōg urwā. Tī awū tē pú ayíb tsō ú sáe ahán tī fengó tī rwēn, awū núng ye Lazaru som fēr rinwāen Ibrahim.

24Ikyāen yīne, awū kūnn irá bāa, 'Itsē-m Ibrahim! Núng me tí ayíb risi tí tōm Lazaru tī awū ā sa kukyíkyin kujwó sāera ámbyī rū bá sī m afxenjwín bē ame kú cwū-m uwae urwā iké.'

25"Ámá Ibrahim rī té wū bāa, 'Uyīn-m, tángsom té kiyé tī afu som té unyāng. Uwae utēnse Rimam sa na tág fu mēmē ikén tītīnyang, ámá Lazaru tu itíbī. Ámá tīnine awū kú tsēn utōb-wū iké, afu ámá tá uwae rikāen.

26Ī si-yī nyáng ayīne ámām bē, kukwae tá kitángpwā-fu té tī. Unde tá-wū iké tī ú yen rū ka fob ukūnn akwēn bē. Ayī nde fob-yī tī ande ú nwúnn uwé akwēn yen rū bá uwōg-tī iké bē ámá.'

27Unde tī rifúnn rī bāa, 'Itsē-m, ame kú jwám fu, afu a cwé irá tōm Lazaru tī wū ā rū ka kūnn íte-m,

28uwōg tī ameínjā-m itsóng tá atáng; awū ā rū ka fwā bā kusen ikyāen tī abā ā rū bá-bā uwōg tī ame tá atáng ne cwúcwo bē.'

29Ibrahim rī té wū bāa, 'Musa tí ande tī kú yā iskin irá Rimam tá atáng tī ā ú fwā ameínjā-fu kusen, abā ā nā atóng irá tī abā kú rī té bā.'

© 1995, The Bible League

30Unde tī rifúnn-wū rī bāa, ‘Itsē-m, ayīne kō-yī bē! Á bāa, unde íkī nā nwúnn uwae itīcwū nā rū ka uwōg-bā, ā ú yá ikéntītíbī tā tsi-bā tsi bē.’

31Ámá Ibrahim rī bāa, ‘Asití abā nā fxēn-bā Musa tí ande tī kú yā iskin irá Rimam bē, kó unde íkī ú nwúnn uwae itīcwū ú rū ka uwōg-bā rímāng, abā ú rū-bā kubēntī ú yá ikéntītíbī-bā tā-bā bē.'"

Luka 17

1Yesu rī té ande tī pūtsá wū bāa, "Ikén tī kú sa na ande nde ikéntītíbī ú rū bá kāng, amáa úfáen Rimam ú tá risū unde wū tī kú sa kumbwa bá.

2Unde tī kyāefā kínjō uwae anyīsū tínyīng bāne tī abā ú nde ikéntītíbī, ayī nyang skeb tī ā ú ye ricwo tīyāng kya fā wū ukwae ú sa wū jwunnsī uwae uyínn.

3Nī tsi tí ujwín! "Asití ínjā-fū a nde fu ikéntītíbī, fwān wū kibyāg; asití awū a yá ikéntītíbī-wū tā, yátā na wū.

4Asití awū a nde fu ikéntītíbī fob atsēpú itsóngfaen uwae usir kínjō, kó kiyé tītínī tī awū a nde fu ikéntītíbī ú rū bá rī bāa, ‘Ame raen pú m, ame ú nde-m cwúcwo bē,' yátā na kāng wū.”

5Ande tī atóm ná Itsēkurū-tī Yesu jwám wū bāa, "Nda uwae kínjō-tī tī yī ā kō fā kyī.”

6Yesu rī té bā bāa, "Kó uwae kínjō-nī a yib pāngmá isínn utong másítadi, anī ú nde tu tī nī rī té kutúkū tīyāng wūne bāa, 'Mbúb nwúnn tí ipab imbyí-fu tí rū ka yēn ijwē-fu tsi uwae uyínn,' awū ú nde pāngmá tī anī rī.

7"Á bāa, uríkī uwae-nī sité umbae tī kununn tī kú tóm na wū ritóm kó kú shi na wū mbawén, ámá kiyé tī umbae wū a ka rū uwōg wánde bá uwae kununn, unde tī kununn ú rī rímāng té wū? Kó awū ú rī té umbae wū tī awū nā rū bá fife tī wū nā som ú cī wúcī wū a?

8Iyéē. Awū ú rī bāa, ‘Rū ka nde wúcī tí kyāe ijwē-fu tí sú rū bá na m tī m cī ú ngwā tītawé afu ú rū ka cī anáfu' bē a?

9Cwúcwo, ame kú rang nī bāa, unde tī kununn kú nde na umbae tī kununn-wū fxāefā isim tī umbae-wū a náe risū ribén té irá-wū a? Iyéē.

10Ayī ā si ahán ámá uwōg-nī, kiyé tī anī a nde mām pú nī wánde tī ā nda nī, ī nyang skeb tī nī rī bāa, 'Atī si anyīsū kununn tī ukáen. Atī nde nyáng ikén tī ā tsó tī ámām! '“

11Tī Yesu nwúnn ú kyang kú rū yī Urushalima, awū rū bá rū tsá ice tī kantā utēn Samariya tí Galili.

12Tī awū kú sísáng imbae utēn íkī, awū rū ka tu ande rijwēr tī sité tí kicáeb ikum. Abā tsi tí fengó tī rwēn

13ú táen irá bāa, "Yesu, Itsēkurū-tī! Núng tī té ayíb risi!”

© 1995, The Bible League

14Yesu núng ye bā ú rī té bā bāa, "Nī rū ka uwōg ande ndufū tī kú fén Rimam, tī abā ā myae rimēnn-nī." Abā ande tī kicáeb ikum bāne nwúnn kú rū. Tī abā nwúnn kú rū ahán kicáeb-bā yagtā.

15Kínjō uwae-bā, kiyé tī awū núng kicáeb-wū yagtā pú yī ahán, awū kāfe bá tí isim ú kú tēb Rimam tí afxenjwín tī ribōm.

16Awū rū bá jwunn íkyig uwé Yesu, kú tsó wū fxāefā. Unde wū si-wū uráe Yahudiya bē. Awū si uráe Samariya.

17Yesu rang bāa, "Ā si-bā ande rijwēr tī tu itīnwángrū uwae kicáeb-bā bē a? Amáa itsóngnje tī tsítsí tá-bā akā?

18Imí tī nde ítawé kūm unde tī rikyen wūne kínjō-wū tī kāfe bá kú tsó Rimam fxāefā-wū?”

19Tírī Yesu rī té wū bāa, "Sūnwúnn ritsen tī fu rū-fu ikén-fu. Afu nwángrū pú fu ikyāen tī afu rū uwae kínjō.”

20Ande tī kumbúb Farísi íkī rang Yesu irá bāa, ísīnn tī kujwó Ukwe Rimam nā ú rū bá bárā? Awū rī té bā bāa, "Kujwó Ukwe Rimam ú rū bá-yī tí fengó tī ande ú núng ye itībá-yī atáng bē.

21Unde íkī ú rī-wū bāa, ‘Nī sáe iké, awū tá rē' kó, ‘Nī núng awū tá uwé akwēn tá rē' bē. Kujwó Ukwe Rimam tá uwae-nī tīnine.”

22Isim ayīne Yesu rī té ande tī pūtsá-wū bāa, "Usir kú bá tī anī ú bá shā tī nī ú núng ayíb Umbae Unde, kó uwae usir kínjō ámām, amáa ayī ú nde fob-yī bē.

23Aríkī ú rī té nī bāa, 'Nī sáe, awū tī tá uwé akwēn,' kó ‘Nī núng, awū tī tá rē.' Amáa nī rū yé ka-nī wúkīn tī nī ka shā wū atáng bē.

24Pāngmá tī imam kú jaen wur apwā apupwen, rū iyen ikyāeb ne rū ka kwēr iyen ikyāeb akwēn, uwōg tī sāen kú tā kyī fé apupwen mēmē ne, ayī ú si ahán ámá usir tí Umbae Unde ú kāfe rū bá.

25Ámá awū tawé ú ngwā kāng rikāen kō tág. Ande tī utēnse wūne ú sáe rū wū.

26Ikén tī nde kiyé ná Nuhu kutē, si sí ayī tī ú nde kiyé tī Umbae Unde ú rū bá.

27Kiyé Nuhu, ande som kunn kú cī ú kú ngwā, aróm té andá kú mbé átsō sa sisa bá sáng tí usir tī Nuhu sáng uwae kuyāe-wū. Ámá tírī, upwen tsa munn kyī uwōg ú wēn tág bā mēmē.

28Cwúcwo, ayī ú nde pāngmá tī ayī nde kiyé Lotu kutē. Ande som kunn kú cī kú ngwā, kú jāeb kujāeb-bā ú kú tóm ritóm-bā.

29Ámá usir tī Lotu nwúnn ú yá utēn tī Sodom tā, urwā tí atxom tī kú titen sī apupwen bá pāngmá si upwen tī kú tā ibú ú rū bá tenji bā mēmē.

30"Kubēntī, usir tī Umbae Unde ú rū bá tsó risū-wū, awū ú kpugfa bā ahán ámá.

© 1995, The Bible League

31Usir wū, unde tī tá usen rukúb ā sī bá-wū ribén ikyāen tī awū pū usú-wū tī tá uwae kusóg bē. Ayī si ahán ámá unde tī tá uwae risāen ā rū bá-wū kununn cwúcwo bē.

32Nī tángsom tí ikén tī tu uwá Lotu!

33Unde tītínī tī a kwáb bāa, awū nā ú txīn ijwē-wū txīn, awū ú yag byīnn amáa unde tītínī tī a sáe rū ijwē-wū, awū ú nwángrū.

34Ame kú rī té nī, kiyé tī ame a rū bá, utítáng usir wū, ande ifaen ú náe té átsō ijwē ikén tī náe, ā ú yera kínjō nwúnn ú yá itīfaen tā tí atáng.

35Ande ifaen ú kú pwa awúm té átsō ricwo; ā ú yera kínjō nwúnn ú yá itīfaen tā.”

37Abā rang wū bāa, "Ī si akā tī ikén yīne ú nde?" Yesu rī té bā bāa, "Uwōg tī rukōm a náe atáng si uwōg tī indo kú rū bá funn atáng."

Luka 18

1Tírī Yesu súnn irá íkī tī wū kwén na ande tī pūtsá-wū bāa, abā nā num-bā num tí Rimam tī jwám bē tí abā nā yēr-bā anyīng utōb bē.

2Awū rī bāa, "Unde tī kú pwen rikwén íkī tá utēn wúkīn ú kú kyén-wū ikyén ricwú Rimam bē, ú kú kyén-wū unde íkī bē ámá.

3Uwá icwū íkī ámá tá uwae utēn atáng. Undá wūne tsikunn tī kú rū bá kób uwōg unde wūne ú kú jwám kób wū bāa, ‘Pwen na m rikwén yīne bē unde tī rikwén-m kú cī m cī.’

4Fengó rwēn pú yī tī undá wūne kú kyang uwōg unde tī kú pwen rikwén wū amáa awū pyír wū tī wū pwen rikwén yī. Ámá rícwūnnkyī-yī awū kāb irá uwae utōb-wū bāa, ‘Ame kú kyén-m ikyén ricwú Rimam bē, ú kú kyén-m unde bē,

5amáa uwá icwū wūne tsikunn-wū tī kú bá uwōg-m. Ámá ikyāen mēmē rikāen tī awū kú nda m, ame ú nā kutóng irá-wū ayī ú pwen na wū rikwén-wū tí kubēntī bárā bē ame ú kūnn cwū uwae ná ikyin tí kyang tī awū kú kyang bá uwōg-m.'“

6Tírī Itsēkurū-tī Yesu rī bāa, "Nī kwén ikén uwae irá tī unde tī tīkōng wūne rī.

7Anī kú táng bāa, Rimam nā ú fxēn-wū irá tī jwúb ná ande tī awū tsáb tsi bē a? Abā tī jwúb iré uwōg-wū usirtaen tí utítáng, awū ú nde kucib ítawé ú pwen na bā rikwén tí kubēntī a?

8Kubēntī tī ame kú rī té nī, awū ú pwen bā rikwén tí kubēntī ú nde yī tí ritsen. Amáa kiyé tī Umbae Unde a kāfe bá utēnse, awū ú tu sé ande tī rū kubēntī uwōg-wū njáa?”

9Yesu súnn kyī irá íkī té ande tī kú sáe ijwē-bā bāa, abā nā si ande tī tīnyang ú kú sáe rū ande tī tsítsí.

10Awū rī té bā bāa, "Usir íkī ande ifaen rū ka kusóg Rimam tī ā ka jwám Rimam. Kínjō si unde tī kumbúb Farísi, tī ifaen ámá si unde tī kú mbé aser ukwe tī ande cwé-bā irá-wū bē.

© 1995, The Bible League

11Unde tī Farísi wū fā sūnwúnn ú jwám Rimam uwae utōb-wū bāa, ‘Ame kú nde fu fxāefā Rimam, tī ame si-m unde tī kú cī ikén ande tī tīkōng bē, ame si-m unde tī kú yēr rífēn bē, ame si-m unde tī kú náe amae pāngmá tī ande tī tsítsí mēmē kú nde bē.

12Uwae kutsáb kínjō, ame kú cwe unju atsēpú ifaen. Ame kú sa kínjō rū yé uwae ikén rijwēr yī rifúnn tī kú sáng kujwó-m na fu Rimam.’

13Ámá unde wū tī kú mbé aser ukwe tsi tí fengó tī rwēn. Awū txāen fob-wū kutxúwé-wū apupwen bē, ú pū ajwó cwú tsá risū ámām ú rī bāa, ‘ltsē-m Rimam, núng me té ayíb risi, ame si unde tī kú nde ikéntītíbī.'“

14Yesu rī té bā bāa, "Ame kú rī té nī, kiyé tī ande bāne nwúnn rū yī kununn-bā, ī si unde tī kú mbé aser ukwe tī Rimam cwé irá-wū, si-yī uráe Farísi wū bē. Ikyāen imí unde tītínī tī kú shā tī wū tsó risū-wū bāa, awū nā kō pú wū unde, ā ú shir wū sī yī ribén. Unde tītínī tī a náe risū ribén, ā ú nda wū kūkō.”

15Ande íkī pū anyīsū-bā rū bá uwōg Yesu tī awū nā pū ajwó cwú tsá bā risū. Ámá ande tī pūtsá-wū fwān bā kibyāg bāa, abā nā pū anyīsū-bā nā bá-bā uwōg Yesu bē.

16Amáa Yesu kūnn anyīsū atínyīng abā irá rū bá ú rī té ande tī pūtsá-wū bāa, "Nī yá tā tī anyīsū abā ā rū bá uwōg-m. Nī byāng kyī-nī abā bē, ikyāen imí Kujwó Rimam si ikyāen ande tī pāngmá anyīsū bāne.

17Kubēntī tī ame kú rī té nī, unde tītínī tī awū a cwé-wū tī Rimam nā náe ukwe risū-wū pāngmá tī umbae kitínyīng kú cwé bē, awū ú sáng fob-wū kurū Rimam bē.”

18Unde tī uwé íkī rū bá rang Yesu bāa, "Unde tīyāng tī tīnyang, ímí tī ame ú nde ítawé ame ú tu unyāng tī tsi kukunn?”

19Yesu rang wū bāa, "Ikyāen imí né afu kūnn m bāa unde tī tīnyang? Unde íkī tá-wū tī si tī tīnyang bē sé Rimam ámām.

20Má afu núng pú fu Icwe Rimam re. Náe-fu iyag bē, wēn-fu unde bē, yíb-fu riyíb bē, yēr rífēn náe tsá-fu unde bē, nda itsē-fu tí íya-fu kūkō.”

21Unde wū rī bāa, "Ame pūtsá tág icwe yīne mēmē tí tī ame si umbae kitínyīng.”

22Tī Yesu fxēn irá yīne, awū rī té unde wū bāa, "Amáa tsítsí ikén kínjō rikāen tī afu ú nde. Pū mēmē usú-fu jāeb cī tí pū aser yī na ande tī rikāen. Afu a nde ikén yīne tītawé afu ú sité rifúnn uwōg Rimam apupwen. Isim yīne rū bá pūtsá m.”

23Tī unde wū fxēn irá tī Yesu rī té wū ne, utōb-wū ndembéb ikyāen imí awū si unde tī sité rifúnn tímambē.

24Tī Yesu núng utōb unde wū ndembéb ahán, awū rī bāa, "Ayī kpákpág ítawé ande tī rifúnn ú ka fob uwōg Kujwó Ukwe Rimam.

25Ī tom skeb tī kákúm a sáng rū yé kiyé uyī tí tī unde tī rifúnn ú sáng kurū Rimam.”

26Ande tī fxēn irá yī tī awū rī ne rang wū bāa, "Ayī a si ahán, ayē tī ú tu fob itīnwángrū?”

© 1995, The Bible League

27Yesu rī bāa, "Mēmē ikén tī ande núng bāa, ayī nā cáeb, ayī cáeb-yī cáeb bē uwōg Rimam.”

28Tírī Bitrus sa rī bāa, "Núng! Atī tēyá anunn-tī tā ú rū bá pūtsá fu.”

29Yesu rī té bā bāa, "Èēn árá, amáa unde tītínī tī a yá kununn-wū tā ú yá uwá-wū kó ameínjā-wū kó íte-wū tí íya-wū kó anyīsū-wū tā, asití awū nde yī ikyāen Kujwó Ukwe Rimam,

30awū ú tu ikén tī kō skeb ikén yīne. Awū ú tu yī uwae kiyé wūne. Uwae kiyé tī rū kú bá ámá, awū ú bá tu unyāng tī tsi kukunn.”

31Yesu ye pū ande-wū rijwēr asū ifaen rū yī iyen ú ka rī té bā bāa, "Nī fxēn irá-m! Atī kú tsō yī Urushalima. Ámá mēmē ikén tī ande tī kú yā iskin irá Rimam báe risū Umbae Unde kutē ú ka nde atáng.

32Ā ú sa wū na ande tī si-bā Mbayahuda bē, abā ú txir wū txir ú txūn wū asú ú tūb atsáng sī wū.

33Ā ú byīnn wū ú ye wū wēn, amáa usir tī fā tī itā awū ú nwúnn kuskab tí unyāng.”

34Ande tī pūtsá Yesu fxēn irá-wū ayīne, abā núng ye-bā kó irá kínjō uwae-yī bē. Ā sa imbyí irá-wū ayī tam bā tam, ikyāen yīne ā núng-bā risū irá tī awū kú rī bē.

35Tī Yesu rū bá kú fēr utēn tī Jeriko, unde íkī som iyen fengó ú kú jwám ikén.

36Tī unde wū fxēn ande rū bá wur kú rū, awū rang bāa, "Ikén yīne si imí tī kú nde?”

37Ā rī té wū bāa, "Yesu unde tī Nazáréti tī wur kú rū.”

38Awū sa afxenjwín tsō tí ritsen ú rī bāa, "Yesu, Umbae Dawuda! Sáe m tí ayíb risi!”

39Ande tī tá uwé fwān wū kibyāg bāa, awū nā bwē tág. Amáa awū táen irá skeb kyī tī kucang bāa, "Umbae Dawuda! Sáe me tí ayíb risi!”

40Yesu kyaetsi ú sa na bā ā pū unde wū rū bá uwōg-wū. Kiyé tī unde wū rū bá fob, Yesu rang wū bāa,

41"Imí tī afu kú shā tī ame nā nde na fu?" Awū rī bāa, "Itsēkurū, ame kú shā tī ame sáe uwōg cwúcwo,”

42Tírī Yesu rī té wū bāa, "Sáe! Afu nwángrū pú fu ikyāen tī afu rū uwae kínjō uwōg-m.”

43Tí ritsen ahán ayíb unde wū mbubtā. Awū nwúnn ú pūtsá Yesu ú kú tēb rinyí Rimam. Tī ande tī funn núng ye ikén yīne, mēmē-bā nwúnn kú tēb Rimam.

Luka 19

1Yesu nwúnn sáng fé yī utēn Jeriko ú ka rū tsá atáng kú rū.

2Unde íkī tá atáng, rinyí-wū si Zaka. Awū si unde tī uwé ande tī kú mbé aser ukwe ú si unde tī rifúnn.

© 1995, The Bible League

3Awū kú kwáb tī wū núng kāng Yesu tí ayíb, amáa ikyāen tī awū si unde tī kípyir, awū tu fob-wū ríyāe tī awū ú sáe Yesu bē ikyāen imí ande tī pūtsá Yesu kō pāng-bā.

4Ikyāen yīne awū tēr inyae uwé ú ka tsō kutúkū kuyae ikyāen tī Yesu a bá kú rū kú tsá umbyí kuyae atáng awū nā ú sáe wū.

5Kiyé tī Yesu rū bá fob umbyí kutúkū wū, awū txāen ayíb tsō ú rī té Zaka bāa, "Zaka, sī bá fife, yáka ne ame ú rū ka náe kununn-fu."

6Zaka sī bá yī ribén fife ú bá kyangté Yesu uwae kununn-wū tí utōb tītsēn.

7Ande tī tá atáng mēmē sáe ikén yīne ú nwúnn kú pwen unju té átsō bāa, "Unde wūne rū ka sáng rikyen kununn unde tī kú nde ikéntītíbī."

8Tī abā tá uwae kununn atáng, Zaka fā sūnwúnn ritsen ú rī té Yesu bāa, "Itsēkurū-m, afu kú fxēn a? Ame ú kantā rifúnn-m ambúb ifaen. Ame ú sa kumbúb kínjō kan na ande tī rikāen. Asití uwae wánde-m ame cī ikén unde íkī tīkōng ame ú pae na wū ikén-wū tí atáng fob atsēpú inje."

9Yesu rī bāa, "Yáka ne unde wūne tí kununn-wū mēmē nwángrū pú bā, ikyāen tī awū si umbae Ibrahim ámá,

10Umbae Unde rū bá ikyāen tī awū ú bá shā ande tī yag byībyīnn ú nwángrū bā."

11Kiyé tī Yesu rī irá yīne té ande bā, abā kyang kú bá fēr tí Urushalima. Ande bā kú kāb irá bāa, ayī nā ú tsi-yī tsi bē ámá ā nā ú ye Kujwó Ukwe Rimam tsi.

12Ikyāen yīne awū súnn na bā irá íkī bāa, "Kiyé íkī unde íkī tī ā mbae wū kununn tī tīnyang nwúnn rū utēn tī fengó tī rwēn ikyāen tī unde tī uwé utēn atáng nā nda wū kūkō ná ukwe. Awū a tu pú wū kūkō-yī awū nā ú kāfe bá-wū tí utēn-wū.

13Tī awū tá itīrū, awū kūnn ande rijwēr uwae anyīsū tī kununn-wū rū bá ú kan na bā aser. Kō umbae tītínī tu riyāen aser zináriya kínjō. Awū rī té bā bāa, 'Nī kāfe ajwó té yī sé tī ame a rū bá.'

14Amáa ande tī utēn-wū cwé-bā irá-wū bē. Abā tōm ande jāe rifab-wū tī abā nā rū ka rī té unde tī uwé utēn bāa, 'Atī kú shā-tī tī unde wūne ā si ukwe-tī bē.'

15"Amáa ā ka náe unde wū ukwe, awū ka kāfe bá. Tī awū ka rū bá pú wū awū kūnn byír anyīsū tī kununn-wū tī awū kan na bā aser ikyāen tī awū ú núng ikén tī abā tu som tsá risū aser tī abā mbé.

16Utī kucang rū bá tsi ú rī bāa, 'Itsēkurū, ame kwáb tu ayāen aser rijwēr som tsá risū awū kínjō tī ame mbé.'

17Awū Itsēkurū-wū rī té wū bāa, 'Úsuko umbae! Afu kwáb pú fu! Ikyāen tī afu nde ikén-fu tí uwae kubēntī risū ikén tī pāng ahán, ame ú nda fu ú tá risū utēn rijwēr.'

18Umbae tī pūtsá sūnwúnn ú rī bāa, 'Itsēkurū, ame kwáb tu ayāen aser itsóng som tsá risū awū tī afu nda m.'

19Awū rī té umbae wūne bāa, 'Afu ú tá risū utēn itsóng.'

© 1995, The Bible League

20Umbae íkī cwúcwo rū bá rī té wū bāa, 'Itsēkurū, riyāen aser kínjō tī afu sa na me tá re. Ame sa wū tam nyinyang ahán ijwē úraé kútúpwá.

21Ikyāen imí ame kú kyén ikyén ricwú-fu, irá-fu cáeb pāng-yī. Ikén tī si-yī anáfu bē afu kú sa-fu sa. Afu kú būnn uwōg tī afu tóm-fu bē.'

22Itsēkurū-wū rī té wū bāa, 'Afu si umbae tītíbī! Irá tī afu rī tsó ne ye pú yī afu. Afu núng pú fu bāa, irá-m nā cáeb pāng-yī ú kú sa ikén tī si-yī aná-m bē ú kú būnn uwōg tī ame tóm-m bē,

23ámá ímí tī nde ítawé afu sa kiser wū na-fu ande tī ā nā kāfe ajwó ná-m bē? Á bāa, afu nā nde ahán, ame ú tu pú m íya aser-m fā tí kíkīn risū-yī.'

24Isim yīne itsēkurū-wū rī té ande tī tsi atáng bāa, 'Nī fxāembéra kiser wū kujwó-wū tī nī sa na umbae tī sité ayāen rijwēr.'

25Abā rī té wū bāa, 'Unde tīyāng, má awū sité pú wū rijwēr re!'

26Awū rī té bā bāa, 'Ame kú rī té nī, kó unde tītínī tī sité ikén, ā ú sī na kyī wū cwúcwo, amáa unde tī sité-wū ikén bē, kó ikén kpāng ahán tī awū sité, ā ú shir mbéra wū uwōg-wū.

27Abā ande tī riká-m tī kú shā-bā tī ame nā si-me ukwe-bā bē ne, nī rū ka pū bā rū bá iké tī nī wēn bā uwé-m.'"

28Isim tī awū rī mām irá yīne, awū nwúnn uwé ú kyang kú tsō yī Urushalima. Ande tī pūtsá-wū pūtsá wū isim.

29Tī awū rū ka ye Betifaji tí Betanya, tī tá fīfēr tí umbyí Rikwen Zetunn, awū tōm ande tī imbyí-wū ifaen rū uwé.

30Awū rī té bā bāa, "Nī rū yī uwae utēn tī tá uwé akwēn. Kiyé tī anī a rū ka sáng uwae utēn atáng anī ú núng umbae íkyinnsū kya tsi atáng. Ā tsō jí-bā wū kéka bē. Nī sáen wū tī nī tae wū rū bá iké.

31Asití unde íkī a rang nī, ikén tī nde ítawé anī kú sáen wū, nī rī té wū bāa, Itsēkurū nā kú shā tī wū ú nde wánde té wū."

32Abā nwúnn rū ú ka núng ikén yī mēmē pāngmá tī Yesu rī té bā.

33Kiyé tī abā kú sáen umbae íkyinnsū wū, ande tī íkyinnsū wū rang bā bāa, "Imí tī nde anī kú sáen wū sáen?"

34Abā rī bāa, "Itsēkurū kú shā tī wū nā nde wánde té wū."

35Ámá ā sáen wū ú tae rū ka na Yesu. Tī abā rū bá fob pú bā, abā pū átúpwá-bā tā isim íkyinnsū wū ú ye wū tsō ka som tsá atáng.

36Tī awū tsō íkyinnsū wū kú rū, ande kú nda wū kūkō ú kú pū átúpwá-bā tā fengó uwé-wū.

© 1995, The Bible League

37Tī awū rū bá kú fēr Urushalima, uwōg tī fengó rū bá tātā sī yī ikyāeb tī Rikwen Zetunn, mēmē ande tī pūtsá wū nwúnn kú nde Rimam fxāefā ú kú tēb wū ikyāen mēmē ikén tīyāng tīyāng tī kú fur ayíb tī awū nde tī abā núng.

38Abā kú rī bāa, "Kujīmshwur ā tá apupwen. Kūkō ā si aná Rimam! Itīnyang ā sī aná Ukwe tī kú bá yī rinyí Itsēkurū."

39Tírī aríkī uwae kumbúb ná Farísi sara unju tsō ú jwám Yesu bāa, "Unde tīyāng, rī té ande tī pūtsá fu tī abā ā rī-bā itso irá yīne bē."

40Yesu rī bāa, "Asití abā a bwē tág skírr má, ame té nī kú rī, atxom tī tá ne ú táen irá ú tēb rinyí-m."

41Tī awū rū ka fēr Urushalima awū pū ayíb sáe sī, sáe tsō, ámá risi nde wū ikyāen ande uwae utēn atáng. Átēn sī wū ayíb.

42Awū kú jwúb ú kú rī bāa, "Á bāa, yáka ne anī nā rū bá núng ye ikén tī kú sa kujīmshwur bá, ī nyang! Amáa iyéē! Anī ú núng ye-nī cwúcwo bē!

43Ikyāen imí usir kú bá tī ande tī riká-nī ú rū bá pakob-nī. Abā ú mbye kusúru pakob utēn-nī tí rikob. Anī ú rū yé fob-nī atáng bē.

44Abā ú tenji uka-nī fā tí ande tī tá uwae-yī mēmē. Á ú rug mbúb tág asóg-nī mēmē ú tenji tág nī ikyāen imí kiyé tī Rimam rū bá uwōg-nī, anī núng ye-nī bē."

45Ámá tírī Yesu nwúnn ú sáng uwae utēn ú rū yī Kusóg Rimam tīyāng ú ka jāe rū ande tī kú jāeb cī tí ikén atáng.

46Awū rī té bā bāa, "Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, 'Kusóg Rimam ú si kusóg tī ande kú jwám Rimam atáng.' Amáa anī sa wū kāfe-nī uwōg tī ande tī riyíb kú funn atáng."

47Yesu kwén na ande ikén uwae Kusóg Rimam tīyāng tí usirsir. Ákwén Rimam tīyāng tí ande tī kú kwén na ande irá Icwe tí ande tī uwé ande mēmē kú kwáb tī abā ú wēn wū,

48amáa abā tu-bā ríyāe tī abā ye wū bē, ikyāen imí mēmē ande som kunn kú fxēn wū. Mēmē-bā kú shā tī abā ú fxēn tág irá yī tī awū kú rī.

Luka 20

1Usir íkī, tī Yesu tá Kusóg Rimam tīyāng kú kwén na ande ú kú rī té bā irá Rimam tī tīnyang, ande ndufū tī kú fén Rimam tí ande tī kú kwén ande Icwe Rimam tí andufu tī tsítsí rū bá funn

2ú rang Yesu bāa, "Rī té tī uwōg tī afu tu kūkō atáng ítawé afu kú nde ikén yīne. Áyē tī cwé na fu bāa afu nā nde ikén yīne?"

3Yesu rī té bā bāa, "Ame ámá ú rang nī irá íkī. Anī rī té m,

© 1995, The Bible League

4kiyé tī Yohana kú nde na ande batísma, Rimam tī cwé na wū rēē, ré unde íkī tī cwé na wū?”

5Abā nwúnn kú shaen ishaen té átsō ú kú rang átsō bāa, "Atī ú rī bāa imí? Asití atī a rī bāa, awū nā tu yī uwōg Rimam, awū ú rī bāa, ikyāen imí né atī nā rū-tī kubēntī uwōg Yohana bē bárā?

6Amáa asití atī a rī bāa, awū nā tu yī uwōg unde, ande tī funn iké ne ú jwunn wēn tī tí atxom, ikyāen imí abā kāb mām pú bā bāa, Yohana nā si unde tī kú yā iskin irá Rimam.”

7Ikyāen yīne ā rī té Yesu bāa, "Atī núng-tī unde tī cwé na Yohana tī awū kú nde batísma bē.”

8Yesu rī té bā bāa, "Ame ú rī té-m anī unde tī nda m kūkō tī ame nā kú nde ikén yīne bē ámá.”

9Tírī Yesu nwúnn kú tsag té ande irá tī súnn íkī. Awū rī bāa, "Unde íkī pyē risāen-wū ú yēn itúkū ánab atáng ú sa risāen wū na ande íkī tī abā nā núng kyī wū. Isim yīne awū nwúnn ú rū yī utēn wúkīn ú ka som yēr atáng.

10Tī awāen itúkū yī bēn mām tī itīcī, unde tī uwae risāen tōm umbae-wū íkī rū ka tu ande bā tī awū sa risāen wū na bā kujwó ikyāen tī awū nā rū ka mbé awāen-yī íkī nā rū bá na wū. Amáa ande bā tī kú núng kyī risāen wū ye umbae wū ú kūm ú jāe wū rū yī kununn tí ajwó ukáen.

11Ikyāen yīne unde tī risāen tōm umbae-wū íkī rū bá kyī cwúcwo, amáa ande bā ye kyī wū kūm ú wāen tág wū ribam ú jāe wū kāfe rū ajwó ukáen.

12Unde wū tōm kyī umbae-wū íkī rū kyī fā tī atsēpú itā. Ande bā kūm wū ú shinyāng wū rimēnn ú jāe wū rū yé.

13Isim yīne unde tī risāen wū kāb bāa, ‘Ame ú nde rímāng tīnine? Ame ú tōm umbae-m tī riyāen utōb-m rū. Íkī bē ā ú kyén ikyén ricwú-wù.’

14Amáa kiyé tī ande bā núng ye umbae wū, ā rī té átsō bāa, ‘Núng umbae unde tī risāen tī tá re. Nī rū bá tī tī kūm wēn wū tī risāen wūne ā kāfe anátī!’

15Ikyāen yīne ā fam wū rū yé uwae risāen atáng ú ka kūm wēn wū." Yesu rang ande tī kú fxēn wū bāa, "Anī núng ikén tī unde tī risāen ú nde té ande bāne a?

16Awū ú rū ka wēn tág bā mēmē ú sa risāen na ande íkī." Kiyé tī ande fxēn irá yīne abā rī bāa, "Ayáa! Rimam ā cwūnn kyī fengó wūne!”

17Amáa Yesu sáe bā pīn ú rang bā bāa, "Ayī a si ahán, anī táng rímāng risū irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam kutē bāa: 'Kutxom tī ande tī kú mbye kusóg pyír bāa, awū nā nyang-wū bē, kāfe bá si-wū kutxom tī sa na kusóg wū tsi tíng tíng.’

18Ame kú rī té nī cwúcwo, kutxom tī ame kú rī ne, asití unde íkī a pu ipu ijwē kutxom wūne, awū ú nyāngtā nyāngtā. Asití kutxom wū jwunnsī risū unde íkī, awū ú sher wēn unde wū.”

© 1995, The Bible League

19Ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam tí ande tī uwé ná ande tī kú fén Rimam kú kwáb tī ā ye Yesu tí ribén atáng ikyaen imí abā núng ye bāa, irá tī súnn tī awū nā rī ne nā ye pu yi aba, amáa à nde fob-bā bē, ikyāen imí ā kú kyén ikyén ricwú ande tī funn atáng.

20Ikyāen yīne abā som jí kiyé tī ā ú tu ríyāe tī ā ye wū. Abā shā tu ande íkī tī tātsó pāngmá abā nā si ande tī kubēntī. Ā rū ka jwén Yesu ú kú táng bāa, íkī bē ā nā ú tu riraen unju-wū tī ā nā pū wū rū ka kūnn rikwén uwōg unde tī uwé utēn.

21Abā nwúnn ú rū ka rī té Yesu bāa, "Unde tīyāng, atī núng pú tī bāa, ikén tī afu kú rī tsó ú kú kwén na ande si kubēntī. Tī fā atáng afu kú nda-fu ande íkī rūrōb skeb ande íkī bē ú kú kāb-fu irá risū ikén tī ande kú rī bē, ámá afu kú kwén na ande irá tī kubēntī risū fengó Rimam.

22Rī té tī, Icwe Rimam cwé bāa, atī nā pae aser na Ukwe tī Roma rēē, ré atī nā pae aser na-tī awū bē?”

23Ámá Yesu núng ye pú wū kutxáe-bā ú rī té bā bāa,

24"Nī sa na m súle tī ame núng." Ā sa na wū. Awū rang bāa, "Uwé unde tī tá ijwē súle wūne, tí rinyí tī ā báe atáng ne, si aná ayē?" Ā rī té wū bāa, ayī nà si aná Ukwe tī Roma.

25Yesu rī bāa, "Ī nyang pú yī. Ikén tī si aná Ukwe, nī sa na Ukwe, ikén tī si aná Rimam ámá, nī sa na Rimam.”

26Ande bā tu-bā irá tītíbī unju Yesu tī ā ye wū uwé ande bē, ámá fengó tī awū sa na bā irá risū irá tī tī rang-bā fur bā ayíb. Abā shā num irá tī rī.

27Usir íkī ande íkī tī tá kumbúb Sadúke rū bá uwōg Yesu. Abā si ande tī kú rī bāa, unde a cwū pú wū awū nā ú nwúnn-wū uwae itīcwū cwúcwo bē.

28Abā rang Yesu bāa, "Unde tīyāng, itsē-tī Musa báe na tī uwae icwe bāa, asití unde a cwū ú yá uwá-wū tā ú mbae-wū umbae bē, ínjā-wū nā mbé undá wū ikyāen tī abā nā mbae anyīsū tsi kyī afxen ínjā-wū tī cwūcwū.

29Ande íkī tá atáng fob itsóngfaen, abā si ameínjā átsō. Utīndufu uwae-bā mbé undá ú mbae-wū anyīsū bē, ú sa cwū.

30Utīfaen pū undá wū ú pū mbé ámá, uwá icwū wū mbae na-awū umbae bē. Unde wū sa ewū,

31Unde tī fā tī itā pū uwá cwū wū mbé, undá wū mbae na-awū umbae íkī bē. Unde wū ámá sa cwū. Mēmē-bā itsóngfaen mbé uwá icwū wūne kwār tí ikyínn risū-bā. Mēmē-bā sa cwū tí kínjō tí kínjō. Uwá icwū wū mbae na-wū uríkī uwae-bā umbae bē.

32Rícwūnnkyī-yī mēmē, undá wū ámá bá cwū.

33Ámá, tī mēmē-bā itsóngfaen mbé wū kwār tí ikyínn risū-bā ne ahán, usir tī ā ú bá kūnn shwur ande uwae itīcwū, undá wūne ú si uwá ayē uwae-bā?”

© 1995, The Bible League

34Yesu rī té bā bāa, "Uwae kiyé wūne aróm kú mbé andá, andá má kú bāen ande,

35amáa aróm tí andá tī ā kūnn nwúnn bā uwae itīcwū, abā tī Rimam cwé bāa, abā nā pāng pú bā tī abā nā sáng kununn-wū apupwen, abā ú mbé-bā andá bē ú bāen-bā ande bē.

36Ayī nde fob-yī tī abā ú cwū cwúcwo bē, ikyāen imí abā pāngmá átōm Rimam. Abā ú si pāngmá itsē-bā Rimam, ikyāen imí abā si ande tī nwúnn pú bā uwae itīcwū.

37"Irá risū ande tī cwūcwū tí itīnwúnn-bā ámá, Musa tsó bībēn bāa, ande tī cwūcwū nā ú nwúnn uwae itīcwū, ikyāen imí uwae irá tī awū báe risū afūb tī kú ten urwā uwae kutúr, awū rī irá risū Itsēkurū-tī Rimam bāa, awū nā si Rimam Ibrahim ú si Rimam Ishaku ú si Rimam Yakubu ámá.

38Rimam si-wū Rimam ná ande tī cwūcwū bē. Awū si Rimam ná ande tī sité unyāng. Uwōg náwū, ande mēmē sité unyāng, abā tī tsi usēr tí abā tī cwūcwū."

39Aríkī uwae ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam rī bāa, "Unde tīyāng, afu rī pāng atáng."

40Abā sité-bā tí kpākang utōb tī ā ú rang wū irá íkī cwúcwo bē.

41Ámá Yesu rang bā bāa, "Ā nde rímāng báe bāa, Kristi, Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi nā ú si kāng umbae Ukwe Dawuda?

42Dawuda tí risū-wū rī uwae Kutsīngkén Akyáng wū bāa: 'Rimam rī té Itsēkurū-m bāa, som kujwó rícī-m iké,

43sé tī ame tenji pú m ande tī riká-fu ú nda fu ceb risū-bā.'

44Dawuda rī bāa, Kristi nā si Itsēkurū-wū. Asití awū si Itsēkurū-wū, awū ú kyang rímāng ú si umbae-wū cwúcwo?"

45Tī ande mēmē funn ú kú fxēn wū, Yesu rī té ande tī imbyí-wū bāa,

46"Nī núng ijwē-nī nyinyang té ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam. Abā kú pū arwun tīyāng tīyāng sī ú kú kyang kyī fé uwōg mēmē ú kú shā tī ande nā kú ribén na bā uwōg tī ande a funn atáng. Abā kú shā uwōg tí som tī rūrōb uwae asóg Rimam tí uwōg tí som tī rūrōb uwōg ukwāb undá ishé.

47Amáa abā kú cī ikén tīkōng ná awá icwū. Abā kú jwám Rimam tī rikób tī rikób ikyāen tī ande nā táng bāa ā nā si ande tī tīnyang. Rikwén tī Rimam ú pwen bā ú béb skeb tág pú yī aná ande tī tsítsí mēmē."

Luka 21

1Yesu txāen ayíb tsō ritsen ú núng ande tī rifúnn kú pū rínyanguwae-bā sī uwae kitú Rimam ú kú tsó Rimam fxāefā-bā uwae Kusóg Rimam tīyāng.

2Ámá uwá icwū tī rikāen rū bá atáng. Awū pū anáwū ayāen anīnī ifaen tā.

© 1995, The Bible League

3Tírī Yesu rī bāa, "Kubēntī tī ame té nī kú rī, ikén tī uwá-icwū tī rikāen wūne tā na Rimam skeb pú yī aná ande tī tsítsí mēmē.

4Ikyāen imí ande bāne kú tā ikén tī kpāng ahán uwae rifúnn yāng-yī tī Rimam sa na bā, amáa uwá-icwū wūne tī tá uwae rikāen, awū sa na Rimam mēmē ikén tī awū sité kujwó-wū.”

5Uwōg wūne aríkī uwae ande tī pūtsá Yesu kú rī irá risū Kusóg Rimam bāa, ā nā mbye wū tí atxom tīnyang ú kyāe nyang wū nyinyang tí ikén tī ande nda Rimam. Ámá Yesu rī té bā bāa,

6"Mēmē ikén tī anī kú sáe ne, kiyé íkī rū kú bá tī ande ú núng-bá kó kutxom kínjō risū uríkī bē, Mēmē-yī ú kyaensī tág ribén.”

7Ā rang Yesu bāa, "Unde tīyāng, ísīnn tī ikén yīne ú nde? Ímí tī ú tsó bāa, kiyé wū nā bá pú yī tī ikén yī ú nde?”

8Yesu fwā bā kusen bāa, "Anī som tí ujwín ikyāen tī unde íkī ā kyāefā-wū anī fā bē. Ande yāng-bā akwēn ú rū bá yī rinyí-m bāa, abā nā si unde tī Rimam tsáb tsi tī ú nwángrū utēnse. Cwúcwo abā ú rī bāa, kiyé wū nā rū bá pú wū. Nī pūtsá-nī abā bē.

9Nī kyén-nī ikyén ricwú bē. Kiyé tī anī a fxēn bāa, ande nā kú cwé-bā irá átsō bē ú kú tā riká té átsō, nī ndembéb-nī utōb bē. Ikén yīne ú nde kāng kéng tītawé, amáa ayī si-yī ikén tī ú tsó rícwūnnkyī utēnse kéka bē.

10"Utēn tí utēn ú tā riká té átsō. Akwe tí akwe ú tā riká té átsō.

11Utēnse ú kyī ijwē kyī fé uwōg mēmē. Rimenn ú pū utēn tī tsotso. Acáeb ú munn kyī uwōg mēmē. Anī ú núng ikén tī kú kyén ikyén ricwú apwā apupwen.

12Ande ú yé nī ú nda nī rikāen tītawé mēmē ikén tī tsítsí yīne ú nde. Ā ú pū nī rū yī asóg Rimam-bā ú rū ka pwen nī rikwén atáng ú pū nī rū ka kwēr kyī kusóg abyíng. Ikyāen ná irá-m, ā ú shir nī bá tsi uwé akwe tí ande tī uwé utēn.

13Ayīne ú si ríyāe tī anī ú tu ú rī té ande irá ná-m tī tīnyang.

14Nī kāb-nī uwae risū irá tī anī ú rī kiyé tī anī a rū ka tsi uwé-bā bē,

15ikyāen imí ame ú shā na nī tī tīnyang tí ibēn ayíb, ikyāen tī kó kínjō rikāen uwae ande tī riká-nī ú tsi fob-wū uwé-nī tī awū ú cī riká risū-nī bē.

16Abítsē-nī tí abíya-nī tí ameínjā-nī, tī ande tī utēn-nī tí arwán-nī ú pū nī jāeb cī na ande tī riká-nī. Abā ú wēn aríkī uwae-nī.

17Ikyāen rinyí-m ande mēmē ú sa nī kuka.

18Amáa kó ikyínn risū-nī kínjō ú yag byīnn-wū bē.

19Asití anī ā yēr-nī anyīng utōb bē, anī ú nwángrū.

20"Kiyé tī anī núng atāen riká rū bá pakob Urushalima fā uwae, anī ú núng ye bāa, ayī ú tsi-yī tsi bē ā ú byīnn mbúb wū sī ribén.

© 1995, The Bible League

21Kiyé tī anī a núng ikén yīne, anī ande tī utēn Yahudiya nī tēr inyae tsō yī rikwen tī nī ka titam. Ande tī tá uwae utēn ā nwúnn rū yé kāng uwae utēn. Ande tī rū yé pú bā uwae utēn ā kāfe sáng-bā tí uwae utēn cwúcwo bē.

22Ikyāen imí usir wūne si usir tī Rimam ú byīnn ande kimbáb atáng. Ayīne si ikyāen tī ayī ú kúmunn mēmē irá tī ā báe risū usir rikwén uwae Kutsīngkén Rimam.

23Ī si ikén tī kú nde risi uwōg andá tī sité rishwū uwae kiyé wū, tí andá tī sité anyīsū atínyīng ikyāen imí rikāen tī ú rū bá risū utēn wūne si-yī tī tī rī bē. Rináe Rimam ú tá risū ande bāne.

24Ā ú cīn wēn aríkī uwae-bā tí kisīm. Ande tī utēn tī iyen mēmē ú rū bá ye bā rū yī utēn-bā tī abā nā rū ka si apyí. Ande tī kufub ú bá tsikunn tī kú byīnn mbúb Urushalima sī ribén, sé ikén tī kiyé tī Rimam sa tsi na bā a mām pú yī.

25"Kiyé wū usir tí usháen tí aser tī tá apupwen ú rū bá tsó ikén tī kú fur ayíb tī tsotso.

26Ande ú pū cwū ikyāen tī abā kú kyén ikyén ricwú irá tītíbī tī rū kú bá risū utēnse mēmē. Ikyāen imí ikén tī rūrōb tī tá apwā apupwen ú kyi ijwē ú yá fengó-yī tī kucang tā ú pūtsá itīshé.

27Ikén yīne ú nde ítawé Umbae Unde ú mbug rū yé ú sī uwae kúbyī kú bá tí riyinn Rimam tí rūrōb.

28Kiyé tī ikén yīne a rū bá kú nde, nī fā sūnwúnn ritsen tī nī shirra risū-nī nwúnn ritsen ikyāen imí itīnwángrū-nī kyang kú yāen pú-yī.”

29Isim yīne Yesu tsag na bā irá tī súnn íkī bāa, "Nī kwén ikén uwōg kutúkū kútútūng tí itúkū tī tsítsí.

30Kiyé tī anī a núng atsīng-yī a shab rū kú bá anī núng ye pú nī bāa, usháen upwen nā kyang yáen pú yī.

31Ī si ahán ámá, kiyé tī anī a núng ikén tī m rī ne kú nde, nī kāb ye bāa, Kujwó Ukwe ná Rimam nā yáen pú yī tī tībá.

32"Kubēntī tī ame kú rī té nī, ikén yīne mēmē ú nde tītawé ande bā tī tsi tí usēr ne ú cwū.

33Apupwen tí utēnse ú wur rū rū, amáa irá tī tsō unju-m ú tsi kukunn." Tírī awū fwā bā kusen bāa,

34"Nī núng ijwē-nī nyinyang. Nī cwé nī irá tī nī tsikunn uwae ikén tī cī ú kú ngwā ú kú shísháen bē. Nī cwé-nī irá tī rikāen utēnse wūne a shir pū utōb-nī rū bē, ikyāen tī usir wū a rū bá kpugfa nī fā ámá pāngmá kutxáe bē.

35Ikyāen imí usir wū ú rū bá kāng uwōg ande mēmē tī tá uwae utēnse pátág.

36Nī tsi tí ujwín. Nī jwám Rimam kó kiyé tītínī ikyāen tī anī ā tu ribōm ijwē ikyāen tī anī ā nwángrū yé uwae ikén yīne mēmē tī rū kú bá, tī nī ā rū bá tsi kutxúwé Umbae Unde.”

© 1995, The Bible League

37Uwae kiyé wūne Yesu kú kwén na ande ikén Kusóg Rimam tīyāng. Ā bá yé uréb awū kú rū yé uwae utēn ú kú tsō ka náe rikwen tī ā kú kūnn wū bāa Rikwen Zetunn.

38Kiskínn fífáe tí usirsir ande kú rū ka som Kusóg Rimam ikyāen tī abā nā ú fxēn irá tī awū ú kwén na bā.

Luka 22

1Kiyé ná ukwāb tīyāng ná Mbayahuda tá ajwó. Ayī si ukwāb tī ā kú kūnn wū bāa Páska, né ā kú cī burédi tī ā nde-bā yī tí yísiti bē.

2Ákwén Rimam tīyāng tí ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam kú kwáb kú shā fengó tī kitam tī ā wēn Yesu, ikyāen imí ikyén ricwú ande ye bā.

3Tírī Shetann sáng utōb Yahuda tī ā kú kūnn wū bāa Iskáríyoti, kínjō uwae ande tī pūtsá Yesu rijwēr asū ifaen.

4Awū nwúnn ú rū ka yēr unju té ande tī uwé ná ákwén Rimam té ande tī kú núng kyī Kusóg Rimam ú té bā shā fengó tī awū nde ú sa Yesu jāeb cī na bā.

5Ande bā tsēn utōb tí irá-wū ayī ú yēr unju bāa, abā nā ú nda wū aser.

6Ikyāen yīne awū cwé ú kú shā ríyāe tī awū ú ye Yesu na bā kiyé tī ande ā tá-bā atáng bē.

7Usir rū bá pú wū tī ā kú wēn imbae mbawén ikyāen ukwāb tī ā kú tángsom tí kiyé tī Rimam pū bā rū yé utēn Masar.

8Yesu tōm Bitrus tí Yohana rū uwé ú rī té bā bāa, "Nī rū tī nī rū ka nde wúcī ná ukwāb tsika tī, tī atī ā rū bá cī."

9Abā rang wū bāa, "Akā tī afu kú shā bāa, atī nā rū ka nde wúcī yī atáng?"

10Awū rī té bā bāa, "Nī núng! Kiyé tī anī a rū ka sáng pú nī uwae utēn, anī ú núng unde íkī sú kitútong ámbyī rū bá tu nī. Nī pūtsá wū rū fé yī kununn uwōg tī awū a rū ka sáng atáng.

11Nī rī té unde tī kununn wū bāa, 'Unde tīyāng kú rang wū bāa, akā tī awū té ande tī pūtsá-wū ú cī wúcī ukwāb atáng bárā?'

12Unde wū ú tātsó nī kusóg tī apupwen tīyāng tī ā kyāe wū nyinyang ahán. Ī si uwōg tī anī ú kyāe ikén mēmē tsika tī."

13Abā nwúnn rū ú ka tu mēmē ikén yī pāngmá tī Yesu tsag té bā ú nde wúcī ukwāb yī tsi.

14Tī kiyé tī ā cī wúcī nde pú yī, Yesu rū ka som uwōg wúcī té ande tī pūtsá-wū.

15Awū rī té bā bāa, "Ī tsi m tí utōb tíng tíng tī ame ú té nī cī kāng wúcī ukwāb yīne tītawé ame ú sáng uwae rikāen-m.

© 1995, The Bible League

16Kubēntī tī ame té nī kú rī, ame ú cī-m Ukwāb Páska íkī cwúcwo bē, sé kiyé tī atī ú rū ka cī Ukwāb Páska tī kubēntī uwae kurū Rimam apupwen.”

17Tírī Yesu sa kitú ámbyī ánab ú nde fxāefā na Rimam ú rī bāa, "Nī mbé ayīne tī nī kan té átsō.

18Ame kú rī té nī kubēntī, tsikunn iké rū fé yī uwé ame ú ngwā-m ámbyī ánab íkī cwúcwo bē, sé kiyé tī Rimam a rū bá náe ukwe-wū.”

19Isim ayīne, awū sa burédi ú nde fxāefā na Rimam, ú nyāngtā wū ú pū na bā ú rī bāa, "Awūne si rimēnn ijwē-m tī ame sa kú na nī. Uwé iké nī nde pāngmá tī ame kú nde ne ikyāen tī anī a kú tángsom té m.”

20Ayī si ahán ámá isim tī ā cī pú bā wúcī. Awū txí ámbyī ánab fā kitú ú rī bāa, "Kitú ámbyī ánab yīne kú tsó unju tī yēr tīshé tī Rimam yēr té nī. Ame sa anyīng-m yāen mbúb ikyāen-nī tī ayī ā tsó bāa, unju tī yēr yī nā si kubēntī.

21"Amáa anī sáe! Unde tī ú sa m jāeb cī som té m risū tébur iké.

22Ī si ikyāen tī Rimam sa tsi bāa, Umbae Unde nā ú cwū kāng bárā bē, awū unde wū tī ú sa wū jāeb cī ú ngwā rikāen kō tág.”

23Abā nwúnn kú rang átsō bāa, ayē uwae-bā tī ú nde ikén yīne bárā?

24Kiyé wūne ámá, abā nwúnn kú shaen té átsō bāa, áyē uwae-bā tī nā skeb pátág bárā.

25Yesu rī té bā bāa, "Akwe ná ande tī núng-bā Rimam bē sité kūkō risū ande-bā, aríkī ámá kú sa na ande-bā kūnn bā bāa, ande tī kú ndeya utēn.

26Amáa ame cwé-m tī ayī si ahán uwōg-nī bē. Uwōg-nī unde tī skeb títág ā si pāngmá umbae tī rícwūnnkyī, unde tī uwé ā si pāngmá upyí.

27Áyē tī siskeb, unde tī kununn tī som ribén kú cī wúcī rēē, ré upyí tī kú shā wúcī bá na wū? Ī si-yī unde kununn tī skeb bē a? Amáa ame tī tá ne, tī ame som té nī ame si pāngmá unde tī kú kūkūr.

28"Anī tī si ande tī som té m tí tī kucang ú núng pú nī rikāen tī ame ngwā.

29Tīnine, pāngmá tī Itsē-m nda m náe ukwe, ame ámá ú sa na nī náe ukwe.

30Anī ú cī ú ngwā té m uwae kurū-m. Anī ú som tsá atxom ukwe ú pwen rikwén risū kumbúb rijwēr asū ifaen ná anyīsū Isréla.

31"Siman! Nā kutóng! Ā sa nā pú bā Shetann ríyāe tī awū ā myae nī pāngmá tī undá kú skae pū ifwen rū yé uwae ayāen awúm.

32Amáa ame jwám Rimam ikyāen-fu ikyāen tī afu ú kāfe-fu tí isim bē. Ámá kiyé tī afu a kāfe bá sáng pú fu fengó, afu ú bá rī bōm ameínjā-fu utōb ámá.”

33Bitrus rī bāa, "Itsēkurū, ame tsi pú m tí ujwín tī ame té fu ú rū ka sáng kusóg abyíng té átsō. Ame té fu ú cwū té átsō!”

© 1995, The Bible League

34Yesu rī té wū bāa, "Bitrus, ame té fu kú rī, mbakúnn ú tā-wū irá yáka kéka bē, sé tī afu a shaen pú fu ishaen risū-m atsēpú itā tītawé bāa, afu nā núng jí-fu ame usir íkī bē.”

35Tírī Yesu rī té bā bāa, "Tī kucang tí ame tōm nī rū, ámá anī ye sú-nī ukyíg kó ibae kó apwā afxen bē, anī shā num kíkīn a?" Abā rī bāa, "Atī shā num-tī té kíkīn bē.”

36Yesu rī té bā bāa, "Ámá tīnine ayīne txíra. Unde tī sité ukyíg kó ibae awū ā sa ye sú. Unde tī sité-wū té kisīm bē, awū ā sa kútúpwá-wū jāeb cī tī wū ā pū aser-yī rū ka jāeb kisīm atáng.

37Ayī si kāng kéng tī ā ú kúmunn irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam tī kutē bāa, ‘À sa wū tsi pāngmá awū nā si kínjō uwae ande tī kú nde ikéntītíbī.' Éēn, irá tī ā báe risū-m atáng kú nde tīnine.”

38Anyīsū afxen-wū rī bāa, "Itsēkurū, núng, adá ifaen tá re." Awū rī té bā bāa, "Ayī pāng pú yī.”

39Yesu nwúnn ú rū yé uwae utēn ú rū yī Rikwen Zetunn, pāngmá tī awū kú nde kób. Ande tī imbyí-wū nwúnn ú pūtsá wū.

40Kiyé tī abā rū bá fob uwōg tī awū kú ka kób atáng, awū rī té bā bāa, "Nī jwám Rimam ikyāen tī anī ā nwángrū uwae itīmyae tī kú bá risū-nī.”

41Isim irá yīne awū nwúnn ú yá bā tā ú ko rū ahán kpāng ú rū ka kú ribén ú jwám Rimam bāa,

42"Itsē, afu a cwé irá, sara m rū yé uwae rikāen wūne ikyāen tī ame ā ngwā-m ayī bē. Amáa ikén tī afu kú shā, ayī ā nde.”

43Uwōg wūne, átōm Rimam íkī sī apupwen bá ú bá nda wū kpākang.

44Ámá anyīng yēr wū utōb si-yī tī tī rī bē. Awū jwám Rimam tí ribōm-wū skeb kyī tī kucang. Atsam rū-wū ijwē ú kú jāng sī ribén pāngmá anyīng.

45Tī awū jwám mām pú wū Rimam, awū sūnwúnn ú kāfe rū ka tu ande tī pūtsá-wū abā kú cwāg kicwāg, ikyāen imí abā jwúb irá jwúb jwúb ú num tág pú bā.

46Awū rang bā bāa, "Anī kyang rímāng kú cwāg-nī kicwāg? Nī sūnwúnn tī nī jwám Rimam ikyāen tī anī ā nwángrū uwae itīmyae tī kú bá risū-nī.”

47Tī awū rī mām-wū irá yīne kéka bē kumbúb ande íkī fob pú bā. Yahuda, kínjō uwae ande tī pūtsá Yesu rijwēr asū ifaen pū bā rū kú bā. Awū ko rū ka fēr tī awū ye Yesu bur utōb,

48amáa Yesu rī té wū bāa, "Afu ú ye Umbae Unde jāeb cī-fu yī fengó ná utōb tī afu ú ye bur a?”

49Kiyé tī ande tī pūtsá Yesu tī tsítsí núng ye ikén tī ú nde, abā rang Yesu bāa, "Itsēkurū, atī ú tā-tī abā riká kó? Adá-tī tá re.”

© 1995, The Bible League

50Kínjō uwae-bā nwāera adá ú rū ka pyēra kutóng tī kujwó rícī ná unde íkī. Unde wū si upyi kúkwén Rimam tīyāng.

51Ámá Yesu rī bāa, "Yá tā. Ī pāng pú yī." Ámá awū sa kujwó tēkunn kutóng unde wū, ribāng wū bēn kyī.

52Uwōg wūne Yesu sáe ákwén Rimam tīyāng tí ande tī kú núng kyī Kusóg Rimam tí ande ndufū tī tsítsí tī rū bá tī abā ye wū ne, ú rī té bā bāa, "Anī kyang rímāng ú pū itī tí asīm rū bá pāngmá ame nā si unde tī riyíb?

53Tī usirsir ame kú té nī som té átsō Kusóg Rimam, anī ye-nī ame bē. Amáa irá íkī tá-yī bē ikyāen imí kiyé wūne si anánī tī nī nde wánde-nī atáng. Ayī si kiyé ná awū ukwe kufub."

54Āye Yesu ú pū wū kú rū yī kununn kúkwén Rimam tīyāng. Bitrus ámá pūtsá bā isim tí fengó tī rwēn.

55Tī abā ka fob pú bā atáng, aríkī jwū urwā cwé pú bā kitángpwā utabshí. Bitrus rū bá som atáng ámá ú kú wē urwā yī.

56Umbae wándab íkī tí kú nde wánde kununn atáng rū bá núng ye wū som kú wē urwā. Umbae wándab wū pū ayíb cwú tsá Bitrus ú rī bāa, "Unde wūne té wū tá té átsō ámá."

57Amáa Bitrus txēn wū txēn bāa, "Ame núng-m wū bē."

58Ā pājí kpāng unde íkī núng ye pú awū cwúcwo ú rī té wū bāa, "Afu si kínjō uwae-bā." Ámá Bitrus rī té unde wū bāa, "Si-yī ame bē."

59Isim tī kiyé kpāng ahán wur rū unde íkī tīshé ka rū bá rī bāa, "Kubēntī unde wūne som té wū ikyāen imí awū si unde tī Galili."

60Ámá Bitrus rī té wū bāa, "Ame núng nyang-m irá yī tī afu kú rī bē." Tí ritsen ahán, tí awū tsi kú rī irá ne, mbakúnn tā irá.

61Uwōg ne ahán, Itsēkurū-tī Yesu kāfe ayíb ú sáe Bitrus pīn, ámá Bitrus tángsom tí irá tī Itsēkurū-tī rī té wū bāa, mbakúnn ú tā-wū irá utítáng ne bē sé ikén tī awū Bitrus ú txēn wū txēn fob atsēpú itā bāa, awū nā núng-wū awū bē tītawé.

62Bitrus nwúnn rū ú ka jwúb irá átēn sī wū ayíb.

63Ande bā tī kú núng kyī Yesu kú txir wū txir ú kú byīnn wū ikén.

64Ā bur kyī wū ayíb tí kútúpwá ú rang wū bāa, "Áyē tī kwēr fu kikwēr. Kyáen unde tī byīnn fu."

65Ā txūn tsi wū asú ú rī irá tī tíbī tī tíbī tī tsotso risū-wū.

66Tī ucwēfam yáe, ande ndufū Mbayahuda tí ande tī uwé ákwén Rimam tí ande tī kú kwén na ande Icwe rū bá funn ú ka pū Yesu rū bá tsi uwé ande tī kú pwen rikwén.

© 1995, The Bible League

67Abā byīb wū bāa, "Rī té tī, afu tī si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi tī ú nwángrū tī a?" Yesu rī té bā bāa, "Asití ame a rī té nī, anī ú rū-nī kubēntī uwae irá-m bē.

68Asití ame a rang-nī irá ámá, anī ú cwé na-nī ame unju bē.

69Amáa sa tsikunn iké rū fé yī uwé Umbae Unde ú som kujwó rícī ná Rimam tī skeb títág."

70Mēmē-bā rang wū bāa, "Afu tī si Umbae Rimam wū a?" Awū rī bāa, "Anī rī pú nī bāa, ame si awū."

71Tírī abā rī bāa, "Irá-wū ayīne pāng-yī atī bē a? Atī tí risū-tī fxēn pú tī irá tī tsō unju-wū ne."

Luka 23

1Mēmē kumbúb ande tī funn atáng nwúnn ú pū Yesu rū yī uwé Bilatus, unde tī uwé utēn.

2Abā ka yēr irá náe tsá wū atáng bāa, "Atī tu unde wūne kú kyāefā ande-tī bāa, abā nā pūtsá-bā Icwe bē, abā nā pae aser ukwe na-bā Kaisar bē. Cwúcwo awū rī bāa, awū nā si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi, awū nā si ukwe."

3Bilatus rang Yesu bāa, "Afu tī si ukwe Mbayahuda wū a?" Yesu cwé na wū bāa, "Afu rī pú fu."

4Tírī Bilatus rī té ande tī uwé ande tī kú fén Rimam tí ande tī tsítsí tī funn atáng bāa, "Ame tu-m riraen íkī uwōg unde wūne bē."

5Amáa abā tsikunn tī tī rī tí ribōm bāa, "Awū kú sa ufxaen sī kitángpwā ande ú kú kwén na bā ikén tītíbī. Awū bāg yī uwae Galili ú nwúnn kyang tág uwae utēn Yahudiya mēmē. Tīnine awū sáng bá pú wū iké."

6Kiyé tī Bilatus fxēn irá yīne awū rang bā bāa, "Unde wūne si unde tī Galili a?"

7Isim tī awū fxēn bāa, Yesu nā rū yé utēn tī Hiridus nā náe ukwe atáng, awū pū Yesu tōm rū ka na Hiridus. Uwae kiyé yī, Hiridus tí risū-wū tá Urushalima.

8Tī Hiridus núng Yesu awū tsēn utōb tímambē, ikyāen imí awū fxēn pú wū pū irá risū Yesu tī kucang akwēn ú kú kwáb tī awū nā sáe Yesu tí ayíb. Awū kú shā tī Yesu nā nde na wū kíkīn tī kú fur ayíb tī awū nā núng.

9Ikyāen yīne awū rang Yesu irá tī tsotso, ámá Yesu mbub na-awū unju bē.

10Ande ndufū tī uwé ná ande tī kú tēn ikén na Rimam té ande tī kú kwén na ande Icwe ko rū bá tsi uwé ú yēr tīkōng náe tsá Yesu tí ribōm-bā.

11Hiridus tí sója-wū txir Yesu itxir ú sáe rū wū. Ā pū arwun tīyāng sī wū ú pū wū kāfe bá na Bilatus.

12Bilatus tí Hiridus si ande tī riká té átsō tī kucang, amáa usir wū abā kāfe arwán átsō.

© 1995, The Bible League

13Bilatus kūnn byir tág ande ndufū tī kú fén Rimam, tí akwe tí ande ndufū tī tsítsí

14ú rī té bā bāa, "Anī pū unde wūne rū bá pú nī uwōg-m ú rī bāa, awū nā nde kú mbéb wū ande. Tīnine ame rang pú m awū irá tí ayíb-nī iké ú tu-m awū tí riraen íkī uwae mēmē irá tītíbī tī anī rī risū-wū bē.

15Hiridus ámá tu-wū awū té riraen íkī bē, ikyāen yīne awū pū wū tōm kāfe bá na tī tí iké.

16Ikyāen ná yīne, ame ú byīnn wū kimbáb ámām ú yá wū tā tī awū ā rū."

18Ande tī funn atáng mēmē táen irá tsō ise bāa, "Nī wēn wū! Sáen Barabas tā na tī."

19Barabas si unde íkī tī ā pū sáng púrsuna ikyāen tī awū sa ufxaen sī ande uwae utēn ú wēn unde íkī.

20Bilatus kú shā tī awū nā sáen Yesu tā, ikyāen yīne awū rī kyī irá té ande bā cwúcwo.

21Amáa abā tsi kunn kú nyāe irá bāa, "Nī pū wū ka kwēr."

22Bilatus rang kyī bā tí kutsēpú itā bàa, "Ī si irá imí tī awū raen? Ame tu-m irá íkī tītíbī tī sa na wū tī awū ú cwū bē. Ikyāen yīne ame ú byīnn nyáng wū kimbáb ámām tī m yá wū tā."

23Ámá abā tsikunn irá tī táen bàa, ā nā pū Yesu nā rū ka kwēr risū kutúkū tī cice. Rícwūnnkyī-yī, ā cwé irá-bā ayī.

24Ikyāen yīne Bilatus pwen Yesu rikwén itīcwū, pāngmá tī abā kú shā.

25Awū sáen tā na bā unde wū tī abā kú shā, awū unde tī sa ufxāen sī kitángpwā ande ú wēn unde fā tī atáng. Awū sa Yesu ú sa na bā tī abā nā nde té wū ikén tī abā kú shā.

26Ā ye pū Yesu rū. Tī abā nwúnn kú rū yé uwae utēn unde íkī tí rinyí-wū si Siman, unde tī Kirene rū ufáng kú bá yī uwae utēn. Ā ye wū ú ye kutúkū tī ā ka kwēr Yesu atáng náe tsá wū ukwae tī awū ā sú pūtsá Yesu isim.

27Kumbúb ande kēn tág pūtsá Yesu. Uwae-bā andá fā atáng, abā kú jwúb ú kú táe ikyāen-wū.

28Yesu kāfe uwé tág bā ú rī té bā bāa, "Anyīsū andá tī Urushalima! Nī jwúb-nī irá ikyāen ná m bē, nī jwúb ikyāen risū-nī tí anyīsū-nī.

29Ikyāen imí usir kú bá tī ande ú bá rī bāa, 'Itīnyang ú si aná andá tī mbae jí-bā anyīsū bē! Itīnyang ú si aná andá ámá tī nyám jí-bā anyīsū bē.'

30Ikyāen imí, uwae kiyé wū ande ú rī té rikwen bāa, 'Mbúb sī kyī tī.' Abā ú rī té abab rikwen bāa, 'Burkyī tī.'

31Ā ú rī ahán ikyāen imí asití ā kú nde ikén yīne té kutúkū tī tísūb, ayī ú bá si rímāng tī itúkū tī tī wām?"

32Ā ye pū ande íkī ifaen rū té bā tī abā ka kwēr bā té Yesu. Abā ande ifaen bāne si ande tī riyíb.

© 1995, The Bible League

33Tī abā rū bá fob uwōg íkī tī ā kú kūnn bāa Gólgóta, ā sa Yesu kwēr risū kutúkū atáng té ande ifaen tī riyíb bāne, kínjō tá kujwó rícī, kínjō tá kujwó ifé-wū.

34Yesu jwám Rimam risū ande tī sa wū kwēr bāa, "Itsē, yá tā na bā. Abā núng-bā ikén yī tī abā kú nde bē." Abā pū átúpwá kan na átsō yī fengó ná áfob ashwúpang tī tā.

35Ande tsi atáng ú kú sáe, amáa ande tī uwé kú txir Yesu itxir bāa, "Awū kú nwángrū aríkī, nī yá wū tā tī wū ā nwángrū risū-wū, asití awū a si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi ú tōm bá tī wū nwángrū ande!”

36Sója txir wū itxir ámá. Abā rū bá uwōg-wū ú bá txí na wū ámbyī ánab tī fifab

37ú rī té wū bāa, "Asití afu ā si ukwe Mbayahuda, nwángrū risū-fu!”

38Ā báe irá íkī ijwē kutúkū risū-wū bāa, "Awūne si Ukwe Mbayahuda.”

39Kínjō uwae ande tī riyíb bā tī ā pū kwēr té Yesu txūn Yesu asú bāa, "Afu si-fu unde wū tī ú nwángrū Mbayahuda bē a? Nwángrū risū-fu té atī!”

40Amáa unde tī ifaen fwān utīkucang kibyāg bāa, "Afu kú kyén-fu Rimam bē a? Ā pwen tī rikwén tīcwū mēmē-tī,

41amáa anátī ā pwen tī rikwén pāng atáng. Atī kú būnn ikén tī atī tóm, anáwū awū nde-wū kíkīn tītíbī bē.”

42Awū rī té Yesu bāa, "Yesu, tángsom té me kiyé tī afu a rū bá náe ukwe-fu.”

43Yesu rī té wū bāa, "Ame kú rī té fu, yáka afu té me tá té átsō Kurū tī tīnyang apupwen.”

44Kiyé tī usir tá kitáen pam papam ahán, tí ritsen ahán, usir tsēn-wū cwúcwo bē. Kufub sī kyī utēn atáng mēmē, bá kwār tí usir kujwó uréb. Uwae Kusóg Rimam, kútúpwá tī ā sa yēr kyī Kusóg Rimam katsen ifaen.

46Ámá tírī Yesu jwúb irá tí tsō ritsen bāa, "Itsē-m, ame sa kusung-m kú na fu kujwó." Tī awū rī mām irá yīne, awū cwū.

47Unde tī uwé sója núng ikén yī tī nde ne ú tēb rinyí Rimam ú kú rī bāa, "Kubēntī, unde wūne nde-wū ikén tītíbī bē.”

48Ande tī tsítsí tī rū bá funn atáng tī abā nā bá sáe ikén yīne ámá, abā kāfe rū yī kununn tí utōb tī ndembéb.

49Mēmē ande tī núng Yesu bēn bēn, fā tí andá tī pūtsá wū rū Galili bá tsi tí fengó tī rwēn ú kú sáe ikén yī.

50Unde íkī tá atáng, rinyí-wū bāa Yusufu. Awū si uráe Mbayahuda, awū tá utēn tī Arimateya. Awū si unde tī kubēntī tī kú nde ikén tī tīnyang. Awū som kú jí kiyé tī Rimam ú bá náe ukwe-wū. Kó tī awū si kínjō uwae ná ande tī kú pwen Yesu rikwén, awū cwé-wū irá-bā tí rikwén-bá tī abā kú pwen bē.

52Awū rū ka tu Bilatus ú jwám rukōm ná Yesu.

© 1995, The Bible League

53Isim tī ā cwé na pú bā awū, awū rū ka sáen rukōm Yesu sī yī ribén ú sa kútúpwá rukōm bur wū atáng ú ye wū rū ka náe kutxom tī ā pab tsi ú nji-bā unde atáng kéka bē.

54Usir wū si usir tī ā kú kyāe ijwē-bā ikyāen usir ikyīnn.

55Andá tī pūtsá Yesu rū Galili bá pūtsá Yusufu rū ú ka núng kuskab wū tí itso fengó tī ā nji Yesu.

56Isim yīne abā kāfe rū bā tí yī kununn ú bájāeb kindob tí usú íkī tī kú núng kuyang tī abā shīn rimēnn-wū té yī. Usir ikyīnn abā pu nyāng pāngmá tī Icwe rī bāa, ā nā nde.

Luka 24

1Ucwē fam-yī, usir tī kucang uwae kutsáb nábā, tī kiskínn fífáe ahán andá abā nwúnn tí usú yī tī abā jāeb ye sú rū yī kuskab Yesu.

2Abā rū ka fob, kutxom tī bur kyī uwáe wū kāen rū ka náe iyen.

3Abā sáng fífé uwae uwáe wū, amáa abā rū ka tu-bā rukōm Itsēkurū-tī Yesu atáng bē.

4Tī abā tsi ú núng-bā ikén tī abā ú nde bē, ande ifaen íkī rū bá tsi fēr bā. Átúpwá-bā tsēn pwárírí ú jaen wuwur.

5Ikyén ricwú ye andá abā, abā rū ka kú ribén. Ande bā rang bā bāa, "Imí tī nde anī kú shā unde tī tsi usēr uwae ande tī cwūcwū?

6Awū tá-wū iké bē. Awū nwúnn pú wū. Nī tángsom tí irá tī awū rī té nī kiyé tī awū tá tí Galili bāa,

7ā nā ú sa Umbae Unde na kāng ande tī tíbī. Abā ú kwēr wū risū kutúkū tī cice. Uwae usir tī fā tī itā awū ú nwúnn uwae itīcwū tí unyāng."

8Tírī andá abā tángsom irá-wū ayī

9ú kāfe rū yī kununn ú rū ka rī mēmē ikén yīne té ande tī pūtsá Yesu rijwēr asū kínjō tí ande-bā tī tsítsí mēmē.

10Andá abā si Meriyamu Magadaliya, tí Yowana tí Meriyamu íya Yakubu. Abā tí andá íkī tī tsítsí, tsag irá yīne tí átōm ná Yesu.

11Amáa átōm bā kāb bāa, irá tī andá bāne nā rī té bā nā si irá tī ukáen, ā rū-bā kubēntī atáng bē.

12(Amáa Bitrus fā sūnwúnn ú tēr inyae rū yī kuskab atáng ú ka pū kú ú núng nyáng átúpwá ámām. Isim yīne awū kāfe rū yī kununn ú kú kāb irá risū ikén yīne tī nde.)

13Usir wū ande ifaen uwae-bā nwúnn kú rū yī imbae utēn tī ā kú kūnn bāa Emáwúsi tī tsi Urushalima ka atáng fob lámba itsóngfaen.

14Abā kú tsag rikāen risū mēmē ikén yī tī nde uwae kiyé wū.

15Tī abā kú rū kú tsag rikāen risū ikén yī, Yesu tí risū-wū ko bá fēr bā ú pūtsá kú rū.

© 1995, The Bible League

16Abā sáe wū amáa ayíb fur bā abā núng ye-bā wū cwúcwo bē.

17Yesu rang bā bāa, "Ī si irá imí tī anī kú rī ú kú shaen ishaen risū-yī?" Abā kyaetsi, utōb-bā tí uwé-bā ndembéb.

18Kínjō uwae-bā tī rinyí-wū si Kileyopa rī bāa, "Á! Á! Afu ámām uwae ande tī bá Urushalima tī núng-fu ikén yī tī nde usir ifaen yīne bē a?”

19Awū rang bāa, "Ikén yī si imí tī nde?" Abā rī té wū bāa, "Ikén tī ā nde té Yesu uráe Nazáréti. Awū si unde tī kú yā iskin irá Rimam. Uwé ande tí uwé Rimam, awū si unde tī sité kūkō uwae irá-wū tí uwae wánde-wū mēmē.

20Ákwén Rimam tīyāng tí akwe tī tá risū-tī pwen wū rikwén itīcwū ú sa wū rū ka kwēr risū kutúkū.

21Atī kú táng bāa, awū tī si unde wū tī rū kú bá tī wū bá nwángrū ande tī Isréla! Ī si-yī nyáng ayīne ámām bē, usir tī yáka fā tī itā tī ikén yī nde.

22Aríkī uwae andá tī tá té tī rū bá rī irá tī fur tī ayíb. Abā nwúnn tí kiskínn fífáe ahán rū ka kuskab,

23ámá ā rū ka shā num rukōm Yesu wū. Abā kāfe bá ú bá rī bāa, abā nā núng átōm Rimam íkī tī rī té bā bāa, Yesu nā nwúnn pú wū tí unyāng.

24Aríkī uwae-tī rū ka kuskab wū ú ka núng ikén tī andá bā rī, ayī si kubēntī árá, abā núng-bā wū bē.”

25Yesu rī té bā bāa, "Anī rōb risū, ande-m! Ande tī kú yā iskin irá Rimam báe tág irá risū ikén yīne mēmē uwae Kutsīngkén-bā, ámá utōb-nī rōb cwan, anī rū-nī kubēntī atáng fife bē!

26Ayī si kéng tī Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi ā ngwā rikāen tītawé awū ú mbé kujwó ukwe-wū.”

27Tírī Yesu tsag té bā mēmē irá tī tá uwae Kutsīngkén ná Rimam risū-wū bāg tí irá tī Musa báe rū ka kwār tí mēmē irá ná ande tī kú yā iskin irá Rimam.

28Tī abā rū bá fēr imbae utēn tī abā kú rū yī atáng, Yesu nde pāngmá awū nā ú wur yā fife.

29Amáa abā ye wū tsi ú kú yáe wū bāa, "Náe té tī tí iké, usir sī yib pú wū, kufub sī kú kyī pú wū." Awū pūtsá bā sáng ka som té bā.

30Tī awū té bā som kú cī wúcī té átsō, awū sa burédi ú jwám itīnyang rū bá risū-yī ú kantā yī na bā.

31Tí ritsen ahán ayíb-bā mbubtā, abā núng ye wū. Ámá awū yag byīnn ayíb-bā. Abā núng-bā uwé-wū cwúcwo bē.

32Abā kú rang átsō bāa, "Utōb-tī kú kunn-yī tík tík kiyé tī awū kú tsag akāen té tī ú kú rī té tī irá uwae Kutsīngkén Rimam fengó akwēn bē a?”

© 1995, The Bible League

33Abā fā sūnwúnn tí ritsen ahán ú kāfe bá tí yī Urushalima ú rū ka tu ande tī pūtsá Yesu rijwēr asū kínjō funn tí uwōg kínjō tí ande tī pūtsá Yesu tī tsítsí.

34Aríkī kú rī bāa, "Kubēntī, Itsēkurū-tī nwúnn pú wū uwae kuskab! Awū tsó risū-wū uwōg Siman."

35Uwōg ne ahán, ande ifaen bāne, Kileyopa tí urwán-wū, tsag té bā ikén tī nde bā fengó, tí fengó tī abā núng ye Itsēkurū uwae kiyé tī awū nyāngtā burédi na bā.

36Tī ande ifaen bāne kú tsag té bā irá yīne, Yesu tí risū-wū mbug rū yé kitángpwā-bā ú kūnnjí bā irá bāa, "Kujīmshwur ā rū bá risū-nī."

37Ikyén ricwú ye bā, rijwen sī bā ijwē, abā kú táng-bā bāa, awū nā si ricwú.

38Amáa awū rī té bā bāa, "Anī kyang rímāng ú kú kyén ikyén ricwú? Ímí tī nde tī anī kú kāb uwae?

39Nī sáe afxen-m tí ajwó-m tī nī núng ye bāa, ayī nā si ame. Nī sa kujwó tēkunn m tī nī sáe, ricwú sité-wū amūm tí akūb pāngmá tī anī kú núng rimēnn-m bē."

40Awū rī irá yīne ú tātsó bā ajwó-wū tí afxen-wū.

41Kó tī awū tātsó bā ikén yīne mēmē, abā rū-bā kubēntī uwae-yī bē. Abā tsēn utōb, ámá ayíb fur bá fā atáng. Awū rang bā bāa, "Anī sité wúcī tī cī iké a?"

42Abā sa na wū iwág tī fūfxāb.

43Awū sara wū ú sa kūb tí kutxúwé-bā atáng.

44Tírī awū rī té bā bāa, "Ikén tī kú nde ne si ikén tī ame rī té nī kiyé tī ame té nī tá tétsō tī kucang, tí ame rī té nī bāa, mēmē ikén tī ā báe risū-m uwae Icwe ná Musa, tí uwae irá ná ande tī kú yā iskin irá Rimam, tí uwae Kutsīngkén Akyáng, ayī ú si kāng pú yī kubēntī."

45Isim ayīne awū mbubtā bā riyāen utōb tī abā nā núng ye imbyí irá tī a báe uwae Kutsīngkén Rimam.

46Awū rī té bā bāa, "Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, 'Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi ú ngwā kāng rikāen ú cwū ú nwúnn uwae itīcwū uwae usir tī fā tī itā.

47Uwae rinyí-wū, ā ú rī té mēmē ande tī utēnse bāa, abā nā kāfe isim tā ikéntītíbī tī abā kú nde tī Rimam nā yá tā na bā. Ā ú bāg irá yīne nwúnn tí Urushalima rū fé yī ise.'

48Anī núng pú nī ikén yīne tí ayíb-nī.

49Ayī ú tsi-yī tsi bē ame ú tōm na nī ikén tī Itsē-m yēr unju risū-yī. Ámá nī pājí tí uwae utēn iké, sé usir tī anī a tu pú nī kūkō Rimam sī apupwen bá pú yī risū-nī tītawé."

50Isim ayīne awū pū bā rū yé uwae utēn rū ka fīfēr tí Betanya ú pū ajwó tsō ú jwám itīnyang sī bá risū-bā.

© 1995, The Bible League

51Tī awū kú jwám itīnyang sī bá risū-bā awū nwúnn ú yá bā tā, Rimam kyangté wū kú tsō yī apupwen.

52Abā kú ribén na wū ú kāfe rū yī Urushalima tí utōb tī tsēn.

53Kó kiyé tītínī abā kú rū bá kó Kusóg Rimam ú kú tēb Rimam.

© 1995, The Bible League

Yohana

Yohana 1

1Tí tī Rimam mam-wū utēnse kéka bē, Irá Unju-wū tá pú yī atáng. Irá Unju-wū ne, awū tí Rimam tá té átsō. Irá Unju-wū wūne té Rimam si ikén kínjō.

2Bāg tī kucang, Irá Unju Rimam té Rimam tá té átsō.

3Irá Unju Rimam wūne tī si fengó tī Rimam kyāe mēmē ikén uwae utēnse iké. Rimam kyāe-wū kíkīn bē, sé uwōg Irá Unju-wū awūne.

4Mēmē ikén tī sité unyāng tu unyāng-yī uwōg Irá Unju Rimam wūne. Unyāng wūne ámá shir uwōg tī sāen kyag rū bá uwōg ande tī utēnse.

5Uwōg tī sāen kyag wūne kú cwé uwōg tī kufub, ámá kufub jīm fob-wū awū bē.

6Rimam tōm unde íkī rū bá, rinyí unde wū si Yohana.

7Awū rū bá tī awū nā ú rī té ande irá risū uwōg tī sāen kyag.

8Awū tí risū-wū si-wū Uwōg tī Sāen Kyag bē, awū rū bá tī awū nā rī irá risū unde wū tī si Uwōg tī Sāen Kyag.

9Kiyé wū, Uwōg tī Sāen Kyag tī kubēntī sáng kú bá yī uwae utēnse. Awū tī kú mbubtā na ande mēmē ayíb.

10Tī kucang, awū tá pú wū uwae utēnse. Kó tī ā kyāe utēnse rū yé uwōg-wū, ámá ande tī utēnse núng ye-bā wū bē.

11Ī si utēn náwū tī awū rū bá sáng, ámá ande tī utēn-wū kyangté-bā wū bē.

12Amáa mēmē ande tī paembé wū ú rū uwae kínjō uwōg-wū, awū nda bā kūkō tī abā nā kāfe anyīsū Rimam.

13Ī si-yī undá íkī tī kyaen rishwū ú mbae bā bē, irá unde fā-yī uwae itīmbae-bā ayī bē. Rimam tí risū-wū tī si Itsē-bā.

14Irá Unju Rimam wū sa ijwē rimēnn-tī ande ú rū bá som kitángpwā-tī uwae kiyé kpāng. Atī ámá núng ye pú tī riyinn-wū. Ayī si riyinn tī si aná Umbae kínjō tī rū yé uwōg Itsē-wū bá. Awū munn tí ayíb risi tí kubēntī.

15Yohana rī irá risū-wū ú yā iskin bāa, "Awūne si Unde wū tī ame rī té nī bāa, awū nā kú bá isim-m, amáa awū si undufū-m, ikyāen imí tí tī ā mbae-bā ame kéka bē, awū tá pú wū atáng."

16Awū kú nda tī rínyanguwae risū rínyanguwae, yáka tí ucwē, rū yé uwae itīnyang náwū tī itītsikunn-yī tá-yī bē.

17Atī tu Icwe Rimam rū yé uwōg Musa, amáa rínyanguwae Rimam tí irá tī kubēntī rū yé uwōg Yesu Kristi rū bá uwōg-tī.

© 1995, The Bible League

18Unde íkī tá-wū tī núngjí pú wū Rimam bē; Umbae-wū kínjō ámām, awū tí risū-wū tī si Rimam, awū tī som rinwān Itsē-wū. Awū tī nda ande núng ye Rimam.

19Kiyé íkī ande ndufū Mbayahuda tī tá Urushalima tōm ande tī imbyí-bā tí ande tī kú nde wánde kusóg Rimam rū yī uwōg Yohana tī abā nā rū ka rang wū irá bāa, "Afu si ayē?"

20Awù tam-wū abā irá íkī bē, awū rī té bā fārāng bāa, "Ame si-m Kristi Unde tī Rimam Tsáb Tsi bē." Awū rī irá yīne uwé ande mēmē.

21Ámá abā rang kyī wū irá cwúcwo bāa, "Ayī a si ahán, afu si Iliya a?" Awū rī bāa, "Ame si-m Iliya bē." Abā rang wū cwúcwo bāa, "Afu si unde wū tī kú yā iskin irá Rimam né atī som kú jí wū a?" Awū rī bāa, "Iyéē."

22Ámá abā rang kyī wū bāa, "Afu si-fu ayē ámá? Atī kú shā tī atī nā ú tu ámsa tī atī ú sa rū ka rī té ande tī tōm tī rū bá. Afu rī bāa imí risū-fu?"

23Ámá Yohana sa irá Ishaya átōm Rimam ú sa rī té bā bāa, "Ame si unde tī tsi uwae kutúr ú kú yā iskin bāa, Itsēkurū-tī nā kú bá, nī ndab nyang fengó ikyāen-wū."

24Ande tī tōm ande bāne rū bá si ande tī kumbúb Farísi.

25Abā rang wū bāa, "Asití afu a si-fu Kristi bē ú si-fu Iliya bē ú si-fu unde wū tī ú rū bá yā iskin irá Rimam bē ámá, ímí tī nde né afu kú nde na ande batísma?"

26Yohana rī té bā bāa, "Ame kú nde batísma-m tí ámbyī, amáa unde íkī tá kitángpwā-nī tī anī núng-nī awū bē.

27Awū tī si unde tī ú rū bá isim-m. Ame kō-m tī ame ú tūnn apwā afxen-wū bē."

28Ikén yīne nde kiyé tī Yohana tá Betanya ú tsi ukūnn unyīm tī Urdun ú kú nde na ande batísma ataṅg.

29Ucwēfam kiskínn Yohana núng Yesu rū kú bá yī uwōg-wū, awū rī bāa, "Awūne tī si umbae mbawén ná Rimam tī ú sú ikéntītíbī ná ande tī utēnse rū.

30Awūne si unde wū tī ame rī irá risū-wū bāa, unde íkī nā rū kú bá isim-m tī rūrōb náwū skeb pú wū aná-m, ikyāen imí tí tī ā mbae-bā ame kéka bē, awū tá pú wū ataṅg.

31Tī kucang ame tí risū-m núng-m awū bē. Rimam sa na m rū bá ú kú nde na ande batísma ikyāen tī ande tī Isréla nā núng ye wū."

32Yohana rī irá risū-wū uwé ande bāa, "Ame núng Kusung Rimam sī apupwen bá pāngmá kíkwāe ú bá som tsá risū-wū.

33Ítawé-yī, ame tí risū-m núng ye-m awū bē. Rimam tī tōm me rū bá uwōg-wū. Tī kucang awū rī bāa, ame nā nde na ande batísma tí ámbyī. Ámá awū rī bāa, 'Unde tī afu núng Kusung-m sī bá som tsá risū-wū, si unde wū tī ú nde na ande batísma tí Kusung-m.'

34Ame núng pú m ikén yīne tí ayíb-m. Ame kú rī té nī kubēntī bāa, unde wūne si Umbae Rimam."

© 1995, The Bible League

35Ucwēfam-yī Yohana tsi té ande ifaen tī awū kú kwén na bā ikén.

36Tī awū núng Yesu kyang ikyin kú rū awū rī bāa, "Nī núng umbae mbawén ná Rimam tá akwēn ne."

37Tī ande ifaen abāne fxēn irá yīne abā nwúnn ú rū ka pūtsá Yesu.

38Yesu kāfe uwé ú sáe bā, abā pūtsá wū, awū rang bāa, "Imí tī anī kú shā?" Abā rang wū bāa, "Rabbi, afu kú náe-fu akā?" (Imbyí "Rabbi" bāa, unde tī kú kwén na ande.)

39Awū rī té bā bāa, "Nī rū bá núng." Ī si aser inje tī uréb tī abā kú rī irá yīne. Abā rū bá núng uwōg tī awū kú náe atáng ú som té wū atáng pū usir tē.

40Unde kínjō uwae ande ifaen abā tī fxēn irá tī Yohana rī risū Yesu tītawé ú rū bá pūtsá-wū, rinyí-wū si Andarawu. Awū si ínjā Siman Bitrus.

41Tī awū fxēn irá Yohana ne, awū nwúnn tí ritsen ú rū ka tu ínjā-wū Siman ú rī té wū bāa, "Atī tu pú tī Mesiya wū." (Imbyí "Mesiya" si awū tī ā tsáb tsi.)

42Ámá awū pū wū rū bá tu Yesu. Yesu sáe Bitrus sáe sáe ú rī bāa, "Rinyí-fu si Siman, umbae Yohana. Tīnine ā ú kūnn fu bāa, Kefas." Kefas yīne tí Ritrus si ikén kínjō. (Imbyí "Kefas" bāa kutxom.)

43Ucwēfam-yī Yesu sa uwae tsi bāa, awū nā ú nwúnn rū yī utēn tī Galili. Tī awū kú rūrū, awū tu unde íkī tī rinyí-wū si Filibus ú rī té wū bāa, "Pūtsá m!"

44Filibus wūne si unde tī utēn tī Betseda, utēn ná Andarawu tí ínjā-wū Bitrus.

45Filibus ámá rū ka tu Nataniyel ú rī té wū bāa, "Atī tu pú tī unde tī Musa tí ande tī kú yā iskin irá Rimam báe irá risū-wū tī kutē. Awū si Yesu unde tī Nazáréti; íte-wū si Yusufu."

46Nataniyel rang wū bāa, "Kíkīn tī tīnyang ú rū yé uwae utēn tī Nazáréti njáa?" Filibus rī té wū bāa, "Rū bá núng."

47Tī Yesu núng Nataniyel rū kú bá yī uwōg-wū, awū rī irá risū-wū bāa, "Nī núng umbae Isréla tī kubēntī. Irá tī tīkōng tá-yī unju-wū bē."

48Nataniyel rang wū bāa, "Afu kyang rímāng ú núng ye m?" Yesu rī té wū bāa, "Ame núng fu kiyé tī afu som umbyí kútútūng tí tī Filibus kūnn-wū afu irá kéka bē."

49Nataniyel rī té wū bāa, "Unde tī uwé, afu tī si Umbae Rimam. Afu tī si Ukwe ná Isréla!"

50Yesu rang wū bāa, "Afu rū uwae kínjō uwōg-m ikyāen tī ame rī bāa, ame nā núng fu imbyí kútútūng a? Afu ú núng ikén tī kú fur ayíb yāng-yī tī skeb ayīne."

51Yesu rī té wū ámá bāa, "Ame kú rī té fu irá tī kubēntī. Afu ú núng apupwen ú mbubtā, afu ú núng átōm Rimam kú tsūtsō kú sīsī risū Umbae Unde."

Yohana 2

© 1995, The Bible League

1Uwae usir tī fā tī itā ā pū undá ishé uwae utēn tī Kána tī tá uwae utēn tī Galili. Íya Yesu tá uwōg ukwāb atáng ámá.

2Ā yáe Yesu tí ande tī awū kú kwén na bā, ā rū bá atáng ámá.

3Kiyé tī ikén tī ngwā mām fé, Meriyamu íya Yesu rū bá rī té wū bāa, "Ikén tī ngwā mām tág pú yī."

4Yesu rī té wū bāa, "Ikyāen imí tī afu shir m kú sáng atáng, Íya? Kiyé wánde-m rū bá-yī kéka bē."

5Íya-wū rī té itāen tī kú nde wánde atáng bāa, "Ikén tī awū a rī té nī mēmē nī nde yī!"

6Atsáen ámbyī itsóngnjō tsi uwae kununn atáng. Mbayahuda kú nde wánde té yī ikyāen icwe-bā ná ijwē tī tī jwó. Kó kínjō uwae-bā kú sī atútong ámbyī rikōm kó rijwēr itā.

7Yesu rī té itāen tī kú nde wánde atáng bāa, "Nī ka txí ámbyī sī munn atútong yīne mēmē." Abā txí ámbyī munn tsō bá fob tí atóng atsáen yī.

8Tírī awū rī bāa, "Anī txí tsō iríkī rū ka na unde tī uwé ukwāb." Abā txí rū ka na wū.

9Abā itāen tī kú nde wánde núng pú bā uwōg tī ā txí ámbyī yīne atáng, ámá unde tī uwé ukwāb núng-wū bē. Tī awū mbwa fé, awū kūnn ubāen undá ishé rū bá

10ú rī té wū bāa, "Ā kú sa ámbyī tī tīnyang rū bá uwé tī ande ā ngwā. Amáa afu sa tī nyinyang tam-fu tam ú ka sa rū kú bá tīnine!"

11Ikén tī Yesu nde uwae utēn tī Kána tī Galili wūne, si ikén tī kú fur ayíb tī kucang tī Yesu nde tī awū nā tsó kūkō-wū atáng. Ikyāen ikén yīne tī awū nde, ande tī kú pūtsá wū rū uwae kínjō uwōg-wū.

12Isim ikén yīne Yesu té íya-wū té ameínjā-wū tī kú pūtsá wū rū yī utēn tī Kaparnahum ú som atáng usir kpāng ahán.

13Kiyé wū Mbayahuda kú kyāe ijwē-bā ikyāen ukwāb tīyāng nábā tī ā kūnn wū bāa Páska. Yesu nwúnn ú tsō yī Urushalima ámá.

14Kiyé tī awū rū ka fob Kusóg Rimam tīyāng, awū tu ande tī kú jāeb cī tí indag tí iwén tí ákwāe, fā tí ande tī kú fen aser som kyī usú-bā.

15Awū shab kimbáb ují ú ndur wū ndur ú byīnn jāe tág bā mēmē fā tí indag tí iwén yīne rū yé uwae kusóg Rimam atáng. Awū fxāe bur tág tébur ande bā tī kú fen aser ú pū aser-bā yī yāen mbúb.

16Awū rī té ande bā tī kú jāeb cī tí ákwāe bāa, "Nī pū ikén yīne rū yíyé iké. Anī nde rímāng ú sa kusóg Itsē-m kāfe ritúg?"

17Tī ande tī pūtsá wū núng ikén yīne, abā tángsom tí irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Uré tī ame sité risū kusóg Rimam si pāngmá urwā tī kú ten uwae utōb-m."

© 1995, The Bible League

18Ámá ande ndufū Mbayahuda tī tá atáng byīb wū bāa, "Afu tu kūkō tī afu kú nde
ikén yīne akā? Tātsó tī kíkīn tī ú tsó pāenine bāa, afu nā sité kūkō tī afu nde itso ikén
yīne."

19Yesu rī té bā bāa, "Asití anī a mbúb kusóg wūne sī ribén, uwae usir itā ame ú mbye
cwūnn wū tí atáng."

20Ande ndufū Mbayahuda abā rī bāa, "Kusóg Rimam awūne, ā mbye wū uwae asang
tí asang mae ifaen asū itsóngnjō ámá afu rī bāa, afu nā ú mbye cwūnn wū uwae usir
itā áné?"

21Ámá irá tī súnn tī Yesu súnn té bā, awū sa kusóg Rimam kú myae tí rimēnn ijwē-
wū.

22Ámá ande tī pūtsá wū núng ye-bā imbyí irá-wū ayī bē, sé isim tī ā kūnn nwúnn wū
uwae kuskab, tītawé abā tángsom bāa, awū rī ahán kiyé tī awū tá ise iké. Abā rū uwae
kínjō tí irá yī tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam fā tí irá tī Yesu tsag té bā mēmē.

23Kiyé tī Yesu tá Urushalima kiyé ná ukwāb tīyāng, awū nde ikén tī kú fur ayíb uwé
ande atáng. Ande yāng-bā akwēn núng ikén yī ú rū kubēntī uwōg-wū.

24Ámá awū cwé-wū tī wū rī té bā ikén tī tá utōb-wū bē. Ikyāen imí awū núng pú wū
ande mēmē.

25Ī si-yī tī unde ú rī té Yesu ikén tī tá uwae utōb-wū bē, ikyāen imí Yesu núng pú wū
ikén tī tá uwae utōb ande. Awū tí risū-wū núng tág pú wū itso tī utōb ande tsi.

Yohana 3

1Unde tī uwé Mbayahuda íkī tá utēn atáng tī ā kú kūnn rinyí-wū bāa, Nikodimu. Awū
si kínjō uwae kumbúb Farísi.

2Utítáng usir íkī awū rū bá uwōg Yesu ú rī bāa, "Unde tīyāng, atī núng pú tī bāa, afu
nā si unde tīyāng tī Rimam tōm rū bá. Unde íkī ú nde fob-wū wánde tīyāng tī afu kú
nde ne bē, sé unde tī Rimam a té wū som tétsō tawé."

3Yesu rī té wū bāa, "Ame kú rī té fu kubēntī, unde tá-wū tī awū ú sáng Kujwó Ukwe
Rimam bē, sé ikén tī a mbae shem pú bā awū tawé."

4Nikodimu rang wū bāa, "Ā ú nde rímāng tītawé ā ú mbae shem unde tī kwen mām pú
wū? Awū ú kāfe sáng kyī tí uwae rishwū íya-wū ítawé a mbae shem wū a?"

5Yesu rī té wū bāa, "Ame kú rī té fu kubēntī, unde íkī ú sáng-wū Kujwó Ukwe Rimam
bē sé unde tī a mbae pú bā awū yī fengó ná ámbyī tí kūkō ná Kusung Rimam.

6Unde kú mbae unde, Kusung kú mbae kusung.

7Ayíb ā fur-yī afu bē ikyāen tī ame rī té fu bāa, sé ikén tī ā mbae shem ande tīshé.

© 1995, The Bible League

8Ufunn kú kae kú rū yī uwōg tī awū kú shā, ande kú fxēn ujwín tī awū kú kūnn amáa abā ú núng-bā uwōg tī awū rū atáng kú bá bē, ú núng-bā uwōg tī awū kae kú rū yī atáng bē. Ayī si ahán uwōg unde tītínī tī a mbae wū uwae Kusung Rimam.”

9Nikodimu rang wū bāa, "Ayī nde rímāng tawé ayī ú nde fob?”

10Yesu rī té wū bāa, "Afu tī si undufū tīyāng ná Isréla, ámá afu kyang rímāng ú núng ye-fu irá yīne bē?

11"Ame kú rī té fu kubēntī bāa, atī kú rī irá risū ikén tī atī núng ye ú kú rī té nī irá risū ikén tī atī sáe tí ayíb-tī, ámá unde íkī uwae-nī paembé-wū irá-tī ayī bē.

12Ame kú rī té fu irá risū ikén tī utēnse iké. Amáa asití afu a rū-fu uwae kínjō atáng bē afu ú nde rímāng ú rū uwae kínjō kiyé tī ame a kú rī té fu irá risū ikén tī apupwen?

13"Unde íkī tá-wū tī tsō ka pú wū apupwen bē, sé Umbae Unde ámām. Awū tī núng ikén tī apupwen, ikyāen imí awū sī apupwen bá.

14Pāngmá kiyé tī Musa tí ande-wū tá uwae kutúr Musa sa kiser ú kyāe ikéntíbī ú sa kwēr risū ukum ú sa wū sim ribén ikyāen itīnwángrū uwae itīcwū, ī si ahán ámá, ā ú yera Umbae Unde kwēr risū kutúkū

15ikyāen tī unde tītínī tī a rū uwae kínjō uwōg-wū, awū ā tu unyāng tī tsi kukunn.

16"Ī si ikyāen tī Rimam ye uré té ande tī utēnse kō kēn tág, né ikén tī nde awū nda Umbae-wū tī si nyáng kínjō-wū ámām rū bá ikyāen tī kó unde tītínī tī a rū uwae kínjō uwōg-wū, awū nā ú tenji-wū bē amáa awū nā ú tu unyāng tī tsi kukunn.

17Rimam tōm Umbae-wū rū bá-wū utēnse iké ikyāen tī awū nā rū bá pwen ande rikwén bē, amáa ī si ikyāen tī awū nā rū bá nwángrū bā.

18"Kó unde tītínī tī a rū uwae kínjō uwōg Umbae Rimam wū, rikwén ú ye-yī wū bē. Amáa unde tī a rū-wū kubēntī uwōg-wū bē, rikwén ye pú yī awū, ikyāen imí awū rū-wū uwae kínjō uwōg Umbae Rimam awū kínjō-wū ámām bē.

19Núng fengó tī ā kú pwen rikwén yī tá re: Uwōg tī sāen sáng bá pú wū uwae utēnse, amáa ande pyír-bā awū ú kú shā skeb-bā kufub ikyāen imí abā si ande tī kú nde ikéntītíbī.

20Unde tī kú nde ikéntītíbī kú shā-wū uwōg tī sāen kyag bē, ikyāen imí awū kú shā-wū tī ikéntītíbī-wū nā náe ise bē.

21Amáa kó unde tītínī tī a kú nde ikén tī si kubēntī awū kú tēr-wū uwōg tī sāen kyag bē, awū kú rū bá sáng uwae-yī ikyāen tī ayī ā tsó pāenine bāa, awū nā kú nde wánde-wū yī uwae kūkō ná Rimam.”

22Isim ayīne Yesu tí ande tī kú pūtsá wū nwúnn rū yī utēn tī Yahuda. Awū nde usir ifaen té bā atáng ú kú nde na ande batísma.

© 1995, The Bible League

23Tī uwae kiyé wū ámá, Yohana tá utēn tī Ayínon tī fīfēr tí Salim ú kú nde na ande batísma atáng, ikyāen imí ámbyī tá atáng kō tímambē. Ande kú rū bá uwōg-wū atáng awū kú nde na bā.

24Kiyé wūne ā ye Yohana sáng-bā kusóg púrsuna kéka bē.

25Uwae kiyé wūne ande ná Yohana kú shaen ishaen tí uráe Mbayahuda íkī risū icwe ná ijwē tī tī jwó tī Mbayahuda kú pūtsá.

26Abā ande ná Yohana kāfe rū bá uwōg Yohana ú rī té wū bāa, "Kúkwén, unde wū tī tu fu unju unyīm tī Urdun akwēn, né afu rī irá risū-wū, awū tá iké ú kú nde na ande batísma, ámá ande mēmē kú tēr kú rū yī uwōg-wū."

27Yohana rī té bā bāa, "Unde ú tu-wū kíkīn bē, sé tī Rimam a sa na wū.

28Anī tí risū-nī fxēn pú nī irá tī m rī bāa, ame nā si-m Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi bē, ame si nyáng átōm tī Rimam tōm rū bá uwé.

29Uwōg ukwāb ī si ubāen undá ishé tī kú mbé undá ishé wū. Urwán ubāen undá ishé tsi té wū atáng ú kú fxēn wū ámām. Amáa awū kú tsēn utōb kiyé tī awū a kú fxēn afxenjwín ubāen undá ishé wū. Utōb tī tsēn yīne si aná-m tīnine. Ijwē-m sī fā pú yī.

30Ī si kéng tī awū ā sī kō fūfā tī ame ú kō kú sīsī.

31"Awū unde tī rū uwōg Rimam apupwen sī bá, awū skeb tág ikén mēmē. Ame si unde ámām. Ame si aná utēnse iké. Irá-m tī ame kú rī mēmē si aná utēnse iké. Awū tī rū apupwen sī bá skeb pú wū ande mēmē.

32Awū kú rī irá risū ikén tī awū núng tí ayíb, tí ikén tī awū fxēn tí atóng, ámá ande kyangté-bā irá-wū ayī bē.

33Amáa unde tītínī tī paembé irá-wū ayī kú tsó bāa, Rimam nā si Rimam tī kubēntī.

34Awū tī Rimam tōm wū tōm bá, irá-wū tī awū kú rī, si aná Rimam, ikyāen imí Rimam sa na wū kūkō ná Kusung-wū tī itītsikunn-yī tá-yī bē.

35Awū Itsē sité uré tí Umbae-wū kō tímambē. Awū sa ikén mēmē fāe sī wū kujwó.

36Kó unde tītínī tī a rū uwae kínjō uwōg Umbae Rimam wū sité unyāng tī tsi kukunn. Unde tītínī tī a pyír irá Umbae Rimam, awū ú tu-wū unyāng tī tsi kukunn bē. Rináe Rimam ú tsikunn risū-wū rū fífé yī uwé."

Yohana 4

1Ande íkī tī kumbúb Farísi fxēn bāa, Yesu nā kú nde na ande batísma, ámá ande yāng akwēn nā kú pūtsá wū skeb pú bā ande tī kú pūtsá Yohana.

2Yesu tí risū-wū nde na-wū unde íkī batísma bē, sé ande tī pūtsá-wū ámām tī kú nde na ande batísma.

3Kiyé tī Itsēkurū-tī núng bāa, irá yīne nā ka pú yī atóng ná ande tī kumbúb Farísi, awū nwúnn ú yá utēn tī Yahuda tā tī awū nā kāfe rū tí yī utēn tī Galili.

© 1995, The Bible League

4Awū kú pūtsá fengó tī Samariya tawé awū rū ka Galili.

5Tī awū kyang kú rū tsá utēn tī Samariya, awū rū bá fob uwae uka íkī tī ā kú kūnn rinyí-wū bāa Sikar. Sikar wūne tá fēr tí ribén tī Itsē-tī Yakubu sa na uyīn-wū Yusufu tī kutē.

6Ríjiyā tī Yakubu mūm tá atáng. Ikyin tī Yesu kyang nda wū ijwē-wū num. Ikyāen yīne awū rū bá som unju ríjiyā atáng. Usir tá kitáen pam papam.

7Ande tī pūtsá wū nwúnn rū ka sáng uwae uka tī abā nā jāeb ikén tī cī. Undá íkī tī utēn tī Samariya atáng rū bá tī awū nā ú bá txí ámbyī. Yesu rī té wū bāa, "Txí ámbyī na m tī m ngwā."

9Undá wū rī bāa, "Á! Á! Afu si uráe Mbayahuda, ame ámá si-m undá tī Samariya, afu kyang rímāng kú jwám ámbyī kujwó-m?" Awū rī ahán ikyāen tī Mbayahuda kú cwé-bā tī abā ú ngwā ikén uwae kitú tī uráe Samariya ngwā ikén atáng bē.

10Yesu rī té wū bāa, "Á bāa, afu nā núng rínyanguwae Rimam kó afu nā núng unde wū tī kú jwám fu ámbyī ne ahán, afu ú jwám pú fu awū, awū ámá ú sa na fu ámbyī tī kú nda unde unyāng tī tsi kukunn."

11Undá wū rī té wū bāa, "Unde tīyāng, ríjiyā wū jang tímambē, afu ámá si-fu té ikén tī kú shir ámbyī atáng bē, afu ú tu-fu ámbyī ayīne akā kú sa na ande unyāng tī tsi kukunn?

12Ī si Itsē-tī Yakubu tī mūm ríjiyā wūne na tī. Awū tí anyīsū-wū tí asínn-wū mēmē ngwā ámbyī ríjiyā wūne. Afu skeb pú fu awū a?"

13Yesu rī té wū bāa, "Asití unde a ngwā ámbyī ná ríjiyā wūne, unwāen ú ye kyī wū cwúcwo.

14Amáa unde tī a ngwā ámbyī tī ame kú rī ne, awū ú fxēn-wū unwāen cwúcwo bē, ikyāen imí ámbyī yī tī ame ú sa na wū ú bá kāfe pāngmá ámbyī tī kú tsō ribén tī ayī ú sa na wū awū ú sité unyāng tī tsi kukunn."

15Undá wū rī bāa, "Íte, nda m ámbyī wūne ámá ikyāen tī unwāen ā ye-yī ame cwúcwo bē, ame ú rū bá txí-m ámbyī iké cwúcwo bē!"

16Yesu rī té wū bāa, "Rū ka kūnn ubāen-fu tī nī rū bá tu m iké."

17Undá wū rī bāa, "Ame si-m té uróm bē." Yesu rī bāa, "Afu rī tsó pú fu kubēntī kiyé tī afu rī bāa, afu nā si-fu té uróm bē.

18Afu bāen ande fob pú fu atsēpú itsóng, ámá unde tī afu tá uwae kununn-wū tīnine si-wū ubāen-fu bē. Irá tī afu rī ne si kubēntī."

19Undá wū rī té wū bāa, "Íte, ame kú táng bāa, afu si unde tī kú yā iskin irá Rimam.

20Tī kutē abítsē-m tī Samariya kú fén Rimam risū rikwen awūne, ámá anī Mbayahuda kú rī bāa, Urushalima ámām tī nā si uwōg tī ā nā ú fén Rimam atáng."

© 1995, The Bible League

21Yesu rī té wū bāa, "Undá, ame ú rī té fu kubēntī. Kiyé kú bá tī ande ú fén-bā Itsē-m Rimam risū rikwen wūne kō uwae Urushalima bē.

22Anī ande tī Samariya núng nyang-nī ikén tī anī kú fén wū bē; atī Mbayahuda kú fén ikén tī atī núng ikyāen imí, itīnwángrū ú rū uwōg Mbayahuda bá.

23Kiyé rū kú bá tī ande ú fén Itsē-tī Rimam uwae kusung ú fén wū tí kubēntī. Ī si ande tī kú fén wū ahán tī Rimam kú shā.

24Rimam si Kusung, ikyāen yīne ande tī kú shā tī ā fén wū, abā ā fén wū uwae kusung tí kubēntī. Abā ā fén wū tí kubēntī."

25Undá wū rī té wū bāa, "Ame núng pú m bāa, Unde tī Rimam Tsáb Tsi tī ā kú kūnn rinyí-wū bāa Kristi nā rū kú bá. Kiyé tī awū a rū bá pú wū, awū ú bá kwén tsó tī ikén mēmē."

26Yesu rī té wū bāa, "Ame tī kú rī irá té fu né, ame tī si awū."

27Tī irá unju ahán ande tī pūtsá-wū kāfe rū kú bā. Ayíb fur bā tī awū kú rī irá té undá wū, amáa unde íkī rang-wū undá wū bāa, "Afu kú shā imí?" bē. Unde íkī rang-wū Yesu bāa, "Ikyāen imí tī afu kú rī irá tí undá wūne?" bē.

28Undá wū yá kitútong ámbyī-wū tā tí atáng ú tēr rū yī uwae uka ú rū ka rī té ande bāa,

29"Nī rū bá núng unde íkī tī rī té me ikén tī ame nde mēmē, kó íkī bē awū tī si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi?"

30Ande bā nwúnn rù yé uwae uka ú ye fengó tī kú bá uwōg tī Yesu tá atáng.

31Tī abā tá fengó kú bá ande ná Yesu ámá kú rī té Yesu iké bāa, "Kúkwén, cī wúcī!"

32Amáa awū rī té bā bāa, "Ame sité wúcī íkī tī anī núng-nī irá íkī risū-yī bē."

33Ande-wū abāne kú rang átsō bāa, "Unde íkī sa na wū wúcī njáa?"

34Yesu rī bāa, "Iyéē, ikén tī kú sa na m ribōm ijwē si tī ame ú nde wánde tī unde tī tōm me rū bá kú shā, tī ame na ú nde tág wánde yī.

35"Anī kú rī kōb bāa, 'Tsítsí isháen inje tī atī ú būnn wúcī uwae rúkōng.' Ame kú rī té nī bāa, nī sáe ayíb pakob tí nī núng bāa, uwae rúkōng nā munn tí wúcī tī bēn bēn ú kú shā tī ande ú būnn yī būnn tírī.

36Unde tī kú būnn wúcī sité kujwójáng-wū. Awū kú pū ande rū bá tī abā nā tu unyāng tī tsi kukunn, ikyāen tī unde tī tsutso tí unde tī būbūnn nā rū bá pam upam tétsō mēmē.

37Ī si pāngmá tī ande ndufū kú rī bāa, 'Unde íkī tsutso, unde íkī amáa rū bá būbūnn.'

38Ame tōm nī kú rū tī nī nā rū ka būnn ikén tī si-yī anī tī tso yī bē. Ande íkī tī tso yī, ámá anī rū bá būnn tīnyang ná wánde-bā ayī."

© 1995, The Bible League

39Tī awū kú rī irá yīne té ande-wū, abā ande tī utēn tī Samariya atáng bá kú fob uwōg tī awū tá atáng. Ande yāng uwae-bā rū pú bā uwae kínjō uwōg-wū ikyāen irá tī undá wū rī té bā bāa, Yesu nā núng tág ikén tī tá utōb-wū tí tī ā mbae wū.

40Tī abā rū bá fob pú bā uwōg tī Yesu tá atáng, abā jwám wū tī awū nā som té bā atáng. Awū cwé ú som utēn atáng fob usir ifaen.

41Ande yāng-bā akwēn skebra tī kucang rū uwae kínjō uwōg-wū ikyāen irá tī awū rī té bā.

42Abā rī té undá wū bāa, "Ayī si-yī ikyāen irá náfu tī atī kú rū uwae kínjō cwúcwo bē, atī fxēn pú tī tí atóng-tī ú núng ye pú tī tīnine bāa, awūne tī si Unde tī ú Nwángrū Utēnse tī kubēntī."

43Isim usir ifaen ayīne Yesu nwúnn ú rū yī ukyāeb utēn tī Galili,

44ikyāen imí awū tí risū-wū rī bāa, "Unde tī kú yā iskin irá Rimam si-wū tí kūkō utēn-wū bē."

45Ámá kiyé tī awū rū bá fob Galili atáng, ande tī Galili paembé wū tí ajwó ifaen, ikyāen imí abā ámá rū ka Urushalima tī abā nā rū ka cī ukwāb atáng ú núng ikén tī kú fur ayíb tī awū nde kiyé wū.

46Kiyé wūne awū kāfe rū bá kyī tí Kána tī Galili, uwōg tī kutē awū sa ámbyī kāfe ámbyī ánab. Unde tī rūrōb íkī ná gómnáti tá atáng tī umbae-wū náe kicáeb uwae utēn tī Kaparnahum.

47Kiyé tī unde wūne fxēn bāa, Yesu nā rū Yahudiya nā bá pú wū Galili, awū rū ka tu wū ú jwám wū tī awū nā sī bá Kaparnahum tī awū nā nde jīm kicáeb ná umbae-wū, ikyāen imí, umbae wū tá unju itīcwū.

48Yesu rī té wū bāa, "Anánī, sé anī a núng wánde tī kú fur ayíb tawé anī kú rū uwae kínjō."

49Unde tī uwé wūne jwám wū bāa, "Unde Tīyāng, rū bá fife, bē umbae-m ú cwū."

50Yesu rī té wū bāa, "Kāfe rū yī uwae kununn. Umbae-fu ú sēr." Unde wū rū uwae kínjō tí irá tī Yesu rī té wū ú rū-wū ikén-wū.

51Riyé tī awū tá fengó kú rū yī kununn, itaen tī kú nde na wū wánde kununn-wū tu wū fengó ú rī té wū bāa, rijwen nā sáng pú yī ijwē umbae-wū.

52Awū rang bā kiyé tī umbae-wū tu ribōm ijwē. Abā rī té wū bāa, "Ijwē tī byāg ayī yá wū tā íré tí aser kínjō tí usirtaen."

53Itsē umbae-wū núng ye pú wū bāa, ayīne nā si kiyé tī Yesu rī té wū íré bāa, "Umbae-fu ú sēr." Ámá awū tí ande tī kununn-wū mēmē-bā rū uwae kínjō.

54Ayīne si wánde tī kú fur ayíb tī ifaen tī Yesu nde kiyé tī awū nwúnn utēn tī Yahuda rū bá Galili.

© 1995, The Bible League

Yohana 5

1Isim ayīne, Yesu tsō kyī yī Urushalima ikyāen ukwāb íkī tī Mbayahuda sité atáng.

2Urushalima atáng ámbyī íkī tá atáng fēr tí uwōg tī ande kú sáng uwae uka né ā kú kūnn wū bāa, Ufu Mbawén. Ā kú kūnn uwōg ámbyī wūne tí unju Mbayahuda bāa, Betseda. Unju ámbyī atáng ā sim afúg itsóng.

3Ande tī acáeb yāng-bā akwēn kú náe uwae afúg yīne, ande tī mbúb ayíb tí ande tī pxib afxen tí ande tī wām afxen tí ajwó.

5Unde íkī tá atáng tī náe kicáeb fob pú wū asang rijwēr itā asū itsóngtā.

6Tī Yesu rū bá fob uwōg-wū, awū núng unde wūne náe atáng. Awū núng ye pú wū bāa, unde wūne nā náe rwēn pú wū tí uwae kicáeb-wū ayīne. Awū rang unde wū bāa, "Afu kú shā tī afu nā nwángrū uwae kicáeb a?”

7Unde tī kicáeb awūne rī té Yesu bāa, "Unde Tīyāng, ame sité-m unde íkī tī ú ye m sī uwae ámbyī wūne kiyé tī awū a kú kyi ijwē bē. Kiyé tī ame a kú kwáb tī ame nā ú sī, unde íkī tēr bibir ú sī uwé-m.”

8Yesu rī té wū bāa, "Sūnwúnn ritsen tí fur kúcwō-fu tí kyang ikyin rū.”

9Tí ritsen ahán unde wū tu ribōm ijwē. Awū fur kúcwō-wū ú kyang ikyin árá. Usir tī ikén yīne nde si usir ikyīnn.

10Ikyāen ná yīne, ande ndufū Mbayahuda rī té unde wū tī tu ribōm ijwē wūne bāa, "Á! Á! Yáka ne si usir ikyīnn. Icwe cwé-wū tī afu sú kúcwō-fu bē. Ayī si riraen.”

11Awū rī té bā bāa, "Unde wū tī nwángrū m uwae kicáeb-m rī té me bāa, ame nā fur kúcwō-m tī ame nā kyang ikyin.”

12Abā rang wū bāa, "Unde tī rī té fu bāa, afu nā fur kúcwō-fu tī afu nā kyang ikyin si ayē wū?”

13Awū unde tī tu ribōm ijwē-wū núng ye-wū unde tī nwángrū wū bē, ikyāen tī Yesu nwúnn rū yé kitángpwā ande yāng-bā tī munn atáng.

14Isim yīne Yesu rū ka tu unde wū Kusóg Rimam tīyāng ú rī té wū bāa, "Núng! Tīnine afu tu pú fu ribōm ijwē, yá ikéntītíbī-fu tā tírī, bē irá íkī tī béb siskeb kicáeb-fu ayī ú tu kyī fu cwúcwo!”

15Unde wū nwúnn tírī ú rū ka rī té ande ndufū Mbayahuda bāa, unde tī nā nwángrū wū nā si Yesu.

16Mbayahuda nwúnn kú nde Yesu rikāen, ikyāen tī awū kú nde itso ikén yīne usir ikyīnn.

17Ámá Yesu rī té bā bāa, "Itsē-m kú nde wánde kó kiyé tītínī, ame ámá ú nde wánde kó kiyé tītínī.”

© 1995, The Bible League

18Irá yī tī awū rī ne rū ka sa nwúnn rináe ande ndufu Mbayahuda yāng-bā akwēn skeb tī kucang. Tírī abā nwúnn kú pwen tī abā nā ú wēn wū wēn. Ikyāen imí, isim tī awū nyatsá mām fé icwe-bā ná usir ikyīnn, awū rū bá kú rī kyī cwúcwo bāa, Rimam nā si Itsē-wū ú kú myae risū-wū té Rimam pāng átsō.

19Yesu rī té bā bāa, "Ame rī té nī irá tī kubēntī, Umbae Rimam kú nde-wū wánde tí kūkō tí risū-wū ámām bē, awū kú nde nyáng ikén tī awū núng Itsē-wū kú nde ámām. Ikén tī Itsē kú nde si ikén tī Umbae wū kú nde ámá.

20Ikyāen imí Rimam sité uré tí Umbae-wū tímambē. Awū kú tātsó tág Umbae-wū ikén tī awū kú nde mēmē. Awū ú tātsó wū ikén tī awū ú nde tī kō skeb ayīne ámá, tī ayī ú fur nī ayíb.

21Pāngmá tī Rimam kú kūnn nwúnn ande tī cwūcwū ú kú nda bā unyāng tí atáng, ayī si ahán ámá Umbae-wū kú nda ande tī nyang uwae-wū unyāng.

22Uwae irá rikwén tí pwen ámá, awū Itsē tí risū-wū kú pwen-wū ande rikwén bē, awū nda Umbae-wū kūkō tī awū nā pwen ande rikwén.

23Ikyāen tī ande mēmē nā nda Umbae wū kūkō pāngmá tī abā kú nda Itsē-wū Rimam. Asití unde a kú nda-wū Umbae Rimam kūkō bē, ayī kú tsó bāa, awū nā kú nda-wū Rimam kūkō bē, awū Rimam tī tōm Umbae-wū tōm rū bá.

24"Ame kú rī té nī irá tī kubēntī, kó unde tītínī tī a fxēn irá ná-m ú rū uwae kínjō uwōg Itsē-m tī tōm m rū bá, awū ú sité unyāng tī tsi kukunn. Ā ú pwen-bā awū rikwén bē ámá awū rū yé pú wū unju itīcwū rū bá pú wū unju unyāng.

25Ame kú rī té nī irá tī kubēntī, kiyé rū kú bá–ḿ m! Kiyé wū bá mām pú wū tī ande tī cwūcwū ú fxēn afxenjwín ná Umbae Rimam, ámá unde tītínī tī a fxēn afxenjwín wūne ú tu unyāng.

26Pāngmá tī Itsē-tī tí risū-wū si uwōg tī unyāng rū yé atáng, awū nda Umbae-wū ámá tī awū ú si uwōg tī unyāng tá atáng.

27Awū sa kūkō na pú wū Umbae-wū tī awū nā pwen ande rikwén ikyāen imí awū si Umbae Unde.

28Irá yīne fur nī ayíb a? Kiyé rū kú bá tī ande tī cwūcwū tī tá uwae kuskab mēmē ú fxēn afxenjwín náwū

29ú nwúnn uwae askab-bā. Ande tī nde itīnyang ú nwúnn ú tu unyāng tī tsi kukunn. Ande tī nde ikéntītíbī ámá ú nwúnn ú sáng yī rikwén ná Rimam.

30"Ame ú nde fob-m kíkīn tí risū-m ámām bē, sé tí kūkō ná Rimam tī tōm m rū bá. Ikyāen yīne rikwén tī ame kú pwen si kubēntī, ikyāen imí ame kú kwáb-m tī ame nā ú nde ikén tī ame nā shā ámām bē, amáa ame kú nde ikén tī awū Unde tī tōm me tōm kú shā.

31"Asití ame a kú rī irá risū-m tí ajwó-m, irá tī ame kú rī, ande ú paembé-bā ayī tí kubēntī bē.

© 1995, The Bible League

32Amáa unde íkī tá atáng tī kú rī irá risū-m, ame núng pú m bāa, irá tī awū kú rī risū-m si kubēntī.

33Anī tōm átōm-nī rū ka uwōg Yohana, anī fxēn pú nī irá tī kubēntī tī awū rī risū-m.

34"Ayī si-yī kéng tī unde íkī nā munn isim-m bāa, ame nā si unde tī kubēntī bē, amáa ame rī irá yīne ikyāen tī anī nā tu itīnwángrū.

35Yohana si pāngmá urwā fitíla tī kú cwé ú kú nda uwōg sāen pāenine. Uwae kiyé kpāng, anī cwé irá-wū ú kú tsēn utōb tí uwōg tī sāen náwū.

36Amáa ame sité irá tī rī íkī tī ame ú rī risū-m tī skeb pú wū irá tī Yohana rī risū-m. Irá yīne si wánde-m tī kú fur ayíb tī ame kú nde. Ayī si wánde tī awū Itsē-m nda m tí ajwó-wū. Wánde yīne kú rī irá risū-m ú kú tsó bāa, awū Itsē-m tī nā tōm m rū bá.

37Awū Itsē-m tī tōm m ámá kú rī irá risū-m bāa, ame nā si Umbae-wū. Anī fxēn jí-nī afxenjwín-wū bē, ú núng jí-nī uwé-wū kéka bē ámá.

38Anī sa irá-wū tsi-nī uwae utōb-nī bē, ikyāen imí anī rū-nī uwae kínjō uwōg unde tī awū tōm bá bē.

39Anī kú núng kób irá uwae atsīngkén Rimam ikyāen tī anī bāa, ayī nā ú tātsó nī fengó ná unyāng tī tsi kukunn. Ayī atsīngkén tí risū-yī kú rī irá risū-m.

40Amáa anī cwé-nī tī anī ú rū bá uwōg-m tī anī nā ú rū bá tu unyāng wū bē.

41"Ame kú shā-m tī ande nā tēb rinyí-m bē.

42Ame núng pú m bāa, anī nā si-nī tí uré té Rimam uwae utōb-nī bē.

43Ame núng ikén yīne, ikyāen imí, ame rū bá pú m yī rinyí ná Itsē-m; anī paembé-nī ame bē. Kiyé tī unde íkī a rū bá tí kūkō tí risū-wū anī kú paembé wū.

44Anī kú shā tī anī ú tu risū tīnyang uwōg átsō, amáa anī kú shā-nī tī nī ú tu risū tīnyang uwōg Rimam bē, awū tī si kínjō-wū ámām. Ayīne si ikén tī nde anī rū-nī uwae kínjō uwōg-m bē.

45Ī si-yī ame tī ú kūnn nī rikwén bē. Ayī si Musa tī anī sa ijwē-nī konje rimēnn-wū tī ú kūnn nī rikwén uwōg Rimam bāa, anī nā kyangté nī irá-wū bē.

46Á bāa, anī nā rū uwae kínjō tí kubēntī uwōg Musa, anī ú rū pú nī uwae kínjō uwōg-m ámá ikyāen imí awū tí risū-wū báe irá risū-m.

47Ámá tī anī rū-nī uwae kínjō tí ikén tī awū Musa báe bē, anī ú nde rímāng tītawé anī ú rū uwae kínjō tí irá tī ame kú rī?"

Yohana 6

1Isim yīne Yesu yen rū yī ukūnn uyínn tī Galili tī uwé akwēn. (Uyínn wūne, aríkī kú kūnn wū bāa, uyínn tī Tibériya.)

© 1995, The Bible League

2Ande jwúnn bá pūtsá wū ikyāen imí abā núng pú bā ikén tī kú fur ayíb tī awū nde uwōg ande tī acáeb tī rū bá uwōg-wū.

3Yesu tí ande tī imbyí-wū tsō kubab rikwen íkī ú rū ka som atáng.

4Kiyé wū, ayī tsítsí kiyé kpāng ámām tī Mbayahuda ú nde ukwāb tīyāng nábā tī ā kú kūnn wū bāa, Ukwāb Páska.

5Tī Yesu pū ayíb tsō ritsen ú núng ye ande tī rū kú bá yī uwōg-wū, awū rang Filibus bāa, "Akā tī atī ú tu wúcī tī atī ú jāeb tī ayī ú kō ande abāne mēmē-bā?”

6Awū rī irá yīne ikyāen tī awū ú myae Filibus myae ámām, ikyāen imí awū tí risū-wū núng pú wū ikén tī awū ú nde.

7Filibus rī té wū bāa, "Asití atī a kú shā tī kó unde tītínī uwae-bā nā tu kpāng tī awū nā cī, aser tī atī ú wēn ú skeb dínári úkōb ifaen.”

8Unde kínjō uwae ande tī kú pūtsá Yesu, tī rinyí-wū si Andarawu, ínjā Siman Bitrus, rī té wū bāa,

9"Umbae tī utāen íkī tá iké tī sité abyī burédi itsóng tí iwág ifaen, amáa ayī kō tī ande yāng-bā ne ú cī ú kyaen njáa?”

10Irúm shab uwōg-wū tímambē, ikyāen yīne Yesu rī bāa, "Nī rī té ande bā tī abā ā som ribén." Ande bā som ribén. Aróm ámām uwae-bā fob kumbúb itsóng.

11Kiyé tī abā som pú bā ribén Yesu sa wúcī yī ú nde na Rimam fxāefā ú kan na ande tī som ribén atáng tí iwág yī mēmē. Unde tītínī cī ú kyaen.

12Kiyé tī abā cī kyaen pú bā awū rī té ande-wū bāa, "Nī byír amumunn tī tsítsí byír ikyāen tī ayī ā ndembéb yī tī ukáen ámén bē.”

13Abā byír amumunn burédi-yī tī ande bāne cī ne ahán; ayī munn ácíkā rijwēr asū ifaen.

14Kiyé tī ande núng ikén yī tī kú fur ayíb tī awū nde ne abā rī bāa, "Kubēntī, awūne tī si Unde wū tī kú yā iskin irá Rimam tí kubēntī tī ā rī bāa, awū nā ú sáng bá utēnse.”

15Yesu núng ye pú wū tī abā kú shā tī abā nā ú bá ye wū tí ribōm tī abā nā ú náe wū ukwe. Ikyāen yīne awū nwúnn ú yá bā tā atáng ú tsō yī kitáen rikwen.

16Usir pāng kujwó uréb, ande ná Yesu sī yī unju uyínn

17ú rū ka sáng kuyāe ú kāfe yen kú rūrū yī uka tī Kaparnahum. Uwōg byi kyī, ámá Yesu rū bá tu-wū abā kéka bē.

18Kiyé wūne ufunn íkī tī ribōm kú kae ú kú tur ámbyī rū uwé ú kú tur ámbyī rū isim.

19Tī ande ná Yesu jwó kuyāe rū ka fob pāngmá lámba itā kó inje ahán, abā núng Yesu kú kyang ikyin risū ámbyī ú rū kú bá kú fēr kuyāe, ámá ikyén ricwú ye bā.

20Yesu kūnn irá bāa, "Nī kyén-nī ikyén ricwú bē, ī si ame tī rū kú bá!”

© 1995, The Bible League

21Abā tsēn utōb ú ye wū sáng uwae kuyāe ámām. Tí ritsen kuyāe rū ka fob pú wū ukūnn uyínn uwōg tī abā kú shā.

22Ucwēfam-yī ande tī náe tī ukūnn uyínn akwēn kú shā rifab Yesu, ikyāen imí abā núng bāa, kuyāe kínjō ámām tī tá atáng, ámá Yesu nā sáng-wū uwae kuyāe wū tī ande tī imbyí-wū sáng atáng bē. Nyáng abā ámām uwae kuyāe wū.

23Ámá ayāe íkī rū bá. Ayī si ayāe tī rū utēn Tibériya bá. Ayī si sí uwōg tī abā cī wúcī atáng tī kucang, né Yesu tsō fxāefā-wū na Rimam risū-yī.

24Kiyé tī ande bā núng ye bāa, Yesu tí ande imbyí-wū mēmē nā tá-bā atáng bē, abā sáng kuyāe yīne ú yen kú shā rifab Yesu kú rū yī Kaparnahum.

25Kiyé tī abā rū ka fob pú bā ukūnn uyínn akwēn, abā tu wū ú rang wū bāa, "Unde Tīyāng, afu rū bá iké ísīnn?”

26Yesu rī té bā bāa, "Ame rī té nī kubēntī, anī kú shā rifab-m, si-yī ikyāen tī anī núng ye ikén tī kú tsō kūkō Rimam tī ame kú nde bē. Amáa ī si ikyāen wúcī tī ame nda nī ani cī ú kyaen.

27Nī núng! Nī nde-nī wánde ikyāen wúcī tī kú māmām bē. Ámá nī kwáb tī nī tu itso wúcī tī ú tsi kukunn ú kú nda ande unyāng tī tsi yīyēr. Ayī itso wúcī wūne Umbae Unde ú nda nī, ikyāen imí Rimam Itsē cwé pú wū irá-wū pāenine ú tōm wū rū bá ikyāen wánde yīne.”

28Ámá abā rang wū bāa, "Atī ú nde rímāng tītawé atī ú nde ikén tī kú nyang uwae Rimam?”

29Yesu rī té bā bāa, "Wánde tī kú nyang uwae Rimam si tī anī ā rū uwae kínjō uwōg-m, ame unde tī awū tōm rū bá.”

30Abā ámá jwám wū bāa, "Nde wánde tī kú fur ayíb tī atī ú núng ú rū uwae kínjō uwōg-fu! Itso wánde tī afu kú nde si imí?

31Kiyé tī abítsē-tī som uwae kutúr tī kutē, Musa nda bā wúcī íkī tī ā kūnn yī bāa 'mána.' Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, ‘Awū nda bā wúcī tī sī apupwen bá!'“

32Yesu rī té bā bāa, "Ame kú rī té nī kubēntī, unde tī nda abítsē-bā wúcī yī si-yī Musa bē, ī si Itsē-m. Wúcī yī ámá si-yī burédi tī sī apupwen bá bē. Burédi tī kubēntī tī kú sī apupwen bá, Itsē-m tī kú sa yī sī bá na nī tīnine.

33Ikyāen imí burédi tī Rimam kú nda ande si unde wū tī sī apupwen bá ú kú nda utēnse unyāng.”

34Abā rī té wū bāa, "Itsēkurū-tī, nda tī itso wúcī yīne kó kiyé tītínī.”

35Yesu rī té bā bāa, "Ame tī si wúcī ná unyāng ayī. Kó unde tītínī tī awū a rū bá uwōg-m, awū ú fxēn-wū rimenn bē. Kó unde tītínī tī awū a rū uwae kínjō uwōg-m ámá ú fxēn-wū unwāen cwúcwo bē.

© 1995, The Bible League

36Ámá ame rī té pú m anī bāa, anī núng pú nī ame, ámá anī rū-nī uwae kínjō uwōg-m
kéka bē.

37Ande mēmē tī Itsē-m a sa bá na m kujwó, abā ú bá yī uwōg-m. Ámá kó unde tītínī tī
a rū bá uwōg-m, ame ú jāe-m awū jāe bē.

38Ame sī apupwen bá ikyāen tī ame nā ú nde ikén tī awū unde tī tōm m tōm kú shā, ī
si-yī tī ame nā ú nde ikén tī utōb-m kú shā bē.

39Ikén tī Itsē-m Rimam kú shā si tī ame nā ú núng kyī ande tī awū sa na m mēmē, tī
kó kínjō nā yag tā-wū tā bē, ikyāen tī ame nā kūnn nwúnn bā uwae itīcwū usir tī
rícwūnnkyī.

40Ikén tī Itsē-m kú shā si tī kó unde tītínī tī a sáe Umbae-wū awū ú kú rū uwae kínjō
uwōg-wū unde wū nā tu unyāng tī tsi kukunn. Ame ámá ú kūnn nwúnn wū uwae
itīcwū uwae usir tī rícwūnnkyī.”

41Kiyé tī awū rī irá yīne Mbayahuda nwúnn kú pwen unju ikyāen tī awū rī bāa, awū tī
si wúcī tī sī apupwen bá.

42Abā kú rī bāa, "Awūne si-wū Yesu umbae Yusufu bē a? Íte-wū tí íya-wū ámá si-bā
ande tī atī núnúng bē a? Imí tī nde tītawé awū kú rī bāa, awū nā sī apupwen bá?”

43Yesu rī té bā bāa, "Nī fxāe kitsag tī tsag tí unju tī pwen-nī.

44Unde íkī ú rū bá fob-wū uwōg-m bē, sé unde tī Itsē-m unde tī tōm me ā shir wū rū
bá pú wū. Unde tītínī tī rū bá uwōg-m ámá, ame ú sa na wū nwúnn uwae itīcwū usir tī
rícwūnnkyī.

45Tī kutē ande tī kú yā iskin irá Rimam báe bāa, ‘Rimam tī ú kwén na bā mēmē.'
Ande mēmē tī fxēn irá Itsē-tī ú kwén ye irá-wū ayī awū ú rū bá uwōg-m.

46Unde íkī núng jí-wū Itsē kéka bē, nyáng awū unde tī rū uwōg Rimam bá ámām tī
núng pú wū Itsē.

47Ame kú rī té nī kubēntī, unde tī a rū uwae kínjō uwōg-m, awū sité pú wū unyāng tī
tsi kukunn.

48Ame tī si wúcī tī kú nda ande unyāng.

49Kiyé tī abítsē-nī tá uwae kutúr, abā kú cī mána, amáa abā cwū pú bā.

50Ámá wúcī tī kú sī apupwen bá, unde tītínī tī a cī wū, awū ú cwū-wū cwū cwúcwo
bē.

51Ame tí risū-m tī si wúcī tī sī apupwen bá, awū tī kú nda unde unyāng. Kó unde tītínī
tī a cī wúcī awūne, awū ú som yīyēr. Wúcī tī ame ú nda ande tī abā nā tu unyāng si
ibyē rimēnn-m, ámá unyāng wūne sī ikyāen tī awū ā som tí usēr tī utēnse ámá ú
nwángrū.”

52Irá tī awū rī ne sa na ande ndufū Mbayahuda shaen ishaen ú tsō rináe té átsō. Abā kú
rang átsō bāa, "Unde wūne ú nde rímāng ú sa ibyē rimēnn-wū na tī, atī nā kūb?”

© 1995, The Bible League

53Yesu rī té bā bāa, "Ame kú rī té nī kubēntī, asití anī a ú kūb-nī ibyē rimēnn ná Umbae Unde bē, ú ngwā-nī anyīng-wū bē, anī ú sité-nī tí unyāng bē.

54Ámá kó unde tītínī tī a kūb ibyē rimēnn-m ú ngwā anyīng-m sité pú wū unyāng tī tsi kukunn, ámá ame ú kūnn nwúnn wū tí unyāng usir tī rícwūnnkyī.

55Ikyàen imí ibyē rimēnn-m tī si wúcī tī kubēntī, anyīng-m ámá tī si ikén tī ngwā tī kubēntī.

56Kó unde tītínī tī kūb ibyē rimēnn-m ú ngwā anyīng-m tá uwae-m, ame ámá tá uwae-wū.

57Unde tī tōm m rū bá si Itsē-tī. Ame sité unyāng ikyāen tī awū sité unyāng. Ayī si ahán ámá uwōg unde tī a kūb ibyē rimēnn-m, awū ú som tí usēr ikyāen ná-m.

58Ī si ijwē-m wūne tī si wúcī tī sī apupwen bá. Awū pāng-wū má itso wúcī tī abítsē-nī cī kucang ú cwūcwū ne bē. Unde tītínī tī awū a cī wúcī tī kubēntī tī ame kú nda ande, awū ú tu unyāng tī tsi kukunn."

59Yesu kú rī irá yīne kiyé tī awū tá kusóg Rimam ná Mbayahuda uwae utēn tī Kaparnahum.

60Ande-wū fxēn irá yīne ú rī bāa, "Ikén tī kwén ayīne bōm pāng-yī. Áyē tī ú kyangté irá yīne?"

61Yesu núng ye pú wū bāa, ande tī pūtsá-wū nā kú pwen unju risū irá yīne riyāen utōb-bā. Awū rang bā bāa, "Kó irá-m yīne sa na nī kú shā tī anī ú tēr sáen m tā-nī ahóo?

62Asití anī núng Umbae Unde a kāfe tsō-wū tí uwōg tī awū rū atáng bá,

63ī si Kusung Rimam tī kú nda ande unyāng tī tsi kukunn. Unde ú tu-wū ayī tí ajwó-wū ámām bē. Irá tī ame kú rī té nī, si unyāng tī Kusung.

64Ámá aríkī uwae-nī rū-nī uwae kínjō uwōg-m bē." Yesu rī irá yīne ikyāen imí tī kucang-yī, awū núng pú wū ande tī ú rū-bā uwae kínjō uwōg-wū bē, ú núng pú wū unde tī ú sa wū jāeb cī ámá.

65Awū rī irá íkī som tsá atáng bāa, "Ayīne tī si ikén tī nde tawé ame rī té nī bāa, unde íkī nā ú rū bá fob-wū uwōg-m ahán ámén bē, sé unde tī Itsē-m Rimam a cwé náwū."

66Ikyāen irá tī awū rī ne, ande tī kú pūtsá-wū yāng-bā akwēn kāfe tí isim ú pūtsá-bā awū cwúcwo bē.

67Ámá Yesu rī té ande rijwēr asū ifaen tī awū tsáb bā tsi bāa, "Anī ámá re? Kó anī kú shā tī nī nā ú rū nī ámá ahóo?"

68Siman Bitrus rī té wū bāa, "Itsēkurū-m, atī ú rū ka tu áyē? Afu tī sité irá tī kú nda ande unyāng tī tsi kukunn.

69Atī rū uwae kínjō ú núng pú tī bāa, afu tī nā si Unde tī Rimam Tsáb Tsi tī sāen kyag tī rū uwōg Rimam bá."

© 1995, The Bible League

70Yesu rī té bā bāa, "Unde tī tsáb nī rijwēr asū ifaen si-yī ame bē a? Ámá kínjō uwae-nī si-wū umbae Shetann.”

71Yesu rī irá yīne risū Yahuda umbae Siman Iskáríyoti, ikyāen imí kó tī awū Yahuda si kínjō uwae ande tī Yesu tsáb bā, awū kú kwáb tī awū nā ú ye Yesu jāeb cī.

Yohana 7

1Isim tī irá yīne wur rū pú yī, Yesu kyang ikyin-wū uwae utēn tī Galili. Awū kú shā-wū tī awū nā ú kyang ikyin uwae utēn tī Yahudiya bē, ikyāen imí ande ndufu Yahudiya atáng kú pwen tī abā nā ú wēn wū wēn.

2Kiyé kyang yáen kú pú yī tī Mbayahuda kú nde ukwāb-bā tī ā kú kūnn wū bāa Ukwāb ná Afúg.

3Ameínjā Yesu bá rī té wū bāa, "Yá uwōg awūne tā tí rū yī Yahudiya ikyāen tī ande tī kú pūtsá-fu ā núng wánde tī kūkō tī afu kú nde.

4Unde tī a kú shā tī ande nā núng wū, awū kú tam-wū wánde-wū tam bē. Afu kú nde itso wánde yīne, ayī nyang skeb tī ande mēmē ā núng fu.”

5Abā rī ahán ikyāen imí kó tī abā si ameínjā-wū, abā tí risū-bā rū-bā uwae kínjō uwōg-wū bē.

6Yesu rī té bā bāa, "Kiyé tī tīnyang tī ame ú rū bá atáng bá-yī kéka bē; anánī anī ú nde tu tī nī rū-nī yī atáng kó kiyé tītínī.

7Ande tī utēnse ú pyír-bā irá-nī bē, abā ú pyír irá ná-m ikyāen imí ame tsi kunn tī kú rī té bā bāa, abā nā kú nde ikéntītíbī.

8Nī rū-nī uwōg ukwāb wū. Ame ú ka-m atáng bē, ikyāen imí kiyé tī ame ú rū ka atáng rū bá-yī kéka bē.”

9Kiyé tī awū rī mām fé irá yīne té bā awū som ikén-wū tí utēn tī Galili atáng.

10Isim tī ameínjā-wū rū mām pú bā yī uwōg ukwāb, Yesu rū ka atáng ámá. Awū rū-wū fārāng bē, amáa awū rū ka atáng tí uwae kitam.

11Uwōgukwāb atáng, ande ndufū utēn tī Yahudiya kú shā rifab-wū. Abā kú rang ande bāa, "Yesu tá akā?”

12Ande tī funn atáng mēmē kú pwen asáe risū-wū. Aríkī kú rī bāa, "Awū si unde tī tīnyang." Aríkī ámá kú rī bāa, "Iyéē, awū kú kyāefā ande.”

13Ámá unde íkī tá-wū tī awū rī tsó ise irá risū Yesu fāng fāng atáng bē, ikyāen imí abā kú kyén ikyén ricwú ná ande ndufū Mbayahuda.

14Uwae usir tīyāng uwae kiyé ukwāb wū, Yesu rū yī kusóg Rimam tīyāng, rū ka bāg ikén tī kwén atáng.

15Ande ndufū Mbayahuda fxēn irá yī ayī fur bā ayíb. Abā kú rang irá bāa, "Unde wūne tī ka jí-wū mākārāntā usir íkī bē, awū kyang rímāng ú núng ikén tímambē?”

© 1995, The Bible League

16Yesu rī té bā bāa, "Ikén tī ame kú kwén si-yī ikén tī kwén-m bē, ayī rū uwōg Rimam bá, awū tī tōm me rū bá.

17Kó unde tītínī tī kú shā tī awū nā ú nde ikén tī Rimam kú shā, awū ú núng ye bāa, ikén tī ame kú kwén rū uwōg Rimam bá kó ayī si aná-m tí risū-m ámām.

18Ámá unde tī ā kú shā tī awū nā ú sa kūkō na unde tī tōm wū tōm, awū si unde tī kubēntī, irá tīkōng tá-yī unju-wū bē.

19Unde tī sa Icwe na nī si awū Musa bē a? Ámá kó unde kínjō uwae-nī tī kú pūtsá tág Icwe yī tá-yī bē. Imí tī nde anī kú shā tī anī ú wēn m?”

20Ande tī funn atáng rī té wū bāa, "Rijwen tītíbī tá risū-fu! Áyē wū tī kú shā tī awū nā ú wēn fu wēn?”

21Yesu rī té bā bāa, "Ayíb fur nī risū ikyāen wánde kínjō tī ame nde usir ikyīnn.

22Abítsē-nī tī kutē sa icwe tsi bāa, ā nā ú tsēn itxín ná anyīsū tī uróm. Musa ámá kwén na nī ahán bāa, anī nā tsēn umbae kutxín. Kó usir ikyīnn anī kú tsēn na umbae kutxín atáng, ikyāen tī anī pūtsá Icwe.

23Anī kú nde ayīne ikyāen ná Icwe Musa, ámá ímí tī nde anī kú tsō rináe té m ikyāen tī ame nwángrū unde tī kicáeb usir ikyīnn?

24Ame kú rī té nī bāa, nī sáe-nī unde yī rimēnn ijwē bē, amáa nī sáe wū yī afxen ikyínn-wū.”

25Ámá ande íkī tī tá uwae uka Urushalima atáng rang átsō bāa, "Awūne si-wū unde wū tī abā kú shā tī abā bá ú wēn wū wēn bē a?

26Nī núng awū kú rī irá fāng fāng uwé ande iké, ámá ā byāng kyī-bā wū bē. Kó íkī bē ande tī uwé abāne núng pú bā tī awū si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi ahóo?

27Ámá ayī ú si fob-yī ahán bē ámá ikyāen imí atī núng pú tī unde wū tí uwōg tī awū rū atáng bá mēmē. Kiyé tī Kristi a rū bá, unde íkī ú núng-wū uwōg tī awū rū atáng bá bē.”

28Ikyāen irá tī abā kú rī ne kiyé tī Yesu kú kwén ikén uwae kusóg Rimam tīyāng, awū rī irá tí ribōm-wū bāa, "Anī núng m bēn bēn ú núng uwōg tī ame rū atáng bá ámá njáa? Ame rū bá-m tí risū-m ámām bē. Unde íkī tī tōm m bá, awū si kubēntī, ámá anī núng-nī awū bē.

29Ame tī núng wū ikyāen imí ame rū uwōg-wū bá, awū tī tōm m bá.”

30Isim irá yīne abā kú shā tī abā nā ú ye wū ye, ámá unde íkī tá-wū tī awū ú sa kujwó tēkunn wū bē, ikyāen imí kiyé tī Rimam sa tsi na wū rū bá-wū kéka bē.

31Ande tī funn atáng yāng akwēn rū uwae kínjō uwōg-wū ú kú rang bāa, "Kiyé tī Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi a rū bá awū ú nde kyī wánde tī ú skeb wánde tī unde wūne nde ne njáa?”

© 1995, The Bible League

32Tī ande tī kumbúb Farísi fxēn itso irá yī tī ande kú pwen asáe risū Yesu, abā tí ande ndufu tī kú fén Rimam tōm ande tī kú núng kyī kusóg Rimam tīyāng tī abā nā rū ka ú ye Yesu rū bá.

33Yesu rī té bā bāa, "Usom tí som-m té nī kō-yī kō cwúcwo bē. Isim-yī, ame ú nwúnn rū ka tu unde tī tōm me rū bá.

34Kiyé tī ande a rū, anī ú rū bá kú shā rifab-m, anī ú tu-nī ame bē, ikyāen imí uwōg tī ame ú rū ka som atáng anī ú rū ka fob-nī atáng bē."

35Ande ndufū abā rī irá tī unghāe ú kú rang átsō bāa, "Ákā tī awū kú rū tī atī ú rū ka fob-tī atáng bē? Kó awū kú shā tī awū nā ú rū yī utēn ná ande tī Helene uwōg ande-tī tī shag rū ka atáng tī awū nā ú kwén na bā irá-wū ayī ahóo?

36Awū rī bāa, atī nā ú shā rifab-wū, ámá atī nā ú tu-tī awū bē. Awū rī kyī cwúcwo bāa, atī nā ú ka fob-tī uwōg tī awū nā kú rū yī atáng bē. Imbyí irá yīne bāa imí?"

37Kiyé ná ukwāb ná Mbayahuda, usir tī rícwūnnkyī tī si usir tī sité kūkō siskeb pátág bá pú yī. Uwae usir wūne Yesu nwúnn ritsen ú rī irá tsō tí ribōm-wū bāa, "Unde tītínī tī a kú fxēn tí unwāen ámbyī, awū ā rū bá tī awū rū bá ngwā uwōg-m.

38Ā báe uwae kutsīngkén Rimam bāa, unde tītínī tī awū a rū uwae kínjō uwōg-m, ukab ámbyī unyāng ú pāng rū yé riyāen utōb-wū."

39Irá yīne, Yesu rī yī risū Kusung Rimam tī Rimam nā ú nda ande tī rū uwae kínjō uwōg-wū. Kiyé yī tī awū rī irá yīne Rimam sa Kusung-wū na-wū abā kéka bē, ikyāen imí, Yesu nwúnn-wū tí kūkō ukwe-wū kéka bē.

40Ande yāng akwēn uwae ande tī funn atáng fxēn wū tī awū rī irá yīne, ámá abā rī bāa, "Kubēntī! Unde wūne si kéng unde wū tī kú yā iskin irá Rimam tī ā báe irá risū-wū kutē."

41Aríkī kú rī bāa, "Awū tī si Kristi, Unde tī Rimam Tsáb Tsi." Amáa aríkī pyír bāa, "Kristi ú rū Galili bá njáa?

42Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi, awū nā ú rū ushí kununn Dawuda bá. Abā nā ú umbae wū utēn tī Betilámi, utēn tī Dawuda náe atáng kucang."

43Ande bā kú shaen ishaen té átsō risū Yesu ú kantā kumbúb ifaen.

44Aríkī kú shā tī abā nā ú ye wū amáa unde tá-wū tī awū sa kujwó tēkunn wū bē.

45Abā ande tī kú yīr imbyí kāfe rū ka tu ande tī uwé-bā tī abā ande tī kumbúb Farísi tī tōm bā bá. Abā ande tī uwé rang bā bāa, "Ímí tī nde anī cwōng-nī awū rū bá té wū bē?"

46Abā ande tī kú yīr ande rī bāa, "Atī fxēn jí-tī unde íkī tī rī irá tī kūkō pāngmá tī unde wūne kú rī bē!"

47Ande tī kumbúb Farísi abā rang bā bāa, "Á! Á! Awū kyāefā pú wū nī ámá a?

© 1995, The Bible League

48Anī núng jí pú nī unde íkī uwae kumbúb Farísi kó unde íkī uwae-tī ande tī uwé tī rū uwae kínjō uwōg-wū a?

49Ande tī funn iké ne, ā núng-bā Icwe ná Musa bē. Rimam ú rī unju tītíbī risū-bā!”

50Ámá unde kínjō uwae ande tī uwé bāne, rinyí-wū si Nikodimu, awū unde wū tī rū ka uwōg Yesu kucang, awū rī bāa,

51"Ā báe uwae Icwe nátī bāa, atī nā fxēn irá unju unde tawé atī ú pwen wū rikwén, bē a?”

52Ámá abā rī té wū bāa, "Á! Á! Afu si uráe Galili ámá a? Núng kutsīngkén Rimam nyinyang, tí núng bāa, ā báe-bā irá íkī risū unde íkī tī ú rū uwae Galili nā kú yā iskin irá Rimam bē.”

53Isim irá yīne kó unde tītínī rū yī uwae kununn-wū.

Yohana 8

1Ámá Yesu tsō yī risū Rikwen Zetunn.

2Kiskínn fífáe tī ucwēfam-yī awū nwúnn ú kāfe rū yī Kusóg Rimam tīyāng. Mēmē ande rū bá funn pakob wū. Awū som ribén ú kú kwén na bā ikén.

3Ande tī kú kwén na ande irá Icwe, tí ande tī kumbúb Farísi pū undá íkī tī abā ye wū tí iyag tī náe. Abā sa wū bá tsi uwé ande.

4Ā rī té Yesu bāa, "Kúkwén, atī ye undá wūne kú náe iyag.

5Ā báe uwae kutsīngkén na Icwe Musa bāa, itso ande abāne atī nā jwunn wēn bā tí atxom. Afu rī anáfu bāa imí?”

6Irá yīne abā rī yī tí uwae utxáe tī abā nā ú ye Yesu tí riraen. Ámá awū pu kú ribén ú sa kukyíkyin kujwó-wū ú kú báe ikén ribén.

7Tī abā tsikunn tī kú rang wū irá, awū nwúnn ritsen ú rī té bā bāa, "Unde tī nde jí-wū ikéntītíbī uwae-nī kéka bē, sa kutxom jwunn wū tawé.”

8Ámá awū kāfe kú tí ribén kú báe ikén ribén.

9Tī abā fxēn irá yīne abā rū yé kínjō kínjō tsi kunn tí unde tī uwé rū bá tsi tī unde tī rícwūnnkyī. Abā yá Yesu tā té undá wū ushí uwōg wū. Undá wū tsi sī tī kitángpwā.

10Yesu nwúnn ritsen cwúcwo ú rang undá wū bāa, "Undá, abā tá-bā akā? Unde íkī uwae-bā pwen fob-wū afu rikwén bē a?”

11Undá wū rī bāa, "Iyéē, Itsēkurū." Ámá Yesu rī bāa, "Ame ámá pwen-m fu rikwén bē. Rū-fu ikén-fu. Tsikunn tí yáka ne rū fífé yī uwé nde-fu ikéntītíbī bē.”

12Yesu rī té ande tī kumbúb Farísi cwúcwo bāa, "Ame si uwōg tī sāen ná utēnse, kó ayē tī a pūtsá m awū ú kyang ikyin yī uwōg tī sīsāen. Kufub ú tā kyī fob-yī awū uwé bē.”

© 1995, The Bible League

13Ikyāen yīne, abā Farísi rī té wū bāa, "Afu kú tsó risū-fu, irá tī afu rī mēmē tsó-yī kubēntī íkī bē."

14Yesu rī té bā bāa, "Kó asití ame a kú tsó risū-m, ayī si irá tī kubēntī ikyāen imí ame núng pú m uwōg wū tī ame rū atáng bá, tí uwōg tī ame kú rū yī atáng.

15Anī kú pwen rikwén ná utēnse. Ame ámá kú pwen-m unde íkī rikwén bē.

16Á bāa, ame nā si unde tī kú pwen rikwén, rikwén-m si rikwén tī kubēntī, si-yī rikwén tī utēnse bē. Si-yī ame kínjō-m ámām bē, ame tí Itsē tī tōm me rū bá.

17Á báe uwae kutsīngkén Icwe nánī bāa, asití unju ande ifaen a rū kwēr átsō, irá tī abā rī nā si kubēntī.

18Ame kú rī irá risū-m ú kú kyāe nyang risū-m, ámá awū Itsē-m tī tōm me bá, awū ámá kú kyāe nyang irá risū-m ámá."

19Abā rang wū bāa, "Itsē-fu awū tá akā?" Yesu rī té bā bāa, "Kó ame kó Itsē-m anī núng-nī unde kínjō uwae-tī bē. Á bāa, anī nā núng m, anī ú núng pú nī Itsē-m ámá."

20Kiyé tī Yesu kú kwén na bā ikén yīne awū tá kusóg Rimam tīyāng. Awū tsi fēr tí uwōg tī ande kú pū rínyanguwae na Rimam tsi atáng. Ā ye-bā wū bē, ikyāen imí kiyé tī Rimam sa tsi wū rū bá-yī kéka bē.

21Yesu rī té kyī bā cwúcwo bāa, "Ame kú rū rū yī uwōg íkī; isim tī ame a rū fé anī ú rū bá kú shā rifab-m, ámá anī ú rū ka fob-nī uwōg tī ame kú rū yī atáng bē. Ámá ikéntītíbī-nī ú tsi tí risū-nī rū ka fob kiyé tī anī ú cwū."

22Ande ndufū bā kú rang átsō bāa, "Á! Á! Awū kú rū yī akā né awū rī bāa, atī nā ka fob-tī atáng bē. Kó awū ú wēn ijwē-wū tí ajwó-wū?"

23Yesu rī té bā bāa, "Anī si aná utēnse iké; ame si-m aná utēnse iké ámá bē. Ame rū uwōg Rimam bá.

24Ayīne tī si ikén tī nde tawé ame rī té nī bāa, anī nā ú cwū uwae ikéntītíbī-nī. Asití anī a cwé-nī bāa, Ame nā Si Unde-wū tī Ame Si bē, anī ú cwū kéng tí ikéntītíbī-nī ukwae-nī."

25Abā rang wū bāa, "Afu si ayē?" Yesu rī té bā bāa, "Ame si unde wū tī ame rī té nī tí tī kucang.

26Ámá irá tī ame rī té ande tī utēnse si irá tī ame fxēn uwōg unde wū tī tōm me rū bá. Awū tsi kunn kubēntī."

27Abā núng-bā tī awū kú rī irá té bā risū Itsē-wū Rimam bē.

28Ikyāen yīne, Yesu rī té bā bāa, "Kiyé tī anī a yera Umbae Unde nwúnn ritsen, kiyé wūne anī ú núng ye bāa, AME nā SI UNDE WŪ TĪ AME SI. Kiyé wū, anī ú núng ye ámá bāa, ame tí risū-m ame ú nde fob-m kíkīn bē, ámá ame kú rī nyáng irá tī awū Itsē-m kwén na m ámām.

© 1995, The Bible League

29Ámá unde wū tī tōm me tōm bá, awū té m tá tétsō, awū yá m tā-wū bē, ikyāen imí kó kiyé tītínī ame kú nde ikén tī nyang uwae-wū.”

30Ande yāng-bā akwēn tī fxēn irá-wū ayīne rū uwae kínjō uwōg-wū.

31Yesu rī té Mbayahuda tī rū uwae kínjō uwōg-wū bāa, "Asití anī a tsi kunn kú fur risū ribén tí ikén tī kwén ná-m, anī si ande tī kú pūtsá m tī kubēntī.

32Anī ú núng kubēntī, ámá kubēntī ayī ú sa na nī nwángrū uwae rikāen apyí.”

33Aríkī rī té wū bāa, "Atī si anyīsū tī rū rishi Ibrahim. Atī si jí-tī apyí ná ande íkī bē. Imbyí irá yī tī afu rī bāa, atī ná ú nwángrū uwae apyí ne bāa imí?”

34Yesu rī té bā bāa, "Ame kú rī té nī kubēntī, kó unde tītínī tī a kú nde ikéntītíbī, awū si upyí ná ikéntītíbī.

35Anī núng pú nī bāa, unde tī si upyí, awū ú som kunn-wū uwae kununn itsēkurū-wū bē, amáa umbae tī kununn itsē-wū ú som kukunn uwae kununn atáng rū fé yī uwé.

36Ikyāen ná yīne, asití Umbae tī kununn wū a rū bá sáen fu tā uwae apyí ayī si kubēntī afu si-fu upyí cwúcwo bē.

37Ame núng pú m bāa, anī nā si anyīsū tī rishi Ibrahim. Amáa anī kú kwáb tī nī nā ú wēn m wēn, ikyāen imí nī paembé-nī ikén tī kwén-m bē.

38Ikén tī ame kú rī té nī si ikén tī ame núng uwōg Itsē-m. Ikén tī anī kú nde si ikén tī anī fxēn uwōg itsē nánī.”

39Abā rī té wū bāa, "Itsē-tī si Ibrahim." Yesu rī té bā bāa, "Á bāa, anī nā si anyīsū Ibrahim tī kubēntī, anī ú kú nde itso wánde tī awū nde.

40Amáa kó tī ame kú rī té nī irá tī kubēntī tī ame fxēn uwōg Rimam, anī kú kwáb tī nī nā ú wēn kéng m kéng, Ibrahim nde fob-wū itso ikén wūne bē.

41Ikén tī anī kú nde si ikén tī itsē-nī nde ámá." Abā rī bāa, "Rimam kínjō-wū ámām tī si Itsē-tī.”

42Yesu rī té bā bāa, "Á bāa, Rimam nā si Itsē-nī, anī ú ye pú nī uré té m, ikyāen imí ame rū uwōg-wū sáng bá utēnse iké.

43Imí tī nde tītawé anī núng ye-nī imbyí irá tī ame kú rī té nī bē? Ayī si ikyāen tī anī sa uwae tsi-nī tī anī ú nā atóng ú fxēn irá-m bē.

44Anī si aná itsē-nī, awū Ukwe Kukyāefā. Ikén tī anī kú shā sī ikén tī nyang uwae-wū, awū itsē-nī. Tī kucang-yī awū si unde tī kú wēn ande. Awū kú pūtsá-wū kubēntī ámá bē. Kiyé tī awū a kú yēr rífēn, ayī si-yī ikén tīshé bē, ayī si wánde náwū tī kucang-yī akwēn, ikyāen imí awū si unde tī kú yēr rífēn. Irá tītīkōng mēmē kú rū uwōg náwū bá.

45Ikén tī nde tītawé anī rū-nī uwae kínjō uwōg-m bē si ikyāen tī irá-m tī ame kú rī si kubēntī.

© 1995, The Bible League

46Áyē uwae-nī tī ú cwé tsó bāa, awū nā ye m tí ikéntītíbī? Unde tá bē. Asití ame a kú rī té nī kubēntī ámá, ímí tī nde tītawé anī rū-nī uwae kínjō uwae irá-m bē?

47Asití unde a rū uwōg Rimam bá, awū ú ná atóng tī awū ú fxēn irá Rimam. Anī rū-nī uwōg Rimam bá bē, ayī si ikén tī nde tītawé anī kú nā-nī atóng tī nī nā ú fxēn irá-m bē."

48Ande ndufū rī té Yesu bāa, "Enhéen! Afu si unde tī Samariya pāngmá tī atī rī tī kucang. Afu sité rijwen tītíbī!"

49Yesu rī té bā bāa, "Ame si-m té rijwen tītíbī bē. Ame kú sa na Itsē-m kūkō; anī kú sa na-nī ame kūkō ámá bē.

50Ī si-yī ame tī kú shā kūkō ikyāen risū-m bē, unde íkī tá atáng tī kú shā tī ande nā nda m kūkō. Awū tī kú pwen rikwén risū ikén yīne.

51Kubēntī tī ame kú rī té nī, asití unde íkī a fur risū ribén té irá tī ame kú rī, unde wūne ú cwū-wū cwū bē."

52Abā ande ndufū rī té wū bāa, "Tīnine atī núng ye pú tī bāa, afu nā sité rijwen tītíbī árá kubēntī. Ibrahim itsē-tī kyáen ú cwūcwū, ande tī kú yā iskin irá Rimam tī kutē mēmē ámá cwū, amáa afu kú rī-fu anáfu bāa, asití unde a náe risū ribén tí irá-fu awū nā ú cwū-wū cwū bē.

53Imbyí-yī bāa imí? Afu skeb itsē-tī Ibrahim tī cwūcwū a? Abā ande tī kú yā iskin irá Rimam cwū pú bā. Afu kú sáe risū-fu bāa, afu nā si imí njáa?"

54Yesu rī té bā bāa, "Á bāa, ame nā kú sa na ijwē-m kūkō ayī ú si tī ukáen ámén. Unde tī kú sa na m kūkō si Itsē-m. Ī si awū tī anī kú rī bāa, awū nā si Rimam-nī.

55Amáa anī núng jí-nī awū kéka bē, ame núng pú m awū. Á bāa ame nā rī bāa, ame nā núng-m awū bē, ame yēr rífēn pāngmá anī, ámá ame núng pú m awū ú kú fur risū ribén té irá-wū ámá.

56Itsē-nī Ibrahim tsēn utōb kiyé tī Rimam rī té wū bāa, awū nā ú núng usir itībá ná-m. Awū núng usir wū ú tsēn utōb."

57Abā ande ndufū abā rang wū bāa, "Asang-fu fob-yī mae ifaen ka mbé rijwēr kéka bē, ámá afu kyang rímāng ú rī bāa, afu nā núng pú fu Ibrahim?"

58Yesu rī té bā bāa, "Ame kú rī té nī kubēntī, ame tá atáng tītawé ā mbae Ibrahim."

59Ikyāen irá yīne tī rī pū atxom tī abā nā ú jwúnn wū tí ribén atáng, ámá awū tam byīnn ú yá kusóg Rimam atáng tā.

Yohana 9

1Usir íkī tī Yesu kyang pú ikyin-wū kú rū, awū núng ye unde íkī tī mbúb ayíb tí tī ā mbae wū.

© 1995, The Bible League

2Ande tī pūtsá Yesu rang wū bāa, "Kúkwén, ayī si ikéntītíbī náwū rēē, ré ayī si ikéntītíbī ná itsē-wū tí íya-wū?”

3Yesu rī té bā bāa, "Ayíb tī mbúb náwū ayīne si-yī ikyāen ikéntītíbī ná itsē-wū kó aná íya-wū bē. Awū sité-wū ayíb bē ikyāen tī ande nā ú núng ikén tī kūkō tī Rimam ú nde risū-wū.

4Tí tī usir tá tí atáng ayī nyang skeb tī atī ú nde kāng wánde ná Unde tī tōm me rū bá. Utítáng rū kú bá tī unde íkī ú nde fob-wū wánde cwúcwo bē.

5Kiyé tī ame tá tí utēnse iké ame tī si uwōg tī sāen ná utēnse.”

6Tī awū rī fé irá yīne, awū tūb atsáng sī ribén ú pxag yī ú sa shīn unde wūne ayíb

7ú rī té wū bāa, "Rū tí ka fū uwé-fu uwae ámbyī tī Silowam." (Imbyí rinyí Silowam yīne bāa, Ā Tōm wū Tōm.) Árá kubēntī unde wūne rū ka fū uwé yī. Tī awū kāfe rū kú bábá awū kú sáe uwōg tírī.

8Ande ice-wū tí ande tī núng wū kucang kiyé tī awū si unde tī kú jwám ikén kú rang irá bāa, "Á! Á! Awūne si-wū unde tī kú som ú kú jwám ikén bē a?”

9Aríkī cwé bāa, "Ēēn, ī si awū." Ámá aríkī kú rī bāa, "Iyéē, ī si-yī awū bē, awūne si unde íkī tī rū wū rū ahán ámén." Sé awū unde wū tí risū-wū tī rū bá rī té bā bāa, "Ame si unde wū tī anī kú rī ne.”

10Abā rang wū bāa, "Afu nde rímāng tītawé ayíb-fu mbubtā?”

11Unde wū rī té bā bāa, "Unde íkī tī rinyí-wū si Yesu, awū pxag ísá ú pū shīn m tí ayíb ú rī té m bāa, ‘Rū yī Silowam tí rū ka fū uwé-fu atáng.' Ame rū árá kubēn ú rū ka fū uwé ayī, tí tī m fū mām uwé ahán ame núng ayíb-m mbubtā, ame kú sáe-m uwōg tírī.”

12Abā rang wū bāa, "Unde wū tá akā?" Awū rī té bā bāa, "Ame núng-m bē.”

13Ande abāne pū unde wū tī mbúb ayíb wūne rū ka uwōg ande tī kumbúb Farísi.

14Usir tī Yesu pxag ísá yī ú nwángrū unde tī mbúb ayíb wū, si usir ikyīnn ná Mbayahuda.

15Ikyāen yīne ande tī kumbúb Farísi abā rang kyī unde wū cwúcwo bāa, awū nde rímāng tītawé ú tu uwōg tī sáe bárā. Awū rī té bā bāa, "Awū sa ísá tī awū pxag ú sa shīn m tí ayíb, ame ámá rū ka fū uwé ámá tīnine ame kú sáe uwōg.”

16Aríkī uwae kumbúb Farísi rī bāa, "Unde tī nde wánde yīne, awū rū-wū uwōg Rimam bá bē, ikyāen imí awū ye sú-wū icwe ná usir ikyīnn bē." Ámá aríkī uwae-bā kú rī bāa, "Á bāa, unde wū nā si-wū unde tī rū uwōg Rimam bá bē, awū ú kyang rímāng tītawé awū kú nde itso wánde tī kūkō ahán?" Irá-yī sa na bā kantā kumbúb ifaen.

17Ámá abā kāfe bá rang unde wū cwúcwo bāa, "Afu ámá re. Afu rī bāa, awū tī nā mbubtā fu ayíb. Afu rī anáfu bāa imí risū-wū?" Awū rī té bā bāa, "Awū si unde tī kú yā iskin irá Rimam.”

© 1995, The Bible League

18Kó tī awū kú rī irá yīne ahán, abā ande ndufū Mbayahuda cwé-bā bāa, awū nā si unde tī mbúb ayíb kucang tītawé ú bá kú sáe uwōg tīnine bē. Ikyāen yīne abā kūnn itsē-wū tí íya-wū irá tī abā nā ú rang bā ámá.

19Abā rang bā bāa, "Unde wūne si umbae-nī a? Anī mbae wū awū mbúb ayíb a? Awū nde rímāng tītawé awū kú sáe uwōg tīne?”

20Itsē-wū tí íya-wū rī bāa, "Ikén tī atī núng si tí awū si umbae-tī árá. Kiyé tī atī mbae wū awū mbúb ayíb,

21Ámá atī núng-tī ikén tī nde tītawé awū kú sáe uwōg tīne bē. Atī núng-tī unde tī mbubtā na wū ayíb yī bē. Nī rang sí awū, awū kō pú wū tī awū ú rī unju-wū tí ajwó-wū!”

22Abā rī irá yīne ikyāen imí abā kú kyén ikyén ricwú ande ndufū, ikyāen imí ande ndufū abā yēr mām pú bā unju bāa, kó unde tītínī tī awū ā rī bāa, Yesu nā si Unde wū tī Rimam nā Tsáb Tsi, abā nā ú jāe wū rū yíyé Kusóg Rimam.

23Ayīne tī si ikén tī nde tītawé itsē-wū tí íya-wū rī bāa, "Awū kō pú wū unde, nī rang sí awū!”

24Ikyāen yīne abā kūnn kyī unde wū tī Yesu nwángrū wū kāfe bá kyī cwúcwo fā tī apū ifaen ú rī té wū bāa, ben uben uwé Rimam bāa, afu nā ú rī irá tī kubēntī té tī. Atī núng pū tī bāa, unde wū tī nwángrū fu ne nā si unde tī kú nde ikéntītíbī.

25Unde wū rī té bā bāa, "Kó unde wūne ā si unde tī kú nde ikéntītíbī kó tī awū ā si-wū unde tī kú nde ikéntītíbī bē, ame núng-m ayī bē. Ikén kínjō tī ame núng si tī, tī kucang ame si unde tī mbúb ayíb ámá tīnine ame kú sáe uwōg.”

26Abā rang wū bāa, "Awū nde fu rímāng? Awū nde rímāng tītawé ú mbubtā ayíb-fu.”

27Awū rī té bā bāa, "Ame rī té pú m anī tī kucang, amáa anī kú shā-nī tī nī nā atóng ú fxēn-nī ame bē. Ímí tī nde tītawé anī kú shā tī nī nā ú fxēn kyī cwúcwo? Kó anī ámá kú shā tī anī nā pūtsá wū ahóo?”

28Irá yīne sa na bā, abā txūn wū asú bāa, "Afu tī kú pūtsá unde wūne, anátī atī kú pūtsá Musa.

29Atī núng pú tī bāa, Rimam nā rī irá té Musa, amáa aná unde-fu wūne, atī núng-tī uwōg tī awū kú rū yī atáng bá bē!”

30Unde wū rī té bā bāa, "Irá-nī ne si ikén tī kú fur ayíb. Unde wū bá mbubtā ayíb-m! Amáa anī kú rī bāa, anī nā núng-nī uwōg tī awū rū atáng bá bē.

31Atī núng pú tī bāa, Rimam kú nā atóng kú fxēn-wū irá ná ande tī kú nde ikéntītíbī bē, amáa asití unde a kú fén Rimam ú kú nde ikén tī awū kú shā ámá, Rimam kú ná atóng kú fxēn wū.

32Atī núng pú tī bāa, tí tī Rimam mam utēnse, unde íkī mbubtā fob-wū ayíb unde tī ā mbae wū té ayíb tī mbúb bē; ayīne atī fxēn jí-tī usir íkī kéka bē.

© 1995, The Bible League

33Á bāa, unde wūne nā rū-wū uwōg Rimam bá bē, awū ú nde fob-wū itso ikén yīne bē.”

34Abā rī té wū bāa, "Afu umbae tí ā shi fu uwae ikéntītíbī, afu kú shā tī afu nā ú kwén na tī imí?" Rináe ye bā, abā jāera wū rū yé uwae kusóg Rimam atáng.

35Yesu fxēn ye bāa, ā nā jāe pú bā unde wū kusóg Rimam. Awū shā tu wū ú rī té wū bāa, "Afu rū uwae kínjō yī uwōg ná Umbae Unde a?”

36Unde wū rī bāa, "Unde Tīyāng, afu tī ú tātsó m unde wū, ikyāen tī ame nā rū uwae kínjō uwōg-wū!”

37Yesu rī té wū bāa, "Afu núng mām pú fu awū. Awū si sí unde tī té fu kú rī irá ne.”

38Unde wū sī ka kú ribén ú rī té Yesu bāa, "Ame rū pú m uwae kínjō, Itsēkurū-m.”

39Yesu rī té wū bāa, "Ikén tī sa m rū bá utēnse ne si ikyāen tī ame nā ú kantā ande kumbúb ifaen. Ame bá ikyāen tī ande tī mbúb ayíb nā ú sáe uwōg ámá ande tī kú sáe uwōg ā kāfe ande tī mbúb ayíb.”

40Aríkī uwae kumbúb ande tī Farísi tī tá atáng fxēn wū tī awū rī irá yīne ú rang wū bāa, "Irá yī tī afu rī ne tātsó bāa, atī ámá nā si ande tī mbúb ayíb a?”

41Yesu rī té bā bāa, "Á bāa, anī nā si ande tī mbúb ayíb, rikwén ú ye-yī anī cwúcwo bē. Tī anī rī bāa, anī nā kú sáe uwōg ayīne tātsó bāa, riraen-nī tá tí ukwae-nī."

Yohana 10

1"Ame kú rī nī kubēntī, asití unde a kú shā tī awū nā sáng rikug mbawén, awū a sáng-wū ufu rikug mbawén bē, ú rū ka tsō kiyé íkī, unde wūne si unde tī riyíb.

2Unde tī a rū tsá ufu rikug wū sáng, awū tī si unde tī kú shi mbawén yī.

3Unde tī kú tsi kyī ufu kusóg atáng kú mbubtā na unde wū ufu kó kiyé tītínī, ikyāen imí mbawén yī kú fxēn afxenjwín náwū. Awū kú kūnn yī tí rinyí-yī ú kú pū yī rū yé ise.

4Kiyé tī awū a pū yī rū yé tág pú wū ise, awū kú tā uwé ayī kú pūtsá wū, ikyāen imí ayī núng pú yī afxenjwín-wū.

5Ayī kú cwé-yī tī ayī ú pūtsá unde tī rikyen bē. Ayī ú tēr wū tēr ikyāen imí ayī fxēn ye yī afxenjwín-wū bē.”

6Yesu súnn na bā irá yīne amáa abā núng ye-bā imbyí yī bē.

7Ikyāen yīne Yesu rī té bā bāa, "Ame kú rī té nī kubēntī; ame tī si ufu rikug mbawén ayī.

8Ande tī rū bá uwé-m mēmē-bā si ande tī ayíb ámá mbawén yī fxēn-yī irá nábā bē.

9Ame tī si ufu kusóg. Kó unde tītínī tī awū a rū tsá m ú sáng uwae, awū ú tu itīnwángrū, awū rū yé ú kāfe ú sáng. Kó kiyé tītínī awū tu uwōg tī shab pyáb pyáb.

© 1995, The Bible League

10Unde tī riyíb kú rū bá ikyāen tī awū ú yíb ikén. Awū kú wēn unde. Awū kú ye ikén ndembéb ndembéb ámá. Aná-m ame rū bá ikyāen tī ande nā tu unyāng, abā tu unyāng tī tsi tī rimunn-wū.

11"Ame tī si ukwe asínn tī tí shi. Unde tī kú núng kyī asínn nyinyang kú cwé tī awū nā ú cwú ikyāen ikén tī shi náwū.

12Unde tī a kūnn wū bá kú nde wánde ná aser si-wū unde tī kú shi ikén yī bē, ayī mbawén yī si-yī anáwū bē. Kiyé tī awū a núng mbúkū rū kú bá, awū ú tēr rū ú yá iwén yī tā. Ámá mbúkū kú rū bá kú ye mbawén ayī, ayī ámá kú tēr yaen shag kyī fé kutúr mēmē.

13Awū unde wū kú tēr rū ikyāen imí awū si unde tī ā kūnn wū kūnn rū bá kú nde wánde ná aser ámām. Awū ú sa uwae tsi-wū risū iwén yī bē.

14Ame tī si ukwe asínn tī tí shi. Ame núng pú m mbawén-m ayī. Ayī ámá núng pú yī ame.

15Pāngmá tī Itsē-m núng me, ame ámá núng Itsē-m. Ame cwé tī ame nā ú cwū ikyāen tī abā nā nwángrū.

16Mbawén-m íkī tá atáng tī tá-bā uwae kumbúb wūne bē. Ayī si kéng tī ame ú rū ka pū yī rū bá. Ayī ú fxēn afxenjwín-m, ayī ú rū bá té ayīne ú si ikén kínjō, unde tī kú shi yī shi ámá ú si kínjō.

17"Itsē-m sité uré té m ikyāen imí ame cwé pú m tī ame nā ú cwū. Ame cwé ikyāen tī ame ú tu kyī unyāng-m cwúcwo.

18Si-yī unde íkī tī ú sa unyāng-m rū bē. Ame tī cwé ú sa wū rū tí risū-m. Asití ame a kú shā tī ame nā ú sáen wū tā ame ú sáen wū tā. Asití ame a kú shā tī ame nā ú sa wū ame ú sa wū. Ayīne si ikén tī Itsē-m sa na m bāa, ame nā nde."

19Irá yī tī awū rī ne sa na itīkantā sáng bá kyī kitángpwā ná Mbayahuda cwúcwo.

20Aríkī yāng-bā akwēn uwae-bā kú rī bāa, "Awū sité rijwen tītíbī, risū-wū kā fife. Ímí tī nde tītawé atī kú fxēn irá tī awū kú rī?"

21Ámá aríkī kú rī bāa, "Unde tī sité rijwen tītíbī ú nde rímāng tītawé ú kú rī irá tī unde wūne kú rī? Kusung tītíbī ú nde rímāng ú mbubtā fob ayíb ande tī mbúmbúb?"

22Isháen ufam bá pú yī, Yesu kāfe bá tí Urushalima tī awū nā nde ukwāb ná Mbayahuda kú tángsom tí kiyé tī ā kyāenyang kusóg Rimam.

23Usir íkī awū tá kusóg Rimam tīyāng ú kú kyang ikyin uwae ukág íkī tī Ukwe Solomon mbye ren fā kusóg Rimam.

24Ande ndufū utēn bá funn pakob wū ú kú rī bāa, "Afu nde rímāng ú yá tī tā uwae kufub? Asití afu a si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi, rī té tī tī pāenine."

© 1995, The Bible League

25Yesu rī té bā bāa, "Ame rī té pú m anī tī kucang akwēn, ámá anī rū-nī uwae kínjō bē. Wánde tī kú fur ayíb tī ame kú nde yī rinyí ná Itsē-m, ayī tī kú tātsó nī itso unde tī ame si.

26Ikén tī nde tītawé anī kú rū-nī uwae kínjō uwōg-m bē, si ikyāen tī anī si-nī aná-m bē.

27Aná-m kú fxēn afxenjwín-m, ame ámá núng pú m ayī, ayī ámá kú pūtsá m.

28Ame kú nda yī unyāng tī tsi kukunn, ayī ú cwū-yī cwū cwúcwo bē, ámá unde íkī tá-wū tī awū ú jāe mbé yī rū uwōg-m bē ámá.

29Itsē-m, tī sa yī na m kujwó, skeb pú wū ikén mēmē tí kūkō. Ikyāen yīne, unde íkī tá-wū tī awū ú jāe mbé yī rū kujwó ná Itsē-m bē.

30Ame tí Itsē-m si ikén kínjō."

31Tī abā ande ndufū utēn fxēn irá yīne, abā tōb kyī atxom cwúcwo tī abā nā ú jwunn wū atáng.

32Yesu rī té bā bāa, "Itsē-m nda m wánde tī ame nā nde, ámá ame nde pú m wánde tī tīnyang yāng-yī akwēn uwé-nī. Ītītínī uwae-yī tī anī kú shā tī anī ú jwunn-m atxom risū-yī?"

33Abā ande ndufū rī té wū bāa, "Atī kú jwunn-tī afu atxom ikyāen wánde tī tīnyang bē, amáa atī kú jwunn fu atxom yīne ikyāen imí afu kú rīmbéb rinyí Rimam. Afu tī afu si unde ne ahán, ámá afu kú shā tī afu nā ú myae risū-fu tí Rimam!"

34Yesu rī té bā bāa, "Uwae Kutsīngkén ná Icwe nánī ā báe atáng bāa, Rimam nā rī té ande íkī bāa, 'Anī si anyīsū Rimam.'

35Atī núng pú tī bāa, irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam si kubēntī. Ī si-yī irá tīkōng bē. Ikyāen yīne, asití Rimam rī bāa, abā ande bā tī awū sa na bā irá tī anáwū nā si anyīsū Rimam,

36ame má rē? Awū Itsē-m tsábra m ú tōm m sáng bá yī utēnse, ámá anī nde rímāng tītawé ú rū bá kú rī-nī bāa, ame nā rīmbéb rinyí Rimam ikyāen tī ame rī bāa, ame nā si Umbae Rimam?

37Asití ame a kú nde-m wánde ná Itsē-m bē, nī rū-nī uwae kínjō uwōg-m bē.

38Amáa asití ame a kú nde wánde ná Itsē-m kó asití anī a rū-nī uwae kínjō uwōg-m bē, ayī nyang skeb tī nī rū uwae kínjō uwae wánde tī kú fur ayíb tī ame kú nde, ikyāen tī anī nā ú núng ye bāa, Itsē-m nā tá uwae-m, ame ámá nā tá uwae Itsē-m ámá."

39Kiyé wūne abā kú kwáb tī abā nā ú ye kyī wū cwúcwo, ámá awū shinwángrū kitángpwā-bā.

40Yesu nwúnn yá uwōg wūne tā ú yen uyínn tī Urdun ú kāfe rū tí yī uwōg tī Yohana kú nde na ande batísma atáng tī kucang ú rū ka som atáng.

© 1995, The Bible League

41Ande yāng akwēn rū bá tu wū atáng ú kú rī bāa, "Yohana nde-wū wánde íkī tī kú tsó kūkō ná Rimam bē, ámá mēmē irá tī awū rī risū unde wūne si kubēntī!”

42Ikyāen yīne ande yāng-bā tī tá atáng rū uwae kínjō uwōg-wū.

Yohana 11

1Unde íkī tī ā kú kūnn rinyí-wū bāa Lazaru tá uwae utēn tī Betanya tí ambakayā-wū Meriyamu tí Marta.

2Awū Meriyamu, awū tí si undá tī sa kindob tī kú nung kuyang yāen sī ijwē Itsēkurū-tī Yesu tī kucang, ú ye ikyínn risū-wū fén yī atáng. Rū bá fob kiyé íkī, Lazaru wūne náe kicáeb.

3Abā ambakayā-wū tōm atóm rū ka uwōg Yesu bāa, "Itsēkurū, urwán-fu náe kicáeb.”

4Kiyé tī Yesu fxēn irá yīne awū rī té ande tī pūtsá wū bāa, "Rícwūnnkyī irá risū kicáeb yīne ú si-yī itīcwū ná Lazaru bē. Ikén yīne kú nde ikyāen tī ande nā núng kūkō ná Rimam atáng. Ayī si fengó tī Umbae Rimam ú tu rūrōb ná ukwe-wū.”

5Ikyāen yīne, kó tī Yesu sité uré té Marta tí kayā-wū tí Lazaru mēmē,

6kiyé tī awū fxēn bāa, Lazaru nā náe kicáeb, awū som tí uwōg tī awū tá atáng fob kyī usir ifaen.

7Isim ayīne awū rī té ande tī pūtsá wū bāa, "Ame kú shā tī atī nā kāfe rū tí yī utēn tī Yahudiya.”

8Ande tī pūtsá-wū abā rī té wū bāa, "Á! Á! Kúkwén, fengó rwēn-yī bē tí Mbayahuda tī tá akwēn kú shā tī abā nā ú jwunn wēn fu tī atxom, ámá afu kú shā tī afu ú kāfe rū tí yī atáng a?”

9Yesu súnn irá té bā bāa, "Ande kú sáe uwōg tsi tī kiskínn fífáe rū bá fob uréb. Asití unde a kú kyang ikyin usir tāen awū ú kyén wū kufxen bē, ikyāen imí awū kú sáe uwōg tī sāen kyag ná usir.

10Amáa asití awū a kú kyang ikyin utítáng awū ú kyén kufxen ikyāen imí awū sité-wū urwā bē.”

11Isim tī Yesu rī mām fé irá yīne awū rī kyī bāa, "Urwán-tī Lazaru sī pú wū kicwāg uwé akwēn. Ame ú rū ka atáng tī ame rū ka ú shwu wū shwu.”

12Ande tī pūtsá wū rī té wū bāa, "Itsēkurū, asití awū a náe kicwāg awū ú shwur pú-wū.”

13Imbyí irá yī tī Yesu rī, awū kú rī bāa, Lazaru nā cwū pú wū; amáa abā kú táng-bā bāa, ayī nā si kicwāg tī kicwāg ne.

14Ikyāen yīne Yesu rī té bā fārāng bāa, "Lazaru cwū pú wū,

15amáa ikyāen irá nánī ame kú tsēn utōb tī ame tá-m atáng té wū bē, ikyāen imí ikén yīne nde ikyāen tī anī nā rū uwae kínjō. Nī sūnwúnn tī tī rū yī uwōg-wū.”

© 1995, The Bible League

16Toma tī ā kú kūnn wū bāa, Umbae Áshē rī té ande tī pūtsá Yesu tī tsítsí bāa, "Nī rū bá tī tī pūtsá-wū rū tī tī rū ka té wū cwū té átsō."

17Kiyé tī Yesu rū bá fob Betanya atáng, awū núng ā sa Lazaru nji pú bā, awū náe uwae kuskab fob pú wū usir inje.

18Fengó tī sa tsi Urushalima rū ka Betanya fob-yī lámba ifaen bē.

19Ikyāen yīne Mbayahuda kō kēn tág nwúnn Urushalima tī abā nā ú rū bá núng Marta tí Meriyamu tī abā nā rī jīm bā utōb ikyāen itīcwū ná ínjā-bā.

20Kiyé tī Marta fxēn ye bāa, Yesu nā rū kú bá, awū nwúnn rū yé ú ka kyangté wū fengó, ámá Meriyamu som tí uwae kusóg.

21Marta rī té Yesu bāa, "Itsēkurū-m, á bāa, afu nā tá iké ínjā-m ú cwū-wū bē!

22Amáa ame núng pú m bāa, tīnine, afu a jwám Rimam awū ú fxēn ikén mēmē tī afu kú shā."

23Yesu rī té wū bāa, "Ínjā-fu ú kāfe bá tí unyāng-wū."

24Awū rī bāa, "Ame núng pú m bāa, awū ú nwúnn uwae kuskab té unyāng, uwae usir tī rícwūnnkyī."

25Yesu ri té wū bāa, "Ame tī si itīnwúnn uwae tīcwū. Ame tī si unyāng. Kó unde tītínī tī awū a rū uwae kínjō uwōg-m, awū ú tsi tí usēr kó tī awū a cwū.

26Unde tītínī tī a sité unyāng ú rū uwae kínjō uwōg-m, awū ú cwū-wū cwū cwúcwo bē. Afu rū uwae kínjō tí irá yīne a?"

27Awū rī té Yesu bāa, "Ēēn, Itsēkurū-m, ame rū pú m uwae kínjō bāa, afu tī si Kristi unde tī Rimam tōm bá na tī; afu ámá tī si Umbae Rimam tī ā rī bāa, awū nā rū kú bá yī utēnse."

28Tī Marta rī mām irá yīne awū kāfe rū ka kūnn kayā-wū Meriyamu irá tī kitam ú rī té wū bāa, "Kúkwén tá iké ú kú rang fu rang."

29Tī Meriyamu fxēn irá yīne awū nwúnn rū yé tí ritsen ú rū ka tu Yesu.

30Kiyé tī Marta tu Yesu, Yesu sáng bá-wū uwae utēn atáng kéka bē, ámá awū tá tí isim utēn.

31Kiyé tī Meriyamu nwúnn tī kife ú tēr rū yé yī ise, ande tī tá uwae kusóg atáng ú kú rī jīm wū utōb, rū yé ámá ú pūtsá wū. Abā kú táng-bā bāa, awū nā kú rū yī kuskab Lazaru tī awū nā ú rū ka jwúb irá atáng.

32Kiyé tī Meriyamu rū ka fob uwōg tī Yesu tá atáng awū jwúnn íkyig uwé-wū ú rī bāa, "Itsēkurū, á bāa afu nā tá iké, ínjā-m ú cwū-wū bē."

33Tī Yesu núng Meriyamu tí Mbayahuda tī té wū tá tétsō mēmē-bā kú jwúb irá, ayī tēn wū utōb.

© 1995, The Bible League

34Awū rang bā bāa, "Anī sa wū nji akā?" Abā rī té wū bāa, "Itsēkurū, rū bá tí bá núng.”

35Yesu jwúb irá.

36Mbayahuda abā tī tá atáng kú rī bāa, "Nī núng itso uré tī unde wūne ye té Lazaru!”

37Ámá aríkī uwae-bā rī bāa, "Unde tī mbubtā ayíb unde tī mbúb ayíb si sí unde wūne bē a? Imí tī nde awū nde-wū fengó tī Lazaru ú nwángrū bē? Awū nde tu-wū tī awū ú nde ahán bē a?”

38Ikén yī tēn sáng ka kyī utōb Yesu cwúcwo, ámá awū nwúnn ú rū ka kuskab atáng. Kuskab wū si uwáe kutxom tī abā kāen kutxom íkī cwūnn kyī wū kyī.

39Yesu rī té bā bāa, "Anī kāen kutxom wūne rū atáng." Marta, kayā unde tī cwūcwū wū rī bāa, "Uwōg wūne ú shinnkyī tí akong, Itsēkurū-m. Ayī nde pú yī usir inje tí tī ā nji wū.”

40Yesu rī té wū bāa, "Ame rī té pú m afu bāa, asití afu a rū uwae kínjō afu nā ú núng kūkō ná Rimam, kó ame rī-m ahán bē a?”

41Ámá abā mbúbra kutxom wū rū. Yesu sáe ayíb tsō yī apupwen ú rī bāa, "Ame fxāefā té fu Itsē-m tī afu nā kutóng ú kú fxēn m.

42Ame núng pú m bāa, afu nā kú fxēn m kó kiyé tītínī, ámá ame kú rī irá yīne ikyāen ande tī tá iké ne ikyāen tī abā ā núng ye bāa, afu tī nā tōm me bá utēnse.”

43Isim tī awū rī mām fé irá yīne, awū kūnn irá tī ribōm-wū mēmē bāa, "Lazaru, rū yé bá!”

44Unde tī cwūcwū wū rū yé bá tsi, afxen-wū té ajwó-wū yīr kyī tí átúpwá itīcwū. Kútúpwá íkī yīr sáng kutxúwé-wū. Yesu rī té bā bāa, "Nī sáen átúpwá yīne rū tī nī yá wū tā tī awū rū.”

45Ande yāng-bā tī rū bá kú núng Meriyamu, núng ikén tī Yesu nde ú rū uwae kínjō uwōg-wū.

46Ámá aríkī uwae-bā kāfe rū ka rī té ande tī kumbúb Farísi ikén tī Yesu nde.

47Ikyāen yīne abā ande tī Farísi tí ande tī uwé ákwén Rimam rū ka kūnn byír ande tī kú myae irá mēmē ú rū ka rī té bā bāa, "Atī ú nde rímāng? Unde wūne kú nde wánde tī tsotso tī kú fur ayíb.

48Asití atī a byāng kyī-tī awū bē, mēmē ande ú rū uwae kínjō uwōg-wū, ámá ande tī Roma ú rū bá mbúb kusóg Rimam-tī sī ú tenji utēn-tī mēmē.”

49Kínjō uwae-bā tī ā kú kūnn rinyí-wū bāa Kayafas, awū tī si kúkwén Rimam tīyāng uwae kusang wū, nwúnn ú rī bāa, "Anī núng-nī irá íkī bē!

50Anī núng-nī tī ayī nyang skeb tī unde kínjō ā cwū ricwú ikyāen ande tī tsítsí mēmē bē a? Ayī a si-yī ahán bē, ande tī Roma ú rū bá tenji ande-tī pátág?”

© 1995, The Bible League

51Kubēntī, awū Kayafas rī-wū irá yīne tí risū-wū ahán ámén bē; awū rī irá yīne ikyāen imí awū tī si kúkwén Rimam tīyāng uwae kusang wū. Rimam sa na wū awū kú rī té ande ndufū utēn Yahuda bāa, yī nā kyang kú yáen kú pú wū tī Yesu nā ú cwū ikyāen Mbayahuda mēmē.

52Si-yī nyáng abā ande tī utēn Yahuda ámām bē, ayī si ikyāen tī awū ú kūnn byír anyīsū ná Rimam mēmē tī shag fā shag fā tī abā nā rū bá ren tí uwōg kínjō.

53Ikyāen irá yīne, ikén tī tsi usir wūne rū fé yī uwé, andufū kú kwáb tī abā nā ú wēn Yesu wēn.

54Ikyāen yīne Yesu kú kyang-wū ikyin wūrīrī uwae utēn Yahudiya cwúcwo bē. Awū nwúnn ú rū yī uwōg íkī tī fēr tī kutúr ú rū yī utēn tī ā kú kūnn wū bāa, Ifraimu. Uwōg wūne awū té ande tī pūtsá wū rū ka som atáng.

55Kiyé kyang kú yáen kú pú wū tī Mbayahuda kú nde ukwāb tī abā kú tángsom tí itīrūyé-bā uwae utēn tī Masar tī ā kūnn yī bāa Ukwāb Páska. Ande nwúnn rū yé kó umbae utēn tītínī uwae utēn atáng tsō yī Urushalima.

56Tī abā rū ka fob pú bā atáng, abā kú shā rifab Yesu. Abā funn uwae kusóg Rimam ú kú rang átsō bāa, "Anī kú táng bāa, awū nā ú rū bá uwōg Ukwāb ayīne njáa?”

57Abā ande ndufū tī kú fén Rimam tí Mbafarísi yā iskin té ande bāa, kó unde tītínī tī a núng pú wū uwōg tī Yesu nā tá atáng, awū nā rī té bā té tī abā nā ú ye wū.

Yohana 12

1Ámá Yesu rū ka utēn Betanya, uwōg tī Lazaru unde tī awū kūnn nwúnn wū uwae kuskab kú náe atáng. Ayī tsítsí usir itsóngnjō tītawé tī abā ú cī ukwāb upom.

2Usir jwō uréb, Lazaru tí ambakayā-wū nde ikén tī cī na wū atáng. Marta tī kú káng wúcī yī na bā. Lazaru tí Yesu tí ande tī pūtsá wū som tétsō risū tébur atáng.

3Tírī Meriyamu rū bá tí itúrbasā kindob íkī tī ā kyāe yī ijwē kutúkū íkī tī kú nung kuyang tímambē. Kindob yīne sité aser kō tímambē. Ámá awū sa yī yāen sī afxen Yesu ú pū ikyínn risū-wū fén yī atáng. Kuyang kindob yī shag kyī fé uwae kusóg atáng mēmē.

4Ámá Yahuda Iskáríyoti tī si kínjō uwae ande tī pūtsá Yesu, awū unde wū tī ú rū bá ye Yesu jāeb cī rī bāa,

5"Á! Á! Ā sa kindob yīne jāeb cī ú pū aser yī na ande tī rikāen, ayī nyang skeb. Unde ú nde wánde kusang kínjō tītawé ú tu aser tī fob aná kindob yīne!”

6Amáa awū Yahuda rī irá yīne ikyāen imí awū si unde tī riyíb, ayī si-yī ikyāen tī awū kú núng risi ande tī rikāen bē. Awū tī si unde tī kú ye sú aser ná ande tī pūtsá Yesu. Kó kiyé tītínī tī awū a kú shā kiser awū kú cī kób aser íkī atáng ikyāen ikén tī awū kú shā.

© 1995, The Bible League

7Ámá Yesu rī té wū bāa, "Irá íkī tá-yī bē, Yahuda. Awū sa kindob yīne tsika ikyāen usir tī ā ú bá nji m atáng.

8Kó kiyé tītínī ande tī rikāen té nī tá tétsō, amáa ame ú té nī tá-m tétsō kó kiyé tītínī bē."

9Ande yāng-bā akwēn fxēn bāa, Yesu nā tá utēn Betanya. Abā nwúnn rū yī atáng. Ī si-yī ikyāen Yesu ámām tī ā tēr rū bá bē. Abā kú shā tī abā nā ú rū ka núng Lazaru unde tī Yesu kūnn nwúnn uwae kuskab.

10Ikyāen yīne ákwén Rimam tīyāng kú myae irá risū Lazaru tī abā nā ú wēn wū wēn ámá.

11Ikyāen imí, ayī si ikyāen náwū né ande yāng akwēn tēr sáen bā kú tā ú kú rū uwae kínjō uwōg Yesu.

12Ucwēfam-yī, abā ande mēmē tī rū bá uwōg Ukwāb Upom fxēn bāa, Yesu nā tá fengó rū kú bá yī Urushalima.

13Ikyāen yīne abā pyé asāen itu ú pū tī abā nā ú rū ka kyang té wū fengó. Abā nyāe irá bāa, "Nī tēb rinyí Rimam!"

14Yesu shā tu umbae íkyinnsū ú tsō ka som tsá atáng, pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa:

15"Kyén-fu ikyén ricwú bē, afu umbae Isréla! Ukwe-fu rū kú bá yī uwōg-fu tīnine. Awū tsō umbae íkyinnsū rū kú bá."

16Riyé tī ikén yīne kú nde, ande tī pūtsá Yesu núng ye-bā imbyí irá yīne bē, amáa isim tī Yesu nwúnn pú wū uwae itīcwū tí kūkō ukwe-wū tītawé abā tángsom bāa, ā nā báe irá risū ikén yīne uwae Kutsīngkén Rimam, abā ámá nā nde pú bā ikén yīne ikyāen-wū.

17Ande bā tī té Yesu tá té átsō kiyé tī awū kūnn nwúnn Lazaru, sa irá yī kyang ú rī té tág pú bā ande.

18Ikén tī nde tītawé ande yāng akwēn rū bá byír uwōg wū, si ikyāen tī abā fxēn pú bā bāa, awū nā nde wánde tī kú fur ayíb wūne.

19Tī ande tī kumbúb Farísi abā núng ikén yīne, abā kú rī té átsō bāa, "Nī núng, atī nde fob-tī kíkīn bē. Nī núng utēnse mēmē tēr pūtsá wū kú rū."

20Ande tī Helene íkī tá uwae ande tī rū ka Urushalima ikyāen tī abā rū ka fén Rimam kiyé ná ukwāb.

21Abā rū bá uwōg Filibus, awū unde wū tī rū utēn Betseda tī Galili bá. Abā rī té wū bāa, "Itsē, atī kú shā tī atī ú núng uwé Yesu."

22Filibus nwúnn ú rū ka rī té Andarawu, ámá mēmē ifaen-bā rū ka rī té Yesu.

23Yesu rī té bā bāa, "Kiyé rū bá pú yī tī ande ú núng kūkō ná Umbae Unde.

© 1995, The Bible League

24Ame kú rī té nī kubēntī, riyāen awúm ú wāen-wū awāen ahán ámén bē, sé ikén tī abā a sa wū tso ribén awū ā nde má awū nā rwa mbúb ítawé. Asití awū ā rwa mbúb ú rū pú ínjā tawé awū ú wāen awāen tīyāng.

25Kó unde tītínī tī awū a sa uwae tsi skeb risū unyāng-wū utēnse iké, awū ú shā num unyāng-wū tī kubēntī. Amáa kó unde tītínī tī awū a kú pyír unyāng-wū utēnse iké, awū ú sité unyāng tī tsi kukunn.

26Kó unde tītínī tī awū a bāa, awū nā ú nde na m wánde, awū ā pūtsá m, ikyāen tī kó akā tī ame a kyang atáng, awū umbae kufxen-m té me ú tá té átsō. Unde tītínī tī rū bá kú nde na m wánde, Itsē-m ú nda wū kūkō.”

27Yesu rī ámá bāa, "Ame kú yēr anyīng utōb tīnine. Ame ú rī aná-m bāa imí? Ame ú nde tu tī ame ú jwám Itsē-m bāa, ‘Itsē-m, sa rikāen ná kiyé wūne rū uwōg-m,' amáa ayī si ikyāen rikāen yīne né ame rū bá utēnse iké.

28Afu Itsē-m, nde ikén tī afu ú tu rūrōb ukwe-fu atáng." Tí ritsen ahán Rimam rī irá apupwen bāa, "Ame tātsó pú m rūrōb ukwe-m, ámá ame ú nde yī cwúcwo.”

29Ande tī funn tsi atáng fxēn afxenjwín-wū, ā kú rī bāa, "Imam tī tāen!" Aríkī rī bāa, "Ayī si unde tī atóm ná Rimam tī rī irá té wū!”

30Ámá Yesu rī té bā bāa, "Afxenjwín yī tī rī irá ne si-yī ikyāen ná-m bē, amáa ayī si ikyāen nánī.

31Ayīne tī si kiyé tī ā pwen utēnse rikwén. Tīnine ā mbéra ukwe ná utēnse wūne kujwó Shetann.

32Aná-m ámá, abā ú yera m nwúnn ritsen ámá ame ú shir ande mēmē rū bá yī uwōg-m.”

33Awū kú rī irá yīne ikyāen tī ande nā núng itso itīcwū tī awū ú cwū.

34Ande tī funn atáng rī té wū bàa, "Ā báe uwae icwe nátī bāa, Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi nā ú som kukunn tī unyāng. Imí tī nde tītawé afu kú rī bāa, abā nā ú ye wū nā nwúnn ritsen ú wēn wū? Umbae Unde tī afu rī ne awū si ayē?”

35Yesu rī té bā bāa, "Uwōg tī sāen kyag ú té nī tá tétsō uwae kiyé kpāng ahán cwúcwo. Kiyé wūne tī uwōg tī sāen kyag awūne té nī tá tétsō, nī kyang-nī ikyin-nī tī uwōg tī sāen pāenine tí atáng, ikyāen imí unde tī kú kyang ikyin uwae kufub ú kú núng-wū uwōg tī awū kú rū yī atáng bē.

36Ame kú rī té nī, rū uwae kínjō uwōg unde wū tī si Uwōg tī Sīsāen tí tī awū té nī tá tétsō, ikyāen tī anī ámá ā si uwōg tī sīsāen uwōg ande íkī." Isim tī Yesu rī mām irá yīne awū nwúnn ú rū ka tam uwōg tī ande nā ú núng-bā wū bē.

37Kó tī awū nde wánde tīyāng tī tsotso uwé ande, abā rū-bā uwae kínjō uwōg-wū bē.

38Ikén yīne nde ikyāen tī irá tī Ishaya báe nā ú bá kúmunn, Awū rī bāa: "Itsēkurū áyē tī rū kubēntī uwae irá tī atī rī? Afu tsō kūkō ukwe-fu. Áyē tī cwé?”

© 1995, The Bible League

39Ande bāne rū-bā uwae kínjō bē, pāngmá tī awū Ishaya rī kyī cwúcwo bāa:

40"Rimam mbúb pú wū abā ayíb, awū sa na bā kpāg risū ikyāen tī abā nā sáe tu-bā uwōg cwúcwo bē, tī abā nā kāb ye-bā irá tí utōb-bā bē. Abā pyír ú kāfe bá-bā uwōg-m Rimam tī ame nā ú nwángrū bā bē."

41Ishaya rī irá yīne ikyāen imí awū núng pú wū kūkō ukwe ná Yesu ámá ú kú rī irá risū-wū.

42Kó tī ayī si ahán, ande tī uwé utēn yāng-bā akwēn rū uwae kínjō uwōg Yesu. Amáa ikyāen tī abā kú kyén ikyén ricwú ande tī kumbúb Farísi, ā rī-bā irá íkī risū-yī bē. Abā kú kyén ricwú bāa, abā nā ú jāe bā jāe kusóg Rimam.

43Abā kú shā tī ande ú núng bā skeb pú bā tī Rimam núng bā.

44Uwōg ne Yesu yā iskin bāa, "Kó unde tītínī tī awū a rū uwae kínjō uwōg-m, si-yī nyáng ame ámām tī awū rū uwae kínjō uwōg-m bē, awū rū uwae kínjō uwōg unde tī tōm me tōm bá ámá.

45Kó unde tītínī tī a núng m tí ayíb, awū núng unde tī tōm me tōm bá.

46Ame sáng bá uwae utēnse iké ikyāen tī ame ú si uwōg tī sāen, ikyāen tī kó unde tītínī tī a rū uwae kínjō uwōg-m awū nā ā som-wū uwae kufub cwúcwo bē.

47Kó unde tītínī tī a fxēn irá tī ame kú rī ú pūtsá-wū ayī bē, awū ú sáng uwae rikwén. Ī si-yī ame tī ú pwen wū rikwén bē. Ame sáng bá-m utēnse ikyāen tī ame nā ú pwen ande rikwén bē, ī si ikyāen tī ame ú sa na bā unyāng.

48Kó unde tītínī tī a pyír irá ná-m ú pae mbé-wū irá tī ame kú rī té wū bē, rikwén ú ye wū. Ayī si irá tī ame kú rī té wū tī ú ye wū usir tī rícwūnnkyī.

49Irá yī tī ame kú rī, ame kú rī-m ayī tí risū-m bē, ī si awū Itsē-m tī tōm me rū bá, awū tī nda m irá tī ame ú rī.

50Ame núng pú m ámá bāa, irá tī Itsē-m rī si ikén tī kú sa na ande unyāng tī tsi kukunn. Irá tī ame kú rī si ikén tī awū Itsē rī té m bāa, ame nā rī."

Yohana 13

1Ayī tsítsí usir kínjō tī Mbayahuda ú cī ukwāb tī ā kú kūnn yī bāa Páska. Yesu núng ye pú wū bāa, kiyé nā rū bá pú yī tī awū nā ú yá utēnse wūne tā tī awū nā ú kāfe tsō tí yī uwōg Itsē-wū. Tí tī kucang awū sité uré risū ande-wū tī tá utēnse iké, amáa tīnine awū ú tātsó bā bāa, uré-wū ayī nā sité-yī itīkunntsi bē.

2Usir jwó uréb Yesu tí ande wū rijwēr asū ifaen tá uwōg ikén tī cī. Shetann sáng mām pú wū utōb Yahuda umbae Siman Iskáríyoti bāa, awū nā ú ye Yesu jāeb cī.

3Yesu núng pú wū bāa, Itsē-wū Rimam nā sa na pú wū awū kūkō risū ikén mēmē. Awū núng pú wū bāa, awū nā rū uwōg Rimam bá, ámá nā ú kāfe kú rū tí yī uwōg Rimam.

© 1995, The Bible League

4Tī abā funn atáng, awū nwúnn uwōg tébur ú tūnn kútúpwá wū tī sī tsō ú pú kútúpwá íkī cwun umbyí.

5Awū sa ámbyī yāen sī uwae kitú ú kú jwó na ande-wū afxen ú kú pū kútúpwá tī awū pū kyāe sáng umbyí-wū, kú fén wām yī atáng.

6Tī awū rū bá fob uwōg Siman Bitrus, Siman Bitrus rī té wū bāa, "Afu tī si Itsēkurū-m, afu ú jwó na m afxen áné?”

7Yesu rī té wū bāa, "Ikén tī ame kú nde ne, afu núng-fu umbyí-yī kéka bē. Kiyé rū kú bá tī afu ú bá núng ye.”

8Bitrus rī bāa, "Ame ú cwé-m tī afu nā jwó na m afxen bē, kó kiyé tītínī!" Yesu rī té wū bāa, "Asití ame a jwó ná-m afu afxen bē, afu ú si-fu unde tī aná-m cwúcwo bē.”

9Siman Bitrus rī té wū bāa, "Itsēkurū-m ayī a si ahán, jwó-fu kūm afxen-m ámām bē, ame kú jwám fu, jwó fā tí ajwó-m tí risū-m mēmē!”

10Yesu rī bāa, "Asití unde a jwó pú wū ijwē, awū sāen pú wū, awū ú jwó-wū ijwē mēmē cwúcwo bē, sé afxen-wū ámām. Mēmē-nī si ande tī sīsāen, nyáng unde kínjō ámām tī sāen-wū sāen bē.”

11Yesu núng ye pú wū unde tī ú ye wū jāeb cī. Ayīne si ikén tī nde tītawé awū rī bāa, "Mēmē-nī si ande tī sīsāen, kūm unde kínjō ámām tī sāen-wū sāen bē.”

12Isim tī awū jwó mām fé afxen-bā, awū pū kútúpwá-wū sī tī rimēnn ú kāfe rū ka som tí uwōg tī som-wū risū tébur atáng ú rang bā bāa, "Anī núng ye imbyí ikén tī ame nde té nī ne a?

13Anī kú kūnn me bāa, Kúkwén, ú kú kūnn me bāa, Itsēkurū. Ayī nyang tímambē, ikyāen imí ayī si ahán árá.

14Ame tī si Itsēkurū-nī tí kúkwén-nī, amáa ame jwó na nī afxen. Ayī nyang skeb tī anī ámá ā jwó na átsō afxen.

15Ame tātsó pú m anī fengó ikyāen tī anī nā ā nde pāngmá tī ame nde té nī.

16Ame kú rī té nī kubēntī, upyí skeb-wū unde tī tōm wū tōm bē.

17Tī anī núng pú nī ikén yīne, asití anī nde wánde té yī anī ú tsēn utōb tímambē.

18"Irá tī ame kú rī ne si-yī ikyāen irá nánī mēmē bē. Ame núng pú m ande tī ame tsítsáb. Ámá ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, ‘Unde tī cī wúcī-m kāfe unde tī riká-m.' Irá ayīne ú kúmunn kéng.

19Ame kú rī té nī irá yī tītawé tī ayī ú bá nde, ikyāen tī kiyé tī ayī a rū bá nde, anī ú rū kubēntī bāa, Ame nā si unde tī ame si.

20Ame kú rī té nī kubēntī bāa, kó unde tītínī tī a kyangté unde tī ame a tōm, awū kyangté pú wū ame ámá. Kó unde tītínī tī ā kyangté m ámá awū kyangté pú wū unde tī tōm me sáng bá utēnse.”

© 1995, The Bible League

21Isim tī Yesu rī irá yīne anyīng yēr wū utōb tímambē, ámá awū rī té bā pāenine bāa, "Ame kú rī té nī kubēntī, unde kínjō uwae-nī ú ye-m jāeb cī.”

22Ande tī pūtsá-wū kú sáe átsō sáe átsō ú núng-bā unde wū tī Yesu kú rī irá risū-wū bē.

23Kínjō uwae ande rijwēr asū ifaen abā, unde wū tī Yesu cwé fé irá risū-wū bē, som fēr Yesu.

24Siman Bitrus sam unde wūne kujwó ú jwám wū bāa, "Rang Yesu bāa, áyē tī awū kú rī irá yīne risū wū?”

25Ámá unde wū ko rū ka fēr Yesu ú rang wū bāa, "Itsēkurū, unde wū si ayē?”

26Yesu rī bāa, "Unde tī ame a sa burédi tī tá kujwó-m kwa ú sa na wū, awū tī si unde wū tī ú sa m jāeb cī." Ámá awū sa burédi ú kwa ú sa na Yahuda umbae Siman Iskáríyoti.

27Tí ritsen tī Yahuda mbéra burédi yī, Shetann sáng ka riyāen utōb-wū. Yesu rī tē wū bāa, "Nde tī kife tí nde ikén tī afu kú shā tī afu ú nde ne!”

28Ande tī tsítsí tī tá risū tébur atáng núng ye-bā imbyí irá yī tī Yesu rī té wū ne bē.

29Tī ayī si Yahuda tī ye sú ukyíg aser-bā, aríkī uwae-bā kú táng bāa, Yesu nā rī té wū bāa, awū nā rū tī awū nā rū ka jāeb ikén tī abā kú shā ikyāen ná ukwāb ayī, kó awū nā rī té wū bāa, awū nā shā kíkīn nā na ande tī rikāen.

30Tī Yahuda mbéra kubyī burédi yī uwōg Yesu, awū nwúnn ú rū yé yī ise. Uwōg byi kyī pú wū.

31Isim tī Yahuda rū mām pú wū, Yesu rī bāa, "Kiyé rū bá pú yī tī Rimam ú tsó rūrōb ukwe-wū uwōg Umbae Unde. Umbae Unde ámá ú tsó rūrōb ukwe-wū na Rimam ámá,

32Asití Rimam a kú tu rūrōb uwōg umbae-wū tīnine, ayī ú tsi-yī tsi bē Rimam ú pú wū rū yī uwōg tī awū tí risū-wū kú som atáng ú nda wū riyinn tí rūrōb atáng.

33Anyīsū-m ayī tsítsí kiyé kpāng tī ame té nī tá tétsō. Pāngmá tī ame rī té ande ndufu, ame kú rī té nī tīnine ámá bāa, anī ú shā rifab-m, amáa anī ú ka fob-nī uwōg tī ame kú rū yī atáng bē.

34Icwe tīshé tī ame sa kú na nī si tī nī ye uré tétsō. Itso uré tī ame ye té nī, nī ye uré tétsō ámá.

35Asití anī a kú ye uré tétsō ande mēmē ú núng ye bāa, anī nā si ande tī kú pūtsá-m.”

36Siman Ritrus rang wū bāa, "Afu kú rū-fu yī akā Itsēkurū-m?" Yesu rī té wū bāa, "Uwōg tī ame kú rū yī atáng, afu ú pūtsá fob-fu ame tīnine bē, afu ú bá pūtsá m usir íkī.”

37Bitrus rang wū bāa, "Itsēkurū-m, imí tī ú nde tītawé ame ú pūtsá-m afu tīnine bē? Ame cwé tī ame ú cwū ikyāen ná fu!”

© 1995, The Bible League

38Yesu rī té wū bāa, "Afu rī bāa, afu nā cwé tī afu nā ú cwū ikyāen-m áné? Ame kú rī té fu kubēntī, utítáng ne, afu ú rī tsó atsēpú itā bāa, afu nā núng-fu ame bē, tītawé mbakúnn ú tā irá."

Yohana 14

1Yesu té bā bāa, "Nī yēr-nī anyīng utōb bē. Rū uwae kínjō uwōg Rimam! Rū uwae kínjō uwōg-m ámá.

2Uwōg tīsom munnáe kununn Itsē-m akwēn, ámá ame kú rū tī ame ú rū ka kyāe na nī uwōg. Á bāa, ayī nā si-yī ahán bē, ame ú rī té pú m anī.

3Isim tī ame a rū ka kyāe mām pú m uwōg wū ikyāen ná nī, ame ú kāfe rū bá pū nī rū yī uwōg tī ame tá atáng, ikyāen tī uwōg tī ame som atáng anī ámá ā som atáng.

4Uwōg tī ame kú rū yī atáng, anī núng pú nī fengó."

5Toma rī té wū bāa, "Itsēkurū, atī núng-tī uwōg tī afu kú rū yī atáng bē, atī ú nde rímāng tītawé ú núng fengó?"

6Yesu rī té wū bāa, "Ame tī si fengó, ame tī si kubēntī, ame tī si unyāng. Unde íkī tá-wū tī awū ú rū ka uwōg Itsē-m bē, sé ikén tī awū a rū tsá uwōg-m.

7"Asití anī a núng ye pú nī ame, anī ú núng ye pú nī Itsē-m ámá. Ikén tī tsi tīne rū fé yī uwé anī núng ye pú nī awū ú núng pú nī wū tí ayíb ámá."

8Filibus rī té wū bāa, "Itsēkurū, tātsó tī Itsē-fu awū. Ayīne ámām tī si ikén tī atī kú shā."

9Yesu rī bāa, "Filibus, ame té nī tā tétsō tī kucang akwēn, ámá afu núng ye-fu ame kéka bē a? Kó unde tītínī tī awū a núng pú wū ame, awū núng pú wū Itsē-m awū ámá. Ímí tī nde tītawé afu jwám bāa, ame nā tātsó nī Itsē-m awū?

10Filibus, afu rū-fu uwae kínjō bāa, ame tá uwae Itsē-m, Itsē-m tá uwae-m, bē a? Irá tī ame kú rī té nī rū yī uwōg-m bá bē. Ayī si awū Itsē-m tī tá uwae-m, tī kú nde wánde-wū uwae ijwē-m.

11Nī rū kubēntī té irá tī ame rī té nī bāa, ame tá uwae Itsē, awū Itsē ámá tá uwae-m. Kó asití anī a ú rū-nī uwae kínjō ikyāen irá-m yīne bē, nī rū uwae kínjō ikyāen wánde tī ame kú nde tī kú tsó kūkō na Rimam.

12"Ame kú rī té nī kubēntī bāa, kó unde tītínī tī a rū uwae kínjō uwōg-m, awū ú nde ikén tī ame kú nde ámá. Awū ú nde wánde tī skeb aná-m skeb ámá, ikyāen imí ame kú rū yī uwōg Itsē-m.

13Ámá kó ikén tītínī tī anī ajwám yī rinyí-m mēmē, ame ú nde yī ikyāen tī ande nā ú nda Itsē-m kūkō ikyāen Umbae-wū.

14Asití anī a jwám kíkīn yī rinyí ná-m, ame ú nde yī na nī.

15"Asití anī a ye uré té m anī ú ye sú icwe tī aná-m.

© 1995, The Bible League

16Ame ú jwám Itsē-m, awū ú nda nī unde tī ú rī bōm nī utōb ú té nī ú som tétsō itītsikunn-yī tá-yī bē. Awū si Kusung ná Rimam, awū tī kú tātsó ande kubēntī.

17Ande tī utēnse wūne ú kyangté fob-bā awū bē, ikyāen imí abā sáe tu-bā wū bē, ú núng ye fob-bā wū bē. Amáa anī núng pú nī awū ikyāen imí awū ú bá té nī som tétsō ú kú som uwae utōb-nī.

18Ikyāen ná yīne, ame ú yá nī tā-m uwae rikāen-nī bē. Ame ú kāfe bá tu nī.

19Ayī ú tsí-yī tsí bē ande tī utēnse ú núng-bā uwé-m cwúcwo bē, amáa anī ú núng uwé-m. Ámá ikyāen tī ame som tí usēr, anī ámá ú som tí usēr.

20Rū bá fob usir wū anī ú núng ye bāa, ame tá uwae Itsē-m. Anī ú núng ámá bāa, anī tí risū-nī tá uwae-m, ame ámá tá uwae-nī.

21"Kó unde tītínī tī a paembé Icwe-m ú kú náe risū ribén té yī, ayī si unde wūne tī sité uré té m. Unde tī kú ye uré té m, Itsē-m ú ye uré té wū. Ame ámá ú ye uré té wū ú tsó risū-m uwōg-wū."

22Uwōg ne Yahuda rang bāa, "Itsēkurū, ayī ú nde rímāng tī afu ú tsó risū-fu uwōg-tī ú tsó-fu risū-fu uwōg ande tī utēnse bē?" Yahuda tī rang irá yīne si-wū Yahuda Iskáríyoti bē, awū si Yahuda íkī.

23Yesu rī té bā bāa, "Kó unde tītínī tī a kú ye uré té m, awū ú náe risū ribén té irá-m tī ame kú rī. Itsē-m ú ye uré té wū, ámá ame tí Itsē-m ú rū bá té wū som tétsō.

24Kó unde tītínī tī a kú náe-wū risū ribén té irá ná-m bē, awū ye-wū uré té me bē. Nī tángsom ámá bāa, irá tī anī fxēn uwōg-m ne si-yī aná-m bē, ayī rū uwōg Itsē-m tī tōm me tōm bá.

25"Irá yīne ame kú rī té nī tí kiyé tī ame té nī tá tétsō tí atáng.

26Unde tī ú rū bá ndeya nī, awū Kusung tī Itsē-m Rimam ú tōm bá yī rinyí-m, awū ú kwén tātsó nī ikén mēmē, awū ú tángsom na nī ikén tī ame rī té nī mēmē.

27"Tīnine, ame kú nda nī kujīmshwur. Itso kujīmshwur wūne si-yī pāngmá aná utēnse bē. Ikyāen ná yīne, nī yēr-nī anyīng utōb bē, nī kyén-nī ikyén ricwú bē.

28Anī fxēn ame rī té nī bāa, ame na kú rūrū, ámá ame nā ú kāfe rū bá tí uwōg-nī. Asití anī a ye uré té m anī ú tsēn utōb tī ame kú rū yī uwōg Itsē-m, ikyāen imí awū Itsē-m skeb pú wū ame.

29Irá yīne ame rī té pú m anī tīnine, tí tī ikén yī nde-yī kéka bē, ikyāen tī kiyé tī ayī a rū bá kú nde anī ú núng bāa, irá-m nā si kubēntī.

30Ame ú rī-m irá kūkō té nī cwúcwo bē, ikyāen imí awū Shetann, awū tī kú náe ukwe uwae utēnse ne rū kú bá. Awū sité-wū kūkō íkī risū-m bē,

31amáa ame kú shā tī ande tī utēnse ā núng ye bàa, ame nā ye uré té Itsē, kú nde ikén tī awū rī té m mēmē. "Nī nwúnn tī tī rū uwōg íkī."

© 1995, The Bible League

Yohana 15

1"Kubēntī, ame si pāngmá kutúkū ánab tī tīnyang. Itsē-m tī si unde tī risāen.

2Kujwó kutúkū tī a kú wāen-wū awāen bē, Itsē-m ú pyéra wū rūrū. Ámá awū kú kyāenyang ajwó tī kú wāen awāen tī ayī nā wāen awāen kōra fā.

3Anánī, ā kyāe nyang pú bā anī yī fengó ná irá tī ame kwén na nī.

4Nī tsikunn tí kú ren risū té m, ame ámá ú tsi kunn tī kú ren risū té nī. Kujwó kutúkū tī a ren fā-wū té rimēnn kutúkū wū bē, ú wāen fob-wū awāen bē. Ayī si ahán ámá, asití anī a ren fā-nī té m bē, anī ú wāen fob-nī awāen bē.

5"Ame tī si rimēnn kutúkū wū, anī ámá tī si akyikya-wū. Kó unde tītínī tī awū a ren té m, ame ámá ú ren té wū, awū ú nde ikén tī tīnyang pāngmá kujwó kutúkū tī kú wāen awāen tímambē. Ámá asití anī a kantā té m anī ú nde fob-nī kíkīn íkī bē, sé ikén tī ame a té nī tā tétsō.

6Asití unde a kantā té m, ā ú sa jwunn tíka, awū ú wām béb. Akyikya kutúkū tī pāngmá ayīne, ā kú byír yī rū ka jwunn sī uwae urwā, ayī kú ten mbúmbúb.

7Asití anī a ren risū té m ú ye sú irá-m uwae utōb-nī, anī ú nde ye tī anī ú jwám ikén tī anī kú shā mēmē, ámá ā ú nde yī na nī.

8Ikén tī kú nda Itsē-m kūkō tí rūrōb si tī anī ú wāen awāen tímambē. Ayīne tī kú tātsó ámá bāa, anī nā si pú nī ande tī aná-m tī kubēntī.

9Ame sité uré té nī pāngmá tī Itsē ye uré té m. Nī tsikunn tí uwae uré tī aná-m yīne.

10Asití anī a kú náe risū ribén té icwe-m, anī ú tsikunn tí kú som usom uwae uré tī aná-m, pāngmá tī ame náe risū ribén té icwe ná Itsē-m ú tsikunn tí kú som usom uwae uré tī anáwū ámá.

11"Ame rī té pú m nī irá risū uré yīne ikyāen tī utōb tí tsēn ná-m ā tá uwae utōb-nī. Tí ikyāen tī utōb tī tsēn-nī ā tsi tī rimunn.

12Ame kú fwā nī kusen bāa, nī tsikunn tí kú ye uré tétsō, pāngmá tī ame ye uré té nī.

13Uré tī siskeb pátág tī unde ú ye té arwán-wū si tī awū ú cwū ricwú ikyāen-bā.

14Asití anī a nde wánde té irá tī ame rī té nī, anī si arwán-m.

15Ame kú kūnn-m anī bāa apyí cwúcwo bē, ikyāen imí upyí kú núng-wū ikén tī unde tī kununn-wū kú nde bē. Tīnine ame ú kūnn nī bāa arwán-m. Ayīne si ikén tī nde ame rī té pú m anī mēmē irá tī ame fxēn uwōg Itsē-m.

16Ī si-yī anī tī tsáb m bē; ame tī tsáb nī ú tōm nī atóm bāa, anī nā rū ka wāen awāen, awāen tī ú tsi kukunn. Ayīne si ikyāen tī Itsē-m ú nda nī ikén mēmē tī anī jwám uwae rinyí-m.

17Nī fxēn irá tī ame kú rī té nī: Nī ye uré té átsō.

18"Asití ande tī utēnse a sa nī kuka, nī tángsom bāa, abā nā sa m kuka tītawé.

© 1995, The Bible League

19Á bāa, anī nā si ande tī utēnse, abā ú ye uré té nī ikyāen imí anī ú si ande tī anábā. Amáa ame tsábra nī rū yé pú m uwae-bā, anī ámá si-nī aná utēnse cwúcwo bē, ayīne tī si ikén tī nde tītawé abā kú sa nī kuka.

20Nī tángsom té irá tī ame rī té nī kutē bāa, upyí nā kō skeb-wū unde tī kununn-wū bē. Ande abā tī nda m rikāen, abā ú nda kāng nī rikāen ámá. Ande tī a náe risū ribén té irá tī aná-m, abā ú náe risū ribén té irá tī anánī ámá.

21"Mēmē rikāen tī abā ú nda nī si ikyāen tī anī si ande tī aná-m, ikyāen imí abā núng-bā unde wū tī tōm me rū bá bē.

22Á bāa, ame nā rū bá rī-m irá té bā bē, riraen ná ikéntītíbī ú tá-yī ukwae-bā bē. Amáa tī ame rū bá pú m ne, abā si-bā tí kufur íkī risū ikéntītíbī-bā cwúcwo bē.

23Kó unde tītínī tī awū a sa m kuka awū sa pú wū Itsē-m kuka ámá.

24Á bāa ame nā nde-m wánde íkī kitángpwā-bā tí unde íkī nde fob-wū kéka bē, riraen íkī tá-yī ukwae-bā bē. Amáa tīnine abā núng pú bā ikén tī ame nde, ámá abā pyír m tí Itsē-m mēmē ú sa tī kuka.

25Ayī si kéng tī ikén yīne ú nde, ikyāen tī ikén tī ā báe uwae Kutsīngkén ná Icwe-bā nā ú kúmunn. Ikyāen imí ā báe atáng bāa, ‘Abā sa me kuka sa ámén, imbyí-yī tá-yī bē.’

26"Nī tángsom bāa, unde tī ú ndeya nī ya rū kú bá. Awū Kusung tī rū uwōg Itsē kú bá ú tsó nī irá tī kubēntī. Ame a ka pú m uwōg Itsē-m, ame ú tōm wū rū bá uwōg-nī, ámá awū ú sa na ande núng irá tī kubēntī risū-m.

27Anī ámá si ande tī ú rī irá risū-m ámá, ikyāen imí anī té m som tétsō tī kucang rū bá kú fob tīnine.

Yohana 16

1"Ame rī irá yīne té nī ikyāen tī kiyé tī rikāen yī a rū bá tu nī, anī nā kāfe-nī tí isim bē.

2Abā ú jāe nī rū yé uwae kusóg Rimam-bā. Amáa kiyé ú bá tī asití unde a wēn nī, awū ú kāb riyāen utōb-wū bāa, awū nā kú nde ikén tī Rimam kú shā.

3Abā ú nde ikén yīne té nī ikyāen imí abā núng-bā Itsē-m bē, ā núng-bā ame bē ámá.

4Amáa ame rī té nī irá yīne ikyāen tī kiyé tī abā a rū bá kú nde nī ikén yīne, anī ú tángsom bāa, ame nā rī té pú m anī. "Tī kucang ame rī té-m anī irá yīne bē, ikyāen imí ame té nī tá tétsō.

5Amáa tīnine ame kāfe kú rū tí yī uwōg unde wū tī tōm me rū bá. Ame kú rū, amáa kó kínjō uwae-nī rang-wū ame uwōg wū tī ame kú rū yī atáng bē.

6Utōb-nī ndembéb ndembéb ahán ikyāen irá yīne tī ame rī té nī.

© 1995, The Bible League

7Amáa ame kú rī té nī kubēntī, ayī nyang skeb uwōg-nī tī ame ú rū, ikyāen imí asití ame a rū-m bē unde tī ú ndeya nī ú rū bá-wū uwōg-nī bē. Amáa asití ame a rū, ame ú tōm wū rū bá yī uwōg-nī.

8Kiyé tī awū ú rū bá, awū ú tātsó ande irá tī kubēntī ikyāen tī abā nā núng ye ikén tī si ikéntītíbī, tí ikén tī si ikén tī tīnyang uwé Rimam. Abā ú rū bá núng ye bāa, rikwén ná Rimam nā rū kú bá risū-bā.

9Awū ú tātsó bā bāa, abā nā nde ikéntītíbī ikyāen imí abā rū-bā uwae kínjō uwōg-m bē.

10Awū ú tātsó bā bāa, ame nā si unde tī kubēntī ikyāen imí ame ú nwúnn kāfe rū tí uwōg Itsē-m. Anī ú núng-nī uwé-m cwúcwo bē.

11Awū ú tātsó bā bāa, Rimam nā ú pwen utēnse wūne rikwén ikyāen imí awū pwen mām pú wū rikwén risū unde wū tī náe ukwe uwae utēnse wūne.

12"Ame sité irá kō kēn tág tī ame ú rī té nī amáa asití ame a rī tág yī tīnine, anī ú ye sú fob tág-nī ayī bē.

13Kiyé tī Kusung Rimam a rū bá, awū tī kú tātsó ande irá tī kubēntī Rimam, awū ú sa na nī núng ye irá tī kubēntī risū ikén mēmē. Awū ú rī-wū irá tí risū-wū bē, ámá awū ú rī irá risū ikén tī awū fxēn uwōg Rimam.

14Awū ú nda m rūrōb ukwe ikyāen imí ikén tī awū ú rī té nī mēmē, awū ú sa rū yé ikén tī aná-m.

15Ikén tī Itsē-m sité mēmē, si aná-m. Ayī tī si ikén tī nde tītawé ame rī bāa, Kusung Rimam nā ú sa ikén tī si aná-m ú sa tātsó nī.

16"Ayī ú tsi-yī tsi bē anī ú núng-nī uwé-m cwúcwo bē, amáa uwae kiyé kpāng isim-yī anī ú núng uwé-m."

17Aríkī uwae ande tī pūtsá wū rang átsō irá bāa, "Imbyí irá ayīne si imí tí awū kú rī té tī bāa, 'Ā pājí kpāng anī ú núng-nī uwé-m bē, ā pājí anī ú bá núng uwé-m.' Ayī nā si ikyāen tī awū nā kú rū yī uwōg Itsē.

18Imbyí irá yīne bāa imí? Ámá imbyí ná irá yīne tī awū kú rī bāa, 'Uwae ná kiyé kpāng,' bāa imí? Atī núng ye-tī imbyí irá tī awū kú rī yīne bē."

19Yesu núng pú wū tī abā kú shā tī abā nā ú rang wū irá yīne. Awū rī té bā bāa, "Ame rī bāa, ayī tsi-yī tsi bē anī nā ú núng-nī uwé-m bē, amáa isim kiyé kpāng anī nā ú núng m. Ayīne tī si ikén tī anī kú rang átsō irá risū-yī bē a?

20Ame kú rī té nī kubēntī, anī ú jwúb irá ú tén átēn sī ayíb. Ande tī núng-bā ame bē ú tsēn utōb. Ámá isim-yī, utōb-nī tī tībyīr ú kāfe utōb tītsēn.

21Undá tī kú pwé umbae kú byīr utōb ikyāen imí, kiyé ná rikāen tī ngwā náwū rū bá pú yī. Ámá isim tī awū a mbae mām pú wū umbae-wū, awū kú munnjí tí rikāen tī awū ngwā, ikyāen imí awū kú tsēn utōb tī ā mbae umbae rū bá pú bā ise.

© 1995, The Bible League

22Ayī si ahán ámá té nī. Anī kú byīr utōb tīnine, amáa kiyé kú bá tī ame ú bá núng kyī uwé-nī. Uwae kiyé wū utōb-nī ú tsēn tímambē. Utōb tī tsēn ayī, unde íkī ú fxāen mbé fob-wū ayī bē.

23"Kiyé tī usir wū a rū bá, anī ú jwám-nī ame ikén íkī bē. Ame kú rī té nī kubēntī, ikén tī anī a jwám uwōg Itsē-m yī rinyí ná-m mēmē, awū ú nda nī.

24Rū bá kú fob tīnine anī jwám-nī awū kíkīn yī rinyí-m kéka bē. Nī jwám wū, ikyāen tī utōb tī tsēn-nī ā tsēn tág.

25"Ame rī té pú m anī irá yīne tí uwae irá tī súnn. Amáa kiyé rū kú bá tī ame ú rī-m irá risū Itsē wū uwae irá tī súnn cwúcwo bē, amáa ame ú rī irá té nī risū-wū tí uwae irá tī pāenine.

26Kiyé tī usir wū a rū bá, anī ú jwám wū tí ajwó-nī yī rinyí-m. Ayī ú si-yī kéng tī ame nā ú jwám wū ikyāen irá-nī bē.

27Ikyāen imí awū Itsē-m tí risū-wū sité uré té nī. Awū ye uré té nī ikyāen imí anī ye uré té me ú rū pú nī uwae kínjō bāa, ame nā rū uwōg-wū nā bá.

28Ayī si kubēntī tī ame rū uwōg Itsē-m bá sáng uwae utēnse wūne árá. Tīnine ame yá utēnse kú tā ú kāfe kú rū tí yī uwōg Itsē."

29Amáa ande tī pūtsá wū rī té wū bāa, "Enhéen! Tīnine afu kú rī irá fāng ú kú rī-fu irá tí uwae itīsúnn bē.

30Atī núng ye pú tī tīnine bāa, afu nā núng pú fu ikén mēmē. Afu núng ikén tī ande kú kāb uwae utōb-bā tītawé abā ú rang fu irá risū-yī. Ayīne sa na tī rū uwae kínjō bāa, afu nā rū uwōg Rimam bá árá."

31Yesu rī té bā bāa, "Áné! Anī rū pú nī uwae kínjō tírī a?

32Kiyé rū kú bá, kubēntī, kiyé wū rū bá mām pú wū tī mēmē-nī ú tēr shag. Kó unde tītínī uwae-nī ú kāfe rū yī uwae kununn-wū, ámá anī ú yá m tā kūm ame kínjō-m ámām. Amáa ame ú si-m kínjō-m bē, ikyāen imí awū Itsē-m té m tá tétsō.

33Ame rī irá yīne té nī ikyāen tī uwae ijwē tī ren tī anī ren té m anī ú tu utōb tī náe ribén uwōg-m. Utēnse ú nda nī rikāen. Amáa nī tsi tí ribōm utōb. Ame cī pú m riká risū utēnse wūne."

Yohana 17

1Isim tī Yesu rī mām fé irá yīne, awū pū ayíb tsō yī apupwen ú rī bāa, "Itsē, kiyé rū bá pú yī, sa na ande tī abā núng ye rūrōb ukwe ná Umbae-fu, ikyāen tī Umbae-fu ú tātsó ande rūrōb ukwe tī anáfu ámá.

2Afu tī sa na wū kūkō risū ande mēmē tī afu sa bā na wū kujwó.

3Unde tī sité unyāng tī tsi kukunn, awū ú núng ye fu Rimam, afu ámām tī si Rimam tī kubēntī. Cwúcwo, awū ú núng ye ame Yesu Kristi tī afu tōm rū bá.

© 1995, The Bible League

4Uwae utēnse wūne, ame tātsó pú m ande rūrōb ukwe-fu. Ame nde tág pú m wánde tī afu sa na m bāa, ame nā nde.

5Tīnine ámá, Itsē-m, cwé na m tī m kāfe bá sáng rūrōb ukwe-fu ú té fu som té átsō uwae riyinn tī anáfu, pāngmá tī ame té fu som uwōg tī rūrōb té átsō kutē, tītawé utēnse wūne bāg.

6"Ame sa fu tātsó pú m ande-fu, abā tī afu pū bā rū yé uwae utēnse wūne ú pū na m kujwó. Abā si anáfu, afu tī pū bā na m. Abā ámá náe pú bā risū ribén té irá-fu.

7Tīnine abā rū bá núng pú bā bāa, mēmē ikén tī afu sa na m nā rū uwōg-fu bá.

8Ame sa irá tī afu rī té m tsag té bā, abā ámá paembé yī. Abā núng pú bā bāa, ayī nā si kubēntī tī ame rū uwōg-fu bá, ámá abā rū uwae kínjō bāa, afu tī nā tōm me.

9"Ī si abā tī ame kú jwám fu risū-bā. Ame kú jwám-m afu risū ande tī utēnse bē, amáa ame kú jwám fu risū ande tī afu pū na m kujwó, ikyāen imí abā si anáfu.

10Mēmē ande bā tī si aná-m si anáfu. Ayī si ahán ámá mēmē ande abā tī afu sité si aná-m ámá. Uwōg nábā, ande kú núng kūkō ukwe-m uwae wánde tī anábā.

11Tīnine ame rū kú bá yī uwōg-fu. Ame ú tá-m uwae utēnse cwúcwo bē, amáa abā ú tá tí uwae utēnse. Itsē-m, afu ámām tī si Rimam, núng kyī bā nyinyang té kūkō ná rinyí-fu, ayī kūkō tī afu sa na m ámá, ikyāen tī abā ā si ikén kínjō pāngmá tī ame té fu si ikén kínjō.

12Kiyé tī ame té bā tá tétsō, ame ye sú bā nyinyang té kūkō ná rinyí-fu, ayī rinyí tī afu sa na m. Ame núng kyī bā, ámá kó kínjō uwae-bā yagtā-wū bē, sé kūm awū unde tī ayī si kéng tī awū nā tenjiji ámām. Anáwū ámá si ahán ikyāen tī irá tī ā báe uwae kutsīngkén kutē nā kúmunn kéng.

13Tīnine ame rū kú bá yī uwōg-fu, ámá ame kú rī irá yīne kiyé tī ame tá tí uwae utēnse ikyāen tī abā nā ú tu utōb tī tsēn ná-m uwae utōb-bā, tī abā nā tu yī tí rimunn-yī.

14Ame sa irá tī anáfu rī té pú m abā. Ande tī utēnse pyír irá-bā ikyāen imí abā si-bā aná utēnse bē, pāngmá tī ame si-m aná utēnse bē ámá.

15Ame kú jwám-m afu tī afu nā pū bā rū yé uwae utēnse bē, amáa ame kú jwám fu tī afu nā núng kyī bā ikyāen tī awū kusung tītíbī nā nde-wū abā kíkīn bē.

16Abā si-bā aná utēnse bē pāngmá tī ame si-m aná utēnse bē ámá.

17Tātsó bā irá tī kubēntī ikyāen tī abā nā ā si ande tī anáfu ámām.

18Pāngmá tī afu tōm me rū bá yī utēnse, ame tōm bā rū ka sáng kitángpwā ande tī utēnse ámá.

19Ame sa unyāng-m kú na fu kujwó, ikyāen tī abā ámá ā sa unyāng-bā na fu.

20"Ame kú jwám-m afu ikén yīne ikyāen ande bāne ámām bē, amáa ikyāen ande mēmē tī ú a rū uwae kínjō uwae irá tī abāne ú tsag té bā.

© 1995, The Bible League

21Ame kú jwám tī mēmē-bā nā si ikén kínjō. Itsē-m, ame kú jwám fu bāa, abā nā ren tétsō uwōg-tī, pāngmá tī afu tá uwae-m, ame ámá tá uwae-fu. Ame kú jwám yīne ikyāen tī ande tī utēnse nā ú rū uwae kínjō bāa, afu tī nā tōm me rū bá.

22Pāngmá tī afu nda m rūrōb ukwe, ame nda bā rūrōb ukwe ámá ikyāen tī abā nā si ikén kínjō pāngmá tī ame té fu si ikén kínjō.

23Pāngmá tī afu tá uwae-m, ame ámá tá uwae-bā, ikyāen tī abā mēmē-bā ā si ikén kínjō rikāen. Tí fengó wūne, ande tī utēnse ú núng bāa, afu tī nā tōm me, ámá afu nā sité uré té bā pāngmá tī afu nā sité uré té m.

24"Itsē-m, ande bāne tī afu pū bā na m, ame kú shā tī abā nā tá té m uwōg tī ame tá ataṅg, tī abā nā núng kūkō riyinn ná ukwe-m, ayī riyinn tī afu sa na m, ikyāen imí afu ye uré té m tí tī utēnse wūne bāg kékā bē.

25Itsē-m, afu tī kú nde nyáng ikén tī kubēntī ámām, ande tī utēnse núng-bā afu bē, amáa ame núng pú m afu. Ande-fu abā ne núng pú bā ámá bāa, afu tī nā tōm me.

26Ame sa fu tātsó bā, ámá ame ú tsi kunn tī kú sa fu tātsó bā, ikyāen tī uré tī afu sité yī té m ā tá uwōg-bā ámá, tí ame ámá ú tá uwae-bā."

Yohana 18

1Isim tī Yesu jwám mām pú wū Rimam, awū tí ande tī pūtsá wū nwúnn uwōg wū ú yen ukab tī Kidurunn. Abā rū ka sáng uwae rúkōng íkī tī tá uwōg wū.

2Yahuda, unde tī kú shā tī awū ye Yesu jāeb cī, núng pú wū uwōg wū ikyāen imí Yesu tí ande tī kú pūtsá wū ú kú rū bá kób uwōg wūne.

3Amáa Yahuda wū rū ka uwōg ande tī kumbúb Farísi, tí ande tī uwé ákwén Rimam tīyāng ú rū ka jwám sója yāng-bā akwēn tí dogári íkī uwōg-bā ú pū bā rū ka uwae rúkōng ataṅg ámá. Abā ye sú ikén riká tí kimunn tí ā kú yen urwā ataṅg, tí urwā fitíla.

4Yesu núng tág pú wū ikén tī ā ú nde té wū mēmē. Ikyāen yīne, kiyé tī abā Yahuda rū bá fob uwae rúkōng ataṅg awū rū yé ú rū ka tu bā ú rang bā bāa, "Anī kú shā ayē wū?"

5Abā rī té wū bāa, "Atī kú shā Yesu unde tī Nazáréti." Awū rī bāa, "Unde wū si ame." Awū Yahuda tī ye wū jāeb kú cī tsi té ande bā ataṅg.

6Kiyé tī Yesu rī té bā bāa, "Unde wū si ame," ayíb fe bā, abā rū tí isim tí isim ú rū ka sī ipu.

7Yesu rang kyī bā cwúcwo bāa, "Anī kú shā ayē wū?" Abā rī té wū bāa, "Atī kú shā Yesu unde tī Nazáréti."

8Yesu rī té bā bāa, "Ame rī té pú m anī bāa, ame tī si unde wū, asití ayī a si ame tī anī kú shā, nī yá tā tí ande-m bāne ā rū-bā ikén-bā."

9Awū rī irá yīne ikyāen imí tī kucang-yī awū rī té Itsē-wū Rimam bāa, kó kínjō uwae ande tī awū nā pū na wū nā yag tā-wū bē. Ayī si kéng tī irá yīne nā ú kúmunn.

© 1995, The Bible League

10Uwōg wūne, Siman Bitrus nwāera kisīm riká-wū ú kwáb tī ú pyéra upyí ná kúkwén Rimam tīyāng, ámá awū pyéra nyáng kutóng-wū tí kujwó rícī rū ámām. Rinyí ná upyí wū si Malikus.

11Yesu rī té Bitrus bāa, "Sa kisīm riká-fu kāfe sī tí uwae imbxa-wū. Rikāen yīne si kutūnn ná-m tī Itsē-m sa na m. Ame ú ngwā-m ayī bē a?”

12Sója abāne tí unde tī uwé-bā rū bá ye Yesu tírī, ú cwōng wū ajwó.

13Abā tawé pū wū rū yī uwōg unde tī uwé-bā tī rinyí-wū bāa, Anas. Awū unde wūne si uyēb ná Kayafas tī si unde tī uwé ná ákwén Rimam uwae kusang wū.

14Awū Kayafas si unde wū tī rī té ande ndufū Mbayahuda tī kucang bāa, ayī nā nyang skeb tī unde kínjō nā cwū ricwú ikyāen ande mēmē.

15Ámá Siman Bitrus tí unde ná Yesu íkī pūtsá Yesu. Awū unde ná Yesu tī ifaen wūne si unde tī undufū Rimam tīyāng núng pú wū awū, ikyāen yīne awū tí Yesu sáng fé yī uwae tabshí kununn undufū Rimam tīyāng.

16Amáa Bitrus tsi tí ise unju ufu kununn. Awū kúkwén Rimam tīyāng núng pú wū awū kāfe bá ú bá rī irá té mbawándab tī kú núng kyī ufu atáng ú pū Bitrus sáng yī uwae tabshí.

17Ámá mbawándab wū rang Bitrus bāa, "Afu si-fu kínjō uwae ande tī pūtsá awū Yesu bē a?" Bitrus rī té wū bāa, "Ei! Ame fā-m atáng bē.”

18Kiyé wū rijwen kú nde tímambē ámá apyí abā tí dogári kyāe urwā tsi ú kú wē. Bitrus rū ka tsi fēr bā atáng ú kú wē urwā ámá.

19Uwōg wūne, awū unde tī uwé ná andufu byīb Yesu irá risū ande tī kú pūtsá wū tí risū ikén tī awū kú kwén na ande.

20Yesu rī té wū bāa, "Ame kú rī irá-m uwé ande mēmē kó kiyé tītínī. Ikén tī kwén-m mēmē, ame nde yī uwae asóg Rimam kó akā tí Kusóg Rimam Tīyāng iké, uwōg tī mēmē Mbayahuda kú funn kób risū atáng. Ame rī jí-m irá íkī uwae kitam kéka bē.

21Imí tī nde tītawé afu kú rang me irá risū ikén tī kwén-m? Rang ande tī fxēn ikén tī m kwén na abā. Rang bā ikén tī ame rī té bā. Abā núng pú bā yī.”

22Kiyé tī Yesu rī irá yīne, dogári íkī tī tsi atáng tāe wū kujwó ú rī bāa, "Afu nde rímāng ú kú rī itso irá yīne té kúkwén Rimam tīyāng?”

23Yesu rī té wū bāa, "Asití ame a rī raen irá uwae irá tī m rī ne, rī té ande tī tá iké riraen yī. Asití ame a rī kubēntī ámá, imí tī nde tītawé afu tāe me kujwó?”

24Ámá Anas tōm wū rū yī uwōg Kayafas, kúkwén tīyāng. Ijí tī ā cwōng wū ajwó tá tí atáng bwe.

25Tī Bitrus tsi tí atáng bwe ú kú wē urwā, ande tī tsi té wū atáng rang wū bāa, "Afu si-fu kínjō uwae ande tī pūtsá unde wū tī tá akwēn ne bē a?" Amáa Bitrus shaen ishaen risū-yī bāa, "Iyéē, ame fā-m uwae-bā bē.”

© 1995, The Bible League

26Kínjō uwae apyí ná undufū tīyāng tá atáng ámá, awū si ínjā ná unde tī Bitrus pyéra kutóng-wū. Awū rang Bitrus bāa, "Ame núng fu uwae rúkōng akwēn afu té wū tétsō rēē, ré si-yī afu bē?”

27Bitrus pyír kyī cwúcwo bāa, ayī nā si-yī awū bē. Tī irá unju-wū ne, mbakúnn tā irá tírī.

28Tī uwōg fam kú yáe abā nwúnn kununn Kayafas ú pū Yesu rū yī kununn unde tī uwé utēn. Awū si uráe Roma. Abā ande ndufū Mbayahuda sáng-bā uwae kusóg atáng bē, ikyāen imí abā kú cwé unju risū irá ukwāb-bā tī kú bá.

29Ikyāen yīne unde tī uwé utēn wū, tī rinyí-wū si Bilatus, awū rū bá tu bā ise ú rang bā bāa, "Anī ye unde wūne tí riraen ná imí?”

30Abā rī bāa, "Á bāa, awū nā raen-wū irá íkī bē, atī ú ye wū rū bá-tī iké bē.”

31Bilatus rī té bā bāa, "Nī pū wū rū tī nī ka pwen wū rikwén risū ikén tī Icwe-nī rī." Mbayahuda abā rī té wū bāa, "Ā cwé na-bā atī tī atī nā pwen unde rikwén tīcwū bē.”

32Ikén yīne nde ahán ikyāen tī Yesu nā ú cwū kāng itso itīcwū tī awū rī té ande kucang bāa, awū nā ú cwū. Ikyāen imí tī kucang awū rī pú wū irá risū itso itīcwū tī awū ú cwū.

33Bilatus kāfe bá sáng yī kusóg ukwe ú sa na dogári pū Yesu rū bá tsi uwé-wū ú byīb wū bāa, "Afu tī si ukwe ná Mbayahuda a?”

34Yesu rī té wū bāa, "Irá tī rang ayīne si anáfu tí risū-fu rēē, ré ande íkī tī rī irá risū-m té fu?”

35Bilatus rī té wū bāa, "Afu kú kāb bāa, ame nā si uráe Yahudiya a? Ī si ande-fu tí ande tī uwé ná undufu tīyāng nábā tī ye fu rū bá sáng kujwó-m. Rī té m, imí tī afu nde?”

36Yesu rī té wū bāa, "Kujwó ukwe-m si-yī aná utēnse iké bē. Á bāa kujwó ukwe-m nā si tī utēnse iké ande tī imbyí-m ú tā riká ikyāen tī ame nā sáng-m kujwó ande ndufū Mbayahuda bē. Kujwó ukwe-m si aná uwōg íkī.”

37Bilatus rang wū bāa, "Ayī a si ahán, afu si ukwe a?" Yesu rī té wū bāa, "Afu tī rī irá yī. Ikén tī nde tītawé ā mbae m sáng bá uwae utēnse wūne si ikyāen tī ame nā rī irá tī kubēntī. Unde tītínī tī si unde tī kubēntī, awū kú nā kutóng tī awū ú fxēn m.”

38Bilatus rang wū bāa, "Imí tī si kubēntī?" Tī awū rī mām irá yīne, awū nwúnn ú kāfe rū yé yī ise uwōg ande ndufū Mbayahuda ú rī té bā bāa, "Ame tu-m unde wūne tí riraen íkī bē.

39Amáa pāngmá tī anī Mbayahuda kú nde kó kusang tí kusang, kiyé ná Ukwāb Páska, ame ú sáen tā na nī unde kínjō tī tá kusóg púrsuna. Anī kú shā tī ame nā sáen tā na nī ukwe a?”

© 1995, The Bible League

40Ámá abā tāen irá tí ribōm-bā mēmē bāa, "Í si-yī unde wūne tī atī kú shā bē! Atī kú shā tī afu nā sáen tā na tī Barabas atáng." Barabas tī abā rī ne si unde tī kú byīnn fxāen mbé ikén ande fengó.

Yohana 19

1Isim yīne tī Bilatus sa na bā byīnn Yesu kimbáb.

2Sója abā ámá sa íkajwō ú cwīn yī cwīn pāngmá kibur ukwe ú sa sī Yesu risū. Abā pū kútúpwá íkī tī tībyāen pāngmá aná ukwe ú pū sī wū

3ú rū bá uwōg-wū ú kú kūnnjí wū irá bāa, "Unyāng-fu a kōra rū yī uwé, afu Ukwe ná Mbayahuda!" Ámá abā táe wū kujwó.

4Cwúcwo Bilatus kāfe rū yé ú ka tu ande bā tī funn atáng ú rī té bā bāa, "Nī núng, ame ú sa wū rū bá na nī ise iké tī nī nā núng ye bāa, ame nā núng-m kíkīn tī awū nde tī ame ú pwen wū rikwén bē."

5Yesu rū yé ise tí kiríkāe íkajwō yīne risū-wū, tí kútúpwá tī tībyāen awūne rimēnn-wū. Bilatus rī té bā bāa, "Nī núng unde-nī awū tá re!"

6Kiyé tī ande tī uwé ná andufu Rimam tí dogári rū bá núng ye wū ahán abā tsō ukúnn bāa, "Nī wēn wū! Nī sa wū kwēr fā rimēnn kutúkū tī tācice!" Bilatus rī té bā bāa, "Nī pū wū rū tī nī sa wū rū ka kwēr fā kutúkū tí ajwó-nī, ikyāen imí ame tu-m irá tītíbī íkī uwōg-wū tī ame ú pwen wū rikwén tīcwū bē."

7Mbayahuda abā rī té wū bāa, "Uwae Icwe-tī, ā báe bāa, ayī nā si kéng tī itso unde wūne nā cwūcwū, ikyāen tī awū kú rī bāa, awū nā si Umbae Rimam."

8Kiyé tī Bilatus fxēn yīne, ikyén ricwú ye wū si-yī tī tī rī bē.

9Awū kāfe sáng tí yī kusóg ukwe-wū ú rū ka rang Yesu bāa, "Afu rū akā bá?" Ámá Yesu mbub-wū unju bē.

10Bilatus rī té wū bāa, "Afu ú rī-fu irá té me bē a? Afu núng fu tī ame sité ríyāe tī ame ú sáen fu tā ú sité ríyāe tī ame ú kwēr fu ren fā rimēnn kutúkū tī tācice bē a?"

11Yesu rī té wū bāa, "Rimam tī nda fu ríyāe wūne. Á bāa, ayī nā si-yī ahán bē, afu sité-fu tí ríyāe íkī risū-m bē. Ikyāen yīne, ikéntītíbī ná unde tī ye me bá sáng kujwó-fu béb skeb anáfu."

12Kiyé tī Bilatus fxēn irá yīne, utōb-wū tsi kāng bāa, awū nā sáen Yesu tā, ámá Mbayahuda abā tsi kunn tí kú nyáe irá bāa, "Asití afu a sáen unde wūne tā ayī kú tsó bāa, afu si-fu urwán Ukwe Tīyāng bē. Unde tītínī tī awū a kú rī bāa, awū nā si ukwe, unde wūne si unde tī riká ná Ukwe Tīyāng."

13Kiyé tī Bilatus fxēn fé irá yīne, awū pū Yesu rū yé yī ise ú rū ka som tí uwōg tī ā yēr rikwén atáng. Ā kú kūnn rinyí uwōg-wū bāa, Rishén Simínti. Mbayahuda kú kūnn uwōg wū tí unju-bā bāa, Gabata.

© 1995, The Bible League

14Usir tī ikén yīne nde si ribén usir tīyāng ná ukwāb-bā ayī. Usir tá kitáen pam pam. Ámá Bilatus rī té ande bā bāa, "Ukwe-nī awū tá re."

15Abā nyáe irá bāa, "Nī sa wū rū! Nī wēn wū! Ye wū rū ka kwēr fā ijwē kutúkū tī cice!" Bilatus rang bā bāa, "Ame ú ye ukwe-nī rū ka kwēr áné?" Ande tī uwé ná ákwén Rimam rī té wū bāa, "Atī sité-tī ukwe íkī fā Kaisar ifaen bē."

16Ámá Bilatus sa Yesu na bā kujwó tī abā nā ye wū rū ka kwēr. Abā sója ye wū rū tírī ú ye kutúkū tī ā ú kwēr wū atáng náe tsá wū ukwae.

17Awū nwúnn ú sú wū kú rū yī kumbúkunn íkī tī ā kú kūnn wū bāa, Uwōg Kukótō Risū. (Uwae unju Mbayahuda ā kú kūnn wū bāa Gólgóta.)

18Abā ye wū kwēr fā kutúkū wū atáng ú ye wū tsi ritsen. Abā ye ande íkī ifaen kwēr fā wū atáng ámá, kínjō tá kujwó ifé-wū, kínjō tá kujwó rícī-wū. Yesu tsi fā kitángpwā na bā.

19Ámá Bilatus báe irá ijwē kíkīn ú sa bāe ijwē kutúkū wū. Irá yī tī awū báe si, "Yesu uráe Nazáréti, Ukwe Mbayahuda."

20Mbayahuda yāng-bā rū bá sáe irá yīne, ikyāen imí uwōg tī ā kwēr Yesu atáng tá fīfēr tí uwae uka. Ā báe irá yī ámá tí unju Mbayahuda tí unju ná ande tī Roma, té kyī unju ná Mbahelene.

21Kiyé tī ákwén Rimam tīyāng núng irá yī abā rī té Bilatus bāa, "Báe-fu bāa Ukwe Mbayahuda bē. Báe bāa, unde wūne rī bāa, awū nā si Ukwe ná Mbayahuda."

22Bilatus rī bāa, "Ikén tī ame báe, ame báe pú m. Ayī ā tsi ahán."

23Isim tī sója abā ye Yesu kwēr mām pú bā risū kutúkū, abā pū átúpwá-wū ú kantā yī kumbúb inje, unde tītínī uwae-bā tu anáwū. Ámá abā pū kútúpwá-wū tī uwae, tī ā ndxob wū ndxob ú sité-wū unju-wū uwōg tī ā kōb wū kōb atáng bē.

24Ikyāen ná yīne, sója abā rī tétsō bāa, "Ayī nyang-yī tī atī ú shi yáen wū bē. Ī nyang skeb tī tī tā áfob ashwúpang tī tī núng unde tī ú sa wū." Ikén yīne nde ahán ikyāen ikén tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam nā ú bá kúmunn. Ā báe bāa, "Abā kantā átúpwá-m té átsō ú pū átúpwá-m kan na átsō yī fengó ná áfob ashwúpang tī tá." Ayīne si sí ikén tī sója bāne nde.

25Ande íkī tsi fēr tī kutúkū tī ā kwēr Yesu fā atáng. Abā si íya Yesu tí kayā íya-wū, tí Meriyamu uwá Kiliyobas, tí Meriyamu Magadaliya.

26Yesu núng íya-wū tí unde íkī tī pūtsá wū tsi atáng. (Awū tī Yesu cwé irá-wū tímambē.) Awū rī té íya-wū bāa, "Íya, núng umbae-fu tá re."

27Awū rī té unde wū bāa, "Núng íya-fu tá re." Tsi tí usir wū, awū unde tī pūtsá Yesu wūne pū Meriyamu rū ka som uwae kununn-wū.

28Isim ayīne, Yesu núng pú wū bāa, wánde-wū mēmē nā mām tág pú yī. Ámá ikyāen tī irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam nā si kéng kubēntī awū rī bāa, "Ame kú fxēn tí unwāen."

© 1995, The Bible League

29Kitútong íkī tsi atáng tī munn tí ámbyī awāen ánab tī fifab. Abā sa sasó rū ka tsi sī uwae ámbyī yīne ú sa wū fāe sī ukum ú sa tsō yī unju-wū bāa, awū nā shīb ngwā.

30Awū shīb ámbyī tī fifab yīne, ámá rī bāa, "Ī mām pú yī!" Tírī awū fur risū-wū sī ribén ú sa cwū.

31Tírī Mbayahuda abā kāfe rū ka jwám Bilatus bāa, awū a cwé irá abā nā ú mbēr afxen ande bā tī abā ye kūkwēr ikyāen tī abā nā ú nghāng bā sī yī ribén. Abā nde ikén yīne ikyāen imí usir wū si ribén usir ikyīnn-bā. Abā kú shā-bā tī akōm ande bāne nā tsi tí atáng rū bá tī usir ikyīnn bē. Usir ikyīnn wūne ámá sité rūrōb skeb tág tī tsítsí.

32Ikyāen ná yīne sója abā rū ka mbēr afxen unde tī kucang, tí unde tī ifaen tī abā ye bā kwēr té Yesu.

33Ámá kiyé tī abā rū bá fob uwōg Yesu, tī abā ú núnúng awū cwū mām pú wū, ikyāen yīne abā mbēr-bā afxen-wū cwúcwo bē.

34Amáa kínjō uwae sója abā sa utī-wū tēr kāng Yesu tí ishi. Tí ritsen ahán, anyīng tí ámbyī cem kyī.

35Unde tī rī irá yīne núng ikén yī tí ayíb. Irá tī wū rī si kubēntī, awū ámá núng pú wū pú bāa, awū nā kú rī kubēntī. Awū kú rī té nī irá yīne tī anī nā rū uwae kínjō.

36Ikén yīne nde ikyāen tī irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam nā kúmunn. Ikyāen imí ā báe bāa, "Kó kínjō uwae akūb rimēnn-wū ú mbēr-yī mbēr bē."

37Ā báe kyī atáng cwúcwo bāa, "Ande ú núng unde wū tī ā tēr wū utī."

38Isim yīne unde íkī tī rū utēn tī Arimateya, tī rinyí-wū si Yusufu jwám Bilatus bāa, awū nā a cwé, awū nā nda wū ríyāe tī awū nā ú ye rukōm Yesu rū ka nji. Yusufu si unde tī kú pūtsá Yesu ámá, amáa awū kú nde anáwū tī kitam ikyāen tī awū kyén ikyén ricwú ná ande ndufū Mbayahuda. Bilatus cwé. Yusufu rū ka ye rukōm wū rū.

39Nikodimu ámá, awū unde tī rū bá uwōg Yesu kucang utítáng ne, pūtsá Yusufu rū ámá. Awū kyang sú kindob íkī tī ā kú kūnn yī bāa, murr tí alo, tī nung kuyang tī tīnyang. Usú yīne, rūrōb-yī skeb mae itsóng.

40Abā ande ifaen bāne ye rukōm Yesu ú cwīn tág wū té átúpwá pāngmá tī Mbayahuda kú nde kób té ande-bā tī cwūcwū, tītawé abā ú kú nji bā.

41Uwae rúkōng fēr tī uwōg tī ā wēn Yesu atáng, uwáe kutxom tī tīshé tá atáng tī ā nji-bā unde íkī atáng kéka bē.

42Tī usir wū si usir ribén usir ikyīnn ná Mbayahuda, cwúcwo ikyāen uwáe wū tá fēr pú wū abā tí atáng ámá, abā ye rukōm Yesu rū ka náe atáng.

Yohana 20

1Kiskínn fífáe usir tī kucang uwae kutsáb, tí ucwēfam kú yíyáe Meriyamu Magadaliya rū ka kuskab atáng. Tí awū nā ú núng ahán kutxom tī ā sa bur kyī ufu kuskab wū mbub rū mām pú wū.

© 1995, The Bible League

2Awū tēr inyae kāfe rū yī uwōg Siman Bitrus tí unde wū tī Yesu cwé irá-wū tímambē ú rī té bā bāa, "Ā yera Itsēkurū-tī rū pú bā uwae kuskab atáng. Atī núng-tī uwōg tī abā ye wū rū ka náe atáng bē!”

3Amáa Bitrus tí unde wū nwúnn rū yī kuskab atáng.

4Abā mēmē ifaen-bā kú tēr inyae, amáa awū unde tī ifaen awū tēr skeb Bitrus ú rū ka fob kuskab atáng uwé.

5Awū pukú ú sáe uwae ú núng átúpwá atīkicwū cwú ribén atáng. Awū sáng-wū yī uwáe atáng bē.

6Ámá Siman Bitrus rū bá isim-wū ú bá sáng fífé yī uwae atáng. Awū ámá núng átúpwá itīcwū yī cwú atáng,

7tí kútúpwá tī ā pū cwīn sáng Yesu risū awū cwú-wū té átúpwá atīkicwū wū tī tsítsí bē, awū fur kyī ú náe kūm awū kínjō-wū ámām.

8Ámá awū unde wū tī rū bá kuskab atáng uwé, sáng ka uwae kuskab atáng tírī. Tī awū rū ka sáe ahán, awū rū kubēntī bāa, Yesu nā nwúnn pú wū tí unyāng.

9Tī kucang-yī abā núng ye-bā irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, awū nā ú cwū nā ú shwúshwúr bē.

10Abā kāfe rū yī uwae kununn.

11Meriyamu tsi ufu kuskab atáng ú kú jwúb irá. Tī awū kú jwúb irá, awū pukú tī awū nā sáe uwae kuskab wū

12ú núng átōm Rimam ifaen som atáng, ā sī átúpwá tī tsēn, kínjō som risū, kínjō som umbyí uwōg afxen-wū.

13Abā rang wū irá bāa, "Undá, afu kú jwúb imí?" Awū rī té bā bāa, "Ā súra Itsēkurū-m rū pú bā iké, ame núng-m uwōg tī abā sa wū ka náe atáng bē.”

14Isim tī awū rī mām irá yīne awū kāfe uwé ú núng Yesu tsi atáng, amáa awū núng-wū tī unde wū si Yesu bē.

15Yesu rang wū bāa, "Undá, afu kú jwúb-fu imí? Afu kú shā rifab ayē?" Meriyamu kú táng bāa, Yesu nā si unde tī kú nde wánde uwae rúkōng wū ú rī té wū bāa, "Íte, ayī a si afu tī ye wū rū, rī té m uwōg tī afu ye wū rū ka náe atáng, ame ú rū ka ye-m awū.”

16Ámá Yesu kūnn wū tí rinyí bāa, "Meriyamu!" Meriyamu kāfe uwé tág wū ú rī tí unju Mbayahuda bāa, "Raboni!" (Imbyí-yī bāa, "Unde tī kú kwén ikén.")

17Yesu rī té wū bāa, "Ye-fu ame bur utōb bē, ikyāen imí ame tsō ka-m uwōg Itsē-m kéka bē. Amáa rū yī uwōg ameínjā-m tī rū ka rī té bā bāa, ame kāfe kú tsō yī uwōg unde tī si Itsē-m ú si Itsē-bā ámá. Awū tī si Rimam-m ú si Rimam-bā.”

18Meriyamu nwúnn rū ka rī té ande tī pūtsá Yesu tī tsítsí bāa, awū nā núng pú wū Itsēkurū-bā Yesu tí ayíb, awū tī nā rī té wū irá tī awū nā sa rī kú té bā ne.

© 1995, The Bible League

19Tī uwōg byi kyī ahán tí usir tī kucang wū, ande tī pūtsá Yesu abā byír risū-bā tí uwōg kínjō ú cwūnn kyī ufu kusóg kyī ikyāen tī abā kú kyén ikyén ricwú ná ande ndufū utēn. Abā nā ú núnúng, Yesu rū bá tsi kitángpwā-bā ú kūnnjí bā irá bāa, "Kujīmshwur ā té nī som tétsō!”

20Isim tī awū rī mām irá yīne, awū tātsó bā ajwó-wū tí ishi-wū. Tī abā núng Itsēkurū-bā atáng, abā tsēn utōb si-yī tī tī rī bē.

21Ámá awū rī té kyī bā cwúcwo bāa, "Kujīmshwur ā té nī som tétsō." Amáa awū rī bāa, "Ame tōm nī kú rū pāngmá tī Itsē-m tōm me sáng bá utēnse wūne.”

22Awū rī irá yīne ú nyāng unyāng sī bā risū ú rī té bā bāa, "Nī mbé Kusung Rimam.

23Asití anī a yátā na ande ikéntītíbī-bā, Rimam ámá yátā na pú wū abā. Asití anī a yátā na-nī abā bē, Rimam yátā na-wū abā bē ámá.”

24Kínjō uwae ande-wū abā, tī rinyí-wū si Toma Umbae Íshē tá wū atáng kiyé tī Yesu rū bá bē.

25Ikyáen yīne abā rī té wū bāa, "Atī núng pú tī Itsēkurū-tī tí ayíb!" Toma rī té bā bāa, "Sé ikén tī ame a núng pú m amyimyim ribāng aná kúsa ajwó-wū ú sa kujwó-m tēkunn uwōg wū ú sa kujwó tēkunn kyī ribāng ishi-wū tītawé ame ú rū uwae kínjō.”

26Isim usir itsóngtā ande ná Yesu som kyī tí uwae kusóg atáng cwúcwo ú cwūnn kyī ufu kusóg kyī. Toma tá té bā atáng ámá. Ufu kusóg cwūcwūnn, amáa Yesu kpug fā bā atáng cwúcwo ú rū bá tsi kitángpwā bā ú kūnnjí bā irá bāa, "Kujīmshwur ā té nī som tétsō.”

27Ámá awū ū rī té Toma bāa, "Sa kujwó tēkunn ajwó-m iké tí sáe yī, ndab tā kujwó-fu tī tēkunn ishi-m iké. Yá uwae tī kāb-fu tā tí rū kubēntī!”

28Toma rī té wū bāa, "Afu si Itsēkurū-m. Afu si Rimam-m.”

29Yesu rī té wū bāa, "Tīnine afu rū uwae kínjō ikyāen tī afu núng ame a? Tītīnyang ú si aná ande tī rū uwae kínjō kó tī abā núng-bā ame bē!”

30Yesu nde wánde tī kú fur ayíb kō kēn tág ayíb ande tī pūtsá-wū tī ā báe-bā ayī uwae kutsīngkén wūne bē.

31Amáa ikén tī ā báe tsi ā báe yī ikyāen tī anī nā rū uwae kínjō bāa, Yesu nā si Kristi ú si Umbae Rimam, ikyāen tī anī nā rū uwae kínjō yī rinyí-wū anī ámá ú tu unyāng tī kubēntī.

Yohana 21

1Kiyé íkī Yesu tsó kyī risū-wū uwōg ande tī pūtsá-wū cwúcwo unju uyínn tī Tibéríya. Fengó tī awū tsó risū tá re.

2Siman Ritrus tí Toma tí Nataniyel, tī rū Kána utēn tī Galili bá, tí anyīsū ná Zebedi tí kyī ande ná Yesu ifaen íkī cwúcwo, mēmē-bā funn uwōg kínjō.

© 1995, The Bible League

3Siman Bitrus rī té bā bāa, "Ame kú rū uwōg iwág tī tí ye." Abā rī té wū bāa, "Atī ú pūtsá fu rū." Mēmē-bā rū ka sáng uwae kuyāe ú kú tā akyē-bā. Tí uréb tí uréb pū ucwēfam sī abā tu-bā kíkīn bē.

4Tī usir pū kú tsō ahán, Yesu tsi ukūnn ámbyī, ámá ande-wū abā núng-bā tī ī si Yesu bē.

5Awū rī té bā bāa, "Anyīsū tāen, anī ye-nī kíkīn a?" Abā rī bāa, "lyéē!”

6Awū rī té bā bāa, "Nī pū kukyē-nī sī kujwó rícī ná kuyāe-nī awūne, anī ú tu kíkīn atáng." Abā pū kukyē sī, ámá iwág bá sáng munn atáng tíng tíng, abā shir kukyē tsō fob-bā cwúcwo bē ikyāen tī iwág munn atáng yāng tímambē.

7Awū átōm tī Yesu sité uré té wū tímambē, rī té Bitrus bāa, "Unde wūne si awū Itsēkurū-tī!" Kiyé tī Siman Bitrus fxēn bāa, awū nā si Itsēkurū-bā, awū pū kútúpwá cwun sáng umbyí-wū ikyāen imí tī kucang-yī awū tūnn átúpwá-wū tūnn ú kú nde wánde. Tī awū cwun mām átúpwá, awū mbyae sī uwae ámbyī.

8Abā ande ná Yesu tī tsítsí som tí uwae kuyāe atáng ú jwó rū kú bá ú kú fam kukyē-bā yī tī munn tí iwág kyang sú. Abā rū bá fēr pú bā tí ukúnn tírī, pāngmá afxen úkōb itā.

9Tī abā tsō ukúnn ahán abā núng urwā tī ā jwū cwé té iwág íkī tī ā kú fxāb risū urwā yī tí burédi.

10Yesu rī té bā bāa, "Nī pū iwág íkī tī anī ye tīnine bá.”

11Siman Bitrus tsō yī uwae kuyāe ú kú rū ka shir kukyē tí iwág yī tsō yī ukúnn. Iwág tīyāng munn atáng tíng tíng, mēmē-yī fob úkōb tí mae ifaen ka mbé rijwēr asū itā. Kó tí iwág yī kō tímambē uwae kukyē atáng ne ahán, kukyē wū shi yāen-wū bē.

12Yesu rī té bā bāa, "Nī rū bá tī nī bá cī." Kó unde kínjō uwae ande-wū abā rang-bā awū irá bāa, awū nā si ayē bárā, ikyāen imí abā núng pú bā bāa, awū nā si Itsēkurū-bā.

13Yesu rū ka sa burédi yī ú kan na bā, tí iwág yī mēmē.

14Ayīne si tí atsēpú itā tī Yesu tsó risū-wū uwōg ande-wū isim tī awū nwúnn pú wū uwae itīcwū.

15Isim tī abā cī mām pú bā wúcī, Yesu rang Siman Bitrus bāa, "Siman umbae Yohana, afu sité uré té m skeb ande bāne a?" Bitrus bāa, "Ēēn, Itsēkurū-m. Afu núng pú fu bāa, ame nā sité uré té fu." Yesu rī té wū bāa, "Núng kyī iwén tām-m.”

16Yesu rang kyī tī atsēpú faen cwúcwo bāa, "Siman umbae Yohana, afu sité uré té m a?" Siman rī té wū bāa, "Ēēn, Itsēkurū-m, afu núng pú fu ámá bāa, ame nā sité uré té fu." Yesu rī té wū bāa, "Núng kyī mbawén itām-m.”

17Yesu rī té kyī wū tí atsēpú itā cwúcwo bāa, "Siman umbae Yohana, ayī si kubēntī tī afu sité uré té m a?" Utōb Bitrus ndembéb tírī, ikyāen tī Yesu rang kyī wū irá tī atsēpú itā cwúcwo bāa, awū sité uré té wū bárā? Ámá awū rī té Yesu bāa, "Itsēkurū, afu núng tág pú fu ikén mēmē, afu núng pú fu ámá bāa, ame nā sité uré té fu." Yesu rī té wū bāa, "Ame kú shā tī afu nā núng kyī iwén-m.

© 1995, The Bible League

18Ame kú rī té fu kubēntī, kiyé tī afu si umbae kitínyīng afu cwun arwun-fu ú kú rū yī uwōg tī afu ā kú shā tī afu ú rū mēmē, amáa kiyé tī afu a kyáen pú fū, afu ú ndab tā kujwó-fu, unde íkī ú cwun na fu arwun ú shir fu rū yī uwōg tī afu kú shā-fu bē.”

19(Yesu kú rī irá yīne risū itso itīcwū tī Bitrus ú rū bá cwū tī awū ú shir rūrōb na Rimam.) Ámá Yesu rī té wū bāa, "Pūtsá m!”

20Bitrus kāfe uwé ú sáe unde ná Yesu íkī tsi atáng, awū si unde wū tī Yesu sité uré té wū tímambē, awū unde tī ko fēr Yesu kiyé tī abā kú cī wúcī, awū tī rang Yesu bāa, áyē tī nā ú ye wū jāeb cī bárā.

21Kiyé tī Bitrus núng ye unde wū, awū rang Yesu bāa, "Itsēkurū, unde wūne ámá ú nde anáwū rímāng?”

22Yesu rī té wū bāa, "Asití ame a kú shā tī awū nā som tí usēr bā fob tí usir tī ame ú kāfe rū bá, irá-fu íkī fā atáng a? Pūtsá m!”

23Ikyāen irá tī Yesu rī ne, irá shag kyī kitángpwā ná ande tī kú pūtsá Yesu bāa, unde awūne nā ú cwū-wū cwū bē. Amáa Yesu rī-wū bāa, awū nā ú cwū-wū cwū bē. Awū rī nyáng bāa, asití awū nā a kú shā tī unde wū nā som tí usēr rū bá fob tí usir tī awū nā ú kāfe bá, irá Bitrus nā fā-yī atáng bē.

24Awū unde wū tī Yesu rī irá risū-wū, awū tī kú rī té nī irá yīne ú kú báe yī báe ámá. Atī ámá núng pú tī bāa, ikén tī awū báe nā si kubēntī.

25Yesu nde ikén kō kēn tág; á bāa, ā nā báe tág yī mēmē tí kínjō tí kínjō uwae atsīngkén, ame kú táng bāa, utēnse nā ú ye sú fob-wū atsīngkén yī bē.

© 1995, The Bible League

Wánde Átōm

Wánde Átōm 1

1Teyófílu, uwae kutsīngkén-m tī kucang, ame báe irá risū ikén mēmē tī Yesu nde, tí
ikén tī awū kwén na ande, tsi usir tī awū ye wánde-wū

2bá fob usir tī awū tsō yī apupwen. Tí tī awū tsō-wū yī apupwen kéka bē, Kusung tī
Sāen Kyag sa na wū rī irá té ande tī atóm-wū íkī tī awū tsáb tsi. Awū tātsó bā ikén tī
abā ú nde.

3Isim yī tī awū cwū ú nwúnn uwae kuskab, awū tsó risū-wū uwōg-bā atsēpú yāng-yī
akwēn. Ayīne sa na bā ā núng ye pú bā bāa, awū nā nwúnn pú wū uwae kukwae árá
kubēntī. Uwae usir mae ifaen abā núng uwé-wū ú fxēn wū awū kú kwén na bā irá risū
Kujwó Ukwe Rimam.

4Kiyé íkī tī awū té bā som té átsō, awū rī té bā bāa, "Nī nwúnn-nī Urushalima bē, sé nī
a tu pú nī rínyanguwae tī Itsē-m Rimam yēr unju té nī bāa, awū nā kú bá, rínyanguwae
wū tī ame rī té nī tī kucang bāa,

5Yohana nde na ande batísma tí ámbyī, amáa isim usir kpāng ā ú nde na nī batísma tí
Kusung tī Sāen Kyag."

6Ikyāen ná yīne, kiyé íkī tī abā funn, abā rang wū bāa, "Itsēkurū-tī, usom tí som ná
ukwe tī atī Isréla som tī kucang, tīnine afu ú sa kāfe na atī tí atáng a?"

7Yesu rī té bā bāa, "Rimam kú nde wánde-wū tí ajwó-wū. Ī si-yī irá nánī tī nī núng ye
usir wū tí kiyé wū tī Rimam sa tsi ná wánde-wū bē.

8Anánī tá re: Anī ú tu kūkō kiyé tī Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam á sī bá pú wū risū-
nī. Anī ú rī irá risū-m té ande uwae uka tī Urushalima, tí utēn tī Yahudiya, tí utēn tī
Samariya tí ande tī utēnse mēmē."

9Tī awū rī mām pú wū irá yīne, Rimam yera wū kú tsō yī apupwen uwé-bā. Awū fxēn
irá tī tsō rū ka sáng yáe yī uwae ábyī. Ábyī tā kyī wū. Ā núng-bā wū cwúcwo bē.

10Tī abā tsi kú sáe ayíb apupwen kú núng wū tī awū kú tsō, ande íkī fob ifaen bá tsi té
bā. Ande Yesu núng-bā uwōg tī ande ifaen bāne rū atáng bá bē. Átúpwá-bā tsēn pórr.

11Ā rang ande ná Yesu bāa, "Anī ande tī Galili, ímí tī nde anī kú sáe ayíb tsō yī
apupwen? Yesu wūne tī ā yera wū uwōg-nī kú tsō, pāngmá tī anī kú sáe wū kú tsō, ī si
ahán ámá tī awū ú ka kāfe sī bá cwúcwo."

12Átōm ná Yesu nwúnn Rikwen Zetunn, ā kāfe sī bá yī Urushalima. Rikwen Zetunn tá
fēr tí Urushalima. Ī fob-yī lámba kínjō bē.

13Tī abā sáng uwae uka, abā rū yī uwōg tī abā kú náe atáng. Ande tī tá atáng kiyé wū
si Bitrus tí Yohana tí Yakubu tí Andarawu tí Filibus tí Toma tí Bartolomu tí Matiyu tí
Yakubu umbae Alifas tí Yahuda umbae Yakubu tí Siman tī ā kú rī bāa, awū nā si unde
tī kitsínn risū utēn-wū, ā som uwōg kínjō.

© 1995, The Bible League

14Ande abāne kú byír kó uwōg kínjō ámām, kú jwám Rimam. Ameínjā Yesu tí íya-wū Meriyamu, fā tí andá íkī tī kú pūtsá Yesu tī kutē fā uwae-bā ámá.

15Kiyé íkī, tī ande nā Yesu íkī fob mae ande itsóngnjō funn átsō uwōg íkī, Bitrus fā sūnwúnn ritsen kitángpwā-bā ú yā iskin bāa,

16"Ameínjā, tī kutē Kusung Rimam tī Sāen Kyag sa na Ukwe Dawuda rī irá risū Yahuda, unde wū tī pū ande rū ka ye Yesu. Irá yī tī Kusung tī Sāen Kyag rī, irá yī sáng kāng pú yī kubēntī,

17ikyāen imí tī kutē awū Yahuda té tī si kínjō. Ā tsáb wū tī wū nā té tī nā nde wánde tétsō."

18(Isim yī tī Yahuda sa Yesu jāeb cī, awū pū aser yī rū ka jāeb ribén. Tī awū jāeb mām ribén wū, awū jwunn sī ribén. Rishwū-wū pog tā, ishem uwae-wū rū bá tututur tsi, ámá ú cwū tíka.

19Ande tī Urushalima mēmē fxēn irá yīne risū Yahuda. Ikyāen ná yīne, ā kūnn rinyí uwōg wū tī unju utēn-bā Akeledama, imbyí-yī bāa, ribén anyīng.)

20"Ā báe irá uwae kutsīngkén ná Zabura tī kúmunn pú yī uwōg Yahuda bāa: 'Ā yá kusóg-wū tā tī wū mbúb sī! Unde íkī ā som-wū atáng bē!' Ā báe kyī irá íkī cwúcwo bāa: 'Unde íkī ā fen kyī wánde-wū ayī.'

21"Ikyāen ná yīne ahán, ame kú rī té nī, ayī nyang skeb tī tī shā unde íkī uwae ande bāne iké, tī awū ú si kínjō uwae ande tī kú rī irá risū itīnwúnn ná Yesu uwae kuskab.

22Atī tsáb unde íkī tī si kínjō uwae-tī kiyé tī Yesu té tī tá té átsō kucang, tsi kiyé tī Yohana kú nde batísma bá fob kiyé tī ā yera Yesu uwōg-tī tsō yī apupwen."

23Isim-yī tī Bitrus rī mām pú wū irá yīne, ā pū rinyí ande ifaen tsi ikyāen tī ā tsáb kínjō uwae-bā. Rinyí-bā si Yusufu, tī ā kú kūnn wū bāa, Barsaba, tí Matiyas. Awū Yusufu sité rinyí íkī bāa, Yusitu.

24Ámá ā jwám Rimam bāa, "Afu Rimam tī núng riyāen utōb ande mēmē, uwae ande ifaen bāne, tātsó tī unde wū tī afu tsáb

25tī wū nā fen kyī wánde ná Yahuda tī yátā, ná átōm Rimam ú rū uwōg tī Rimam tsáb tsi ikyāen ande tītíbī. Ayī ā si ahán."

26Isim tī abā jwám pú bā Rimam, ā shā tu rinyí unde kínjō uwae-bā yī fengó ná icwe-bā. Rinyí Matiyas tī abā tu. Ikyāen ná yīne, ā sa wū sáng fā uwae ande tī atóm ná Yesu rijwēr asū kínjō abā. Awū fā atáng rijwēr asū ifaen.

Wánde Átōm 2

1Tī usir Pentekos rū bá fob, ande ná Yesu tá kusóg íkī.

2Abā nā ú núnúng, tí ritsen ahán ā fxēn ritum íkī tī rū apupwen bá. Ritum wū pāngmá aná ufunn tī kú kae tí ribōm. Awū bá munnkyī uwae kusóg uwōg tī ā kú som atáng.

© 1995, The Bible League

3Uwōg wūne ā núng kíkīn tī pāngmá ujāen urwā rū bá kitángpwā-bā, bá kantā kantā, bá shag kyī risū unde tītínī uwae-bā atáng.

4Amáa mēmē-bā kúmumunn tí Kusung Rimam tī Sāen Kyag utōb-bā. Abā nwúnn kú rī irá tí unju tīshé tī Kusung Rimam tātsó bā.

5Uwae Mbayahuda tī tá Urushalima kiyé wūne, aríkī rū yé uwae utēn tī tsotso rū bá atáng. Abā si ande tī kú pūtsá irá Rimam.

6Kiyé wū tī ā fxēn ritum wūne ahán, ande yāng akwēn tēr rū kú bá. Abā sáe ayíb risū-bā fe, ikyāen imí, kó unde tītínī kú fxēn ande ná Yesu kú rī unju utēn-wū.

7Irá yī fur bā ayíb, ā kú rang átsō bāa, "Ande bāne mēmē tī kú rī irá yīne, abā si-bā ande tī Galili bē a?

8Ikén yī tī nde ámá ítawé atī kú fxēn bā ā kú rī unju utēn tī ā mbae tī mbae atáng si imí?

9Abā kú rī unju-tī ande tī rū yé utēn Partiya, tí ande tī rū yé utēn Midiya, tí ande tī rū yé Elim, tí ande tī rū yé Bagadaza tí Yahudiya tí Kapadókiya, tí ande tī rū yé Pontus tí Asiya

10tí ande tī rū yé Firigiya, tí Pampiliya tí utēn tī Masar, tí utēn tī pakob uka Kirene tī si kukyāeb Libiya, ka kwār tí ande tī rikyen tī rū Roma bá,

11tí ande tī Arabiya tí Kíréte. Atī Mbayahuda tí ande tī bá pūtsá irá Rimam tīshé mēmē, kó ayē pátág kú fxēn bā kú rī unju utēn-wū. Ā kú rī irá risū ikén tīyāng tīyāng tī Rimam kú nde."

12Ayíb fur bā. Ā kú rang átsō bāa, "Ikén ayīne kú tsó bāa imí?"

13Aríkī uwae-bā cwúcwo skaen ikyāen ú rī nghāe bāa, "Ujwāb ye pú abā."

14Ámá Bitrus té ande tī atóm rijwēr asū kínjō tī tsítsí sūnwúnn ritsen. Bitrus yera afxenjwín tsō ú rī té ande bā bāa, "Ande-m! Anī ande tī Yahudiya tí ande tī bá byír Urushalima mēmē. Nī na atóng tī nī fxēn irá tī m ú rī té nī!

15Anī kú táng bāa ande bāne nā ngwā kyaen pú bā nā kú shísháen. Ī si-yī ahán bē. Ande kú sháen-bā sháen kiskínn fífáe ahán bē.

16Irá yīne si irá tī Jowel, unde tī kú yā iskin irá Rimam tī kucang rī bāa:

17'Kiyé tī usir tī rícwūnnkyī utēnse a kyang kú yáen kú pú wū, ame ú sa Kusung-m na ande mēmē.' Rimam tī rī. 'Anyīsū-nī tī uróm té tī undá ú yā iskin irá Rimam. Anyīsū tāen uwae-nī ú núng ikén tī Rimam ú sa na bā tī abā nā núng. Ande tī akyáen ú súnn kúrwá.

18Kiyé wū ámá, ame ú sa Kusung-m na apyí-m tī uróm té tī undá mēmē.

19Ame ú nde wánde tī kú fur ayíb apupwen. Ribén ámá anī ú núng ikén tī kú fur ayíb. Anī ú núng anyīng, tí urwā, tí akyang.

© 1995, The Bible League

20Usir ú kāfe utítáng. Usháen ámá ú byāen nwám mēmē pāngmá anyīng. Ayīne ahán ú nde ítawé usir tīyāng tīyāng ná Itsēkurū-tī Rimam ú bá.

21Usir wū, unde tī a jwám Itsēkurū-tī Rimam ú nwángrū wū.'"

22Bitrus rī kyī cwúcwo bāa, "Anī ande tī Isréla! Nī nā atóng! Yesu unde tī Nazáréti si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi, Rimam tātsó pú wū anī ayīne uwae wánde tī kūkō tí tī kú fur ayíb tī awū sa na Yesu nde. Anī tí risū-nī núng pú nī ayīne, ikyāen imí ikén yī mēmē nde kitángpwā-nī iké.

23Rimam núng pú wū ú sa tsi tī kucang akwēn bāa, kiyé nā kú bá tī ā ú sa Yesu fāe sī kujwó-nī. Tī kiyé yī nde pú yī, anī Mbayahuda sa na ande tī kú nde ikéntītíbī kwēr Yesu kutúkū tī cice.

24Ámá Rimam kūnn nwúnn wū uwae kuskab ú sa wū rū yé uwōg tīkicwū, ikyāen imí, itīcwū si-wū té kūkō tī wū ú ye sú wū uwae kuskab bē.

25Nī núng! Irá tī Ukwe Dawuda rī tī kucang akwēn kúmunn pú yī uwōg Yesu bāa: 'Ame núng Itsēkurū-m Rimam kú som té m kó kiyé tītínī. Awū kú tsi yī kujwó rícī-m, kíkīn ú nde fob-yī ame irá bē.

26Ikyāen yīne, ame kú tsēn utōb. Ame kú rī irá-m tí utōb tītsēn. Ámá kó tī ā sa ijwē-m nji uwae kuskab, ame sa uwae tsi bāa, ame nā ú nwúnn kāng uwae kuskab usir íkī.

27Ikyāen imí afu ú yá m tā-fu uwōg tīkicwū bē. Afu ú cwé-fu tī ijwē ná upyí-fu tī tīnyang ú rwa mbúb uwae kuskab bē.

28Afu tātsó pú fu ame fengó tī kú rū yī uwōg unyāng. Afu ú sa na m tsēn utōb ú kam ashwú, ikyāen ná imí, afu té m som té átsō.'"

29Bitrus rī kyī cwúcwo bāa, "Ameínjā, ame ú rī irá risū itsē-tī Ukwe Dawuda té nī pāenine. Awū cwū, ā nji wū, kuskab uwōg tī ā nji wū atáng tá té tī iké kyíkyíkyíg bá kwār yáka ne.

30Ukwe Dawuda si unde tī kú yā iskin irá Rimam. Awū núng ye pú wū unju tī yēr tī Rimam yēr té wū fā té uben tī ben bāa, Unde tī Rimam Tsáb Tsi nā ú rū yé uwae rishi Dawuda ú náe ukwe pāngmá tī Dawuda tí risū-wū náe ukwe.

31Né ikén tī nde né Dawuda rī irá risū Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi bāa, ā nā ú yá wū tā-bā uwae kuskab bē, ijwē-wū ámá ú rwa mbúb-wū bē.

32Irá Dawuda yīne kúmunn pú yī uwōg Yesu, ikyāen imí Rimam kūnn shwúr wū uwae kukskab. Atī núng pú tī ayīne. Ī si kubēntī.

33Rimam Itsē sa na wū tsō ka som kujwó rícī-wū apupwen ú sa na wū Kusung tī Sāen Kyag né awū yēr unju té wū kutē. Ikén tī anī kú núng, kú fxēn yīne, si kūkō ná Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam tī ā sa na Yesu, awū ámá tōm sī bá na tī.

34Nī núng! Ukwe Dawuda tí risū-wū tsō-wū apupwen tí ijwē-wū pāngmá tī Yesu nde bē. Si sí awū Dawuda tī rī bāa: 'Itsēkurū-tī Rimam rī té Itsēkurū-m bāa, "Som kujwó rícī-m iké,

© 1995, The Bible League

35sé tī ame a cī pú m riká risū ande tī riká-fu." ‘

36Ikyāen ná yīne mēmē ande tī Isréla ā núng nyinyang bāa, Yesu wūne tī anī sa kwēr risū kutúkū tī tā cice, si sí awū tī Rimam Tsáb Tsi ú sa tsi risū ande mēmē.”

37Tī ande tī funn atáng fxēn pú bā irá Bitrus yīne, uwae-bā ndembéb, anyīng yēr bā utōb. Ā rī té Bitrus tí átōm tī tsítsí bāa, "Ameínjā, atī ú nde rímāng?”

38Bitrus rī té bā bāa, "Nī yá ikéntītíbī-nī tā, tí kāfe bá uwōg Rimam. Nī bá nde batísma yī rinyí ná Yesu Kristi, tī Rimam ā yátā na nī ikéntītíbī-nī. Rimam ú nda nī rínyanguwae, Kusung-wū tī Sāen Kyag.

39Ikyāen imí, Rimam yēr unju té nī, tí anyīsū-nī, té ande tī tá akā mēmē. Unju tī yēr wū si aná kó unde tītínī tī Itsēkurū-tī Rimam a kūnn wū irá bá uwōg-wū.”

40Bitrus rī té bā irá tí ribōm yāng-yī akwēn tī wū nā shir utōb-bā bá yī uwōg Yesu. Awū rī bāa, abā nā yera rū yé risū-bā uwae rináe ná Rimam tī nā kú bá risū ande tī kú nde ikéntītíbī.

41Ande íkī cwé irá-wū ayī, ā nde na bā batísma. Usir wū ande kumbúb itā rū kubēntī, ā sáng fā ande ná Yesu.

42Kó kiyé tītínī ande ná Yesu sa utōb-bā tsi uwae ikén tī ande tī atóm kú kwén na bā. Abā kú cī wúcī kú jwám Rimam té átsō. Mēmē ikén yīne ā nde yī uwae uré.

43Kiyé tī ande mēmē núng ikén tī kú fe ayíb tí ikén tī kú tsó kūkō ná Rimam tī ande tī atóm ná Yesu nde uwé-bā, ikyén ricwú ye bā.

44Mēmē ande ná Yesu kú som kób tétsō. Ā kú ndeya átsō tí ikén tī abā sité yī.

45Abā núng tī ā pū rifúnn-bā tí usú-bā jāeb cī. Ā kan aser yī pāng tí rikāen tī unde sité yī.

46Tī usisir ā kú funn átsō kusóg Rimam. Ā kú cī wúcī té átsō uwae kununn-bā tí utōb tī tsēn tí risū tī náe ribén té átsō.

47Ā kú tēb rinyí Rimam. Ámá ā kú tu risū tī tīnyang uwōg ande mēmē. Yáka tí ucwē Itsēkurū-tī Rimam kú nwángrū ande tī tīshé kú sa bā sáng fā ande ná Yesu.

Wánde Átōm 3

1Usir íkī, usir jwó uréb, Bitrus tí Yohana rū yī Kusóg Rimam. Ī si kiyé wū tī ande kú funn kú jwám Rimam.

2Uwōg wūne, ā ka tu unde tī wām afxen atáng. Ā mbae wū tí kicáeb yī. Tī usisir, ande kú sú wū rū ka som ufu Kusóg Rimam, uwōg tī ā kú kūnn wū bāa, Ufu tī Tīnyang, ikyāen tī wū nā jwám ikén uwōg ande tī kú bá atáng.

3Tī unde wū núng Bitrus tí Yohana kú sísáng, awū jwám ikén uwōg-bā.

4Bitrus tí Yohana pū ayíb cwú tsá unde wū pīn. Bitrus rī té wū bāa, "Pū ayíb sáe tī!”

© 1995, The Bible League

5Unde wū pū ayíb sáe bā ú kú táng bāa, íkī bē awū ú tu kíkīn uwōg-bā.

6Bitrus rī té wū bāa, "M tá-m tí aser íkī tī m ú sa na fu bē, amáa ikén tī ame sité yī, si ikén tī ame ú sa na fu. Yī rinyí ná Yesu Kristi unde tī Nazáréti, ame kú rī tí fu bāa, nwúnn ritsen tí kyang ikyin-fu!”

7Bitrus ye unde wū tí kujwó rícī ú shir wū sūnwúnn ritsen. Tí ritsen, icwo afxen-wū tí uwae afxen-wū ndab tā, awū tu ribōm afxen-wū.

8Unde wū fā sūnwúnn ritsen ú fxēn irá ikyin tí kyang ámām. Tírī, awū té Bitrus tí Yohana sáng yī kusóg Rimam tétsō. Unde wū kú kyang ikyin, kú mbyae tsō mbyae tsō, kú tēb rinyí Rimam.

9Ande tī funn atáng mēmē núng wū tī awū kú kyang ikyin kú tēb rinyí Rimam ahán,

10ā núng ye pú bā awū bāa, awū nā si unde wū tī kú som ufu Kusóg Rimam kutē, uwōg tī ā kú kūnn wū bāa, Ufu tī Tīnyang. Ayíb fe bā risū. Ā som pīn kú kāb irá risū ikén yī tī nde uwōg-wū.

11Unde wū ye Bitrus tí Yohana bur utōb, ámá ande tī tá uwae kusóg Rimam mēmē tēr inyae rū bá tu bā uwōg íkī tī ā kú kūnn wū bāa, Ukág Solomon. Irá yī fur bā ayíb.

12Tī Bitrus núng ande tī funn atáng mēmē, awū rang bā irá bāa, "Anī ande tī Isréla! Ímí tī nde né irá yīne fur nī ayíb? Ímí tī nde anī pū ayíb cwú tsá tī pīn? Anī kú táng bāa, ribōm-tī tí itīnyang-tī tī sa na unde wūne kú kyang ikyin a?

13Nī núng! Rimam ná Ibrahim tí Ishaku tí Yakubu, Rimam ná abítsē-tī tī kutē, sa na pú wū Umbae-wū Yesu kūkō tí rūrōb. Amáa anī Mbayahuda sa Yesu wūne fāe sī kujwó ande tī uwé utēn. Bilatus tí risū-wū pwen tī wū nā yá Yesu tā, amáa anī shaen-nī awū uwé Bilatus.

14Awū Yesu wū si unde tī tīnyang, unde tī sāen kyag uwé Rimam. Amáa anī shaen-nī awū. Anī jwám Bilatus tī awū nā sa rū yé na nī unde tī kú wēn ande, kutúnn unju Yesu.

15Anī wēn Yesu, unde wū tī kú sa na ande unyāng. Amáa Rimam kūnn nwúnn wū uwae itīcwū. Atī sáe pú tī awū tí ayíb-tī.

16Si sí rinyí Yesu wūne tī sa na tī nwángrū unde wūne. Ikén tī anī kú sáe kú núng né, ikén yī nde ikyāen imí, tī unde wū rū uwae kínjō uwōg rinyí Yesu. Rinyí ná Yesu tī sa ribōm ijwē na wū uwé-nī.”

17Bitrus rī kyī cwúcwo bāa, "Ameínjā! Ame núng ye pú m bāa, ikén yī tī anī nde, tí ikén yī tī ande tī uwé-nī nde té Yesu, anī nde yī uwae kufub.

18Amáa tī kucang akwēn, Rimam sa na mēmē ande tī kú yā iskin irá-wū rī té ande bāa, Unde wū tī awū Tsáb Tsi nā ú ngwā kāng rikāen. Ande-m! Tīnine Rimam kúmunn pú wū irá-wū yīne uwae itīcwū ná Yesu.

19Ikyāen ná yīne, nī yá ikéntītíbī-nī tā tí kāfe rū bá uwōg Rimam tī wū yá tā na nī ikéntītíbī-nī, ikyāen tī nī tu ríyāe tī nī kyāe nyang utōb-nī uwōg-wū.

© 1995, The Bible League

20Asití anī a nde ahán, awū ú tōm bá na nī Yesu wūne tī si Unde wū tī awū Tsáb Tsi ikyāen nánī tī kutē.

21Yesu ú som kāng apupwen ítawé, sé usir tī Rimam a kyāe nyang pú wū utēnse mēmē tītawé, pāngmá tī ande-wū tī sāen kyag tī kú yā iskin irá-wū rī kutē.

22Pāngmá tī Musa rī té abítsē-tī ande tī Isréla bāa, ‘Uwé iké Itsēkurū-tī Rimam ú tōm bá na nī unde tī ú yā iskin irá Rimam pāngmá tī awū tōm me bá. Unde wū ú si kínjō uwae-nī. Nī nā atóng tī nī fxēn irá mēmē tī awū ú rī té nī.

23Asití unde íkī a nā atóng fxēn-wū irá ná unde wū tī kú yā iskin irá Rimam bē, ā jāera wū rū yé uwōg ande tī Rimam ú wēn wū.'“

24Bitrus rī kyī cwúcwo bāa, "Nī núng! Ī si ahán ámá, ande tī kú yā iskin irá Rimam tī tsítsí mēmē, Samuila tí abā tī pūtsá wū mēmē, ā rī tí unju kínjō bāa, kiyé nā kú bá tī ikén yīne mēmē nā ú nde. Tīnine irá-bā ayī sáng pú yī kubēntī.

25Abā ande tī kú yā iskin irá Rimam si abítsē-nī, ikyāen ná yīne unju tī yēr tī Rimam yēr té bā si anánī ámá. Pāngmá tī Rimam yēr unju té Ibrahim bāa, ‘Ikyāen ná rishi náfu, mēmē ande tī utēnse nā ú tu itīnyang.’

26Si sí anī Mbayahuda tī Rimam tōm Umbae-wū Yesu bá uwōg-nī tītawé, ikyāen tī awū nā sa na nī itīnyang ú kāfe utōb-nī bá uwōg-wū tī nī nā yá ikéntītíbī-nī tā."

Wánde Átōm 4

1Kiyé tī Bitrus tí Yohana kú rī irá té ande, ande íkī rū bá uwōg-bā. Abā si andufū tī kú fén Rimam, tí unde tī uwé ná sója tī kú som kyī Kusóg Rimam, tí ande íkī tī kumbúb Sadúke.

2Ande bāne tsō rináe ikyāen imí ā cwé-bā irá yī tī Bitrus kú kwén na ande bē. Awū kú rī té ande bāa, itīnwúnn ná Yesu uwae itīcwū tātsó pāenine bāa, ande nā kú nwúnn uwae kukwae cwúcwo.

3Ikyāen ná yīne, ā ye Bitrus tí Yohana rū ka kwēr kusóg púrsuna, sé ucwēfam-yī, ikyāen tī uwōg byi kyī pú wū. Tī ā pwen rikwén-bā tá-yī bē.

4Amáa ande yāng akwēn rū uwae kínjō uwae irá tī Bitrus tí Yohana rī. Ande ná Yesu fob kumbúb itsóng kiyé wū.

5Ucwēfam-yī, ande tī uwé ná Mbayahuda, tí ande ndufū, tí ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam funn uwae uka tī Urushalima.

6Ande ndufū íkī tá atáng ámá, abā Anas tī si kúkwén Rimam tīyāng, tí ameínjā-wū tí Kayafas tí Yohana tí Alezanda.

7Ā pū Bitrus tí Yohana tsi kitángpwā-bā, kú byīb bā bāa, "Anī tu kūkō-nī akā né anī nwángrū unde wūne tī sité-wū afxen bē? Rinyí ayē né anī nde ikén yīne?”

8Uwōg wūne, Bitrus kúmumunn tí Kusung tī Sāen Kyag utōb-wū, awū rī té bā bāa, "Anī ande ndufū tí ande tī tsítsí! Nī fxēn!

© 1995, The Bible League

9Anī kú byīb tī irá risū ikén tī tīnyang tī atī nde na unde tī kicáeb wūne, tí ikén tī nde ítawé awū tu ribōm ijwē-wū.

10To, ame kú rī té nī ande tī uwé mēmē tí ande tī Isréla mēmē, nī núng bāa, ikén tī sa unde wūne tsi uwé nī iké tí ribōm ijwē-wū si kūkō ná Yesu Kristi. Yesu, unde tī Nazáréti, unde tī anī wēnra wū, amáa Rimam kūnn nwúnn wū uwae tīcwū, ī si kūkō ná rinyí náwū tī nde ikén yīne!

11Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam, Yesu wūne si Kutxom wū tī anī ande tī kú mbye kusóg shaen wū shaen, amáa kāfe pú wū kutxom tī kú sa na kusóg tsi tí ribōm.

12Unde íkī tá-wū uwae utēnse tī wū ú nde fob tī wū nwángrū tī bē, sé Yesu ámām, ikyāen imí, Rimam sa na-wū atī rinyí unde íkī utēnse iké tī wū nwángrū ande bē, sé uwae rinyí Yesu ámām."

13Tī Bitrus rī mām pú wū irá yīne, ande ndufū bā tī kú pwen rikwén, ayíb fur bā tímambē, ikyāen imí ā núng Bitrus tí Yohana kú rī irá-bā tí ribōm, kó tī ā si ande tī kutúr tī tu-bā ikén tī kwén yāng-yī bē. Ā kāb irá tírī bāa, Bitrus tí Yohana nā si ande tī som té Yesu tī kucang.

14Ā shā num irá tī ā rī ikyāen imí unde wū tī Bitrus tí Yohana nwángrū tsi té bā atáng ámá.

15Ikyāen ná yīne, ā tē bā kusóg atáng bāa, ā nā rū yé ise. Tī ā rū yé pú bā ise, ande ndufū rī irá té átsō.

16Ā rī bāa, "Atī ú nde rímāng té ande bāne? Ande tī Urushalima mēmē núng pú bā tī ande bāne nde wánde tī kú fur ayíb yīne. Atī ú shaen fob-tī ayī bē.

17Amáa ī nyang skeb tī tī fwā bā kusen bāa, ā nā rī-bā irá té ande yī rinyí Yesu cwúcwo bē, bē ande mēmē ú fxēn irá yī."

18Ikyāen ná yīne, ā kūnn Bitrus tí Yohana kāfe sáng bá kusóg rikwén atáng. Ā fwā bā kusen bāa, "Nī fxāe ikén tī kwén yī rinyí Yesu wūne! Nī rī-nī irá yī rinyí-wū cwúcwo bē!"

19Amáa Bitrus tí Yohana rī té bā bāa, "Nī rī té tī! Ayī nyang skeb tī atī fxēn irá tī aná Rimam rēē, ré anánī?

20Ikyāen imí, irá yī tī atī núng, kú fxēn, atī ú nde fob-tī tī tī fxāe irá yī bē."

21Ande bā tī kú pwen rikwén fwān bā kibyāg tí ribōm, ámá yá bā tā. Ā byīnn-bā abā kimbáb bē, ikyāen imí, ā tu-bā irá tītíbī íkī risū-bā bē. Ande mēmē kú tēb rinyí Rimam ikyāen ikén tī kú fur ayíb tī Bitrus tí Yohana nde uwōg unde tī wām afxen.

22Unde tī ā nwángrū wū ne, asang-wū skeb pú yī mae ifaen.

23Kiyé tī ā yá Bitrus tí Yohana tā, abā rū ka tu ande ná Yesu tī tsítsí. Ā tsag té bā irá yī tī ákwén Rimam tīyāng tí ande ndufū tī tsítsí rī té bā kusóg rikwén.

© 1995, The Bible League

24Tī ande ná Yesu fxēn irá yī, ā byír átsō tí uwōg kínjō kú jwám Rimam. Ā jwám Rimam bāa, "Itsēkurū-tī Rimam, afu kyāe apupwen tí ribén, tí uyínn, tí ikén tī tá uwae-yī mēmē.

25Yī uwae kūkō ná Kusung-fu tī Sāen Kyag, afu rī irá té itsē-tī Ukwe Dawuda, upyí-fu. Afu sa na wū rī irá bāa: ‘Ande tī utēnse kú tsō rináe. Ande tī kufub kú kāb irá tītíbī. Abā ú nde num tí risū-bā.

26Akwe tī utēnse kyāe ijwē-bā tsi, ande tī uwé utēnse byír átsō ámá, ikyāen tī ā tā riká té Itsēkurū-tī Rimam tí Unde wū tī awū Tsáb Tsi.’

27Árá kubēntī, Itsēkurū-tī Rimam, Ukwe Hiridus tí Bilatus Buntus tí Mbayahuda tí ande tī kufub byír risū-bā pāngmá tī Ukwe Dawuda rī. Ā kāb irá tītíbī risū Yesu, Umbae-fu tī Sāen Kyag, Unde wū tī afu Tsáb Tsi.

28Itsēkurū-tī Rimam, atī núng pú tí, ikén tī ande bāne nde té Yesu ne, si sí ayī tī afu sa tsi uwae kūkō náfu tī kucang bāa, ayī nā ú nde.

29Itsēkurù-tī Rimam, fxēn tījwúb-tī, tí ú sa ikéntītíbī mēmē tī ā kú pwen tī ā nde té tī. Atī si apyí-fu. Sa na tī tī tī rī irá náfu tí ribōm utōb.

30Sa na tī kūkō tī atī nwángrū ande uwae kicáeb-bā. Sa na tī tī tī nde wánde tī kú fur ayíb, tí wánde tī kú tsó kūkō náfu uwae rinyí Yesu, upyí-fu tī sāen kyag. Ayī ā si ahán.”

31Isim-yī tī ā jwám pú bā Rimam, kusóg wū tī abā tá atáng kyi ijwē. Mēmē-bā atáng munn tí Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam utōb-bā. Ámá ā nwúnn kú rī irá Rimam té ande tí ribōm utōb.

32Ande ná Yesu mēmē-bā, kú ndeya átsō tí rifúnn-bā, tí utōb-bā kínjō tí uwae-bā kínjō. Uwae-bā, unde íkī tá-wū tī rī bāa, ikén tī awū sité si anáwū bē.

33Ande tī atóm ámá kú rī irá té ande tí ribōm-bā mēmē risū itīnwúnn ná Yesu uwae kuskab. Rimam sa rínyanguwae-wū yāen sī risū-bā mēmē.

34Uwae-bā, unde tī rikāen tá-yī bē, ikyāen imí ra, ande tī sité rifúnn pāngmá asóg, tí risāen ufáng, ā sa yī jāeb cī

35ú pū aser yī bá na ande tī atóm. Abā pū aser-yī kan na ande pāng tí rikāen tī unde sité yī.

36Uwōg ne ahán, unde íkī tá atáng ámá, rinyí-wū bāa, Yusufu. Awū si uráe Lawi, ā mbae wū utēn Kuburus. Ande tī atóm kú kūnn wū bāa, Barnaba. (Imbyí yī bāa, unde tī kú rī jīm ande utōb.)

37Awū sa risāen ufáng-wū íkī jāeb cī ú pū aser-yī bá na ande tī atóm.

Wánde Átōm 5

1Amáa unde íkī tá atáng rinyí-wū bāa, Ananíya, tí uwá-wū Safiratu. Ā sa risāen ufáng-bā íkī jāeb cī.

© 1995, The Bible League

2Abā yēr unju té átsō ú ka aser-yī íkī titam. Ananíya pū tī tsítsí rū bá na ande tī atóm ná Yesu.

3Bitrus rī té wū bāa, "Ananíya, afu kyang rímāng yá tā tī Shetann sáng utōb-fu ú sa na fu yēr rífēn té Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam? Afu mbé aser risāen-fu ayī ú ka aser-yī íkī titam. Afu rī té tī bāa, ayīne nā si aser risāen wū tī anī nā sa jāeb cī.

4Risāen wū tī afu sa jāeb cī si anáfu bē a? Má afu nde yī tí utōb kínjō re! Isim yī tī afu sa risāen wū jāeb cī ámá, aser yī si anáfu re. Afu kyang rímāng bá nde kyī-fu ahán? Afu yēr rífēn ne té Rimam, si-yī unde bē."

5Tí tī Ananíya fxēn irá ne ahán, awū jwunnsī mbyóg ú cwū. Ikyén ricwú ye kó unde tītínī tī fxēn irá yī.

6Anyīsū itāen bá būr kyī wū tí kútúpwá ú ye wū rū ka nji.

7Ā pājí kpāng, uwá-wū Safiratu ka rū bá. Awū núng-wū ikén yī tī nde té ubāen-wū bē.

8Bitrus rang wū irá bāa, "Ayīne si rífunntá aser risāen wū tī anī sa jāeb cī a? Rī té m kubēntī." Safiratu cwé bāa, ayī nā si rífunntá-yī.

9Bitrus rī bāa, "Afu tí ubāen-fu kyang rímāng rū bá tī nī bá myae Kusung ná Itsēkurū-tī Rimam myae? Fxēn! Ande tī nji ubāen-fu tá ufu kusóg. Abā kú bá tī ā bá ye fu rū ka nji pāngmá tī ā nji ubāen-fu!"

10Tí ritsen, awū jwunnsī ú cwū. Anyīsū itāen tī nji ubāen-wū sáng bá. Bá fob, awū cwū pú wū, ā ye wū rū ka nji fēr tí kuskab ubāen-wū.

11Ande ná Yesu tí ande mēmē tī fxēn irá yīne, ikyén ricwú ye bā si-yī tī tī rī bē.

12Ande tī atóm kú nde wánde tī kú fur ayíb tí ikén tī kú tsó kūkō ná Rimam uwōg ande. Ande ná Yesu mēmē kú byír átsō uwōg íkī tī ā kú kūnn bāa, Ukág Solomon.

13Ande tī tsítsí kú kyén ikyén ricwú tī ā sáng itīfunn ande ná Yesu. Kó tī yī si ahán má, ande kú rī irá tī tīnyang risū ande ná Yesu.

14Abā kō fū fā. Aríkī yāng-bā akwēn, aróm tí andá tī kú rū kubēntī uwōg Yesu, ā sáng fā bā.

15Ikyāen ná yīne, uwōg íkī, ā kú pū ande tī kicáeb yāng akwēn bá náe ikén tī náe-bā pūtsá iyen fengó kú rū, ikyāen tī Bitrus a bá kú yāfe kú rū, kusung-wū ú bá yāfe bā kú rū, á nwángrū uwae kicáeb-bā.

16Ande yāng akwēn tī tá utēn tī pakob Urushalima ā pū ande tī kicáeb, tí ande tī rijwen tītíbī byīnn bā, bá uwōg ná ande tī atóm. Ā nwángrū bā mēmē pátág.

17Uwōg wūne undufū Rimam tīyāng, tí ande tī kú som té wū tī tá kumbúb Sadúke, ā núng ande kú rī irá tī tīnyang risū ande tī atóm ná Yesu. Ikyāen yīne ā kú tsínn kitsínn risū-bā.

18Ā rū ka ye ande tī atóm rū bá kwēr kyī kusóg púrsuna.

© 1995, The Bible League

19Amáa uwae utítáng wū Itsēkurū-tī Rimam tōm atóm-wū tī apupwen rū bá mbub ufu kusóg púrsuna ú pū bá rū yé ise ú rī té bá bāa,

20"Nī rū ka tsi uwae kusóg Rimam. Nī rī té ande irá risū Yesu wūne tī sa utōb-nī kāfe tīshé."

21Tī átōm ná Yesu fxēn irá yīne, ā nwúnn tí kiskínn fífáe, rū ka tsi Kusóg Rimam, kú kwén na ande irá risū Yesu atáng. Kúkwén tīyāng, tí ande tī som té wū, ā bá kūnn byír ande tī rūrōb ná Isréla mēmē ikyāen tī abā nā pwen rikwén yī. Ā tōm ande rū yī kusóg púrsuna tī ā nā ka pū ande tī atóm ná Yesu nā rū bá.

22Amáa tí dogári rū ka kusóg púrsuna, ā tu-bā ande tī atóm Yesu atáng bē. Ā kāfe bá uwōg ande tī kú pwen rikwén ú rī té bā bāa,

23"Atī ka pú tī atáng, atī núng ufu kusóg kwēr kyīkyī, ande tī ujwín tsi atáng. Atī mbub ufu kusóg, amáa átōm Yesu tá-bā atáng bē."

24Unde tī uwé dogári, tí ákwén Rimam tīyāng, kiyé tī ā fxēn irá yīne, ayī fur bā ayíb. Ā rī bāa, "Akā tī ande bāne rū yī atáng?"

25Unde íkī rū bá rī té bā bāa, "Ande bā tī anī ye kwēr kyī kusóg púrsuna, ame núng bā, ā tsi kú kwén ikén Kusóg Rimam akwēn!"

26Ikyāen ná yīne, unde tí uwé dogári pū ande-wū rū ka kusóg Rimam ú pū ande tī atóm rū bá. Ā nde nam tur té bā ikyāen imí, ande tī utēn atáng cwé irá ande tī atóm Yesu tímambē. Dogári kú kyén ricwú bāa, asití abā a nde-bā abā nyinyang bē, ande ú jwunn wēn bā tí atxom.

27Ā pū ande tī atóm Yesu rū bá som uwé ná ande tī kú pwen rikwén. Kúkwén tīyāng byīb bā irá bāa,

28"Núng! Atī fwā nī kusen tī kucang bāa, anī nā kwén na nī ande ikén uwae rinyí Yesu cwúcwo bē. Amáa anī fxēn-nī bē, ú sa irá Yesu rī kyī fé utēn Urushalima mēmē. Cwúcwo, anī kú shā tī anī ú shir irá itīcwū Yesu bá risū-tī!"

29Bitrus tí ande tī atóm tī tsítsí rī bāa, "Ayī nyang skeb tī atī fxēn irá Rimam skeb irá ná ande.

30Isim yī tī anī kwēr Yesu risū kutúkū tī cice, awū cwū, ámá Rimam ná abítsē-tī kūnn nwúnn wū uwae kuskab.

31Rimam sa wū tsō yī kujwó rícī-wū apupwen. Awū si unde tī uwé-tī, tí unde tī nwángrū tī. Awū sa na ande tī Isréla ríyāe tī ā nā yá ikéntītíbī-bā tā, tí ā nā kāfe bá uwōg Rimam tī wū nā yá tā na bā.

32Irá ná Yesu yīne mēmē, atī núng pú tī tí ayíb-tī. Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam núng pú wū ámá. Rimam sa Kusung-wū na ande tī kú fxēn irá tī anáwū."

33Tī ande tī kú pwen rikwén fxēn irá Bitrus yīne, ā tsō rináe tímambē. Uwae-bā ndembéb. Ā kú myae tī ā wēn Bitrus tí ande tī atóm ná Yesu tī tsítsí.

© 1995, The Bible League

34Amáa unde kínjō uwae ande bā tī kú pwen rikwén, rinyí-wū bāa, Gamálíyel, awū si unde tī kumbúb Farísi, ande kú sa na wū rūrōb yāng-yī akwēn, awū sūnwúnn ritsen ú rī té bā bāa, ā nā pū ande tī atóm Yesu nā rū yé tsi ise kpāng.

35Isim yīne, awū rī té ande tī byír kusóg atáng bāa, "Anī ande tī Isréla! Nī táng irá nyinyang risū ikén tī anī ú nde té ande tī atóm ná Yesu bāne.

36Asang tī wur rū ne, unde íkī tī ā kú kūnn wū bāa Tudas nwúnn kú ndub ijwē bāa, ande nā si kūm awū ámām, ande fob pāngmá úkōb inje pūtsá wū. Isim yīne, awū sa cwū. Ande úkōb inje ne tēr shag fa̅ átsō. Irá náwū ayīne cwū bé ribén.

37Isim yīne cwúcwo, unde íkī tī ā kú kūnn wū bāa Yahuda nwúnn kú ndub ijwē, kiyé tī ā kú pwen ande. Ande yāng-bā akwēn pūtsá wū. Awū sa sisa cwū. Ande-wū tī tsítsí tēr shag fa̅ átsō.

38Ikyāen yīne ámá, m kú rī té nī, ī si ahán ámá tí ande ná Yesu bāne. Nī yá fengó-bā tā! Nī nde-nī abā kíkīn bē. Asití wánde-bā yīne si aná ande, ayī ú cwū bé ribén.

39Amáa asití ayī si aná Rimam, anī ú nde fob-nī bē. Íkī bē anī ú núng-nī bē anī kú tā riká té Rimam."

40Ande tī kú pwen rikwén cwé irá Gamálíyel yīne. Ā tōm ande rū ka pū ande tī atóm ná Yesu bá, bá byīnn bā kimbáb. Ā rī té bā bāa, ā nā rī-bā irá uwae rinyí Yesu cwúcwo bē. Isim yīne abā yá bā tā.

41Ande tī atóm rū yé kusóg rikwén. Ā tsēn utōb, ikyāen imí ra, Rimam núng bā bāa, ā nā pāng pú bā tī ā nā ngwā rikāen ikyāen ná Yesu.

42Tī usir usir ā kú kwén ikén Kusóg Rimam, tí anunn ande. Ā kú rī té bā irá tī tīnyang risū Yesu, Unde tī Rimam Tsáb Tsi tī wū nwángrū utēnse.

Wánde Átōm 6

1Isim yīne, kiyé tī ande kú pūtsá irá Yesu kō kú fūfa̅, Mbayahuda tī kú fxēn unju Helene kú tsínn kitsínn risū wúcī. Ā rī bāa, wúcī tī ā nā kú kan, uwá icwū-bā nā kú tu bā bē.

2Ikyāen yīne, ande tī atóm ná Yesu kūnn byír ande ná Yesu mēmē uwōg kínjō. Ā rī té bā bāa, "Ī nyang-yī tī tī yá irá Rimam tī rī tā, tī tī bá kan wúcī bē.

3Ikyāen yīne, ameínjā, nī tsáb ande itsóngfaen tī kúmumunn tí Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam utōb-bā, ande tī kú táng tu irá, tī ā nā kú kan wúcī na nī.

4Wánde-tī ámá ú si itījwám uwōg Rimam, tí ikén tī atī ú kú kwén na ande risū Rimam."

5Ande bā mēmē cwé irá yīne. Ā tsáb Istifanus, unde tī sité kubēntī ú munn tí Kusung Rimam utōb-wū. Tī tsítsí si Filibus tí Burókira tí Níkáno tí Tíman tí Parmenas tí Nikolas. Unde wūne si uráe Antakiya ú bá pūtsá irá Rimam tīshé ú si-wū uráe Mbayahuda bē.

© 1995, The Bible League

6Ande ná Yesu pū ande itsóngfaen bāne bá uwōg ande tī atóm ná Yesu. Ā jwám Rimam ú pū ajwó cwú tsá bā risū ú wae irá tī tīnyang na bā.

7Ikyāen ná yīne, irá Rimam shag kyī kú fé utēn mēmē. Ande yāng-bā akwēn tī tá uka tī Urushalima rū kubēntī ú sáng fā ande ná Yesu. Abā kōra fā. Aríkī yāng akwēn uwae andufū Rimam ná Mbayahuda rū uwae kínjō uwōg ná Yesu ámá.

8Ámá uwōg wūne Istifanus munn tí itīnyang ná Rimam té kūkō Rimam ú nde ikén tī kú fur ayíb tí ikén tī kú tsó kūkō ná Rimam uwōg ande yāng akwēn.

9Amáa Mbayahuda íkī tī rū uwae Kirene tí Alezandariya bá, ā tá atáng. Abā tá uwae kumbúb ande tī kú kūnn bā bāa, "Ande tī ā sáen bā tā." Ā cwé-bā irá Istifanus bē. Abā té Mbayahuda íkī tī rū yé uwae utēn Kilikiya tí Asiya nwúnn bá tu Istifanus tí ishaen tí shaen.

10Amáa ā tsi fob ú rī irá té-bā awū bē, ikyāen imí Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam sa na Istifanus bēn ayíb.

11Ikyāen ná ayīne, ā yēr unju té ande íkī risū-wū bāa, abā nā rī bāa, "Atī fxēn Istifanus kú rī irá tītíbī risū Musa tí Rimam."

12Irá yīne sa na ande tī ā fxēn irá yī tí ande ndufū abā tí ande tī kú kwén na ande Icwe Rimam ndembéb utōb. Ā nwúnn rū bá ye Istifanus ú pū wū ka tsi uwé ande tī kú pwen rikwén.

13Uwōg rikwén atáng, aríkī nwúnn rī irá tīkōng bāa, Istifanus nā tsi kunn tí irá tītíbī tī rī risū Kusóg Rimam tī sāen kyag tí Icwe Rimam.

14Ā rī bāa, "Atī fxēn wū awū kú rī bāa, Yesu unde tī Nazáréti nā ú mbúb Kusóg Rimam wūne. Cwúcwo awū nā ú kāfe icwe tī Musa sa na tī, ú mam tīshé na bā."

15Ande tī fxēn irá yīne tī tá uwae kusóg rikwén atáng pū ayíb cwú tsá Istifanus pīn. Ā núng kutxúwé-wū rū kutxúwé ná átōm Rimam tī apupwen.

Wánde Átōm 7

1Kúkwén Rimam tīyāng rang Istifanus bāa, "Irá tī ā kú rī risū-fu yīne si kubēntī a?"

2Istifanus rī bāa, "Ameínjā-m! Abítsē-m! Nī nā atóng tī nī fxēn irá tī ame ú rī té nī! Tī kucang kiyé tī itsē-tī Ibrahim tá uwae utēn tī Bagadaza, kiyé tī awū bá-wū utēn Harana kéka bē, Rimam bá uwōg-wū. Rimam tī kūkō-wū skeb tág pátág rū bá uwōg-wū

3ú rī té wū bāa, 'Nwúnn utēn-fu tí ande tī kununn-fu! Rū ka som uwae utēn tí ame ú tātsó fu.'

4Ikyāen ná yīne, Ibrahim yá utēn tī Kalidiya tā ú rū ka som utēn tī Harana, pāngmá tī Rimam rī té wū. Kiyé wūne, itsē-wū cwū. Isim-yī tī itsē-wū cwū pú wū, Rimam sa na Ibrahim nwúnn bá som uwōg tī anī tá atáng yáka ne.

© 1995, The Bible League

5"Ámá kiyé wū, Rimam sa na-wū Ibrahim ribén tī ú si anáwū kéka bē, kó tī kíyib. Rimam yēr unju té wū bāa, usir nā kú bá tī utēn wūne nā ú si anáwū té aná anyīsū-wū. Kiyé wū tī Rimam yēr unju wūne té wū, Ibrahim tu-wū umbae kéka bē.

6Né irá tī Rimam rī té wū bāa, 'Ibrahim! Anyīsū-fu ú som utēn tī fengó tīrwēn. Utēn wū atáng, abā ú kāfe apyí. Abā ú ngwā rikāen fob asang úkōb inje.

7Isim yīne, ande bā tī utēn atáng tī ā ye bā kāfe apyí, ame ú pwen bā rikwén. Isim ayīne, ande-m ú nwúnn yá utēn wū tā. Abā ú rū bá kú ribén na m utēn iké.'

8Isim ayīne Rimam rī té Ibrahim tī wū nā tsēn kutxín na anyīsū-wū. Anyīsū-wū ámá ú tsēn kutxín na anyīsū-bā rū fé yī uwé, ikyāen tī abā nā ú tángsom tí unju tī yēr tī Rimam yēr té Ibrahim. Ikyāen ná yīne, Ibrahim tsēn na Ishaku kutxín isim usir itsóngtā ná itīmbae-wū. Ishaku ámá nde ahán té umbae-wū Yakubu. Yakubu tsēn na abítsē-tī rijwēr asū ifaen ámá."

9Istifanus rī kyī cwúcwo bāa, "Nī núng ikén tī abítsē-tī nde té ínjā-bā Yusufu. Ā tsīnn wū kitsínn. Ā sa wū jāeb cī rū yī utēn tī Masar. Awū kāfe upyí atáng. Amáa Rimam té wū som té átsō

10ú nwángrū wū uwae rikāen-wū ayīne. Kiyé tī Yusufu tsi uwé Ukwe utēn tī Masar Rimam sa na wū tu risū tī tīnyang uwōg ukwe. Tī ukwe núng ye ibēn ayíb-wū, awū sa na wū kāfe unde tī uwé kununn-wū tí unde tī uwé ná utēn atáng.

11"Isim ayīne ahán, rimenn pu utēn Masar atáng tí utēn Kanána mēmē ú sa na ande ngwā rikāen. Abítsē-tī ámá tu-bā wúcī bē.

12Tī Yakubu fxēn bāa, wúcī nā tá utēn tī Masar, awū tōm anyīsū-wū rū ka atáng.

13Tī abā rū tī apū ifaen, ā núng ye ínjā-bā Yusufu. Uwōg wūne, Ukwe Masar núng ye irá risū kununn Yusufu.

14Isim ayīne tírī, Yusufu tōm atóm rū ka tu itsē-wū Yakubu bāa, awū nā té kununn-wū mēmē nā ú nwúnn bá tu wū utēn tī Masar. Mēmē-bā fob ande mae itā ka mbé rijwēr asū itsóng.

15Yakubu nwúnn ú sī yī uwae utēn tī Masar, uwōg tī awū tí abítsē-tī bá cwū atáng.

16Ā pū rukōm-bā nji uwae uka tī Shekem, uwōg tī itsē-bā Ibrahim jāeb tí ayāen aser ázurfā uwōg ande tī Hamur tī kucang akwēn.

17"Tī kiyé yī kyang kú yáen kú pú wū tī Rimam ú nde ikén tī awū yēr unju té Ibrahim kucang risū-yī, abítsē-tī tī som utēn tī Masar jwúnn tímambē.

18Isim ayīne, unde íkī tī núng-wū Yusufu bē bá náe ukwe.

19Awù kyāefā ande-tī ú sa na abítsē-tī rikāen. Awū sa na bā pū imbae ibyāen-bā yāng-bā akwēn rū ka tíka kutúr, ā cwū.

20Uwae kiyé wūne, ā mbae Musa. Awū si umbae tī tīnyang tī Rimam cwé irá-wū tímambē. Musa nde isháen itā uwae kununn itsē-wū

© 1995, The Bible League

21ítawé ā sa wū ka tíka kutúr. Ámá umbae Ukwe Masar tí undá rū ka kya wū ú shi bēn wū pāngmá umbae-wū.

22Ā kwén na wū ibēn ayíb ná ande tī Masar mēmē, awū sēr bēn ú kāfe unde tīyāng ú kú rī irá tī tīnyang ú kú nde ikén tī tīnyang.

23"Isim tī Musa nde fob asang mae ifaen, awū myae bāa, awū nā ú rū ka núng ande-wū ande tī Isréla.

24Awū rū bá fob, uráe Masar kú nde uríkī uwae-bā rikāen. Musa ndeya ínjā-wū, abā ifaen kūm wēn uráe Masar wū ikyāen tī abā nā pae ripāb ikén tī awū nde té uráe Isréla wū.

25Musa kú táng bāa, ande-wū nā ú núng ye bāa, Rimam nā sa wū nā bá tī awū nā ú nwángrū bā uwae rikāen, amáa ā núng ye bā bē.

26"Ucwēfam-yī, awū núng ande tī Isréla ifaen íkī kú byīnn kutxu. Awū kú shā tī wū nā kantā bā ú rī bāa, 'Nī fxēn! Anī si-nī ameínjā átsō bē a? Anī nde rímāng kú tēn átsō ifú?'

27Ámá unde wū tī irá si unju-wū túr Musa rū iyen ú rī té wū bāa, 'Ayē tī sa na fu kūkō tī afu nā pwen tī rikwén?

28Afu ú wēn m pāngmá tī afu wēn uráe Masar wū íré a?'

29Tī Musa fxēn irá wūne, awū tēr nwúnn utēn tī Masar ú rū ka som utēn tī Midiyan. Atáng awū mbae anyīsū tī aróm ifaen.

30"Isim asang mae ifaen, Rimam tōm átōm-wū tī apupwen rū bá tu Musa uwae kutúr tī fīfēr tí Rikwen Sinayi. Awū tsó risū-wū uwōg Musa rū yé uwae urwā tī kú ten ijwē irúm tīsūb.

31Urwā wūne fur wū ayíb tímambē. Awū ko ka tī wū ka ú sáe nyang irúm yī, ámá awū fxēn afxenjwín ná Itsēkurū-tī Rimam rū yé atáng bāa,

32'Ame tī si Rimam ná abítsē-fu. Ame si Rimam ná Ibrahim tí Ishaku tí Yakubu.' Tī Musa fxēn irá yīne, ikyén ricwú ye wū, ijwē-wū kú fūfwēr. Awū cwé-wū irá tī wū sáe urwā cwúcwo bē.

33Rimam rī té wū bāa, 'Tūnn apwā afxen-fu! Ikyāen imí ra, uwōg tī afu tsi atáng ne si uwōg tī sīsāen!

34Ame Rimam núng pú m rikāen tī ande-m kú ngwā uwae utēn Masar. Ame fxēn pú m irá tī jwúb-bā. Ame bá pú m tī m bá nwángrū bā. Rū bá tī m tōm fu rū yī utēn tī Masar.'

35"Musa wūne, tī kucang-yī ā shaen wū ú rī bāa, 'Áyē tī sa na fu kūkō tī afu ú pwen tī rikwén?' Amáa Rimam sa na wū kāfe unde tī uwé-bā, tí unde tī ú sa rū bā uwae rikāen. Rimam nde irá ayīne rū yé uwōg átōm-wū tī apupwen tī tsó risū-wū uwōg Musa uwae irúm tīsūb tī kú ten uwae kutúr.

© 1995, The Bible League

36Musa pū bā rū yé uwae utēn tī Masar, kú nde wánde tī kú fur ayíb uwae utēn Masar tí uwōg uyínn tībyāen, tí uwae kutúr, uwōg tī ā kyang atáng fob asang mae ifaen.

37Si sí awū Musa tī rī té ande tī Isréla bāa, ‘Usir kú bá tī Rimam ú tōm unde íkī bá na nī pāngmá tī awū tōm me bá ámá. Unde wū ú yā iskin irá Rimam. Ā ú mbae wū uwae itso-nī.’

38Si sí awū Musa tī som té ande tī Isréla kiyé tī ā funn uwae kutúr. Si sí awū tī mbé irá Rimam tī kú sa na ande unyāng uwōg átōm Rimam risū Rikwen Sinayi ú sa na abítsē-tī tī ā nā sa bá na atī.

39"Amáa abítsē-tī cwé-bā irá Musa bē. Ā shaen-bā awū. Ā kú jwúb irá bāa, ayī nā nyang skeb tī abā nā kāfe rū-bā ikén-bā tī Masar.

40Ā rī té Aruna bāa, ‘Musa wū tī pū tī rū yé uwae utēn Masar, atī núng-tī ikén yī tī nde wū bē. Kyāe na tī apxín tī ú pū tī rū.’

41Kiyé wūne, ā kyāe apxín íkī tī rū indag. Ā fén-bā Rimam bē. Ā fén ikén yīne tī ā kyāe tí ajwó-bā ú wēn ikén na wū ú nde ukwāb na awū.

42Ikyāen ayīne, Rimam kāfe isim tā bā ú yá bā tā tī abā nā kú ribén na aser tī apupwen. Ī si pāngmá tī ā báe uwae kutsīngkén ná ande tī kú yā iskin irá Rimam bāa: ‘Anī ande tī Isréla! Kiyé tī anī tá kutúr asang fob mae ifaen, anī yēr wēn ibyē na m a?

43Ufúg ná apxín-nī Moloki tí kusung kititaen aná apxín-nī Refann tī anī pū kú ú kú fén yī, ī si-yī aná-m a? Ikyāen apxín yīne tī anī kyāe ú kú ribén na ayī, ame ú pū nī rū ka tíka isim utēn tī Babíla.’

44"Abítsē-tī kyang ikyin uwae kutúr tí ténti Rimam tī tātsó bāa, Rimam nā tá té bā. Ā kyāe wū pāngmá tī Rimam rī té Musa bāa, abā nā nde wū.

45Isim tī abítsē-tī mbé kufúg Rimam wū uwōg abítsē-bā, ā sú wū kyang té bā. Abā tí Joshua cī utēn yāng-yī akwēn tī Rimam sa na bā. Atáng kufúg Rimam wū tsi atáng rū ka fob tī kiyé Ukwe Dawuda.

46Ukwe Dawuda tu uwé tī tīnyang uwōg Rimam ú jwám Rimam bāa, asití wū a cwé irá, awū nā ú mbye kusóg na Rimam ná Itsē-wū Yakubu.

47Amáa Solomon umbae-wū tī mbye kusóg wū na Rimam.

48"Rimam tī skeb títág kú náe-wū kusóg tī ande kú mbye bē, ande tī kú yā iskin irá Rimam rī bāa:

49‘Apupwen si ikén tī som-m. Ribén ámá si uwōg tī ame kú pū afxen-m tsi tsá atáng. Itso kusóg tītínī tī anī ú mbye na m? Uwōg wū tá akā tī ame ú pu nyāng atáng?

50Si ame tī kyāe ikén yīne mēmē bē a?’

51"Anī ande tī bōm risū. Anī pāngmá ande tī núng-bā irá Rimam bē, ú cwūnn kyī atóng-nī tí utōb-nī mēmē. Anī tí abítsē-nī pāng átsō. Kó kiyé tītínī anī kú pyír kób Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam, pāngmá tī abā nde ámá.

© 1995, The Bible League

52Uwae ande tī kú yā iskin irá Rimam, abítsē-nī yá uríkī tā-bā tā bē. Ā nde bā rikāen mēmē! Ā wēn ande tī atóm ná Rimam, abā tī kú rī té bā bāa, Yesu Unde tī Sāen Kyag nā kú bá!

53Anī sa wū jāeb cī pú nī! Anī wēn pú nī awū. Anī ande tī mbé Icwe Rimam uwōg átōm Rimam tī apupwen amáa anī pūtsá-nī ayī bē.”

54Tī abā fxēn irá yīne tī Istifanus rī, utōb-bā ndembéb, ā kūb kujwó anyī tī uwae rináe kō kēn tág.

55Ámá Istifanus munn tí Kusung Rimam tī Sāen Kyag ú sáe ayíb tsō yī apupwen ú núng riyinn Rimam, tí Yesu tī tsi kujwó rícī Rimam. Awū rī bāa,

56"nī núng! Ame núng apwā apupwen mbub tītā. Umbae Unde tsi kujwó rícī ná Rimam!”

57Tī ande fxēn irá Istifanus yīne, ā cwūnn kyī atóng-bā kú nyáe irá. Mēmē-bā nwúnn bá teb shi wū tí kipāen kínjō.

58Ā shir wū rū yé, ka jwunn wēn wū tí atxom isim uka wū. Ā tēyá átúpwá-bā tā uwōg utāen unde íkī tī ā kú kūnn wū bāa, Shawulu.

59Kiyé yī tī ā kú jwunn Istifanus, awū kú jwám bāa, "Itsēkurū-m Yesu, sa unyāng-m rū tírī.”

60Awū kú ribén ú nyāe irá tí ribōm bāa, "Itsēkurū-m yá tā na bā ikéntītíbī-bā ne." Awū rī mām fé ayīne ahán ú cwū-wū.

Wánde Átōm 8

1Ámá Shawulu tá atáng ú cwé irá tītīwēn Istifanus. Tī usir wū, ande bāg kú nde ande ná Yesu rikāen kō tímambē. Ande ná Yesu tēr shag tág, aríkī tēr rū Yahudiya tí Samariya. Kum ande tī atóm ámām tī som tí isim uwae uka tī Urushalima.

2Aríkī tī pūtsá Rimam tí utōb-bā kínjō sa Istifanus nji, ā jwúb irá kō kēn tág.

3Ámá Shawulu kú kwáb tī awū ú tenji ande ná Yesu mēmē. Awū kú sáng kusóg wūne, nwúnn bá sáng kusóg wūne, kú ye ande ná Yesu rū yé, andá té aróm ú kú pū bā rū ka sáng púrsuna.

4Ande ná Yesu bā tī tēr shag, ā nwúnn kú rī irá Rimam mēmē uwōg tī ā kú kyang atáng.

5Filibus rū anáwū utēn tī Samariya ú ka rī irá Yesu té ande tī atáng bāa, Yesu nā si unde tī kú nwángrū ande.

6Ande tī byír atáng nā atóng irá tī Filibus rī té bā. Mēmē-bā fxēn ú sáe ikén tī kú fe ayíb tī awū nde.

7Rijwen tītíbī rū yé uwae ande yāng akwēn tí irá tī nyāe. Ande tī cwū afxen tí ajwó, tí ande tī pxib afxen tu ribōm ijwē.

© 1995, The Bible League

8Ande tī utēn tī Samariya tsēn utōb.

9Uwae utēn wū, unde íkī tá atáng, ā kú kūnn wū bāa, Siman. Awū som atáng fengó rwēn pú wū. Awū kú nde ikén tī kisī, kú nde wánde tī kú fur bā ayíb yāng-yī akwēn. Awū kú rī bāa, awū tī nā skeb tág pátág.

10Mēmē-bā uwae utēn atáng, ande ndufū té anyīsū tínyīng, sa utōb-bā tsi uwōg-wū. Ā kú rī bāa, "Unde wūne sité kūkō Rimam tī ā kú kūnn bāa, Kūkō tī skeb tátág."

11Ā sa utōb na wū ikyāen imí awū kú nde na bā ikén tī kisī ne fengó-yī rwēn pú yī.

12Ámá kiyé tī Filibus bá rī irá tī tīnyang risū Kujwó Ukwe Rimam tí risū Yesu Kristi, ā rū kubēntī ámá ā nde na bā batísma aróm té andá.

13Siman tí risū-wū rū kubēntī ámá. Isim-yī tī ā nde na wū batísma, awū bá som té Filibus. Ayíb fur wū kiyé tī awū núng wánde tī kú fur ayíb tí ikén tī kú tātsó kūkō ná Rimam tī Filibus nde.

14Ande tī atóm tī tá uka ná Urushalima fxēn bāa, ande tī utēn tī Samariya nā kyangté pú bā irá Rimam. Ikyāen yīne, ā tōm Bitrus tí Yohana rū ka na bā.

15Tī Bitrus tí Yohana ka atáng, abā jwám Rimam ikyāen tī ande bā nā ú tu Kusung Rimam ámá.

16Ikyāen imí, tī kucang-yī, ande bā tu-bā Kusung Rimam kéka bē, nyáng batísma ámām tī ā nde uwae rinyí Yesu.

17Bitrus tí Yohana pū ajwó cwú tsá bā, ā tu Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam.

18Kiyé tī Siman núng tī Kusung Rimam sī bá risū ande bā tī ande tī atóm ná Yesu pū ajwó cwú tsá bā, awū pū aser na Bitrus tí Yohana

19ú jwám bā bāa, "Nī sa na m kūkō ne ámá ikyāen tī ame a sa kujwó-m náe tsá ande ā ú tu Kusung Rimam ámá."

20Bitrus rī té wū bāa, "Afu kú táng bāa, afu ú jāeb rínyanguwae Rimam jāeb a? Afu té aser-fu mēmē nī rū ka tenji!

21Afu sité-fu tí uwōg uwae wánde-tī bē, ikyāen imí utōb-fu si-yī tí kubēntī uwé Rimam bē.

22Yá ikéntītíbī-fu ayīne tā, tí jwám Rimam tī awū nā yá tā na fu irá tītíbī tī afu táng yīne.

23Ame núng afu munn tí kitsínn tī tsínn. Afu si upyí ikéntītíbī!"

24Siman rī té Bitrus tí Yohana bāa, "Nī jwám Rimam ikyāen-m, tī ikén tī afu rī ne ā tu-yī ame bē."

25Isim ayīne, Bitrus tí Yohana rī tsó té ande ikén tī Rimam nde té bā ú tsag té bā irá ná Itsēkurū-tī Yesu. Kiyé tī ā kāfe kú bá tí uka ná Urushalima, ā rī irá tīnyang ná Rimam té ande yāng akwēn tī tá fengó, uwae utēn tī Samariya atáng.

© 1995, The Bible League

26Usir íkī átōm Rimam íkī tī apupwen rī té Filibus bāa, "Nwúnn tí pūtsá fengó tī kú rū Urushalima kú sī ka Gaza." (Tīnine ande kú pūtsá-bā fengó wū cwúcwo bē.)

27Árá Filibus nwúnn ú rū ú ka tu unde íkī tī som uwae keké kákúm kú rū. Unde wū si kínjō uwae ande tī uwé tī uwé ná utēn tī Habásha. Ukwe-bā si undá tī rinyí-wū si Kándake. Wánde ná unde wū si tī awū kú núng kyī aser. Awū rū bá Urushalima bá kú ribén na Rimam atáng.

28Kiyé yīne amáa, awū kāfe kú rū yī utēn-wū né Filibus tu wū. Awū kú sáe ayíb uwae Kutsīngkén Rimam uwae na irá tī Ishaya báe.

29Kusung ná Rimam rī té Filibus bāa, "Nwúnn tí ko ka uwōg unde wūne."

30Filibus ko ka ú fxēn wū ú kú nde karatū uwae irá Ishaya. Awū rang wū bāa, "Afu núng ye irá yī tī fu kú pwen ne a?"

31Unde wū rī bāa, "Unde íkī tā tsó-wū ame bē. Ame ú kyang rímāng núng tu yī?" Awū jwám Filibus bāa, awū nā ko tsō bá som té wū.

32Uwōg tī wū kú sáe atáng, ā báe bāa: "Awū pāngmá mbawén, mbawén tī ā sa wū kú rū tī ā wūwēn. Pāngmá umbae mbawén tī ā yēr asung-wū, awū kú rī-wū irá íkī bē. Kó unju ámá awū mbub-wū bē.

33Ā sa na wū rúkwāe. Ā pwen wū rikwén, ā rī-bā ayī uwae kubēntī bē. Umbae tá-wū tī rinyí-wū ú kūnn bē. Unyāng-wū utēnse mām pú wū. Awū ámá yá utēnse tā pú wū."

34Uráe Habásha wū rī té Filibus bāa, "Rī té m, unde tī kú nyāe iskin irá Rimam tī báe irá yīne, awū báe yī risū-wū rēē, ré risū unde íkī?"

35Filibus bāg kú rī té wū Irá Tīnyang risū Yesu, sa tí uwōg wū tī unde wū núng pūtsá atáng.

36Tī ā kyang kú rū, ā sa sisa rū bá fob uwōg íkī tī ámbyī tá atáng. Unde wū rī bāa, "Né ámbyī tī tá re! Imí tī ú nde tī afu ú nde na-fu ame batísma bē?"

38Unde wū nda kákúm kya tsi. Awū té Filibus ko sī yī uwae ámbyī atáng. Filibus nde na wū batísma.

39Kiyé tī ā tsō yé uwae ámbyī atáng, Kusung tī Sāen Kyag bá yera Filibus rū. Unde wū núng-wū ayíb-wū cwúcwo bē. Awū munn tí utōb tītsēn ú fxēn irá tī rū utēn-wū.

40Ā kya Filibus utēn tī Azotus. Uwae utēn atáng mēmē, awū kú kyang kú rī irá Rimam té ande, bá kwār tí utēn tī Kaisariya.

Wánde Átōm 9

1Shawulu tsi kukunn tí tī kú sa na ande ná Yesu kyén ricwú bāa, awū nā ú wēn bā. Awū rū ka uwōg kúkwén Rimam tīyāng

© 1995, The Bible League

2ú ka rang wū bāa, awū nā nda wū kūkō yī fengó ná atsīngkén tī awū ú sa na asóg Rimam ná Mbayahuda tī tá uwae uka ná Damashika, ikyāen tī wū nā ka ú ye ande tī pūtsá irá Yesu, aróm tí andá ú pū bā bá Urushalima.

3Tī awū tá fengó kú bá Damashika, fēr tí utēn wū, kíkīn tī pāngmá imam jaen wur sī apupwen bá uwōg tī awū tá atáng.

4Awū jwunnsī ribén ú fxēn afxenjwín kú kūnn wū irá bāa, "Shawulu! Shawulu! Imí tī nde né afu kú nde m rikāen?”

5Shawulu rī bāa, "Itsēkurū, afu ayē tī kú kūnn me irá?" Awū fxēn afxenjwín wū cwúcwo rī bāa, "Ame si Yesu tī afu kú sa na m rikāen.

6Nwúnn tí tsi ritsen. Sáng uwae uka ne. Afu a ka pú fu atáng, ā ú rī té pú bā afu ikén tī fu ú nde.”

7Ande bā tī pūtsá Shawulu kya tsi. Ā tsi skírr, ā rī fob-bā irá íkī bē. Ā núng-bā unde íkī bē ámá ā fxēn afxenjwín yī tī Shawulu fxēn.

8Shawulu fā sūnwúnn ú bāa, awū nā núnúng, ayíb-wū bur kyī, awū kú sáe tu-wū uwōg cwúcwo bē. Ā tae wū tae ahán ka sáng uka tī Damashika.

9Fob usir itā, awū sáe-wū uwōg bē, ú cī-wū bē, ú ngwā-wū bē.

10Kínjō uwae ande ná Yesu tá uwae Damashika atáng, rinyí-wū si Ananíya. Kiyé wū, Rimam sa wū súnn kíkīn pāngmá kúrwá. Uwae-yī, awū núng Yesu kūnn wū irá bāa, "Ananíya!" Ananíya rī bāa, "Ame tá re, Itsēkurū-m.”

11Yesu rī bāa, "Nwúnn, sī fengó tī ā kú kūnn wū bāa, Fengó tī Ndabtā. Rū ka kununn Yahuda. Afu a ka pú fu, rang rifab unde íkī tī rū utēn Tarsus bá atáng. Rinyí-wū bāa, Shawulu. Awū kú jwám Rimam.

12Awū ámá súnn kúrwá bāa, awū nā núng unde íkī tī rinyí-wū bāa, Ananíya nā sáng bá ú bá pū ajwó cwú tsá wū risū, ayíb-wū nā mbubtā.”

13Ananíya rī bāa, "Itsēkurū-m, ande yāng-bā akwēn rī té pú bā ame irá risū unde wūne. Mēmē ikén tī awū nde té ande-fu uwae Urushalima nyang-yī bē.

14Tīnine awū tu pú wū kūkō uwōg andufū Rimam tīyāng tī awū nā ye ande náfu uwae Damashika iké.”

15Yesu rī té wū bāa, "Rū! Ame tsábra pú m awū tī awū nā nde na m wánde. Awū ú sa rinyí-m rī té ande tī ā núng-bā irá-m bē, té akwe-bā té ande ná Isréla.

16Ame tí risū-m, ame ú tātsó wū mēmē rikāen tī awū ú ngwā ikyāen ná me.”

17Ī si ahán árá, Ananíya rū ka tu Shawulu kununn atáng ú ka pū ajwó cwú tsá wū risū. Awū rī bāa, "Ínjā-m Shawulu, Itsēkurū-m Yesu tī tsó risū-wū uwōg-fu fengó kiyé tī afu kú bá ne ahán, awū tī tōm m bá uwōg-fu. Awū tōm m bá ikyāen tī afu nā tu itīnúng uwōg, cwúcwo tī afu nā tu Kusung Rimam.”

© 1995, The Bible League

18Tí ritsen ahán, kíkīn pāngmá afob iwág bōng rū ayíb-wū, ayíb-wū mbubtā, awū tu uwōg tī núng cwúcwo. Awū fā sūnwúnn, ā nde na wū batísma.

19Isim tī awū cī pú wū wúcī rimēnn ijwē-wū kāfe bá. Uwae uka ná Damashika, Shawulu som té ande ná Yesu fob usir kpāng.

20Awū nwúnn kú tsag irá Yesu té ande uwae asóg Rimam ná Mbayahuda. Awū kú rī bāa, "Yesu si Umbae ná Rimam árá."

21Mēmē ande tī fxēn Bulus, ayíb fur bā, ā kú rang bāa, "Awūne si-wū unde wū tī tá uwae Urushalima, kú wēn ande tī kú jwám Rimam yī rinyí Yesu bē a? Ikén tī sa wū bá iké, si-yī ikyāen tī ú bá ye ande tī tá iké ú yīr bā ú pū bā rū ka na ande ndufū bē a?"

22Ámá Shawulu rī irá Rimam tī ribōm skeb pú tī kucang ú wáe-wū rúkwāe bē, kó kyén ricwú. Kiyé tī Mbayahuda tī tá Damashika núng Shawulu kú tātsó bā sīsāen bāa, Yesu nā si Unde tī Rimam Tsáb Tsi, ā rī fob-bā irá íkī bē.

23Isim tī usir yāng-yī wur rū, Mbayahuda íkī byír átsō kú kāb fengó tī ā wēn Shawulu.

24Usitaen tí utítáng ā kú núng kyī kiyé ná kusúru tī pakob uka uwōg tī ande kú sáng kú rū yé uka atáng, ikyāen tī awū á ka rū kú yé, ā nā ú ye wū ú wēn wū. Ámá Bulus fxēn ikén tī ande bāne kú pwen tī ā nā ú nde.

25Ikyāen ná yīne utítáng íkī ande tī pūtsá-wū rū itsab. Abā té wū tsō ibáen kupwe kusúru ú ye wū som sī uwae kícíka ú ye wū sī bá ribén. Awū tam rū.

26Kiyé tī awū kāfe bá Urushalima, awū kwáb tī wū sáng fā ande ná Yesu tī tá atáng. Amáa ā kyén ikyén ricwú wū, ā rū-bā kubēntī bāa, awū nā si unde ná Yesu ámá bē.

27Ámá Barnaba ka rū bá ú pū wū rū uwōg ande tī atóm ú tsag té bā irá Shawulu né awū núng Yesu fengó, tí tī Yesu rī irá té wū. Cwúcwo, awū rī té bā fengó tī Shawulu rī irá yī rinyí Yesu tí ribōm-wū uwae uka ná Damashika.

28Ikyāen yīne, ā kyangté wū, awū kú kyang mēmē uwae Urushalima.

29Awū tsikunn tī kú rī té ande irá risū Yesu tí ribōm-wū. Awū kú rī irá té Mbayahuda tī kú fxēn unju Helene ú kú shaen ishaen té bā risū Yesu. Ámá abā kú shā tī ā wēn wū.

30Tī ande ná Yesu tī tsítsí núng ye bāa, Mbayahuda nā kú pwen tī ā nā wēn Shawulu, abā ye pū wū sī yī Kaisariya ú ka tōm pū wū rū fé uka tī Tarsus.

31Tírī, mēmē ande ná Yesu tī tá utēn Yahudiya tí Galili tí Samariya tsi tí ribōm-bā. Abā tu kujīmshwur, unde íkī nde-wū abā rikāen bē. Yī uwae tī tīnyang ná Kusung Rimam ande yāng ahán sáng fā bā, ā som usom-bā tí ikyén ricwú ná Rimam.

32Bitrus kú kyang kó akā pátág, kú bāen ande ná Yesu. Kiyé íkī awū rū tī wū ka núng ande ná Yesu tī tá utēn tī Lida.

33Tī awū ka atáng, unde íkī tá atáng tī ā kú kūnn wū bāa, Eneyas. Awū cwū afxen tí ajwó. Uwae asang itsóngtā awū nde fob-wū tī awū ú nwúnn ikén tī náe-wū bē.

© 1995, The Bible League

34Bitrus rī té wū bāa, "Eneyas, Yesu Kristi nwángrū pú wū afu. Sūnwúnn tí fur ikén tī náe-fu!" Tí ritsen, Eneyas fā sūnwúnn.

35Mēmē ande tī tá Lida tí Sarona núng wū, ā bá pūtsá irá Yesu.

36Uwae utēn tī Yapa, undá íkī tá atáng, ā kú kūnn wū bāa Tabita. Awū si undá tī rū kubēntī uwōg Yesu. (Rinyí-wū unju Helene si Dorkas. Imbyí-yī bāa, utxong.) Awū si undá tī kú nde ikén tī tīnyang. Awū ndeya ande tī rikāen tí ikén tī tīnyang yāng-yī.

37Kiyé íkī, awū náe kicáeb ú cwū-wū. Ā jwó tág rimēnn-wū ú sa wū náe kusóg tī apupwen.

38Tī ande ná Yesu tī tá utēn Yapa atáng fxēn bāa, Bitrus nā tá Lida, utēn tī fīfēr tí atáng, ā tōm ande ifaen rū ka uwōg-wū tí irá bāa, "Atī mbyáe ajwó, tēr bá uwōg-tī iké tí ritsen."

39Ikyāen yīne, Bitrus té bā rū té átsō. Tī abā rū ka kú sáng, ā ye pū wū tsō kusóg tī apupwen. Mēmē awá icwū bá pakob-wū, kú jwúb kú tātsó wū átúpwá tī Tabita kōb na bā kiyé tī awū sité unyāng.

40Bitrus pū bā rū yé kusóg atáng ú kú ribén ú jwám Rimam. Tírī, awū kāfe uwé tág rukōm Tabita ú rī bāa, "Tabita, fā sūnwúnn!" Tabita mbubtā ayíb. Tī awū núng Bitrus, awū fā sūnwúnn ú som ritsen.

41Bitrus bá sa kujwó na wū ú shirra wū nwúnn ritsen. Tírī awū kūnn byír ande ná Yesu tī tsítsí tí awá icwū ú sa Tabita kāfe na abā tí atáng tí unyāng-wū.

42Irá yīne shag kyī fé uwae utēn tī Yapa mēmē, ande yāng-yī rū kubēntī uwōg Itsēkurū-tī Yesu.

43Bitrus som Yapa fob usir yāng-yī uwae kununn unde íkī tī rinyí-wū bāa Siman. Awū si unde tī kú fwā apwā.

Wánde Átōm 10

1Unde íkī tá uka ná Kaisariya, rinyí-wū si Korniliya. Awū si unde tī uwé kumbúb sója ná Mbaroma tī ā kú kūnn bā bāa, Kumbūg ná Italiya. Uwae kumbúb wū ā fob mae itsóng.

2Awū unde wūne si unde tī kú kyén Rimam. Awū tí kununn-wū kú fén Rimam. Awū nde ikén yāng-yī tī awū ú ndeya ande tī rikāen. Awū kú jwám Rimam kó kiyé tītínī.

3Usitaen íkī, aser itā, awū núng átōm ná Rimam rū bá tsi uwé-wū pāenine ahán ú kūnn wū bāa, "Korniliya!"

4Korniliya sáe unde tī atóm wū pīn tí ikyén ricwú ú rī bāa, "Ímí, Itsē?" Átōm-wū rī té wū bāa, "Rimam kyangté pú wū irá tī jwúb-fu tí wánde tī tīnyang tī afu nde. Awū kú tángsom té fu.

5Tīnine, tōm ande rū yī Yapa, tī ā ka ú kūnn na fu unde íkī tī rinyí-wū bāa, Siman Bitrus.

© 1995, The Bible League

6Awū sáng rikyen kununn Siman unde tī kú fwā apwā, tī náe fīfēr tí unju uyínn.”

7Tírī unde tī atóm wū kāfe-wū. Korniliya kūnn ande ifaen tī kú nde wánde uwōg-wū, tí sója kínjō. Sója wūne si unde tī kú kyén Rimam ú fā uwae ande tī kú núng kyī Korniliya.

8Korniliya rī té bā ikén tī nde té wū mēmē ú tōmra bā rū yī Yapa pāngmá tī átōm wū rī té wū.

9Ucwēfam-yī abā nwúnn bá kú fēr Yapa tī usirtaen. Kiyé wū ámá Bitrus tsō rū ka jwám Rimam risū kusóg uwōg tī ande kú punyāng atáng.

10Atáng rimenn ye wū, awū kú shā tī wū ú cī wúcī. Kiyé tí ā kú nde wúcī ajwó, awū súnn kúrwá.

11Uwae kúrwá yī, awū núng apupwen mbubtītā, kíkīn sī kú bá pāngmá kujwó kútúpwá tīyāng. Unju-wū si inje, ā yīr wū yīr tí ují ú sa kyen sī kú bá uwōg tī awū tá atáng.

12Uwae ikén wū, awū núng mēmē itso ibyē, tí ikén tī kú pāng tí rishwū, tí ínung.

13Awū fxēn afxenjwín rī té wū bāa, "Bitrus, sūnwúnn, wēn tí kūb.”

14Ámá Bitrus rī bāa, "Ame ú nde fob-m bē, Itsēkurū. Ame kūb jí-m ikén tī kú txí iyib ne bē, kó ikén tī ande kú táng bāa, ayī nā nyang-yī tī kūb bē.”

15Awū fxēn kyī afxenjwín cwúcwo kú rī bāa, "Ikén tī Rimam rī bāa, ayī nā sīsāen, kūnn-fu ayī bāa, ikén tī kú txí iyib bē.”

16Ā rī irá yī ahán fob atsēpú itā, ítawé ā ye pū ikén yī kāfe tsō yī apupwen.

17Kiyé tī Bitrus kú kāb imbyí kúrwá yī tī awū núng ne, ande bā tī Korniliya tōm, rang kununn Siman, sa sisa bá fob pú bā kununn atáng. Abā tsi utabshí.

18Ā kūnn irá ú rang bāa, "Siman Bitrus, unde tī sáng rikyen iké, tá atáng a?”

19Uwōg wūne tí Bitrus kú kwáb tī awū núng imbyí kúrwá-wū ayī, Kusung Rimam rī té wū bāa, "Nā atóng! Ande itā tá iké tī kú shā rifab-fu.

20Sūnwúnn tí sī ka pūtsá bā rū. Kāb-fu irá bē, ikyāen imí, ame tī tōm bā rū bá.”

21Ikyāen yīne Bitrus sī ka tu ande bā ú rī té bā bāa, "Ame tī si unde wū tī anī kú shā. Anī bá kú shā imí?”

22Ā rī té wū bāa, "Unde tī uwé-tī Korniliya tōm tī bá uwōg-fu. Awū si unde tī tīnyang ú kú fén Rimam. Ande-fu Mbayahuda mēmē núng pú bā bāa, awū nā si unde tī kú kú ribén na Rimam. Ítsū unde tī atóm ná Rimam rī té wū bāa, awū nā ú yáe fu rū ka kununn-wū ikyāen tī awū nā fxēn irá tī afu nā ú rī té wū.”

23Bitrus pū bā sáng, ā náe atáng usir wū. Ucwēfam-yī, awū nwúnn ú pūtsá bā. Ande ná Yesu íkī tī tá uka ná Yapa pūtsá bā ámá.

© 1995, The Bible League

24Usir tī apū ifaen ā bá sáng Kaisariya. Korniliya tí ande tī imbyí-wū tí arwán-wū tī awū yáe bā bá som kú jí wū.

25Tī Bitrus bāa, awū nā ú sáng bá ahán, Korniliya nwúnn bá kú ribén uwé-wū.

26Bitrus sa na wū nwúnn ritsen bāa, "Ame tí risū-m, ame si unde ámá. Afu kyang rímāng kú kú ribén na m?”

27Bitrus kú tsag rikāen té wū ú rū bá sáng kusóg wū. Tī awū sáng bá, awū tu ande kō kēn tág ā funn pú bā atáng.

28Bitrus rī té bā bāa, "Anī núng pú nī bāa, uwae icwe nátī Mbayahuda, ā báe bāa, uráe Mbayahuda nā ú pxib-wū risū té ande tī ise bē, awū nā ú kyang ka-wū kununn-bā bē. Amáa Rimam tātsó pú wū ame bāa, ame nā táng-m bāa, unde íkī nā sité ajīb kó awū nā kú txí iyib bē.

29Né ikén tī nde né ame rū bá, ame kāb-m uwae bē kiyé tī afu tōm atóm ka. Ame kú rang fu, Korniliya, afu kú kūnn me irá bāa, ame nā ú nde rímāng?”

30Korniliya rī bāa, "Usir inje tī wur rū rū pāngmá kiyé yīne, ame som kú jwám Rimam kusóg-m iké aser itā tī usitaen. M bāa, m nā ú núnúng ahán, unde tsi uwé-m ú sī kútúpwá tītsēn yáyág

31ú kūnn bāa, 'Korniliya! Rimam fxēn pú wū irá tī jwúb-fu, awū kú tángsom tí wánde-fu tī tīnyang.

32Tōm ande íkī rū ka Yapa tí ka kūnn na fu unde íkī tī rinyí-wū si Siman Bitrus. Awū sáng rikyen kununn Siman unde tī kú fwā apwā, tī náe fēr tí unju uyínn.’

33Né ikyāen tī ame tōm ande ka uwōg-fu tí ritsen. Itībá-fu ne ahán, nyang tímambē. Atī tá iké mēmē uwé Rimam, atī som kú jí tī tī fxēn irá tī Itsēkurū-tī ú sa na fu tī afu ú rī té tī.”

34Bitrus nwúnn kú rī irá bāa, "Tīnine, ame núng ye pú m tī yī si kubēntī tī Rimam kú sáe-wū aríkī skeb aríkī bē, ú kú cwé irá-bā pāng átsō.

35Kó itso unde tītínī tī awū a kyén wū Rimam, kú nde ikén tī tīnyang, awū kú kyangté wū.

36Anī fxēn pú nī irá tīnyang tī ā rī té ande tī Isréla bāa, ā nā tu utōb tī jīm shwur yī uwōg Yesu Kristi, Itsēkurū ná ande mēmē.

37Unde tī bāg irá yī uwae utēn tī Galili si Yohana. Awū kú rī té ande tī ā nā nde batísma. Irá yī shag kyī fé uwae utēn tī Yahudiya mēmē.

38Rimam tsáb Yesu unde tī Nazáréti tsi ú sa na wū kūkō ná Kusung Rimam. Yesu nwúnn kú kyang kyī fé uwōg mēmē, kú nde ikén tī tīnyang ú kú nwángrū ande tī tá uwae apyí ná Shetann, ikyāen imí Rimam té wū som té átsō.

39Atī ande tī atóm-wū núng pú tī mēmē ikén yī tī awū nde uwae Urushalima tí utēn Mbayahuda tī tsítsí. Ā kwēr Yesu risū kutúkū, awū cwù.

© 1995, The Bible League

40Amáa Rimam kūnn nwúnn wū uwae kuskab, usir tí itā ú sa na wū tī wū tsó risū-wū uwōg ande.

41Awū tsó-wū risū-wū uwōg aná ande mēmē bē, sé uwōg tī ande tī Rimam tsábra. Isim tī Rimam kūnn nwúnn wū uwae itīcwū atī cī té wū, atī ngwā té wū.

42Awū rī té pú wū atī ikén tī atī ú nde. Atī nā ú rī té ande irá-wū bāa, awū nā si unde tī Rimam tsáb tsi tī wū pwen ande mēmē rikwén, abā tī tsi usēr tí abā tī cwūcwū.

43Ī si awū tī ande tī kú yā iskin irá Rimam mēmē kú rī irá risū-wū bāa, ‘Unde tītínī tī ā rū kubēntī uwōg-wū, ā nā ú yátā na wū ikéntītíbī-wū uwae kūkō ná rinyí-wū."‘

44Tī Bitrus tsi kú rī irá tí atáng Kusung tī Sāen Kyag sī bá risū mēmē ande tī tsi kú fxēn wū.

45Ande tī Yapa tī pūtsá Bitrus rū bá, tī si Mbayahuda, tī ā núng Rimam sa Kusung-wū na ande tī kununn Korniliya, kó tī ā si-bā Mbayahuda bē, ayíb fur bā.

46Ikyāen imí abā fxēn ande tī kununn Korniliya kú rī riku unju tīshé, kú tēb kūkō ná Rimam. Ikyāen ná yīne, Bitrus rī bāa,

47"Ande bāne tu pú bā Kusung tī Sāen Kyag pāngmá tī atī Mbayahuda tu. Uwae-nī, unde íkī ú nde fob tī wū ú byāng kyī bā bāa, ā nā nde-bā batísma bē a?”

48Ikyāen yīne awū sa na bā, ā nde na bā batísma uwae rinyí Yesu Kristi. Tírī, abā Korniliya jwám wū bāa, awū nā som té bā fob usir ifaen.

Wánde Átōm 11

1Ande tī atóm tí ande ná Yesu tī tsítsí mēmē tī tá utēn tī Yahudiya fxēn bāa, ande tī si-bā Mbayahuda bē nā kyangté pú bā irá Rimam ámá.

2Kiyé tī Bitrus tsō bá Urushalima, aríkī uwae-bā rū bá tu wū. Abā si kumbúb ande íkī tī kú rī bāa, ayī nā si kéng tī ande nā tsēn kutxín, ítawé abā ú sáng fengó Rimam.

3Abā byīb Bitrus bāa, "Afu kyang rímāng sáng rikyen kununn ande tī tsēn-bā kutxín bē, kú cī ikén té bā?”

4Ámá Bitrus rī té bā ikén tī nde ú bāg tí imbyí-yī bāa,

5"M kú jwám Rimam uwae uka tī Yapa, né Rimam sa na m ame núng kíkīn. Kíkīn sī apupwen kú bá risū-m pāngmá kujwó átúpwá tī ā yīr unju-wū yīr.

6Kiyé tī ame sáe ayíb nyinyang uwae-wū, ame núng itso ibyē tī afxen inje tí akāense tí ibyē tī kú pāng tí rishwū tí ánung.

7Ame fxēn afxenjwín kú rī té m bāa, ‘Bitrus, sūnwúnn! Wēn tí kūb!’

8Ámá ame rī bāa, ‘Ame ú nde fob-m bē, Itsēkurū. Wúcī tī ajīb kó ikén tī ande kú táng bāa, yī nā nyang-yī tī cī bē sáng jí unju-m kéka bē.’

© 1995, The Bible League

9Ame fxēn kyī ujwín sī apupwen bá kú rī bāa, 'Sáe-fu ikén tī Rimam kūnn bāa ikén tī nā sīsāen tī yī nā si ikén tī ajīb bē.'

10Ā rī ahán atsēpú itā. Tī rícwūnnkyī-yī, ā shirra ikén yī kāfe tsō tí yī apupwen.

11"Kiyé yī tī ā shirra ikén yī kāfe kú tsō, ande itā tī ā tōm bā rū Kaisariya bá uwōg-m bá kú sáng kununn uwōg tī ame tá atáng.

12Kusung tī Sāen Kyag rī té m bāa, ame nā pūtsá bā nā rū, ame nā kāb-m uwae bē. Ande itsóngnjō bāne tī si ameínjā-tī pūtsá m rū Kaisariya ámá. Mēmē-tī nwúnn ahán, rū ka sáng Kaisariya ú ka kununn unde íkī tī rinyí-wū si Korniliya.

13"Kiyé tī atī bá sáng kununn unde wū, awū tsag té tī bāa, awū nā núng átōm Rimam tī apupwen bá tsi uwae kusóg-wū rī té wū tī wū nā tōm ande ka Yapa tī ā nā ka kūnn na wū unde íkī tī rinyí-wū nā si Siman Bitrus.

14Siman Bitrus wūne nā ú tātsó wū fengó tī awū tí ande tī kununn-wū mēmē nā ú nwángrū uwae ikéntītíbī-bā.

15"Kiyé tī ame kú rī irá té bā Kusung Rimam sī bá risū-bā, pāngmá tī awū sī bá risū-tī tī kucang.

16Tírī, m tángsom irá tī Itsēkurū-tī Yesu rī bāa, 'Yohana nde na ande batísma té ámbyī, amáa ā ú nde na nī batísma tí Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam.'

17Asití Rimam sa na bā Kusung-wū tī rínyanguwae pāngmá tī wū sa na atī kiyé tī atī rū kubēntī uwōg Itsēkurū-tī, Yesu Kristi, ame si ayē tī m ú byang kyī Rimam!"

18Irá Bitrus sáng utōb-bā, ā yá kibyāg tī fwān tā. Abā kú tēb rinyí Rimam, ā kú rī bāa, "Rimam sa na pú wū ande tī si-bā Mbayahuda bē ámá fengó tī ā yá ikéntītíbī-bā tā ú bá tu unyāng tī tsi kukunn!"

19Rikāen tī bāg kú bá kiyé tī ā wēn Istifanus sa na ande ná Yesu tēr shag tág. Aríkī tēr rū Foníkíya tí Kuburus tí Antakiya, kú sa irá Rimam rī kú kyang, amáa abā kú rī té kó Mbayahuda ámām.

20Amáa aríkī uwae-bā tī rū yé uwae Kuburus tí Kirene rū ka Antakiya ú ka rī irá té ande tī si-bā Mbayahuda bē ámá, kú rī té bā Irá Tīnyang risū Itsēkurū-tī Yesu.

21Kūkō Rimam tá té bā. Ande yāng-bā nwúnn bá rū kubēntī uwōg Yesu ú kāfe bá uwōg Rimam.

22Ande ná Yesu tī Urushalima fxēn ikén tī nde uwae uka tī Antakiya. Ikyāen yīne ā tōmra Barnaba rū atáng.

23Tī awū sa ka sáng atáng, awū núng ikén tī tīnyang tī Rimam nde té ande tī atáng ú tsēn utōb. Awū rī té bā bāa, abā nā rū kubēntī tí uwae-bā kínjō tí utōb-bā mēmē uwōg Yesu rū fífé yī uwé.

© 1995, The Bible League

24Barnaba si unde tī tīnyang ú munn tī Kusung tī Sāen Kyag utōb-wū. Awū rū kubēntī uwōg Yesu tí utōb-wū kínjō. Awū shir ande yāng-bā akwēn bá sáng fā ande ná Itsēkurū-tī Yesu.

25Isim yīne tírī, Barnaba nwúnn Antakiya rū Tarsus ú kú shā rifab Shawulu.

26Tī awū ka tu wū, awū pū wū bá Antakiya. Uwae kusang kínjō, abā som té ande ná Yesu tī Antakiya, kú kwén na ande yāng-bā irá Rimam. Ī si uwae utēn tī Antakiya né ā bāg kú kūnn ande ná Yesu bāa, ande tī Kristi.

27Kiyé wūne ande íkī tī kú yā iskin irá Rimam nwúnn Urushalima bá Antakiya.

28Kínjō uwae-bā, rinyí-wū si Agabus. Tī uwae kūkō ná Kusung tī Sāen Kyag awū nwúnn ú rī bāa, "Uwé iké, rimenn tīyāng ú pu utēnse." Árá kubēn, rimenn pu utēn kiyé tī Kalodiyu náe ukwe-wū.

29Ikyāen ná yīne ande ná Yesu tī tá ise rī bāa, ayī nā ú nyang skeb tī abā nā ndeya ameínjā-bā ande ná Yesu tī tá utēn tī Yahudiya. Kó unde tītínī uwae-bā nā ú tōm ikén tī awū nā tu fob.

30Ā nde ikén yīne árá, ā pū ikén yī nā Barnaba tí Shawulu tī ā nā pū rū ka na ande ndufū kumbúb ande ná Yesu tī tá Yahudiya.

Wánde Átōm 12

1Uwae kiyé wūne Ukwe Hiridus nwúnn kú sa na ande ná Yesu íkī rikāen.

2Awū sa na sója-wū ā pyēra risū Yakubu ínjā Yohana.

3Tī awū núng ikén yīne nyang uwae Mbayahuda, awū sa na bā ā ye Bitrus ámá. Ayīne nde kiyé ukwāb ná Mbayahuda né ā kú tángsom tí itīnwángrū-bā uwae utēn tī Masar.

4Ā ye Bitrus rū ka sáng púrsuna ú sa na kumbúb sója inje tī ā nā núng kyī wū. Uwae kumbúb kínjō sója fob inje atáng. Hiridus kú myae tī wū sa Bitrus na ande ndufū Mbayahuda isim Ukwāb Tīyāng.

5Ikyāen yīne ahán, ā yá Bitrus tā tí uwae púrsuna, ámá ande ná Yesu kú jwám Rimam tí utōb-bā kínjō rikāen ikyāen wū.

6Bá yé usir íkī Ukwe Hiridus kú pwen bāa, ucwēfam-yī awū nā ú sa Bitrus na ande ndufū Mbayahuda tī ā nā wēn wū. Utítáng wū, Bitrus náe kicwāg, sója tsi kujwó rícī-wū tí kujwó ifé-wū tí ijwín. Ā yīr wū tí ují aser ifaen. Aríkī tsi uwé kusóg púrsuna kú núng kyī ufu kusóg.

7Á bāa, ā nā ú núnúng ahán, unde tī atóm ná Itsēkurū-tī Rimam tsi atáng. Mēmē uwae púrsuna pāenine. Átōm wū bá sa kujwó túr Bitrus ú shwu wū ú rī bāa, "Nwúnn ritsen tī kife." Ují kiser tī ā yīr Bitrus kujwó tum sī ribén.

8Átōm wū rī té wū bāa, "Yīr nyang ijwē-fu tí pū apwā afxen-fu tsō." Bitrus nde pāngmá tī ā rī té wū. Unde wū rī té kyī wū bāa, "Yáb kútúpwá-fu tí pūtsá m tī tī rū."

© 1995, The Bible League

9Bitrus pūtsá wū ā rū yé uwae kusóg tī uwae. Awū núng ye-wū bāa, ikén tī unde wū kú nde nā si kubēntī bē. Awū kú táng pāngmá yī nā si kúrwá tī kú nde wū.

10Abā wur yāfe sója tī kucang tī kú núng kyī wū, bá yāfe tī pūtsá ú sa sisa bá fob ufu kusóg tī ā kyāe wū tí aser tī ā kú yāfe atáng ítawé ú sáng yī uwae uka. Ufu kusóg wū mbubtā na bā tí ajwó-wū, abā rū yé. Tī ā pūtsá fengó ko kú rū ahán kpāng, átōm wū tēyá wū tā.

11Tírī Bitrus bá núng ye ikén yī tī nde ú rī bāa, "Tīnine ame núng ye pú m tī ikén ne si kubēntī. Itsēkurū-m tōm átōm-wū bá uwōg-m tī wū nā bá sa rū me uwae kujwó ná Ukwe Hiridus tí ikén mēmē tī Mbayahuda kú táng bāa, ayī nā ú tu m."

12Tī awū núng ye yīne, awū nwúnn rū kununn Meriyamu íya Yohana Markus. Ande yāng-bā byír atáng kú jwám Rimam.

13Bitrus bá kūnn kujwó ufu kusóg, mbawándab íkī tī rinyí-wū si Ruda rū bá cwé irá.

14Tī awū fxēn ye pú wū afxenjwín Bitrus, utōb tsēn tímambē. Awū mbubtā-wū ufu kusóg bē. Awū kāfe rū ka rī té bā bāa, Bitrus nā tsi ise.

15Abā rang wū bāa, "Afu kú jwúb kijáen a?" Amáa awū tsi kukunn kú rī té bā bāa, awū nā rī kubēntī. Tírī ā rī bāa, "Yī a si ahán, ayī si kāng kusung-wū!"

16Bitrus tsi kunn kú kwēr kujwó ufu kusóg, bwē. Ā mbubtā ufu kusóg tī ā núng si-yī awū, ayíb fur bā.

17Awū nde bā kujwó bāa, abā nā bwē tág bwē tág ú tsag té bā itso fengó tī Itsēkurū-tī Yesu nde né awū sa wū rū yé uwae púrsuna. Awū rī té bā bāa, "Nī rī irá yīne té Yakubu tí ande ná Yesu tī tsítsí." Isim yīne awū yá bā tā ú nwúnn rū wúkīn.

18Ucwēfam-yī, ayíb fe sója bā tī núng kyī Bitrus, ā kú shā tsōtsō shā sīsī, ikyāen imí ā núng-bā uwōg tī Bitrus rū atáng bē.

19Ukwe Hiridus sa na aríkī ā nā shā Bitrus nā rū bá. Ā shā shā, ā tu-bā wū bē. Ikyāen yīne awū byīb sója bā irá nyinyang, ú rī bāa, ā nā pū bā rū ka wēn. Isim yīne Hiridus nwúnn ú yá utēn Yahudiya tā ú bá som Kaisariya uwae kiyé kpāng ahán.

20Hiridus tsō rináe té ande tī Tire tí Sidon, ikyāen yīne abā byír átsō tī ā ka ú núng wū. Tī kucang, abā ye urwán té Bilásítu unde tī kú núng kyī kununn ukwe. Isim yīne, abā nwúnn rū ka tu Ukwe Hiridus ú jwám wū bāa, awū nā tsō rináe té-wū abā cwúcwo bē, ikyāen imí utēn-bā nā kú tu wúcī-bā utēn ukwe.

21Usir wū tī ā tsáb tsi, Hiridus pū átúpwá ukwe-wū sī ú bá som uwōg tí som ukwe-wū ú rī irá té ande.

22Irá unju-wū nyang tī fxēn tímambē, ámá ande nyāe irá bāa, "Unde tī kú rī irá yīne si-wū unde bē, awū si Rimam!"

23Tí ritsen átōm ná Rimam kūmra Hiridus sī, ikyāen imí awū yera kūkō tī ande sa na wū ú sa na-wū Rimam bē. Kicáeb ácwúcwug ye wū ú kūb wēn wū, awū sa cwū.

© 1995, The Bible League

24Isim ayīne, irá Rimam shag kyī fé uwōg, ande yāng-bā bá pūtsá wū.

25Isim tī Barnaba tí Shawulu pū rínyanguwae tī ande tī Antakiya sa na bā rū ka na ande ná Yesu tī Urushalima, abā nwúnn, pū utāen unde íkī kyang sú. Rinyí-wū bāa, Yohana Markus.

Wánde Átōm 13

1Uwae ande ná Yesu tī tá Antakiya, aríkī si ande tī kú yā iskin irá Rimam, aríkī ámá si ande tī kú kwén ikén. Abā si Barnaba tí Simeyon tī ā kūnn wū bāa Tībyīr, tí Lukiyas unde tī utēn Kirene, tí Maniya tī ā shi wū té Ukwe Hiridus té átsō, tí Shawulu.

2Kiyé íkī tī ande ná Yesu som kú kú ribén na Itsēkurū-tī Rimam, kú cwe unju, Kusung tī Sāen Kyag rī té bā bāa, "Nī tsáb Barnaba tí Shawulu tsi iyen kyāeb. Ame sité wánde tī abā ú nde na m, né ame kūnn bā."

3Ikyāen yīne, ā cwe unju ú jwám Rimam ú pū ajwó-bā cwú tsá Barnaba tí Shawulu risū, kú tsó bāa, ā nā sa bā tsi iyen kyāeb ikyāen wánde yīne. Isim yīne, abā tōm bā rū.

4Ikyāen tī Kusung Rimam tōm Barnaba tí Shawulu atóm ne ahán, abā nwúnn sī bá utēn tī Selukiya. Abā sáng kuyāe yen rū utēn tī Kuburus.

5Tī ā ka sáng uka tī Salamis, abā rī irá Rimam uwae asóg Rimam ná Mbayahuda tī tá atáng. Yohana Markus té bā tá té átsō. Awū ndeya bā uwae wánde-bā ayī.

6Ā kyang kyang bá sáng utēn tī Bafas tī tá unju uyínn. Atáng, unde tī kimbag íkī tá atáng tī rinyí-wū bāa Baryesu. Awū si uráe Mbayahuda. (Rinyí-wū unju Helene si Alimas.) Awā kú kyāefā ande bāa, awū nā si unde tī kú yā iskin irá Rimam.

7Awā si urwán ná unde tī uwé utēn atáng tī rinyí-wū bāa Sarjiya Bulus. Awū unde tī uwé utēn si unde tī bēn ayíb tímambē. Awū yáe Barnaba tí Shawulu bá uwōg-wū ikyāen tī awū kú shā tī wū nā fxēn irá Rimam uwōg-bā.

8Amáa unde tī kimbag wū cwé na-wū abā bē. Awū kú kwáb tī wū ú shirra utōb unde tī uwé utēn rū yé uwae irá Rimam tī ā kú rī té wū.

9Tírī, Shawulu tī ā kú kūnn wū bāa Bulus ámá, kúmumunn tí Kusung Rimam utōb-wū, pū ayíb cwú tsá unde tī kimbag wūne pīn

10ú rī té wū bāa, "Afu umbae Shetann! Afu si unde tī kú ndembéb ikén tī tīnyang mēmē. Afu munn tí kukyāefā tītíbī tī tsotso. Ísīnn tī afu ú yá rífēn tī yēr risū irá Rimam tā?

11Rimam ú byīnn fu kimbáb. Afu ú mbúb ayíb, afu ú núng-fu uwōg cwúcwo bē, fob usir kpāng ahán." Tí ritsen ahán, kufub sī kyī Alimas ayíb. Awū kú bō tsōtsō bō sīsī kú shā unde íkī tī wū nā tae wū kyang.

12Kiyé tī unde tī uwé utēn núng ikén yī tī nde ne, awū rū kubēntī uwōg Yesu. Ayíb fur wū risū ikén yī tī ā kú kwén risū Itsēkurū-tī Rimam.

© 1995, The Bible League

13Bulus tí arwán-wū nwúnn yá utēn Bafas tā ú sáng kuyāe bá utēn Perga tī tá utēn tī Pampiliya, ámá Yohana Markus yá bā tā tí Bafas ú kāfe rū-wū ikén-wū tī Urushalima.

14Isim yīne, abā nwúnn yá Perga tā ú rū bá Antakiya ná utēn tī Bisidiya. Bá yé usir ikyīnn ā rū bá sáng kusóg tī Mbayahuda kú jwám Rimam atáng.

15Isim yī tī ā nde mām pú bā karatū uwae Icwe Rimam tí uwae irá ná ande tī kú yā iskin irá Rimam, ande ndufū rang Bulus tí Barnaba bāa, "Ameínjā, asití anī a sité irá íkī tī nī rī bōm ande ijwē, atī kú shā tī nī rī té bā."

16Bulus fā sūnwúnn ú nde bā kujwó tī ā nā bwē tág ú tātsi kú rī irá bāa, "Ande-m tī Isréla tí ande tī tsítsí tī tá iké kú kú ribén na Rimam, nī fxēn m!

17Anī núng pú nī bāa, Rimam tī atī ande tī Isréla pūtsá tsáb abítsē-tī tī kutē ú sa na bā kūkō kiyé tī abā si ande tī rikyen uwae utēn tī Masar. Ámá uwae kūkō náwū, awū sa bā rū yé uwae utēn tī Masar atáng.

18Uwae asang mae ifaen awū ngwā rikāen té bā uwae kutúr.

19Awū tenji utēn itsóngfaen uwae ribén tī Kanána. Awū sa ribén wū na ande-wū; ayī kāfe kutúnn nábā.

20Ikén yīne nde uwae asang úkōb inje tí mae ifaen ka mbé rijwēr (450). "Isim yīne, Rimam sa na bā ande tī kú pwen rikwén bá fob tī kiyé ná Samuila unde tī kú yā iskin irá Rimam.

21Tírī, abā jwám wū bāa, awū nā sa na bā ukwe. Rimam sa na bā Ukwe Shawulu, umbae Kish, uráe Benyamin. Shawulu náe ukwe fob asang mae ifaen.

22Isim tī Rimam sara wū rū yé, awū náe Dawuda ukwe-bā. Awū rī irá risū Dawuda bāa, awū nā núng Dawuda umbae Jese nā si umbae tī riyāen utōb-wū. Awū nā si umbae tī ú nde mēmē ikén tī awū Rimam nā kú shā tī awū nā nde.

23Ī si Yesu né Rimam yēr unju bāa, uwae rishi Ukwe Dawuda ā nā ú tu unde tī nwángrū ande tī Isréla.

24Kiyé tī Yesu sáng bá utēnse, Yohana unde tī kú nde batísma rī té ande ná Isréla mēmē bāa, ā nā yá ikéntītíbī-bā nā tā, tī ā nā nde na bā batísma.

25Tī Yohana mām kú tág wánde-wū ayī, awū rī té ande bāa, 'Anī kú táng bāa, ame si ayē? Ame si-m unde wū tī anī som kú jí wū bē. Awū kú bá isim-m, ame kō-m tī m ú tūnn apwā afxen-wū bē.'

26"Ameínjā-m, anī rishi Ibrahim té ande tī tsítsí tī kú kú ribén na Rimam tī tá iké, ī si ikyāen-tī né ā tōm irá yīne bá, ikyāen tī atī nā tu tīnwángrū uwae ikéntītíbī-tī.

27Ande tī som Urushalima tí ukwe-bā núng-bā tī Yesu tī si unde tī ú nwángrū ande bē. Ā núng ye-bā irá ná átōm Rimam tī ā kú nde karatū-yī uwōg-bā kó usir ikyīnn tītínī bē. Tīnine uwae rikwén tīcwū tī ā pwen na Yesu, ā kúmunn pú bā irá yī.

© 1995, The Bible League

28Kó tī ande tī kú pwen rikwén tu-bā irá íkī tītíbī risū-wū tī ā sa na bā wēn wū bē, ā jwám Ukwe Bilatus tī awū nā wēn wū.

29Isim tī ā wēn mām pú bā wū pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam tī kucang, ā nwāe rukōm-wū sī risū kutúkū tī cice, sa wū bá náe uwae kuskab.

30Ámá Rimam kūnn nwúnn wū uwae tīcwū.

31Uwae usir yāng-yī awū tsó risū-wū uwōg ande tī pūtsá wū rū Galili bá Urushalima kiyé tī awū cwū-wū kéka bē. Tīnine abā tī si ande tī ú rī kubēntī irá-wū uwōg ande ná Isréla tī tsítsí.

32Atī tá iké tīnine, atī sa irá tī tīnyang bá kú na nī bāa, unju tī yēr tī Rimam yēr tí abítsē-tī bāa, awū nā ú nde kíkīn,

33tīnine awū nde pú wū ayī uwōg-tī, tī si rishi-bā. Awū kūnn nwúnn Yesu uwae tīcwū. Irá yī tī ā báe uwae Kutsīngkén Zabura tī ifaen sáng dédé tí irá risū Yesu bāa: ‘Afu si Umbae-m. Yáka ne ame mbae pú m afu.’

34Rimam kūnn nwúnn Yesu uwae kuskab ú sa na wū awū ú kāfe ka-wū uwōg tīcwū cwúcwo bē. Ayīne tsó irá né ā báe uwae Kutsīngkén Rimam tī kucang bāa: ‘Ame ú sa na wū tī tīnyang né ame yēr unju té Ukwe Dawuda.’

35Cwúcwo, ā rī kyī wúkīn bāa, ‘Afu ú cwé-fu tī ijwē ná umbae-fu tī tīnyang ú rwa mbúb uwae kuskab bē.’

36Irá yīne si-yī irá risū Ukwe Dawuda bē, ikyāen imí, kiyé tī Ukwe Dawuda tsi tí unyāng-wū, awū nde ikén tī Rimam kú shā tī wū nā nde. Isim yīne awū cwū, ā sa wū nji tí abítsē-wū ijwē-wū rwa mbúb.

37Amáa ijwē Yesu tī Rimam kūnn nwúnn uwae tīcwū rwa mbúb-wū bē.

38Ikyāen ná yīne, mēmē-nī ameínjā-m, nī fxēn nyang irá tī atī kú rī té nī né, Yesu si unde wū tī kú yátā na ande ikéntītíbī-bā.

39Tī kucang ande tī pūtsá Icwe tī Rimam sa na Musa tu-bā itīyátā ná ikéntītíbī-bā mēmē bē, amáa kó unde tītínī tī awū a rū uwae kínjō uwōg Yesu, ā ú yátā na wū ikéntītíbī-wū mēmē. Awū ú si unde tī sāen kyag uwé Rimam.

40Nī kyang sku sku bē ikén tī ande tī kú yā iskin irá Rimam rī kucang, ayī ú nde té nī, pāngmá tī ā báe bāa:

41‘Nī núng, anī ande tī askwáb! Nī kāb irá tí nī cwū! Ame kú nde wánde uwōg-nī, ī si ikén tī anī ú rū-nī kubēntī atáng bē, kó tī unde íkī a rī tan yī té nī!'“

42Tī Bulus tí Barnaba nwúnn rū kú yé kusóg Rimam, ande jwám bā bāa, abā nā kāfe bá kyī usir ikyīnn tī kú bá uwé, tī abā nā bá rī té bā cwúcwo ikén yī tī ā rī ne.

43Isim tī ande nwúnn rū tág pú bā, Mbayahuda yāng-bā tí ande íkī tī kú pūtsá icwe ná Mbayahuda nwúnn pūtsá Bulus tí Barnaba. Bulus tí Barnaba rī irá té bā ú rī bōm bā ijwē bāa, abā nā som usom-bā tí rínyanguwae ná Rimam utōb-bā rū fé uwé.

© 1995, The Bible League

44Usir ikyīnn tī pūtsá, pāngmá mēmē ande tī tá uwae uka nwúnn tág tī abā fxēn irá Rimam.

45Kiyé tī ande ndufū ná Mbayahuda núng ande munn kusóg Rimam, abā tsīnn kitsínn. Abā txūn Bulus asú, kú shaen ishaen té wū.

46Amáa Bulus tí Barnaba tsi kunn kú rī irá tí ribōm-bā bāa, "Atī sa kāng irá Rimam rī té nī Mbayahuda ítawé ande tī tsítsí. Amáa anī shaen-nī, kú sáe rū yī. Ayīne tātsó bāa, anī pwen pú nī risū-nī rikwén bāa, anī kō-nī tī nī nā tu unyāng tī tsi kukunn bē. Ikyāen ná yīne, atī yá nī tā pú tī. Uwé iké atī ú rī irá Rimam té ande tī si-bā Mbayahuda bē.

47Ikyāen imí Itsēkurū-tī rī té tī bāa, awū nā tsábra tī tsi tī atī nā ú si urwā fitíla ikyāen ná ande tī kufub. Awū rī bāa, uwōg-tī, mēmē ande tī utēnse nā ú tu itīnwángrū."

48Kiyé yī tī ande tī si-bā Mbayahuda bē fxēn irá ná Bulus yīne, ā tsēn utōb, kú rī bāa, "Irá Rimam nyang tímambē." Ámá aríkī uwae-bā rū uwae kínjō, mēmē-bā tī Rimam tsáb pú wū abā ikyāen tī ā tu unyāng tī tsi kukunn.

49Ikyāen ná yīne, irá Itsēkurū-tī Yesu shag kyī fé utēn atáng mēmē.

50Amáa Mbayahuda kyi rúnn ande tī uwé ná utēn wū, fā té andá tī uwé íkī tī kú kú ribén na Rimam. Ā nwúnn kú sa na Bulus tí Barnaba rikāen ú jāe bā rū yé uwae utēn-bā.

51Bulus tí Barnaba fwēr ísá afxen-bā sī fā bā tí atáng tī ā tsó bā bāa, abā nā sité-bā irá íkī té bā cwúcwo bē. Ā nwúnn rū-bā ikén-bā yī utēn tī Ikoniya.

52Ande tī pūtsá irá Yesu tī tá utēn tī Antakiya kúmumunn tí Kusung tí Sāen Kyag ú kú tsēn utōb tímambē.

Wánde Átōm 14

1Yī uwae utēn Ikoniya, Bulus tí Barnaba rū ka kusóg Rimam Mbayahuda ú ka rī irá. Ande yāng-bā rū kubēntī. Abā si Mbayahuda tí Mbahelene mēmē.

2Amáa Mbayahuda tī cwé-bā irá yī bē kyi rúnn ande tī tsítsí. Abā sa rinyí ná ande ná Yesu ndembéb uwé ande.

3Bulus tí Barnaba som atáng usir yāng-yī, kú rī irá Itsēkurū-tī Rimam tí ribōm-bā. Uwae wánde tī kú fur ayíb tí ikén tī kú kyén ikyén ricwú tī ande Rimam kú nde, Rimam tātsó ande bāa, irá-wū nā si kubēntī.

4Ande tī utēn atáng kantā kumbúb ifaen. Aríkī kú pūtsá Mbayahuda, aríkī ámá kú pūtsá Bulus tí Barnaba.

5Tírī Mbayahuda tí ande tī kufub tí ande tī uwé-bā sa na ande tī atóm rúkwāe tī wáe, kú myae tī ā jwunn wēn bā té atxom.

6Kiyé tī ande tī atóm fxēn irá yīne, ā nwúnn tēr rū yī utēn Likóníya ú ka sáng yī imbae uka íkī tī ā kú kūnn bāa Lisítíra, tí imbae uka íkī tī ā kú kūnn bāa Darba, tí imbae utēn tī tá fīfēr tí atáng.

© 1995, The Bible League

7Atáng ā kú rī irá tīnyang ná Rimam.

8Uwae uka tī Lisítíra, unde íkī tá atáng, awū pxib afxen. Awū pxib afxen tí tī ā mbae wū ú kyang fob-wū ikyin usir íkī bē.

9Awū nā atóng fxēn irá tī Bulus kú rī. Bulus núng tī unde wū kú rū kubēntī, kú shā tī ā nwángrū wū uwae kicáeb-wū. Bulus pū ayíb cwú tsá wū pīn

10ú rī té wū tī ribōm bāa, "Sūnwúnn ritsen!" Unde wū mbyae nwúnn ú fxēn irá ikyin tí kyang.

11Tī ande núng ikén yī tī Bulus nde ne, ā nwúnn kú nyāe irá tí unju utēn-bā Likóníya bāa, "Apxín kāfe pú bā ande, ā rū bá pú bā uwōg-tī iké!"

12Ā fā Barnaba rinyí apxín-bā bāa, Zeyus, ú kūnn Bulus ámá bāa, Hermes, ikyāen tī awū tī rī irá siskeb.

13Kufúg apxín-bā Zeyus wūne tá iyen uka atáng. Ámá tī Bulus tí Barnaba ka rū bá fob uwōg tī ā kú sáng utēn atáng, undufū apxín wūne rū bá tí indag ú pū ajwūg itúkū ú bāe fā indag rimēnn tī yī nā nyinyang ú pwen tī awū tí ande tī utēn atáng nā ú yēr wēn ikén yī na Barnaba tí Bulus.

14Tī ande tī atóm núng ikén tī ande bā kú shā tī ā nā nde, ā shi yáen átúpwá-bā ikyāen imí utōb-bā ndembéb. Ā tēr bá tu ande bā, kú nyáe irá bāa,

15"Ande-m! Anī nde rímāng kú nde ahán? Atī si ande, atī pāngmá anī. Atī si-tī apxín bē. Atī bá iké tī tī rī té nī Irá Tīnyang ná Rimam, tī anī ú yá ikén tī ukáen yīne tā, tī anī bá pūtsá Rimam tī sité unyāng, tī kyāe apupwen tí ribén, tí iyínn, tí ikén tī tá uwae-yī mēmē.

16Uwae kiyé tī wur rū rū Rimam yá tā na ande mēmē tī ā nā pūtsá fengó tī nyang utōb-bā.

17Amáa awū yá tī tā-wū ámén bē, awū tsó risū-wū uwōg-tī uwae ikén tī tīnyang tī awū kú nde. Awū kú sa upwen bá na nī, kú sa na wúcī-nī bēn tí kiyé-yī, kú sa na nī rikyaen, kú sa na nī kú tsēn utōb."

18Irá yī tī Bulus tí Barnaba rī ne má, sé abā nde rikāen tītawé ú byāng kyī ande bā.

19Ámá Mbayahuda íkī rū Antakiya ná Bisidiya tí Ikoniya rū bá Lisítíra atáng. Isim tī ā shir utōb ande bā bá uwōg-bā, ā jwunn Bulus atxom ú fam wū bá tíka isim uka. Abā kú táng bāa, awū nā cwū pú wū.

20Amáa ande ná Yesu bá byír pakob wū. Awū fā sūnwúnn ú kāfe sáng tí uwae uka. Ucwēfam-yī awū tí Barnaba nwúnn rū yī utēn ná Darba.

21Bulus tí Barnaba rī Irá Rimam tī Tīnyang té ande tī Darba, irá-bā ayī sa na ande yāng-bā rū kubēntī uwōg Yesu. Tírī ā kāfe bá tí uka ná Lisítíra. Ā nwúnn Lisítíra bá Ikoniya, bá rū fé yī Antakiya ná Bisidiya.

© 1995, The Bible League

22Ā kú kyang kú rī bōm ande ná Yesu utōb bāa, abā nā tsi tí kubēntī uwae fengó Yesu, abā nā kyén-bā ikyén ricwú bē. Ā kú kwén na ande bāa, "Atī ú ngwā kāng rikāen tī tsotso ítawé tī sáng kurū Rimam."

23Mēmē uwōg tī abā sáng atáng, Bulus tí Barnaba tsáb na bā ande tī uwé. Isim-yī tī ā cwe unju ú jwám Rimam, abā rī té bā bāa, "Rimam tī anī rū kubēntī uwōg-wū, awū té nī som té átsō."

24Isim tī ā kyang pakob utēn tī Bisidiya ā nwúnn rū bá sáng utēn tī Pampiliya.

25Abā rī irá Rimam té ande tī Perga ú nwúnn sī bá Ataliya.

26Abā nwúnn atáng ú sáng kuyāe ú kāfe bá utēn Antakiya, uwōg tī, tī kucang-yī ā pū bā na Rimam kujwó ú tōm pū bā rū ikyāen wánde né ā nde tág tīnine.

27Tī abā sáng Antakiya ā kūnn byír ande ná Yesu tī tá atáng mēmē ú rī té bā mēmē ikén tī Rimam nde té bā. Ā tātsó ámá bāa, Rimam sa na ande tī si-bā Mbayahuda bē ríyāe tī ā nā rū kubēntī uwōg Yesu ámá.

28Bulus tí Barnaba som té ande ná Yesu atáng fob usir yāng-yī.

Wánde Átōm 15

1Ande íkī rū Yahudiya bá Antakiya. Ā nwúnn kú kwén na ande ná Yesu bāa, "Anī ú tu-nī itīnwángrū bē, sé tī ā tsēn na pú bā anī kutxín pāngmá tī ā báe uwae Icwe tī Rimam sa na Musa ítawé."

2Amáa Bulus tí Barnaba shaen ishaen té bā bāa, ayī nā si-yī ahán bē. Kibyāg nwúnn kitángpwā ande ná Yesu. Ikyāen yīne ā tsáb pū Bulus tí Barnaba tí aríkī tī tá uwae Antakiya tī ā nā rū Urushalima tī ā ka ú rang irá uwōg ande tī atóm tī tsítsí tí ande ndufū risū ikén yīne.

3Isim tī kumbúb ande ná Yesu funn tī abā nā tōm bā rū, ā nwúnn kyang pū bá rū tsá utēn tī Foníkíya tí Samariya. Tī ā rū tsá uwae utēn yīne ā kú rī té ande bāa, ande tī si-bā Mbayahuda bē bá kú rū kubēntī uwōg Yesu ámá. Mēmē ande ná Yesu tī fxēn irá yīne tsēn utōb tímambē.

4Tī abā sáng Urushalima ande tī atóm ná Yesu té ande ndufū, té ande ná Yesu tī tsítsí kyangté bā. Bulus tí Barnaba tsag té bā ikén mēmē tī Rimam nde té bā.

5Ámá aríkī uwae ande ná Yesu tī tá uwae kumbúb ná Farísi, nwúnn kú shaen-bā bāa, "Ande tī rū uwae kínjō uwōg Yesu tī si-bā Mbayahuda bē, ā nā tsēn kāng bā kutxín. Cwúcwo ā nā pūtsá kāng Icwe tī Rimam sa na Musa."

6Ande tī atóm tí ande ndufū funn átsō tī ā táng irá risū irá yīne.

7Isim tī ā shaen ishaen yāng-yī akwēn, Bitrus fā sūnwúnn ú rī bāa, "Ameínjā-m, nī núng pú nī bāa, tī kucang akwēn, Rimam tsáb m rū yé uwae-nī tī ame ā rī irá-wū tī tīnyang té ande tī si-bā Mbayahuda bē, ikyāen tī abā nā fxēn tī abā nā rū kubēntī.

© 1995, The Bible League

8Rimam núng pú wū utōb ande mēmē. Awū sa Kusung-wū tī Sāen Kyag na ande tī si-bā Mbayahuda bē pāngmá tī wū sa na tī, ikyāen tī wū nā tsó bā bāa, awū nā kyangté pú wū abā.

9Rimam tsó tī bāa, atī nā té bā nā pāng átsō, awū yátā na bā ikéntītíbī-bā ikyāen imí abā rū kubēntī ámá.

10Núng! Icwe tī Rimam sa na Musa si pāngmá usú tī rūrōb. Atī Mbayahuda tí risū-tī sú fob-tī bē. Abítsē-tī ámá sú fob-bā ayī bē. Anī ú nde rímāng sa usú tī rūrōb wūne náe tsá ande tī pūtsá Yesu ne. Anī kú myae Rimam myae.

11Ḿ m! Atī rū kubēntī bāa, Rimam nā ú nwángrū tī ikyāen tīnyang ná Yesu Kristi. Rimam ú nwángrū bā ámá tí fengó kínjō."

12Mēmē ande bwē tág skírr tī ā fxēn Barnaba tí Bulus kú rī té bā mēmē ikén tī kú fur ayíb tí ikén tī kú sa na ande kyén ricwú, né Rimam sa na bā ā nde uwōg ande tī kufub.

13Kiyé tī ā rī mām irá-bā, Yakubu sa ra unju tsō ú rī bāa, "Nī nā atóng uwōg-m iké ameínjā.

14Siman Bitrus tsag té pú wū anī bāa, tī kucang Rimam sáe ayíb risi-wū bá uwōg ande tī si-bā Mbayahuda bē, ú tsáb pú wū ande uwae-bā tī ā ú si anáwū.

15Ayīne nyang pú yī, ikyāen imí, tī kutē ande tī kú yā iskin irá Rimam báe uwae kutsīngkén bāa:

16'Isim yīne ame ú kāfe rū bá. Ame ú mbye kyī kurū Dawuda tī mbúb sī. Ame ú kyāe nyang uwōg tī ndembéb ú mbye nyang wū cwúcwo.

17Ande tī tsítsí ú shā m Rimam atáng, ande mēmē tī ā kú kūnn bā tí rinyí ná-m, ande tī utēnse tī si-bā Mbayahuda bē.

18Itsēkurū-tī Rimam tī rī irá yīne. Ame tātsó pú m anī ayīne tī kucang akwēn.'

19"Ame kú táng bāa, ande bāne tī si-bā Mbayahuda bē, ī nyang-yī tī atī sa na bā rikāen bē. Atī ú kāng fā-tī abā bāa, ā nā pūtsá mēmē icwe-tī bē.

20Ayī nyang skeb tī tī báe na bā kutsīngkén tī atī rī té bā tī ā nā cī-bā wúcī tī ā fén apxín té yī bē, tí ibyē tī ā yēr wēn-bā yī wēn bē, kó anyīng. Cwúcwo ā nā náe bā iyag bē. Ikén yīne mēmē si ikén tī kú txí iyib uwōg Rimam.

21Ikyāen imí ra, tī kucang akwēn, ā kú fxēn irá risū ikén yīne uwae asóg Rimam ná Mbayahuda kō usir ikyīnn tītínī, kó akā mēmē. Ā núng pú bā tī ikén yīne nā nyang-yī bē."

22Tírī, ande tī atóm tí ande ndufū té ande ná Yesu tī tsítsí mēmē kú táng bāa, abā nā tōm ande íkī uwae-bā pūtsá Bulus tí Barnaba kāfe rū Antakiya. Abā tsáb Yahuda tī ā kú kūnn wū bāa Barsaba, tí Sila, ande tī sité kūkō uwé ande ná Yesu tī tá atáng.

© 1995, The Bible League

23Ā tōm bā rū tí kutsīngkén. Uwae kutsīngkén wū ā báe bāa: "Atī ande tī atóm tí ande ndufū ná Urushalima kú kūnnjí nī irá mēmē anī ameínjā-tī tī tá Antakiya tí Siriya tí Kilikiya tī si-nī Mbayahuda bē.

24"Atī fxēn bāa, ande-tī íkī nā bá atáng bá ye nī kyi káb tí irá tī ā kú kwén na anī. Ī si-yī atī tī rī té bā né ā nde ikén yīne bē. Ā nde ikén yīne ā rang-bā atī rang bē.

25Ikyāen yīne atī kūnn átsō byír. Mēmē-tī cwé pú tī bāa, atī nā ú tōm na nī aríkī uwae-tī. Abā ú pūtsá arwán-tī Bulus tí Barnaba rū.

26Ande bāne sa unyāng-bā tíka pú bā ikyāen wánde ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

27Atī tōm kú na nī Yahuda tí Sila, abā tī ú rī tātsó nī ikén né atī báe uwae kutsīngkén.

28Kusung Rimam tātsó tī bāa, ayī nyang-yī tī atī nā sa usú íkī náe tsá nī bē, sé icwe yī tī si tīyāng uwae-yī. Atī ámá cwé bāa, irá yī pāng atáng.

29Icwe yī tá re. Nī cī-nī wúcī tī ā sa fén apxín té yī bē. Nī ngwā-nī anyīng ibyē bē. Nī kūb-nī ibyē tī ā yēr wēn-bā yī wēn bē. Nī náe-nī iyag bē. Anī a pūtsá icwe yīne, ayī ú nyang tímambē. "Nī som nyinyang."

30Isim-yī tī ā báe mām pú bā kutsīngkén wū, ā sa yī na Yahuda tí Sila kujwó ú tōm bā rù. Tī ā ka pú bā Antakiya, ā kūnn byír mēmē ande ná Yesu ú sa na bā kutsīngkén wū.

31Kiyé tī ā sáe ayíb atáng, utōb-bā tsēn tí irá tī ā rī bōm ijwē tī ā báe uwae atáng.

32Yahuda tí Sila tí risū-bā si ande tī kú yā iskin irá Rimam. Ā rī irá yāng akwēn té ande ná Yesu, kú sa na bā ribōm utōb.

33Kiyé íkī cwúcwo, ande ná Yesu tōm pū Yahuda tí Sila kāfe bá tí uwōg tī ā tōm bā rū atáng bá bāa, ā nā kūnnjí bā irá nyinyang.

35Bulus tí Barnaba som Antakiya fob usir pāng. Abā té aríkī yāng akwēn kú kwén na ande irá tīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu.

36Isim usir kpāng ahán isim iké, Bulus rī té Barnaba bāa, "Rū bá tī tī kāfe rū tī tī ka pū ayíb sáe ameínjā-tī tī tá kó akā uwōg tī atī rī té bā irá Itsēkurū-tī Rimam. Tī ka núng bā bāa, ā kú kyang rímāng tī fengó Rimam bárā."

37Barnaba kú shā tī awū nā pū Yohana Markus pūtsá ijwē-wū,

38amáa Bulus táng bāa, ayī nā nyang-yī bē. Ikyāen tī awū tēyá bā tā Pampiliya tī kucang ú ndeya-wū abā wánde rū ka furū bē.

39Ā shaen ishaen té átsō tímambē, ámá ayī sa na bā kantā átsō. Barnaba ye pū Markus sáng kuyāe ā rū utēn tī Kuburus,

40Bulus ámá tsábra Sila. Ámá isim tī ande ná Yesu jwám tīnyang Rimam rū bá risū-bā, abā sa nwúnn rū.

41Bulus nwúnn rū tsá Siriya tí Kilikiya ú rī bōm ijwē ná ande ná Yesu tī tá atáng.

© 1995, The Bible League

Wánde Átōm 16

1Bulus kyang ahán bá sáng utēn tī Darba tí Lisítíra. Unde ná Yesu íkī tá atáng tí rinyí-wū si Timoti. Íya-wū kú rū kubēntī ámá, awū si unda Mbayahuda. Itsē-wū si uráe Helene.

2Mēmē ande ná Yesu tī tá utēn tī Lisítíra tí Ikoniya kú rī irá tī tīnyang risū Timoti.

3Bulus kú shā tī awū nā pū wū pūtsá ijwē-wū, ámá Mbayahuda tī tá utēn atáng núng pú bā bāa, itsē Timoti wūne nā si uráe Helene tī kú pūtsá-wū icwe ná Mbayahuda bē. Ikyāen ná yīne, Bulus tsēn na wū kutxín tī awū tātsó bā bāa, Timoti nā si unde tī kú pūtsá icwe-bā ámá.

4Isim yīne ā nwúnn yā uwōg wū tā. Ā kyang kú rū tsá uwae uka yāng-yī tī tá atáng, ā kú sa na ande ná Yesu icwe tī ande tī atóm tí ande ndufū tī tá Urushalima sa tsi bā. Ā kú rī té bā bāa, abā nā náe risū ribén té icwe yī.

5Ikyāen yīne, ande ná Yesu tsi tí ribōm fengó ná Rimam skeb pú bā tī kutē. Tī usir usir ande kú bá sáng fā bā.

6Ā kyang kyang bá rū tsá utēn tī Firigiya tí Galatiya. Kusung tī Sāen Kyag cwé na-wū abā tī ā nā rī irá Rimam té ande tī utēn tī Asiya bē.

7Kiyé tī abā ka fob ice ná ucāeb utēn tī Misiya, ā kwáb tī ā sáng ucāeb utēn tī Bitíniya, ámá Kusung Yesu cwé na-wū abā bē.

8Ikyāen yīne, ā rū yīnn rū tsá Misiya ú sī bá Turowas.

9Utítáng usíkīn wū, Bulus súnn kúrwá. Uwae kúrwá wū awū núng unde tī utēn tī Makedoniya tsi kú jwám wū bāa, "Rū bá ukúnn tī Makedoniya iké tí bá ndeya tī!”

10Isim tī Bulus súnn kúrwá wūne, atī nde fengó tī tī nā rū yī Makedoniya, ikyāen imí atī núng ye bāa, Rimam tī kūnn tī irá tī atī nā ka ú rī Irá-wū tī Tīnyang té bā.

11Atī nwúnn yá Turowas tā ú sáng kuyāe rū fífé yī utēn tī Samotárke. Ucwēfam-yī atī bá sáng utēn tī Neyápóli.

12Atáng atī nwúnn yá kuyāe tā ú sáng fé uwae uka tī Filipi. Filipi wū tī si uka tī kō skeb mēmē uwae utēn Makedoniya. Ande tī ye uka wū tsi tī kucang si Mbaroma. Atī som uwae uka atáng fob usir yāng-yī.

13Usir ikyīnn atī nwúnn rū yé uwae uka atáng ú rū unju unyīm íkī uwōg tī atī táng bāa, Mbayahuda nā kú byīr kōb atáng tī ā ú fén Rimam. Atī som atáng ú rī irá té andá tī funn atáng.

14Kínjō uwae-bā tī fxēn tī si Lidiya, awū rū yé utēn tī Tíyatíra. Awū kú jāeb cī tí átúpwá tī ā kú pū sī yī rikaen. Awū si undá tī kú kú ribén na Rimam. Itsēkurū-tī Yesu mbubtā riyāen utōb-wū tī wū nā atóng irá yī tī Bulus kú rī.

© 1995, The Bible League

15Ā nde na wū té ande tī kununn-wū batísma. Tírī awū yáe tī bāa, "Anī bá tī nī bá sáng uwae kununn-m asití anī a cwé pú nī bāa, ame nā si unde tī kú rū kubēntī uwōg Yesu." Awū jwám tī jwám bāa, atī nā ka kāng. Atī rū ka.

16Usir íkī tī atī nwúnn kyang kú rū uwōg tī ā kú fén Rimam atáng, atī tu mbawándab íkī tī sité kusung tītíbī risū-wū. Ande tī mbawándab wū si upyí-bā kú tu aser yāng-yī akwēn uwōg-wū, ikyāen imí kusung tītíbī wū kú sa na wū kú cáen ikén tī ú nde uwé.

17Awū nwúnn ú pūtsá tī tí Bulus. Awū kú nyáe irá pūtsá tī bāa, "Ande bāne si apyí ná Rimam tī kō skeb mēmē! Ā kú tā tsó fengó tī anī ú tu itīnwángrū!”

18Awū nde ikén yī fob usir yāng-yī, sé usir íkī tī Bulus num pú wū tí irá yīne. Awū kāfe uwé ú rī té kusung tītíbī wū tí tá uwae mbawándab wū bāa, "Ame kú rī té fu uwae rinyí Yesu Kristi, rū yé uwae mbawándab wūne!" Tí ritsen ahán, kusung wū rū yé.

19Tī ande tī risū mbawándab wū núng ye fengó-bā tī ā kú tu aser tá-yī cwúcwo bē, ā ye Bulus tí Sila ú shir bā rū rishén uwōg tī ande tī uwé utēn tá atáng.

20Ā pū bā bá uwé ande tī uwé ná Mbaroma, bá rī té bā bāa, "Ande bāne si Mbayahuda, ā kú shā irá unju uwae uka-tī iké.

21Ā kú kwén na ande itso ikén tī si-yī ikén tī tá uwae icwe-tī bē. Atī si Mbaroma, atī pūtsá fob-tī itso ikén yī tī ā kú kwén na ande bē.”

22Ande tī tsítsí tī funn atáng kú rīmbéb Bulus tí Sila ámá. Ande tī uwé-bā tsō rináe ú shi yáen pū átúpwá Bulus tí Sila rū ú sa na bā ā byīnn bā kumbáb.

23Isim tī ā byīnn nwúnn pú bā Bulus tí Sila kumbáb, ā ye pū bā jwunn sáng uwae púrsuna ú rī té unde tī kú núng kyī púrsuna bāa, awū nā núng kyī bā nyinyang.

24Unde wū, tī awū fxēn irá yīne awū pū bā sáng fífé yī uwae kusóg tī uwae ú ka kwēr bā utī.

25Utítáng tī kukan papam Bulus tí Sila kú jwám Rimam kú yāng akyáng kú tēb rinyí Rimam, aríkī tī ā pū bā sáng púrsuna atáng kú fxēn bā.

26Tí ritsen ahán, ribén kyi tan tan. Ayīne sa na imbyí kusóg púrsuna wū kyi ijwē. Tí ritsen mēmē ufu kusóg tī tá atáng mbubtā. Ikén tī ā kú yīr bōm ande atáng mēmē nwāe rū.

27Unde wū tī kú núng kyī ande bā tī tá púrsuna tēr skesker ú pxim shwu. Tī awū bá núnúng ahán, mēmē ufu kusóg púrsuna mbubtītā. Awū táng bāa, mēmē ande bāne nā tam rū pú bā. Ikyāen yīne awū nwāerā kisīm-wū tsō ú kú shā tī wū tēr wēn ijwē-wū.

28Amáa Bulus nyāe irá ú rī té wū bāa, "Tēn-fu ijwē-fu ifú bē. Mēmē-tī tá iké!”

29Unde wū kūnn irá bāa, ā nā sa urwā nā bá ú tēr sáng ú ka jwunn íkyig uwé Bulus tí Sila, kú fwēr cag cag cag.

© 1995, The Bible League

30Tírī, awū pū bā rū yé, kú rang bá bāa, "Ande tī uwé-m! Ame ú nde rímāng tawé ame ú tu itīnwángrū uwae ikéntītíbī-m?”

31Bulus tí Sila rī té wū bāa, "Rū kubēntī uwōg Itsēkurū-tī Yesu, afu ú tu itīnwángrū, afu tí kununn-fu.”

32Ā rī té wū tí ande tī tsítsí tī tá kununn-wū irá Itsēkurū-tī Yesu.

33Awū ndembéb-wū kiyé bē, uwae utítáng usir wū, awū jwó na bā ribāng-bā. Amáa awū tí kununn-wū mēmē ā nde na bā batísma tí kipāen kínjō.

34Unde wū ye pū Bulus tí Sila rū kununn-wū ú ka pū na bā wúcī. Awū tí kununn-wū tsēn utōb, ikyāen tīnine ā kú rū kubēntī uwōg Yesu.

35Ucwēfam-yī, ande tī uwé ná Mbaroma tōm dogári íkī bá uwōg unde tī kú núng kyī púrsuna rī bāa, ā nā yá Bulus tí Sila nā tā tī ā nā rū.

36Ikyāen yīne, unde wū tī kú núng kyī púrsuna rī té Bulus bāa, "Ande tī uwé tōm atóm bāa ame nā yá fu tí Sila nā tā. Nī nā nwúnn-nī tī nī rū-nī ikén-nī. Irá íkī nā tá-yī bē.”

37Amáa Bulus rī bāa, "Atī nde-tī kíkīn tītíbī íkī bē, amáa ā byīnn tī ikén ayíb ande ú pū tī sáng púrsuna, kó tī atī sité káti ná Ukwe. Tīnine ā kú shā tī ā rī té tī tī atī nā tam rū. Ayīne ú nde fob-yī bē. Atī kú shā tī ande tī uwé ā bá iké tí ajwó-bā, tī ā pū tī rū yé.”

38Dogári ka rī té ande tī uwé árá. Kiyé tī abā fxēn bāa, Bulus tí Sila nā sité káti ná Ukwe, ikyén ricwú ye bā.

39Ā rū ka jwám bā bāa, ā nā ndembéb-bā utōb bē, ā nā raen pú bā tí ikén yī tī ā nde. Abā pū bā rū yé uwae púrsuna ú rī té bā bāa, ā nā rū yé uwae uka atáng.

40Isim tī ā rū yé uwae kusóg púrsuna, abā rū bá kununn Lidiya. Abā tu ameínjā-bā ande ná Yesu. Ā rī bōm bā ijwē ú nwúnn rū ikén-bā.

Wánde Átōm 17

1Ā kyang kyikyang bá rū tsá utēn tī Amfípóli tí Aboloniya ú sa sisa bá sáng utēn tī Tesalonika. Uwae uka atáng, kusóg Rimam Mbayahuda tá atáng.

2Bulus rū ka sáng itīfunn-bā atáng, pāngmá tī awū kú nde, kó akā akā. Kutsáb-wū itā tī awū som atáng, kó usir ikyīnn tītínī awū kú rū ka tātsó ande irá uwae kutsīngkén ná Rimam.

3Awū kú tātsó bā kú rī bāa, irá yī tī ā báe uwae Kutsīngkén ná Rimam tī kucang nā sáng kāng pú yī kubēntī bāa, Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi nā ú ngwā rikāen ú cwū, ámá awū nā ú nwúnn uwae tīcwū. Awū kú rī té bā ámá bāa, "Yesu wūne tī m kú rī irá té nī risū-wū, awū tī si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi.”

4Irá yī tī Bulus rī ne ten utōb aríkī uwae-bā. Abā rū kubēntī, bá sáng fā Bulus tí Sila. Aríkī uwae-bā si Mbahelene tī kú jwám Rimam, ande yāng-bā ámá si andá tī uwé tī uwé tī tá uwae uka atáng.

© 1995, The Bible League

5Ámá ande ndufū Mbayahuda kú tsínn kitsínn. Abā bá kūnn byír anyīsū tī ufunn tī kú kyang tsōtsō kyang sīsī uwae uka ú sa na bā kyikáb ande mēmē tī tá uwae uka ú nwúnn bá sáng pakob kununn Jason uwōg tī Bulus tí Sila sáng rikyen. Abā kú kwáb tī ā ye Bulus tí Sila bá na ande.

6Amáa ā tu-bā abā bē. Ikyāen yīne abā shir Jason tí ande ná Yesu íkī bá na ande tī uwé uka, kú nyáe irá bāa, "Ande bāne sa na utēnse kyikáb pú wū. Tīnine abā bá pú bā uwae uka iké,

7Jason pū bā bá som kununn-wū. Mēmē-bā kú nyae tsá icwe tī Ukwe Kaisar sa tsi. Abā kú rī bāa, ukwe íkī nā tá kyī atáng tī rinyí-wū nā si Yesu."

8Uwae irá yīne ande ndufū Mbayahuda kyi rúnn akwe tí ande tī funn atáng.

9Abā ye Jason tí aríkī pae upae, ā yá bā tā, ā rū.

10Tī uwōg byi kyī, ande ná Yesu tī tá atáng tam pū Bulus tí Sila rū utēn tī Biriya. Tī ā ka sáng atáng, ā nwúnn rū kusóg Rimam ná Mbayahuda.

11Ande bā tī tá atáng, ā nā atóng irá tī abā Bulus rī skeb pú bā ande tī Tesalonika. Abā kyangté irá yī tí utōb kínjō. Tī usisir abā kú pūtsá irá tī tá uwae Kutsīngkén Rimam, kú myae bāa, irá yī tī Bulus kú rī si kubēntī bárā.

12Aríkī uwae-bā yāng-bā rū kubēntī, abā si awá ande tī uwé ná Mbahelene fā té aróm íkī ná Mbahelene ámá.

13Tī Mbayahuda tī tá utēn tī Tesalonika fxēn bāa, Bulus nā kú rī irá Rimam té ande tī utēn tī Biriya ámá, abā nwúnn bá atáng, bá kyi rúnn ande tī uwae uka.

14Ikyāen ná yīne, ande ná Yesu pū Bulus tí ritsen ahán sī unju uyínn. Sila tí Timoti som tí utēn tī Biriya atáng.

15Ande bā tī pū Bulus sī yī uyínn, abā rū fé yī utēn tī Atina. Tī ā ka pú bā atáng, Bulus tōm bā atóm kāfe bá Biriya tī ā nā rī té Sila tí Timoti tī ā nā rū ka tu wū fife. Abā nwúnn.

16Tī Bulus som kú jí Sila tí Timoti uwae uka ná Atina, utōb-wū ndembéb ikyāen ná apxín tī tsotso tī munnáe uwae uka atáng.

17Ikyāen yīne, awū kú rū ka sáng kusóg Rimam ná Mbayahuda kú shaen ishaen té ande ná Rimam, Mbayahuda té ande tī si-bā Mbayahuda bē mēmē. Ukwe ritúg-bā ámá, awū kú rī irá té ande tī awū kú tu kó usir tītínī.

18Ande íkī tī kú kwén ikén tá atáng tī núng irá tímambē. Ā kú kūnn bā bāa, ande tī Epikuriya tí ande tī Sitókíya. Ā shaen ishaen té Bulus ámá. Aríkī rī irá risū Bulus bāa, "Ikén tī kuskwáb wūne, awū kú pwen tī wū ú rī bāa imí?" Aríkī ámá rī bāa, "Ī kú nde má awū nā kú rī irá risū apxín íkī tī atī núng jí-tī kéka bē." Ā rī ne ikyāen tī Bulus kú rī irá risū Yesu tí itīnwúnn-wū uwae kuskab.

19Ikyāen yīne abā ye pū wū bá uwōg kusóg rikwén íkī tī ā kú kūnn bā bāa Areyopagu. Ā rī té wū bāa, "Atī kú shā tī tī fxēn nyang irá yī tīshé tī afu kú rī ne.

© 1995, The Bible League

20Uwae ikén yī tī atī fxēn, aríkī si tī tīshé uwōg-tī. Atī kú shā tī tī núng nyang imbyí-yī.”

21Mēmē ande tī tá uka ná Atina tí ande tī rū ise bá kú som atáng, abā kú num-bā num tí irá tīshé tī fxēn bē. Ā kú nde-bā kíkīn bē, ā kú som kú shā tī ā rī irá tīshé kō ā fxēn irá tīshé tī kú nde ámām.

22Bulus fā sūnwúnn uwae kusóg rikwén ná Areyopagu atáng ú rī bāa, "Anī ande tī Atina, ame núng anī si ande tī kú pūtsá irá apxín tī ribōm-nī mēmē.

23Ikyāen ná imí, tí m kyang pakob uwae uka wūne, ame núng ikén yāng-yī tī anī kú rū ka kú ribén na yī. Wúkīn, m bá fob atáng, ā báe atáng bāa: Ā KYĀE KUFÚG WŪNE NA APXÍN TĪ ANDE NÚNG-BĀ WŪ BĒ. Apxín wūne tī anī núng-nī awū bē, amáa anī kú kú ribén na wū, si awū tī ame kú shā tī me rī irá té nī risū-wū.

24Rimam tī kyāe utēnse tí ikén mēmē tī tá uwae-wū si Itsēkurū apupwen tí ribén. Awū kú som-wū uwae asóg tī ande kú mbimbye bē.

25Awū kú shā-wū ikén tī ande kú pū na wū uwae wánde-bā bē. Awū tī kú sa na ande kusung-bā tí unyāng tī nyāng-bā, tí mēmē ikén tī abā kú shā.

26Rū yé uwae unde kínjō, Rimam kyāe itso ande mēmē ú sa bā som kó akā uwae utēnse. Usir tī ande ú som fob utēnse iké, tí ribén uwōg tī ā náe atáng, awū tí risū-wū tī sa ikén yīne mēmē tsi.

27Awū nde ikén yīne ikyāen tī abā nā shā rifab-wū tsōtsō sīsī, íkī bē abā nā ú tu wū. Amáa Rimam som-wū fengó tīrwēn té tī bē. Awū tá fīfēr té unde tītínī uwae-tī.

28'Uwae kūkō náwū atī sité unyāng, atī kú som, kú kyang.' Anī tí risū-nī núng irá yī tī ande-nī tí kú yāng akyáng báe bāa, atī nā si anyīsū Rimam.

29Asití atī a si anyīsū Rimam, atī táng-tī bāa, Rimam nā pāngmá apxín tī ande kú mam tí zináriya kó ázurfā kó kutxom bē.

30Tī kucang ande tá uwae kufub. Ā núng-bā Rimam bē. Rimam sáe rū pú wū kiyé tī wur rū rū ne. Amáa tīnine, awū kú rī té ande tī tá akā mēmē bāa, abā nā yá ikéntītíbī-bā nā tā, tí abā nā kāfe bá uwōg-wū.

31Awū sa usir tsi pú wū tī wū pwen ande tī utēnse rikwén tí kubēntī. Unde tī awū ú pwen rikwén usíkīn wū si Unde tī Rimam Tsáb Tsi tī kucang. Awū tātsó pú wū atī unde wū uwae kiyé tī awū kūnn nwúnn wū uwae kuskab.”

32Tī abā fxēn Bulus kú rī irá risū itīnwúnn ná ande uwae tīcwū, aríkī txir wū txir. Amáa aríkī kú rī bāa, "Atī kú shā tī afu ā rī shem kyī irá yī usir íkī.”

33Ikyāen yīne, Bulus nwúnn ú yá bā tā.

34Ande yāng-bā sáng fā wū ú rū kubēntī uwōg Yesu. Diyonísiyu, kínjō uwae ande ná kusóg rikwén ná Areyopagu, tí undá íkī tī ā kú kūnn wū bāa Damaris fā uwae ande tī rū kubēntī usíkīn wū.

© 1995, The Bible League

Wánde Átōm 18

1Isim ayīne Bulus nwúnn ú yá uka tī Atina tā ú rū yī uka tī Korinti.

2Atáng awū ka tu uráe Mbayahuda íkī tī rinyí-wū si Akíla, tī ā mbae wū utēn tī Pontus. Uwae kiyé wū, awū Akíla tí uwá-wū Birskila rū utēn tī Italiya bá, ikyāen imí, Kalodiyu Ukwe tī utēn Italiya tī náe uwae uka ná Roma, jāe Mbayahuda mēmē rū yé uwae uka tī Roma. Bulus rū tī wū ka núng bā uwae kununn-bā.

3Awū ka som té bā kú nde wánde té bā, ikyāen imí itso wánde-bā tí anáwū si ikén kínjō. Wánde-bā ayī si kútúpwá upwen tī ā kú kyāe kú jāeb cī té yī.

4Kó usir ikyīnn tītínī Bulus kú rū yī kusóg Rimam ná Mbayahuda tī wū ka rī irá té ande, kú kwáb tī wū shir utōb Mbayahuda tí Mbahelene bá uwōg Yesu.

5Isim tī Sila tí Timoti ka rū utēn tī Makedoniya bá, Bulus sa utōb-wū mēmē tsi uwae irá Rimam tī rī, kú rī irá té Mbayahuda tí ribōm-wū bāa, Yesu tī nā si Unde wū tī Rimam nā Tsáb Tsi.

6Amáa ā pyír-bā irá-wū ú kú rī irá tītíbī risū-wū. Ikyāen yīne, Bulus fwēr ísá afxen-wū sī fwā bā tí atáng ú rī té bá bāa, "Anī Mbayahuda, asití anī a cwū nī uwae ikéntītíbī-nī, nī sa tí ukwae-nī! Ibún-nī ā tá tí risū-nī! Irá-m íkī fā-yī atáng cwúcwo bē. Tsi kunn yáka rū fé uwé, ame ú rū ka ú rī irá Rimam uwōg ande tī kufub tírī."

7Awū yá bā tā ú nwúnn rū ka som té uráe Helene íkī tī rinyí-wū si Titus Yusitu. Awū unde wūne si unde tī kú kú ribén na Rimam. Kununn-wū kú fīfēr tí kusóg Rimam ná Mbayahuda.

8Ikyāen irá Rimam tī Bulus kú rī, unde tī uwé kusóg Rimam atáng tí ande tī kununn-wū mēmē, rū kubēntī uwōg Itsēkurū-tī Yesu. Rinyí-wū si Kirisipu. Uwae ande tī tá uka ná Korinti, aríkī kyangté irá yī ú rū kubēntī, ā nde na bā batísma ámá.

9Utítáng íkī, Yesu rī té Bulus uwae kúrwá bāa, "Kyén-fu ikyén ricwú bē, fxēn irá-m tī tī rī té ande ámām.

10Ame ú té fu tá té átsō. Unde ú nde-wū afu kíkīn uwae uka iké bē. Ikyāen imí, ame sité ande-m yāng-bā uwae uka iké."

11Ikyāen yīne, Bulus som atáng fob kusang kínjō tí rípye ú kú kwén tātsó ande irá Rimam.

12Kiyé yī tī ande tī Roma náe Galiyo unde tī uwé utēn ná utēn tī Akaya, Mbayahuda byír átsō ú ye Bulus ú pū wū rū kusóg rikwén.

13Abā rī bāa, "Unde wūne si unde wū tī kú kwáb tī wū shir ande pūtsá Rimam uwae fengó tī si-yī pāngmá icwe-tī bē."

14Tī Bulus mbub unju tā tī wū rī irá ahán, Galiyo, unde tī uwé utēn, sa ra unju tsō ú rī té Mbayahuda bāa, "Anī Mbayahuda, á bāa, unde wūne nā raen irá tītíbī íkī, kó awū a nyae tsá icwe ná utēn, ame ú ye utōb té nī ú fxēn irá-nī ayī.

© 1995, The Bible League

15Amáa tī yī si ikyāen irá íkī tī rinyí íkī tī tá uwae icwe-nī Mbayahuda, tī anī kú shaen ishaen té átsō risū-yī, nī núng-nī irá yīne tí ajwó-nī. Ame ú pwen fob-m rikwén risū itso irá yīne bē!”

16Awū jāe pū bā rū yé kusóg rikwén atáng.

17Isim ayīne, mēmē-bā ye unde tī uwé kusóg Rimam ná Mbayahuda, tī rinyí-wū si Sosíténe ú byīnn wū tí ufu kusóg rikwén atáng. Ámá Galiyo, unde tī uwé utēn, sáe rū yī.

18Isim ikén ayīne, Bulus som uwae uka tī Korinti ú nde usir yāng-yī té ande ná Yesu. Isim yīne awū tí Akíla tí Birskila nwúnn ú ye fengó tī kú rū yī utēn tī Siriya. Kiyé tī ā ka fob Kenkírye, Bulus pwén risū-wū tī awū tātsó bāa, awū nā kúmunn pú wū unju tīyēr íkī tī awū yēr tī kucang. Isim yīne, ā nwúnn sáng kuyāe kú rū utēn tī Siriya.

19Kiyé tī ā ka fob pú bā uka tī Afisa, Bulus yá Akíla tí Birskila tā. Awū rū kusóg Rimam ná Mbayahuda tī tá atáng ú ka rī irá Yesu té Mbayahuda. Abā kú shaen ishaen té wū.

20Abā jwám wū bāa, awū nā som té bā usir ifaen, awū pyír wū.

21Tī awū nwúnn ka sáng kuyāe kú rū utēn tī Afisa, awū tē bā ú rī bāa, "Asití Rimam a cwé, ame ú kāfe bá núng nī.”

22Tī awū bá sáng uka tī Kaisariya awū nwúnn rū fé Urushalima, tī wū ka kūnnjí ande ná Yesu tī tá atáng. Isim ayīne, awū ka nwúnn rū fé utēn tī Antakiya.

23Isim tī awū som atáng fob usir kpāng, awū nwúnn rū utēn tī Galatiya tí Firigiya, kú rī bōm mēmē ande ná Yesu utōb uwae mēmē utēn tī tá atáng.

24Uráe Mbayahuda íkī tī ā mbae wū utēn tī Alezandariya rū bá Afisa. Rinyí-wū bāa Apolo. Awū si unde tī bēn irá unju tímambē. Awū núng irá tī tá uwae Kutsīngkén Rimam tímambē.

25Tī kucang-yī ā kwén na wū ikén fengó Itsēkurū-tī Yesu, amáa awū núng-wū irá yāng-yī risū Yesu bē, sé irá batísma tī Yohana kú nde na ande ámām. Awū kú kwén na ande irá risū Yesu yī fengó tī pāng atáng, tí utōb-wū mēmē.

26Uwae kusóg Rimam ná Mbayahuda tī tá Afisa atáng, awū nwúnn kú rī irá tí ribōm-wū, kú kyén-wū ikyén ricwú bē. Tī Birskila tí Akíla kú fxēn irá-wū, ā ye pū wū rū kununn-bā ú ka tātsó nyang wū irá risū Yesu.

27Kiyé íkī, Apolo kú shā tī wū rū utēn tī Akaya. Ameínjā-tī tī tá Afisa cwé ú báe kutsīngkén rū ka na ameínjā-bā tī tá Akaya bāa, abā nā kyangté wū Apolo nyinyang. Isim tī awū ka sáng atáng, awū ndeya ande ná Yesu, abā tī rū uwae kínjō uwōg-wū, yī fengó ná rínyanguwae ná Rimam.

28Ikyāen ná imí awū num-wū num tí ishaen tí shaen té Mbayahuda uwé ande bē. Awū kú tātsó bā bāa, Yesu nā si Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi né ā báe uwae Kutsīngkén Rimam.

© 1995, The Bible League

Wánde Átōm 19

1Kiyé tī Apolo tá uka ná Korinti, Bulus kyang kú rū tsá uwae utēn tī Asiya. Awū sa sisa bá sáng Afisa ú tu ande ná Yesu íkī atáng

2ú rang bā bāa, "Anī tu Kusung Rimam tī Sāen Kyag kiyé tī nī rū kubēntī a?" Ā rī té wū bāa, "Iyéē, atī fxēn jí-tī bāa, Kusung Rimam tī Sāen Kyag nā tá atáng bē."

3Bulus rang bā bāa, "Amáa, itso batísma tītínī né ā nde na nī?" Ā rī té wū bāa, "Ī si itso batísma tī Yohana kú nde."

4Bulus rī bāa, "Itso batísma tī Yohana nde si ikyāen aná ande tī yá ikéntītíbī-bā tā pú bā ú kāfe bá uwōg Rimam. Yohana kú rī té ande ná Isréla bāa, abā nā rū kubēntī uwōg unde íkī tī nā kú bá isim-wū. Unde wū tī kú bá isim ámá si Yesu."

5Tī abā fxēn irá tī Bulus rī yīne, abā cwé tī ā nde na bā batísma uwae rinyí Itsēkurū-tī Yesu.

6Bulus pū ajwó-wū cwú tsá bā risū, Kusung Rimam tī Sāen Kyag sī bá risū-bā ú sa na bā rī riku unju íkī tīshé tī Rimam tātsó bā. Abā kú rī irá Rimam.

7Mēmē-bā fob rijwēr asū ifaen.

8Fob isháen itā Bulus kú rū ka sáng kusóg Rimam ná Mbayahuda, kú rī irá té ande tí ribōm-wū ú kú kwáb tī wū tātsó ande irá risū Kujwó Ukwe ná Rimam.

9Aríkī pyír irá-wū ayī, abā rū-bā kubēntī bē. Abā sa irá Itsēkurū-tī Yesu rīmbéb rīmbéb uwōg ande tī munn atáng. Ikyāen ná yīne Bulus nwúnn ú yá bā tā ú pū ande tī cwé irá náwū rū yī mākārāntā ná Tiranus. Uwōg né awū rū yī uwé tí ikén tī kwén-wū kó usir tītínī.

10Ā nde asang ifaen tí ikén tī kwén yīne. Ikyāen ná yīne mēmē ande tī náe utēn Asiya, Mbayahuda tí Mbahelene mēmē, fxēn irá Itsēkurū-tī Yesu.

11Rimam kú sa na Bulus kú nde ikén tī kú fur ayíb.

12Aríkī núng tī ā pū átúpwá tī Bulus kú fén atsam atáng, kó átúpwá tī awū kú sī, tōm ka uwōg ande tī kicáeb. Abā kú nwángrū uwae kicáeb-bā. Rijwen tītíbī-bā kú rū yé risū-bā.

13Uwae utēn atáng kumbúb Mbayahuda íkī ámá kú kyang kú jāe rū rijwen tītíbī risū ande. Abā kú kwáb tī ā nde wánde tí rinyí Itsēkurū-tī Yesu pāngmá tī abā Bulus kú nde ámá. Abā kú rī bāa, "Ame kú fwā fu kusen uwae rinyí Yesu, tī Bulus kú rī irá risū-wū, rū yé!"

14Anyīsū Skeva, kínjō uwae ákwén tīyāng ná Mbayahuda, kú nde ahán. Abā si ande itsóngfaen.

15Amáa kusung tītíbī wū tī tá risū unde wū rī té bā bāa, "Ame núng pú m Yesu. Ame núng pú m Bulus. Anī ámá si ayē?"

© 1995, The Bible League

16Unde wū tī kusung tītíbī wūne tá uwae-wū ye bā kūm ú tēn bā ifú ú shi yáen átúpwá-bā. Abā tēr rū kununn atáng tí imbyí ukáen.

17Mēmē Mbayahuda tí Mbahelene tī náe utēn Afisa fxēn irá yīne, ikén ricwú ye bā. Abā sa rūrōb na rinyí Itsēkurū-tī Yesu skeb pú yī tī kucang.

18Aríkī yāng-bā uwae ande ná Yesu bā fxīr ikén tī kisī-bā tī ā kú nde.

19Aríkī yāng-bā akwēn uwae-bā ámá byír atsīngkén ná ikén tī kisī-bā ú pū bá tenmbúb ayíb ande mēmē. Aser tī ā wēn risū atsīngkén yīne fob naira kumbúb rijwēr.

20Ikyāen itso ikén yī tī ā kú nde ne, irá Itsēkurū-tī Yesu tsi kunn tí kú rū yī uwé tí ribōm, ú shag kyī fé uwōg mēmē.

21Isim tī ikén yīne nde pú yī, Bulus pwen tī wū rū tsá ukyāeb utēn tī Makedoniya tí Akaya tí awū ka rū fé yī Urushalima. Awū rī bāa, "Isim tī ame a ka pú m atáng, ame ka ú núng kāng Roma ámá."

22Awū pū Timoti tí Erasitu, ande ifaen uwae ande tī kú ndeya wū ú tōm bā rū Makedoniya bāa, awū nā ú som tí utēn Asiya fob usir pāng ítawé awū nā ú bá.

23Ī si kiyé yīne né kibyāg nwúnn uwae Afisa ikyāen irá Yesu.

24Unde tī kú kwén kúfang íkī tá atáng tī rinyí-wū si Demétíru. Awū kú sa aser íkī tī tsēn yáyág kú kwén ikén tī rū kufúg apxín-bā íkī tī ā kú kūnn wū bāa Artamisa. Ande yāng akwēn kú ndeya wū wánde, abā kú tu rifúnn uwae ikén yīne tī ā kú kwén.

25Awū Demétíru kūnn byír bā mēmē, té aríkī tī kú nde itso wánde wūne ú rī té bā bāa, "Ande-m, nī núng pú nī bāa, atī nā kú tu rifúnn tí itīcī tí itīngwā uwae wánde yīne.

26Tīnine anī kú núng kú fxēn ikén tī unde wūne Bulus kú nde. Awū kú kyang kú rī té ande bāa, apxín tī ande nā kú kyāe tí ajwó-bā si ikén tī ukáen ámén. Ande nā fén-bā ayī cwúcwo bē. Ande yāng-bā uwae uka ná Afisa iké tí mēmē utēn tī Asiya cwé pú bā irá-wū ayī. Abā kú pūtsá wū.

27Né rikāen tī tá tī uwé tá re. Tīnine wánde-tī ú rū-yī risū cwúcwo bē. Ī si-yī ayīne ámām bē, abā ú sa na ande sáe rū kusóg apxín-tī Artamisa bāa, ayī nā si-yī tí kūkō cwúcwo bē. Apxín-tī wūne tī kó unde tītínī uwae utēn tī Asiya tí uwae utēnse mēmē kú kú ribén na wū ú jwunnsī, ande ú kú ribén na-bā wū cwúcwo bē."

28Tī ande tī funn atáng fxēn irá yīne, rináe ye bā, abā nwúnn kú táen irá bāa, "Artamisa apxín ná ande tī Afisa kō siskeb!"

29Mēmē ande tī uwae uka núng-bā ikén tī abā kú nde cwúcwo bē, abā nwúnn ú ka ye uráe Makedoniya ifaen tī té Bulus kú kyang té átsō, tī rinyí-bā si Gayus tí Aristarku. Abā shir bā tí inyae rū fé kusóg íkī tī ande kú byír kó atáng.

30Tī Bulus fxēn irá ikén tī nde ne, awū kú shā tī wū ka tsi pāenine uwé ande tī funn tī wū nā rī irá té bā. Amáa ande ná Yesu cwé na-bā wū bē.

© 1995, The Bible League

31Arwán-wū íkī ámá tī tá risū utēn tī Asiya, tōm atóm bá uwōg-wū, kú jwám wū tī wū
nā tsó-wū risū-wū uwōg tī ande funn atáng bē.

32Uwōg wūne, ande tī byír atáng núng-bā ikén tī kú nde cwúcwo bē. Abā kú nghāe
irá. Aríkī kú nghāe irá risū kíkīn, aríkī ámá kú nghāe nábā risū kíkīn txí txí, ikyāen tī
ande yāng akwēn uwae-bā núng-bā imbyí ikén tī pū bā bá byír bē.

33Uwōg wūne, Mbayahuda tī tá atáng túr unde íkī tī rinyí-wū si Alezanda ka tsi uwé
ande tī wū nā ú rī irá té bā. Isim tī ande íkī rī té wū ikén tī nde né ā byír átsō, awū nde
kujwó bāa, ande nā bwē tág.

34Ámá kiyé tī ā núng ye bāa, awū nā si uráe Mbayahuda, mēmē-bā tāen irá tí ritsen
ahán bāa, "Artamisa apxín ná ande tī Afisa kō siskeb!" Abā cī kiyé yāng-yī akwēn, ā
kú nghāe irá ahán.

35Rícwūnnkyī, unde tī uwé ná uka wū, sa na ande bwē tág, awū kú rī té bā bāa, "Anī
ande tī Afisa! Ande mēmē núng pú bā bāa, atī ande tī uka ná Afisa nā si ande tī kú
núng kyī kusóg apxín-tī tīyāng, Artamisa, tí kutxom apxín wū tī jwunnsī apupwen bá.

36Unde íkī shaen-wū ishaen risū ikén yīne bē. Ikyāen ayīne, anī tsi skírr, nī nde-nī
kíkīn tí ribōm bē. Ikyāen imí,

37anī pū ande bāne bá iké, kó tī ā raen-bā irá íkī bē. Abā yíb-bā kíkīn uwae afúg
apxín-tī bē. Ā rī-bā irá tītíbī risū apxín-tī Artamisa bē.

38Asití Demétíru té ande-wū a sité irá tī ā rī risū unde íkī uwae-bā, kusóg rikwén tá
atáng, ande tī kú pwen rikwén ámá tá atáng. Ā ú ndeye tī ā ú ka kūnn rikwén-bā atáng.

39Amáa asití kíkīn a tá atáng tī skeb ayīne, tī anī kú shā, ā ú nde yī uwae itīfunn tīyāng
ná ande tī utēn tī kú funn kób.

40Asití ā byīb tī irá risū kibyāg tī nwúnn yáka ne, atī ú si-tī té irá tī atī ú rī bē, ikyāen
yīne ahán atī ú sáng uwae rikāen."

41Isim tī awū rī irá yīne, awū tē bā. Abā nwúnn rū.

Wánde Átōm 20

1Isim tī ā fwān nwúnn pú bā kibyāg uwae uka tī Afisa, Bulus kūnn byír ande ná Yesu
ú rī bōm bā ijwē ú tē bā. Awū nwúnn ú rū fé yī utēn tī Makedoniya.

2Awū rū tsá utēn mēmē tī tá atáng kú rī bōm ande ná Yesu ijwē. Awū rū fé yī utēn tī
Akaya

3ú ka som atáng fob isháen itā. Isim yīne tírī awū ko yáen tī wū sáng kuyāe kāfe rū yī
utēn tī Siriya awū bá núng ye bāa, Mbayahuda nā kú kāb ikén tītíbī tī ā nā nde té wū.
Ikyāen yīne awū pwen bāa, awū nā ú kāfe tí isim bá rū tsá Makedoniya.

4Ande tī té wū pūtsá átsō si Sopater umbae Pirus, utēn Biriya, tí Aristarku tí
Sakundus, ande tī Tesalonika, tí Gayus uráe unde tī utēn Derbe, tí Timoti tí Tikikus tí
Tarúfíma ande tī utēn Asiya.

© 1995, The Bible League

5Ande bāne rū uwé rū ka som jí tī uwae utēn tī Turowas.

6Isim ukwāb ná Mbayahuda tī ā kú tángsom tī tī rū yé-bā uwae utēn tī Masar, atī sáng kuyāe ú nwúnn ú yá Filipi tā. Atī nde usir itsóng fengó ítawé atī bá tu bā Turowas ú som atáng kutsáb kínjō.

7Usir Asabar tī uréb ahán, atī ande ná Yesu funn ikyāen tī tī cī wúcī né ā kú tángsom té itīcwū Yesu. Bulus rī irá té ande. Awū sa irá tī rī ahán – se kukankan, ikyāen tī ucwēfam-yī awū kú nwúnn-wū nwúnn.

8Urwā fitíla munnáe kusóg yī apupwen uwōg tī atī funn atáng.

9Umbae utāen íkī tī rinyí-wū bāa Itikus som kiyé atáng. Bulus ámá tsi kunn irá tī rī. Kicwāg ye ben Itikus. Isim tī kicwāg sara wū rū, awū jwunnsī tī kusóg tī itā tī apupwen sī bá yī ribén. Abā si ka yera wū nwúnn tī ā núnúng ahán, awū cwū pú wū.

10Ámá Bulus sī bá yī ribén ú pū kú ú yera umbae wū būr utōb ú rī bāa, "Nī ndembéb-nī utōb bē, unyāng-wū tá tí atáng."

11Tírī Bulus kāfe tsō tí yī kusóg tī apupwen. Isim tī awū nyāngtā burédi né ā kú tángsom tí itīcwū Yesu, abā cī. Isim yīne Bulus rī irá ahán pu ucwēfam yáe, ú nwúnn yá bā tā.

12Ā pu utāen unde wū rū yī kununn. Ā tsēn utōb tímambē ikyāen imí unyāng-wū kāfe bá pú wū tí atáng.

13Bulus rī té tī bāa, atī nā rū uwé uwae kuyāe ú ka som jí wū utēn tī Asos, ikyāen imí awū kú shā tī awū nā kyang ú rū akāense ka sáng kuyāe té tī utēn tī Asos. Ikyāen ná yīne atī nwúnn ú sáng kuyāe rū fé.

14Kiyé tī Bulus bá tu tī Asos, atī pū wū bá sáng té tī uwae kuyāe, rū yī utēn Mitilina.

15Atī nwúnn atáng bá yāfe utēn Kiyosi ucwēfam-yī. Usir tī apū ifaen atī bá sáng utēn tī Samos. Usir tī fā tī itā atī sa sisa bá fob utēn Miletus.

16Bulus sa tsi bāa, awū nā ú yāfe uka ná Afisa ikyāen tī awū kú shā-wū tī awū som utēn Asiya bē. Awū kú fífáe tī wū ka ú sáng Urushalima ítawé usir Pentekos ú nde, asití ríyāe a tá atáng.

17Bulus tōm atóm rū yī utēn tī Miletus bá uka ná Afisa, kú jwám ande ndufū ná kusóg Rimam tī ā nā bá tu wū.

18Kiyé tī ā ka tu wū, awū rī té bā bāa, "Anī núng pú nī usom tí som-m tī ame som kitángpwā-nī iké, sa tí usir tī kucang tī m bá utēn Asiya.

19Ame nde wánde ná Itsēkurū-tī Rimam tí risū tī náe ribén tí átēn ayíb. Ame ngwā rikāen ikyāen ikéntītíbī tī Mbayahuda nde té m.

20Anī núng pú nī bāa, ame tam-m anī kíkīn tī tīnyang tī ú ndeya nī bē. Ame kwén na nī irá Yesu uwae kununn-nī tí rishén uwōg tī anī kú funn atáng.

© 1995, The Bible League

21Mbayahuda tí ande tī apxín, ame tsi kukunn kú rī té bā bāa, abā nā yá ikéntītíbī-bā nā tā tī ā nā bá pūtsá Rimam, tí ā nā rū kubēntī uwōg Itsēkurū-tī Yesu.

22Tīnine, tí risū tī náe ribén uwōg Kusung Rimam tī Sāen Kyag, ame kú rūrū Urushalima, kó tī ame núng-m ikén tī ú tu m atáng bē.

23Ikén kínjō tī ame núng ámām si tí, kó akā tī m kú sáng atáng, Kusung Rimam kú rī té m bāa, rikāen tí púrsuna nā tsi kú jí me uwé.

24Ámá ame sa-m unyāng-m bāa, awū nā si kíkīn bē, m kú kwáb tī me ú nde tág wánde-m tī Itsēkurū-m Yesu sa na m. Wánde yī si tí ame nā sa irá tīnyang ná ayíb risi Rimam nā rī té ande mēmē.

25"Ame kyang ka pú m uwōg-nī mēmē. Ame kú kwén tsó nī bāa, Rimam nā si ukwe. Tīnine ame núng pú m bāa, anī ú núng-nī uwé-m cwúcwo bē.

26Ikyāen yīne ahán, ame kú rī té nī pāenine usir tī yáka ne bāa, asití uríkī uwae-nī a cwū-wū uwae ikéntītíbī-wū, awū ā sa tí ukwae-wū. Irá-m íkī fā atáng bē.

27Ame tam-m anī kíkīn uwae ikén tī Rimam kú pwen tī wū ú nde bē.

28Nī som tí ujwín tī nī núng kyī ikén tī tīshi tī Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam sa na nī kujwó. Anī ú si ande tī kú shi ande ná Rimam, tī awū sa bā kāfe ande-wū ikyāen itīcwū ná Umbae-wū Yesu.

29Ame núng pú m bāa, isim tī ame a rū, aríkī tī pāngmá iswáe ú sáng bá kitángpwā-nī, bá kyi rúnn nī.

30Kiyé kú bá tī aríkī uwae-nī iké ú nwúnn, kú wōr rífēn ikyāen tī ā sa na ande ná Yesu pūtsá bā.

31Ikyāen ná yīne nī som tí ujwín, tī nī tángsom bāa, uwae asang itā, ame kú kwén na nī ikén usitaen tí utítáng, fā tí irá tī jwúb.

32"Tīnine ame sa nī na Rimam kujwó. Irá tīnyang-wū ú nde tu tī wū sa na nī sēr tí ribōm. Awū ú pwen nī fā uwae itīnyang tī awū sa tsi ka mēmē ande tī awū tsáb tsi.

33Ame sa utōb tsi-m risū aser kó átúpwá ná unde íkī bē.

34Anī tí risū-nī núng pú nī bāa, ame tí arwán-m tu itīcī-tī tí itīngwā-tī uwae wánde tī ame nde té ajwó-m yīne.

35Uwae ikén yīne mēmē ame kú tātsó nī bāa, ī nyang skeb tī tī nde wánde tí ribōm ikyāen tī atī ú ndeya ande tī bōm-bā bōm bē. Ayī nyang tī tī tángsom té irá Itsēkurū-tī Yesu tī awū rī bāa, ‘Unde tī kú ndab tā kujwó sité kujwójáng skeb pú wū unde tī kú kyangtíté.'“

36Tī Bulus rī mām irá yīne, awū kú ribén té bā mēmē, ā jwám Rimam.

37Mēmē-bā kú jwúb irá kú ye wū būr utōb kú tē wū.

© 1995, The Bible League

38Utōb-bā ndembéb yāng-yī uwae irá yī tī awū rī bāa, abā nā ú núng-bā uwé-wū cwúcwo bē. Isim ayīne ā pū wū rū ka tsi uwōg tī ā kú sáng kuyāe atáng.

Wánde Átōm 21

1Isim tī atī yá bā tā, atī sáng kuyāe ú rū tī uwé tī uwé yī utēn tī Kosi, ucwēfam-yī atī bá sáng utēn tī Rodusa, atī nwúnn atáng sé Batara.

2Atī tu kuyāe íkī atáng tī yen kú rū yī utēn tī Foníkíya. Atī sáng uwae wū ú nwúnn kú rū.

3Tī atī sa sa bá kú ye tī atī ú núng utēn tī Kuburus ahán, atī tā tā sī kujwó rícī ú sī fé yī utēn tī Siriya. Atī ka kya tsi uka ná Tire ú rū yé kuyāe atáng, ikyāen imí awūne si uwōg tī ā ka ú pū usú rū yé uwae kuyāe.

4Atī rū ka tu ande ná Yesu íkī atáng. Atī som té bā fob kutsáb kínjō. Kusung tī Sāen Kyag tātsó bā bāa, Bulus nā ú ngwā rikāen Urushalima, ikyāen ná yīne, ā jwám wū bāa, awū nā ka-wū atáng bē.

5Ámá tī usir pāng pú wū tī atī ú nwúnn uwōg wū, atī nwúnn ú rū ikén-tī. Mēmē-bā, té uwá-bā té anyīsū-bā, pūtsá tī rū yé uwae uka atáng. Tī atī ka fob unju uyínn, atī kú ribén ú jwám Rimam.

6Isim ayīne tírī, atī tē bā mēmē ú nwúnn sáng kuyāe rū, abā ámá kāfe rū ikén-bā tí kununn.

7Kuyāe sa tī rū yé utēn tī Tire bá sáng utēn tī Tolemayi. Tī atī bá fob atáng, atī kūnnjí ameínjā-tī ande ná Yesu ú som té bā atáng fob usir kínjō.

8Ucwēfam-yī, atī nwúnn ú sa ahán bá sáng uka ná Kaisariya. Tī atī bá fob atáng, atī ka sáng kununn unde íkī tī rinyí-wū bāa Filibus. Awū si unde tī kú rī irá Rimam té ande. Awū fā uwae ande itsóngfaen né ā tsáb bā Urushalima tī kucang.

9Awū unde wūne sité anyīsū andá fob inje tī bāen-bā ande kéka bē. Abā kú yā iskin irá Rimam té ande.

10Kiyé tī atī som atáng fob usir kpāng unde íkī tī rinyí-wū bāa Agabus, ka rū Yahudiya bá. Awū si unde tī kú yā iskin irá Rimam ámá.

11Awù rū bá uwōg-tī ú bá sa kupwā tī Bulus kú yīr umbyí-wū té wū bīm kyī afxen-wū tí ajwó-wū ú rī bāa, "Kusung tī Sāen Kyag rī té m bāa, ī si ahán ámá Mbayahuda tī tá Urushalima nā ú yīr unde tī kupwā wūne, ā nā ú sa wū na ande tī núng-bā Rimam bē."

12Tī atī fxēn irá yīne, atī té ande tī tá atáng jwám Bulus bāa, awū nā rū ka-wū Urushalima bē.

13Ámá Bulus rang tī bāa, "Ikyāen imí né anī kú jwúb átēn kú sī, kú pwen tī nī sa na m tī ame nā yēr anyīng utōb? Ame som kú jí bāa, kó ā yīr me ují, kó ā wēn me, ame cwé pú m, ikyāen ná rinyí Itsēkurū-m Yesu."

14Atī rī num-tī awū ú yá wū tā ú rī té wū bāa, "Ikén tī Rimam a kú shā, ayī ā nde!"

© 1995, The Bible League

15Isim tī atī som atáng usir kpāng, atī byír ikén ú nwúnn rū yī Urushalima.

16Aríkī uwae ande ná Yesu tī tá uka ná Kaisariya pūtsá tī rū té átsō yī Urushalima. Ā pū tī ka sáng kununn unde íkī, rinyí-wū bāa Minason, uráe Kuburus, bāa, atī na náe atáng. Minason wū rū kubēntī uwōg Yesu fengó-yī rwēn pú yī.

17Kiyé tī atī tá Urushalima, ameínjā-tī ande ná Yesu kyang té tī nyinyang.

18Ucwēfam-yī Bulus pū tī rū ka ú núng Yakubu. Mēmē ande ndufū ná ande ná Yesu, ā tawé rū bá funn pú bā atáng ámá.

19Bulus kūnnjí bā irá ú tsag té bā imbyí mēmē ikén tī Rimam sa na wū nde kitángpwā ande tī si-bā Mbayahuda bē.

20Tī abā fxēn irá-wū yīne, mēmē-bā tēb rinyí Rimam. Amáa aríkī rī té Bulus bāa, "Ínjā, afu núng pú fu, Mbayahuda yāng-bā akwēn rū pú bā kubēntī uwōg Yesu. Mēmē-bā kú pūtsá Icwe tī Rimam sa na Musa tí utōb-bā bwē.

21Ámá aríkī kú rī té bā bāa, ikén tī kwén tī afu nā kú kwén na Mbayahuda tī náe utēn ande tī kufub nā nyang-yī bē. Afu nā kú kwén na bā tī abā nā ya Icwe Rimam tī wū sa na Musa nā tā. Afu nā kú rī té bā bāa, abā nā tsēn na-bā anyīsū-bā kutxín cwúcwo bē, tí abā nā pūtsá-bā Icwe ná Mbayahuda cwúcwo bē.

22Abā ú fxēn kāng bāa, afu nā bá pú fu Urushalima iké. Ikén tī atī ú nde tá-yī bē.

23Fxēn irá tī atī ú rī té fu. Uwae ande ná Yesu tī tá iké ande inje íkī yēr unju té Rimam.

24Pūtsá bā rū tí nī ka nde ikén mēmē tī ā báe uwae Icwe, ikyāen tī Rimam ú jwó sāen utōb-nī. Cwúcwo ka pae ikén tī ā nde icwe té yī ikyāen tī ā pwén na bā risū. Afu a nde ikén yīne, Mbayahuda tī iké mēmē ú núng bāa, irá tī ā fxēn risū-fu nā si-yī kubēntī bē, ámá afu nā kú pūtsá si Icwe Rimam tī awū sa na Musa tí atáng.

25Ámá uwōg ande tī kú rū kubēntī uwōg Yesu, tī si-bā Mbayahuda bē, atī tōm na pú tī abā kutsīngkén bāa, atī nā kú táng bāa, icwe yī tī abā nā ú pūtsá kāng nā si ayīne ámām, abā nā cī-bā wúcī íkī tī ā sa fén apxín atáng bē, abā nā ú ngwā-bā anyīng ibyē bē, abā nā kūb-bā ibyē tī ā yēr wēn-bā yī wēn bē, abā nā náe-bā iyag bē."

26Ikyāen ná yīne, ucwēfam-yī Bulus pū ande inje bāne rū ka nde ikén yī né ā rī té wū ikyāen tī Rimam nā ú jwó sāen utōb-bā. Isim yīne, awū nwúnn rū yī Kusóg Rimam tīyāng tī wū ka ú rī té ande usir tī ā sa tsi ikyāen tī awū té ande inje bāne nā ú kúmunn unju tī yēr-bā, tí usir tī ā nā ú yēr wēn ikén-bā na Rimam.

27Ayī tsítsí kpāng tī usir tī itsóngfaen ná unju tī yēr-bā ú nde, Mbayahuda íkī tī rū uwae utēn tī Asiya bá núng Bulus uwae Kusóg Rimam tīyāng. Abā sa na ande tī funn atáng mēmē ndembéb utōb tí Bulus. Ámá ā rū ka ye wū.

28Abā kú nyāe irá bāa, "Ande tī Isréla, nī ndeya tī! Nī ndeya tī! Awūne si unde wū tī kú kyang fé uwōg mēmē kú kwén na ande irá tītíbī risū-tī ande tī Isréla tí Icwe tī

© 1995, The Bible League

Rimam sa na Musa, tí Kusóg Rimam nátī iké. Tīnine ámá awū pū ande tī apxín bá pú wū Kusóg Rimam iké ú bá ye uwōg tī sīsāen ne ndembéb.”

29Ā rī irá yīne ikyāen imí, tī kucang ā núng uráe Afisa íkī tī rinyí-wū bāa Turófímu tí Bulus kú kyang té átsō uwae uka. Ā kú táng bāa, Bulus nā pū unde wū bá pú wū Kusóg Rimam atáng.

30Mēmē ande tī tá uwae uka núng-bā ikén tī kú nde cwúcwo bē. Mēmē-bā tēr rū ka teb shi Bulus ú fam wū rū yé uwae kusóg Rimam ú cwūnn kyī ufu kusóg tí ritsen.

31Kiyé tī ā kú kwáb tī ā wēn wū, unde tī uwé ná sója ná Mbaroma fxēn bāa, mēmē ande tī Urushalima nā nwúnn pú bā usūm tī shā.

32Tí ritsen ahán awū kūnn byír sója íkī tí ande tī uwé-bā tī tá umbyí-wū, ā nwúnn ú tēr sī bá tu ande bā tī kú shā usūm ne ahán. Tī ande bā núng ye unde tī uwé sója wū tí sója-wū, ā kūm-bā Bulus cwúcwo bē.

33Unde tī uwé sója rū ka tu Bulus, ú ye wū ú sa na sója-wū ā nā pū aser ifaen nā cwōng wū. Tī ā cwōng pú bā awū, unde tī uwé sója rang bā bāa, "Unde wūne si ayē? Ímí tī awū nde?”

34Mēmē-bā kú nghāe kyī nghāe kyī, awūne kú rī anáwū, awūne kú rī anáwū. Ikyāen irá yī tī ā kú nghāe ne, unde tī uwé wū fxēn tu-wū imbyí irá yī bē. Ikyāen yīne awū sa nā sója-wū tī ā nā pū Bulus rū yī uwōg tī sója abā kú náe atáng.

35Tī ā pū Bulus ka fob ufu kusóg uwōg tī ā ka ú ceb kú tsō, sója aba ye wū ye ikyāen tī ande kú shā tī ā kūm wū kūm.

36Mēmē-bā pátág wur tu tu tu pūtsá wū. Ā kú nghāe irá bāa, "Nī wēn wū! Nī wēn wū!”

37Tī ā pū Bulus rū kú sáng atáng, awū rī té unde wū tī uwé sója bāa, "Afu cwé tī ame rī irá té fu a?" Unde wū rang wū bāa, "Asé afu kú fxēn unju Helene a?

38Yī a si ahán, afu si-fu uráe Masar wū tī nwúnn ufxaen kiyé íkī tī wur rūrū ne ú pū ande kumbúb inje tī kú wēn ande rū yī kutúr bē a?”

39Bulus rī té wū bāa, "Ame si uráe Mbayahuda. Ā mbae m uwae uka ná Tarsus uwae utēn tī Kilikiya. Ame si umbae tī rū yé uwae uka tī kūkō. Ame kú jwám fu, afu a cwé irá, sa na m tī m rī irá té ande.”

40Unde tī uwé wū cwé na wū, ikyāen yīne Bulus tsi tsá ufu kusóg atáng ú nde kujwó bāa, ande nā bwē tág. Tī ā ka bwē tág, awū nwúnn kú rī irá té bā tí unju Mbayahuda bāa:

Wánde Átōm 22

1"Ameínjā-m! Abítsē-m! Nī nā atóng tī nī fxēn irá ikén yī tī nde.”

2Tī ā fxēn wū kú rī unju Mbayahuda, ā ka bwē tág skírr skeb pú bā tī kucang. Bulus kú rī bāa,

© 1995, The Bible League

3"Ame si uráe Mbayahuda. Ā mbae me uwae uka ná Tarsus tī tá utēn tī Kilikiya. Ámá ā shi m uwae Urushalima iké. Gamálíyel kwén na m ikén iké. Awū tī kwén na m icwe ná abítsē-tī tí imbyí tí imbyí-yī. Ame sa utōb-m mēmē tsi uwae icwe Rimam, pāngmá tī mēmē-nī kú nde tīnine.

4Tī kucang ame kú sa na ande tī kú pūtsá fengó Yesu wūne rikāen. Ame wēn aríkī. Ame ye bā, aróm té andá, sáng púrsuna.

5Kúkwén Rimam tīyāng tí ande ndufū tī tsítsí, abā ú cwé bāa, irá yī tī ame kú rī ne si kubēntī, ikyāen imí rā, abā tī sa na m ríyāe ítawé ame kú rū yī uwōg ameínjā-tī tī tá Damashika. Ame rū ka atáng ikyāen tī ame ú ka ú ye ande ná Yesu tī ame ú cwōng bā tí aser ú pū bā bá Urushalima ikyāen tī atī nā nde bā rikāen iké."

6"Tī ame tá fengó bá kú yé Damashika tí usir tā kitáen papam, tí ritsen ahán kíkīn jaen wur apwā apupwen bá pakob m ribén iké.

7Ame jwunnsī ribén ú fxēn afxenjwín kú rī té m bāa, 'Shawulu, Shawulu, ikyāen imí tī afu kú nde me rikāen?'

8Ame rang bāa, 'Itsēkurū-m, afu áyē tī kú kūnn me irá?' Awū rī té m bāa, 'Ame si Yesu ná Nazáréti, tī afu kú nde m rikāen.'

9Ande tī pūtsá m núng urwā wū ámá, amáa abā fxēn-bā afxenjwín unde wū tī té m kú rī irá bē.

10Ame rang bāa, 'Itsēkurū-m, ame ú nde rímāng?' Awū rī té m bāa, 'Fā sūnwúnn tí rū uwae uka ná Damashika. Atáng ā ú rī té fu mēmē ikén tī Rimam kú shā tī afu na ú nde.'

11Ikyāen tī urwā tī byīnn m ne tsēn pāng-wū, ayíb-m byi kyī, ame kú sáe tu-m uwōg cwúcwo bē. Arwán-m tī pūtsá m tae m tae tí kujwó ka sáng uka ná Damashika.

12"Unde íkī tá Damashika atáng tī rinyí-wū si Ananíya. Awū si unde tī kú kú ribén na Rimam tí utōb-wū kínjō, kú pūtsá Icwe tī Rimam sa na Musa. Mēmē Mbayahuda tī tá uwae Damashika kú rī irá tī tīnyang risū-wū.

13Awū rū bá uwōg-m ú bá tsi fēr m ú rī bāa, 'Ínjā-m Shawulu, tu itīsáe-fu tí atáng!' Tí ritsen ahán, ayíb-m mbubtā, ame sáe wū.

14Awū rī bāa, 'Rimam ná abítsē-tī tsábra pú wū afu tī afu nā núng ye ikén tī awū kú shā tī awū nā ú nde té fu; cwúcwo tī afu nā núng umbae-wū Yesu tī kú nde na wū wánde; cwúcwo tī afu nā ú fxēn afxenjwín-wū.

15Ikyāen tī uwé iké, afu nā ú rī té ande mēmē irá risū ikén tī afu fxēn tí ikén tī afu sáe.

16Afu som kú jí-fu imí tīnine? Sūnwúnn tí jwám Rimam tī wū ā jwó sāen utōb-fu tī ā nde na fu batísma.' "

17Bulus rī bāa, "Isim-yī tī ame kāfe bá tí yī Urushalima, tī ame kú jwám Rimam uwae kusóg Rimam tīyāng kíkīn pāngmá kúrwá súnn m.

© 1995, The Bible League

18Uwae ikén yī ame núng Yesu kú rī irá té m bāa, ame nā nde fife tī m nā nwúnn Urushalima, ikyāen imí ra, ande tī tá iké nā ú cwé-bā irá tī ame nā kú rī risū-wū bē.

19Ame sa rī bāa, ‘Itsēkurū-m, ande tī tá uwae uka wūne núng pú bā bāa, ame kyang ka asóg Rimam ná Mbayahuda kú rū ka ye ande tī kú rū kubēntī uwōg-fu kú byīnn bā kú cwūnn bā púrsuna.

20Kiyé tī ā wēn Istifanus unde tī kú rī té ande irá-fu, ame tá atáng, ame cwé ikén tī ā kú nde, ame núng kyī átúpwá ande tī wēn wū.’

21Ámá awū Yesu rī té m bāa, 'Rū, ame ka ú tōm fu rū fé fengó tīrwēn uwōg ande tī apxín.'“

22Ande bā tī kú fxēn irá Bulus yīne sa sa bá fob irá risū ande tī apxín, tírī ā nwúnn bā irá tī nghāe. Ā kú nghāe yāng-yī bāa, "Nī pū wū rū! Nī wēn wū wēn! Ī nyang skeb tī itso unde wūne ā cwū!”

23Abā kú táen shi táen shi, kú pū átúpwá-bā yāng apupwen ú pū íbúng yāen tsō yī apupwen.

24Unde tī uwé ná sója ná ande tī Roma sa na ande-wū tī ā nā pū Bulus nā sáng tí uwae kusóg-bā. Awū rī té bā bāa, abā nā byīnn wū kimbáb ikyāen tī abā nā núng imbyí ikén tī nde né Mbayahuda bā kú táen itso irá yīne risū-wū.

25Kiyé tī ā cwōng mām wū tī ā byīnn wū ahán, Bulus rī té unde tī uwé tī tsi fēr wū bāa, "Ame sité káti ná Ukwe. Ayī nyang pú yī uwōg-nī tī nī byīnn me tí tī ā pwen-bā ame rikwén kéka bē a?”

26Tī unde wū fxēn irá yīne, awū nwúnn rū uwōg ukwe sója tīyāng ú ka rang wū bāa, "Ikén yīne si imí tī afu kú nde? Núng! Unde wūne, Bulus, sité káti ná Ukwe tī Roma!”

27Ikyāen yīne ukwe sója wū rū ka byīb Bulus bāa, "Rī té m, afu sité káti ná Ukwe Kaisar a." Bulus cwé bāa, "Ēēn.”

28Ukwe sója wū rī bāa, "Ame pae aser yāng-yī ítawé ame si kínjō uwae ande tī ye sú káti ná Ukwe." Bulus rī té wū bāa, "Amáa aná-m, ā mbae m uwae kununn unde tī sité káti ná Ukwe.”

29Tí ritsen ahán, ande bā tī kú shā tī ā byīb wū irá tēr kāfe tí isim. Ukwe sója wū kú kyén ikyén ricwú ámá, ikyāen imí awū núng ye bāa, Bulus tī awū sa na bā cwōng wū tí aser nā si unde tī sité káti ná Ukwe tīyāng.

30Ukwe sója wū kú shā tī wū núng kāng kubēntī imbyí irá tī Mbayahuda kú rī risū Bulus, ikyāen yīne, ucwēfam-yī awū sa na Bulus rū yé ise ú kūnn byír ákwén Rimam tīyāng tí mēmē ande tī kú pwen rikwén ú sa na Bulus bá tsi kitángpwā-bā.

Wánde Átōm 23

1Bulus pū ayíb cwú tsá ande bā pīn ú rī té bā bāa, "Ameínjā-m! Bá kú fob usir tī yáka, ikén tī ame nde mēmē, ame tu utōb tī náe ribén uwé Rimam.”

© 1995, The Bible League

2Kúkwén Rimam tīyāng tī rinyí-wū bāa Ananíya, rī té ande tī tsi fēr Bulus bāa, abā nā táe wū kujwó unju ikyāen irá tī awū rī ne.

3Bulus rī té wū bāa, "Afu sa na bā ā nā byīnn m kujwó, Rimam ú byīnn fu ámá. Afu nyang tímambē ise iké, amáa utōb-fu ajwae tí íkōb tī munn atáng! Afu som atáng né kú pwen me rikwén pāngmá tī Icwe rī, amáa tī afu sa na bā byīnn me kujwó ne tātsó bāa, afu tí risū-fu kú pūtsá-fu Icwe yī bē."

4Ande tī tá fēr Bulus rī té wū bāa, "Afu kú txūn kúkwén Rimam tīyāng asú!"

5Bulus rī té bā bāa, "Ameínjā, ame núng-m tī awū si kúkwén Rimam tīyāng bē. Yá tā na m, ikyāen imí ame núng pú m tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, atī nā rīmbéb-tī unde tī uwé-tī bē."

6Tī Bulus núng ye bāa, uwae ande tī funn atáng aríkī nā si ande tī kumbúb Sadúke, aríkī ámá nā si ande tī kumbúb Farísi, awū sara unju tsō ú rī té ande tī kú pwen rikwén bāa, "Ameínjā, ame si Farísi. Itsē-m si Farísi. Imbyí irá yī tī ā kú pwen me rikwén iké si ikyāen tī ame kú rū kubēntī bāa, ande tī cwūcwū nā ú nwúnn uwae tīcwū!"

7Tī ā fxēn irá yī tī awū rī ne, kumbúb ande tī Farísi tí Sadúke nwúnn tí ishaen tí shaen kitángpwā-bā, ā kantā kumbúb ifaen.

8Abā Sadúke kú rū-bā kubēntī uwae itīnwúnn ná unde uwae itīcwū bē, ā rū kubēntī ámá bāa, átōm Rimam tī apupwen nā tá-yī bē, itso kusung tī tsítsí ámá nā tá-yī bē. Amáa abā tī kumbúb Farísi kú rū kubēntī uwae ikén yīne ahán mēmē.

9Ikyāen yīne irá tī nghāe-bā kōra fūfā. Unde íkī uwae-bā Farísi tī si unde tī kú kwén na ande Icwe Rimam nwúnn ritsen kú rī tan bāa, "Atī tu-tī riraen íkī risū unde wūne bē. Íkī bē, átōm Rimam, kó kusung bá rī irá té wū."

10Ishaen tí shaen yī skeb pú yī, ámá ukwe sója wū ka kyén ikyén ricwú bāa, íkī bē abā nā ú shi yáen Bulus tíka pú bā. Ikyāen yīne awū sa na sója-wū sī ka pūra Bulus tí ribōm rū yé uwae ande bā tī ā nā pū wū nā bá tí kusóg sója.

11Utítáng usíkīn wū, Itsēkurū-tī Yesu rū bá tsi fēr Bulus ú rī té wū bāa, "Yēr-fu anyīng utōb bē. Pāngmá tī afu rī irá risū-m Urushalima iké, ī si ahán ámá afu ú rī irá té ande tī Roma."

12Tī uwōg yáe, Mbayahuda byír átsō ú myae irá tītíbī risū Bulus. Ā ben uben bāa, abā nā ú cī-bā wúcī bē, ú ngwā-bā kíkīn bē, sé tī ā wēn pú bā Bulus tītawé.

13Abā ande tī myae kumyae ú ben uben yīne skeb pú bā mae ifaen.

14Ā rū ka uwōg ákwén Rimam tīyāng tí ande ndufū ú ka rī bāa, "Atī mēmē ben pú tī uben bāa, atī nā ú cī-tī wúcī bē, atī nā ú ngwā-tī kíkīn bē sé tī atī a wēn pú tī Bulus.

15Tīnine, atī kú shā tī anī té ande tī kú pwen rikwén nā tōm atóm rū ka uwōg ukwe sója ná Mbaroma ikyāen tī awū ā pū Bulus nā sī bá na anī. Nī nde yī pāngmá anī nā kú shā tī nī núng nyang imbyí irá yī nyinyang risū-wū. Amáa anátī atī myae mām pú tī tī tī wēn wū ítawé awū bá sáng iké."

© 1995, The Bible League

16Umbae kayā Bulus íkī fxēn kumyae-bā ayī tī abā kú myae. Ikyāen yīne, awū nwúnn rū, ú sáng ka tu Bulus kusóg sója ú rī té wū ikén yī tī ā kú myae risū-wū.

17Bulus kūnnra kínjō uwae ande bā tī uwé ú rī té wū bāa, "Pū utāen unde wūne rū ka uwōg ukwe sója. Awū sité irá tī awū ú rī té wū."

18Unde wū pū wū rū ka uwōg ukwe sója ú ka rī bāa, "Bulus unde tī tá púrsuna kūnn me irá ú jwám me bāa, ame nā pū utāen unde wūne nā bá uwōg-fu, awū nā sité irá tī awū nā rī té fu."

19Ukwe sója wū tae umbae wū rū iyen kyāeb ú ka rang wū bāa, "Ímí tī afu kú shā tī fu rī té m?"

20Umbae wū rī bāa, "Mbayahuda yēr unju bāa, abā nā ú rang fu tī fu nā pū Bulus sī bá na ande tī ā kú pwen rikwén ucwē. Ā kú pwen tī ā kyāefā fu bāa, ande ndufū bā nā kú shā tī ā nā núng nyang irá Bulus yī nyinyang.

21Amáa cwé na-fu abā bē, ikyāen imí ra abā skeb pú bā ande mae ifaen tī ā sī kubwā fengó ú som kú jí wū. Mēmē-bā ben pú bā uben bāa, abā nā ú cī-bā wúcī bē, nā ú ngwā-bā kíkīn bē, sé tī ā wēn pú bā Bulus tītawé. Tīnine, ā kyāe mām pú bā ijwē-bā, ā som kú jí tī afu nā cwé."

22Ukwe sója wū rī bāa, "Rī té-fu unde íkī bāa, afu nā rī té m irá yīne bē." Awū tēra umbae wū rū.

23Uwōg wūne ukwe sója wū kūnn ande tī uwé ifaen tī tá imbyí-wū ú rī té bā bāa, "Nī kūnn byír sója, tí nī tsáb ande úkōb ifaen tī kú kyang tī afxen, té ande mae itā ka mbé rijwēr tī kú tsō kákúm, té ande úkōb ifaen cwúcwo tī kú jwunn tu utī. Nī kyāe ijwē-nī ikyāen tī nī ú nwúnn aser itsóngnje tī uréb ne rū yī Kaisariya.

24Nī shā na Bulus kákúm tī awū ā tsō tí nī pū wū rū ka na Félis, unde tī uwé utēn, nyinyang ahán."

25Awū sa na bā kutsīngkén tī abā nā sa rū ka na unde tī uwé utēn wū. Uwae kutsīngkén wū awū báe bāa:

26"Ame Kalodiyu Lisiya kú báe kutsīngkén wūne kú na fu Félis, unde tī uwé utēn, unde tī sité rūrōb. "Úsúko-fu.

27"Unde wūne tī ame tōm bá kú na fu, Mbayahuda ye wū ú kú pwen tī ā wēn wū wēn. Tī ame fxēn bāa, awū nā sité káti ná Kaisar ame nwúnn tí sója-m atī ka shirra wū rū yé uwae itīcwū.

28Ame shā tī ame núng imbyí ikén tī nde né ā kú pwen tī ā wēn wū, ikyāen yīne, ame ye pūra wū sī bá uwōg ande bā tī kú pwen rikwén.

29Ame núng ye bāa, unde wūne nā raen-wū irá íkī tī ú sa na bā ā ú wēn wū kó ā ú sa wū sáng púrsuna ikyāen-yī bē. Irá yī tá risū icwe-bā.

30Isim yīne tírī, ame fxēn bāa, Mbayahuda nā kú myae tī ā nā wēn wū, né ikén tī nde ame ye pūra wū bá kú na fu. Ame rī té bā bāa, ā nā bá pwen rikwén-bā ayī uwé-fu."

© 1995, The Bible League

31Sója bā fxēn irá yī tī unde tī uwé-bā rī ne. Ā pū Bulus rū tí utítáng, bá sáng utēn tī Antípátiru.

32Ucwēfam-yī sója tī kú kyang afxen kāfe tí isim rū-bā kusóg-bā Urushalima. Abā tī kú tsō kákúm pū Bulus rū fé.

33Kiyé tī abā ka fob pú bā Kaisariya, abā sa kutsīngkén na Félis, unde tī uwé utēn, ú pū Bulus sáng kujwó-wū.

34Isim tī unde tī uwé utēn wū sáe kutsīngkén wū, awū byīb Bulus bāa, awū nā si unde tī akā? Bulus rī bāa, awū nā si unde tī utēn Kilikiya.

35Unde tī uwé utēn rī té wū bāa, "Ame ú pwen rikwén-fu isim tī ande tī rikwén-fu a rū bá pú bā." Amáa awū sa bā tī ā núng kyī Bulus uwae kusóg Ukwe Hiridus.

Wánde Átōm 24

1Isim usir itsóng, Ananíya kúkwén Rimam tīyāng tí ande ndufū ná kusóg Rimam ná Mbayahuda sī bá Kaisariya. Abā pū unde tī núng icwe fā imbyí. Rinyí-wū si Tetulus. Abā bá kūnn Bulus rikwén uwōg Félis, unde tī uwé utēn.

2Tī ā ka ye pū Bulus bá, Tetulus fā sūnwúnn ú fxēn nyáng irá tītíbī tī rī risū Bulus ámām. Awū rī té Félis, unde tī uwé utēn, bāa, "Unde tīyāng! Unyāng-fu ā kora rū yī uwé! Usom tí som ná ibēn ayíb-fu sa na utēn jīmshwur ko rū yī uwé. Afu kyāe nyang ikén yāng-yī akwēn kó akā utēn-tī wūne.

3Atī kyangté ikén yīne tí ajwó ifaen. Atī kú nde fu fxāefā, si-yī tī tī rī bē.

4Tīnine ame kú shā m tī m ú cī-m kiyé-fu bē. Ame kú jwám fu, afu a cwé irá, nā atóng uwae irá yī tī m ú rī kpāng ne.

5Atī núng pú tī bāa, unde wūne si unde tītíbī tī kú ndembéb utēn. Kó akā uwae utēnse wūne awū kú kyi rúnn Mbayahuda, awū tī si unde tī uwé ná kumbúb Nazáréne.

6Awū cwúcwo kú kwáb tī wū ye Kusóg Rimam ndembéb. Ámá atī ye wū. Asití afu a rang unde wūne afu tí risū-fu ú fxēn mēmē irá tī atī kú rī risū-wū."

9Isim tī Tetulus rī mām fé irá yīne, Mbayahuda tī tsítsí cwé unju wū ú rī mēmē bāa, irá tī awū nā rī nā si kubēntī.

10Unde tī uwé utēn wū nde na Bulus kujwó bāa, awū nā rī anáwū. Ámá Bulus rī bāa, "Ame núng pú m tī afu náe ukwe utēn wūne fob ayē yāng-yī, ikyāen yīne ame kú tsēn utōb tī ame ú rī unju-m uwé-fu.

11Afu a núng nyinyang, ayī yāfe-yī usir rijwēr asū ifaen tī wur rūrū bē, né ame rū ka Urushalima tī m ka ú kú ribén na Rimam.

12Mbayahuda tu-bā ame tí unde íkī kú shaen ishaen bē. Abā má tu-bā ame tī ame kú kyi rúnn ande bē, kó uwae kusóg Rimam tīyāng kó uwae asóg Rimam-bā tī kitínyīng kó uwae uka.

© 1995, The Bible League

13Abā sité-bā irá íkī tī kubēntī tī ā tsó fu bāa, irá yī tī ā kú rī risū-m nā si kubēntī bē.

14Amáa ikén kínjō tī ame cwé si tī ame kú pūtsá fengó Yesu né ande bāne kú rī bāa, awū nā si fengó tī ukáen. Ame kú kú ribén na Rimam ná abítsē-tī. Ámá ame kú rū kubēntī uwae ná mēmē ikén tī ā báe uwae Icwe tī Rimam sa na Musa, tí uwae atsīngkén ná ande tī kú yā iskin irá Rimam.

15Ame sa utōb-m tsi uwōg Rimam bāa, mēmē ande, abā tī kú nde ikén tī tīnyang tí abā tī kú nde ikén tī tíbī nā ú bá nwúnn uwae itīcwū. Ande bāne iké tí risū-bā kú cwé irá risū ikén yīne ámá.

16Ikyāen yīne kó usir tītínī ame kú kwáb tī m som tí utōb tī sīsāen uwé Rimam té ande.

17"Isim tī ame yá Urushalima tā fob asang yāng-yī, ame kāfe rū ka atáng ikyāen tī ame ú pū rínyanguwae rū ka na ande-m, tí ikyāen tī m ú ka ú fén Rimam.

18Ī si uwae kiyé tī ame kú nde ikén yīne, né abā tu m kusóg Rimam isim tī ame nde mām pú m ikén tī ā báe uwae icwe ikyāen tī Rimam nā ú jwó sāen utōb-m. Ande tá-bā atáng yāng-yī bē, unde íkī má ndembéb-wū utōb té m bē.

19Amáa Mbayahuda íkī tī rū Asiya bá, abā tá atáng kiyé wū. Á bāa, ame nā raen irá, ī nyang skeb tī abā tí risū-bā ú kūnn me rikwén uwé-fu. Amáa tī abā tá-bā iké bē,

20ī nyang skeb tī ande bāne ā rī té fu riraen tī a tu uwōg-m kiyé tī ame tsi uwōg ande tī kú pwen rikwén Urushalima.

21Ayī yāfe pú yī wū irá kínjō tī ame rī kiyé yī tī ame tsi uwé-bā bāa, 'Yáka ne ā kú pwen m rikwén uwé-nī ikyāen tī ame kú rū kubēntī bāa, ande tī cwūcwū nā ú bá nwúnn uwae itīcwū. Ame rī-m irá íkī fā atáng cwúcwo bē.'"

22Tírī, awū Félis, unde tī uwé utēn, tī fxēn nyang pú wū irá risū fengó wūne ná Yesu tī kucang, shirra rikwén yī rū yī usir íkī. Awū rī bāa, "Kiyé tī Lisiya ukwe sója a ka rū bá, ame ú núng nyang irá-nī ayī."

23Awū rī té unde tī uwé sója tī wū nā núng kyī Bulus, ámá awū nā nde nam tur té wū, ú yá tā na wū ríyāe ikyāen tī arwán-wū nā shā na wū ikén tī awū kú shā.

24Isim usir kpāng, Félis ka rū bá tí uwá-wū Dursila, undá Mbayahuda. Awū ka kūnn Bulus bá ú nā atóng uwae irá tī Bulus rī risū fengó tī ande kú rū kubēntī uwōg Yesu Kristi.

25Amáa Bulus tsi kunn tí kú rī irá wumm kú rūrū yī uwé risū wánde tī pāng atáng uwé Rimam, tí risū ijwē tī tí ye sú, tí risū rikwén tī kú bá usir tī ucwē. Irá yī sa na Félis kyén ricwú. Awū sa rī bāa, "Ayīne pāng pú yī, rū-fu. Kiyé tī ame a bá tu ríyāe, ame ka ú kūnn fu bá kyī."

26Kiyé tī awū rī irá yīne, awū sa uwae tsi bāa, Bulus nā ú shā na wū aser. Ikyāen yīne, awū kú kūnn kób wū irá rū bá ú kú té wū tsag rikāen.

© 1995, The Bible League

27Isim tī asang ifaen wur rū, Porkiyu Festu fen kyī kutxom Félis ú si unde tī uwé utēn. Félis kú shā tī wū ú tu risū tī tīnyang uwōg Mbayahuda, ikyāen yīne awū yá Bulus tā tí púrsuna.

Wánde Átōm 25

1Isim usir itā tī Festu náe pú wū ukwe, awū rū Kaisariya bá Urushalima.

2Tī awū tá atáng, ákwén Rimam tīyāng tí ande tī uwé ná Mbayahuda rū bá ú bá kūnn Bulus rikwén uwé-wū. Ā jwám wū

3tī awū nā nde nyang bā. Ā kú shā tī awū nā ka pū Bulus na bá Urushalima ikyāen tī, ā myae mām pú bā tī ā wēn wū wēn fengó.

4Festu rī té bā bāa, "Bulus ú som tí uwae kusóg púrsuna uwae Kaisariya. Ayī tsítsí kpāng tī ame ú kāfe rū tí yī atáng.

5Ayī nyang skeb tī ande tī uwé-nī ā pūtsá m rū tī ā ka pwén rikwén, asití awū a raen irá."

6Isim tī Festu som té bá fob usir itsóngtā kó rijwēr, awū nwúnn rū bá Kaisariya. Ucwēfam-yī awū rū bá som kusóg rikwén ú rī té bā bāa, ā nā pū Bulus nā sáng bá.

7Kiyé tī Bulus rū bá fob, Mbayahuda tī rū Urushalima bá fā sūnwúnn ú pakob wū. Ā rī irá tītíbī tī tsotso risū-wū, amáa abā sité-bā tí irá íkī tī kubēntī tī ā tsó bāa, irá yī nā si kubēntī bē.

8Amáa Bulus tsi kukunn tī rī bāa, "Ame nde-m ikéntītíbī uwae icwe Mbayahuda bē, kó uwé Ukwe Kaisar bē. Ame ndembéb-m kíkīn uwae Icwe ná kusóg Rimam bē."

9Festu kú shā risū tī tīnyang uwé Mbayahuda; ikyāen yīne awū rang Bulus bāa, "Afu cwé tī fu rū yī Urushalima tī ā ka ú pwen rikwén yīne uwé-m atáng a?"

10Bulus rī bāa, "Tītíne ame tsi uwae kusóg rikwén ná Ukwe. Ayī pāng atáng tī ā kú pwen rikwén-m atáng. Ame raen-m Mbayahuda irá íkī bē. Afu tí risū-fu má núng nyang pú fu ayīne.

11Ame a nyae tsá icwe, ú nde pú m ikén tī ā ú wēn m wēn ikyāen-yī, ā wēn m! Ame shaen-m tī ame ú cwū bē. Amáa asití irá tī ā kú rī risū-m a si-yī kubēntī bē, unde íkī kēn-wū tī wū ú sa m fāe sī kujwó-bā bē. Ame sa rikwén-m rū pú m yī uwé Ukwe Tīyāng!"

12Isim tī Festu myae mām pú wū irá té ande tī kú ndeya wū uwae rikwén tī tí pwen, awū rī bāa, "Tí tī afu rī pú fu bāa, ā nā pwen rikwén yī uwé Ukwe Tīyāng, uwōg-wū tī ā ú pū fu rū."

13Isim usir íkī, ukwe íkī tī rinyí-wū bāa Ageripa tí kayā-wū Bernike ka rū bá Kaisariya ikyāen tī abā kūnnjí Festu irá.

© 1995, The Bible League

14Isim tī abā som atáng fob usir yāng-yī akwēn, Festu sa irá rikwén Bulus tsag té Ukwe Ageripa. Awū rī té wū bāa, "Unde íkī tá iké tī Ukwe Félis tēyá wū tā tí uwae púrsuna.

15Kiyé tī ame tsō yī Urushalima, ande tī uwé ná ákwén Rimam ná Mbayahuda tí ande ndufū tī tsítsí sa irá-wū bá tu m. Amáa ā jwám m tī m nā rī bāa, rikwén nā ye pú wū unde wū.

16Amáa ame rī té bā bāa, ‘Atī Roma kú nde-tī ahán bē. Anátī, ande a kú shā tī ā wēn unde ikyāen ikéntītíbī íkī, sé tī unde wū a tu ríyāe ú tsi té ande tī kūnn wū rikwén ú rī unju-wū ítawé.’

17Isim ayīne tírī, abā Mbayahuda mēmē-bā ka rū bá Kaisariya. Ucwēfam-yī ame nde-m kucib bē ame rū ka som kusóg rikwén ú tōm atóm bāa, ā nā pū unde wū bá.

18Ande tī kūnn wū rikwén fā sūnwúnn, amáa ā rī-bā irá íkī tītíbī risū-wū pāngmá tī ame kú kāb bāa, ā nā ú rī bē.

19"Mēmē irá tī abā rī tá risū ishaen tí shaen tī ā kú shaen té wū risū Icwe Rimam-bā tī ā kú pūtsá, tí risū unde íkī tī cwū mām pú wū tī rinyí-wū si Yesu, tī unde wū kú rī kó bāa, awū nā tsi usēr.

20Ame núng tu-m fengó tī ame ú kāb tu imbyí irá yī bē. Ikyāen yīne ame rang unde wū bāa, kó awū ú cwé tī ā ú pū wū rū Urushalima tī ā ka ú pwen rikwén wū atáng.

21Amáa awū rī bāa, ā nā yá wū tā tí púrsuna, awū nā ú som jí Ukwe tī Kūkō tī nā pwen rikwén-wū ayī. Ikyāen yīne, ame sa na bā bāa, ā nā núng kyī wū nyinyang uwae púrsuna atáng bāa, sé tī m a pū wū rū ka na Ukwe tī Kūkō awū.”

22Ukwe Ageripa rī té Festu bāa, "Ame tí risū-m ame kú shā tī ame fxēn irá unde wūne." Festu rī té wū bāa, "Ucwē afu ú fxēn wū.”

23Ucwēfam-yī Ageripa tí Bernike ka rū bá tí rūrōb ná ukwe-wū, ā sáng ka kusóg rikwén atáng tí akwe riká tí ande tīyāng ná utēn. Festu sa na Bulus sáng bá.

24Festu rī bāa, "Ukwe Ageripa tí mēmē ande tī som iké té tī, anī núng, awūne si unde wū tī mēmē Mbayahuda tī tá uka iké tí ande tī tá Urushalima kūnn rikwén-wū uwōg-m. Ā kú nghāe kób irá bāa, ā nā wēn wū wēn.

25Amáa ame núng bāa, kuriraen-wū kō-yī tī ā wēn wū bē. Ámá tí tī awū rī pú wū bāa, awū nā sa rikwén-wū rū pú wū yī uwé Ukwe Tīyāng, ame kú táng tī ame ú pū wū rū ka ú na wū.

26Ame tu-m irá íkī risū-wū tī ame báe rū ka na Ukwe Kaisar bē. Ikyāen yīne ame pū wū bá pú m uwé-fu Ukwe Ageripa, tí uwé-nī anī ande tī tsítsí tī rū bá iké, ikyāen tī anī a núng mām pú nī irá ayī, íkī bē ame ú tu ikén tī m ú báe.

27Uwōg-m, ī si ikén tī kuskwáb asití ame a tōm unde rū uwōg Ukwe Tīyāng ú rī té-m awū irá yī tī ā rī bāa, awū nā raen bē."

© 1995, The Bible League

Wánde Átōm 26

1Ukwe Ageripa rī té Bulus bāa, "Ā sa na pú bā afu ríyāe tī afu a rī unju-fu." Bulus sa kujwó tsō ú kūnnjí ukwe irá, bāa,

2"Ukwe Ageripa! Ame fxāefā té Rimam tī ame tu ríyāe ú tsi uwé-fu yáka ne, tī m rī unju-m tī ame ú nwángrū risū-m uwae mēmē irá tītíbī tī Mbayahuda bāne kú rī risū-m.

3Ikyāen imí ame núng bāa, afu núng tág mēmē ikén ná utēn Mbayahuda tī kú nde, tí ishaen tí shaen-bā. Ikyāen yīne ame kú jwám fu, afu a cwé irá, ye utōb té m tí fxēn irá tī ame ú rī."

4Uwōg wūne Bulus bāg irá tī tī rī bāa, "Mēmē Mbayahuda núng pú bā usom tí som-m tī ame som tí tī ame si umbae tínyīng. Tī kucang-yī ā núng pú bā bāa, ame nā sēr bēn uwae utēn-m tí uwae uka ná Urushalima.

5Ande bāne núng pú bā ame tī kucang akwēn. Á bāa, ā nā kú shā tī ā rī irá risū-yī, ā ú rī bāa, ame si kínjō uwae kumbúb ná Farísi, abā tī kú pūtsá Icwe Rimam tí ribōm yāng-yī akwēn. Tī kucang-yī ā núng pú bā ayīne.

6Tīnine ame tsi iké, ā kú pwen m rikwén ikyāen tī ame sa uwae-m tsi uwae unju tī yēr tī Rimam yēr té abítsē-tī.

7Atī ande tī Isréla kumbúb rijwēr asū ifaen sa uwae tsi bāa, Rimam na ú kúmunn pú wū unju tī yēr-wū ne, né ikén tī nde atī kú kú ribén ná Rimam usitaen tí utítáng. Ukwe! Unyāng-fu a kora rū yī uwé! Ikén tī nde Mbayahuda kú kūnn me rikwén, ame sa uwae tsi risū unju tī yēr ná Rimam wūne, pāngmá tī abā sa uwae tsi ámá."

8Bulus rang bā irá bāa, "Imí tī nde né, ī si tī rikāen uwōg-nī Mbayahuda tī nī rū kubēntī bāa, Rimam nā kūnn nwúnn ande tī cwūcwū?

9"Tī kutē ame tí risū-m kāb pú m bāa, ame nā ú nde ikén mēmē tī ame nā tenji rinyí ná Yesu unde tī Nazáréti.

10Ayīne si ikén né ame nde uwae Urushalima. Ame tu kūkō uwōg ande tī uwé ná ákwén Rimam tīyāng tī ame nā ú ye ande ná Yesu nā sáng púrsuna. Kiyé tī ā kú pwen bā rikwén tīcwū ame cwé.

11Ame kyang ka sáng tág asóg Rimam mēmē kú byīnn bā kimbáb ikyāen tī ame nā ú shir utōb-bā tī ā nā fxāe irá-bā ayī. Ikyāen tī ame tsō pāng-m rináe té bā, ame nwúnn kú jāe rifab-bā rū yī utēn tī tá fengó tī rwēn.

12"Usir íkī ákwén Rimam tīyāng tōm m uwae rinyí-bā rū yī uka ná Damashika tī m nā ka ye ande ná Yesu.

13Ukwe, fxēn irá yīne nyinyang. Ame tí arwán-m tá fengó kú rū yī Damashika tí usir tá kitáen. Ame núng kíkīn tī tsēn skeb pú wū usir. Ikén wū jaen wur sī apupwen bá pakob m tí ande tī kú pūtsá m.

© 1995, The Bible League

14Mēmē-tī jwunnsī ribén, ame fxēn afxenjwín kú rī té m unju Mbayahuda bāa, ‘Shawulu, Shawulu, imí tī nde né afu kú sa na m rikāen? Afu kú nde ijwē-fu rikāen pāngmá tī kákúm tī bōm risū kú sa ijwē-wū tēr unju ukum tī ā kú byīnn wū atáng.’

15Ame rang bāa, ‘Itsēkurū, afu ayē tī kú kūnn me irá?' Itsēkurū-m rī té m bāa, ‘Ame si Yesu tī afu kú sa kú na m rikāen.

16Sūnwúnn tí tsi ritsen. Ame bá pú m uwōg-fu ikyāen tī ame bá tsábra fu tī afu nā ú si upyí-m. Afu ú rī té ande ikén tī afu núng yáka tí ikén mēmē tī ame ú tātsó fu uwé iké.

17Ā ú nwángrū fu kujwó ande ná Isréla tí ande tī apxín tī ame ú tōm fu ka uwōg-bā.

18Afu tī ú mbubtā ayíb-bā ú shir bā rū yé uwōg kufub bá uwōg tī sīsāen. Afu ú nwángrū bā uwae kujwó Shetann bá uwōg Rimam ikyāen tī awū nā yá tā na bā ikéntītíbī-bā ú sa na bā kutúnn-bā kitángpwā ande tī anáwū tī kú rū uwae kínjō uwōg wū!"“

19Bulus rī bāa, "Ukwe, ame pyír-m ikén tī Rimam rī té m fengó bē.

20Tī kucang, ame rū ka rī irá té ande tī uka ná Damashika té ande tī Urushalima tí mēmē ande tī utēn ná Mbayahuda tí ande tī si-bā Mbayahuda bē. Ame rī té bā bāa, ā nā yá ikéntītíbī-bā nā tā, tí abā nā kāfe bá yī uwōg Rimam, tí abā nā bá nde wánde tī tīnyang tī ā tsó ande bāa, ā nā yá tā pú bā ikéntītíbī-bā.

21Ī si ikyāen irá yīne né Mbayahuda teb shi m kiyé tī ame tá uwae Kusóg Rimam, ā kú kwáb tī ā wēn m.

22Amáa Rimam ndeya m ahán bá kú fob tī yáka ne. Ikén tī Musa té ande tī kú yā iskin irá Rimam tī tsítsí rī bāa, ayī nā ú bá ú nde uwé, si sí ayī tī ame kú rī té nī, anī ande ndufū tí ande tī tsítsí. Ame rī irá íkī fā-m risū yīne bē.

23Ā rī bāa, Unde wū tī Rimam Tsáb Tsi nā ú ngwā kāng rikāen. Awū tī nā ú si unde tī tawé ú nwúnn uwae itīcwū. Awū tī nā ú yā iskin irá Rimam uwōg Mbayahuda té ande tī kufub bāa, Rimam nā ú nwángrū ande uwae kufub-bā, nā ú sa bā bá uwōg tī sīsāen náwū.”

24Tī Bulus tsi kú rī unju-wū ne ahán, Festu nyāe irá rī bāa, "Bulus! Afu kú jwúb kijáen! Ikén tī núng-fu sa kú na fu kijáen!”

25Bulus rī té wū bāa, "Unyāng-fu ā kora rū yī uwé, ukwe! Ame kú jwúb-m kijáen bē. Irá tī ame kú rī si kubēntī!

26Ukwe! Ame kú rī irá té fu tí ribōm, m kyén-m ikyén ricwú bē, ikyāen imí afu núng pú fu ikén yīne mēmē tí ayíb-fu. Ame táng bāa, afu núng pú fu ikén yīne mēmē ikyāen imí, ā pū yī tam-bā tam wúkīn bē.

27Ukwe! Afu kú rū kubēntī uwōg irá tī ande tī kú yā iskin irá Rimam rī a? Ame núng pú m afu rū kubēntī!”

28Ukwe Ageripa rang Bulus bāa, "Afu kú táng bāa, uwae irá yī tī afu rī kpāng ne, afu ú sa na m kāfe unde tī Kristi a?”

© 1995, The Bible League

29Bulus rī té wū bāa, "Kó ame rī kpāng, kó ame rī yāng-yī, ame kú jwám Rimam bāa, afu tí ande tī tá iké mēmē tī kú fxēn m yáka ne, nā ú kāfe pāngmá tī ame tī tsi ne, amáa fā-yī tí aser tī ā yīr m atáng ne bē.”

30Tī Bulus rī irá yīne, ukwe wū tí unde tī uwé utēn tí Bernike tí mēmē ande tī tsítsí fā sūnwúnn ritsen.

31Abā rū yé kusóg atáng. Isim tī ā rū yé pú bā, ā kú rī té átsō bāa, "Unde wūne raen-wū irá tī ā ú wēn wū kó tī ā ú sa wū sáng púrsuna bē.”

32Ukwe Ageripa rī té Festu bāa, "Ikyāen irá tī awū rī bāa, ā nā pwen rikwén yī uwé Ukwe Tīyāng bē, ā ú yá wū tā."

Wánde Átōm 27

1Kiyé yī tī ā myae mām pú bā bāa, atī nā kú sáng kuyāe nā rū utēn tī Italiya, ā pū Bulus tí aríkī tī tá púrsuna ámá fāe sī kujwó Yuliyas, unde tī uwé kumbúb sója íkī tī ā kú kūnn bāa, Kumbúb ná Kaisar.

2Atī sáng kuyāe íkī tí rū Arda-Mitíyum bá. Ande tī kuyāe wūne yen kú rū yī unju uyínn akwēn iyen kyāeb utēn Asiya. Aristarku, uráe Makedoniya tī rū Tesalonika bá, té tī pūtsá átsō.

3Ucwēfam-yī atī rū bá sáng Sidon. Uwōg wūne Bulus tu risū tī tīnyang uwé Yuliyas. Yuliyas sa na wū ríyāe tī awū nā rū tí ka ú núng arwán-wū tī tá uwae uka atáng tī ā nā ndeya wū ikén tī awū kú shānum.

4Atī nwúnn atáng ú fxēn irá tī rū. Ámá tī atī bá kú yé utēn Kuburus, tī uyínn pakob wū fā uwae, ufunn kú kae kuyāe kāfe tí isim. Ikyāen ná yīne atī pūtsá iyen kyāeb Kuburus uwōg tī ufunn kú kae-wū atáng tí ribōm bē.

5Atī pūtsá iyínn tī tá fēr té utēn tī Kilikiya tí aná Pampiliya bá sáng umbae uka Mira tī tá uwae utēn tī Likiya.

6Uwōg wūne Yuliyas núng kuyāe íkī tī rū Alezandariya bá kú rū Italiya. Ikyāen yīne awū ye pū tī sáng atáng.

7Ufunn kae tī sku sku kú rū fob usir yāng akwēn. Ande tī kú tēr kuyāe ngwā rikāen yāng-yī akwēn, ámá atī sa sa bá sáng fēr umbae uka tī Nidas. Ufunn kú kae kuyāe kāfe tí isim. Ande tī kuyāe nde num tī ā tēr kuyāe kora rū yī uwé. Ikyāen yīne ā yá tā tí kuyāe ú rū iyen kyāeb utēn tī Kíréte uwōg tī ufunn kú kae-wū atáng tí ribōm bē, ú bá yāfe utēn Salamoni tī tá iyen kyāeb utēn tī Kíréte.

8Atī pūtsá unju uyínn tī fēr tí utēn tī Kíréte. Tī uwae rikāen yīne atī sa sisa ú bá sáng uwōg íkī tī ā kú kūnn wū bāa Ukūnn tī Jīmshwur, awū tī fīfēr té umbae uka tī Lasiya.

9Tī uwé-yī atī ndembéb pú tī usir yāng-yī. Usir tīyāng tī Mbayahuda kú cwe unju wur rū mām pú wū. Itīrū-tī ú nyang-wū cwúcwo bē, ikyāen imí kiyé tī ā kú kyang ikyin uwae kuyāe wur rū pú wū.

© 1995, The Bible League

10Ikyāen yīne Bulus rī bāa, "Ande-m! Fxēn irá tī m té nī kú rī! Ame núng pú m bāa, itīrū-tī uwé iké, irá tītíbī ú tu tī, ikyāen imí usú-tī tí kuyāe-tī ka ú ndembéb, ande ámá ú cwū."

11Amáa Yuliyas, unde tī uwé sója, cwé irá ná unde tī kuyāe wū tí unde tī uwé ande tī kú tēr kuyāe wū skeb pú wū irá ná Bulus.

12Ukūnn uwōg wū nyang-yī tī tīsom isháen usīn bē. Ikyāen yīne ande yāng-bā uwae kuyāe rī bāa, ī nā nyang skeb tī ā nā nwúnn atáng ú jwó pūtsá uyínn rū, tī ā nā kwáb bá sáng utēn Finikus, né asití abā nā ú nde tu. Finikus si uka íkī uwae utēn Kíréte uwōg tī ayāe kú bá pu inyāng atáng tí ufunn kú kae-wū atáng tí ribōm bē.

13Tī ufunn tī kae rū uwé tī kujwó ifé bá kú kae sku sku, ande tī kuyāe táng bāa, ikén-bā tī ā nā myae nā cī pú yī. Ikyāen yīne ā shirra ikén yī tī kú sa na kuyāe tsi, sáng yī uwae kuyāe ú jwó sku sku pūtsá unju uyínn tī Kíréte kú rū.

14Ámá isim kiyé kpāng, ufunn íkī tī ribōm kae rū yé kujwó kiskínn bá rū kujwó rícī kú sīsī. Ā kú kūnn ufunn-wū bāa Urokilo.

15Ufunn wūne bá rug kuyāe wū tí ribōm. Atī kwáb num tī tī sa uwé kuyāe tsi rū kwār tí uwōg tī ufunn kae rū atáng kú bá, ikyāen ná yīne atī yá wū tā, ufunn kae wū pūtsá kú rū.

16Atī wur yāfe umbae utēn íkī tī tá kitángpwā uyínn tīyāng tī ā kú kūnn wū bāa, Kaloda. Uwōg wūne ufunn kú kae-wū tí ribōm bē, ikyāen ná yīne, atī kwáb tī atī shir kúpám tī ā kya isim kuyāe wū bá, ikyāen tī atī nā ú ye wū yīr tí ribōm.

17Atī nde rikāen tītawé tī shir wū tsō bá ú yīr wū fā ijwē kuyāe tīyāng. Isim yīne, ā pū ijí ú yīr bōm rimēnn kuyāe tíng tíng. Ā kú kyén ikyén ricwú bāa, íkī bē ufunn ú túr kuyāe ka ú nji kyī uwae ísábūng tī tá ukúnn tī utēn tī Sirtis. Ikyāen ná yīne, ā shir kútúpwá tī tá risū kuyāe ko sī bá ú yá tā tī ufunn nā kae kuyāe kú rū.

18Ufunn tī ribōm wū tsi kukunn tī tí kae. Ucwēfam-yī ande tī kú tēr kuyāe fxēn irá tī tī pū usú íkī tī tá uwae kuyāe jwunn tíka uwae ámbyī.

19Usir tī fā tī itā abā tí risū-bā pū usú kuyāe wū jwunn tíka uwae ámbyī.

20Fob usir yāng-yī akwēn kufub sī kyī, atī núng-tī tí ayíb usir kó atitaen bē. Ufunn wū ámá tsi kunn tī tí kae tí ribōm. Rícwūnnkyī-yī atī táng bāa, atī nā ú nwángrū-tī cwúcwo bē, kó tī kiyib.

21Tī abā som usir yāng-yī akwēn ú cī-bā wúcī bē, Bulus nwúnn ú tsi uwé ande tī kuyāe ú rī té bā bāa, "Itāen ande, ú bāa anī nā fxēn irá unju-m, atī ú som pú tī tí Kíréte akwēn, rikāen yī tī tu tī ne ú tu-wū atī cwúcwo bē. Usú ámá ú yag byīnn-yī bē.

22Ámá tīnine, ame kú jwám nī, nī yēr-nī anyīng utōb bē! Uwae-tī iké unde íkī ú cwū-wū bē, sé kuyāe ámām tī ú ndembéb.

23Utítáng íré átōm ná Rimam rū bá uwōg-m. Rimam wūne, ame si upyí-wū, kú kú ribén na wū.

© 1995, The Bible League

24Awū rī té m bāa, 'Bulus, kyén-fu ikyén ricwú bē. Afu ka ú tsi kāng uwé Ukwe Tīyāng. Ikyāen náfu, Rimam ú nwángrū ande tī tá té fu uwae kuyāe wūne.'

25Ikyāen ná yīne, anī ande tī tá uwae kuyāe iké, nī yēr-nī anyīng utōb cwúcwo bē! Átōm ná Rimam tī rī té m irá yīne, ame kú rū kubēntī uwōg Rimam bāa, ikén yīne nā ú nde pāngmá tī awū rī té m.

26Ámá ame núng bāa, ufunn ú sa kuyāe ka ú nji kyī ukúnn imbae utēn íkī tī náe fā uwae uyínn."

27Ufunn wū tī ribōm wūne tsi kunn tī tí kae fob usir rijwēr asū inje uwae uyínn tīyāng. Utítáng ná usir tī fā tī rijwēr asū inje ande tī kú tēr kuyāe táng bāa, atī nā bá kú fēr kú pú tī akāense.

28Ikyāen yīne ā myae ámbyī tī ā núng rurong-wū, ámá rurong si afxen mae itsóngnjō. Ā ko rū kpāng, ā myae kyī, rurong-wū si afxen mae inje ka mbé rijwēr.

29Ā kú kyén bāa, kuyāe wū nā ka ú rug mbúb uwōg atxom. Ikyāen yīne ā pū aser inje tī rūrōb tī kú sa na kuyāe kya tsi ú pū yī jwunnsī uwae ámbyī isim kuyāe. Isim yīne abā jwám Rimam tī wū nā nwángrū bā ú sa bā bá fob ucwēfam kiskínn.

30Uwōg wūne, itāen tī kú tēr kuyāe kú shā tī ā tam rū, tī ā nwángrū risū-bā. Ā ko kúpám ko sī yī uwae ámbyī kú nde pāngmá ā nā ú pū aser tī kú ye kuyāe kya tsi sī uwae ámbyī uwé kuyāe.

31Ḿbara Bulus rī té sója tí unde tī uwé-bā Yuliyas bāa, "Asití ande tī kú tēr kuyāe bāne a som-bā tí uwae kuyāe bē, anī ú nwángrū-nī bē!"

32Ikyāen yīne sója bā yēr tág ijí yī tī ye sú kúpám wū ú yá wū tā.

33Tī ucwē fam kú yáe, Bulus jwám bā mēmē bāa, abā nā cī wúcī. Awū rī té bā bāa, "Yáka ne usir tī rijwēr asū inje tī anī som uwae ikyén ricwú ú cī-nī kíkīn bē. Mēmē kiyé wūne rimenn kú wēn nī.

34Ame kú jwám nī tīnine, nī cī wúcī. Ayī ú sa na nī ribōm rimēnn. Kó ikyínn risū kínjō ná unde íkī uwae-nī ú sub tíka-wū bē."

35Isim tī Bulus rī irá yīne, awū yera burédi ú nde fxāefā na Rimam uwé-bā mēmē ú nyāng tā wū ú fxēn irá tī cī.

36Ijwē-bā sī fā. Mēmē-bā ámá cī wúcī.

37Mēmē-tī ande tī tá uwae kuyāe atáng fob ande úkōb ifaen tí mae ande itā ka mbé rijwēr asū itsóngnjō.

38Isim tī mēmē-bā cī kyaen pú bā wúcī, ā pū ayāen awúm tī tá uwae kuyāe wū yāen mbúb uwae uyínn ikyāen tī ā nā ko sī rūrōb ná kuyāe.

39Tī ucwēfam yáe, ande tī kú tēr kuyāe núng wúkīn tī ámbyī túm ísá kāg tsi atáng tī ā núng-bā rinyí-wū bē. Ámá ā núng uwōg íkī tī ámbyī rū ka rug kú rū atáng. Kiyé tī ā

© 1995, The Bible League

núng ísábūng náe atáng, ā kwáb bāa, né asití ā ú nde tu, ā nā ú kwáb kuyāe rū yī atáng.

40ā yēr tág aser tī kú sa na kuyāe tsi tíka ú skog ují kufxāe tī ā kú tēr kuyāe atáng ú shir kútúpwá tī tá risū kuyāe nwúnn ritsen ikyāen tī ufunn nā kae kuyāe nā rū yī ukúnn uyínn tī ā nā ka ú kya tsi atáng.

41Amáa ā fob-bā atáng bē. Ufunn shir kuyāe tēr bá tsō tsá kumūnn ísábūng íkī tī tá ritā ámbyī ú ka rug atáng. Rimēnn kuyāe wū tī uwé nji bōm ú kú kyi-wū kyi ijwē cwúcwo bē, ámá ufunn pāen ámbyī nwúnn tí ribōm ú bá mbúb rimēnn kuyāe tī isim pátág.

42Sója bā myae tī ā ú wēn ande tī púrsuna tī tá uwae kuyāe atáng, ikyāen tī ā kú shā-bā tī abā nā ú jwó úmunn nā rū yī akāense ú ka tam rū fé bē.

43Amáa Yuliyas unde tī uwé-bā kú shā tī wū nā nwángrū Bulus uwae itīcwū, ikyāen yīne awū cwé na-wū abā tī ā nā wēn bā bē. Awū rī té ande bāa, ande tī kú jwó tu úmunn nā mbyae sī uwae ámbyī tī tawé tī ā nā pū úmunn rū akāense.

44Ande tī tsítsí ámá nā ú pūtsá tī ā nā pū ajwó ye ápám kó ambúmbúb kuyāe. Ayīne si fengó wū tī atī nwángrū rū bá fob akāense mēmē.

Wánde Átōm 28

1Isim tī atī kwáb bá sáng akāense mēmē, kíkīn ámá nde-wū unde íkī uwae-tī bē, atī bá núng ye bāa, uwōg tī atī nā tá atáng ā kú kūnn wū bāa Milita.

2Ande tī utēn atáng kyang té tī tí utōb kínjō si-yī tī tī rī bē. Upwen kú tswa, uwōg jīm, ikyāen yīne ā jwú urwā cwé ú yáe tī mēmē tī atī nā bá wē urwā.

3Bulus rū ka shā itúkū urwā kú bá. Tī awū byír yī munn kujwó tī wū pū yī sī uwae urwā ahán, ikéntíbī rū yé uwae yī ikyāen áyám urwā tī byāg wū. Awū bá bīm sáng Bulus tī kujwó.

4Ande bā tī utēn atáng núng ikéntíbī wū kyin sī kujwó Bulus, ā kú rī irá té átsō bāa, "Unde wūne si kāng unde tī kú wēn ande. Kó tī awū nwángrū uwae uyínn amáa itīcwū pūtsá wū tsá sē."

5Amáa Bulus fwērra ikéntíbī wū jwunnsī urwā. Kíkīn nde-yī awū bē.

6Ande bā som kú táng bāa, kujwó-wū nā ú mumbwe kó awū nā tsítsí nā ú jwunnsī ú cwū. Amáa rícwūnnkyī tī ā som som núng-bā kíkīn nde-yī awū bē, abā kāfe unju bāa, awū nā si apxín íkī.

7Ukwe tī utēn atáng, tī rinyí-wū bāa Pubílu, sité risāen-wū fīfēr tí atáng. Awū kyangté tī tí utōb kínjō. Atī som kununn-wū fob usir itā. Kiyé yī tī atī tá atáng,

8kicáeb ye itsē ukwe wūne. Awū kú náe tí ribén, ijwē-wū byībyāg, awū kú nja kunja fā té anyīng. Bulus sáng ka kusóg tī náe-wū ú jwám Rimam ú pū ajwó cwú tsá wū, kicáeb wū yá tā.

© 1995, The Bible League

9Isim tī ikén yīne nde, mēmē ande tī kicáeb tī tá utēn atáng rū bá uwōg Bulus, amáa kicáeb-bā yá bā tā.

10Ā pū ikén yāng-yī nyang uwae na tī. Isim isháen itā, kiyé tī atī sáng kuyāe kú rū tī tī nwúnn atáng, ā pū na tī ikén tī ú ndeya tī uwae ikyin-tī. Kuyāe wū tī atī sáng atáng si kuyāe tī rū utēn Alezandariya bá. Ā kú kūnn kuyāe wū tí rinyí apxín-bā ifaen íkī bāa, Kasita té Poloki. Usēn fam yáe kuyāe wūne tí utēn tī Melita atáng. Atī nwúnn ú sa ahán

12bá fob uka ná Sirakusa ú som atáng fob usir itā.

13Atī nwúnn atáng ú jwó rū bá fob uka tī Rigiyum. Ucwēfam-yī ufunn bāg tī tí kae rū isim kú bá. Uwae usir ifaen atī bá sáng uka ná Putiyoli.

14Atī rū bá tu ande ná Yesu íkī atáng, ā jwám tī bāa, atī nā som té bā atáng fob kutsáb kínjō. Atī kyang ahán bá fob uka ná Roma.

15Tí tī atī ka fob-tī Roma kéka bē, ameínjā-tī ande ná Yesu tī tá Roma fxēn bāa, atī nā kú bá. Abā rū bá fob Sátí Apiyu ú kyangté tī atáng. Aríkī ámá bá tu tī uwōg íkī tī ā kú kūnn wū bāa Afúg Itā. Kiyé tī Bulus núng bā, awū nde fxāefā na Rimam, ijwē-wū sī fā.

16Kiyé tī atī rū bá sáng Roma, ā sa na Bulus ríyāe tī wū nā mbé kusóg tī awū nā náe atáng kūm awū ámām. Sója kínjō ámām tī kú núng kyī wū atáng.

17Isim usir itā Bulus kūnn byír ande ndufū Mbayahuda tī tá Roma atáng. Kiyé tī ā funn tág awū rī té bā bāa, "Ameínjā-m! Kó tī ame raen-m ande-tī irá íkī bē, ame nyae tsá-m icwe ná utēn ná abítsē-tī bē, ámá ā pū m sáng púrsuna uwae Urushalima ú sa m fāe sī kujwó ande tī Roma.

18Ande tī Roma byīb m irá ú kú shā tī ā yá m tā ikyāen imí ā tu-bā irá íkī tītíbī risū-m tī ā sa na m ú wēn bē,

19amáa ande-tī pyír-bā yīne. Uwōg wūne ame shā num fengó tī ame ú nwángrū risū-m. Ikyāen ná yīne, ame jwám bā bāa, ā nā pwen rikwén-m uwōg Ukwe Tīyāng tī tá Roma, kó tī ame sité-m irá íkī té ande-m Mbayahuda bē.

20Ī si ikyāen yīne né ame kú shā tī m núng ayíb-nī ú rī irá té nī. Ikén tī nde ā kyab m ují kiser yīne, ī si ikyāen unde wū tī mēmē ande ná Isréla sa uwae tsi uwōg-wū."

21Ande ndufū Mbayahuda rī té wū bāa, "Atī tu-tī kutsīngkén íkī risū-fu tī rū Yahudiya bá bē. Ameínjā-tī tī rū atáng bá rī-bā irá tītíbī íkī risū-fu bē.

22Amáa atī kú shā tī atī fxēn unju-fu ikyāen imí kó akā akā ande kú rī irá tītíbī risū fengó wū tī afu kú pūtsá."

23Ikyāen yīne ā sa usir tsi tī ā nā kāfe bá uwōg Bulus. Usíkīn wū ande yāng-bā akwēn rū bá uwōg tī Bulus kú som atáng. Awū tsag té bā ú sa na bā irá risū Kujwó Ukwe Rimam, tí kiskínn tí kiskínn pu usir tē. Awū kú kwáb tī wū shir utōb-bā bá uwōg Yesu

© 1995, The Bible League

ú kú rī té bā irá uwae Icwe tī Rimam sa na Musa tí uwae irá ná ande tī kú yā iskin irá Rimam.

24Irá-wū yīne sa na aríkī cwé, aríkī cwé-bā bē.

25Ā nwúnn kú shaen ishaen té átsō. Kiyé tī ā nwúnn kú rū, Bulus rī bāa, "Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam rī kubēntī té abítsē-nī né awū rī té Ishaya unde tī kú yā iskin irá Rimam bāa:

26'Rū ka rī té ande bāne bāa, anī ú na atóng ú na atóng, anī ú fxēn nyang-nī bē. Anī ú sáe ú sáe, anī ú núng-nī kíkīn bē.

27Ikyāen imí anī bur kyī pú nī ayíb-nī. Anī bur kyī pú nī atóng-nī ámá. Utōb-nī cwūnn kyī pú yī. Á bāa, ayī na si-yī ahán bē, ayíb-nī ú sáe tu pú ayī. Atóng-nī ámá ú fxēn nyang pú ayī. Utōb-nī ámá ú kāb tu pú ayī, tī anī ú kāfe bá uwōg-m Rimam, tī ame ú sa rū nī uwae ikéntītíbī-nī.'"

28Bulus rī ámá bāa, "Nī núng nyinyang! Irá Rimam tī kú nwángrū ande yīne, ā sa yī ka pú bā uwōg ande tī apxín. Abā ú kyangté yī."

30Bulus som kusóg wū tī awū mbé fob asang ifaen. Awū kú kyang té mēmē ande tī kú bá núng wū.

31Awū kú tātsó bā irá risū Kujwó Ukwe ná Rimam ú kú kwén na bā irá risū Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Awū kú rī irá té bā tí ribōm ú kyén-wū ikyén ricwú bē. Ā byāng kyī-bā wū ámá bē.

© 1995, The Bible League

Roma

Roma 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m Bulus, umbaefxen Yesu Kristi, ame tī Rimam tsáb tsi
bāa, ame nā si átōm-wū, ú tōm me rū tī me nā ka rī irá-wū tī tīnyang.

2Irá tītīnyang yīne, Rimam yēr unju té tī tī kucang risū-yī, yī fengó ná átōm-wū tī báe
irá-wū sī uwae atsīngkén tī sāen kyag.

3Irá yī tá risū Umbae Rimam, Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Yī uwae irá rimēnn ijwē, ā
mbae wū fā rishi Ukwe Dawuda.

4Amáa yī uwae irá kusung, kiyé tī Rimam sa wū nwúnn uwae kuskab tí unyāng, awū
tātsó ande bāa, awū nā si Umbae Rimam ú sité kūkō ú sité kusung tī sīsāen.

5Yī uwae wánde náwū, Rimam sa na m itīnyang ú cwé na m bāa, ame nā si átōm-wū,
ikyāen tī uwae rinyí náwū ame nā ú sa na ande tī utēnse mēmē rū kubēntī uwōg-wū ú
náe risū ribén na wū.

6Anī ande tī Roma fā atáng ámá, anī ande tī Rimam tsáb sa bāa, anī nā si aná Yesu
Kristi.

7Ikyāen yīne ame báe kú na nī ande Rimam mēmē tī tá uka tī Roma, anī ande tī
Rimam ye uré té nī ú kūnn nī bāa, anī nā si ande-wū. Itsē-tī Rimam té Yesu Kristi ā sa
na nī itīnyang té kujīmshwur.

8Ame kú nde fxāefā na Itsē-m Rimam uwae rinyí Yesu Kristi risū-nī mēmē ikyāen imí
kó akā uwae utēnse ande kú fxēn bāa, anī nā rū kubēntī uwōg Yesu Kristi.

9Rimam tí risū-wū núng pú wū bāa, irá tī ame kú rī ne nā si kubēntī. Awū Rimam tī
ame kú fén wū tí utōb-m kínjō yī uwae irá tītīnyang ná Umbae-wū Yesu tī ame kú rī
té ande, awū núng pú wū bāa,

10ame kú tángsom té nī kó kiyé tītínī tī ame kú jwám wū. Ame kú jwám wū tī awū a
cwé irá, awū nā sa na m ríyāe tī ame nā rū bá uwōg-nī.

11Ikyāen imí, ame kú shā tī me núng kāng ayíb-nī ikyāen tī uwae itībá ná-m anī ú tu
rínyanguwae tī rū uwōg Kusung Rimam bá, tī ú sa na nī ribōm utōb.

12Āmá, ī si-yī anī ámām tī ú tu itīnyang bē. Ame té nī ú tu itīndeya mēmē tétsō. Anī ú
tu itīndeya ikyāen tī ame kú rū uwae kínjō, ame má ú tu itīndeya ikyāen ná uwae kínjō
nánī ámá.

13Ameínjā, ame kú shā tī anī núng nyinyang bāa, kiyé kō pú yī ahán tī ame kú myae tī
ame nā ú bá uwōg-nī, amáa ame tu fob-m ríyāe tī ame bá bē. Ame sa tsi tī ame nā bá
shir aríkī kitángpwā-nī nā bá fengó Rimam pāngmá tī ame nde uwōg ande tī tsítsí.

14Ikyāen imí ī si pāngmá ame nā sité ripāb tī ame nā pae na ande mēmē, ande tī kutúr
tí ande tī uwae uka, ande tī núng kutsīngkén tí ande tī núng-bā kutsīngkén bē.

© 1995, The Bible League

15Né ikén tī nde, ame sa uwae tsi kób tī m ú rī Irá Rimam tī tīnyang té nī ande tī Roma ámá.

16Ame kú wáe-m rúkwāe tī m ú sa irá tī tīnyang ná Yesu rī té ande bē, ikyāen imí ayī si fengó tī Rimam kú nwángrū mēmē ande tī rū kubēntī uwōg Yesu Kristi, ande tī Yahudiya té ande tī tsítsí mēmē.

17Irá ná Yesu yīne kú tātsó tī fengó tī Rimam kú kyāe nyang ande tī abā nā tu risū tīnyang uwōg-wū. Ayī si fengó ná uwae kínjō tī ande kú rū uwōg Kristi ámām. Fengó íkī tá-yī cwúcwo bē. Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Unde tī a sa na wū tu risū tīnyang uwé Rimam ikyāen uwae kínjō, unde wūne ú tu unyāng."

18Rimam kú tātsó tī fengó tī awū nā ú pwen ande rikwén risū ikéntītíbī tī abā kú nde tí irá tī kāb tītíbī tī tá utōb-bā. Ikyāen imí, ikéntītíbī-bā ayīne kú byāngkyī ande tī ā núng irá tī kubēntī ná Rimam.

19Awū kú byīnn bā kimbáb ikyāen imí, mēmē ikén tī ande ú núng risū Rimam, awū tātsó pú wū abā pāenine, amáa abā pyír-bā.

20Tí tī Rimam mam utēnse, ande kú núng ye bāa, awū nā sité kūkō ú si Rimam tī kubēntī, kó tī abā kú núng-bā awū tī ayíb bē. Abā núng ye ikén yīne uwae ikén tī Rimam mam tsi. Ikyāen yīne, abā tá té-bā tí irá tī abā ú rī tī ú nwángrū bā uwae usir rikwén bē.

21Abā núng pú bā bāa, Rimam nā tá atáng, amáa ā pyír tī ā sa na wū kūkō bāa, awū nā si Rimam. Abā shaen tī ā nde na wū fxāefā. Irá tī kāb-bā byi tang ahán, ayíb-bā tsi kufub.

22Ā kú rī bāa, abā nā bēn ayíb, amáa mēmē-bā si ande tī kuskwáb.

23Imbwe tī ā kú ribén na Rimam, awū tī sité kūkō tí riyinn, amáa ā rū ka kú ribén na acwub itúkū tī ā kyāe yī pāngmá ande tí ínung té ikén tí kú pāng tí rishwū tí ibyē kutúr tī tsítsí. Imbwe tī ā kú ribén na awū tī kú cwū-wū cwū bē, abā kú kú ribén na ikén tī rū unde, awū tī tsi-wū tsi bē ú cwū pú wū.

24Né ikén tī nde Rimam yá bā tā ā kú nde ikén tī kú txí iyib tī utōb-bā kú shā, ā kú nde ikén tī kú wáe rúkwāe té átsō.

25ā pyír tī ā kyangté irá tī kubēntī risū Rimam ú bá kyangté irá tīkōng. Ā kú kú ribén na ikén tī Rimam kyāe té ajwó-wū ú kú fén yī. Ā pyír tī ā kú ribén na awū Rimam tī kyāe ikén mēmē. Itīnyang ā si anáwū tsikunn iké rū fé yī uwé. Ayī ā si ahán.

26Ikyāen ikén tī abā kú nde ne, Rimam yá bā tā tī ā nā jwunnsī uwae ikén tī kú wáe rúkwāe tī tīnde tí ijwē-bā. Andá té andá kú náe tétsō, tī si-yī fengó tī Rimam ye tsi bē.

27Aróm ámá kú nde ahán; ā yá andá tā ú kú shā tī ā náe tétsō. Ikén tī ā kú nde tétsō kú wáe rúkwāe. Amáa ā kú tu kujwójáng tī pāng tí ikéntītíbī tī abā nde ikyāen imí Rimam kú byīnn bā kimbáb ikyāen ikéntītíbī tī abā kú nde ne.

© 1995, The Bible League

28Cwúcwo, ikyāen tī ande pyír tī ā kyangté irá tī kubēntī risū Rimam, awū yá tā na bā fengó tī ā nde ikéntītíbī tī utōb-bā kú shā.

29Abā munn té itso ikéntītíbī tī tsotso, irá tī kāb tītíbī, ayíb tī taen, ā sa ijwē-bā konje-bā Rimam bē, kitsínn, ande tī wēn, kutxu tī byīnn, tí kukyāefā. Abā kú kāb nyáng irá tītíbī risū ande ú kú tsag kitsag

30ú kú rī irá tītíbī risū átsō, ā ye-bā uré té Rimam bē; ā kú txūn asú; ā kú ndub ijwē ú kú pam ipam ikyāen ikén tī abā kú nde. Ā kú myae fengó munnáe munnáe tī ā nde ikéntītíbī. Ā kú bōm risū té abítsē-bā té abíya-bā.

31Abā kú kyang uwae kufub; ā kú kúmunn-bā unju tī yēr-bā bē. Abā sité-bā tí irá tīkāb utōb bē, ú kú núng-bā ayíb risi ande bē, kó tī kíyib.

32Ā núng pú bā icwe Rimam tī awū rī bāa, ande tī kú nde itso ikén yīne, rikwén tīcwū nā tá risū-bā. Ámá ā kú nde yī nde sē. Ayī tsi-yī ahán ámām bē; kiyé tí aríkī kú nde itso ikén yīne, abā kú rī bāa, ayī nā nyang.

Roma 2

1Anī ande tī kú pwen ande íkī rikwén risū ikéntītíbī-bā, kō anī si ayē, anī tí risū-nī tá-nī tí irá íkī tī anī ú rī tī nī nwángrū uwae rikwén Rimam bē, ikyāen imí asití anī a kú pwen ande rikwén ú ka nde itso ikén-yī tī abā kú nde, ī tātsó bāa, anī nā pwen rikwén ye pú nī ijwē-nī.

2Atī núng pú tī bāa, kiyé tī Rimam kú pwen ande tī kú nde ikéntītíbī yīne rikwén, awū kú nde pāng atáng.

3Anī kú pwen ande rikwén risū ikéntītíbī yīne; anī kú nde itso ikén-yī tī abā kú nde ámá. Anī táng bāa, anī tí risū-nī nā ú nwángrū uwae rikwén Rimam a?

4Kó íkī bē anī kú sáe rū rínyanguwae anáwū tī kō kēn tág, tí utōb tí ye tī awū ye té nī. Rimam kú tātsó nī rínyanguwae ikyāen tī awū nā ú shir nī rū bá tī nī nā yá ikéntītíbī-nī tā ú kāfe rū bá uwōg-wū, anī núng-nī bē a?

5Amáa anī kwen utōb nyang-nī nyang bē. Ikyāen yīne anī sa na rináe Rimam kō kú fūfā risū-nī. Uwae usir tī Rimam ú bá tātsó rináe-wū ú pwen ande rikwén, rikāen-nī ú béb siskeb!

6Ikyāen imí, Rimam ú sa na kó unde tītínī kujwójáng-wū pāng tí wánde tī awū nde.

7Aríkī tsikunn tī tī sa utōb-bā na ikén tī tīnyang tī tí nde ú kú shā tī Rimam nā sa na bā kūkō tí rūrōb tí unyāng tī tsi kukunn. Abāne ahán tī pūtsá ikén yīne tí utōb tí ye Rimam ú sa na bā unyāng tī tsi kukunn.

8Amáa ande íkī si ande tī kú núng nyáng risū-bā ámām ā kú pyír irá tī kubēntī ú kú pūtsá itīkōng. Rimam ú pwen bā rikwén uwae rináe tī kūkō-wū.

9Mēmē ande tī kú nde ikéntītíbī ú ngwā rikāen kēn tág, Mbayahuda tí ande tī tsítsí mēmē.

© 1995, The Bible League

10Amáa ande tī kú nde ikén tītīnyang, Rimam ú sa na bā kūkō tí riyinn tí kujīmshwur. Awū kyang tsi ú nda Mbayahuda tītawé awū bá nda itāen tī tsítsí isim.

11Ikyāen imí Rimam kú sáe ande mēmē ā pāng átsō ayíb-wū.

12Ande tī núng-bā icwe tī Rimam sa na Musa bē, ā ú tenji kó tī abā núng-bā icwe yī bē. Mbayahuda ámá tī núng pú bā icwe Musa ú kú nde ikéntītíbī, Rimam kú pwen bā rikwén ikyāen imí abā núng icwe, amáa ā ye sú-bā yī bē.

13Unde ú tu-wū risū tīnyang uwé Rimam ikyāen tī awū fxēn icwe ámām bē sé tī awū a ye sú pú wū icwe yī.

14Ande tī si-bā Mbayahuda bē tī núng-bā icwe bē ámá, asití abā a nde ikén tī Rimam rī uwae icwe ikyāen tī ayī si ikén tī pāng atáng utōb-bā, ayī tātsó bāa, abā tí risū-bā núng ikén tī pāng atáng uwé Rimam, ā ye sú pú bā icwe kó tī abā núng-bā yī bē.

15Usom tí som-bā kú tsó bāa, ā nā sa icwe nā báe riyāen utōb-bā. Irá tī kāb-bā cwúcwo kú tsó bāa, ayīne nā si kubēntī, ikyāen imí kiyé tī ā kú raen irá ā kú núng ye riraen-bā uwae utōb-bā; kiyé tī ā kú nde ikén tī tīnyang, utōb-bā kú cwé irá-yī.

16Ikén yīne ú nde uwae usir tī Rimam ú pwen ande rikwén yī uwōg Yesu Kristi ú myae irá tī ā kú kāb utōb-bā. Irá yīne ámá rū kwār tí irá tī ame kú rī té ande.

17Anī Mbayahuda ámá re? Anī kú ndub ijwē ikyāen tī anī nā si Mbayahuda. Anī sa ijwē-nī konje irá Icwe tī pūtsá ú kú ndub ijwē bāa, anī nā si ande Rimam.

18Anī núng pú nī ikén tī Rimam kú shā tī anī nā nde ú núng pú nī tī nī tsáb fengó tī tīnyang ú yá tītíbī tā ikyāen ná Icwe.

19Anī kú ndub ijwē bāa, anī nā pāngmá ande tī kú tātsó unde tī mbúb ayíb fengó, anī nā si pāngmá uwōg tī sāen kyag uwōg ande tī tá uwae kufub;

20anī nā si ande tī kú tātsó unde tī kuskwáb ikén tī awū ú nde. Anī nā si ande tī kú kwén na anyīsū tínyīng ikén. Anī sa risū-nī tsi bāa, ikyāen icwe-nī tī anī kú pūtsá, anī núng tág pú nī irá mēmē ú kú rī nyáng irá tī kubēntī ámām.

21Anī kú kwén na ande tī tsítsí, imí tī nde né anī kú kwén na-nī risū-nī bē? Anī kú yā iskin bāa, ande nā yíb-bā riyíb bē. Anī ámá re, anī kú yíb-nī riyíb bē a?

22Anī kú rī té ande bāa, "Nī náe-nī iyag bē." Anī kú náe-nī iyag bē a? Anī kú rī té ande bāa, abā nā ā fén-bā apxín bē, amáa anī kú yíb ikén uwae afúg apxín.

23Anī kú ndub ijwē ikyāen icwe Rimam tī anī kú pūtsá, amáa anī kú ndembéb Rimam utōb ú kú ye sú-nī icwe-wū bē.

24Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam, "Ande tī kufub kú rī ndembéb rinyí Rimam ikyāen ikén tī anī Mbayahuda kú nde."

25Asití anī ā pūtsá Icwe Rimam, kutxín tī anī kú tsēn ú sité itīnyang, asití anī a yā tsá icwe, kutxín tī tsēn-nī si ukáen.

© 1995, The Bible League

26Amáa asití ande tī si-bā Mbayahuda bē tī kú tsēn-bā kutxín bē a ye sú Icwe, awū ú sa bā tsi pāngmá anī ande tī kú tsēn kutxín.

27Ayī tsi-yī ahán ámām bē. Usir tī ucwē ande tī si-bā Mbayahuda bē ú bá sa na anī Mbayahuda rúkwāe tī wáe ikyāen imí anī sité Icwe uwae kutsīngkén-nī, amáa nī ye sú-nī ayī bē, amáa anábā, kó tī ā kú yēr-bā kupwā rimēnn-bā pāngmá tī anī kú nde bē, abā kú ye sú Icwe Rimam.

28Ayīne mēmē tātsó bāa, kó unde a tsēn kutxín, ayī tātsó-yī bāa, awū nā si unde ná Rimam tī kubēntī bē. Ikén yīne si ikén ná rimēnn ijwē ámām.

29Amáa uráe Yahuda tī kubēntī si unde tī si uráe Yahuda uwae riyāen utōb-wū. Awū ā si unde tī ā tsēn na wū kutxín riyāen utōb-wū tawé. Wánde yīne, Kusung Rimam tī kú nde yī, si-yī irá icwe íkī tī báe uwae kutsīngkén bē. Cwúcwo, ayī si Rimam tī ú tēb itso unde wūne, si-yī ande bē.

Roma 3

1Íkī bē unde ú rang irá bāa, "Né ayī a si ahán ámá, rínyang-yī tī unde ú si uráe Yahuda si imí? Tī abā kú tsēn kutxín ne ámá, itīnyang-yī si imí?”

2Itīnyang tá atáng, kō tímambē. Tī kucang Rimam sa irá-wū na bā kujwó.

3Kubēntī, aríkī uwae-bā ye sú-bā irá yī nyinyang bē. Amáa kó tī aríkī uwae-bā kúmunn-bā unju tīyēr-bā bē ī kú tātsó-yī bāa, Rimam nā ú munnjí unju tī yēr tī anáwū bē.

4Iyéē. Kó asití ande mēmē a si ande tī tīkōng, Rimam tsi yīyēr Rimam tī kubēntī. Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén bāa: "Kiyé tī afu a rī irá ande ú núng kāng bāa, afu nā si unde tī kubēntī. Kiyé tī ande a myae irá-fu, abā kú núng bāa, afu nā kú rī irá tī tīnyang.”

5Á bāa, ikéntītíbī tī atī kú nde nā sa na ande núng itīsāenkyag ná Rimam, ayī ú tātsó bāa imí? Kó Rimam kú raen irá kiyé tī awū kú tsō rináe risū ikéntītíbī-tī, ahóo? Aríkī ú rī ahán.

6Iyéē, ī si-yī ahán bē. Á bāa, Rimam nā si-wū Rimam tī kubēntī bē, awū kyang rímāng ú pwen utēnse rikwén?

7Íkī bē unde íkī ú rī cwúcwo bāa, asití atī ā rī irá tī rífēn ayī ú sa kūkō na Rimam ikyāen imí ande ú bá núng ye kubēntī ná Rimam siskeb. Asití atī a ndeya Rimam ahán ámá, Rimam kyang rímāng kú pwen tī rikwén risū ikéntītíbī-tī cwúcwo?

8"Atī ú nde ikéntītíbī ikyāen tī itīnyang ú rū bā a?" Á! Á! Amáa aríkī kú rīmbéb rinyí-m bāa, ayīne nā si irá tī ame nā kú rī té nī. Asití Rimam a pwen itso ande bāne rikwén tīcwū awū nde pāng atáng!

9Irá yī tsi-yī akā tírī? Atī Mbayahuda skeb-tī ande tī ise té kíkīn bē, kó tī kínjō. Ame tātsó mām pú m anī bāa, Mbayahuda nā té ande tī ise nā si ikén kínjō ikyāen imí ikéntītíbī sité kūkō risū-tī mēmē.

© 1995, The Bible League

10Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Kó unde kínjō rikāen tá-wū tī si unde tī tīnyang uwé Rimam bē.

11Unde íkī tá-wū tī kú kāb ye irá tī kubēntī bē. Unde tá-wū tī kú shā fengó Rimam bē.

12Ande mēmē tēr yá Rimam tā pú bā, ā pūtsá ikéntītíbī kú nde. Unde tá-wū tī kú nde kubēntī bē kó tī kínjō rikāen.

13Irá unju-bā kú shir itīcwū bá risū ande. Ā kú kyāefā ande tí irá tīkōng tí munn unju-bā. Irá tī kú tsō unju-bā pāngmá rikaen ikéntíbī.

14Unju-bā munn té irá tītíbī tī tī rī tī kú ndembéb ande.

15Ā kú tsi-bā tsi bē ú wēn pú bā unde.

16Ā kú nde mbéb ande ú kú sa na bā rikāen kó akā pátág, a kú sa ufxaen sī kyī fé uwōg mēmē.

17Ā núng-bā fengó kujīmshwur bē.

18Ā núng-bā tī ā kyén ikyén ricwú Rimam bē."

19Ikyāen ná yīne, atī kú núng bāa, irá yīne mēmē tī ā báe uwae Icwe Rimam, ā báe yī ikyāen ná ande tī Icwe Rimam tá risū-bā. Ā báe yī ikyāen tī ayī nā byāng kyī fengó ande tī kú kwáb tī ā nwángrū risū-bā. Ayī ú shir ande tī utēnse mēmē bá uwōg rikwén Rimam.

20Ayī si ahán ikyāen imí unde íkī ú tu-wū risū tīnyang uwé Rimam ikyāen Icwe tī awū kú pūtsá bē. Ikén tī Icwe kú nde si tī ayī kú tātsó unde ikéntītíbī-wū.

21Amáa tīnine Rimam tātsó pú wū fengó íkī tī ande ú tu risū tīnyang uwōg-wū usir rikwén. Ī si-yī irá Icwe bē, amáa irá tī ā báe uwae Icwe té irá ná ande tī yā iskin irá Rimam kutē pūtsá kufxen fengó wūne.

22Fengó yī si tī awū ú pwen rikwén tī tīnyang asití abā a rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi. Fengó wūne mbubtā ikyāen kó unde tītínī tī rū uwae kínjō, kó awū a si umbae Yahuda kó uráe ande tī ise.

23Ikyāen imí ande mēmē jwunnsī uwae ikéntītíbī ú tá fengó tī rwēn té Rimam, awū tī sité riyinn tī skeb tág.

24Amáa uwae ayíb risi náwū Rimam, awū kú sa na ande risū tīnyang uwé-wū ikyāen wánde ná Yesu Kristi, awū tī ú sáen bā tā.

25Rimam tōm Yesu Kristi rū bá ikyāen tī uwae anyīng-wū ande tī rū kubēntī uwōg-wū nā ú tu itīyátā ná ikéntītíbī-bā. Rimam nde ahán ikyāen tī awū ú tātsó ande bāa, awū nā si Rimam tī kú nde ikén tī kubēntī. Ikyāen imí, uwae kiyé tī wur rū ne, awū kú ye utōb ú kú sáe rū ikéntītíbī tī ande kú nde,

26amáa tīnine awū kú tātsó ande ikéntītíbī-bā. Uwae ayīne Rimam kú tātsó ande bāa, awū nā si Rimam tī kubēntī ú kú sa na kó unde tītínī tī a kú rū uwae kínjō uwōg Yesu kāfe unde tī kubēntī uwé-wū.

© 1995, The Bible League

27Ikyāen ná yīne atī ande sité-tī tí kíkīn tī atī ú ndub ijwē atáng bē. Ikyāen imí, ī si-yī uwae Icwe tī pūtsá tī atī ú tu risū tīnyang uwōg Rimam bē. Ī si ikyāen tī atī rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi.

28Atī núng bāa, unde nā ú tu-wū risū tīnyang uwōg Rimam ikyāen Icwe tī awū kú pūtsá bē, sé ikén tī wū ā rū pú wū kubēntī uwōg Yesu Kristi. Irá Icwe fā-yī atáng bē.

29Rimam si nyáng Rimam ná Mbayahuda ámām a? Awū si-wū Rimam ná ande tī tsítsí ámá bē a?

30Kubēntī awū kínjō rikāen-wū si Rimam ná ande mēmē, awū kú kyangté Mbayahuda ikyāen uwae kínjō nábā, ande tī tsítsí má awū kyangté bā ikyāen uwae kínjō nábā.

31Ayīne tātsó-yī bāa, irá uwae kínjō ne sa irá Icwe tíka-yī iyen bē. Amáa ayī kú sa na Icwe kāfe ikén tī sité imbyí irá skeb tī kucang.

Roma 4

1Atī ú rī bāa imí risū Ibrahim, itsēkam-tī? Awū nde rímāng ítawé ú tu risū tīnyang uwé Rimam?

2Á bāa awū nā tu itīnyang uwé Rimam ikyāen wánde tī awū nde tí ajwó-wū, awū ú sité ríyāe tī wū ndub ijwē uwōg ande, amáa si-yī uwé Rimam bē,

3ikyāen imí, ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, Ibrahim nā rū kubēntī uwōg Rimam. Ikyāen yīne Rimam sa wū tsi pāngmá unde tī kubēntī uwé-wū.

4Unde kú nde wánde aser, aser tī awū kú mbé atáng si-yī rínyanguwae tī ā kú sa na wū bē; amáa ī si kujwójáng ná wánde tī awū nde.

5Amáa unde tī kú kwáb-wū tī awū tu risū tīnyang uwé Rimam uwae wánde-wū bē, ú sa utōb-wū tsi uwōg Rimam kó awū a si unde tītíbī, uwae kínjō náwū tī awū sité ne, Rimam ú pwen wū rikwén bāa, awū nā si unde tī tīnyang. Né fengó tī Rimam kú sa na ande kāfe ande tī tīnyang uwé-wū.

6Ayīne si irá tī Ukwe Dawuda rī kutē risū utōb tī tsēn ná unde tī Rimam kyangté wū bāa, awū nā si unde tī kubēntī, kó tī awū nde-wū wánde íkī tī si aná Rimam bē. Awū Ukwe Dawuda rī bāa:

7"Itīnyang ā si aná ande tī ā yátā na bā ikéntītíbī-bā, abā tī Rimam fénbéb pú wū ikéntītíbī-bā.

8Itīnyang ā si aná unde tī Rimam ye sú-wū irá risū ikéntītíbī-wū bē."

9Itīnyang tī ā rī ne, ayī si nyáng aná atī Mbayahuda tī tsēn kutxín ámām rēē, ré tī ande tī tsítsí fā atáng má? Abā fā atáng, ikyāen imí ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Ibrahim rū kubēntī uwōg Rimam, ámá ikyāen uwae kínjō náwū, Rimam sa wū tsi pāngmá unde tī tīnyang."

10Kiyé tī Rimam tsáb sa Ibrahim, awū si unde tī tsēn kutxín rēē, ré awū tsēn-wū kutxín kiyé yī kéka bē? Kubēntī, kiyé yī, awū tsēn-wū kutxín kéka bē.

© 1995, The Bible League

11Ā tsēn na wū kutxín isim tī Rimam tsáb sa mām pú awū bāa, awū nā si unde tī
tīnyang tītawé. Kutxín tī ā tsēn na wù si uwāen tī kú tātsó bāa, uwae kínjō ná Ibrahim
nā sa na wū kāfe unde tī tīnyang uwé Rimam. Ikyāen ná yīne Ibrahim si pāngmá íte
uwōg ande mēmē tī rū uwae kínjō uwōg Rimam, abā tī Rimam kyangté bā bāa, abā nā
si ande tī tīnyang, kó tī ā tsēn-bā kutxín bē.

12Cwúcwo, Ibrahim si pāngmá íte ná Mbayahuda, abā tī kú tsēn kutxín. Abā si-bā
anyīsū-wū yī fengó ná kutxín tī abā tsēn ámām bē, amáa yī fengó ná usom tí som-bā tī
abā som pāngmá tī itsē-tī Ibrahim som tí uwae kínjō, kó tī ā tsēn na-bā wū kutxín kéka
bē.

13Kiyé tī Rimam yēr unju té Ibrahim tí anyīsū-wū bāa, utēnse mēmē nā ú si anábā, ayī
si-yī ikyāen tī Ibrahim ye sú Icwe bē. Ayī si ikyāen tī awū rū kubēntī uwōg Rimam, ú
tu risū tīnyang uwé-wū.

14Asití unju tī yēr Rimam a si nyáng aná ande tī kú ye sú Icwe ámām ayī kú tātsó bāa,
uwae kínjō tī rū uwōg Rimam nā ú si ukáen. Cwúcwo unju tī yēr Rimam ámá ú si
ukáen.

15Ikyāen imí Icwe Rimam tī atī tu kú shir rináe Rimam bá risū ande, amáa uwōg tī
icwe tá-yī atáng bē, ā rī-bā irá íkī risū icwe tī ye sú kó icwe tī nyatsá bē.

16Rimam yēr unju té Ibrahim ikyāen tī Ibrahim rū uwae kínjō uwōg-wū. Rimam nde
ahán ikyāen tī ande nā núng bāa, ī si rínyanguwae náwū né mēmē anyīsū Ibrahim nā ú
tu ikén tī awū yēr unju atáng. Cwúcwo, ayī si-yī nyáng ikyāen ná ande tī kú ye sú
Icwe ámām bē, awū sa na ande tī rū uwae kínjō pāngmá Ibrahim rū ámá. Ikyāen imí
uwae irá ná Rimam, Ibrahim tī si itsē-tī mēmē.

17Pāngmá tī Rimam rī uwae kutsīngkén-wū bāa, awū nā sa na Ibrahim tī awū nā si itsē
ná ande yāng-bā akwēn. Árá kubēn, awū si itsē-tī uwé Rimam, awū Rimam tī Ibrahim
rū kubēntī uwōg-wū, awū Rimam tī kú kūnn shwúr ande tī cwūcwū uwae kuskab, awū
tī kú rī irá ámām ámá ikén tī tá-yī kucang bē kú rū bá tsi.

18Ibrahim rū kubēntī ú sa uwae tsi kó tī ayī nde pāngmá ikén tī awū sa uwae tsi atáng
nā ú nde fob-yī ámá bē. Ikyāen uwae kínjō náwū ne, Rimam sa na wū kāfe itsē ná
ande yāng-bā akwēn. Pāngmá tī awū yēr unju té wū kucang bāa, anyīsū-wū nā ú kō
pāngmá ísá ribén.

19Ayī tsítsí kpāng tī Ibrahim ú nde asang mae itsóng, si-yī tī awū nā ú umbae mbae
cwúcwo bē. Uwá-wū ámá si undá tī kú mbae-wū umbae bē. Amáa awū sáe ikén yīne
ú rū uwae kínjō uwōg Rimam tí atáng.

20Awū kāb-wū uwae risū unju tī yēr ná Rimam bē. Uwae kínjō náwū sa na wū kūkō ú
sa na wū tēb rinyí Rimam.

21Ikyāen imí awū rū uwae kínjō bāa, Rimam nā ú kúmunn unju tī yēr-wū.

22Ayī si uwae kínjō náwū tī nde né Rimam kyangté Ibrahim ú sa wū tsi bāa, awū nā si
unde tī tīnyang.

© 1995, The Bible League

23Irá yī tī ā rī ne bāa, "Ā kyangté wū ú sa wū tsi pāngmá unde tī tīnyang," ā báe-bā yī ikyāen Ibrahim ámām bē.

24Ā báe yī ikyāen-tī ámá. Rimam ú kyangté tī uwōg-wū bāa, atī nā si ande tī tīnyang, asití atī a rū uwae kínjō uwōg Itsēkurù-tī Yesu tī Rimam kūnnshwúr wū uwae itīcwū.

25Ā sa na wū cwū ricwú ikyāen imí atī nde ikéntītíbī. Ā kūnn nwúnn wū uwae itīcwū ikyāen tī awū sa tī tu risū tīnyang uwé Rimam.

Roma 5

1Tīnine tī Rimam kú sáe tī bāa, ande tī tīnyang uwé-wū ikyāen tī atī nā rū uwae kínjō, atī kú som uwae kujīmshwur té Rimam rū yé uwōg Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

2Awū Yesu Kristi pū tī rū bá tu itīnyang Rimam yī fengó ná uwae kínjō nátī. Atī kú tu itīnyang yīne uwōg tī anáwū bá kwār tīnine. Né ikén tī nde atī kú pam ipam ú kú núng ye bāa, Rimam ú cwé na tī tī tī té wū som tétsō uwae kurū-wū tī tīnyang apupwen.

3Ayī si-yī ahán ámām bē, atī kú tsēn utōb ikyāen rikāen tī atī kú ngwā tīnine, ikyāen imí atī núng pú tī bāa, rikāen nā kú sa na tī utōb tí ye.

4Utōb tí ye wūne kú sa na tī sēr bēn uwé Rimam. Asití atī a sēr bēn pú tī, atī ú sa uwae tsi ú som jí ikén tīnyang tī tá uwé.

5Asití atī a sa uwae tsi ahán, ayī ú si-yī tī ukáen bē, kó tī kíyib. Ikyāen imí Rimam sa uré-wū tī kūkō sáng utōb-tī uwae wánde ná Kusung náwū. Rimam tí risū-wū tī sa Kusung-wū ne na tī.

6Tí tī atī núng-tī fengó tī tī nwángrū risū-tī bē, Kristi rū bá cwū ikyāen-tī ande tī nde ikéntītíbī, uwae kiyé tī Rimam tí risū-wū tsáb tsi.

7Ī bōm pú yī tī unde ú cwé tī awū cwū ikyāen unde íkī tī kú nde ikén tī tīnyanguwé Rimam. Kó íkī bē unde íkī ú cwé kāng tī wū cwū ikyāen unde tī tīnyang.

8Amáa Rimam tātsó tī pāenine bāa, uré tī anáwū txírā, ikyāen imí ī si kiyé tī atī tá tí uwae ikéntītíbī tī tí nde né Kristi cwū ikyāen ná tī.

9Uwae anyīng náwū atī tu risū tīnyang uwé Rimam. Tī yī si ahán, awū ú nde kāng fengó tī atī ú nwángrū uwae rináe Rimam tī kú bá ámá.

10Tī kucang-yī atī si ande tī riká Rimam, amáa Rimam sa na tī ren uré tí ijwē-wū yī uwae itīcwū ná Umbae-wū. Tīnine tī atī ren pú tī uré té wū, atī núng pú tī bāa, atī nā ú nwángrū kāng ikyāen imí Kristi sité unyāng.

11Ī si-yī nyáng ayīne ámām bē, Rimam sa na tī kú kam ashwú tīnine ikyāen imí uwae wánde ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi atī ren uré té Rimam.

12Ikéntītíbī sáng bá uwae utēnse yī riraen ná unde kínjō, ámá ikéntītíbī unde wūne shir itīcwū bá té yī. Rícwūnnkyī-yī si tī itīcwū shag kyī fé risū ande tī utēnse mēmē ikyāen imí ande mēmē nde ikéntītíbī.

© 1995, The Bible League

13Tí tī Musa mbé-wū icwe uwōg Rimam kéka bē, ande kú nde ikéntītíbī, amáa ikyāen tī icwe tá-yī kiyé wū bē, fengó tá-yī tī unde íkī ú rī bāa, abā nā yā tsá icwe bē.

14Amáa ikén tī sa kiyé ná Adamu bá kiyé ná Musa kó tī icwe íkī tá-yī tī abā ú yā tsá bē, ande kú cwū ricwú. Ayīne tātsó bāa, abā kú nde ikéntītíbī. Adamu rū unde wū tī Rimam tsáb tsi tī wū tōm bá.

15Rínyanguwae ná Rimam tī atī tu uwōg Kristi skeb pú yī itītíbī tī rū uwōg Adamu bá yāng-yī akwēn. Ande kō kēn tág cwū ikyāen ikéntītíbī unde kínjō, awū Adamu; ande kō kēn tág tu rínyanguwae ná Rimam ikyāen unde kínjō ámá, awū Kristi. Amáa rínyanguwae Rimam yīne skeb tág pátág, ikyāen imí ayī si rínyanguwae tī awū sa na tī yī uwae wánde ná Yesu Kristi.

16Rínyanguwae ná Rimam txí té ikéntītíbī tī Adamu nde cwúcwo. Ikéntītíbī kínjō tī Adamu nde shir rikwén Rimam rū bá risū ande tī utēnse mēmē. Ayīne sa na Rimam pwen bā rikwén itīcwū, amáa ikéntītíbī yāng-yī akwēn tī ande nde isim Adamu, ayī shir itīnyang Rimam bá risū-bā, ámá awū sa bā tu risū tīnyang uwé-wū.

17Itīcwū sáng bá uwae utēnse ikyāen ikéntītíbī tī unde kínjō nde uwé Rimam. Ī si ahán má Yesu Kristi si unde kínjō, amáa itīnyang ná wánde tī anáwū skeb pú yī itīcwū. Yī uwōg anáwū, ande mēmē tī kyangté itīnyang ná Rimam, ande bāne ú si pāngmá ukwe. Abā ú tu unyāng tī tsi kukunn ú té Kristi ú náe ukwe tétsō asití abā a paembé rínyanguwae tī Rimam kú sa na bā. Rínyanguwae wūne si risū tīnyang uwé-wū.

18Pāngmá tī ikéntītíbī kínjō rikāen ná Adamu sa na ande mēmē jwunnsī uwae rikwén Rimam, ī si ahán ámá, wánde tī tīnyang kínjō ná Kristi nwángrū ande mēmē uwae rikwén Rimam ú sa na bā unyāng tī tsi kukunn.

19Pāngmá tī ande kūkō ahán kāfe ande tītíbī uwé Rimam ikyāen tī unde kínjō bōm risū té Rimam ne ahán, ī si ahán ámá ande kūkō ú kāfe ande tī tīnyang uwé Rimam ikyāen risū tī náe ribén unde kínjō ámá.

20Wánde ná icwe si imí? Ayī sáng bá tī isim ú sa na ande bōm risū té Rimam skeb tī kucang. Amáa kiyé tī ande nde ikéntītíbī kō fūfā, itīnyang Rimam kō fūfā ámá.

21Pāngmá tī kucang tī ikéntītíbī sité kūkō ú shir itīcwū bá, ī si ahán ámá tīnine, itīnyang Rimam sité kūkō ú kú sa na ande tu risū tīnyang. Rícwūnnkyī-yī si unyāng tī tsi kukunn tī atī kú tu uwōg Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

Roma 6

1Tī ayī si ahán, atī ú rī bāa imí? Ī nyang skeb tī atī nā tsikunn ikéntītíbī tī tí nde ikyāen tī ayíb risi ná Rimam uwōg-tī ā kō fūfā a?

2Iyéē! Ayī si-yī ahán bē kó tī kínjō. Ande tī cwū pú bā kú nde ikéntītíbī a? Tī ayī a si ahán, atī kyang rímāng ú nde kyī ikéntītíbī rū fífé yī uwé?

3Anī núng nī bē a? Kiyé tī ā nde na tī batísma uwae rinyí Kristi, ayī tātsó bāa, atī té wū ren tétsō ú té wū cwū tétsō ámá.

© 1995, The Bible League

4Batísma tī ā nde tī, ayī si pāngmá atī té wū cwū tétsō, ā sa tī nji té wū ámá, ikyāen tī atī nā ú som usom tīshé pāngmá tī Itsē-tī Rimam kūnn nwúnn Yesu uwae itīcwū tí kūkō tī anáwū ú sa na wū unyāng tīshé.

5Ikyāen yīne, tī atī té wū cwū ricwú tétsō atī té wū ú tu kāng unyāng tīshé pāngmá tī awū tu kiyé tī awū nwúnn uwae itīcwū.

6Atī núng pú tī bāa, usom tí som-tī tī kucang tá-yī cwúcwo bē. Ī si pāngmá tī ā kwēr tī té Yesu tétsō risū kutúkū tī cice. Ā nde ahán ikyāen tī utōb nátī tī kú shā nyáng ikén tī aná rimēnn ijwē nā cwū, ámá atī nā si-tī apyí ná ikéntītíbī cwúcwo bē.

7Ikyāen imí kiyé tī unde a cwū mām pú wū, kíkīn tá-wū tī ú sa na wū nde ikéntītíbī cwúcwo bē. Ā sáen wū tā pú bā.

8Tī atī cwū ricwú té Yesu, atī rū kubēntī bāa, atī nā té wū ú som té átsō uwae unyāng.

9Atī núng pú tī bāa, Rimam kūnn nwúnn pú wū Yesu Kristi uwae itīcwū. Awū ú cwū-wū cwúcwo bē. Itīcwū sité-yī kūkō risū-wū cwúcwo bē.

10Kiyé tī Yesu cwū, awū tá-wū tí irá íkī tí ikéntītíbī cwúcwo bē. Awū cwū kipāen kínjō, si-yī kéng tī wū ú shem kyī cwúcwo bē.

11Ī si ahán ame kú rī té nī bāa, nī sáe risū-nī pāngmá ande tī cwū ricwú, tī ikéntītíbī kú taen-yī abā ayíb cwúcwo bē. Ámá nī som usom-nī ikyāen ná Rimam yī uwae risū tí ren té Yesu Kristi.

12Nī cwé-nī tī ikéntītíbī ā náe ukwe risū rimēnn ijwē-nī bē. Ijwē-tī ande ú tsi-yī tsi bē ú rwa mbúmbúb. Nī sa na-nī ikéntītíbī ríyāe tī yī shir-nī rū ka pūtsá ijaen ná utēnse bē.

13Nī cwé-nī tī akyāeb rimēnn-nī ā kāfe ikén tī Shetann kú nde wánde tītíbī atáng bē. Anī si pāngmá ande tī cwūcwū ú kāfe bá tí unyāng. Ī nyang skeb tī nī sa ijwē-nī mēmē na Rimam tī wū ā nde wánde tī tīnyang té yī.

14Ikéntītíbī ú náe-yī ukwe risū-nī cwúcwo bē, ikyāen imí anī si-nī apyí ná icwe cwúcwo bē, anī si ande tī tu rínyanguwae ná Rimam.

15Atī ú rī bāa imí tīnine? Tī icwe tá-yī té kūkō risū-tī cwúcwo bē, ámá atī tu pú-tī ayíb risi ná Rimam ne ahán, atī ú rū uwé tí ikéntītíbī tī tī nde a? Iyéē.

16Anī núng pú nī bāa, asití unde a sa ijwē-wū na unde íkī ú náe risū ribén té wū ú nde na wū wánde, awū kāfe upyí ná unde wū. Ayī si ahán ámá, asití anī a si apyí ná ikéntītíbī anī nde tu-nī tī nī ú si apyí ná Rimam bē. Apyí ikéntītíbī tá fengó itīcwū. Ande tī náe risū ribén té Rimam ámá, abā ú tu risū tīnyang uwé-wū usir rikwén.

17Atī fxāefā té Rimam tī anī ande tī si apyí ikéntītíbī kucang kāfe pú nī ande tī kú náe risū ribén na irá Rimam ú sa utōb-nī na ikéntīkwén tī kubēntī tī ā kwén na nī.

18Ā sa nī rū yé pú bā uwae ikéntītíbī ú sa nī kāfe apyí Rimam ikyāen tī nī nde wánde tī kubēntī.

© 1995, The Bible League

19Ame kú rī irá yīne ú kú sa nī myae té ande tī kununn té apyí ikyāen imí anī kwen
bēn-nī uwae irá Rimam bē ú kāb ye fob-nī irá tī jijang bē. Pāngmá tī kucang anī si
apyí ná ikéntītíbī, anī sa ijwē-nī tí utōb-nī mēmē na ikén tī kú txí iyib, anī kú yā tsá
Icwe. Tīnine ame kú jwám nī tī nī sa ijwē-nī kāfe upyí ná Rimam tí nī nde wánde tī
kubēntī ú som usom tī sāen kyag.

20Kiyé tī anī si apyí ikéntītíbī, kubēntī si-yī irá íkī uwōg-nī bē.

21Kiyé wū, anī kú nde ikéntītíbī. Tīnine ikén yīne kú sa na nī wáe rúkwāe. Anī tu-nī
itīnyang íkī uwae-yī bē; ayī shir itīcwū bá risū-nī ámām.

22Amáa tīnine tī ā sáen nī tā pú bā uwae apyí ikéntītíbī tī tí nde, anī kāfe pú nī apyí
Rimam. Kujwójáng-nī si tī nī som usom-nī ikyāen Rimam.

23Kujwójáng tī ande kú tu ikyāen ikéntītíbī si itīcwū. Amáa ikén tī ande kú tu uwōg
Rimam si rínyanguwae. Ī si unyāng tī tsi kukunn tī abā kú tu uwōg Itsēkurū-tī Yesu
Kristi.

Roma 7

1Ameínjā, anī núng-nī bē a? Anī núng yé pú-nī Icwe Rimam. Anī núng pú nī tī Icwe
tá nyáng risū unde kiyé tī wū a tsi tī usēr ámām.

2Pāngmá tī ā báe uwae icwe bāa, undá ribāen ú som té ubāen-wū sé ikén tī unde wū a
cwū pú wū. Amáa asití unde wū ā cwū pú wū, ā sáen tā pú bā undá wū uwae icwe tī
yīr wū té ubāen-wū.

3Ikyāen yīne asití undá tī bāen unde a rū ka náe té unde íkī kiyé tī ubāen-wū som risū-
wū tí atáng, ā kūnn wū bāa íyāen. Amáa asití ubāen-wū ā cwū pú wū, undá wū sité
ríyāe tī wū ú bāen unde tīshé, ámá uwōg icwe ī si-yī iyag tī náe bē.

4Ayī si ahán té nī ámá ameínjā-m. Icwe tá-yī tí kūkō risū-nī cwúcwo bē, ikyāen imí
anī cwū kiyé tī Kristi cwū. Ámá tīnine, anī sa ijwē-nī na pú nī unde tīshé, awū unde tī
Rimam kūnn nwúnn uwae tīcwū. Ayīne si ikyāen tī atī nā nde ikén tī tīnyang fengó
Rimam.

5Kiyé tī atī som usom ná rimēnn ijwē, Icwe sa na tī náe risū ribén té ikén tī atī tí risū-tī
kú shā. Ikén yīne nde wánde uwae ijwē-tī ú sa na tī nde ikén tī shir itīcwū bá risū-tī.

6Ámá tīnine atī si-tī apyí Icwe cwúcwo bē. Ikyāen yīne, tīnine atī sité ríyāe tī atī fén
Rimam yī fengó ná Kusung-wū, tī si fengó tīshé. Atī kú fén-tī Rimam yī fengó tī ā báe
uwae kutsīngkén icwe cwúcwo bē.

7Atī rī bāa imí tírī, ande-m? Tīne atī rī bāa, icwe tí risū-yī nā si ikéntītíbī a? Iyéē! Ī si-
yī ahán bē, kó tī kíyib, ikyāen imí á bāa, icwe nā tá-yī bē, ame núng ye fob-m kūkō ná
ikéntītíbī-m bē. Kucang ame núng-m ikén tī ā kú kūnn yī bāa ayíb sae tī tí sae bē, sé
ikén tī ame bá núng uwae icwe tī ā báe bāa, "Sae-fu ayíb sae bē."

© 1995, The Bible League

8Ī si ikyāen ná icwe wūne né ikéntītíbī tī tá utōb-m nwúnn ritsen ú sa na m ame kú sae ayíb sae na ikén tī tsotso skeb tī kucang. Ayīne tātsó bāa, á bāa icwe nā tá-yī bē, ikéntītíbī ú si-yī irá íkī bē ámá.

9Ame tí risū-m, kucang ame som usom-m ú núng-m imbyí irá icwe bē. Ámá kiyé tī ame bá núng irá icwe, ikéntītíbī tī tá utōb-m nwúnn ritsen

10ú sa na m cwū ricwú. Icwe tī ame kú táng bāa, ayī nā ú sa na m som tī unyāng shir itīcwū bá risū-m.

11Ikéntītíbī kyāefā m yī fengó ná icwe ú nde fengó tī ame ú cwū ikyāen imí ame núng-m tī icwe ú shir rikwén tīcwū bá risū-m bē.

12Icwe tí risū-yī si ikén tī sāen kyag, kusen tī Rimam kú fwā tī si ikén tī sāen kyag ámá mēmē-yī si ikén tī pāng atáng ú nyang uwae Rimam.

13Ayīne kú tātsó bāa, ikén tī tīnyang nā shir itīcwū bá risū-m a? Iyéē, ayī si-yī ahán bē. Ikén tī sa na m cwū ricwú si ikéntītíbī-m. Amáa ayī pūtsá fengó ná icwe ú sa na ikéntītíbī kú nde wánde té ikén tī tīnyang. Ayīne kú nde ahán ikyāen tī ande nā núng ye bāa, ikéntītíbī nā si ikén tī béb skeb tág mēmē.

14Atī núng pú tī bāa, icwe nā si ikén tī rū uwōg Rimam bá. Amáa ame si aná utēnse wūne; ame si kínjō uwae ikén tī kú tā riká té Rimam. Ame si upyí ikéntītíbī tī tí nde.

15Ame núng nyang-m ikén tī ame kú nde bē. Ikyāen imí ame kú nde-m ikén tī ame kú shā tī ame ú nde bē, ame kú nde ikén tī ame kú shā-m bē.

16Tī ame kú nde ikén tī ame kú shā-m bē ne ahán, ī kú tsó bāa, uwae riyāen utōb-m ame nā kú cwé bāa, icwe nā nyang.

17Ikén tī ame kú nde mēmē si-yī utōb-m bē, ī si ikéntītíbī tī tá utōb-m tī kú tsó me ikéntītíbī tī tí nde.

18Ame núng pú m bāa, itīnyang nā tá-yī utōb-m bē, ikyāen imí kó tī ame kú kāb ikén tī tīnyang, ame nde fob-m ayī bē.

19Ame kú nde-m ikén tī tīnyang tī ame kú shā tī me nde bē, amáa ame kú nde ikéntītíbī tī ame kú shā-m tī ame ú nde bē.

20Tīnine ahán, kiyé tī ame a nde ikén tī utōb-m kú shā-wū tī ame nā nde bē, ayī si-yī ame tī nde yī cwúcwo bē amáa ikéntītíbī tī tá ijwē-m tī kú nde.

21Ikyāen ná yīne, uwōg ná-m ayī si pāngmá utōb-m nā kú pūtsá icwe íkī. Kiyé tī ame a kú shā tī me nde ikén tī tīnyang, utōb-m kú tsáb nyáng ikéntītíbī ámām.

22Uwae riyāen utōb-m ame kú tsēn utōb tī me ú pūtsá icwe Rimam.

23Amáa kíkīn tá kyī uwae-m cwúcwo tī kú tā riká té icwe Rimam tī tá utōb-m ú kú ye m púrsuna ú kú sa na m nde kób ikéntītíbī.

24Kai! Utōb tī béb tī ame sité si-yī tī tī rī bē. Áyē tī ú nwángrū me uwōg utōb-m wūne tī kú shir me rū yī itīcwū?

© 1995, The Bible League

25Sé Rimam ámām, yī fengó ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Atī fxāefā tí Rimam!
Rícwūnnkyī-yī, yī uwae itīkwáb tī aná-m, ame kú pūtsá icwe Rimam riyāen utōb-m,
ámá tī uwae kiyé kínjō, ame kú fxēn afxenjwín ná ikéntītíbī tī kú rī irá uwae ijwē-m.

Roma 8

1Tīnine rikwén itīcwū tá-yī ikyāen ande tī rū kubēntī uwōg Yesu Kristi cwúcwo bē.

2Ikyāen imí, atī nwángrū pú tī uwae upyí ikéntītíbī tí itīcwū. Ayīne si ikyāen wánde ná Kusung Rimam, awū tī kú sa unyāng tī kubēntī na tī uwae usom tí som-tī té Yesu Kristi.

3Icwe nde fob-yī tī yī nwángrū ande bē, ikyāen imí atī ande bōm-tī bē. Atī ye sú fob-tī ayī bē. Amáa Rimam nde pú wū fengó íkī. Awū tōm Yesu Kristi Umbae-wū rū bá, awū tī sité ijwē pāngmá anátī ande tī kú nde ikéntītíbī. Kiyé tī Yesu Kristi rū bá utēnse uwae ijwē ná unde ne ahán awū sa na ikéntītíbī sité-yī kūkō risū-tī cwúcwo bē. Awū pū yī rū ka tíka.

4Awū nde ahán ikyāen imí ā báe uwae icwe bāa, ayī nā si kéng tī ande nā nde ikén tī pāng atáng uwé Rimam. Ikyāen ikén tī Yesu nde ne, ā kúmunn pú bā ikén tī ā báe uwae Icwe ne uwōg-tī ande tī cwé na Kusung Rimam tī wū náe ukwe utōb-tī, atī ande tī kú pūtsá-tī nyáng ikén ná ijwē-tī ámām bē.

5Ande tī kú pūtsá nyáng ikén ná ijwē-bā, ikén yīne kú náe ukwe risū-bā. Amáa ande tí kú pūtsá Kusung Rimam, ī si Kusung Rimam tī náe ukwe risū-bā.

6Asití unde a sa utōb tsi uwae ikén ná ijwē, awū ú cwū, amáa unde tī a sa utōb tsi uwae ikén tī Kusung Rimam kú shā, awū ú tu unyāng tī kubēntī, tí kujīmshwur.

7Unde tī kú táng nyáng irá risū ikén ná ijwē-wū ámām, kú tā riká té Rimam. Awū kú náe-wū risū ribén té icwe Rimam bē.

8Cwúcwo ande tī kú pūtsá nyáng ikén ná ijwē-bā ámām, abā nde fob-bā ikén tī Rimam kú shā bē.

9Amáa anī fā-nī uwae ande tī kú pūtsá nyáng ikén ná ijwē-bā bē. Anī kú pūtsá irá ná Kusung Rimam, asití Kusung Rimam a té nī som tétsō árá. Unde tī a sité-wū Kusung Kristi bē, awū si-wū aná Kristi bē.

10Amáa asití Kristi a tá uwae utōb-nī, kó tī ijwē-nī cwūcwū ikyāen ikéntītíbī, Kusung Rimam kú sa na nī unyāng ikyāen imí Rimam sa nī tsi pú wū bāa, anī nā si ande tī tīnyang.

11Asití Kusung Rimam tī kūnn nwúnn Yesu uwae itīcwū a tá uwae utōb-nī awū Rimam wūne ú sa ijwē-nī tī kú cwūcwū ne kāfe ikén tī sité unyāng tī tsi kukunn. Awū ú nde ikén yīne yī uwōg Kusung-wū tī kú som uwae utōb-nī.

12Ikyāen yīne, ameínjā, ayī si kéng tī atī ú som usom Kusung Rimam, si-yī usom tī som tī atī tí risū-tī kú shā bē.

© 1995, The Bible League

13Asití anī a pūtsá ikén ná ijwē-nī ámām, anī ú cwūcwū amáa asití uwae tī tīndeya ná Kusung Rimam anī a tenji ikéntītíbī tī anī kú nde anī ú tsi tí usēr.

14Ikyāen imí mēmē ande tī kú pūtsá Kusung Rimam si anyīsū Rimam.

15Awū Kusung tī Rimam sa na tī, awū si-wū kusung tī kú sa na tī kāfe apyí bē. Awū kú shir-wū anī ka sáng kyī uwae ikyén ricwú pāngmá tī kucang bē. Ḿ m, awū si kusung tī kú sa na tī kūkō tī atī ú si anyīsū Rimam. Uwae rinyí-wū atī ú nde tu tī atī ú jwúb irá uwōg-wū bāa, "Itsē, Itsē."

16Kusung Rimam kú cwé irá yī tī atī fxēn uwae riyāen utōb-tī bāa, atī nā si anyīsū Rimam.

17Tī atī si pú tī anyīsū Rimam ne ahán, atī ú tu itīnyang tī ā sa tsi ikyāen ande-wū. Atī té Kristi ú tu ikén tī Rimam sa tsi wū tétsō. Ikyāen imí asití atī a té Yesu ngwā rikāen tétsō, atī té wū ú som uwōg tī kūkō tétsō ámá.

18Ame kú kāb bāa, rikāen tī atī kú ngwā utēnse wūne kō-yī tī ā myae yī té riyinn tī kūkō tī Rimam ú tātsó tī usir tī ucwē bē, kó tī kíyib.

19Mēmē ikén tī Rimam kyāe uwae utēnse kú jwúb irá ú som kú sáe usir tīyāng tī Rimam ú tātsó ande tī si anyīsū-wū.

20Ā rī ndembéb mēmē ikén tī Rimam kyāe utēnse bāa, ayī nā si ikén tī ukáen. Si-yī utōb ná ikén tī Rimam kyāe né ayī si ahán bē. Rimam tí risū-wū sa yī si ahán. Ámá awū sa uwae tsi bāa,

21usir íkī kú bá tī ikén tī awū kyāe uwae utēnse né ú nwángrū ú cwū-yī cwū cwúcwo bē. Awū myae ámá bāa, ayī nā ú tu rínyanguwae tī awū sa tsi na ande tī si anyīsū-wū.

22Ikyāen imí atī núng pú tī bāa, ikén mēmē tī Rimam kyāe uwae utēnse kú ngwā rikāen ú kú nghāe irá pāngmá undá tī kú pwé umbae, tí tī Rimam mām utēnse bá kú fob tīne.

23Ī si-yī nyáng utēnse tī ngwā rikāen ámām bē, atī tí risū-tī tī tu Kusung Rimam, awū tī si ikén tītawé tī Rimam kú sa na ande-wū, atī kú jwúb irá riyāen utōb-tī ú som kú jí usir tī Rimam ú nwángrū ijwē-tī yīne ú kyangté tī bāa, atī nā si anyīsū-wū.

24Ī si ikyāen ikén yīne tī kú bá uwé tī atī sa uwae tsi risū-yī, né Rimam nwángrū tī. Asití atī a núng ikén yī tī ayíb, ī si-yī pāngmá tī atī sa uwae tsi atáng cwúcwo bē. Asití unde a núng pú wū tí ayíb-wū ikén tī awū sa uwae tsi atáng, ayī si-yī uwae tí tsi bē.

25Amáa anátī, atī sa uwae tsi risū ikén tī atī kú núng-tī awū tí ayíb bē. Ikyāen ná yīne atī ú ye sú utōb ú som jí yī.

26Ī si ahán má Kusung Rimam kú ndeya tī ikyāen imí atī bōm-tī bē. Atī núng-tī tī atī ú jwám Rimam fengó tí pāng atáng bē, amáa Kusung kú jwúb irá uwōg Rimam ikyāen-tī, tí irá tī jwúb tī unde íkī ú rī fob-wū bē.

© 1995, The Bible League

27Awū Rimam, tī kú sáe ayíb sī ka riyāen utōb ande núng pú wū itījwám tī Kusung kú jwám risū-tī, ikyāen imí awū Kusung kú mbyáe ajwó uwōg Rimam ikyāen ná ande-wū ú kú nde yī tī fengó tī Rimam kú shā.

28Atī núng pú tī bāa, uwae ikén tī kú tu tī mēmē, Rimam kú nde fengó tī atī ande tī ye uré té wū ú tu rínyanguwae, atī ande tī awū tsáb sa uwae irá tī myae tī anáwū.

29Ikyāen imí abā tī si ande tī awū tsáb sa tī kucang ú pū bá tsi iyen kyāeb ikyāen tī abā nā pāngmá Umbae-wū Yesu. Awū nde ikén yīne ikyāen tī ande yāng akwēn nā ú kāfe anyīsū Rimam ú si ameínjā-wū.

30Abā ande tī Rimam pū bā tsi iyen kyāeb, awū kūnn bā irá; abā nā si ande tī kubēntī uwé-wū. Cwúcwo, abā tī awū sáe bā bāa, abā nā si ande tī kubēntī, awū sa na bā rínyanguwae náwū tī nyang ya tsítsá.

31Tī yī si ahán, ande-m, anī núng rímāng? Asití Rimam a té tī tá tétsō, áyē tī ú cī fob riká risū-tī cwúcwo?

32Awū Rimam tī byāng-wū atī Umbae-wū bē, amáa ú cwé ú yá tā tī awū nā cwū ricwú ikyāen-tī mēmē, awū ú shā na-wū atī ikén tī tsítsí tī utōb-wū kínjō bē a?

33Áyē tī sité kūkō tī wū rī bāa, ande tī Rimam tsáb tsi nā sité riraen? Unde tá-wū bē, ikyāen imí Rimam tí risū-wū rī mām pú wū bāa, abā nā si ande tī tīnyang.

34Unde íkī tá atáng tī ú ye bā tí riraen a? Ayī ú nde fob-yī bē. Yesu Kristi cwū ricwū ikyāen-tī. Ayī tsi-yī ahán ámām bē. Ā kūnn nwúnn wū uwae itīcwū, awū tá kujwó rícī Rimam ú kú mbyáe ajwó uwōg Rimam ikyāen-tī.

35Kíkīn tá atáng tī kō tī ú byāng kyī Kristi tī wū ye uré té tī njáa? Kó kiyé tī ande a kú tā riká té tī, kó kiyé tī atī a shānum té wúcī té átúpwá, kó kiyé tī atī a tá unju itīcwū, kó kiyé tī ande a kú shā tī ā wēn tī, ikén yīne ú ndembéb uré tī Kristi ye té tī njáa?

36Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Atī tá unju itīcwū kó usir tītínī ikyāen náfu, Itsēkurū-tī. Ā kú nde tī pāngmá mbawén tī ā tae kú rū yī uwōg tī ā kú yēr wēn."

37Amáa atī cī pú tī riká risū ikén yīne mēmē yī uwae wánde ná unde wū tī ye uré té tī.

38Ame núng pú m bāa, kíkīn nā tá-yī tī ú kantā tī té uré Rimam bē. Kó atī a cwūcwū kō atī a sīsēr, ī si-yī irá íkī bē. Kó yī ā si átōm Rimam, kó yī ā si rijwen tītíbī, abā nde fob-bā tī ā kantā tī té uré Rimam bē. Ikén tī kú nde tīnine, tí ikén tī ú bá nde uwé iké, si-yī irá íkī bē.

39Kó uwae apwā apupwen kó uwae kukwae tīcwū, kó uwae ikén pátág tī Rimam kyāe, kíkīn tá-yī tī nde ye tī ú kantā tī té uré ná Rimam tī atī kú tu uwōg Itsēkurū-tī Yesu Kristi bē.

Roma 9

© 1995, The Bible League

1Ame kú rī kubēntī uwae Kristi, ī si-yī rífēn tī ame kú rī bē. Kusung Rimam tī tá riyāen utōb-m cwé irá yīne ámá.

2Ame kú jwúb átēn kú sī-m ayíb ámá ame sité utōb tī byīr tímambē

3risū ande-m. Abā si ameínjā-m apyíb. Á bāa, ayī nā ú ndeya, ame ú jwám Rimam tī wū rīmbéb me ú kantā me té Kristi.

4Abā tī si ande Rimam tī awū tsáb tsi. Abā tī awū sa kāfe anyīsū-wū ú tātsó bā kūkō tī anáwū tī nyang nyae tsítsá. Abā tī awū yēr unju té bā ú sa na bā icwe-wū. Abā tī kú kú ribén na wū tí fengó tī kubēntī. Abā tī Rimam yēr unju té bā.

5Abā tī si rishi abítsē-tī tī kutē. Kristi tí risū-wū fā rishi-bā ámá, kiyé tī ā mbae wū sáng utēnse ne. Ande mēmē ā tēb rinyí Rimam, awū tī si ukwe risū ikén mēmē tsikunn iké rū fífé yī uwé. Amīnn!

6Amáa kó tī abā pyír ikén tī tīnyang yīne tī Rimam nde na bā ne ahán, ayī tātsó-yī bāa, unju tī yēr ná Rimam nā ú bé ribén bē. Ikén tī Rimam rī ne, ayī nde pú yī árá kubēntī. Ī si-yī Isréla mēmē tī si Isréla tī kubēntī bē.

7Cwúcwo ī si-yī ande tī rishi Ibrahim mēmē tī si anyīsū-wū tī kubēntī bē. Rimam rī té Ibrahim bāa, "Ī si anyīsū umbae-fu Ishaku tī ame ú pwen bā bāa, abā nā si anáfu."

8Ayīne kú tsó bāa, ayī nā si-yī anyīsū Ibrahim mēmē tī si anyīsū Rimam bē.

9Ikyāen imí Rimam yēr unju té Ibrahim bāa, "Ā bá kiyé wū tī ame sa tsi, ame ú ka kāfe bá, ámá uwá-fu Saraya ú mbae umbae tī uróm."

10Isim yīne cwúcwo unju tī yēr ná Rimam rū bá kyī uwōg Ribeka uwá itsē-tī Ishaku. Kiyé tī anyīsū áshē tá tí uwae rishwū-wū, Rimam rī té wū bāa, umbae tī ndufū ú sa risū náe ribén na awū tī kitínyīng. Anyīsū bāne, itsē-bā si kínjō. Rimam rī irá yīne risū-bā tí tī ā nde-bā ikén tī tīnyang kó ikén tī tíbī kéka bē. Rimam nde yīne ikyāen tī wū tātsó bāa, awū nā sité ríyāe tī wū tsáb ande tī awū kú shā. Awū kú kūnn ande ámām, awū kú sáe-wū ikén tī ande kú nde tītawé ú tsáb bā bē.

13Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Ame sité uré tí Yakubu, amáa ame pyír Esuwa."

14Ikén yī tī Rimam nde ne, atī ú rī bāa, Rimam kú riraen a? Iyéē, ī si-yī riraen bē kó tī kínjō.

15Ikyāen imí Rimam rī té Musa bāa, "Ame ú sáe ayíb risi-m bá risū unde tītínī tī ame kú shā. Ame ú núng risi unde tītínī tī nyang uwae-m."

16Rimam kú jwám-wū unde ítawé ú kú nde wánde bē. Wánde-wū konje-yī uwōg wánde ná unde íkī bē ámá.

17Uwae kutsīngkén-wū awū rī té ukwe tī Masar bāa, "Ame sa na fu náe ukwe ikyāen tī ame tsó kujwó wánde-m tí kūkō-m risū-fu ikyāen tī rinyí-m ā pu iten kyī fé utēnse mēmē."

© 1995, The Bible League

18Ikyāen ná yīne atī núng bāa, Rimam nā sité ayíb risi risū unde tī awū shā uwae-wū ú kú sa na aríkī bōm risū tī ā fxēn-bā irá-wū bē.

19Unde ú ndeye tī wū rang irá bāa, ayī a si ahán má, Rimam kyang rímāng ú kú ye kyī ande tí riraen bāa, abā nā nde ikéntītíbī? Abā kú nde nyáng ikén tī awū sa na bā nde.

20Amáa afu si nyáng unde ámām. Afu kō-fu tī fu rang Rimam irá yīne bē. Asití kitútong a rang unde tī mbye wū irá bāa, "Afu kyang rímāng mbye m ahán?" ayī ú nyang a?

21Awū unde tī kú mbye kitútong sité kūkō risū arībén. Awū sité ríyāe tī wū sa kubyī arībén kínjō ú mbye atútong ifaen atáng, kínjō si tī ā kú nde wánde tīyāng atáng, kínjō ámá si tī ukáen ámén.

22Ayī si ahán tí Rimam. Ande íkī tá atáng tī pāngmá atútong tī awū ndembéb utōb té bā ú pwen tī wū tenji bā. Awū kú shā tī awū nā tātsó kūkō-wū tí rináe-wū risū-bā amáa awū rī té bā bāa,

23íkī bē awū ye utōb té bā ahán ikyāen tī awū nā sa itīnyang-wū tī yā tsítsá rū bá uwōg ande íkī tī awū ú núng bā tí ayíb risi, abā tī awū myae tsi tī kucang tī abā nā kyangté yī.

24Atī tī si ande bāne; kó atī a si Mbayahuda kó ande tí ise, awū kūnn pú wū atī irá rū bá.

25Pāngmá tī awū Rimam rī uwae kutsīngkén ná Hoséya bāa: "Ande tī si-bā ande-m kucang bē, ame ú kūnn bā bāa, ande-m. Ande tī kucang ame sáe rū bā, ame ú kūnn bā bāa, ande tī uré-m.

26Uwōg tī kucang tī ā rī té bā bāa, 'Anī si-nī ande-m bē,' si sí uwōg tī ā ú kūnn bā bāa, anyīsū Rimam, awū Rimam tī kubēntī."

27Ishaya unde tī kú yā iskin irá Rimam rī irá risū ande tī Isréla tī kucang bāa, "Kó asití anyīsū Isréla a jwúnn pāngmá ísábūng tī tá unju uyínn, ande tī ú tu itīnwángrū uwae-bā ú kō-bā kō bē,

28ikyāen imí Rimam ú nde-wū kukyib bē, awū ú mbé tág ripāb tī awū kú pūtsá ande atáng."

29Pāngmá tī awū Ishaya rī tī kucang, "Rimam tī sité kūkō pátág yá tā na atī anyīsū tī ā kūnn rinyí-tī rū yī uwé. Ú bāa, ayī nā si-yī ahán bē, tīnine atī ú tenji pú tī pāngmá ande tī utēn tī Sodom tí Gomora."

30Atī ú rī bāa imí? Atī ndeye tī atī rī bāa, ande tī si-bā Mbayahuda bē, kó tī abā kwáb-bā tī ā tu risū tīnyang uwé Rimam bē, abā tu pú bā yī ikyāen imí abā rū uwae kínjō.

31Amáa ande tī Isréla, tī Rimam tsáb sa kucang, tu-bā risū tīnyang uwé Rimam bē, kó tī ā kú kwáb.

© 1995, The Bible League

32Ímí tī nde né abā shā num té itīnyang Rimam? Ā shā num ikyāen imí ā sa ijwē-bā konje uwōg wánde tī abā kú nde tí ajwó-bā, ī si-yī aná uwae kínjō bē. Abā kyén kufxen uwōg kutxom né ā báe uwae Kutsīngkén Rimam risū-wū bāa:

33"Nī sáe, ame sa kutxom íkī tsi uwae utēn tī Siyóna tī ú sa na ande kyén kufxen. Amáa unde tī a rū kubēntī uwōg-wū awū ú wáe-wū rúkwāe ámá bē."

Roma 10

1Ameínjā, ī tsi m tī utōb uwae tī ande-m Mbayahuda ú tu itīnwángrū. Ame kú jwám Rimam risū-bā tí utōb-m kínjō.

2Ame núng pú m bāa, abā nā kú kwáb tī ā pūtsá irá Rimam tī byāg kwān tímambē. Amáa ā kú pūtsá Rimam uwae kufub. Ā núng-bā ikén tī abā kú nde bē.

3Ā sáe rū fengó tī Rimam ye tsi tī ande nā tu risū tīnyang uwae rikwén náwū; abā náe risū ribén té-bā yī bē, ú kú kwáb tī ā nā pūtsá fengó íkī tī si anábā. Ikyāen ná yīne, ayī tātsó bāa, ā nā náe-bā risū ribén fengó tī Rimam kyāe tsi tī ande ú tu risū tīnyang uwé-wū bē.

4Ikyāen imí wánde ná icwe mām pú yī kiyé tī Kristi rū bá, ámá unde tītínī tī ā rū kubēntī uwōg-wū, Rimam ú sa wū tsi bāa, unde tī kubēntī.

5Musa báe irá bāa, asití unde a kú shā risū tīnyang uwé Rimam yī fengó ná icwe tī tí pūtsá, asití awū a pūtsá tág icwe mēmē ú yā tsá-wū kínjō uwae-yī bē, unde wūne ú tu unyāng tī tsi kukunn.

6Amáa unde tī kú shā risū tīnyang uwé Rimam yī fengó ná uwae kínjō, anáwū txí. Ā báe bāa, "Anī kú táng bāa, sé unde a tsō fé yī apwā apupwen" (tī wū ka ú pū Yesu sī atáng bá). Iyéē!

7"Kó anī kú táng bāa, sé unde a sī fé yī kukwae itīcwū" (tī wū ka ú pū Yesu tsō atáng bá). Iyéē!

8Ā báe bāa, "Irá Rimam nā tá fīfēr té nī iké. Ayī tá unju-nī ú tá utōb-nī." Irá Rimam tī ā rī ne si sí irá risū uwae kínjō uwōg Kristi tī atī kú rī té nī.

9Asití nī a rī tsó tī unju-nī bāa, Yesu nā si Itsēkurū-nī ú rū kubēntī uwae utōb-nī bāa, Rimam nā kūnn nwúnn wū uwae itīcwū, anī ú nwángrū.

10Ikyāen imí unde kú rū kubēntī uwae utōb-wū ú kú tu risū tīnyang uwé Rimam. Unde kú rī tsó irá tī awū rū kubēntī atáng ú kú tu itīnwángrū.

11Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Unde tītínī tī a rū kubēntī uwōg-wū, awū ú tu-wū rúkwāe tī wáe bē."

12Irá yīne tá risū Mbayahuda té ande tī ise pátág. Mēmē-bā si ikén kínjō. Itsēkurū-bā mēmē si kínjō rikāen. Awū kú yāen rínyanguwae sī risū mēmē ande tī kú jwám uwōg-wū.

© 1995, The Bible League

13Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Kó unde tītínī tī ā kūnn tsó rinyí Itsēkurū-tī Rimam awū ú tu itīnwángrū."

14Amáa ande ú kyang rímāng ú jwám Rimam asití abā a rū-bā kubēntī uwōg-wū bē? Cwúcwo, abā ú kyang rímāng ú rū kubēntī uwōg Yesu Kristi, asití abā a fxēn jí-bā irá risū-wū usir íkī bē? Cwúcwo abā ú kyang rímāng ú fxēn irá risū Rimam asití unde íkī a rū ka rī té-wū abā bē.

15Cwúcwo, unde ú kyang rímāng ú nwúnn rū ka rī irá Rimam té ande, asití ā tōm-bā wū tōm bē? Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Itībá ná ande tī kú yā iskin irá tī tīnyang nyang tímambē."

16Amáa ande kūkō uwae ande-m kyang té-bā irá Rimam kéka bē. Pāngmá tī Ishaya unde tī kú yā iskin irá Rimam rī kutē bāa, "Itsēkurū-m, unde íkī rū kubēntī uwae irá tī atī rī a?"

17Ayīne tātsó bāa, ande ú fxēn kāng irá ítawé ā rū uwae kínjō. Irá tī ā kú fxēn ámá si irá Yesu Kristi tī ande kú rī té bā.

18Amáa ame ú rang irá íkī. Ī si kubēntī tī ande tī Isréla fxēn-bā irá Rimam bē a? Kubēntī, abā fxēn pú bā. Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Afxenjwín ande tī atóm kyang ka fob pú yī uwōg tī tá fengó tī rwēn. Irá unju-bā shag kyī fé utēnse mēmē."

19Ame ú rang kyī cwúcwo, anyīsū Isréla fxēn nyang-bā imbyí irá yī bē a? Abā fxēn yī. Rimam rī tí unju Musa tī kucang bāa: "Ame ú sa na nī anī ú tsínn kitsínn risū kumbúb ande íkī tī si-bā kíkīn bē. Ame ú sa na nī tī anī ú tsō rináe té ande tī bēn-bā ayíb bē."

20Ishaya má kyén-wū ikyén ricwú bē, ú rī pāenine irá unju Rimam bāa: "Ande tī kú shā-bā rifab-m bē, ā kya pú bā ame. Ame tātsó pú m risū-m uwōg ande tī rang-bā ame bē."

21Ámá awū rī irá risū anyīsū Isréla bāa, "Sa tī kiskínn pū usir tē ame kú mbyáe ajwó uwōg ande-m bāne bāa, abā nā kāfe bá ren uré té m, amáa abā bōm risū ú kú fxēn-bā irá bē."

Roma 11

1Ame ú rang kyī irá íkī cwúcwo. Tīne ayī kú tātsó bāa, Rimam nā sáe rū ande-wū Isréla a? Iyéē, Rimam sáe rū-wū abā bē. Ame tí risū-m ame si uráe Isréla, rishi Ibrahim, ame fā uwae ande umbyí ná Benyamin.

2Rimam sáe rū-wū ande-wū tī awū tsáb tsi kucang bē. Anī núng pú nī irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam risū Iliya, kiyé tī awū jwúb irá uwōg Rimam risū ande tī Isréla bāa,

© 1995, The Bible League

3"Itsēkurū-m Rimam, ā wēn tág pú bā ande tī kú yā iskin irá-fu, ā byīnn mbúb tág pú bā atxom tī ā kú fén fu atáng, nyáng ame kínjō rikāen ámām tī tsítsí tī kú pūtsá irá-fu. Tīnine ámá ā kú shā rifab-m tī wēn."

4Amáa Rimam rī té wū bāa, "Ame pū ande kumbúb itsóngfaen tsi tī kú kú ribén na-bā apxín Baál wūne bē."

5Ayī si ahán ámá tīnine, aríkī tá atáng pitang tī Rimam tsáb sa pú wū abā uwae ayíb risi tī anáwū.

6Amáa asití yī a si uwae rínyanguwae tī Rimam kú tsáb ande, ayī kú tsó bāa, ayī si-yī ikyāen wánde tī ande kú nde bē. Á bāa, Rimam nā pūtsá kujwó wánde ande, ayī si-yī rínyanguwae náwū cwúcwo bē.

7Ímí cwúcwo? Ande tī Isréla shā num té ikén tī ā kú shā, amáa ande íkī uwae-bā tī kō-bā bē tī Rimam tsáb tsi, abā tu itīnyang. Amáa ande tī tsítsí yīr kyī utōb-bā ú cwé-bā irá Rimam bē.

8Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, Rimam sa na bā rōb risū ú sa na utōb-bā kwen kyī, abā sáe tu-bā uwōg té ayíb-bā bē. Abā fxēn tu-bā irá té atóng-bā bē, bá kú fob tí usir tī yáka ne.

9Ukwe Dawuda ámá rī irá risū-bā bāa: "Rimam ā sa ikén tī cī-bā kāfe pāngmá kutxáe tī ú ye bā. Abā ā pu upu. Ayīne si pāngmá kimbáb tī Rimam byīnn bā.

10Ayíb-bā ā byi kyī ikyāen tī ā sáe tu-bā uwōg bē. Ukyang-bā, ā fūr kyī tsikunn iké rū fífé yī uwé!"

11Ame ú rang kyī irá íkī cwúcwo bāa, tī abā ande tī Isréla jwunnsī ne ahán, abā tenji a? Iyéē. Ī si ikyāen itījwunnsī nábā yīne tī ande tī si-bā Mbayahuda bē tu fengó itīnwángrū. Rimam nde ahán ikyāen tī awū nā sa na Mbayahuda tsínn kitsínn risū-bā.

12Itījwunnsī Mbayahuda shir itīnyang bá risū utēnse. Rikaen nábā kāfe pú yī rifúnn uwōg ande tī si-bā Mbayahuda bē. Nī tángsom bāa, uwé iké kiyé tī Mbayahuda mēmē a náe pú bā risū ribén té Rimam, ayī ú shir itīnyang bá tī skeb kyī yīne cwúcwo tī kūkō.

13Tīne ame kú rī irá té nī ande tī si-nī Mbayahuda bē. Rimam sa me tsi unde tī atóm tī kú sa irá-wū tsag té nī. Ame kú pam ipam risū wánde-m ayīne kó kiyé tītínī,

14ikyāen imí íkī bē yī fengó wūne ande-m ú tsínn kitsínn risū-nī, ámá aríkī uwae-bā ú nwángrū uwae ikéntītíbī-bā.

15Ikyāen imí, pāngmá kiyé tī Rimam sáe rū bā, ayī kāfe fengó tī ande tī tsítsí mēmē kāfe arwán-wū, ayī si ahán ámá, asití awū a kyangté bā, ayī ú kāfe ikén tī nyang yā tsítsá. Ayī ú si pāngmá atīkicwū nā rū kinjag bá.

16Asití unde a sa usin wúcī na Rimam, ayī kú tātsó bāa, wúcī tī tsítsí si aná Rimam. Asití ipab kutúkū a si tī tīnyang, ú tātsó bāa, mēmē kutúkū wū si tī tīnyang.

© 1995, The Bible League

17Unde ú ndeye tī wū pyé pū akikya kutúkū zetunn sī ribén ú sa akyikya ná kutúkū tī ukáen bá yīr ibēn atáng. Anī ande tī ise pāngmá akyikya kutúkū tī ukáen wūne. Tīnine anī kú tu itīnyang tí ribōm uwōg imbyí kutúkū wū pāngmá tī Mbayahuda tu kucang.

18Amáa nī ndub-nī ijwē risū akyikya tī ā pyípyé bē. Anī ú kyang rímāng ú ndub ijwē? Nī tángsom bāa, anī si nyáng akyikya itúkū ámām. Ī si-yī anī tī kú sa na ipab tsi tī ribōm bē, amáa ipab tī kú sa na nī tsi tī ribōm.

19Íkī bē anī ú ndub ijwē bāa, ā nā mbēr cēb ajwó kutúkū wū rū ikyāen tī ā nā sa nī yīr ibēn atáng.

20Kubēntī, ā mbēr cēb pū yī rū, ikyāen imí ā rū-bā kubēntī bē, ámá anī tsi tí atáng ikyāen imí anī kú rū kubēntī uwōg Rimam. Amáa nī ndub-nī ijwē bē! Nī som usom-nī uwae ikyén ricwú Rimam.

21Ikyāen imí, awū sáe ayíb risi bá-wū risū Mbayahuda bē, kó tī abā si pāngmá kutúkū tī awū yēn. Anī ande tī si pāngmá akyikya kutúkū tī uwae kutúr, asití anī a rū-nī uwae kínjō bē, awū ú sáe ayíb bá-wū risū-nī bē kó tī kíyib.

22Nī tángsom bāa, Rimam nā sité risi ú sité kubyāg kwān ámá. Uwōg ande tī jwunnsī uwae ikéntītíbī awū byāg kwān, amáa uwōg-nī awū kú tsó itīnyang-wū, asití anī a som usom-nī uwae itīnyang náwū rū yī uwé. Amáa asití anī a som-nī ahán bē, awū ú yērra nī tíka.

23Mbayahuda amáa, asití abā a fxāe ibōm risū-bā, awū ú kyangté bā ú sa bā bāe fwā rimēnn kutúkū tī tīnyang cwúcwo. Ikyāen imí, Rimam sité kūkō tī wū sa bā kāfe bá sáng kyī.

24Anī ande tī si-nī Mbayahuda bē, anī pāngmá akyikya kutúkū tī uwae kutúr tī ā yēr ú sa yīr ibēn ijwē kutúkū tī tīnyang tī ā yēn uwae risāen. Asití Rimam a kú nde itso ikén yīne tī ande kú nde-bā yī bē, awū ú nde tu tī wū sa akyikya kutúkū tī tīnyang bāe fā atáng ámá. Ayī cáeb-yī cáeb uwōg-wū bē.

25Ameínjā, irá tī titam íkī tá atáng tī ame kú shā tī anī nā núng nyinyang, ikyāen tī anī nā ndub pāng-nī ijwē uwae ibēn ayíb-nī bē. Rípye ande tī Isréla kwen kyī utōb-bā, amáa ayīne ú ka-yī uwé bē, sé kiyé tī Rimam a kūnn pāng pú wū ujwúnn tī awū kú shā uwae ande tī tsítsí.

26Ayīne si fengó tī Isréla ú nwángrū, pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Unde tī ú nwángrū ande ú rū Siyóna bā. Awū ú rwāe rū yé ikéntītíbī mēmē uwae rishi Yakubu.

27Ame ú yátā na bā ikéntītíbī-bā, pāngmá tī ame yēr unju té bā."

28Mbayahuda kāfe ande tī riká ná Rimam ikyāen ná nī ande tī tsítsí, ikyāen imí abā pyír irá tīnyang náwū. Amáa abā si ande tī uré Rimam ikyāen ná abítsē-bā tī kutē, ikyāen imí Rimam tsáb bā tsi tī kucang cang bāa, abā nā ú si ande tī anáwū.

29Ikyāen imí asití Rimam a kūnn unde irá ú nda wū rinda, awū kú kāfe-wū utōb atáng bē.

© 1995, The Bible League

30Anī ande tī si-nī Mbayahuda bē, anī bōm risū té Rimam tī kucang, amáa tīne anī tu pú nī risi ná Rimam ikyāen ibōm risū ná Mbayahuda.

31Ayī si ahán ámá, tīnine Mbayahuda kú bōm risū té Rimam ikyāen imí awū kú núng nī tí ayíb risi, amáa ayī ú kāfe itīnyang uwōg-bā uwé iké.

32Ayīne tātsó bāa, Rimam nā sa ande mēmē kāfe ande tī púrsuna ikyāen ibōm risū-bā. Awū nde ahán ikyāen tī awū nā tsó ayíb risi-wū ka risū-bā tīnine.

33Rínyanguwae ná Rimam kō skeb tág ikén mēmē! Ibēn ayíb-wū tí itsab-wū jang nyang-yī nyang bē. Áyē tí ú kāb ye irá tī awū myae tsi? Áyē tī ú núng ye fengó tī awū kú nde wánde-wū?

34Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén bāa: "Áyē tī núng riyāen utōb Rimam? Unde íkī kō tī ú fwā fob Rimam kusen a?

35Unde tá atáng tī Rimam cī ripāb uwōg-wū a?”

36Rimam kyāe ikén tī tá uwae utēnse mēmē. Awū tī kú nde fengó né ikén mēmē kú kyang ikyin. Ā sa mēmē-yī tsi ikyāen ná wū. Itīnyang ā si anáwū tsikunn iké rū fífé yī uwé. Ayī ā si ahán.

Roma 12

1Ameínjā, tī Rimam tātsó pú wū atī ayíb risi-wū tī kūkō ne ahán, ame kú jwám nī bāa, tí tī anī tsi usēr nī sa risū-nī na Rimam pāngmá mbawén tī ā sa yēr na Rimam. Nī fén wū tí usom tí som tī sīsāen tī nī nde ikén tī kú nyang uwae-wū. Ayīne si fengó tī kubēntī tī anī ú fén Rimam.

2Nī pūtsá-nī afxen ná ande tī utēnse ne bē, amáa nī yá tā tī Rimam ā sa nī kāfe ande tīshé yī fengó ná utōb-nī tī awū kyāenyang ú sa kāfe tīshé. Asití anī a nde ahán anī ú bá núng ye ikén tī Rimam kú shā. Anī ú núng ikén tī si tīnyang uwé-wū, tí ikén tī kú nyang uwae-wū, tí ikén tī pāng atáng.

3Ikyāen kūkō tī Rimam sa na m ame kú rī té nī mēmē-nī bāa, nī ndub-nī ijwē skeb risū-nī bē. Nī myae ijwē-nī uwae irá tī kāb. Unde tītínī uwae-nī ā myae risū-wū pāng tí kūkō ná uwae kínjō tī Rimam sa na wū.

4Ijwē-tī ande kantā kantā, utītínī sité wánde-wū tī awū kú nde.

5Ayī si ahán má, kó tī atī ande tī ren risū té Kristi jwúnn tímambē, atī si ikén kínjō, ámá atī ren átsō pāngmá akyāeb ijwē tī ren átsō.

6Rimam sa na tī atī kú nde tu wánde tī tsotso pāng tí rínyanguwae tī awū sa na unde tītínī uwae-tī. Atī ā nde wánde tī pāng atáng té yī. Asití Rimam a sa na unde íkī uwae-nī tī wū nā si unde tī kú rī irá tī Kusung Rimam kú tātsó wū, awū ā rī irá yī pāng tí uwae kínjō tī awū sité yī.

7Asití Rimam a sa na unde tī wū nā si umbae afxen ande íkī awū ā ndeya bā. Asití Rimam a sa na wū tī awū nā si unde tī kú kwén na ande ikén, awū ā kwén na ande.

© 1995, The Bible League

8Asití Rimam a sa na wū tī awū nā rī bōm ande utōb, awū ā nde wánde tí rinda Rimam wūne ú rī bōm ande utōb. Asití Rimam a sa na wū tī wū kan rifúnn-wū na ande, awū ā nde yī tí utōb kínjō. Asití Rimam a sa na wū tī wū náe ukwe risū aríkī, awū ā nde wánde-wū tí ribōm-wū mēmē. Ande tī kú ndeya ande tī tá uwae rikāen, ā nde yī tí utōb tī tsēn.

9Nī kwáb tī nī ye uré té átsō tí kubēntī, si-yī tī unju ámām bē. Nī kāfe isim tā ikéntītíbī tī nī nde nyáng ikén tī tīnyang ámām.

10Nī ye uré té átsō té utōb kínjō pāngmá tī ameínjā kú nde té átsō. Cwúcwo nī nda átsō kūkō.

11Nī nde wánde tí ribōm, nī nde-nī uyáng bē. Nī sa utōb-nī tí ijwē-nī mēmē na wánde ná Rimam.

12Nī sa uwae tsi risū ikén tī kú bá uwé, tí nī yá tā tī ayīne ā sa na nī utōb tī tsēn. Nī ye utōb uwae rikāen tī anī kú ngwā, tí nī jwám Rimam kó kiyé tītínī.

13Nī kan rifúnn-nī na ameínjā-nī tī si ande ná Rimam tī shā num té ikén, tí nī kyangté ande tī rikyen yī uwae anunn-nī.

14Nī jwám itīnyang ná Rimam risū ande tī kú nde nī rikāen. Éēn, nī jwám wū tī wū ā nde bā itīnyang, si-yī tī wū rīmbéb bā bē.

15Nī tsēn utōb té ande tī kú tsēn utōb, tí nī jwúb irá té ande tī kú jwúb irá ámá.

16Nī som usom-nī uwae kujīmshwur tétsō. Nī ndub-nī ijwē bē, amáa nī ye arwán té ande tī si-bā kíkīn bē. Nī sa-nī risū-nī tsi bāa, anī nā si ande tī núng ikén bē.

17Asití unde íkī a nde nī irá tītíbī, nī nde-nī awū irá tītíbī ámá bē. Nī kwáb tī nī nde ikén tī ande mēmē ú cwé bāa, ayī nā si ikén tī tīnyang.

18Nī kwáb tí ribōm-nī mēmē tī nī som uwae kujīmshwur té ande mēmē kó kiyé tītínī.

19Arwán-m tī ayíb ricwú-m, asití unde íkī a raen nī irá, nī nde cáeb-nī awū ámá bē. Nī yá ikén mēmē tā tī Rimam ā pae ripāb-yī uwae rikwén náwū. Ikyāen imí ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Ame tī ú byīb akú ikyāen-fu, Rimam tī rī. Ame tī ú pae ripāb ikéntītíbī tī ā nde fu."

20Nī nde pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Asití unde tī riká-fu a kú fxēn tí rimenn, shā na wū wúcī tī wū ā cī. Asití awū a kú fxēn tí unwāen, shā na wū ámbyī tī wū ā ngwā. Ikyāen imí afu a nde ahán afu ú sa na wū wáe rúkwāe tímambē."

21Nī cwé-nī tí ikén tītíbī ā cī riká risū-nī bē amáa nī cī riká risū ikén tītíbī yī fengó ná ikén tī tīnyang tī tí nde.

Roma 13

1Unde tītínī ā náe risū ribén na ande tī uwé utēn. Ikyāen imí unde íkī tá-wū tí kūkō risū ande bē, sé Rimam a cwé pú wū ítawé. Kó abā tī tá risū-nī uwae utēnse ne, ī si Rimam tī ye bā tsi.

© 1995, The Bible League

2Unde tī a náe-wū risū ribén té akwe tī utēn bē, awū shaen pú wū ikén tī Rimam sa tsi ámá; ande tī kú nde itso ikén yīne ú shir rikwén bá risū-bā.

3Ande tī kú nde ikén tī tīnyang sité-bā ikyén ricwū ande tī risū utēn bē, amáa ande tī kú nde ikéntītíbī kú shā-bā tī ā núng ayíb ande tī uwé bē. Asití afu a kú shā tī fu som usom tī kujīmshwur té unde tī uwé utēn ú kyén-fu ikyén ricwú-wū bē, nde ikén tī tīnyang. Afu a nde ahán, awū ú tēb rinyí-fu tímambē.

4Ikyāen imí unde tī uwé utēn si unde tī Rimam tsáb tsi tī wū ā kú nde wánde tī kú ndeya fu. Amáa asití afu a raen irá, afu ú kyén ricwú! Ī si-yī tí ukáen ámām né ā kú ye sú kisīm bē. Awū si upyí Rimam. Rimam kú nde wánde yī kujwó unde wūne ú kú byīnn ande tī kú nde ikéntītíbī kimbáb.

5Ikyāen ná yīne, nī náe kāng risū ribén na akwe tí áfáen-bā. Nī nde-nī ayīne ikyāen rináe Rimam ámām bē, amáa nī nde yī ikyāen tī anī núng uwae riyāen utōb-nī bāa, ayī nā si ikén tī tīnyang tī tí nde.

6Ayīne si ikén tī nde né anī kú tā aser ukwe. Akwe bā tī anī kú funn aser ukwe na bā ne, ī si wánde ná Rimam tī abā kú nde.

7Ikyāen ná yīne, nī pae na unde tītínī ikén tī awū kú pūtsá nī, ayī a si aser ukwe, nī pae yī. Ayī a si aser usú, nī pae. Ayī a si kūkō, nī nda bā kūkō.

8Nī cwé-nī tī nī cī ripāb uwōg unde íkī bē, sé ripāb ná uré tī nī ye té átsō ámām. Unde tītínī tī a ye uré té unde ice-wū, nde pú wū ikén tī icwe Rimam sa tsi.

9Rimam fwā tī kusen bāa, "Náe-fu iyag bē. Wēn-fu unde bē. Yíb-fu riyíb bē. Sae-fu ayíb sae yī ikén unde ice-fu bē." Icwe yīne, té ayī tī tsítsí mēmē, ā wen byír yī uwae icwe kínjō bāa, "Ye uré té ande tī tsítsí pāngmá tī afu ye uré té risū-fu."

10Unde tītínī tī ā ye uré té unde ice-wū awū ú nde-wū unde wū ikéntītíbī íkī bē. Asití unde ā ye uré té ande, awū ye sú pú wū icwe.

11Nī kwáb uwae ikén tī ame rī ne tī nī tángsom té kiyé tī atī tá uwae-wū tīnine. Kiyé bá pú wū tī ā shwu nī kicwāg. Ikyāen imí tīnine usir tī atī ú nwángrū tá fīfēr té tī skeb pú wū kiyé tī atī rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi tī kucang.

12Utítáng wur kú rū kú pú wū. Ucwē fam kú pú wū. Tī fxāe wánde ná kufub tī tí nde tī tī pū usú riká ná uwōg tí sāen kyag fā ajwó.

13Tī kyang ikyin-tī nyinyang, pāngmá atī nā kú nde yī usirtaen si-yī pāngmá ande tī som uwae kufub bē. Nī sa rū yé risū-nī uwae irá ande tī kú ngwā ikén kú shísháen ú kú nde ikén tī ajīb. Nī pūtsá-nī afxen ande tī kú kyang kú náe iyag ú kú nde ikén tī kú txí iyib bē. Nī yá kutxu tī byīnn tí kitsínn tī tsínn tā.

14Nī yá tā tī Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā si usú riká-nī, tí nī munnjí té irá tī kāb nánī tī kucang tī kú shā nyáng ikén ná risū-nī ámām.

Roma 14

© 1995, The Bible League

1Asití unde a rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi, nī kyangté wū sáng bá kitángpwā-nī, kó tī awū ā nam nam uwae irá Rimam, amáa nī shaen-nī ishaen té wū risū fengó tī awū kú nde ikén-wū bē.

2Ande íkī kú cī kó itso wúcī tītínī tī ā pū na bā mēmē, ā kú kāb-bā irá íkī atáng bē, amáa ande íkī tī nam nam yī uwae irá Rimam cwé-bā tī ā kūb ibyē bē, nyáng atsīng utong tí awāen ikén ámām tī ā kú cī.

3Nī cwé-nī tī unde tī kú cī itso wúcī mēmē ā sáe rū unde tī kú cī nyáng afūb ámām bē. Unde tī kú cī nyáng atsīngkén tí awāen ikén ámām má ā sáe rū-wū unde tī kú kūb ibyē bē, ikyāen imí Rimam cwé pú wū irá unde wū.

4Awū si upyí ná Rimam. Afu má si ayē tī ú ye upyí unde íkī tí riraen? Sé unde tī kununn-wū ámām tī sité kūkō tī wū myae wánde upyí-wū bāa, awū nde wánde-wū pāng atáng rēē, ré tī wū nde pāng-wū atáng bē bárā? Ande bāne ámá ú jwunnsī-bā uwae itīmyae bē, ikyāen imí Itsēkurū-bā Rimam sité kūkō tī wū sa bā tsi tíng tíng.

5Ande íkī kú sa usir íkī tsi bāa, awū nā skeb pū wū tī tsítsí, amáa aríkī kú káb anábā bāa, mēmē usir nā pāng átsō. Ayī nyang skeb tī unde tītínī ā kāb irá náwū risū irá yīne ú tsi tíng tíng uwae irá tī awū myae bāa, ayī nā pāng atáng.

6Unde tī kú sa usir íkī tsi bāa, ayī nā skeb usir tī tsítsí, kú nde ahán ikyāen imí awū kú shā tī wū sa kūkō na Rimam. Unde tī kú cī itso wúcī mēmē ámá kú nde ahán ikyāen tī wū sa kūkō na Rimam, ikyāen tī awū kú nde fxāefā na Rimam ikyāen wúcī tī Rimam sa na wū. Unde tī kú tsáb wúcī tsáb tītawé kú nde ayīne ikyāen tī wū nā sa kūkō na Rimam ámá, ikyāen tī awū kú nde fxāefā na Rimam.

7Ayī si-yī ikyāen risū-tī ámām tī atī ande kú som tí unyāng bē. Ayī ámá si-yī ikyāen risū-tī tī atī kú cwūcwū bē.

8Asití atī a som tí unyāng, ayī si ikyāen aná Itsēkurū-tī. Asití atī a cwūcwū ámá, ayī si ikyāen náwū. Ikyāen yīne kó atī a som tí unyāng kó atī a cwūcwū, atī si aná Rimam.

9Ikén tī nde né Yesu Kristi cwū ricwú ú bá nwúnn tí unyāng, si ikyāen tī awū nā si Itsēkurū ná ande tī tsi tí unyāng, tí ande tī cwūcwū mēmē.

10Tī ayī a si ahán ámá, ímí tī nde né aríkī uwae-nī kú jwín tī ā ye ameínjā-bā tí riraen? Anī ámá, ímí tī nde né anī kú txí ameínjā-nī íkī txí? Nī tángsom bāa, mēmē-tī ú ka som ushi rikwén Rimam usir tī rícwūnnkyī.

11Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén tī kucang bāa: "Rimam kú rī bāa, Kubēntī, ande mēmē ú bá kú ribén uwé-m. Unde tītínī ú rī tsó tí unju-wū bāa, ame nā si Rimam."

12Ayīne kú tātsó bāa, unde tītínī uwae-tī ú ka tsi kāng uwé Rimam ú rī tsó tí unju-wū ikén tī awū nde.

13Ikyāen yīne, tī yá rikwén tī atī kú pwen átsō tā. Ikén tī atī ú nde si tí atī ú sa utōb-tī tsi bāa, atī nā ú nde-tī kíkīn tī ú sa na ínjā-tī íkī kyén kufxen fengó Rimam kó wū ā sáng uwae ikéntītíbī bē.

© 1995, The Bible League

14Ikyāen usom tí som-m té Itsēkurū-m Yesu Kristi, ame núng pú m bāa, wúcī íkī nā si-yī ikén tī kú cwucwe bē, amáa asití unde a táng uwae utōb-wū bāa, ikén yī nā si ikén tī kú cwucwe, ayī kāfe pú yī ikén tī cwucwe uwōg-wū.

15Asití afu a kú cī wúcī tī ú ndembéb ínjā-fu utōb, ī kú tsó bāa, uré nā tá-yī kitángpwā-nī cwúcwo bē. Cwé-fu tí wúcī tī afu kú cī ā kāfe ikén tī ú tenji unde tī Yesu cwū ricwú ikyāen-wū bē.

16Asití afu a kú kāb bāa, ikén tī afu kú nde nā pāng atáng, amáa asití ayī a sa na ande tī ā ú rīmbéb yī, nde-fu ayī bē.

17Ikyāen imí, kó unde a cī itso wúcī tī rímāng kó awū a ngwā ikén tī rímāng, ayī sa wū ka-yī Kujwó Ukwe Rimam bē. Kujwó Ukwe Rimam tá risū fengó tī unde ú nde ikén tī Rimam kú shā, tí fengó tī unde ú tu utōb tī náe ribén, tí fengó tī awū ú tu utōb tī tsēn uwōg Kusung Rimam.

18Unde tī a pūtsá ikén yīne ú kú nde na Kristi wánde tí utōb kínjō, Rimam ú tsēn utōb té wū. Ande má ú cwé irá wū.

19Ikyāen ná yīne, ī nyang skeb tī tī shā kób ikén tī kú shir kujīmshwur bá, tí ikén tī ú sa na ande mēmē uwae-tī tsi tí ribōm uwae fengó Rimam.

20Rimam nde pú wū wánde uwae utōb ínjā-fu ne, cwé-fu irá tī wúcī-fu ā sa na fu tenji wánde Rimam wūne bē. Itso wúcī mēmē nyang tī cī, amáa ayī nyang-yī tī nī cī kíkīn tī ú shir ínjā-nī íkī sī uwae ikéntītíbī bē.

21Asití afu a núng bāa, ínjā-fu íkī nā ú jwunnsī ú nde ikéntītíbī ikyāen ibyē tī afu kú kūb, kó ujwāb tī afu kú ngwā, kó kíkīn tī afu kú nde, ayī nyang skeb tī afu nwāe rū risū-fu uwae ikén yī.

22Irá tī afu kú kāb risū ikén yīne si irá náfu té Rimam. Asití unde íkī a tá atáng tī kú kāb-wū irá risū ikén tī awū myae tsi bāa, ayī nā si tītīnyang bē, anáwū nyang tímambē!

23Amáa unde tī a kú kāb irá risū wúcī íkī ú kāfe ka cī kyī wúcī yī, awū nde pú wū ikéntītíbī uwōg Rimam ikyāen imí ikén tī awū cī ne, awū cī-wū ayī tí utōb kínjō bē. Mēmē ikén tī atī kú nde, asití atī a kú nde-tī ayī tí uwae kínjō bē, ayī si ikéntītíbī árá kubēntī.

Roma 15

1Atī ande tī kwen bēn pú tī uwae irá kubēntī ne, ayī nyang skeb tī atī ndeya ande tī uwae kínjō-bā kpág-yī bē, tī tī sú yá bā usú yīne tī abā kú ngwā rikāen atáng. Tī ndeya-tī nyáng ijwē-tī ámām bē.

2Amáa unde tītínī uwae-tī ā kwáb tī wū nde ikén tī ú nyang uwae ínjā-wū tī wū ā ndeya wū, ikyāen tī awū ā shir ínjā-wū nwúnn ritsen uwae fengó Rimam.

© 1995, The Bible League

3Yesu Kristi kwáb-wū tī wū nde nyang ijwē-wū ámām bē. Amáa ā báe irá risū-wū uwae Kutsīngkén Rimam kucang bāa, "Abā txūn fu asú, amáa asú-bā ayī sī risū-m ámá."

4Mēmē irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam tī kutē ā báe yī ikyāen tī yī kwén na tī ikén. Ā kú shā tī atī nā tu utōb tí ye tí ribōm utōb atáng. Ikén yīne ámá ú sa na tī, atī ú sa uwae tsi risū ikén tī kú bá uwé.

5Ame kú jwám Rimam, awū tī kú sa na tī utōb tí ye ú kú rī bōm-tī ijwē, ame kú jwám wū bāa, awū nā sa na nī tī nī nā cwé irá átsō uwae fengó Yesu Kristi tī anī kú pūtsá,

6ikyāen tī mēmē-nī tí unju kínjō ā tēb rinyí Rimam, awū tī si Itsē ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

7Ikyāen ná yīne, ame kú jwám nī bāa, nī paembé átsō pāngmá tī Kristi paembé nī, ikyāen tī nī sa kūkō na Rimam.

8Ame kú rī té nī kubēntī bāa, Yesu Kristi kāfe upyí ná Mbayahuda ikyāen tī awū ú tātsó bā bāa, awū nā si Rimam tī kubēntī tī kú kúmunn unju tī yēr tī awū yēr té abítsē-tī tī kucang.

9Cwúcwo Yesu sa risū-wū kāfe upyí ikyāen tī wū nā sa na ande tī si-bā Mbayahuda bē fengó tī ā nde fxāefā na Rimam ámá, ikyāen ayíb risi-wū uwōg tī anábā. Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Ame ú tēb rinyí-fu kitángpwā ande tī si-bā Mbayahuda bē, ame ú yāng akyáng ú tēb rinyí-fu."

10Uwōg íkī cwúcwo ā báe bāa: "Anī ande tī ise, nī shwú ushwú té ande tī Rimam tsáb sa."

11Uwōg íkī cwúcwo ā báe: "Nī tēb rinyí Itsēkurū-tī Rimam, mēmē-nī ande tī ise. Anī ande tī utēnse mēmē, nī yāng akyáng na wū."

12Ishaya rī tī kucang bāa: "Unde tī rishi ná Jese ú rū bá, awū ú nwúnn ú náe ukwe risū ande tī utēnse. Abā ú sa uwae tsi uwōg-wū."

13Ame kú jwám Rimam, awū tī nda tī uwae tí tsi, bāa, awū nā ú munn nī munn té utōb tī tsēn tí kujīmshwur ikyāen uwae kínjō tī anī rū uwōg tī anáwū, ikyāen tī kūkō ná Kusung tī anáwū ā sa na ijwē-nī konje uwōg-wū kō fūfā rū yī uwé.

14Ameínjā, ame kú kāb-m uwae risū-nī bē. Ame núng pú m bāa, anī nā kú nde átsō itīnyang ú sité ibēn ayíb ú kú nde tu tī nī myae ya átsō irá.

15Amáa irá íkī tī ame báe na nī uwae kutsīngkén wūne, ame báe yī tí ribōm ikyāen tī ame nā tángsom nī. Ame rī irá tí ribōm ahán ikyāen wánde ná átōm tī Rimam nda me,

16né ame si upyí Yesu Kristi tī kú sa irá tīnyang ná Rimam rī té ande tī si-bā Mbayahuda bē. Uwae ná wánde-m wūne, ame pāngmá unde tī kú yēr wēn ikén na Rimam. Ī si wánde-m tī ame nā pū ande tī ise na Rimam pāngmá ikén tī unde kú nda Rimam tī awū nā tsēn utōb atáng. Awū ú tsēn utōb, ikyāen imí ī si Kusung tī anáwū tī ú kyāe nyang utōb-bā.

© 1995, The Bible League

17Ayī si ikyāen usom tí som-m té Yesu Kristi tī ame kú téb ijwē-m uwae wánde Rimam tī ame kú nde ne.

18Ame ú rī-m irá íkī bē, sé irá risū ikén tī Kristi nde uwōg ande tī ise né awū shir bā bá fengó-wū yī ajwó wánde tī aná-m tí irá unju tī aná-m.

19Awū nde yīne yī fengó ná ikén tī fur ayíb tī kú tsó rūrōb ná Rimam, tī uwae kūkō ná Kusung Rimam. Uwae ikyin tí kyang-m, sa tí utēn Urushalima rū ka fob tí utēn tī Iliríkum, ame sa irá tīnyang risū Kristi tsag té tág pú m ande mēmē.

20Ikén kínjō tī ame sa tsi uwé-m kó kiyé tītínī si tī ame nā ú sa irá Yesu ka rī uwōg tī ā fxēn jí-bā irá-wū atáng kéka bē, ikyāen imí ame kú shā-m tī ame nā ú mbye kú tsá umbyí kusóg tī unde íkī tā bē.

21Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Ande tī fxēn jí-bā irá risū-wū usir íkī bē á ú núng tí ayíb-bā, ande tī fxēn jí-bā rinyí-wū bē ú kāb ye irá."

22Ayīne si ikén tī nde né ame tu fob-m ríyāe tī ame ú rū bá uwōg-nī bē, kó tī ame kwáb kiyé yāng-yī tī ame nā ú bá.

23Amáa tīnine tī ame mām tág pú m wánde-m iké, tí tī ame kú shā uwae asang yāng akwēn tī wur rū rū ne tī me bá uwōg-nī.

24Ame sa tsi tī ame ú rū tsá uwōg-nī uwae ikyin tī kyang-m tī ame ú kyang rū yī utēn Sipániya. Ame ú som ú pā jāeb té nī uwae kiyé kpāng tītawé anī ú ndeya m tī me rū fé.

25Amáa tīnine, ame ú ka Urushalima tawé. Ā tōm me rū tī ame ú ka ndeya ande Rimam tī tá atáng.

26Ikyāen imí ande Rimam tī utēn Makedoniya té Akaya núng bāa, ayī nā nyang uwae-bā tī ā nā kwēr ikén ikyāen tī ā nā ndeya ande ná Yesu tī kú ngwā rikāen uwae uka tī Urushalima.

27Ayī si irá tī abā kāb rishwū-bā, amáa uwae kubēntī ī si kāng wánde-bā tī ā ndeya ande tī rikāen bā, ikyāen imí abā Mbayahuda ndeya pú bā ande tī si-bā Mbayahuda bē uwae ikén tī si aná Rimam, ámá ī nyang tī abā ande tī si-bā Mbayahuda bē ú ndeya Mbayahuda uwae ikén tī si aná rimēnn ijwē-bā.

28Kiyé tī m á mām pú m wánde yīne ú pū mēmē aser tī ande kwēr ikyāen-bā na pú m abā, ame ú bá rū tsá uwōg-nī rū yī utēn Sipániya.

29Ame núng pú m bāa, kiyé tī me a bá, ame nā ú bá té itīnyang ná Kristi kēn títág ikyāen nánī.

30Ameínjā, ikyāen irá Itsēkurū-tī Yesu Kristi, fā tí uré tī Kusung Rimam kú nda tī, ame kú mbyáe ajwó té nī bāa, anī nā jwám Rimam risū-m,

31ikyāen tī Rimam ā nwángrū me kujwó ande tī tá utēn Yahudiya tī cwé-bā irá Rimam bē. Cwúcwo anī jwám Rimam tī wū sa na ameínjā-tī tī tá Urushalima tī ā kyangté tītīndeya tī ame sa kú bá na bā.

© 1995, The Bible League

32Isim ayīne asití Rimam a cwé irá, ame kú kāb bāa, ame nā ú bá uwōg-nī tí utōb tī tsēn tī me bá pu nyāng kpāng ú tu ribōm utōb uwae usom tí som-tī tétsō.

33Itsē-tī Rimam, awū tī kú sa na tī kujīmshwur, ā té nī som tétsō. Ayī ā si ahán.

Roma 16

1Ame kú shā tī anī nā núng kayā-tī Fibi tī pūtsá kutsīngkén wūne kú bá uwōg-nī. Ā tsáb wū uwae kumbúb ande Rimam tī tá Kenkírye tī wū ndeya ande tī tá uwae rikāen.

2Nī ye wū fwā rinwān uwae rinyí Itsēkurū-tī uwae uré tī pāng atáng uwōg ande ná Rimam. Nī ndeya wū tī nī shā na wū ikén tī awū kú shā uwōg-nī mēmē, ikyāen imí awū ndeya pú wū ande yāng akwēn, fā tí ame mēmē.

3Nī kūnnjí Birskila tí Akíla irá, abā tī té m kú kwáb tétsō uwae wánde ná Yesu Kristi.

4Abā tī sa risū-bā sáng uwae itīcwū ikyāen-m. Ame kú nde na bā fxāefā tímambē. Si-yī nyáng ame ámām bē, mēmē ande Rimam tī tá uwōg ande tī si-bā Mbayahuda bē kú nde fxāefā té bā ámá.

5Nī kūnnjí ande tī kú funn kú kú ribén na Rimam uwae kununn-bā. Nī kūnnjí urwán-m Apaenétu irá, awū si unde tī tawé rū uwae kínjō uwōg Yesu uwae utēn tī Asiya.

6nī kūnnjí Meriyamu irá. Awū tī kwáb ú ndeya-nī tímambē.

7Nī kūnnjí Andaroniku tí Júniya irá. Abā si ande tī utēn-m tī té m sáng púrsuna tétsō. Uwae átōm ná Itsēkurū-tī mēmē, ande kú núng bā tí kūkō tímambē. Cwúcwo abā pūtsá irá Rimam tītawé me.

8Nī kūnnjí Ampilátu irá, awū si urwán-m tí ayíb ricwú-m uwae usom tí som-tī fengó ná Yesu.

9Nī kūnnjí Urbanu irá, urwán wánde-tī uwae wánde ná Kristi, fā tí Sitakis, urwán-m tí utōb uwae-m.

10Nī kūnnjí Apeles irá. Ande núng pú bā kubēntī-wū uwae fengó ná Kristi. Nī kūnnjí ande tí tá kununn Arsitobulu irá.

11Nī kūnnjí Heródíyonn, awū ámá si umbae tī utēn-m, té ande Rimam tī tá uwae kununn Narsísu mēmē.

12Nī kūnnjí Tirfena tí Tirfosa tī kú nde wánde Rimam, fā té urwán-m tī ayíb ricwú-m Perisi tí kú nde wánde Rimam tí utōb-wū kínjō.

13Ame kú kūnnjí Rufus unde wū tī Itsēkurū-tī tsáb sa wū ikyāen wánde tī anáwū tí íya-wū tī ye me fā rinwān pāngmá ame nā si umbae-wū.

14Nī kūnnjí Asínkirtu, Filégonn, Patiróba, Hermes, tí ameínjā-tī uwae fengó Kristi tī tá té bā mēmē.

15Nī kūnnjí Filólógu té Júlíya, fā tí Nériyu tí kayā-wū, fā kyī tí Olimpas té ande ná Rimam tī tá té bā mēmē.

© 1995, The Bible League

16Nī kūnnjí átsō irá tī nī ye átsō bur utōb yī rinyí Rimam ikyāen-tī. Ambúb ná ande ná Yesu Kristi mēmē tī tá ikyāeb utēn-tī iké kú kūnnjí nī irá.

17Ameínjā-m, ame kú jwám nī, nī núng afxen-nī ribén té ande tī ufxaen tī kú sa itīkantā bá kitángpwā-nī ú kú sa na ameínjā íkī yá fengó Rimam tā ú kú rī ndembéb ikén tī ā kwén na nī tī kucang. Nī ko yaen-nī abā bē.

18Ikyāen imí abā ne si-bā apyí ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi bē, amáa abā kú fén ikén tī nyang uwae-bā. Irá unju-bā nyang tī fxēn tímambē, amáa abā kú tēb ande ikyāen tī ā nā tu ikén uwōg-bā ámām.

19Ame kú rī irá yīne ikyāen imí, ande mēmē fxēn pú bā irá risū fengó tī anī tsi tí kpākang uwae fengó Rimam. Ayīne sa na m ame kú tsēn utōb té nī. Amáa ikyāen irá tītíbī tī kú nde tīnine, ame kú shā tī nī si ande tī bēn ayíb risū irá tī tīnyang, amáa ayī a si irá tītíbī anī ā si ande tī núng-nī irá bē.

20Itsē-tī Rimam tī kú sa na tī kujīmshwur, awū ú tsi-wū tsi bē ú tenji kūkō ná Shetann ú sa na wū náe ribén afxen-nī. Itīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā té nī som tétsō.

21Urwán wánde-m Timoti kú kūnnjí nī irá. Lúsíyu tí Jason tí Sosífáta, ande tī utēn-m kú kūnnjí nī irá ámá.

22Ame Tértiyu, unde tī báe kutsīngkén wūne ikyāen Bulus kú kūnnjí nī irá, anī ameínjā-m yī fengó Itsēkurū-tī.

23Unde tī kununn-m Gayus tī ande Rimam kú funn kununn-wū kú kūnnjí nī irá. Erasitu unde tī kú ye sú aser ukwe ná utēn-tī iké tí ínjā-tī Kwártusi kú kūnnjí nī irá nyinyang ahán.

25Tī sa kūkō na Rimam! Awū sité kūkō tī wū ú sa na nī tsi tíng tíng uwae irá tī anáwū. Ī si irá yīne tī ame kú rī té ande kiyé tī ame kú tsag té bā irá tīnyang risū Yesu Kristi. Ayī si irá Rimam tī kubēntī tī ā sa tam ande uwae asang yāng-yī akwēn tī wur rū.

26Ámá tīnine ā sa irá yī rū yé pú bā ise pāenine, uwae ikén tī báe ná ande tī kú yā iskin irá Rimam. Cwúcwo Rimam, awū tī tsi yīyēr, rī té pú wū abā bāa, ā nā rī irá yī kó akā uwae utēnse, ikyāen tī ande nā rū kubēntī uwae-yī, tī ā nā náe risū ribén uwōg Rimam.

27Tī sa kūkō na Rimam, awū ámām tī si Rimam tī núng irá ú sité bēn ayíb siskeb. Tī tēb rinyí-wū ikyāen Yesu Kristi tsikunn iké rū fífé yī uwé. Ayī ā si ahán!

© 1995, The Bible League

1 Korinti

1 Korinti 1

1Kutsīngkén wūne rū kujwó-m Bulus, ame tī Rimam sa m tsi átōm ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Ame tí ínjā-tī Sosíténe kú kūnnjí nī irá nyinyang.

2Atī kú báe kutsīngkén wūne kú na nī ande ná Rimam tī tá utēn tī Korinti, anī ande tī Rimam jwó sāen nī ú kūnn nī irá bāa, anī nā si ande náwū uwae usom tí som-nī té Yesu Kristi, fā té ande tī tá akā pátág tī kú kú ribén na Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Awū si Itsēkurū-bā ú si Itsēkurū-tī ámá.

3Itsē-tī Rimam tí Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā sa na nī itīnyang tí utōb tī náe ribén.

4Kó kiyé tītínī ame kú nde na Rimam fxāefā ikyāen ná rínyanguwae tī awū nda nī uwae usom tí som-nī té Itsēkurū-tī Yesu Kristi,

5ikyāen imí uwae usom tí som-nī té wū, awū sa na nī kāfe ande tī rifúnn. Rifúnn-nī si tī anī núng ye irá tī kubēntī ú sité kūkō tī anī rī irá yī té ande.

6Irá tī anī fkēn tī kucang risū Yesu Kristi sáng nī riyāen utōb tī rikpág,

7ikyāen yīne uwae kiyé wūne tī anī som kú jí usir tī Yesu Kristi ú rū bá tsó risū-wū uwōg-tī, anī shā num-nī kíkīn uwae ikén mēmē tī Rimam kú nda ande-wū bē.

8Awū tī ú ye nī tsi yēr fengó-wū, rū ka fob tí usir tī rícwūnnkyī, ikyāen tī uwae usir wū tī Itsēkurū-tī Yesu Kristi a kāfe bá, awū ú tu-wū anī tí riraen bē.

9Ī si Rimam tī kūnn nī irá tī nī nā bá som usom té Umbae-wū Yesu Kristi, Itsēkurū-tī. Awū Rimam ú nde kāng ikén tī awū yēr unju risū-yī.

10Anī ameínjā-m tī pūtsá fengó ná Yesu, ame kú jwám nī yī rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi, anī ā cwé irá átsō ikyāen tī itīkantā ā tá-yī kitángpwā-nī bē. Nī kwáb tī nī ren risū-nī uwōg kínjō tī irá tī kāb-nī ā si ikén kínjō, tí utōb nánī mēmē.

11Ameínjā-m, ame kú rī irá yīne ikyāen imí ame fxēn irá uwōg ande tī kununn Kolowi bāa, anī nā kú fwān kó kibyāg té átsō.

12Ayī nde pāngmá anī kantā kumbúb kumbúb. Uwōg-nī, kó unde tītínī kú rī irá txí txí txí. Unde íkī rī bāa, awū nā kú pūtsá-wū Bulus. Awūne rī bāa, awū nā kú pūtsá anáwū Apolo. Uríkī ámá kú rī bāa, awū nā kú pūtsá-wū Bitrus. Uríkī cwúcwo kú rī bāa, awū nā kú pūtsá-wū Yesu Kristi.

13Á! Á! Anī kyang rímāng ú ye Yesu Kristi kantā kantā ahán? Ame Bulus tī ā sa kwēr ijwē kutúkū tī cice ikyāen irá nánī a? Ā nde nī batísma yī rinyí tī aná-m a?

14Ame fxāefā na Rimam tī ame nde na-m unde íkī batísma uwae-nī bē, nyáng Kirsipu tí Gayus ámām.

15Ikyāen yīne unde íkī uwae-nī ā rī-wū bāa, a nā nde na wū batísma yī rinyí-m bē.

© 1995, The Bible League

16Tīnine ame tángsom tī ame nde na ande tī ushi kununn Sitífána ámá. Asití ayī a yāfe abāne ame munnjí pú m.

17Yesu Kristi tōm-wū ame ikyāen tī ame nā nde na ande batísma bē. Awū tōm me ikyāen tī ame nā rī irá-wū tī tīnyang té ande. Ámá ame kú rī-m irá-wū ayīne tí ibēn ayíb ná utēnse ámén bē, ikyāen imí ame kú shā tī ande nā núng ye bāa, ayī si itīcwū ná Yesu Kristi risū kutúkū tī cice ámām tī sité kūkō, si-yī ibēn ayíb ná-m bē.

18Uwōg ná ande tī tu-bā itīnwángrū bē irá tīcwū ná Yesu Kristi tī awū cwū risū kutúkū tī cice si irá tī kuskwáb. Amáa uwōg nátī ande tī Rimam kú nwángrū, atī núng bāa, irá tīcwū ná Yesu sité kūkō ná Rimam.

19Rimam rī uwae Kutsīngkén-wū bāa, awū nā ú tenji ibēn ayíb ná ande tī utēnse. Awū nā ú sa ibēn ayíb ná ande tī núng ikén kāfe ikén tī kuskwáb.

20Ayī a si ahán má ibēn ayíb ná ande tī uwae utēnse ne si tī ukáen. Ikén tī núng ná ande bā tī kú kwén ikén si tī ukáen. Abā ande tī kú shaen ishaen risū ikén tī kwén, ishaen tí shaen-bā ú ndeya bā rímāng? Rimam tātsó pú wū atī bāa, ibēn ayíb ná ande tī utēnse tí ikén tī núng-bā si kuskwáb.

21Awū Rimam tī sité ibēn ayíb skeb pátág rī bāa, fengó tá-wū tī ande ú núng wū tī uwae ibēn ayíb aná utēnse bē. Amáa awū rī bāa, awū nā ú nwángrū ande tī rū uwae kínjō uwōg irá tī atī rī té ande, kó tī ande kú táng bāa, irá yī nā si irá tī kuskwáb.

22Mbayahuda kú shā tī abā ú sáe ikén tī kú fur ayíb tī kú tsó kūkō ná Rimam tītawé abā ú rū uwae kínjō. Ande tī utēn tī Helene kú sa utōb-bā tsi nyáng risū ikén tī núng-bā ámām.

23Anátī, atī kú rī té ande irá ná Yesu Kristi tī ā sa wū kwēr ijwē kutúkū tī cice. Uwōg Mbayahuda, irá ayīne si irá tī kú txí iyib. Uwōg ande tī tsítsí ámá ayī si irá tī kuskwáb.

24Amáa uwōg ande tī Rimam kūnn bā tī abā nā si anáwū, kó abā ú si Mbayahuda kó ā si-bā Mbayahuda bē, irá yīne si irá ná Yesu Kristi, awū tī si kūkō ná Rimam tí ibēn ayíb ná Rimam.

25Ikén tī Rimam nde tī ande íkī kú táng bāa, ayī nā si irá tī kuskwáb, irá yīne skeb pú yī ibēn ayíb ná ande tī utēnse. Cwúcwo, ikén tī Rimam kú nde tī ande kú táng bāa, ayī nā si-yī tí kpākang bē, ayī sité kpākang skeb pú yī wánde ná ande.

26Ameínjā-m, anī tángsom tí itso ande tī anī si kucang, anī ande tī Rimam kūnn nī irá tī nī ā si ande tī anáwū. Uwae-nī, ande tī sité ibēn ayíb ná utēnse ne kō-bā kō bē. Ande tī sité rūrōb uwé ande tī utēnse ámá kō-bā kō bē.

27Ande tī ande tī utēnse kú táng bāa, abā nā si ande tī ukáen, ī si abā tī Rimam tsáb ikyāen tī awū nā sa na ande tī sité kūkō uwae utēnse rúkwāe tī wáe.

28Awū tsáb sa ikén tī ande tī utēnse kú sáe rū rūrōb-yī ikyāen tī awū tenji ikén tī ande tī utēnse kú táng bāa, ayī nā sité rūrōb.

29Ikyāen ayīne, unde íkī ú ndub fob-wū ijwē uwé Rimam bē.

© 1995, The Bible League

30Rimam tī sa nī ren risū té Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Awū tī nde fengó né Yesu Kristi kwén na tī ibēn ayíb tī kubēntī. Uwae wánde ná Yesu Kristi, Rimam núng tī atī si ande tī kubēntī. Awū nwángrū tī ú sa tī kāfe ande tī anáwū Rimam.

31Ayīne si ikén tī nde né, ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Asití unde a kú shā tī awū nā ú ndub ijwē, awū ā ndub ijwē risū wánde tī Itsēkurū-tī Rimam nde."

1 Korinti 2

1Ameínjā-m, kiyé tī ame ka uwōg-nī tī ame rī té nī irá Rimam tī si kubēntī tī awū tātsó-m, ame tsag té nyáng anī irá tī Rimam nda m ámām, ame myae-m irá tī unju tīnyang kó ibēn ayíb fā atáng bē.

2Kiyé tī ame té nī tá tétsō, ame myae bāa, ame nā ú kāb-m irá risū kíkīn bē, sé nyáng Yesu Kristi ámām, tí itīcwū-wū risū kutúkū tī cice.

3Kiyé wū tī ame té nī tá tétsō, ame si-m tí kpākang bē. Ikyén ricwú ye m, ijwē-m fwēr kēn tág.

4Irá tī ame rī té nī tí ikén tī kwén tī ame kwén na nī, ame rī-m irá ná ibēn ayíb utēnse wūne tī ame shir utōb-nī bē. Ī si Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam tí kūkō tī anáwū tī tātsó nī bāa, irá-m ayī nā si kubēntī.

5Ikyāen ná yīne, ikén tī sa na nī rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi si-yī ibēn ayíb ná ande bē, ī si kūkō ná Rimam.

6Irá tī atī kú rī ú sa ibēn ayíb na ande tī sēr bēn pú bā uwae fengó Rimam. Ayī si-yī ibēn ayíb ná utēnse wūne bē. Ayī rū-yī uwōg ande tī sité kūkō uwae utēnse bē. Anábā ú tsi-yī tsi bē ú wur rūrū.

7Ibēn ayíb ayī tī ame kú rī té nī ne si ibēn ayíb ná Rimam tī titam tī awū sa tam ande kucang. Tī kucang cang, kiyé tī awū kyāe-wū apupwen tí ribén kéka bē, awū myae irá ibēn ayíb yīne, ikyāen tī atī nā rū bá tu kūkō tí riyinn uwōg-wū Rimam.

8Kó kínjō uwae akwe tī sité kūkō uwae utēnse tá-wū tī núng irá ibēn ayíb ná Rimam yīne bē. Á bāa, abā nā núng ye yī, abā ú cwé-bā tī abā ú ye Itsēkurū-tī tī sité riyinn pátág kwēr risū kutúkū tī cice bē.

9Amáa ayī si pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam tī kucang bāa: "Ikén tī unde íkī núng jí-wū tí ayíb bē, irá tī unde íkī fxēn jí-wū tī atóng bē, ikén tī unde íkī kāb jí-wū irá risū-yī bē ámá, ayīne tī si ikén tī Rimam kyāe tsi ikyāen ande tī ye uré té wū."

10Rimam sa ikén yīne tī awū tam ande tam tī kucang ú tātsó tī uwōg Kusung náwū. Kusung Rimam tī núng ye mēmē ikén tī si tī kitam ná Rimam, tí ikén tī Rimam kú shā tī awū nde mēmē.

11Unde tá-wū tī núng irá tī unde íkī kú kāb rishwū-wū bē, sé unde wū tí risū-wū ámām. Ayī si ahán ámá unde tá-wū tī núng irá tī kāb ná Rimam bē, sé Kusung Rimam ámām tī núng ikén tī tá utōb ná Rimam.

© 1995, The Bible League

12Kusung tī atī tu si-yī kusung ná utēnse bē. Awū si Kusung tī rū uwōg Rimam bá. Rimam tōm wū rū bá ikyāen tī atī nā núng ye ikén tī tīnyang ná Rimam tī awū kú nda tī.

13Ikyāen irá yīne, kiyé tī atī kú rī té ande irá risū ikén tī tīnyang yīne, atī kú rī-tī irá tí ibēn ayíb ande tī utēnse bē, amáa Kusung ná Rimam tī kwén tātsó tī ayī. Atī kú rī tom irá risū Kusung Rimam na ande tī sité Kusung Rimam uwae utōb-bā.

14Asití unde a sité-wū Kusung Rimam bē, awū tu fob-wū rínyanguwae tī Kusung Rimam kú nda bē. Awū núng ye fob-wū itso ikén yīne bē. Awū kú táng bāa, ayī nā si ikén tī kuskwáb, ikyāen imí, ī si Kusung Rimam ámām tī kú sa na unde núng ye yī.

15Asití unde a sité Kusung Rimam, awū ndeye tī awū núng ye tág itso ikén yīne, amáa uwōg ande tī tsítsí, awū si ikén tī kú fur ayíb.

16Ayī si pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Áyē tī núng irá tī kāb ná Rimam tī awū kú kāb? Áyē tī ndeye tī awū ú kwén na Rimam ikén?" Ámá anátī ande tī sité Kusung Rimam, atī núng ye irá tī kāb ná Yesu Kristi.

1 Korinti 3

1Ameínjā-m, kucang tī ame ka uwōg-nī, irá tī ame rī té nī si-yī irá tī ame kú rī té ande tī sité Kusung Rimam bē. Ame rī irá té nī pāngmá anī nā si ande tī si aná utēnse wūne, ikyāen imí anī si pāngmá anyīsū ibyāen tī kwen bēn-nī uwae irá Yesu Kristi bē.

2Uwae ikén tī kwén-m uwōg-nī, ayī si pāngmá ame nā kú sa na nī abyáen. Ame sa na-m anī wúcī tī wām bē, ikyāen imí, anī kwen-nī tī nī cī fob ikén tī wām bē. Kubēntī, anī kō-nī kéka bē, bá kwār tī yáka ne.

3Ikyāen ná imí usom tí som-nī si pāngmá aná ande tī utēnse wūne. Anī sité kitsínn té átsō tí atáng. Anī kú fwān kibyāg té átsō tí atáng. Ayīne tātsó bāa, anī nā kú som usom ná ande tī utēnse. Anī té bā pāng átsō anī núng-nī bē a?

4Tī unde íkī uwae-nī kú rī bāa, "Ame si unde ná Bulus," ámá uríkī kú rī bāa, "Ame si unde ná Apolo," ayī tātsó bāa, anī té ande tī utēnse pāng átsō.

5Ande-m! Apolo si ayē? Ame Bulus ámá si ayē? Atī si nyáng apyí tī Rimam tōm rū tī atī nā ú shir nī bá fengó Yesu. Uwae-tī ande ifaen bāne, unde tītínī nde wánde tī Itsēkurū-tī Yesu sa na wū bāa, awū nā nde.

6Atī pāngmá ande tī tá uwae risāen. Ame si unde tī tā itso. Apolo si unde tī kú sur ámbyī. Amáa Rimam tī ú nde tītawé itso yī ú rū.

7Unde tī kú tā itso tí unde tī sur ámbyī si-bā kíkīn bē. Rimam tī si unde tī tu rūrōb, ikyāen tī awū tī sa na itso yī rū yé ú kú sēr.

8Unde tī kú tā itso tí unde tī kú sur ámbyī, abā pāng átsō. Rimam ú bá sa na kō unde tītínī kujwó ufwá ná wánde-wū tī awū nde.

© 1995, The Bible League

9Atī ande ifaen si arwán wánde tétsō, atī kú nde wánde Rimam té átsō. Anī ámá, anī pāngmá risāen ná Rimam. Cwúcwo, anī pāngmá kusóg ná Rimam tī awū kú mbye.

10Uwae rínyanguwae ná Rimam, ame pāngmá unde tī kú mbye kusóg, ame tā pú m umbyí kusóg wū, unde íkī kú mbye kú tsá risū-wū. Ame kú fwā nī kusen bāa, kó unde tītínī ā núng nyinyang tí itso ikén tī awū mbye kú tsá umbyí kusóg wūne.

11Tī kucang akwēn Rimam sa Yesu Kristi tsi umbyí kusóg kínjō ámām. Umbyí kusóg íkī tá-wū cwúcwo bē.

12Kō unde tītínī ú mbye som tsá umbyí kusóg wūne. Asití afu a ú pū zináriya kó ázurfa kó atxom tī sité kiser mbye atáng ra, kó tī afu a ú pū itúkū, kó irúm, kó ákōng-awúm mbye atáng,

13usir tī rícwūnnkyī ú bá shaen tā kujwó wánde ná ande mēmē tsi ise, ikyāen imí usir tī rícwūnnkyī tī Rimam ú pwen utēnse rikwén, awū ú myae wánde tī unde tītínī nde, kó ayī si tītīnyang kó ayī si tītíbī. Awū ú myae wánde ná ande mēmē té urwā ikyāen tī ande nā núng itso wánde tī unde tītínī nde. Kó ayī nyang, kó ayī nyang-yī bē.

14Asití kusóg tī unde mbye a tsi tí ribōm-wū uwae urwā wū, unde wū ú tu kujwófwá-wū.

15Amáa asití uwae usir wū, kusóg unde íkī a ten mbúb, unde wūne ú shā num pú wū té kujwófwá-wū. Awū tí risū-wū ú nwángrū, amáa ayī sité rikāen, pāngmá tī unde kú nwángrū uwae kusóg tī urwā tsō atáng.

16Anī tī si kusóg Rimam, uwōg tī Kusung Rimam kú som atáng, anī núng-nī bē a?

17Ikyāen yīne, unde tī a mbúb kusóg Rimam, Rimam ú mbúb wū ámá, ikyāen imí Rimam mbye kusóg-wū tsi ikyāen wánde tī anáwū. Anī tí risū-nī ne, anī tī si kusóg-wū.

18Unde íkī ā kyāefā-wū ijwē-wū bē! Asití unde íkī uwae-nī a kú kāb bāa, awū nā bēn ayíb uwae ikén ná utēnse wūne, awū ā sa ibēn ayíb ná utēnse wūne jwunn tíka tī wū sáe risū-wū pāngmá unde tī kuskwáb, ikyāen tī wū ā tu ibēn ayíb tī kubēntī.

19Ikyāen imí, ikén tī ande tī utēnse kú táng bāa, ayī nā si ibēn ayíb, ibēn ayíb ayīne si kuskwáb uwé Rimam. Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Rimam kú ye ande tī itsab uwae itsab-bā."

20Á báe kyī irá íkī cwúcwo bāa, "Itsēkurū-tī Rimam núng irá tī kāb ná unde tī utēnse wūne si ukáen."

21Ikyāen ná yīne unde íkī ā ndub-wū ijwē uwae wánde tī atī ande kú nde bē. Kubēntī, ikén mēmē si anánī.

22Ame Bulus si anánī. Apolo si anánī. Bitrus si anánī. Utēnse wūne si anánī. Unyāng-tī wūne, tī itīcwū-tī mēmē, si anánī. Ikén ná kiyé wūne tí ikén tī rū kú bá uwé mēmē tá kujwó anánī.

23Ámá anī tí risū-nī si aná Yesu Kristi. Yesu Kristi ámá si aná Rimam.

© 1995, The Bible League

1 Korinti 4

1Ame kú shā tī ande nā núng bāa, atī átōm nā si anyīsū afxen Yesu Kristi. Ā sa irá tī kitam ná Rimam na tī kujwó.

2Asití unde a som kyī usú unde íkī, ikén tī kō siskeb si tī awū ā sáe ayíb ijwē usú yī nyinyang.

3Aná-m tīnine, irá tī anī kú kāb risū-m si-yī kíkīn bē. Asití ande a pyír irá-m kó abā a tēb rinyí-m, ayī cáeb-yī ame bē. Ame tí risū-m, ame kú pwen na-m risū-m rikwén bē.

4Ame núng-m riraen íkī tī ame nde bē, amáa kó tī ayī si ahán, ayī si-yī ame tī ú pwen rikwén bē, ī si Itsēkurū-tī Rimam tī ú nde yī.

5Ikyāen irá yīne nī pwen-nī unde rikwén bē, sé usir a pāng pú wū. Usir wū a fob pú wū tī Itsēkurū-tī Yesu a kāfe bá, awū ú bá pwen rikwén yī tī ajwó-wū. Awū ú rī tātsó tī sīsāen ahán ikén tī tá uwae kufub tī irá tī unde tīnine kú kāb riyāen utōb-wū. Usir wūne, Rimam ú tēb unde tītínī ikyāen kujwó wánde-wū tī awū nde.

6Ameínjā, irá tī ame rī risū-m tí risū Apolo ne si ikyāen tī yī ú ndeya nī. Ame rī yī ikyāen tī anī nā pūtsá kufxen-tī ú núng ye fengó tī tīnyang tī anī ú pūtsá pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam. Ayī nyang-yī tī anī ā ndub ijwē risū unde íkī ú sáe rū unde íkī kitángpwā-nī bē.

7Afu unde tī kú táng bāa, afu nā skeb ande tī tsítsí, afu si ayē? Uwae ikén mēmē tī afu sité, kíkīn tá atáng tī afu mbé-fu ayī uwōg Rimam bē a? Ayī si Rimam tī nda fu ikén mēmē, afu nde rímāng ú kú ndub ijwē atáng pāngmá afu tī kyāe yī tī ajwó-fu?

8Ame núng pāngmá anī nā tu tág pú nī ikén tī anī kú shā. Anī kú sa ijwē-nī tsi pāngmá anī nā si pú nī ande tī rifúnn. Tīnine anī si pú nī akwe ú yá tī tā tí isim, kó? Á bāa, anī nā si akwe ayī ú nyang, ikyāen tī atī ámá té nī náe ukwe tétsō.

9Aná-m, ikén tī ame núng, atī átōm ná Yesu, Rimam sa tī tsi uwōg tí som tī nā si-yī té kūkō bē, kó tī kínjō rikāen. Atī pāngmá ande tī ā pwen-bā rikwén tīcwū ayíb ande mēmē. Átōm ná Rimam tī apupwen tí ande tī utēnse ne mēmē som kú sáe tī.

10Ikyāen ná Yesu Kristi, atī pāngmá ande tī kuskwáb ayíb ande, amáa anánī anī sa ijwē-nī tsi bāa, anī nā núng tág pú nī irá ná Yesu Kristi mēmē. Anátī, atī sité-tī ribōm fengó ná Rimam bē. Amáa anánī, anī sité ribōm. Ande kú tēb nī, amáa anátī ā kú sáe rū tī.

11Bá kwār yáka ne atī kú fxēn tí unwāen ámbyī tí rimenn wúcī. Atī kú sī arwá átúpwá. Ande kú sa na tī rikāen. Atī kú kyang ka iké, kyang ka akwēn, atī sité-tī tí kununn bē.

12Atī kú kwáb ú kú nde wánde tí ajwó-tī. Kiyé tī ande a rīmbéb tī, atī kú jwám itīnyang ná Rimam sī bá risū-bā. Kiyé tī ande kú nde tī rikāen atī kú ye utōb té bā.

13Kiyé tī ā kú txūn tī asú, atī kú cwé bā unju tí irá tī tīnyang. Bá kwār yáka atī pāngmá ikén tī ajīb ayíb ná ande mēmē. Uwōg ande tī utēnse, atī pāngmá ikén tī ā pū rū ka jwunnsī kukwae abyíng.

© 1995, The Bible League

14Ame báe-m irá yīne ikyāen tí ayī nā ú nda nī rúkwāe tī wáe bē. Ame kú shā tī ame nā kwén tātsó nī ikén ikyāen imí anī tī si anyīsū-m tī utōb uwae-m.

15Íkī bē ande tī kú kwén na nī ikén uwae fengó ná Yesu Kristi fob kumbúb rijwēr amáa itsē-nī tī mbae nī si nyáng kínjō rikāen ámām. Ī si ame Bulus tī mbae nī uwae fengó ná Yesu Kristi kiyé tī ame tsag té nī Irá Tīnyang ná Yesu Kristi tī kucang.

16Ikyāen yīne ame kú jwám-nī, nī pūtsá kufxen-m.

17Né ikén tī nde ame tōm Timoti rū kú bá uwōg-nī. Awū si umbae-m tī utōb-m uwae fengó ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi; awū kú pūtsá irá Rimam tí kubēntī. Ame tōm wū tī awū nā tángsom na nī itso usom tí som tī ame kú som uwae fengó Yesu Kristi. Ayī si ikén tī ame kú kwén na ande uwōg mēmē tī ande tī Rimam kú funn atáng.

18Uwae-nī ande íkī kú ndub ijwē ikyāen imí abā táng bāa, ame nā ú ka-m uwōg-nī Korinti cwúcwo bē.

19Asití Rimam a cwé irá ame ú tsi-m tsi bē ú bá uwōg-nī, ikyāen tī ame ú bá núng wánde ná ande bā tī kú ndub ijwē; ame ú núng bāa, kó ā kú nde wánde yī bēnbēn rēē, ré ā kú rī nyáng irá tí apwā unju ámām bárā.

20Ikyāen imí Kujwó Ukwe Rimam si-yī nyáng irá unju tī rī bē, amáa ī si irá kūkō.

21Nī rī té m! Anī kú shā tī ame nā bá uwōg-nī tí kimbáb rēē, ré anī kú shā tī ame nā bá uwōg-nī tí kujīmshwur uwae uré?

1 Korinti 5

1Ame kú fxēn irá risū-nī bāa, unde íkī uwae-nī nā kú náe amae nā ka tí risū uwá íte-wū. Ayīne béb! Kó ande tī núng-bā Rimam bē tí risū-bā kú nde-bā itso ikén yīne bē.

2Imí tī nde né anī kú ndub ijwē? Ayī nyang skeb tī anī ú ndembéb utōb tí nī jwúb irá! Unde tī nde ikén ayīne, ayī nyang skeb tī nī sa wū rū yé kitángpwā-nī.

3Aná-m, kó tī ame tá rūrwēn té nī, utōb-m té nī tá té átsō. Ámá unde wū tī nde ikén tī ísór yīne, ame pwen mām pú m awū rikwén pāngmá tī ame nā té nī tá tétsō.

4Nī byír risū-nī uwōg kínjō uwae rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi, ame má uwae utōb-m ame té nī kú byír tétsō uwae kūkō ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

5Nī yá unde wūne tā kujwó Shetann ikyāen tī Shetann ā tenji rimēnn-wū ikyāen tī unyāng-wū ā nwángrū-wū usir tī Yesu Kristi a kāfe rū bá.

6Ayī nyang-yī tī anī ndub ijwē bē. Anī fxēnjí-nī tī ā kú rī bāa, "Ā pū yísiti kpāng ahán ayī kú ndub ndundub ú kāfe burédi tīyāng" bē a?

7Nī jāe rū yé ikéntītíbī yīne kitángpwā-nī, bárā bē ayī ú ndembéb tág nī mēmē pāngmá tī yísiti kú sáng kyī fé umung-yī mēmē. Nī sa yī rū yé tī nī si ande tī sāen kyag. Kubēntī, atī ande ná Kristi si ande tī sāen kyag, ikyāen imí Yesu Kristi cwū ricwú ikyāen-tī. Awū pāngmá umbae mbawén utām tī ā kú sa yēr wēn na Rimam kiyé Ukwāb Páska.

© 1995, The Bible League

8Ikyāen ná yīne, ande-m, ame kú jwám nī, nī sa rū ikéntītíbī yīne kitángpwā-nī, pāngmá burédi tī ā kú cī kiyé Ukwāb Páska, né yísiti tá uwae-yī bē. Nī som usom tí kubēntī. Ayīne si fengó tī atī ú cī ukwāb yī nyinyang.

9Uwae kutsīngkén tī ame báe na nī ame báe bāa, anī nā funn-nī risū té ande tī iyag bē.

10Irá tī ame báe tá-yī risū ande tī kufub bē; abā ande tī núng-bā Yesu Kristi bē, tí ande tī iyag, tí ande tī ye uré té risū-bā ú kú sae ayíb sae ikén ande, tí ande tī riyíb, tí ande tī kú fén apxín, asití anī a bāa, anī nā ú yá itso ande bāne ahán tā, anī ú nde fob-nī bē, sé anī a yá utēnse wūne tā pú nī.

11Irá tī ame báe na nī tá risū ná ande tī kú rī bāa, ā nā si ameínjā-tī uwae fengó Yesu; amáa abā kú náe iyag, aríkī kú sae ayíb sae ikén ande, aríkī kú fén apxín, aríkī kú rī ndembéb rinyí ande, aríkī si ande tī kú ngwā ikén ú kú sháen, aríkī kú yíb riyíb. Kó wúcī tī tī cī, anī cī-nī wúcī té ande bāne ahán bē.

12Ame sité-m tí kūkō tī ame pwen ande tī kufub rikwén bē. Rimam tī ú pwen bā rikwén. Ī si ande tī tá fengó ná Yesu tī atī ú fwān bā kibyāg kiyé tī abā a nde ikéntītíbī.

13Rimam rī uwae Kutsīngkén-wū bāa, "Anī jāe rū yé unde tī kú nde ikéntītíbī kitángpwā-nī."

1 Korinti 6

1Asití unde íkī kitángpwā-nī a kú shaen ishaen té ínjā-wū, ayī nyang-yī tī abā ú pū átsō rū yī kusóg rikwén tī ande tī kufub ú ka pwen bā rikwén atáng bē. Ayī nyang skeb tī nī sa unde wū bá uwé ná ande ná Rimam tī abā ā pwen wū rikwén.

2Anī núng-nī tī ande ná Rimam ú pwen ande tī utēnse rikwén bē a? Asití anī si ande tī ú pwen rikwén risū utēnse usir tī ucwē, imí tī nde né anī pwen tu-nī rikwén risū irá tī pāng pāng tī kú nwúnn kitángpwā-nī bē?

3Anī núng-nī tī atī ú pwen átōm Rimam tī apupwen rikwén usir tī ucwē bē a? Tī ayī si ahán ra, imí tī nde atī pwen tu-tī rikwén risū irá tī pāng pāng aná utēnse wūne bē?

4Asití itso irá yīne a nwúnn kitángpwā-nī, anī ú nde rímāng sa rū ka uwōg ande tī ukáen tī núng-bā irá Rimam bē tī abā ā rī nyang yī?

5Áyāe nī! Kiyé tī ameínjā átsō a kú shaen ishaen tétsō, anī shā num unde tī bēn ayíb kínjō rikāen ahán uwae-nī tī ú rī jīm irá yī a?

6Ayī nyang-yī tī anī pū átsō rū bá uwōg ande tī núng-bā irá Rimam bē tī abā ā pwen nī rikwén bē.

7Ishaen tī anī kú shaen kitángpwā-nī kú tātsó bāa, anī nā jwunnsī pú nī. Á bāa, anī nā yá tā tī unde a raen nī irá, ayī nyang skeb. Ayī nyang skeb tī anī cwé na ande tī ā cī nī cī tí tī anī pū bā rū yī kusóg rikwén.

8Amáa kó tī anī si ameínjā átsō uwae fengó ná Yesu, anī kú raen átsō irá ú kú byīnn fxāen mbé usú átsō.

© 1995, The Bible League

9Anī núng pú nī nyinyang bāa, unde tī kú nde ikéntītíbī nā ú sáng-wū Kujwó Ukwe ná Rimam bē. Nī kyāefā-nī risū-nī bē. Ande tī kú nde wánde tī ísór, tí ande tī kú fén apxín, tí ande tī kú náe amae, tí aróm tī kú náe iyag, tí aróm tī té aróm kú náe átsō, kó andá tī kú náe tétsō,

10tí ande tī kú yíb riyíb, tí ande tī kú taen ayíb ikén tī si-yī anábā bē, tí ande tī kú ngwā ujwāb ú kú shísháen, tí ande tī kú rī ndembéb rinyí aríkī, tí ande tī kú pū ikén ande cī tītīkōng, ande mēmē tī kú nde itso ikén tītíbī yīne ú ka-bā Kujwó Ukwe ná Rimam bē.

11Kutē aríkī uwae-nī si ahán ámá. Amáa Rimam jwó sāen pú wū anī uwae ikéntītíbī-nī ú sa anī tsi tī anī nā si ande tī anáwū. Ikyāen wánde ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi tí kūkō ná Kusung Rimam, anī kāfe ande tī tīnyang uwé Rimam.

12Ame núng bāa, aríkī uwae-nī kú rī bāa, uwōg-tī ande Rimam, icwe nā tá-yī cwúcwo bē. Atī ú ndeye tī atī nde ikén tī nyang uwae-tī. Ayī si kubēntī, amáa nī tángsom ámá bāa, ayī si-yī ikén mēmē tī ú ndeya unde bē.

13Unde íkī ú rī anáwū ámá bāa, "Wúcī si ikyāen ná rishwū, rishwū si ikyāen ná wúcī." Ēēn ayī si kubēntī, amáa nī tángsom bāa, rishwū tí wúcī mēmē nā si ikén tī Rimam nā ú tenji yī ji. Rimam kyāe-wū ijwē unde ikyāen irá amae tī náe bē, amáa ikyāen wánde náwū Rimam. Cwúcwo, ayī si Rimam tī kú núng kyī ijwē-tī ande.

14Pāngmá tī Rimam kūnn shwur Itsēkurū-tī Yesu Kristi uwae itīcwū, awū ú kūnn nwúnn tī ámá tí kūkō anáwū.

15Anī núng-nī tī ijwē-nī si akyāeb rimēnn ná Yesu bē a? Anī kyang rímāng ú sa kucāeb rimēnn ná Yesu rū ka nde iyag atáng? Ayīne béb!

16Anī núng-nī tī kiyé tī unde a náe té íyāen, awū tí undá wū si kínjō bē a? Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Abā ande ifaen kāfe unde kínjō."

17Amáa unde tī té Itsēkurū-tī Yesu ren tétsō, awū tí Yesu si kínjō uwae kusung.

18Ikyāen ná yīne, nī yá ísór aná uróm tí undá tī tí nde tā. Mēmē ikéntītíbī tī tsítsí tī unde kú nde mēmē kú tēkunn-yī ijwē-wū bē; amáa unde tī a sa rimēnn-wū nde ikéntītíbī atáng, kú nde na ijwē-wū ikéntītíbī.

19Anī núng-nī tī ijwē rimēnn-nī si kusóg Kusung tī Sāen Kyag ná Rimam bē a? Rimam tī sa wū na nī tī wū nā náe uwae utōb-nī. Ijwē-nī si aná Rimam, si-yī anánī bē.

20Ikyāen imí awū jāeb mbé unyāng-nī tí anyīng ná Yesu Kristi. Ikyāen yīne ahán nī nde wánde tī ijwē-nī ayī ā sa rūrōb na Rimam.

1 Korinti 7

1Tīne ame ú rī tan na nī umbyí irá tī tīrang tī anī báe bá na me. Asití unde a rī bāa, awū nā ú mbé-wū undá bē, ayī nyang tímambē.

2Amáa ikyāen tī ikéntītíbī tī tí nde tí rimēnn ijwē kō shisha, ī nyang skeb tī unde tītínī ā sité uwá-wū, kó undá tītínī ā sité ubāen-wū má.

© 1995, The Bible League

3Uróm ā nde ikén tī nyang uwae uwá-wū, undá má ā nde ikén tī ubāen-wū kú shā.

4Undá tī kununn sité-wū kūkō risū rimēnn ijwē-wū bē. Ijwē-wū si aná ubāen-wū. Ayī si ahán má unde tī kununn sité-wū kūkō risū rimēnn ijwē-wū bē. Ijwē-wū si aná uwá-wū.

5Afu uróm, byāng-fu uwá-fu ikén tī awū kú shā bē. Afu undá má, byāng-fu ubāen-fu ikén tī awū kú shā bē. Sé nī a cwé pú nī mēmē ifaen-nī bāa, anī nā nde ahán uwae kiyé pāng ikyāen tī anī nā ú sa utōb-nī na Rimam uwae itījwám. Amáa isim yīne, nī kāfe uwé tág átsō bárābē Shetann ú nda nī anī ú jwunnsī ikyāen tī anī ye sú fob-nī ijwē-nī bē.

6Irá tī ame rī bāa, unde nā ā mbé undá, si-yī icwe bē. Amáa ayī si rīyae tī ame kú nda nī.

7Á bāa mēmē ande nā ú som fob rípāen pāngmá ame, ayī ú nyang tímambē. Ámá Rimam kyāe ande txí txí ú nda bā rínyanguwae txí txí.

8Tīne, ame kú rī irá yīne té aróm tí andá tī som rípāen té awákīcwū. Ayī nyang skeb tī nī som pāngmá tī ame som kínjō-m.

9Amáa asití anī a ye sú fob-nī ijwē-nī bē, anī ā bāen ribāen. Ayī nyang skeb tī uróm ā mbé undá, undá ā bāen unde ikyāen tī itīshā ná rimēnn ijwē ā shir nī sáng-wū uwae ikéntītíbī bē.

10Ande tī mbé pú bā andá tí andá tī bāen pú bā ande, ame sité kusen tī ame fwā nī. Si-yī irá tī aná-m bē, amáa icwe ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Undá tī bāen pú wū unde, awū ā yá ubāen-wū tā-wū bē.

11Amáa asití awū a nde ahán, ayī nyang skeb tī awū som kínjō rikāen-wū. Yī a si-yī ahán bē, awū ā kāfe rū ka tu ubāen-wū. Uróm má, ā jāe rū yé-wū uwá-wū bē.

12Anī ande tī tsítsí, ame kú rī té nī irá tī ame kú táng uwae rishwū-m, si-yī Rimam tī rī bē. Asití unde tī tá fengó Rimam a mbé pú wū undá tī núng-wū irá Rimam bē, asití undá wū a cwé tī awū nā som té wū, ayī nyang-yī tī unde wū a jāe rū yé undá wū bē.

13Asití undá tī tá fengó Rimam a rū ka bāen pú wū unde tī núng-wū irá Rimam bē, unde wū a cwé bāa, awū nā ú som té undá wū, ayī nyang-yī tī undá wū a tēr sáen unde wū tā bē ámá.

14Ame rī irá yīne ikyāen imí, awū uróm tī rū-wū uwae kínjō uwōg Yesu bē, Rimam kyangté wū ikyāen irá uwá-wū. Awū undá má tī pūtsá-wū irá Yesu bē, Rimam kyangté wū ikyāen irá ubāen-wū. Á bāa, ayī nā si-yī ahán bē, anyīsū-bā si pāngmá anyīsū tī apxín. Amáa atī núng pú tī bāa, Rimam kyangté pú wū anyīsū-bā bāa, abā nā si anáwū.

15Amáa asití unde kó undá tī si-wū unde tī Rimam bē a kú shā tī awū té uwá-wū rū, kó yá ubāen-wū tā, ayī ā si ahán, abā ā nde yī. Asití abā a kantā átsō, awū uróm kó undá tī si unde tī Rimam ú nya tsá-wū icwe Rimam bē. Rimam kú shā tī atī nā som tī kujīmshwur.

© 1995, The Bible League

16Anī andá tī pūtsá Yesu, íkī bē abāen-nī ú pūtsá afxen-nī bá uwōg Rimam ikyāen irá nánī. Anī aróm tī kú pūtsá Yesu má, íkī bē awá-nī ú pūtsá afxen-nī bá uwōg Rimam ámá.

17Rimam nda ande som itso usom tí som txí txí. Ikén tīyāng si tí unde tītínī ā som itso usom tí som tī Rimam sa tsi na wū kiyé tī awū kūnn wū bá pūtsá Yesu Kristi. Ayīne si icwe tī ame kú kwén na ande Rimam mēmē.

18Unde tī tsēn pú wū kutxín tītawé Rimam kūnn wū irá, ā shaen-wū irá kutxín tī awū tsēn mām pú wū bē. Unde tī tsēn-wū kutxín kéka bē, kiyé-tī awū rū uwae kínjō uwōg Rimam ámá ā kwáb-wū tī ā nā tsēn na wū kutxín bē. Awū ā som pāngmá tī Rimam kūnn wū ne.

19Ame rī ahán ikyāen ná imí kutxín tī tsēn si-yī kíkīn bē. Unde tī tsēn kutxín tí unde tī tsēn-wū kutxín bē si ikén kínjō. Ikén tī kō shishag si tí unde ā pūtsá icwe ná Rimam.

20Unde tītínī ā som pāngmá tī awū som kiyé tī Rimam kūnn wū.

21Asití unde a si upyí kiyé tī Rimam kūnn wū, awū ā kāb-wū uwae bē. Amáa asití awū a tu ríyāe tī awū som usom tí risū-wū, ayī nyang ámá.

22Upyí tī Rimam a kūnn pú awū tī awū ā pūtsá Yesu Kristi, awū si-wū upyí uwé Rimam cwúcwo bē. Ayī si ahán ámá tī unde tī si-wū upyí bē, kiyé tī Rimam kūnn wū, awū kāfe pú wū upyí Yesu Kristi.

23Awū jāeb unyāng-nī tí anyīng náwū, anī si-nī apyí ande cwúcwo bē.

24Ikyáen ná yīne, ameínjā-m, unde tītínī ā som usom-wū yī uwae uré té Rimam tī awū ā som pāngmá tī awū som kiyé tī Rimam kūnn wū bá uwōg-wū.

25Tīne ame kú rī irá risū aróm tī som rípāen tí andá tī bāen-bā unde bē. Irá yīne si-yī icwe tī rū uwōg Rimam bá bē, amáa irá tī ame kú kāb utōb-m. Nī fxēn nyinyang ikyāen imí uwae ná ayíb risi ná Rimam ame kō pú me tī ā nda me kubēntī.

26Ikyāen tī kiyé wūne si kiyé rikāen, ame kú táng bāa, ayī nā nyang skeb tī unde tītínī nā som pāngmá tī awū som ne rū kú fífé yī uwé.

27Asití awū a mbé undá, awū ā jāe rū yé-wū undá wū bē. Asití awū a som rípāen, awū ā nde-wū ijwē-wū rikāen risū irá undá tī mbé bē.

28Amáa ayī si-yī ikéntītíbī tī unde tī som rípāen ú mbé undá bē. Asití undá tī bāen-wū unde bē a bāen uróm ayī béb-yī bē. Amáa nī tángsom bāa, ande tī a mbé andá tí andá tī bāen ande ú ngwā rikāen tī tsotso yī uwae usom tí som-bā utēnse ne. Né ikén tī nde, uwōg ná-m, ī nyang skeb tī unde ú mbé-wū undá bē, ikyāen tī awū sáng-wū uwae rikāen yī bē.

29Ameínjā, imbyí irá tī ame kú rī té nī ne tá re, kiyé kō-wū cwúcwo bē, ikyāen ná yīne, tsikunn iké rū fífé yī uwé, ande tī mbé andá ā som usom-bā pāngmá ande tī mbé-bā andá bē, andá tī bāen ande má ā som usom-bā pāngmá andá tī bāen-bā ande bē.

© 1995, The Bible League

30Ande tī kú byīr utōb ā som pāngmá utōb-bā nā ndembéb-yī mbéb bē. Ande tī kú tsēn utōb ā som pāngmá ande tī kú tsēn-bā utōb bē. Ande tī kú jāeb kujāeb ā sa uwae tsi-bā risū ikén tī tá kujwó-bā bē.

31Ande tī kú nde wánde tí ikén ná utēnse ā som pāngmá utōb-bā nā tá-yī ijwē ikén yī bē. Ikyāen ná imí utēnse wūne ú tsika-wū uwé cwúcwo bē.

32Ame kú shā tī anī nā kāb-nī rikāen íkī bē. Ande tī som rípāen sité ríyāe tī abā sa utōb-bā tsi risū ikén ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ikyāen tī abā kú kwáb tī ā nde ikén tī ú nyang uwae Rimam.

33Amáa unde tī mbé undá kú sa utōb-wū tsi uwae ikén tī utēnse ikyāen tī awū kú shā tī awū nde nyang uwá-wū.

34Utōb-wū kantā uwōg ifaen. Ayī si ahán ámá uwōg andá. Undá tī bāen-wū uróm bē, kó mbawándab, kú sa utōb-wū tsi uwae ikén ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi, ikyāen tī awū kú shā tī awū sa utōb-wū tí ijwē-wū mēmē na Rimam. Amáa undá tī bāen uróm kú sa utōb tsi risū ikén tī utēnse ikyāen tī awū kú shā tī awū nde nyang ubāen-wū.

35Ame kú rī irá yīne ikyāen tī ame kú shā tī ame ndeya nī. Ī si-yī icwe tī ame sa kú náe tsá nī ukwae bē. Ame kú shā tī anī nā nde ikén tī pāng atáng uwé ná Rimam, tī nī sa uwae tsi uwōg Rimam tí utōb kínjō.

36Asití unde íkī a kú kāb bāa, awū nā kú nde-wū ikén tītīnyang té wándab-wū bē, né ijwē-wū a kú ndab pāng-yī, ámá awū a núng bāa, awū nā som jí fob-wū mbawándab wū bē, ī nyang skeb tī ā mbé átsō tí ritsen. Asití abā a bāen ribāen, ayī si-yī ikéntītíbī bē.

37Amáa asití unde wū a myae tsi pú wū bāa, awū nā ú mbé-wū wándab-wū bē, ámá unde íkī ā tur-wū awū tur bē; cwúcwo, awū a kāb nyang pú wū irá yī, awū ú ndeye tī awū yá mbawándab wū tā.

38Unde tī a mbé wándab-wū, awū nde nyang. Amáa unde tī mbé-wū wándab-wū bē nde nyang skeb pú wū.

39Undá kú som kāng té ubāen-wū sé ubāen-wū a cwū pú wū. Ubāen-wū a cwū pú wū tītawé awū ú ndeye tī wū bāen unde íkī tī nyang uwae-wū. Amáa ayī si kéng tī awū a bāen unde tī si unde tī Rimam.

40Kó tī ayī si ahán, ame kú táng bāa, asití undá wūne a bāen-wū uróm cwúcwo bē, awū ú tsēn utōb siskeb. Ame kú táng bāa, irá tī m rī ne nā rū yé uwōg Kusung Rimam bá.

1 Korinti 8

1Tīne ame ú rī irá risū wúcī tī ā pū fén apxín atáng. Ā kú rī bāa, mēmē-tī nā núng ikén. Ayī si kubēntī. Amáa itso ikén tī núng yīne kú sa na unde ndub ijwē. Ikén tī kú ndeya ande siskeb si uré tī atī ú ye tétsō.

© 1995, The Bible League

2Unde tī kú táng bāa, awū nā núng ikén tímambē, unde wūne bēn-wū ayíb pāngmá tī awū kú táng bē.

3Amáa ayī si unde tī ye uré té Rimam tī Rimam kú núng wū bāa, awū nā si unde tī anáwū.

4Irá risū wúcī tī a pū fén apxín atáng. Atī núng pú tī bāa, apxín nā sité-yī unyāng bē. Atī núng pú tī ámá bāa, Rimam nā si kínjō ámām.

5Kó tī ikén tá atáng kūkō uwae apupwen tí ribén mēmē tī ande kú kú ribén na yī ú kú sa yī tsi bāa, ayī nā si Itsēkurū-bā,

6atī núng pú tī bāa, Rimam si kínjō rikāen. Awū tī si Itsē-tī. Awū tī kyāe ikén tī tá utēnse mēmē. Awū kyāe tī tī atī nā som usom-tī ikyāen-wū. Atī sité nyáng Itsēkurū kínjō ámá. Awū si Yesu Kristi. Uwae wánde ná Yesu Kristi Rimam kyāe ikén mēmē. Awū tī kú sa na tī unyāng.

7Amáa ande íkī núng-bā ikén yīne bē. Aríkī tá atáng uwae-nī tī si ande tī kú fén apxín kutē. Abā cī bāe pú bā upom apxín. Uwōg-bā, abā kú cī wúcī abā kú pwen bāa, íkī bē wúcī yī nā si aná apxín. Ikyāen yīne, kiyé tī ā kú cī itso wúcī yī, abā kú táng bāa, abā nā kú nde ikéntītíbī.

8Ande-m! Wúcī ú sa tī ka-yī uwōg Rimam bē. Kó tī ā cī, kó tī ā cī-tī bē, ayī si ikén kínjō.

9Amáa nī som usom-nī bēn-bēn tí nī núng nyinyang. Íkī bē afu ú nde kíkīn bāa, afu nā si-fu upyí ná Icwe bē, ámá ikén yī rū ka shir ande tī utōb-bā bōm-yī fengó Rimam bē rū ka nde ikéntītíbī. Ayīne nyang-yī bē.

10Afu núng ye irá wúcī ne, amáa asití unde tī núng ye-wū irá yīne bē a núng fu, afu som uwōg apxín ú kú cī wúcī tī ā pū fén apxín atáng, íkī bē ayīne ú sa na unde wū rū ka cī wúcī yī ámá, kó tī awū táng bāa, ayī nā si ikéntītíbī.

11Ī tātsó bāa, ayī itīnúngye náfu yīne sa na unde wū yá fengó Rimam tā pú wū. Ínjā-fu wūne tī bōm-wū bē, tī Yesu Kristi cwū ricwú ikyāen-wū, jwunnsī yī uwae ikéntītíbī ikyāen itīnúngye náfu.

12Asití anī a nde ahán, anī kú raen ameínjā-nī irá, ikyāen imí anī kú shir bā rū ka nde ikén tī abā núng bāa, ayī nā nyang-yī bē. Si-yī abā ámām bē, ayī si riraen uwōg Yesu Kristi ámá.

13Ikyāen yīne, aná-m, asití ame a núng bāa, wúcī tī ame kú cī ú shir ínjā-m íkī ka nde ikéntītíbī, ame tí risū-m ame ú cī-m wúcī yī cwúcwo bē. Ikyāen ná imí, ame kú shā-m tī ínjā-m íkī nā jwunnsī uwae ikéntītíbī ikyāen ná me bē.

1 Korinti 9

1Ame si-m té ríyāe tī ame ú unde ikén tī ame kú shā bē a? Ame si átōm ná Yesu Kristi. Ame núng pú m awū tí ayíb-m. Ayī si kujwó wánde-m tī ame nde tītawé anī rū bá sáng fengó Rimam.

© 1995, The Bible League

2Ame táng bāa, kó tī ande tī tsítsí a kyangté-bā ame bāa, ame nā si átōm Rimam bē, kubēntī anī ú kyangté m. Ame núng ahán ikyāen imí, anī ande tī rū uwae kínjō uwōg Itsēkurū-tī Yesu Kristi, si ande tī tātsó bāa, ame nā si átōm.

3Kiyé tī ande kú shā m tí riraen, ame kú txén unju-m bāa,

4ame sité ríyāe tī ame jwám bāa, ā nā shā na m ikén tī cī tí ikén tī ngwā ikyāen wánde-m.

5Bitrus tí átōm tī tsítsí fā tí ameínjā Itsēkurū-tī kú pū uwá-bā pūtsá ijwē-bā ka uwōg wánde-bā. Kíkīn tá atáng tī byāng kyī tī ame ú nde-m ahán ámá bē a?

6Ayī si nyáng ame tí Barnaba ámām tī anī kú táng bāa, atī nā shā itīcī tí itīngwā tī ajwó-tī a?

7Áyē uwae-nī tī fxēn bāa, sója nā kú pae aser usháen-wū tí ajwó-wū? Ré unde tī ritóm tītínī tī a cī-wū awāen itúkū tí risāen-wū bē? Ré unde tī kú shi ikén sité-wū tí ríyāe tī wū ngwā akang abyáen ná mbawén tī awū kú shi bē a?

8Irá yī tī ame rī ne si-yī irá tī kāb ná unde ámām bē. Á báe ahán ámá uwae Kutsīngkén Icwe ná Musa.

9Ā báe atáng bāa, "Nī yīr kyī-nī unju indag kiyé tī awū kú rug na nī awúm bē." Tī Rimam rī irá yīne, anī kú táng bāa, awū nā ye uré té nyáng indag ámām a?

10Ḿ m; awū rī irá yīne risū-tī. Kubēntī ā báe irá yīne ikyāen nátī. Unde tī tā awúm tí unde tī būbūnn kú nde wánde-bā tí uwaetsi bāa, abā nā ú tu kujwójáng nábā uwae risāen-bā.

11Atī tā pú tī itso ná Kusung Rimam utōb-nī. Asití atī a bá būnn ikén kpāng uwōg-nī ikyāen ijwē-tī, ayī si ikén tī kú fe ayíb a?

12Átōm tī tsítsí kú tu kujwójáng-bā uwōg-nī, atī ámá ú tu-tī bē a? Atī ú tu skeb-tī abā bē a? Kó tī ayī si ahán, atī jwám-tī anī bāa, anī nā ndeya tī bē. Atī kāen atxom sūr utōb ikyāen imí atī kú shā-tī tī atī ú si kupang tī ce tā kyī fengó ná irá tīnyang tī atī kú rī té nī risū Yesu Kristi bē.

13Anī núng pú nī bāa, uwōg abítsē-tī tī kutē, ande tī kú nde wánde kusóg Rimam kú tu wúcī-bā uwae rínyanguwae tī ande kú pū ka kusóg Rimam atáng. Ande tī kú nde wánde uwōg tī ā kú yēr wēn ikén ná Rimam atáng, abā kú tu kujwófwá-bā uwae ibyē tī ande kú sa bá na bā.

14Ayī si ahán má Itsēkurū-tī Yesu sa tsi bāa, ande tī kú rī irá Rimam té ande nā tu kujwójáng-bā uwae wánde yī tī abā kú nde.

15Kó tī ame sité ríyāe tī ame mbé ikén yīne uwōg ande ná Rimam, ame sa utōb-m tsi-m risū-yī bē. Ame kú báe-m kutsīngkén wūne ikyāen tī ame nā jwám nī kíkīn bē. Ī nyang skeb tī ame cwū tí tī ande ú nde itso ikén yīne. Ame kú shā-m tī unde íkī ā sa rū ikén yī tī ame kú ndub ijwē atáng bē!

© 1995, The Bible League

16Kó tī ame kú rī té ande irá Rimam, ame sité-m tí ikén tī ame ndub ijwē atáng bē. Ayī si kéng tī ame rī té ande irá Rimam. Asití ame a rī-m irá Rimam té ande bē, ayī si ikén tī kú nde risi uwōg-m.

17Á bāa, ame nā mām tī uwae-m nā kú nde wánde yīne, ame ú rī bāa, ā nā pae me pae. Amáa ayī si-yī ame tī myae bāa, ame nā nde yī bē. Ayī si wánde tī Rimam sa na me bāa, ame nā nde.

18Imí tí ame kú tu uwae wánde yī tī ame kú nde né? Kujwójáng-m si fengó tī ame tu ú sa irá Rimam tī tīnyang kyang kú rī té ande tī rínyanguwae. Ame kú shā-m tī unde íkī nā shā na kāng me kujwójáng-m kāng kéng uwae ná wánde yī tī ame kú nde ne bē.

19Ame si unde tī som usom tí risū-m. Ame si-m upyí unde íkī bē. Amáa ame kú sa ijwē-m tsi pāngmá upyí ande mēmē tī ame ā shir ande rū bá uwōg Yesu Kristi.

20Kiyé tī ame té Mbayahuda tá tétsō, ame som usom-m té bā pāngmá ame nā si uráe Yahuda ikyāen tī ame ú shir bā bá uwōg Yesu. Kó tī Icwe tī Rimam sa na Musa tá-yī risū-m bē, ame sa risū-m tsi pāngmá ame nā kú pūtsá Icwe yī ikyāen tī ame ú shir ande tī kú pūtsá Icwe ná Musa bá uwōg Yesu Kristi.

21Ayī si ahán ámá kiyé tī ame tá uwōg ande tī si-bā ande tī Mbayahuda bē, abā tí tá-bā imbyí Icwe tī Rimam sa na Musa bē, ame som usom-m pāngmá anábā ikyāen tī ame nā ú shir bā rū bá uwōg Yesu. Ayī si-yī tī ame nā kú sáe rū icwe Rimam bē.

22Kiyé tī ame tá uwōg ande tī kú tsi-bā tí ribōm fengó Rimam bē, ame kú tātsó bā bāa, ame té bā nā pāng átsō, ikyāen tī ame ú shir bā rū bá uwōg Yesu. Kó usom tí som unde a si rímāng pátág, ame cwé bāa, ame nā ú som ahán ámá, ikyāen tī ame nā shir pū kāng ande íkī uwae-bā rū bá fengó Rimam.

23Ame kú nde ikén yīne mēmē ikyāen ná irá tī tīnyang ná Yesu Kristi ikyāen tī ame nā tu itīnyang tī tá uwae atáng.

24Kiyé tī ande a kú pām isháen ná inyae tī tēr, ande yāng akwēn kú tēr nyae, amáa nyáng unde kínjō ámām tī kú tu rínyanguwae tī ā kú sa na unde tī tēr sa uwé. Ayī si ahán má, nī tēr inyae tī ribōm-nī tí nī sa uwé ikyāen tī nī bá tu rínyanguwae yī.

25Kó unde tītínī tī kú myae bāa, awū nā ú sáng inyae tī tēr té aríkī awū kú ye sú ijwē-wū tíng tíng tī wū tu ribōm ijwē. Awū kú nde ahán ikyāen tī awū tu rínyanguwae. Rínyanguwae wū si-yī ikén tī tsikunn yī kunn bē. Amáa rínyanguwae tī atī sa uwae tsi atáng tī atī mbé si ikén tī tsi kukunn.

26Ikyāen ná yīne, uwae inyae tī tēr tī aná-m ame pū ayíb cwū tsá ikén tī ā sa tsi uwé-m akwēn ú tēr kú rū yīnn yī atáng. Uwae wánde-m ame si pāngmá unde tī kú mām ikwáb tí ibēn ayíb tí kú ye urwán-wū sī ribén.

27Ame cwé pú me tí ijwē-m wūne nā sáng uwae rikāen tī tsotso. Ikyāen tī ame nā sa wū náe risū ribén té m. Ame kú nde yīne ikyāen tī ame si unde tī kú tsag irá Rimam té ande nā ú jwunnsī-m yī fengó Rimam bē.

© 1995, The Bible League

1 Korinti 10

1Ameínjā-m ame kú shā tī anī nā tángsom té irá tī tu abítsē-tī kiyé tī Musa pū bā rū kú yé uwae utēn tī Masar. Rimam sa kúbyī tá uwé kú tātsó bā fengó ú tae bā tae kú rū ú sa bā yen uyínn tī byāen tí afxen.

2Tī abā tá uwae kúbyī wūne, tí uwae uyínn wūne, ayī si batísma nábā. Ayī tātsó bāa, abā nā kāfe ande tī pūtsá Musa.

3Kiyé íkī cwúcwo, mēmē-bā cī wúcī tī Rimam tōm sī apupwen bá.

4Mēmē-bā ngwā ámbyī tī Rimam sa na bā. Ayī ámbyī tī abā ngwā ne, ayī rū yé ijwē kutxom tī fur ayíb tī té bā kú kyang ikyin tétsō. Kutxom wū si Yesu Kristi tí risū-wū.

5Kó tī Rimam nde tīnyang na abítsē-tī, ande yāng akwēn uwae-bā nde ikén tī nyang-yī uwae Rimam bē. Ikyāen yīne abā cwū, akōm-bā shag uwae kutúr.

6Irá tī tu abítsē-tī tī kutē mēmē si ikén tī kwén uwōg-tī. Irá yīne mēmē kú fwā tī kusen bāa, atī nā sa uwae tsi-tī risū ikéntītíbī pāngmá tī abítsē-tī nde tī kutē bē.

7Aríkī uwae-bā kú fén apxín, pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Ande bā som ú cī ukwāb ú ngwā ikén ú nwúnn ritsen kú se ise yī uwae irá apxín." Nī fén-nī apxín pāngmá tī abā nde bē.

8Aríkī uwae-bā sa rimēnn ijwē-bā nde ísór atáng, ámá ande kumbúb rikōm asū itā cwū bur tí usir kínjō. Ikyāen yīne, tī sa rimēnn ijwē-tī nde-tī ísór atáng pāngmá tī abā nde bē.

9Aríkī uwae-bā myae Rimam myae, ámá Rimam sa na ikéntíbī bá pye wēn tág bā mēmē. Atī ā myae-tī Rimam myae bē.

10Aríkī uwae-bā pwen unju, ámá Rimam tōm átōm-wū ná itīcwū bá wēnji tág bā. Atī ā pwen-tī unju bē.

11Abítsē-tī tu rikāen yīne mēmē ikyāen tī ande nā kwén irá risū-yī. Ā báe irá yīne mēmē ikyāen tī ayī nā fwā tī kusen, atī ande tī som uwae kiyé tī itībá ná Yesu Kristi kyang kú yáen pú yī.

12Ikyāen ná yīne, unde tī kú kāb bāa, awū nā tsi tíng tíng, awū ā núng-wū nyinyang bē, awū ú kāen sī.

13Mēmē itīmyae ná Shetann tī kú bá uwōg-fu, táng-fu bāa, ayī nā kú bá nyáng uwōg-fu ámām bē. Shetann kú myae unde tītínī. Rimam ú kāfe isim tā-wū ande-wū bē. Awū ú cwé-wū tí Shetann nā myae fu yāfe uwōg tī ribōm-fu tsi atáng bē. Kiyé tī Shetann a kú shā tī awū myae fu myae, Rimam ú ndeya fu tī afu ā tsi tí ribōm ikyāen tī Shetann ā cī-wū riká risū-fu bē.

14Né ikén tī nde ame kú jwám nī ameínjā-m tí ayíb ricwú-m, anī fén-nī apxín ámá bē.

15Anī si ande tī bēn pú nī ayíb. Anī kāb irá yī tī ame kú rī risū-nī ne bāa, ayī si kubēntī bárā.

© 1995, The Bible League

16Kiyé tī atī kú funn kú tángsom té itīcwū ná Itsēkurū-tī Yesu, atī kú nde fxāefā na Rimam ikyāen kíticwáe ná ámbyī tī atī ú ngwā. Ámbyī yīne tātsó bāa, atī nā ren uré tí Kristi ikyāen ná anyīng náwū.

17Kó tī atī ande tī kú cī burédi yī kō pú tī, kubyī burédi si kínjō rikāen. Ayīne tātsó bāa, atī si kínjō.

18Nī tángsom té ikén tī abítsē-tī ande tī Isréla kú nde ámá. Uwōg nábā, asití unde a kūb ibyē tī ā sa na Rimam, unde wū té Rimam ren tétsō.

19Íkī bē unde íkī ú rī bāa, irá yīne tātsó bāa, ame nā cwé bāa, apxín kó wúcī tī ā kú pū fén apxín atáng nā si kíkīn.

20Ame kú rī-m ahán bē. Imbyí irá-m tá re. Kiyé tī ande tī apxín kú yēr wēn ikén-bā ayī, ī si apxín tī abā kú fén, si-yī Rimam bē. Ame cwé-m tī anī nā té apxín nā ren tétsō bē.

21Ayī ú nde fob-yī tī anī ngwā ikén uwae kíticwáe ná Itsēkurū-tī Yesu ú kāfe rū ka ngwā uwae aná kusung tītíbī bē. Ayī nde fob-yī tī unde a cī wúcī ná Itsēkurū-tī ú kāfe bá cī wúcī apxín bē.

22Ayī nyang-yī tī atī nde ikén tī ú shir rináe Rimam bá risū-tī bē. Atī skeb Rimam tí ribōm a?

23Unde íkī uwae-nī ú rī bāa, "Ā byāng kyī-bā ame kíkīn bē." Ame cwé pú m. Amáa ayī si-yī ikén mēmē tī ú ndeya unde bē. Anī kú rī bāa, anī nā sité ríyāe tī nī ú nde ikén mēmē. Èēn, amáa ayī si-yī ikén mēmē tī ú sa na unde tsi tī ribōm uwae fengó Rimam bē.

24Ame kú jwám nī bāa, unde tītínī ā nde ikén tī ú nyang uwae ande tī tsítsí, si-yī ikén tī ú nyang uwae-wū ámām bē.

25Nī kāb-nī uwae tītawé anī kūb ibyē tī ā kú jāeb cī uwae ritúg bē. Ī si-yī ikéntītíbī bē.

26Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, utēnse tí ikén tī tá uwae-wū mēmē nā si aná Rimam.

27Asití unde tī si-wū unde ná Yesu bē a yáe unde íkī uwae-nī bāa, awū nā rū ka cī wúcī té wū, ámá awū a cwé ú rū ka atáng, awū ā kāb-wū uwae tawé tī wū cī wúcī tī ā pū tsi uwé-wū bē.

28Amáa asití unde íkī a rī té fu bāa, "Ā fén apxín tí wúcī yīne," cī-fu wúcī yī cwúcwo bē ikyāen unde wū tī rī irá yīne té fu; ī si-yī ikyāen risū-fu bē, amáa ī si ikyāen unde wūne.

29Afu ú cī-fu wúcī bē ikyāen irá tī kāb ná unde wūne, ī si-yī ikyāen irá tī kāb náfu bē. Íkī bē unde íkī ú rang bāa, "Ā kyang rímāng ú pwen m unde tī som usom tí risū-m pwen rikwén ikyāen ná irá tī kāb ná unde íkī?

30Asití ame a sa wúcī yī ú nde fxāefā atáng ná Rimam, imí tī nde né unde íkī ú rū bá núng me tí iriraen?”

© 1995, The Bible League

31Ikén mēmē tī afu kú nde, kó yī a si ikén tī afu kú cī kó ikén tī afu kú ngwā, nde ikén ayī yī fengó tī ú sa kūkō na Rimam.

32Nde-fu kíkīn tī ú ndembéb utōb ná unde íkī bē, kó awū a si uráe Yahuda kó uráe Helene kó unde tí pūtsá Yesu Kristi.

33Aná-m, ame kú kwáb tī ame nde ikén tī kú nyang uwae ande uwae ikén tī ame kú nde mēmē, si-yī tī ame nā ndeya risū-m ámām bē. Ame sa uwae tsi risū ikén tī ú ndeya ande yāng akwēn, ikyāen tī ame nā shir bā rū bá tu itīnwángrū uwōg Rimam.

1 Korinti 11

1Nī pūtsá kufxen-m pāngmá tī ame kú pūtsá kufxen ná Yesu Kristi.

2Ame kú tēb nī ikyāen tī anī kú tángsom tí irá-m kó kiyé tītínī ú kú pūtsá ikén tī kwén tī ame sa na anī kujwó.

3Amáa ame kú shā tī anī nā núng ye bāa, uwae usom tí som nátī ande tī Rimam, Yesu Kristi nā náe ukwe risū uróm, uróm ámá tá risū uwá-wū, Rimam má skeb tág mēmē ú tá risū Kristi.

4Ikyāen yīne uróm tītínī tī a sáng kusóg Rimam ú kú jwám Rimam kó wū a kú nyāe iskin irá Rimam, asití awū a bur kibur, awū kú nda-wū Kristi rūrōb bē.

5Ámá undá tī a sáng kusóg Rimam ú kú jwám Rimam, kó wū a kú rī té ande irá tī Rimam tātsó wū, awū a yīr kyī-wū risū-wū bē, undá wūne kú ko sī rūrōb ná ubāen-wū. Awū tí undá tī kú pwén risū-wū pwén pāng átsō.

6Undá tī a kú cwé-wū tī wū yīr kyī-wū risū-wū bē, wū ā pwén risū-wū pwén. Ámá atī núng bāa, ayī nā si ikén tī kú wáe rúkwāe tī undá a pwén ikyínn-wū pwén. Ikyāen yīne, ayī nyang skeb tī undá ā yīr kyī risū-wū kyī tí kútúpwá.

7Ayī nyang-yī tī uróm ā bur kyī risū-wū kyī bē, ikyāen imí awū si ikén tī Rimam kyāe rū ijwē-wū. Uróm kú tsó riyinn ná Rimam. Undá má si riyinn ná ubāen-wū.

8Rimam kyāe uróm rū yé-wū rimēnn undá bē, amáa undá rū yé uwōg ná uróm.

9Rimam kyāe-wū uróm ikyāen ná undá bē, amáa awū kyāe undá ikyāen ná uróm.

10Ikyāen ná yīne tí ikyāen ná átōm Rimam tī apupwen, ayī nyang tī undá ā bur kyī risū-wū tí kútúpwá tī wū tātsó bāa, ubāen-wū nā tá risū-wū.

11Ámá uwae usom tí som-tī fengó Yesu Kristi, ikén tī kantā uróm tí undá tá-yī bē. Uróm ú rī-wū bāa, awū nā ú som usom tí risū-wū bē, undá má ú rī-wū ahán bē.

12Kó tī Rimam kyāe undá rū yé rimēnn uróm, ī si undá tī kú mbae uróm. Atī tángsom ámá bāa, Rimam tī mām ikén mēmē.

13Anánī, anī núng rímāng? Ayī nyang tī undá ú jwám Rimam tí risū-wū ukáen ú yīr-wū kútúpwá risū-wū bē a?

© 1995, The Bible League

14Aná-m, ame núng ye pú m uwae ikén tī Rimam kyāe utēnse ne bāa, uróm tī a yá ikyínn risū-wū tā tī rikób kú shir rúkwāe tī wáe na ijwē-wū.

15Amáa ayī si ikén tī tīnyang uwōg undá tī ú yá ikyínn-wū tā tí rikób-yī. Ikyāen imí, Rimam sa na undá ikyínn tī rikób tī wū ā bur kyī risū-wū atáng.

16Asití unde íkī a shaen-wū irá tī m rī ne, awū ā núng nyinyang bāa, uwōg nátī fengó íkī tá-yī bē, nyáng awūne ámām. Ande ná Yesu kó akā pátág kú pūtsá si icwe wūne ámá.

17Irá íkī tá kyī atáng tī ame ú fwā nī kusen risū-yī. Ame kú tēb-m anī bē, ikyāen imí itīfunn nánī tī anī kú funn kusóg Rimam pāng-yī atáng bē. Ikén tī anī kú nde atáng si tītíbī, ī si-yī ikén tī tīnyang bē.

18Tī kucang tsi, ame fxēn bāa, uwae itīfunn-nī tī anī kú funn kusóg Rimam, anī ufxaen kantā kumbúb kumbúb ú kú fxaen ufxaen tétsō. Ame kú táng bāa, itīkantā-nī tí ishaen tí shaen-nī nā si kubēntī.

19Ayī ú si kéng ahán ikyāen tī itīkantā-nī ú nda ande ú núng ye ande tī kú pūtsá Yesu Kristi tí utōb kínjō uwae-nī.

20Kiyé tī anī a funn tí uwōg kínjō, ayī si pāngmá anī funn-nī tī nī cī wúcī tī nī tángsom tí Itsēkurū-tī Yesu Kristi bē.

21Ikyāen imí anī kú som jí-nī átsō tī anī cī wúcī yī tétsō bē. Anī kú cī kō usam usam, aríkī kú jwúb irá rimenn, aríkī ámá kú ngwā ú kú shísháen.

22Imí tī nde, anī kú nde ikén tī kú wáe rúkwāe yīne? Anī sité-nī anunn tī anī ú cī wúcī atáng bē a? Anī kú shā skeb tī anī ú sáe rū ande ná Rimam ú sa rúkwāe na ande tī rikāen kó? Anī kú kāb bāa, ame nā ú rī bāa imí risū yī? Anī kú kāb bāa, ame nā ú tēb nī tēb a? Iyéē, ame ú tēb-m anī bē.

23Irá tī ame kwén na nī rū uwōg Rimam bá. Awū tātsó m bāa, utítáng wū tī ā sa Itsēkurū-tī Yesu jāeb cī, tí uwé-yī awū sa kubyī burédi

24ú nde fxāefā na Rimam ú nyāngtā burédi wū ú rī bāa, "Awūne si ijwē-m, awū si ikyāen nánī. Ikén tī ame kú nde ne, anī nde kób ahán ikyāen tī anī ā kú tángsom té me atáng."

25Awū nde ahán ámá tí kíticwáe ámbyī, isim tī ā cī mām pú bā wúcī. Awū yera wū fā kujwó ú rī bāa, "Kíticwáe ámbyī wūne kú tātsó unju tīyēr tīshé tī Rimam kú yēr té nī. Anyīng ná-m tī si ikén tī ú tsó bāa irá-wū si kubēntī. Kó kiyé tītínī tī anī ā kú ngwā ámbyī wūne, nī nde pāngmá tī ame kú nde ne, tī nī tángsom té m." (Itsēkurū-tī Yesu tī rī irá yīne.)

26Né ikén tī nde, sa tí kiyé wūne rū fé yī usir tī Itsēkurū-tī Yesu ú kāfe bá, kó kiyé tītínī tī anī a kú cī burédi wūne ú kú ngwā ámbyī wūne, anī kú tātsó ande bāa, Itsēkurū-tī Yesu Kristi cwū ricwú ikyāen-tī.

© 1995, The Bible League

27Ikyāen ná yīne unde tītínī tī ā cī wúcī ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ú kyāe nyang-wū utōb-wū bē, unde wūne kú shir rikwén ná Rimam rū bá risū-wū.

28Ikyāen ná yīne, unde tītínī tī ā rī bāa, awū nā ú cī burédi ná Itsēkurū-tī Yesu tí awū nā ú ngwā ámbyī tī anáwū, awū ā myae risū-wū tawé awū ā cī.

29Unde tī a kú cī burédi yīne ú kú ngwā ámbyī yīne ú núng ye-wū tí burédi yī si ijwē ná Yesu bē, ámbyī yī ámá nā si anyīng Yesu bē, unde wūne shir rikwén Rimam rū kú bá risū-wū.

30Né ikén tī nde aríkī uwae-nī kú náe kō kicáeb ú si-bā tí ribōm bē, aríkī má cwū pú bā.

31Á bāa, atī nā kú myae risū-tī tītawé atī kú cī wúcī ná Itsēkurū tī Yesu, rikwén Rimam ú bá-yī risū-tī bē.

32Amáa Itsēkurū-tī kú tātsó tī riraen-tī ú kú byīnn tī kimbáb ikyāen tī uwae usir rikwén, awū kú shā-wū tī awū ú pwen tī rikwén tīcwū ren fā té ande tī utēnse bē.

33Ikyāen ná yīne, ameínjā-m, kiyé tī anī a rū bá funn tétsō tī anī cī wúcī ná Itsēkurū-tī Yesu, nī som jí átsō sé nī a byír tág pú nī tītawé.

34Asití unde a kú fxēn tí rimenn, awū ā cī wúcī tí uwae kununn tītawé awū a rū bá kusóg Rimam, ikyāen tī uwae itīfunn-nī, anī ā ndembéb-nī Itsēkurū-tī utōb bē. Ame a rū bá pú m atáng tītawé atī ú rī tág irá tī tsítsí.

1 Korinti 12

1Ameínjā, ame kú shā tī anī núng nyang bēnbēn irá risū rínyanguwae tī Kusung Rimam tī Sāen Kyag kú nda ande. Ame kú shā-m tī nī som kufub uwae irá yīne bē.

2Anī núng pú nī bāa, kutē kiyé tī anī pūtsá-nī irá ná Yesu kéka bē, anī jwe byīnn ú kú pūtsá apxín, ikén tī sité-yī unyāng bē.

3Tīnine ame kú shā tī nī ā núng ye bāa, asití ayī a si Kusung Rimam tī Sāen Kyag tī tá utōb unde, unde wū ú rīmbéb-wū Yesu bē. Cwúcwo, unde íkī ú rī fob-wū bāa, Yesu nā si Itsēkurū-wū bē, sé Kusung Rimam a tātsó pú awū.

4Ikén tá atáng tī tsotso tī Kusung tī Sāen Kyag kú nda ande kú nde; ī si Kusung Rimam kínjō rikāen tī kú nda mēmē ikén yīne.

5Wánde munnáe tī tsotso tī ande kú nde ikyāen ná Rimam, ī si nyáng Itsēkurū-tī kínjō-wū tī ā kú nde na wū wánde yī.

6Fengó tī ande kú nde wánde txí txí txí, amáa ī sisí Rimam kínjō rikāen tī kú sa na ande kūkō tītawé abā kú nde wánde yī.

7Kusung tī Sāen Kyag kú tsó ijwē-wū uwae utōb unde tītínī uwae fengó txí txí ikyāen itīndeya ande mēmē.

© 1995, The Bible League

8Yī kujwó wánde ná Kusung-wū kínjō, Rimam kú sa na unde íkī rī irá ná ibēn ayíb, amáa aná unde íkī, awū kú sa na wū rī tsó irá tī jijang tī awū tātsó wū.

9Ayī si tī fengó ná Kusung-wū kínjō, né awū kú sa na ande íkī sa uwae tsi uwōg Yesu ú kú sa na unde íkī kūkō tī awū nā nwángrū ande tī náe kicáeb.

10Awū kú sa na ande íkī kūkō tī ā nde wánde tī fur ayíb ú kú sa na aríkī kūkō tī ā rī irá tī Rimam tātsó bā; aríkī má Kusung kú tātsó bā tī abā nā núng ye ikén tī rū uwōg Kusung Rimam bá tí ikén tī rū-yī uwōg Rimam bá bē. Aríkī má, awū kú sa na bā kūkō tī ā rī irá tí unju íkī tī ā kwén jí-bā yī usir íkī bē. Aríkī má awū kú tātsó bā fengó tī ā rī tág umbyí irá yī tī abāne kú rī.

11Kusung tī Sāen Kyag si kínjō ámām, amáa awū kú sa na ande ná Rimam nde wánde txí txí, tí fengó tītínī tī nyang uwae-wū.

12Anī núng pú nī bāa, ijwē unde sité akyāeb txí txí, amáa ijwē awū si kínjō. Mēmē akyāeb yī tī txí txí ne a ren tétsō tītawé ijwē unde ú ren tág. Ayī si ahán ámá tí Yesu Kristi.

13Mēmē-tī Mbayahuda, tí ande tī si-bā Mbayahuda bē, apyí tí ande tī si-bā apyí bē, atī kāfe pú tī ijwē kínjō, ikyāen imí ā nde na tī batísma uwae kūkō ná Kusung Rimam kínjō-wū. Ayī si awū Kusung Rimam kínjō-wū tī ā sa sáng mēmē-tī utōb.

14Ijwē nátī ande si-wū nyáng kutsínn kínjō ámām bē, amáa awū kantā txí txí.

15Asití kufxen a rī-wū bāa, "Ame si-m kujwó bē, ikyāen yīne ame fā-m rimēnn bē," irá tī awū rī ne byāng kyī-yī tī awū si ikyāeb rimēnn bē.

16Cwúcwo asití kutóng a rī bāa, "Ame si-m riyíb bē, ikén tī ren ame té rimēnn ijwē tī tsítsí si imí?" irá-wū ayīne ú byāng kyī-wū tī awū si ikyāeb ná rimēnn bē.

17Á bāa, rimēnn unde mēmē nā si nyáng riyíb ámām, unde ú fxēn irá rímāng? Cwúcwo á bāa, rimēnn unde nā si nyáng kutóng ámām, unde ú fxēn akong ikén rímāng?

18Amáa Rimam kyāe ikén tī tá rimēnn unde mēmē pāngmá tī awū kú shā.

19Á bāa, rimēnn unde nā si nyáng ikyāeb kínjō ámām, awū ú si-wū ijwē cwúcwo bē.

20Akyāeb rimēnn unde munnáe munnáe, kutsínn si kínjō.

21Ikyāen ná yīne, riyíb ú rī té-wū kujwó bāa, "Ame tá-m tí irá íkī té fu bē!" Risū má ú rī té-wū kufxen bāa, "Aná-m ame kú shā-m afu bē!"

22Iyéē, ikyāeb rimēnn tī atī kú kāb bāa, ayī nā nam, atī yá yī tá fob-tī bē.

23Cwúcwo ikyāeb tī atī kú kāb bāa, wánde-yī nā kō-yī bē, si ayī tī atī kú nda yī kūkō siskeb. Akyāeb tī atī kú táng bāa, ayī nā nyang-yī tī unde nā ú pū ayíb sáe atáng bē, si ayī tī atī tam yī nyinyang,

© 1995, The Bible League

24amáa ikyāeb rimēnn tī atī kú táng bāa, ayī nyang siskeb, atī kú yá yī tā ahán ámām. Rimam kyāe ijwē unde tí ibēn ayíb ú sa wánde tīyāng na ikyāeb tī atī kú táng bāa, ayī nā sité-yī tí rūrōb bē.

25Ikyāen ná yīne, rimēnn unde kantā-wū tā bē, amáa akyāeb rimēnn-yī mēmē kú ndeya átsō.

26Asití ikyāeb rimēnn íkī a kúcícáeb, akyāeb tī tsítsí ú kú fxēn kicáeb yī ámá. Asití ā tēb ikyāeb íkī, ikyāeb tī tsítsí kú tsēn utōb ámá.

27Anī si ijwē ná Kristi; kó unde tītínī uwae-nī si ikyāeb rimēnn náwū.

28Uwae ande ná Yesu Kristi, Rimam sa na kó unde tītínī kujwó wánde-wū. Awū tsáb aríkī tī abā nā si átōm ná Yesu Kristi; aríkī si ande tī kú rī irá tī awū kú tātsó bā; tī itā si ande tī kú kwén ikén. Isim yīne, awū sa na ande íkī kú nde ikén tī kú fur ayíb ú sa na ande íkī kūkō tī abā ā kú nwángrū ande tī náe kicáeb. Awū tsáb ande tī kú ndeya ande tī rikāen, tí ande tī núng fengó tī ā kú ye sú ande, tí ande tī kú rī irá tí unju txí txí tī Kusung tī Sāen Kyag sa na bā rī.

29Ande mēmē si-bā átōm bē. Ī si-yī ande mēmē tī Rimam kú tsó bā irá tī ā rī bē. Ande mēmē si-bā ande tī kú kwén ikén bē. Ī si-yī ande mēmē tī sité kūkō tī kú nde ikén tī fur ayíb bē.

30Rimam kan na ande wánde munnáe munnáe tī tsotso; aríkī sité kūkō tī ā nwángrū ande tī acáeb, aríkī kú rī irá tí unju tī Kusung Rimam nda bā rī, aríkī kú rī tsó umbyí irá-yī pāenine.

31Uwae ikén tī Kusung Rimam kú nda ne, nī sa utōb-nī tsi skeb risū ayī tī sité rūrōb siskeb. Tīnine ame kú shā tī ame tātsó nī fengó tī nyang siskeb mēmē pátág.

1 Korinti 13

1Asití ame a rī tu tág unju ande tī utēnse mēmē kó aná átōm Rimam tī apupwen, amáa ame a sité-m uré bē, irá-m ayī si ukáen, ayī pāngmá kúbúbóng kó kyangkón tī kú rī nyáng irá ámām.

2Kó ame a sité kūkō uwōg Rimam tī ame nā rī tsó irá tī kitam tī awū kú tātsó m, kó ame a núng tág ikén mēmē ú núng ye imbyí irá tī titam mēmē, kó uwae kínjō-m ā pāng pú yī tī ame mbúb rikwen nwúnn uwōg tī awū tsi atáng, asití ame a sité-m uré bē, ame si ukáen.

3Kó asití ame a pū ikén tī ame sité mēmē kan na ande, kó ame a sa ijwē-m na ande bāa, ā nā ten mbúb, amáa ame a sité-m uré bē, ayī ú ndeya-yī ame bē.

4Asití unde a sité uré, awū kú ye utōb té ande. Awū kú tsínn-wū kitsínn bē ú kú ndub-wū ijwē bē. Awū kú tēb-wū risū-wū bē.

5Unde tī sité uré kú nde-wū ikén tī unghāe bē. Awū kú shā-wū nyáng ikén ná risū-wū ámām bē. Awū kú tsó-wū rinae fífé bē.

© 1995, The Bible League

6Unde a sité uré, awū kú tsēn-wū utōb kiyé tī ande nde ikéntītíbī bē, amáa awū kú tsēn utōb té wánde tī kubēntī tī ande kú nde.

7Unde a sité uré, awū tsi kunn tī kú yá tā na ande tī raen wū irá ú kú rū kubēntī uwōg-bā kó kiyé tītínī ú kú kāen kutxom sur utōb uwae rikāen tī tu wū mēmē ú kú num-wū num ámá bē.

8Uré kú mām-wū mām ámá bē. Ikén tī tsítsí mēmē ú yā fife. Kiyé kú bá tī ande ú rī-bā irá tī jijang tī Rimam tātsó cwúcwo bē. Kiyé kú bá tī ande ú rī-bā itso unju txí txí tī ā fxēn jí-bā ayī kéka bē cwúcwo bē. Irá tī núng ande ú bá wur rūrū.

9Uwae kiyé wūne irá tī atī núng si rípye irá tī Kusung Rimam kú tsó ande tī abā nā rī té ande, ayī ámá si rípye.

10Amáa usir wū tī Rimam ú kúmunn tág ikén mēmē, ayī ikén tī si rípye ú yag tā.

11Kiyé tī ame si umbae tī tínyīng tí atáng irá tī kāb-m si aná umbae kitínyīng. Ame myae irá pāngmá tī umbae kitínyīng kú myae anáwū. Amáa isim tī ame sēr bēn pú m tīne, ame kú nde-m ikén anyīsū tínyīng cwúcwo bē.

12Uwae kiyé wūne, ikén tī atī kú sáe si pāngmá kusung unde tī unde wū kú sáe uwae ikén tī sáe ayíb. Amáa uwé iké atī ú rū bá sáe mēmē ikén yī ayíb tí ayíb. Ikén tī ame núng uwae kiyé wūne si rípye, amáa ayī ú bá kúmunn uwé iké. Ame ú núng ye tág ikén pāngmá tī Rimam núng ye irá tī kāb-m mēmē.

13Ikén itā tá atáng tī ú tsi kukunn. Ayī si uwae kínjō, tí uwae tí tsi, tí uré. Uwae ikén itā ne, ikén tī kō siskeb uwae-yī si uré.

1 Korinti 14

1Ikyāen ná yīne, nī kwáb tī nī ye kāng uré té ande. Nī sa utōb tsi risū rínyanguwae mēmē tī Kusung Rimam kú sa na ande. Nī sa utōb tsi skeb risū itīyā iskin irá Rimam.

2Unde tī kú rī irá tí unju tī awū kwén jí-wū ayī usir íkī bē, awū kú rī irá yī té Rimam, si-yī ande bē, ikyāen imí ande núng-bā imbyí irá-wū ayī bē. Ayī si irá tī rurong ná Rimam tī awū kú rī tsó té ande uwae kūkō ná Kusung Rimam.

3Amáa unde tī kú rī tsó irá tī Rimam tātsó wū kú rī irá té ande. Awū kú shā tī awū ú ndeya ande ú kú rī bōm bā ijwē.

4Unde tī kú rī irá tí unju tī Kusung Rimam sa na wū kú ndeya nyáng ijwē-wū ámām, amáa unde tī kú rī té ande irá tī Rimam tātsó wū, awū kú ndeya ande ná Yesu mēmē.

5Á bāa, mēmē-nī nā kú rī irá tí unju tī ā fxēn jí-bā yī bē, ayī ú nyang uwae-m. Amáa á bāa, anī nā tu kūkō tī nī rī tsó irá tī kitam ná Rimam ayī nyang skeb. Ikyāen imí, unde tī kú rī irá tī Kusung tī Sāen Kyag kú tsó wū skeb pú wū unde tī kú rī irá unju tī Kusung Rimam sa na wū, sé asití unde a rī tán na ande imbyí irá-wū ayī. Awū a nde ayīne tītawé awū kú ndeya ande ná Rimam mēmē.

© 1995, The Bible League

6Ameínjā-m, asití ame a rū bá uwōg-nī ú rū bá rī unju tī anī kú fkēn-nī bē, ayī ú ndeya nī a? Ayī ú ndeya-yī anī bē. Sé ame a rī tātsó pú m anī irá íkī tīshé tī Rimam tātsó m, kó sé tī ame a kwén na nī irá íkī tī anī núng ye-nī kéka bē.

7Nī núng kufa tí ikōb tī sité-yī unyāng bē, amáa asití yī a rī irá tsō-yī ritsen bē, ande ú nde rímāng ú fxēn ye afxenjwín ná akyáng-yī tī ā kú yāng atáng?

8Asití unde tī kú kūnn kutúmū a kūnn-wū nyinyang bē, ande ú núng-bā tī riká rū kú bá bē.

9Ayī si ahán má uwōg nánī. Asití unde a kú rī irá té ande tí unju tī ā fxēn-bā yī bē, ande ú núng ye-bā imbyí irá-wū ayī bē. Irá tī awū rī mēmē ú pāngmá ufunn tī kú kae ámām.

10Unju utēn munnáe munnáe utēnse amáa mēmē-yī sité imbyí-yī.

11Amáa ame a kú fxēn-m unju unde bē, unde wū si rikyen uwōg-m, ame má si rikyen uwōg-wū.

12Ikyāen ná yīne, tī anī kú shā tī nī ú tu rínyanguwae ná Kusung Rimam, anī sa uwae tsi siskeb risū ayī rínyanguwae tī ú sa na ande tsi tí ribōm uwae fengó Rimam.

13Unde íkī a kú rī unju tī ande tī tsítsí kú fxēn-bā yī bē, awū ā jwám Rimam tī Rimam ā ndeya wū tī wū rī tsó imbyí irá yī té ande.

14Ikyāen imí, asití ame a kú jwám Kusung Rimam tí unju tī ande kú fxēn-bā yī bē kusung-m kú jwám Rimam kubēntī amáa utōb-m tá-yī atáng bē.

15Ame kú nde rímāng tírī? Ikén tí ame ú nde tá-yī bē. Kiyé tī ame a kú jwám Rimam, ame ú jwám wū tí utōb-m tí irá tī kāb-m mēmē. Kiyé tī ame a kú tēb rinyí Rimam tí akyáng, ame ú yāng yī tí utōb-m, amáa ame ú yāng yī tí irá tī kāb-m ámá.

16Á bāa, ayī ná si-yī ahán bē, asití anī a kú nde fxāefā na Rimam tí unju tī ande kú fxēn-bā bē, unde tī núng-wū irá yīne bē ú kyang rímāng ú cwé irá tī jwám-nī bāa, ayī nā si ahán? Awū sité-wū fengó tī awū ú núng ye imbyí irá yī tī anī kú rī bē.

17Íkī bē fxāefā tī anī kú nde na Rimam nyang tímambē, amáa irá tī jwám-nī ayī ú ndeya-yī unde tī té nī tá tétsō atáng bē, kó tī kíyib.

18Ame fxāefā tí Rimam ikyāen tī ame kú rī unju tī ame kwén jí-m ayī bē skeb pú m mēmē-nī.

19Amáa kó tī ayī si ahán, ame a tá uwōg tī ande Rimam funn atáng, ī nyang skeb tī ame rī irá itsóng tí unju tī ande kú fxēn ikyāen tī abā kwén ikén atáng tí tī ame rī irá kumbúb rijwēr tí unju tī ande fxēn jí-bā ayī usir íkī bē.

20Ame kú jwám nī, ameínjā, nī kāb-nī irá pāngmá anyīsū tínyīng bē. Ayī a si irá ikéntītíbī tī tí nde, nī kwáb tī nī si pāngmá umbae ibyāen. Amáa yī a si irá tī myae, nī kwáb tī nī myae irá pāngmá ande ndufū.

© 1995, The Bible League

21Rimam rī uwae Kutsīngkén-wū bāa: "Ame ú rī irá té ande-m, Rimam tī rī, ame ú rī irá té bā tí unju ande tī rikyen, ame ú tōm ande tī ise bá rī irá té bā tí unju tī abā fxēn-bā bē. Amáa ande-m ú nā-bā atóng tī abā ú fxēn m bē."

22Ayīne kú tātsó tī bāa, kiyé tī unde a rī irá tí unju íkī tī awū kwén jí-wū bē, ayī si ikén tī kú tātsó ande tī rū-bā uwae kínjō bē. Ayī kú tātsó bā bāa, Rimam tī nā kú rī irá té unde wū. Ayī si-yī ikyāen ná ande tī rū pú bā uwae kínjō bē. Kiyé tī unde a rī tsó irá tī jijang ná Rimam, irá tī awū kú rī si ikyāen ande tī rū uwae kínjō, ī si-yī ikyāen ná ande tī ise bē.

23Kiyé tī anī ande ná Yesu a funn kú jwám Rimam, nī rī irá tí unju tī ande kú fxēn yī. Anī a nde-nī ahán bē, asití ande tī ise tí ande tī rū-bā uwae kínjō bē a rū bá sáng atáng, abā ú táng bāa, anī nā kú nde kuskwáb.

24Amáa asití ande ná Yesu mēmē a kú tsō irá tī kitam ná Rimam, unde tī ise kó unde tī rū-wū uwae kínjō bē ā sáng bá kitángpwā-bā, awū ú núng ye ikéntītíbī-wū ikyāen imí awū fxēn pú wū irá yī tī abā rī. Ā ú pwen wū rikwén risū irá tī awū fxēn.

25Irá yī ú sa na irá tīkāb-wū tī kufub kucang ú mbubtā, ámá awū ú bá kú ribén na Rimam ú nda wū rūrōb ú rī tsó tí unju-wū bāa, "Kubēntī, Rimam té nī tá té átsō iké."

26Atī ú rī bāa imí tírī, ameínjā? Kiyé tī anī a funn té átsō ú kú jwám Rimam, unde íkī ā yāng kukyáng, unde íkī ā kwén na ande ikén, unde íkī ā rī tsó irá tī jijang ná Rimam, unde íkī ā rī unju tī Kusung Rimam sa na wū, unde íkī má ā rī tsó imbyí irá yī té ande. Nī nde ikén mēmē uwae fengó tī ú ndeya ande uwae fengó ná Rimam.

27Asití ande íkī a sité irá tī rī tí unju tī Kusung Rimam sa na bā, nī cwé ná ande ifaen ámām, kó asití abā a kūkō, ande itā. Abā ā rī-bā irá yī mēmē-bā tí kiyé kínjō bē. Ā som jí átsō jí, sé unde íkī a rī mām pú wū tītawé unde íkī ā rī anáwū. Isim yīne, unde íkī ā mbubtā imbyí irá-bā ayī na ande mēmē.

28Asití unde íkī ā tá-wū atáng tī ú mbubtā imbyí irá yī bē, ayī nyang skeb tī unde tī kú rī unju ne ā som skírr, awū ā rī-wū irá uwae itīfunn bē. Awū ā jwám Rimam tí uwae utōb-wū.

29Nī cwé na ande ifaen kó ande itā uwae ande tī kú rī irá tī kitam ná Rimam tī ā rī irá-bā ayī; ande tī tsítsí ā som skírr tī ā myae irá yī.

30Asití unde ā tsi ritsen kú rī irá, amáa Rimam a tātsó unde íkī tī som atáng irá tī rī, awū unde tī kú rī irá tī kucang ā som ribén tī awū ú bwē tág-wū tírī.

31Ríyāe tá atáng tī mēmē-nī nā rī irá tī Rimam tātsó. Amáa nī rī yī tí kínjō tí kínjō, ikyāen tī ande mēmē ā tu ikén tī ribōm utōb atáng.

32Ande tī sité Kusung tī Sāen Kyag tī ā rī tsó irá tī kitam ná Rimam, abā ā ye sú risū-bā ayī nyinyang.

33Ikyāen imí Rimam kú shā-wū tí atī nā nde ikén tī yáe shag bē. Amáa awū kú shā tī atī nā som usom-tī tí kujīmshwur. Pāngmá tī ande ná Yesu kó akā pátág kú nde,

© 1995, The Bible League

34ame kú shā tī andá ā som skírr kiyé tī ande a funn ú kú jwám Rimam. Abā ā rī-bā irá
bē, amáa abā ā náe risū ribén, pāngmá tī ā báe uwae kutsīngkén ná Icwe.

35Asití abā ā kú shā tī ā núng imbyí irá íkī tī abā fxēn, ā nde ye tī abā rū ka rang
abāen-bā kununn. Ayī si ikén tī kú wáe rúkwāe asití undá a sa afxenjwín tsō ritsen
uwae tīfunn ná ande ná Rimam.

36Kó anī ande tī Korinti kú táng bāa, irá Rimam rū uwōg nánī bá a? Kó anī kú táng
bāa, irá Rimam nā rū bá ikyāen ná nī ámām a?

37Asití unde íkī a kú táng bāa, awū nā kú rī irá tī kitam ná Rimam, kó awū sité kūkō
íkī tī Kusung Rimam sa na wū, awū ā núng nyinyang bāa, irá tī ame báe kú na anī ne
nā si kusen ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

38Asití unde íkī a cwé-wū irá yīne bē, anī má, nī fxēn-nī awū bē!

39Ikyāen yīne ahán ameínjā-m, nī sa utōb-nī tsi tī nī rī tsó irá tī kitam ná Rimam té
ande. Nī byāng kyī-nī ande tī kú shā tī ā rī unju tī Kusung Rimam nda bā bē.

40Amáa nī nde ikén mēmē sku sku tī pāng atáng tí uwae kujīmshwur.

1 Korinti 15

1Ameínjā, tīnine ame kú shā tī ame tángsom na nī irá tī tīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu
Kristi tī ame rī té nī tī kutē. Ī si irá yī tī anī paembé tī kucang ú tsi tí kpākang uwae-yī
bá kú fob yáka ne.

2Ī si uwae irá yīne né Rimam kú nwángrū nī uwae ikéntītíbī-nī, asití anī a tsi kukunn tí
ribōm uwae irá tī ame rī té nī. Ayī a si-yī ahán bē, anī kyangté-nī irá-tī tí uwae kínjō
bē.

3Irá tī ame sa na nī kujwó bāa, ayī nā skeb tág ikén mēmē tí kūkō, si ayī tī ame tí risū-
m mbé uwōg Itsēkurū-tī tī kucang bāa, awū nā cwū ricwú ikyāen ikéntītíbī-tī, pāngmá
tī ā báe irá risū-yī uwae Kutsīngkén Rimam.

4Ā nji wū ámá uwae usir tī fā tī itā, ā sa wū nwúnn uwae itīcwū pāngmá tī ā báe uwae
Kutsīngkén Rimam bāa, ayī nā ú nde.

5Isim tī awū nwúnn uwae kuskab, awū rū bá tsó risū-wū uwōg Bitrus. Isim yīne awū
tsó kyī risū-wū uwōg ande tī atóm rijwēr asū ifaen.

6Awū tsó kyī risū-wū uwōg ande skeb úkōb itsóng tī kú pūtsá wū kucang. Uwae ande
bāne aríkī cwū pú bā, amáa aríkī yāng-bā som tí unyāng-bā tí atáng.

7Kiyé íkī ámá, awū tsó kyī risū-wū uwé Yakubu; isim yīne, awū tsó kyī risū-wū uwōg
ande tī atóm-wū tī tsítsí mēmē.

8Tī rícwūnnkyī awū tsó risū-wū uwōg-m ámá; ame rū bá pāngmá nā si umbae tī ā
mbae wū kiyé tī ā kāb-bā bāa, ā nā ú mbae-wū bē.

© 1995, The Bible League

9Ikyāen imí uwae ande tī atóm ná Yesu mēmē, ame fā-m ukwáb bē. Ame kō-m tī ā kūnn me bāa unde tī atóm bē, ikyāen imí, kucang ame nde ande ná Rimam rikāen tímambē.

10Amáa Rimam núng me tí ayíb risi. Uwae rínyanguwae náwū, awū sa na m ame si ikén tī ame si ne. Ayíb risi tī awū sáe m ne si-yī ukáen ámén bē. Ayī sa na m ame kwáb ú nde wánde skeb tág ande tī atóm tī tsítsí mēmē. Ayī si-yī uwae kūkō ná-m tí risū-m né ame nde wánde ne bē, amáa ayī si rínyanguwae náwū tī té m tá tétsō.

11Amáa ayīne si-yī irá íkī bē. Kó irá tīnyang yīne rū uwōg-m bá, kó ayī rū uwōg ande tī atóm íkī, ayī si ikén kínjō. Ayī si irá kínjō tī atī kú rī mēmē. Ayī si sí irá tīnyang risū Yesu Kristi né anī kú rū kubēntī atáng.

12Atī kú rī té ande bāa, Rimam nā ú kūnn nwúnn ande uwae itīcwū. Aríkī uwae-nī kyang rímāng ú kú rī bāa, Rimam nā ú kūnn nwúnn-wū ande uwae itīcwū bē?

13Á bāa ande nā ú nwúnn-bā uwae itīcwū bē, Yesu Kristi má ú nwúnn-wū uwae itīcwū bē.

14Ámá á bāa Yesu Kristi nā nwúnn-wū uwae itīcwū bē, ayī tātsó bāa, irá Rimam tī atī kú rī té ande si ukáen; uwae kínjō-nī tī anī rū uwōg Yesu Kristi yī si ukáen.

15Á bāa Rimam nā kūnn nwúnn-wū Yesu Kristi uwae itīcwū bē, ayī tātsó bāa, atī nā kú yēr rífēn náe tsá Rimam, ikyāen imí, atī rī mām pú tī bāa, awū Rimam nā kūnn nwúnn Yesu Kristi uwae itīcwū.

16Á bāa Rimam nā kūnn nwúnn-wū ande tī cwūcwū bē, awū kūnn nwúnn-wū Yesu Kristi bē má.

17Amáa asití anī ā rī bāa, Yesu Kristi nā nwúnn-wū uwae itīcwū bē, uwae kínjō tī anī rū uwōg-wū, ayī tsó bāa, Rimam yá tā na-wū anī ikéntītíbī-nī bē.

18Cwúcwo ayī kú tsó bāa, ande tī tá fengó Yesu Kristi kiyé tī abā cwū, nā tenji pú bā.

19Ayī a si ikén ná utēnse ámām tī si ikén tī nde atī sa uwae tsi risū Yesu Kristi, ayī si ikén tī kú nde risi uwōg-tī skeb tág pú yī uwōg ande mēmē.

20Amáa ayī si kubēntī tī Rimam kūnn nwúnn pú wū Yesu Kristi uwae itīcwū. Ikyāen tī Rimam kūnn nwúnn wū uwae itīcwū, ayī kú tsó bāa, awū nā ú kūnn nwúnn ande tī tsítsí tī cwū ámá.

21Pāngmá tī kutē unde kínjō shir itīcwū bá uwae ise, ayī si ahán má unde kínjō ú nde fengó tī ande ú nwúnn uwae itīcwū.

22Pāngmá tī ande kú cwū ikyāen tī rishi-bā rū uwōg Adamu, ayī si ahán má tī Rimam ú kūnn nwúnn mēmē ande tī cwūcwū tī ren risū té Yesu ú sa na bā unyāng tí atáng.

23Amáa kó unde tītínī ú nwúnn kiyé tī Rimam sa na wū. Unde tī kucang tī nwúnn si Yesu. Ande tī pūtsá si ande-wū mēmē. Abā ú nwúnn kiyé tī awū ā kāfe kú bá.

© 1995, The Bible League

24Isim ayīne tírī, usir tī rícwūnnkyī kú bá. Uwae usir wū, Yesu ú tenji akwe tí ande tīyāng tí ikén tī sité kūkō uwae utēnse wūne. Awū ú sa Kujwó Ukwe-wū na Itsē-wū Rimam.

25Ayī ú si ahán, ikyāen imí Yesu ú náe kunn ukwe sé ikén tī Rimam a tenji tág pú wū ande tī riká-wū mēmē ú pú bā rū bá cwú afxen-wū.

26Kó itīcwū ámá tī si unde tī riká tī rícwūnnkyī, Rimam ú tenji wū,

27ikyāen imí ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, Rimam nā ú nda ikén mēmē náe ribén uwé-wū. Imbyí irá yīne si tí ā sa na Yesu kūkō risū ikén mēmē, sé Rimam ámām tī awū sité-wū kūkō risū-wū bē, ikyāen imí, Rimam tī sa na wū kūkō yī.

28Ámá kiyé tī ā sa na ikén mēmē náe pú yī risū ribén na Kristi, awū Kristi tí risū-wū, awū tī si Umbae Rimam. Awū náe risū ribén uwōg Itsē-wū Rimam. Ámá awū Rimam tī sa ikén mēmē na Kristi kujwó tī kucang ú rū bá náe ukwe risū ikén mēmē. Rimam ú si risū ikén mēmē.

29Á bāa, ande tī cwūcwū nā ú nwúnn-bā uwae itīcwū bē, ayī nde rímāng tī aríkī kú rī bāa, ā nā ú nde batísma ikyāen ande tī cwūcwū? Abā ú nde imí?

30Anátī ámá, atī nde rímāng ú kú kyang unju itīcwū kó kiyé tītínī, ikyāen tī atī nā ú nwángrū ande, asití abā ú nwúnn-bā uwae itīcwū bē?

31Ameínjā, ame tsi unju tīcwū, kó usir tītínī. Ame kú ben uben uwé Itsēkurū-tī Yesu Kristi tī sa na m kú pam upam ikyāen ná nī.

32Pāngmá tī aríkī kú rī, kó tī ame kūm kutxu tí ibyē-anyī, uwae uka tī Afisa iké, ayī a si kubēntī tī Rimam nā ú kūnn nwúnn-wū ande uwae itīcwū bē, ayī ndeya-yī ame bē. Asití itīnwúnn uwae itīcwū ā tá-yī bē, unyāng-tī utēnse iké si nyáng itīcī tí itīngwā ikyāen imí atī ú tsi-tī tsi bē ú cwū.

33Nī cwé-nī tī unde íkī a kyāefā nī uwae irá yīne bē. Nī ye-nī arwán té ande tī kú nde ikéntītíbī bē, ikyāen imí abā kú nda ande tī kú pūtsá bā nde ikéntītíbī tī abā kú nde.

34Nī yá irá tī askwáb yīne tā tī nī fxāe ikéntītíbī-nī. Ame núng bāa, aríkī uwae-nī núng-bā Rimam bē. Ayīne si ikén tī kú wáe rúkwāe tímambē.

35Unde íkī uwae-nī ú ndeye tī wū rang bāa, "A kyang rímāng ú kūnn nwúnn kyī ande tī cwūcwū? Itso ijwē tī rímāng tī abā ú sité?”

36Ayīne si irá tī rang tī kuskwáb! Afu a sa itso ikén tā ribén, awū ú mbug tsō yé-wū bē, sé itso yī a rwa mbúb pú yī tawé!

37Cwúcwo ikén yī tī afu sa tso ribén si nyáng itso ikén ámām, si-yī ikén wū bē. Íkī bē ayī si itso awúm, íkī bē ayī si itso wúcī íkī.

38Rimam tī si unde tī kú sa na itso yī rū yé ú kāfe ikén tī sité ijwē tī anáwū. Awū kú sa na itso tītínī shab tsō pāng tí rimēnn tī nyang uwae-wū.

© 1995, The Bible League

39Ayī si ahán má, awū kyāe rimēnn ijwē ikén txí txí. Rimēnn ande txí tí rimēnn ibyē kutúr, tí aná ínung tí aná iwág mēmē.

40Ijwē ikén tī Rimam kyāe tsi apupwen tá atáng, ijwē ikén tī awū kyāe tsi utēnse wūne tá atáng má. Ámá ijwē ikén tī apupwen sité rinyang-yī txí, ijwē ikén tī ribén iké sité rinyang-yī txí má.

41Usir sité rinyang náwū txí tí aná usháen. Usháen sité rinyang náwū txí tí aná atitaen. Aná atitaen tá atáng txíra cwúcwo. Kó kitángpwā atitaen tí risū-bā rinyang nábā txí txí.

42Ayī ú si ahán má, kiyé tī ande a kú nwúnn uwae itīcwū. Ijwē tī ā sa nji ribén si ikén tī kú rwa mbúmbúb. Isim tī Rimam a kūnn nwúnn unde uwae itīcwū, ijwē-wū ú bá kāfe ijwē tī tīnyang tī ú rwa mbúb-wū mbúb cwúcwo bē.

43Kiyé tī ā sa rukōm unde nji ribén, awū sité-wū rinyang kó kpākang bē. Amáa, usir tī Rimam ú kūnn nwúnn unde wūne, ijwē-wū ú nyang si-yī tī tī rī bē, awū ú sité kpākang ámá.

44Kiyé tī a nji wū, awū si ikén ná utēnse wūne, kiyé tī ā kūnn nwúnn wū, awū ú kāfe ikén ná kurū Rimam apupwen. Asití rimēnn ijwē a tá atáng tī si aná utēnse, ayī tātsó bāa, ijwē tī si aná Kurū Rimam apupwen nā tá atáng ámá.

45ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, Rimam nā kyāe Adamu unde tī kucang ú sa na wū unyāng ná utēnse iké, amáa Adamu tī rū bá tī rícwūnnkyī si Kusung tī kú sa unyāng na ande.

46Unde ú tu-wū ijwē tī aná apupwen bē, sé awū a tu pú wū ijwē tī aná utēnse ne tītawé.

47Rimam kyāe ijwē Adamu tī kucang tí ísá ribén, amáa Adamu tī ifaen sī apupwen bá.

48Atī ande tī som utēnse ne si pāngmá awū Adamu tī ā kyāe wū tí ísá ribén, amáa ande tī si aná apupwen si pāngmá awū Yesu Kristi tī sī apupwen bá.

49Uwae kiyé wūne tī atī tá utēnse, atī pāngmá awū Adamu tī Rimam kyāe wū tí ísá ribén. Ā rū bá fob usir íkī atī ú bá kāfe pāngmá awū Yesu Kristi tī sī apupwen bá.

50Ameínjā, ame kú rī té nī kubēntī bāa, ikén tī ā kyāe tī anyīng tí akūb rimēnn ú ka fob-yī uwōg tī Rimam náe ukwe atáng bē.

51Nī nā atóng irá tī titam tī ame kú rī té nī ne. Ī si-yī mēmē-tī tī ú cwū bē, amáa mēmē-tī ú tu ijwē tīshé.

52Ayī ú nde tí ritsen ahán pāngmá imam tī kú jaen wur, kiyé tī ā kūnn kutúmū wū tí rícwūnnkyī. Á ú kūnn kutúmū wū ú kūnn nwúnn ande tī cwūcwù, abā ú nwúnn tí ijwē-bā tī tīshé tī ú rwa mbúb yī mbúb cwúcwo bē. Atī má ú kāfe ijwē mēmē-tī ú pūtsá bā.

53Ijwē-tī wūne tī kú cwū ú kú rwa mbúmbúb ú bá kāfe ikén tī kú cwū-wū cwū bē, ú kú rwa mbúb-wū bē.

© 1995, The Bible League

54Isim tī Rimam a kāfe tág pú wū ijwē-tī yīne tī kú cwūcwū rū bá yī ijwē tītīnyang tī tsi kukunn, tī si aná apupwen, irá tī ā báe uwae kutsīngkén ú kúmunn, ikyāen imí ā báe bāa: "Ā cī pú bā riká risū itīcwū. Rimam tenji pú wū awū."

55"Itīcwū ú cī-wū riká risū ande cwúcwo bē. Awū sité-wū tí kūkō tī wū nde tī rikāen cwúcwo bē."

56Itīcwū kú tu kūkō tī awū nde tī rikāen uwae ikéntītíbī. Ikéntītíbī má kú tu kūkō-wū uwōg icwe tī Rimam sa na tī tī atī nā núng ye ikéntītíbī-tī atáng.

57Amáa atī fxāefā tí Rimam! Awū tī sa na tī cī riká risū ikéntītíbī uwae kujwó wánde ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

58Ikyāen yīne ahán, ameínjā-m tí riyāen utōb-m, nī tsi tí kubēntī, nī yēr-nī anyīng utōb bē, nī kwáb tí ribōm-m mēmē uwae wánde Rimam kō kiyé tītínī, ikyāen imí anī núng ye pú nī bāa, wánde tī anī nā kú nde nā si-yī ukáen uwōg Rimam bē.

1 Korinti 16

1Tīne anī fxēn irá risū aser tī anī kú byír ikyāen itīndeya ná ande ná Yesu tī tá Urushalima. Nī nde yī pāngmá tī ame rī té ande tī Galatiya bāa, ā nā nde.

2Kó usir ikyīnn tītínī, kó unde tītínī uwae-nī ā sa rū aser íkī tsika, pāng tí rūrōb ikén tī awū sité kujwó. Awū ā sa yī tsika, ikyāen tī ame a kāfe bá uwōg-nī, ame ú mbé aser yī uwōg-nī, ayī ú si-yī rikāen cwúcwo bē.

3Isim tī ame a rū bá pú m, ame ú báe kutsīngkén ú sa na ande bā tī anī tsáb tsi. Ame ú tōm bā tí kutsīngkén yī ikyāen tī ā sú aser yī tī anī byír tsi rū yáe yī Urushalima.

4Asití ame a núng bāa, ayī nā nyang tī ame nā rū ámá, ame té bá ú pūtsá átsō.

5Ame ú rū bá uwōg-nī isim tī ame a rū ka pú m Makedoniya, ikyāen imí ame kú shā tī ame kyang pakob utēn tī Makedoniya tītawé ame ú rū bá.

6Kiyé tī ame a rū bá pú m, íkī bē ame ú som té nī kiyé pāng. Kó íkī bē, isháen usīn a mām tītawé ame nwúnn. Ā rū bá fob kiyé tī ame ú nwúnn uwōg-nī anī ú tātsó m fengó tī kú rū uwōg tītínī tī ame kú shā.

7Ame kú shā-m tī ame rū bá uwōg nī ú rū bá tsi tí ritsen ahán bē. Ame sa uwae tsi bāa, ame nā bá somra té nī kiyé pāng, né Rimam a cwé irá.

8Amáa ame ú som tí utēn Afisa iké rū ka fob tí usir Ukwāb Péntékos.

9Ikyāen imí ame tu fengó tī me nde wánde tī sité kūkō yāng-yī, kó tī ande tī riká tá iké kūkō.

10Asití Timoti a rū bá pú wū uwōg-nī, nī nde na wū ikén tī ú sa utōb-wū náe ribén, ikyāen imí awū kú nde wánde na Itsēkurū-tī Yesu Kristi pāngmá tī ame kú nde ámá.

11Nī cwé-nī tī unde íkī a sáe rū-wū Timoti bē. Nī ndeya wū tī awū nā nwúnn uwōg-nī tí kujīmshwur tī wū kāfe bá tu m iké. Ame som kú sáe ayíb-wū tí ameínjā-tī tī tsítsí.

© 1995, The Bible League

12Ame rī té ínjā-tī Apolo bāa, awū nā pūtsá ameínjā-tī tī tsítsí nā rū bá núng nī, amáa awū kú shā-wū tī awū nā rū bá tīne kéka bē. Kiyé tī wū a tu ríyāe tītawé awū m rū bá.

13Nī som tí ujwín, tī nī tsi kunn kú rū kubēntī uwae irá ná Itsēkurū-tī. Nī kyén-nī ikyén ricwú bē, nī tsi tí ribōm.

14Uwae ikén mēmē tī anī kú nde, nī ye uré tétsō.

15Anī núng pú nī irá risū Istifanus, tí ande kununn-wū. Abā si ande tī tawé kyangté irá Rimam utēn Akaya. Abā sa utōb-bā tsi bāa, abā nā ú ndeya ande ná Yesu.

16Ame kú jwám nī tī nī sa na itso ande bāne rūrōb, fā tí unde tītínī tī té bā kú nde wánde tétsō.

17Ame kú tsēn utōb tí itībá ná Istifanus tí Fortúnátu té Akáyíku ikyāen imí ayī si pāngmá abā nā rū bá kutūnn unju-nī.

18Abā kú rī bōm me utōb pāngmá tī abā nde té nī. Nī sa na itso ande bāne rūrōb.

19Mēmē ande ná Yesu tī tá utēn tī Asiya kú kūnnjí nī irá nyinyang. Akíla tí Birskila tí ande ná Yesu tī kú byír uwae kununn-bā, ā kú kūnnjí nī irá atáng nyinyang uwae rinyí ná Itsēkurū-tī.

20Ameínjā-tī mēmē tī pūtsá Yesu iké kú kūnnjí nī irá. Anī má, nī kūnnjí átsō irá tī nī ye átsō bur utōb yī rinyí Rimam.

21Tīne ame Bulus báe kú na nī kikūnnjí tī aná-m tí kujwó-m.

22Unde tī a ye uré té-wū Rimam bē, awū ā sa tí ukwae-wū! Itsēkurū-tī Yesu, bá-fu tírī!

23Itīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu ā té nī som tétsō.

24Uré-m ā té nī mēmē som tétsō yī rinyí Yesu Kristi.

© 1995, The Bible League

2 Korinti

2 Korinti 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m Bulus, átōm ná Yesu Kristi, ame tī Rimam tsáb tsi uwae itīmyae náwū. Ame té ínjā-tī Timoti báe irá yīne rū bá uwōg-nī ande Rimam tī tá Korinti tí ande Rimam tī utēn tī Akaya mēmē.

2Itsē-tī Rimam tí Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā sa na nī rínyanguwae tí kujīmshwur.

3Atī kú tēb rinyí ná Rimam, awū tī si Itsē ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Awū tī si Itsē-tī tī kú núng tī tí ayíb risi, awū tī si Rimam tī kú sa na utōb-tī náe ribén skírr.

4Awū tī kú ndeya tī kiyé tī atī a tá uwae rikāen, ámá tawé atī kú tu kpākang tī atī kú rī jīm ande íkī utōb kiyé tī abā kú ngwā rikāen. Kpākang ne, si Rimam tī nda tī.

5Pāngmá tī rikāen tī Kristi ngwā munn bá sáng uwōg-tī ú sa na tī kú ngwā rikāen, ayī si ahán ámá, tītīndeya ná awū Kristi munn bá sáng uwōg-tī ámá ú kú sa na tī munn tí kujīmshwur tī anáwū.

6Atī kú ngwā rikāen ikyāen tī anī nā ú nwángrū ú tu kpākang utōb. Kiyé tī Rimam kú rī jīm tī utōb, ayī si tī tīndeya uwōg nánī ámá, ikyāen imí ayī ú sa na nī ye utōb uwae rikāen tī anī kú ngwā, pāngmá tī atī kú nde uwae rikāen nátī.

7Atī sa uwae tsi ú kāb-tī uwae bē, bāa, anī nā ú tsi tíngtíng, ikyāen imí atī núng pú tī bāa, anī nā kú ngwā rikāen pāngmá tī atī kú ngwā, cwúcwo anī nā ú tu utōb tī jīm uwōg Rimam pāngmá tī atī kú tu ámá.

8Ameínjā, atī kú shā tī anī nā núng nyinyang bāa, rikāen tī atī ngwā utēn Asiya si-yī tī tī rī bē. Irá tī tu tī atáng kō skeb ribōm-tī. Atī táng bāa, atī nā ú nwángrū-tī uwae rikāen yī bē.

9Kubēntī, atī núng itīcwū tí ayíb. Amáa ikén yīne nde ikyāen tī atī nā ú sa ijwē-tī konje-tī risū-tī bē, amáa tī atī nā ú sa ijwē-tī konje Rimam, awū tī sité kūkō tī awū kūnnshwūr ande tī cwūcwū.

10Awū nwángrū pú wū atī unju itīcwū, awū ú nwángrū kyī tī cwúcwo. Atī sa uwae tsi uwōg-wū bāa, awū nā ú nwángrū tī rū fífé uwé.

11Ame táng bāa, anī ámá kú mbyáe ajwó na wū ikyāen-tī. Ikyāen yīne atī núng bāa, pāngmá tī ande kō kēn tág kú jwám Rimam risū tī tīnine, ande kō kēn tág ámá ú nde na Rimam fxāefā uwé iké ikyāen tī awū cwé irá itījwám-bā ú nwángrū tī.

12Atī kú pam ipam ikyāen itīsom nátī tī atī som kitángpwā ande uwae utēnse, ikyāen imí, Rimam nda tī som usom ná kubēntī té ande, si-yī tí apwā unju ámām bē. Ayī si ahán siskeb uwōg-nī ande ná Rimam. Wánde nátī tī atī kú nde té ande si-yī wánde ná ibēn ayíb tī utēnse bē, atī kú nde yī tí kūkō ná ayíb risi tī rū uwōg Rimam bá. Afxenjwín riyāen utōb-tī ámá cwé irá-tī bāa, irá yīne si kubēntī.

© 1995, The Bible League

13Ikén tī atī kú báe na anī uwae atsīngkén-tī si-yī irá tī súnn bē, nyáng irá tī anī ú núng ye yī. Atī sa uwae tsi bāa,

14irá tī anī núng ye tág-nī tīnine bē, anī nā ú bá kāb yé irá yīne tí rimunn-yī uwé iké, ikyāen tī usir tī Itsēkurū-tī Yesu Kristi a kāfe bá pú wū, anī ú pam ipam risū-tī pāngmá tī atī ú kú pam ipam risū-nī.

15Ame rū kubēntī uwae irá yīne, né ikén tī nde ame sa tsi tī kucang bāa, ame nā ú rū tsá uwōg-nī kiyé tī ame a kāfe kú rū yī Makedoniya. Isim tī ame a rū ka pú m Makedoniya ame nā ú rū bá rū tsá kyī tí uwōg-nī ikyāen tī anī ā bá ndeya m tí itīrū yī utēn Yahudiya. Yī fengó yīne ame kú kāb bāa, ame nā ú nde nī itīnyang atsēpú ifaen.

17Irá yī tī ame myae ne, kó anī táng bāa, ame nā kú kāfe kāfe tí ukáen ahóo? Kó ame pāngmá unde tī utēnse tī kú rī bāa, "Ēēn" tí "Iyéē" tí uwae kiyé kínjō ahóo?

18Iyéē. Ame kú ben uben yī kubēntī ná irá unju Rimam bāa, irá-tī tī atī rī té nī si-yī irá tī kú kāfe kāfe ahán bē.

19Ikyāen imí irá ná Umbae Rimam, Yesu Kristi, tī ame tí Silivanu tí Timoti tsag té nī, si-yī irá tī ú kāfe kāfe ú sa na unde kāb uwae risū-yī bē. Iyéē. Uwōg ná Yesu awū a rī irá, ayī tsikunn kubēntī.

20Kó unju tī yēr Rimam a jwúnn rímāng irá ayī kú kúmumunn uwōg Yesu Kristi. Ayī si pāngmá tī awū rī bāa, "Ayī ā si ahán." Ayīne si ikén tī nde né, atī kú cwé bāa, "Ayī ā si ahán" yī rinyí ná Yesu ámá Rimam kú tu rūrōb atáng.

21Ayī si Rimam tī nda tī, fā té anī mēmē, atī tí Kristi ren átsō, cwúcwo ayī si awū Rimam tī tsáb tī tsi bāa, atī nā ú nde wánde yīne.

22Awū tī tsáb tī tsi ú tāen tī iwāen tī tsó bāa, atī nā si anáwū. Awū sa na tī Kusung náwū uwae riyāen utōb-tī ikyāen tī ayī ā tsó bāa, itīnyang náwū ú rū bá kāng risū-tī.

23Ame kūnn Rimam, awū tī ú rī unju-m. Kiyé tī ame rū bá myae irá bāa, ame nā ú bá-m Korinti cwúcwo bē, ī si ikyāen tī ame ú kō sī na nī rikāen.

24Irá tī ame rī ne tātsó-yī bāa, atī nā kú tsó nī kūkō uwae fengó Rimam bē. Atī núng pú tī bāa, anī tsi pú nī tíng tíng uwae fengó Rimam. Anátī, atī kú shā tī atī té nī nā ú nde wánde tétsō ikyāen tī anī nā tu utōb tī tsēn.

2 Korinti 2

1Ikyāen ná yīne, ame sa tsi bāa, ame nā ú bá-m uwōg-nī cwúcwo bē, ikyāen imí, á bāa, ame nā rū bá kiyé wū, ayī ú sa na anī utōb tī béb cwúcwo.

2Asití ame a ndembéb nī utōb, unde tá-wū tī ú rī jīm m utōb cwúcwo bē. Anī tī si ande tī kú rī jīm m utōb. Asití ame a ndembéb nī utōb, áyē tī ú rī jīm m utōb cwúcwo?

3Ayīne si ikén tī nde né ame báe na nī kutsīngkén wūne. Ame kú shā-m tī ame nā rū bá tu nī uwé tí uwé ú ndembéb utōb risū-nī bē, ikyāen imí anī si ande tī pāng tī anī ú rī jīm m utōb.

© 1995, The Bible League

4Kutsīngkén tī ame báe na nī kucang, ame báe wū tí ijwē tī fwēr tí utōb tī ndembéb ka tí aten ayíb tī ten. Ame báe yī ikyāen tī anī a núng bāa, ame nā sité uré té nī uwae utōb-m jang tímambē, si-yī tī ame nā ú ndembéb nī utōb bē.

5Unde wū tī raen irá, ame ú nde tu tī ame ú rī bāa, ayī cáeb-yī ame ámām bē, awū nde kú cáeb-nī mēmē.

6Tīnine ámá upae tī anī cáeb na unde wūne pāng pú yī ahán.

7Ikyāen ná yīne, ī nyang skeb tī nī yátā na wū ikéntītíbī-wū, tī nī rī bōm wū utōb bárābē utōb tī byīr ú shir wū rū tī isim.

8Ame kú jwám nī tī nī tsó wū bāa, anī nā sité uré té wū pāngmá tī kucang.

9Ayīne si ikén tī nde né ame báe na nī kutsīngkén-m tī kucang. Ame myae nī bāa, kó anī kú náe risū ribén tí ikén tī ame rī té nī bárā.

10Kiyé tī anī a yátā na unde íkī ikéntītíbī-wū, ame yátā na wū ámá. Ámá ikén tī ame a yátā na pú m unde-wū, né tī riraen íkī a tá atáng tī ame ú yátā na unde wū, ame yátā na unde wū riraen-wū ikyāen irá-nī, yī uwé Yesu Kristi,

11ikyāen tī Shetann a cī-wū riká risū-tī bē, ikyāen imí atī núng pú tī itsab tī anáwū.

12Kiyé tī ame bá utēn Turowas tī ame bá rī té bā irá tīnyang ná Kristi, ame núng bāa, Itsēkurū-tī Rimam mbubtā nā pú wū ame fengó tī ame ú nde wánde náwū atáng.

13Amáa utōb-m náe-wū ribén bē, ikyāen imí ame tu-m ínjā-tī Titus bē. Ikyāen yīne ame nwúnn ú yá bā tā ú rū yī Makedoniya.

14Ame kú nde na Rimam fxāefā ikyāen imí, awū cī pú wū riká. Tīnine ámá, kó kiyé tītínī, awū pū tī kyang kú pūtsá ukwe riká-tī, Yesu Kristi ú sa na tī atī té wū kú kam ashwú té átsō. Cwúcwo, yī kujwó wánde tī anátī, Rimam kú sa na ande tī kó akā pátág núng irá Yesu pāngmá kuyang ikén tī kú shag kyī fé uwōg mēmē ne.

15Kubēntī, atī pāngmá ikén tī kú núng kuyang tī Yesu Kristi kú ten na Rimam, tī kuyang-yī kú rū ka uwōg ande tī kú tu itīnwángrū fā tí ande tī kú cwūcwū mēmē.

16Uwōg ande tī kú cwūcwū, irá Yesu pāngmá kúrwá ná ikén tī cwūcwū ú kú shir itīcwū bá. Amáa uwōg ande tī kú nwángrūrū, ayī pāngmá ikén tī nung kuyang tī tīnyang ú kú sa na ande unyāng tīshé. Kai! Áyē tī ú nde fob wánde ná átōm Yesu yīne?

17Atī si-tī pāngmá aríkī tī kyang kú jāebcī tí irá Rimam bē. Abā sa yī tsi pāngmá usú tī ā kú jāebcī uwae ritúg. Anátī, atī si aná Kristi. Atī kú rī irá-tī uwae kubēntī uwé Rimam ikyāen imí awū tī tōm tī bāa, atī nā nde wánde yīne.

2 Korinti 3

1Irá tī ame rī ne, atī kú tēb risū-tī a? Aríkī kú rī bāa, sé ikén tī ā rī nyang rinyí unde uwae kutsīngkén tītawé abā ú cwé irá-wū. Irá nátī té nī si-yī ahán bē. Atī kú shā-tī itso kutsīngkén wūne risū-nī bē. Anī ámá kú shā-nī itso kutsīngkén wūne risū-tī bē.

© 1995, The Bible League

2Anī ande tī Korinti, anī tí risū-nī si kutsīngkén nátī tī atī sa báe sī uwae riyāen utōb-tī, ikyāen tī ande mēmē nā sáe ú núng ye.

3Kubēntī, ande tī kú sáe nī núng ye bāa, unde tī báe kutsīngkén wūne si Yesu Kristi. Awū tī báe tí ajwó-wū ú sa tōm yī kujwó nátī. Irá yī ámá, ā báe-bā yī tí rikaen tī ā kú báe ikén atáng bē. Ā báe yī tí Kusung Rimam tī tsi kukunn. Ā báe-bā yī risū kúpám bē; ā báe riyāen utōb ande.

4Atī kú pam ipam yīne ikyāen imí atī sa ijwē-tī konje uwōg Rimam uwae kujwó wánde ná Kristi.

5Atī tí risū-tī si-tī kíkīn bē. Atī nde fob-tī wánde íkī tí ribōm ijwē-tī bē. Ijwē tī atī sité rū uwōg Rimam bá.

6Awū tī sa na tī kūkō tī atī nā rī té ande irá risū unju tī yēr tī tīshé tī awū sa bá. Unju tī yēr tīshé yīne, ī si-yī icwe íkī tī ukáen ámām tī ande íkī báe bē, ī si ikén ná Kusung Rimam. Icwe yī tī ā báe tsi kucang, ayī shir itīcwū bá risū ande, ikén tī Kusung Rimam shir bá na ande si unyāng.

7Itīmyae tī Rimam myae yī fengó ná icwe tī ā báe ijwē kutxom, ayī shir tīcwū rū bá. Amáa kó tī ayī nde ahán, Rimam tātsó kūkō-wū atáng ú sa na kutxúwé Musa tsēn ú kú jijaen kú wur wur. Ande tī Isréla sáe fob-bā yī tí ayíb bē, kó tī uwōg tī sāen kyag wū yag kú tātā. Itīmyae tī kucang yī tī shir itīcwū bá né, ayī rū bá tí kūkō Rimam;

8itīmyae tī Kusung Rimam ú sa bá ú sité kūkō siskeb bē a?

9Itīmyae ná Rimam tī kucang tī ā kú pwen ande rikwén tīcwū atáng kú tsó kūkō ná Rimam. Itīmyae tīshé tī Rimam kú pwen ande rikwén tī tīnyang atáng ú bá tsó kūkō Rimam skeb kyī yī tī kucang bē a?

10Kubēntī, ikén tī sité itīnyang tí kūkō tī atī tu uwae itīmyae tīshé tīnine nyang siskeb. Itīnyang tī kūkō tī kucang si-yī kíkīn uwōg-tī cwúcwo bē ikyāen imí

11itīmyae tī kucang, tī tsi-yī tsi bē ú wur rū, sité riyinn ná Rimam. Itīmyae tī ú tsi kukunn ú sité kāng riyinn ná Rimam skeb kyī tī kucang yāng-yī akwēn cwúcwo.

12Ikyāen tī atī sité itso ikén yīne tī atī ú sa uwae tsi atáng, atī kú tsi uwé ande ú kú wáe-tī rúkwāe bē kó tī kíyib.

13Atī kú tam-tī irá-tī pāngmá tī Musa nde bē. Awū pū kútúpwá tā kyī kutxúwé-wū ikyāen tī ande tī Isréla nā núng-bā itīsāen kyag yī kiyé tī ayī kú yag tātā bē.

14Kubēntī, ā núng-bā yī bē. Utōb-bā ámá kwenkyī pú yī. Bá kú fob tī yáka ne, kiyé tī abā a sáe ayíb sī uwae irá risū itīmyae tī tīkyí uwae Kutsīngkén Rimam, kútúpwá wūne tá tí atáng. Awū ú mbubtā-wū bē ámá. Ikyāen imí sé Kristi ámām tī kú yera wū rū.

15Kó yáka ne má, kiyé tī ande bāne a sáe ayíb sī uwae kutsīngkén ná Icwe, kútúpwá wū bur kyī riyāen utōb-bā.

© 1995, The Bible League

16Amáa, pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam, "Kiyé tī unde a kāfe uwé tág Itsēkurū, kútúpwá wūne ú yagtā riyāen utōb-wū."

17Irá risū "Itsēkurū" tī ā báe ne, si Kusung. Ámá uwōg tī Kusung Itsēkurū a tá atáng, ande ú tu itīsáentā.

18Mēmē-tī, kútúpwá tā kyī-yī uwé-tī bē. Ikyāen ná yīne uwé-tī pāngmá ikén tī kú sáe ayíb tī ande kú sáe uwōg tī sāen kyag ná rūrōb Rimam atáng. Atī tí risū-tī, rūrōb Rimam wūne kú sa na tī kāfe pāngmá awū Rimam ú kú sa na tī riyinn tī ú kō fūfā rū kú fífé yī uwé. Ayīne si wánde ná awū Itsēkurū-tī, awū tī si Kusung Rimam wū.

2 Korinti 4

1Atī ú yēr-tī anyīng utōb bē, ikyāen imí Rimam tí risū-wū sa na tī wánde yīne uwae ayíb risi-wū.

2Uwae wánde-tī yīne, atī kú nde-tī itsab tī kitam pāngmá tī aríkī kú rī bē. Atī pyír pú tī itso ikén tī kú wáe rúkwāe yīne. Atī kú kyāe fā-tī unde íkī bē. Cwúcwo atī kú yēr-tī itīkōng uwae irá Rimam tī atī kú rī bē. Atī kú som usom tī kubēntī uwé ande mēmē ú kú rī irá té bā pāenine uwé Rimam, ikyāen tī unde tītínī ā núng kubēntī ná irá-yī tí ajwó-wū.

3Asití ande íkī ā kú táng bāa, irá Rimam tī atī kú rī nā si pāngmá ayī nā titam, ayī tātsó bāa, abā tá tí uwae kufub.

4Abā si ande tī rū-bā uwae kínjō bē, ikyāen imí Shetann ukwe utēnse wūne byi kyī pú wū utōb-bā, ikyāen tī abā ā núng-bā uwōg tī sāen tī kú bá uwōg-bā bē. Uwōg tī sāen kyag ne si Irá Tīnyang risū Yesu Kristi, awū tī sité kūkō, kú tsó tī itso unde tī Rimam tsi.

5Irá yī tī atī kyang kú rī té ande si-yī irá tí risū-tī bē. Ayī si irá risū Yesu Kristi wū tī atī kú rī bāa, awū nā si Itsēkurū-tī. Atī ámá si anyīsū afxen nánī ikyāen ná Yesu.

6Tī kucangcang Rimam rī bāa, "Uwōg tī sāen kyag ā rū yé uwae kufub." Si sí awū tī sa na pú wū atī uwōg tī sīsāen uwae riyāen utōb-tī, ikyāen tī atī ámá nā ú tsó ande tī tsítsí kūkō tí riyinn tī awū sité, ayī kūkō tí riyinn tī ā kú núng yī uwé Yesu Kristi.

7Atī ande tī tu rifúnn yīne, atī pāngmá atútong tī tsi-yī tsi bē kú mbúmbúb. Ayīne si ikyāen tī atī nā núng bāa, kūkō tī skeb tágtág tī tá uwae-tī ne nā si aná Rimam, si-yī anátī bē.

8Atī kú ngwā rikāen kó kiyé tītínī, atī sa-tī uwae tíka bē. Kiyé íkī atī kú kāb uwae, atī kú yēr-tī anyīng utōb bē.

9Ande kú nda tī rikāen tī tsotso, ámá atī shānum-tī té arwán bē. Kó tī ā byīnn tī, atī cwū-tī bē.

10Tī atī a kyang kú rū, ayī pāngmá itīcwū ná Yesu tá uwae ijwē nátī kó kiyé tītínī. Ayīne si ikyāen tī ande ā núng bāa, unyāng ná Yesu nā tá ijwē-tī ámá.

© 1995, The Bible League

11Tí tī atī tsi tī usēr uwae utēnse iké, atī tá unju itīcwū kó kiyé tītínī ikyāen irá Yesu. Ayīne si ikyāen tī ande ā núng unyāng tī anáwū uwae ijwē nátī yīne tī kú tsi-yī tsi bē ú kú wur rūrū.

12Ayīne tātsó bāa, itīcwū kú bá uwōg-m tí uwōg ná arwán-m kó kiyé tītínī, amáa uwōg nánī, ī si unyāng tī tsi kukunn tī rū kú bá.

13Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Ame rū uwae kínjō, ikyāen ná yīne ame kú rī irá." Atī má sa ijwē-tī konje uwōg Rimam pāngmá tī awū nde. Atī kú rī irá ikyāen imí atī rū kubēntī.

14Atī núng pú tī bāa, pāngmá tī Rimam kūnn nwúnn Itsēkurū-tī Yesu uwae itīcwū, awū ú kūnn nwúnn tī ámá té wū tétsō. Awū pú tī fā té anī mēmē bá byír tí uwōg kínjō uwé-wū.

15Atī ngwā rikāen yīne mēmē ikyāen tī atī nā ú ndeya nī. Rimam kú tu kūkō atáng ámá, ikyāen imí uwae wánde-tī yīne, itīnyang ná Rimam kyang kú bá uwōg ande ko fūfā rū kú fífé yī uwé, ámá ande tī ú nde na Rimam fxāefā ko kú fūfā rū kú fífé yī uwé ámá.

16Ikyāen yīne atī ā yēr-tī anyīng utōb bē. Kó tī atī kú fxēn tí kicáeb ijwē-tī, atī kú shishab kó usir tītínī uwae riyāen utōb-tī.

17Rikāen tī pāng ahán tī atī kú ngwā utēnse iké ú wur rū tí ritsen, amáa ikyāen-yī, atī ú tu kūkō tí riyinn tī itīmyae-yī tá-yī bē uwōg Rimam apupwen, uwōg tī atī ú som kukunn atáng. Riyinn yīne, si-yī tī ā ú myae yī tī rikāen tī atī kú ngwā utēnse iké bē.

18Atī sa uwae tsi-tī ijwē ikén tī ande kú núng tí ayíb bē. Uwae-tī tsi risū ikén tī ande ú sáe fob-bā yī tí ayíb bē. Ikén tī ande kú sáe tí ayíb kú yāfife; ikén tī ande ú sáe fob-bā wū tí ayíb bē kú nya tsá-wū tsá ámá bē.

2 Korinti 5

1Ikyāen imí atī núng bāa, usir íkī ijwē-tī ayīne ú tenji pāngmá afúg tī mbúb sīsī. Ámá Rimam ú shā na tī kusóg íkī apupwen akwēn tī unde íkī mbye-wū bē. Awū ú tsi kukunn.

2Uwae utēnse iké atī kú jwúb ú kú sáe ayíb kusóg tī Rimam kyāe tsika ikyāen-tī uwé akwēn, atī kú shā tī awū ú burkyī ijwē-tī té wū pāngmá kútúpwá,

3ikyāen tī kiyé tī atī a bur kyī pú tī ijwē-tī té wū ne ahán, ande ú núng-bā atī tī ribam bē.

4Tí tī atī tá tí uwae ijwē-tī ayīne, atī kú jwúb irá rikāen pāngmá ā nā ye usú tī rōb kēn tág tsō tí risū. Atī kú shā-tī tī atī ú shānum té ijwē-tī yīne bē, amáa atī kú shā tī Rimam nā sa ijwē tī aná apupwen fén kyī ayī tī si aná utēnse ne, ikyāen tī unyāng tī tsi kukunn ā rū bá fén kyī itīcwū tī tá uwae ijwē-tī tīnine.

© 1995, The Bible League

5Unde tī sa tsi bāa, ikén ayīne ú rū bá tu tī, si Rimam tí risū-wū. Ámá awū sa na pú wū atī Kusung-wū tī kú tsó bāa, mēmē ikén tī awū yēr unju bāa, awū nā ú sa na tī, atī ú tu tág yī.

6Ikyāen yīne atī tsi kunn tí ribōm utōb-tī kó kiyé tītínī. Atī núng pú tī bāa, kiyé tī atī som usom uwae ijwē-tī pāngmá tī atī som ne, atī tá-tī uwōg Itsēkurū-tī Rimam kéka bē.

7Atī kú kyang kyī-tī tí uwae kínjō bāa, awū nā tá atáng, si-yī tí ayíb tī atī kú núng wū bē.

8Ikyāen yīne atī ā kyén-tī ikyén ricwú itīcwū bē. Ī nyang skeb uwōg-tī tī atī ú yá utēnse wūne tā ú rū ka tu Itsēkurū-tī uwae kurū-wū.

9Amáa kó tī atī a tá utēnse iké kó apupwen akwēn, atī kú kwáb tī atī ú nde ikén nyang wū uwae.

10Ikyāen imí Kristi ú pwen tī mēmē rikwén usir tī rícwūnnkyī. Unde tītínī ú tu kujwójáng-wū uwae wánde tī tīnyang kó wánde tītíbī tī awū nde uwae utēnse iké.

11Ayī si ikyāen tī atī sité ikyén ricwú Itsēkurū-tī uwae utōb-tī, né atī kú kwáb tī atī ú shir ande bá fengó Rimam. Rimam núng ye pú wū ikén tī tá utōb-tī. Ame kú kāb bāa, uwae utōb-nī, anī núng ye itso ande tī atī si.

12Irá tī ame kú rī né, si-yī tī atī nā kú tēb ijwē-tī uwōg-nī bē, atī kú kwáb tī atī ú sa na nī tsēn utōb ikyāen irá nátī. Atī kú shā tī anī nā sité irá tī anī ú rī té ande bā tī kú rī irá té nī. Anábā, ā ndub ijwē risū fengó tī unde kú kyāe ijwē-wū, si-yī risū ikén tī tá utōb unde bē.

13Asití anī a kú kāb bāa, risū-tī nā kāfife, irá íkī tá-yī bē. Ayī si ikyāen wánde Rimam. Ámá asití atī ā kú jwúb-tī kijáen bē, itīnyang-yī si anánī.

14Ikén tī kú túr tī túr uwae akwēn si uré tī Kristi ye té tī. Ikyāen imí atī bá núng ye pú tī bāa, awū kínjō-wū nā cwū ricwú ikyāen ande mēmē. Ámá kiyé tī awū cwū, ande mēmē té wū cwū té átsō. Ikyāen itīcwū anáwū mēmē ande nā cwū ricwú yī ámá.

15Awù cwū tī awū ú nwángrū ande mēmē, ikyāen tī ande tī som usēr ā som-bā ikyāen risū-bā ámām cwúcwo bē, amáa abā ú som usom-bā ikyāen ná awū Itsēkurū-bā, ikyāen imí awū cwū ā kūnn nwúnn wū uwae itīcwū ikyāen-bā.

16Ikyāen ná yīne, atī kú sáe-tī unde íkī pāngmá tī ande tī utēnse kú sáe bē. Kó asití kucang atī sa Yesu Kristi myae ahán atī kú nde-tī ahán cwúcwo bē.

17Asití unde a si aná Kristi, awū kāfe pú wū unde tīshé. Ikén tītīkyí wū yá wū tā pú wū.

18Ikén yīne ahán mēmē rū uwōg Rimam bá, awū tī sa tī ande tī kú tā riká té wū kāfe ande tī uré-wū, ikyāen wánde ná Kristi ú sa na tī wánde tī atī nā kú shir ande tī tsítsí bá uwōg-wū.

© 1995, The Bible League

19Atī kú rī té bā bāa, yī uwae wánde ná Yesu, Rimam nā nde fengó tī ande nā kāfe ande tī uré-wū. Awū kú pwen-wū ande rikwén kujwó wánde-bā tī abā nde uwé-wū cwúcwo bē. Ámá awū sa na tī irá risū wánde-wū ayīne tī atī nā ú kyang kú rī té ande.

20Ikyāen ná yīne atī si ande tī tsi risū unju Yesu Kristi ú kú rī irá té nī. Ayī si Rimam tī kú jwám nī tí ajwó-wū rū yé yī uwae wánde-tī. Atī kú jwám nī yī rinyí Yesu Kristi bāa, nī bá kyāenyang usom-nī té Rimam.

21Ayī si ikyāen nátī tī Rimam sa Yesu Kristi tsi pāngmá awū nā si unde tī nde ikéntītíbī, ikyāen tī yī uwae wánde-wū atī ú si ande tī kubēntī uwé Rimam.

2 Korinti 6

1Ikyāen yīne, atī tī si ande tī kú nde wánde té Rimam tétsō, atī kú rī té nī bāa, tī anī tu pú nī itīnyang Rimam, nī sáe rū-nī ayī bāa, ayī nā si tī ukáen uwōg-nī bē.

2Rimam tí risū-wū rī bāa: "Uwae kiyé tī ame kú ndabtā kujwó-m ame fxēn irá tī jwúb-nī. Uwae usir tī ame kú nwángrū ande ame rū bá ndeya nī." Rimam tī rī. Ande-m! Kiyé tī Rimam kú ndabtā kujwó-wū si tīnine. Yáka ne tī si usir tī awū kú nwángrū ande.

3Atī kú nde-tī kíkīn tī ú sa na unde íkī kyén kufxen uwae fengó Rimam bē. Ikyāen imí atī kú shā-tī tī ande ā núng tī tí riraen ú ye irá wánde-tī rī ndembéb bē.

4Anátī atī kú kwáb yī fengó tītínī mēmē ú kú tātsó risū-tī bāa, atī nā si apyí Rimam. Atī kú kwáb yī fengó ná utōb tí ye tī atī tsi kú ye uwae rikāen tī tsotso tī ā kú tu tī mēmē.

5Ā kú byīnn tī ú kú ye tī sáng púrsuna. Ande tī ufunn kú nde tī unghāe. Wánde skeb risū-tī. Atī tsi tí ujwín tī utítáng ú cwāg-tī kicwāg bē, ú cī-tī wúcī bē.

6Kíkīn cwúcwo tī kú tsō bāa, atī nā si apyí Rimam si tī atī kú som usom tī kubēntī uwé Rimam ú kú nde ikén-tī tí ibēn ayíb ú kú ye utōb. Atī kú nde ikén tī rínyanguwae. Kusung Rimam té tī tá tétsō, atī sité uré tī kubēntī té ande.

7Irá tī atī kyang kú rī té ande si kubēntī, ámá kūkō ná Rimam té tī tá tétsō. Ikén yīne mēmē kú tsō bāa, atī nā si apyí Rimam. Wánde tī kubēntī tī atī kú nde si pāngmá usú riká-tī, kujwó rícī tí kujwó ifé mēmē.

8Atī kú tu kūkō uwōg ande ú kú tu irá tī unghāe ámá. Ande íkī kú txūn tī asú, aríkī kú tēb tī. Ande sa tī tsi pāngmá ande tī kú yēr rífēn, ámá atī kú rī kubēntī.

9Ande mēmē núng tī, ámá ā kú sáe tī pāngmá atī si-tī ande bē. Atī tá unju itīcwū kó kiyé tītínī, ámá atī tsi usēr tí atáng. Kó tī ā kú byīnn tī kimbáb, ā wēn fob-bā atī bē.

10Kó tī atī kú byīr utōb, atī kú tsēn utōb kú kam ashwú kó kiyé tītínī. Atī sáe ayíb pāngmá ande tī rikāen, ámá atī sa na ande yāng-bā tu rifúnn. Ayī pāngmá atī nā sité-tī ikén kujwó bē, ámá atī, uwae kubēntī, atī munn tí rifúnn.

© 1995, The Bible League

11Anī ande-m tí tá Korinti, atī tam-tī anī irá íkī bē. Atī kú rī té nī ikén tī tá utōb-tī pāenine.

12Atī kyangté pú tī anī tī utōb kínjō; se anī tá kyangté-nī atī tí utōb kínjō bē.

13Tīne ame kú rī irá té nī pāngmá anī nā si anyīsū-m tī ame nā mbae. Ame kú jwám nī, nī kāfe uwé tág tī pāngmá tī atī nde té nī.

14Ande tī tá uwōg-nī atáng tī rū-bā uwae kínjō uwōg Yesu Kristi bē, nī ren-nī risū té bā uwae wánde tī tí nde bē. Irá tīkōng tí irá tī kubēntī ú som usom té átsō a? Uwōg tī sāen kyag tí kufub ú som usom té átsō a?

15ímí tī ren Kristi tí Shetann? ímí tī unde tī rū-wū uwae kínjō uwōg Yesu bē sité tī awū ú nde tí unde ná Yesu?

16Ímí tī ren kusóg Rimam tí irá apxín? Atī ande Rimam tí risū-tī, atī tī si kusóg Rimam, awū Rimam tī si Rimam tī kubēntī. Pāngmá tī awū rī bāa: "Ame ú som usom té bā; ame ú kyang ikyin kitángpwā-bā. Ame ú si Rimam-bā; abā ámá ú si ande-m."

17Ikyāen yīne Itsēkurū-tī Rimam rī bāa: "Nī nwāe rū yé risū-nī kitángpwā ande bāne. Nī yá bā tā, Nī pú ajwó kú ye-nī ikén tī kú txí iyib bē, tītawé ame ú kyangté nī uwōg-m.

18Ame ú si Itsē-nī, anī ámá ú si anyīsū-m tī aróm té tī andá. Ayīne si irá Itsēkurū-nī Rimam tī kūkō tī rī."

2 Korinti 7

1Ande-m tī ayíb ricwú-m, Rimam yēr unju yīne mēmē té tī. Ikyāen yīne ame kú jwám bāa, tī nā jwó sāen ijwē-tī. Ikén mēmē tī kú sa na ijwē-tī kó utōb-tī kāfe ikén tī kú txí iyib uwé Rimam, atī jwó pū yī rū. Atī ā kwáb tī tī si ande tī sīsāen uwé Rimam tí tī som usom-tī uwae ikyén ricwú náwū.

2Ame kú jwám nī ande-m, nī kyangté tī uwae riyāen utōb-nī. Atī raen-tī unde íkī uwae-nī irá bē, atī ndembéb-tī usom tí som unde íkī bē, atī cī-tī ikén unde íkī tí kufum bē.

3Ame kú rī-m irá yīne tī ame ú tu nī tí riraen bē, ikyāen imí pāngmá tī ame rī té nī kucang, anī si ande tī ayíb ricwú-tī. Kó ayī a si itīcwū, kó itīsēr, atī té nī tá té átsō.

4Ame rū kubēntī uwōg-nī. Ame kú pam ipam risū-nī. Kó tī atī tá uwae rikāen, utōb-m náe ribén kúshwur. Utōb-m tsēn pórr.

5Isim tī atī rū ka sáng Makedoniya, atī pu-tī unyāng bē, kó tī kíyib. Rikāen tī tsotso rū bá tu tī. Ande kú fwān kibyāg té tī yáka tí ucwē. Uwae utōb-tī ámá, sé ikyén ricwú.

6Amáa Rimam kú rī jīm utōb ande tī uwae-bā ndembémbéb. Awū rī jīm tī utōb ámá yī fengó ná itībá ná Titus.

7Ī si-yī nyáng uwé Titus tī atī sáe ámām tī sa na tī utōb tī tsēn bē; irá tī awū Titus bá rī té tī risū-nī tsēn-tī utōb ámá. Awū rī té tī irá risū itso utōb tī jīm tī awū tí risū-wū tu

© 1995, The Bible League

uwōg-nī. Awū rī té tī irá uré-nī tī jang kēn tág risū-m. Awū rī té tī irá ná uwae-nī tī ndembéb ikyāen usom tí som-nī té m. Awū rī té tī utso utōb uré tī anī sa tsi risū-m ú kú sáe m tí ayíb risi ikyāen ikén tī kú tu m uwae usom tí som-m. Ayīne sa na m ame tsēn utōb skeb tī kucang.

8Kó tī ame ndembéb nī utōb uwae kutsīngkén tī ame báe rū ka nī kucang, ayī cáeb-yī ame uwae tī ame báe yī bē. Kubēntī isim tī anī tu yī, ayī cáeb m uwae ikyāen imí ame núng bāa, ayī ndembéb nī utōb uwae kiyé pāng.

9Amáa tīnine ame kú tsēn utōb. Utōb tī tsēn-m si-yī ikyāen tī ame nā ndembéb nī utōb bē, amáa ikyāen tī utōb tī tí ndembéb-nī sa na nī kāfe isim tā ikéntītíbī-nī. Utōb tī ndembéb yīne rū uwōg Rimam bá, ikyāen yīne, ikén tī atī nde ne nde cáeb-yī anī bē.

10Itso utōb tī ndembéb tī rū uwōg Rimam bá kú sa na unde kāfe isim tā ikéntītíbī-wū ú kāfe bá uwōg Rimam tī Rimam nā nwángrū wū. Unde ú kāb-wū uwae risū ayīne bē, amáa itso utōb tī ndembéb tī ande tī núng-bā Yesu bē kú nde, ayī kú shir itīcwū rū bá risū-bā.

11Ande-m! Núng itso itīnyang tī rū bá tu nī ikyāen utōb tī ndembéb. Ayī nda nī anī sa utōb-nī na ikén ná Rimam si-yī tī tī rī bē. Ayī nda nī anī byīr utōb risū ikén tī anī nde ú kú kwáb tī nī tsó ande bāa, anī nā si ande tī kubēntī. Ayī nda nī ikyén ricwú. Ayī nda nī anī kú sáe ayíb itībá-m tí utōb-nī mēmē. Ayī nda nī kwáb tímambē fengó Rimam. Ayī nda nī anī kú kwáb tī nī kyāe nyang riraen tī aríkī nde. Uwae irá yīne mēmē anī tsó bāa, anī nā nde-nī ikéntītíbī bē.

12Ikyāen ná yīne, ame kú kāb bāa, kó tī ame báe na nī kutsīngkén wūne, ame báe-m awū ikyāen unde wū tī nde ikén yī ámām bē. Cwúcwo, ame báe-m awū ikyāen unde wū tī ā raen wū irá bē ámá. Ame báe wū tī ame ú tātsó nī pāenine uwé Rimam itso uré tī anī sité ikyāen-tī.

13Ayīne si ikén tī sa na tī ribōm utōb. Si-yī ribōm utōb ámām tī atī tu bē. Atī tsēn utōb ikyāen utōb tī tsēn tī Titus tu uwae itīndeya tī anī ndeya wū. Kubēntī, anī sa utōb-wū náe ribén kúshwur.

14Tī kucang-yī ame pam ipam té wū risū-nī; ámá anī nda-nī ame rúkwāe tī wáe bē, rū bá kú fob tī yáka ne. Ame bá núng tīnine bāa, ijwē tī atī ndub uwé Titus risū nī, ú tātsó pú yī kubēntī-yī, pāngmá tī irá mēmē tī atī rī té nī si kubēntī.

15Tīnine awū sité uré té nī tī kō kú fūfā rū kú fé yī uwé, ikyāen imí awū kú tángsom tí itso risū tī náe ribén tī anī nda wū, tí fengó tī anī nda wū rūrōb ú fxēn wū tī ikyén ricwú.

16Ame kú tsēn utōb ikyāen tī ame ú nde tu tī ame ú sa ijwē-m konje nī kó kiyé tītínī.

2 Korinti 8

1Ameínjā, atī kú shā tī anī nā núng fengó tī ande ná Yesu tī tá Makedoniya tu itīnyang ná Rimam.

© 1995, The Bible League

2Abā ngwā rikāen kō tímambē, amáa utōb tī tsēn-bā kō shishag, ikyāen yīne abā pū
rínyanguwae-bā bá ikyāen itīndeya ná ande íkī uwae fengó Rimam, kó tī abā si ande tī
rikāen.

3Ame kú rī té nī kubēntī, ande tī Makedoniya pū ikén bá uwōg Rimam tí utōb-bā
kínjō, unde íkī jwám-wū abā jwám bē. Abā kwáb ú nde ikén tī abā nde tu ú bá nde kyī
ikén tī skeb kyī cwúcwo!

4Abā mbyáe ajwó uwōg-tī ú jwám tī ikyāen tī abā nā ú tu ríyāe tī abā nā ndeya ande
Rimam tī kú ngwā rikāen.

5Abā nde ikén tī nyang skeb ikén tī atī sa uwae tsi bāa, abā nā ú nde yī. Tī kucang abā
sa ijwē-bā mēmē na Itsēkurū-tī; tī fā kyī, abā sa utōb bur fā tī uwae uré, pāngmá tī
Rimam kú shā.

6Ikyāen yīne atī jwám Titus tī awū nā bá uwōg-nī ámá tī awū nā ú ndeya nī tī anī ā
nde tág kujwó wánde tī tīnyang tī anī kú nde ne, né awū bāg yī uwōg-nī tī kucang.

7Anī ande tī Korinti si ande tī uwé uwae ikén tī anī kú nde mēmē. Kó yī a si uwae
kínjō tī anī rū uwōg Yesu Kristi, kó yī a si irá Rimam tī anī kú rī té ande, kó itīnúng ná
irá Rimam, anī tā siskeb. Anī sité utōb tī anī nde wánde Rimam ú sité uré té tī
tímambē. Tīnine, ame kú jwám nī, uwae wánde ná uré tī tá uwé-nī tīnine, nī kwáb
pāngmá tī anī kú kwáb uwae wánde-nī tī tsítsí.

8Ayī si-yī icwe tī ame sa na nī bē, ame kú tsó nī itso itīkwáb tī aríkī kú kwáb tī irá
rínyanguwae yīne ikyāen tī ame nā núng kó uré-nī si kubēntī pāngmá anábā.

9Anī núng pú nī rínyanguwae ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Kó tī awū sité rifúnn, awū sa
ijwē-wū kāfe unde tī rikāen ikyāen-nī, ikyāen tī awū ú sa nī kāfe ande tī rifúnn uwae
rikāen tī awū ngwā.

10Ame ú rī té nī irá tī ame kú kāb risū irá yīne. Kuyākwēn, anī tī si ande tī tawé sa
utōb na wánde ná itīndeya yīne, anī tī si ande tī kucang tī ye kujwó atáng. Ayī nyang
skeb tī anī ú nde tág yī tīnine.

11Ikyāen yīne ame kú jwám bāa, nī nde-nī kukyib bē; pāngmá tī anī ye kujwó atáng tí
ribōm-nī mēmē tī kucang, nī nde yáen yī tīnine tí ribōm-nī mēmē ámá. Nī kwáb pāng
tí ikén tī tá ajwó-nī.

12Asití unde a cwé tī awū ú ndabtā kujwó-wū na Rimam, Rimam ú paembé ikén tī
awū sité. Awū kú rang-wū unde ikén tī awū shā num té yī bē.

13Uwae ikén tī ame kú jwám ne, ame kú shā-m tī ame nā ú ye sī aríkī usú ámá ú yá
anánī tā tí risū-nī bē.

14Anī sité ikén kujwó tīnine. Kiyé rū kú bá tī aríkī ú bá sité rifúnn skeb nī skeb. Kiyé
wū, abā tī ú pū usú-bā bá rū bá ndeya nī ámá, ikyāen tī ayī ú pāng átsō uwōg-nī té abā
mēmē.

© 1995, The Bible League

15Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Unde tī byír ikén yāng-yī sité-wū ikén tī kó skeb wū skeb bē. Cwúcwo unde tī byír ikén pāng ahán shā num-wū num bē."

16Atī fxāefā tí Rimam tī sa na Titus utōb tī awū nā ú ndeya nī pāngmá tī atī kú shā tī atī ú ndeya nī ámá.

17Kiyé tī atī jwám wū bāa, awū nā rū bá ndeya nī, awū cwé tí inyae. Kubēntī, tí tī atī jwám-tī awū kéka bē, awū myae mām pú wū tī awū nā ú rū yī uwōg-nī.

18Atī tōm ínjā-tī íkī pūtsá Titus kú bá. Awū si unde tī ande tī pūtsá Yesu kó akā pátág kú tēb rinyí-wū ikyāen irá Rimam tī awū kú rī té ande.

19Cwúcwo, andufū ande ná Rimam tsáb sa pú bā wū bāa, awū nā ú pūtsá tī rū yī Urushalima ikyāen tī awū ú ndeya tī kiyé tī atī ú pū rínyanguwae yīne na bā. Yī uwae wánde yīne atī kú tsó kūkō na Rimam. Cwúcwo atī kú tsó bāa, atī nā sité utōb tī atī ú ndeya ande.

20Atī kú shā tī tī núng afxen-tī ribén nyanyang, ikyāen tī unde íkī ā núng-wū atī tí riraen risū fengó tī atī kú nde tí rínyanguwae tī kēn pú yī ne bē.

21Atī kú shā tī atī ú nde wánde tī kubēntī uwé Itsēkurū-tī tí uwé ande mēmē.

22Atī kú tōm ínjā-tī íkī tī fā tī itā pūtsá bā ámá. Awū si unde tī kú kwáb uwae fengó Rimam tí utōb-wū mēmē, pāngmá tī atī núng tí ayíb atsēpú yāng-yī akwēn. Tīne tī awū núng bāa, anī ámá kú kwáb ahán, ijwē-wū mae tī awū ú bá ndeya nī.

23Asití unde íkī a rang bāa, ande bāne si ayē bárā, nī rī bāa, Titus nā si urwán wánde-m nā ú kú ndeya-m wánde-m tī ame kú nde na nī. Ameínjā-tī tī tsítsí ámá si ande tī atóm ná ande ná Rimam. Yī uwae wánde tī abā kú nde ne, abā kú sa rūrōb na Kristi.

24Ikyāen ná yīne, ame jwám nī bāa, nī ye uré té ande bāne, ikyāen tī ande ná Yesu tī tá kó akā ú núng ámá bāa, atī nā kú pam-tī ipam risū-nī tī ukáen ámén bē.

2 Korinti 9

1Ī si-yī kéng tī ame nā rī té nī irá risū itīndeya kitángpwā ande Rimam bē, ikyāen imí ī si ikén tī anī kú nde kú kób.

2Ame núng pú m bāa, anī nā sa utōb tsi pú nī risū irá yīne tī kucang. Ame sa irá-nī pam té ande tī Makedoniya. Ame rī té bā bāa, "Ameínjā-tī tī tá Akaya nde tág pú bā tí uwae kusang tī wur rū tī ā ú ndeya ande Rimam." Ijwē tí mae nánī sa na pú yī aríkī yāng akwēn uwae-bā nwúnn ritsen.

3Ámá tīnine ame tōm ameínjā-tī bāne kú bá tī abā ú rū bá ndeya nī, ikyāen yīne irá tī atī kú rī risū-nī nā si ukáen ámén bē, amáa pāngmá tī ame rī, anī ā mae ijwē tī nī pū rínyanguwae-nī na bā kujwó.

4Ayī a si-yī ahán bē, asití ande tī Makedoniya íkī a pūtsá m bá uwōg-nī ú bá núng bāa, anī nā kyāe-nī ijwē ikyāen wánde yīne bē, atī ú wáe rúkwāe tímambē, ikyāen ijwē tī

© 1995, The Bible League

atī ndub risū-nī. Ī si-yī atī ámām tī ú wáe rúkwāe bē. Rúkwāe nánī ú bá skebra anátī cwúcwo.

5Ikyāen yīne ame kāb bāa, ayī nā ú nyang skeb tī ame nā ú tōm ameínjā-tī bāne nā rū bā uwé-m tī abā nā kyāe byír rínyanguwae-nī tī anī rī bāa, anī nā ú nde tí uwōg kínjō. Kiyé tī ame a bá né, ā nde mām pú bā ikén mēmē. Ayīne ú tsó bāa, anī nā pū ikén yī na bā tí uwae kínjō, si-yī tī unde íkī túr nī túr bē.

6Nī tángsom bāa, unde tī a tōm ikén pāng ahán ú būnn yī pāng ahán ámá; unde tī a tōm yī kūkō, awū ú būnn kūkō ámá.

7Ame kú rī té nī bāa, unde tītínī ā sa rínyanguwae-wū rū bá pāng tí ikén tī utōb-wū tātsó wū. Ayī ā si-yī tī uwae tī kāb bē; ayī ā si-yī pāngmá ā kú túr wū túr bē ámá. Ikyāen imí, Rimam kú tsēn utōb té ande tī kú sa na wū rínyanguwae tí utōb tī tsēn.

8Rimam sité kūkō tī awū ú shā na nī ikén tītīnyang yāng-yī akwēn tī itītsikunn-yī tá-yī bē. Ikyāen tī kó kiyé tītínī anī ú shā num-nī té kíkīn bē, ámá anī ú sité ikén tī anī ú nde wánde tī tīnyang tī tsotso atáng.

9Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Awū kú ndab tā kujwó-wū na ande tī rikāen tí utōb-wū kínjō. Rínyanguwae-wū kú mām-yī mām ámá bē."

10Rimam kú shā na unde tī ritóm itso ikén tī awū ú tā uwae risāen-wū ú kú shā na wū wúcī uwae risāen atáng. Anī ámá re? Awū ú nde wánde tí ikén tī tá kujwó-nī ú sa yī shab ú sēr pāngmá wúcī uwae risāen. Awū má ú sa na nī būnn ikén tī tīnyang yāng-yī akwēn ikyāen rínyanguwae nánī.

11Rimam ú nda nī rifúnn tī kūkō ahán tī anī nā sité ikén tī anī ú nyang uwae ná ande atáng kó kiyé tītínī, ikyāen tī ande kūkō ú nde fxāefā na Rimam risū rínyanguwae-nī tī abā tu yī kujwó nátī.

12Wánde yī tī anī kú nde ne si-yī nyáng tī ande ná Yesu nā ú tu ikén tī abā shā num bē. Itīnyang-yī skeb ahán. Ayī sí tí ande yāng akwēn ú tātsó fxāefā-bā bá uwōg Rimam ámá.

13Yī uwae wánde tī anī ú nde ne, anī ú tsó bāa, anī nā kú náe risū ribén tí irá tī tīnyang ná Kristi tī anī kú tsag té ande. Cwúcwo tī anī kú pū ikén na ande bāne ú kú ndeya ande tī tsítsí ámá anī kú tsó bāa, anī nā sité utōb ná rinda tī nda tímambē. Ayīne mēmē ú sa kūkō na Rimam.

14Ámá abā ú jwám Rimam risū-nī tí utōb-bā mēmē ú tsó uré-bā bá uwōg-nī ikyāen imí abā ú núng bāa, Rimam nā nda nī ayíb risi-wū kō tímambē.

15Atī kú nde na Rimam fxāefā ikyāen rínyanguwae tī awū sa na tī, tí unju-tī kēn-yī tī atī ú nde na wū fxāefā risū-yī bē.

2 Korinti 10

© 1995, The Bible League

1Ame Bulus kú mbyáe ajwó uwōg-nī ande-m! Aríkī uwae-nī kú rī bāa, kiyé tī ame a té nī tá tétsō ame nā kú kyén ikyén ricwú, amáa kiyé tī ame a tá rūrwēn té nī ame nā kú rī irá tī ribōm. Ame kú jwám nī tī kujīmshwur tī utōb tī náe ribén ná Kristi bāa,

2anī nā núng afxen-nī ribén nyinyang tī wánde ná aríkī uwae-nī, ikyāen tī kiyé tī ame ā rū bá uwōg-nī ayī ú si-yī tī ame ú nde nī irá tī ribōm bē. Ikyāen imí, ame kú myae bāa, íkī bē ame ú nde ahán té aríkī uwae-nī tī kú rī bāa, ame nā kú nde wánde-m yī fengó ná ande tī utēnse.

3Ayī si kubēntī tī atī tá utēnse, amáa riká tī atī kú tā si-yī pāngmá aná utēnse wūne bē.

4Usú riká tī atī kú tā riká té yī ámá si-yī usú riká ná utēnse wūne bē, ayī si usú riká tī sité ribōm tī rū uwōg Rimam bá. Ayī sité kūkō tī atī kú jwunn mbúb kusóg tī yāng ná unde tī riká-tī.

5Uwae riká-tī ayī atī kú tenji irá tīkōng tī ande kú rī risū irá ná Rimam tí mēmē irá ná ande tī kú ndub ijwē ú kú sa na ande núng ye-bā irá Rimam bē. Atī kú yera mēmē irá tī kāb ná ande, pāngmá ayī nā si apyí nátī ú kú sa na yī náe risū ribén té Kristi.

6Uwōg nánī ámá, isim yī tī anī a náe pú nī risū ribén uwōg-tī, asití ande íkī a bōm risū, atī tsi kú jī tī atī ú byīnn bā kimbáb.

7Anī kú sáe nyang ikén tī tá ise ámām ú kú sáe rū ikén tī tá uwae utōb ande. Asití unde íkī uwae nī ā sa ijwē-wū tsi bāa, awū nā si unde ná Kristi, awū ā tángsom bāa, ame ámá si aná Kristi.

8Kó ame ā kú ndub pāng-m ijwē risū kūkō tī Rimam sa na tī, ame ú wáe-m rúkwāe bē. Ayī si kūkō tī ā nda tī tī atī ná ú ndeya nī, si-yī tī atī ú shir nī sī yī ribén bē.

9Ame kú shā-m tī anī ú sáe bāa, ame nā kú kwáb tī ame nā sa na anī ikyén ricwú uwae atsīngkén-m tī m kú báe na nī bē.

10Aríkī kú rī bāa, "Irá tī Bulus kú rī uwae atsīngkén-wū bōm ú kú ten utōb tímambē, amáa kiyé tī awū ā tá té tī ayíb tī ayíb awū bōm-wū bē. Irá-wū kú jīm jīm ahán!”

11Unde tī ā kú kāb itso irá yīne rishwū-wū, ame kú rī té wū tī awū núng ye bāa, irá tī ribōm tī ame kú tsó uwae atsīngkén-m kiyé tī atī tá rūrwēn té nī si sí ayī tī ame ú nde té nī kiyé tī ame ú rū bá uwōg-nī.

12Atī kēn-tī tī tī sa risū-tī myae té abā ande tīyāng tīyāng tī tá té nī akwēn bē. Abā kú ndub ijwē uwae-nī bāa, abā nā si ande tī kūkō. Atī kēn-tī tī tī sáng kumbúb nábā bē! Anábā, abā sa ijwē-bā myae té átsō ú kú sa risū-bā tsi pāngmá tī utōb-bā tātsó bā. Ayī si irá tī kuskwáb!

13Anátī, asití atī a ndub ijwē, atī ú ndub ijwē nyae tsá-tī icwe tī Rimam sa na tī bē, uwōg wū né wánde-tī tsikunn atáng. Anī ande tī Korinti ámá fā uwae ice-tī wūne.

14Asití atī a rī bāa, atī nā sité kūkō risū-nī, atī nyae tsá-tī uwōg tī kūkō-tī tsi atáng bē, ikyāen imí atī tī si ande tī tawé rū bá uwōg-nī tí irá tīnyang ná Kristi.

© 1995, The Bible League

15Aríkī kú ndub ijwē risū wánde tī ayī si-yī abā tī nde yī bē. Anátī atī kú nyae tsá-tī ice-tī uwōg tī Rimam myae tsi na tī ahán bē. Ikén kínjō-tī atī sa uwae tsi atáng si tī anī nā ú sēr risēr ú bōm ribōm fengó Rimam, amáa tī wánde tī atī kú nde kitángpwā-nī ú rū yī uwé yāng-yī ámá.

16Ayīne ú sa na tī ríyāe tī atī ú rū ka rī irá tīnyang ná Yesu Kristi utēn uwōg íkī tī tá isim-nī akwēn. Ikyāen imí, atī kú shā-tī tī atī ú ndub ijwē ikyāen wánde tī aríkī nde bē.

17Ikyāen imí ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Asití unde íkī a kú shā tī awū ú ndub ijwē, awū ā ndub ijwē uwae ikén tī Itsēkurū-tī nde."

18Unde tī ā ú cwé irá-wū si unde tī Rimam rī nyang wū, si-yī unde tī kú kyāe nyang risū-wū tī ajwó-wū bē.

2 Korinti 11

1Ame kú jwám nī bāa, anī nā ye utōb tí irá tī kuskwáb tī ame kú rī ne. Kubēntī anī ye pú nī utōb té m tī kucang. Tīne ame ú rū yī uwé té yī.

2Ame kú tsínn kitsínn risū-nī pāngmá tī Rimam kú nde ámá; ikyāen imí anī pāngmá mbawándab tī núng-wū uróm bē ú yēr unju té nyáng unde tī awū kú shā tī awū ú bāen ámām. Unde wū tī ame kú shā tī anī nā bāen si Kristi.

3Ame kú sī anyīng utōb bāa, kó íkī bē, unde íkī ú sa nī kāfe tí isim uwae fengó Rimam, tī anī ú yá uré tī anī sité ikyāen Kristi tā ú pūtsá-nī awū tí utōb kínjō cwúcwo bē, pāngmá tī awū Ikéntíbī rū itsab ú kyāefā Awáwu.

4Ame kú rī irá yīne ikyāen imí ame núng bāa, aríkī kú bá rī té nī irá risū Yesu tī txí tí anátī tī atī kú rī risū-wū, ámá anī kyangté yī tí ritsen tí ritsen tí ajwó ifaen. Anī kú paembé kusung íkī tī txí té Kusung Rimam tī anī tu kucang. Anī kú fxēn irá tī txí tī irá tī anī fxēn uwōg-tī tī kucang.

5Abā ande tīyāng tīyāng bā tī kú kūnn ijwē-bā bāa, ande tī atóm, ā skeb m tí rūrōb a?

6Kó ame kú rī tu-m irá unju bē, anī núng pú nī ibēn ayíb tī ame sité. Atī tātsó pú tī anī irá pāenine, yī fengó tī tsotso tī kucang akwēn.

7Kiyé tī ame rī té nī Irá Tīnyang ná Rimam, ame mbé-m aser íkī bē. Ame sa risū-m náe ribén ikyāen tī ame nā ú nda nī kūkō. Kó ayīne nyang-yī uwae-nī bē ahóo?

8Tī kucang kiyé tī ame kú nde wánde kitángpwā-nī, ayī si ande Rimam tī utēn uwōg íkī tī kú pae m; ame kú nde bā rikāen ikyāen tī ame ú ndeya nī.

9Isim ayīne, kiyé tī ame té nī som té átsō ame jwám-m anī kó kóbo kiyé tī ame shā num tí aser bē, ikyāen imí ameínjā tī rū Makedoniya bá shā na m ikén tī ame kú shā mēmē. Pāngmá tī ame kú nde té nī tī kucang, uwé iké ámá ame ú nde-m anī rikāen bē.

10Ame kú ben uben yī kubēntī ná Kristi tī té m tá tétsō, irá tī ame kú rī uwae ijwē tí ndub yīne bāa, ame nā mbé-m kóbo uwōg unde íkī bē. Kó akā pátág uwae utēn tī Akaya, unde tá-wū tī ú rī bāa, irá-m yīne nā si rífēn bē.

© 1995, The Bible League

11Ímí tī nde né ame rī ahán? Ī si ikyāen tī ame ye uré té-m anī bē a? Rimam núng pú wū bāa, ame sité uré té nī.

12Ame ú nde ikén tī ame kú nde ne rū fífé yī uwé ikyāen tī abā ande tī rífēn tī tá uwōg-nī ne ā ndub-bā ijwē bē. Ame kú shā-m tī ande bāne nā rī bāa, abā té tī nā pāng átsō uwae wánde bē.

13Ande bāne si-bā átōm tī kubēntī bē. Abā si átōm tī rífēn tī kú nde wánde tī tīkōng. Abā kú kyang ikyin uwé ande bāa, abā nā si átōm ná Yesu Kristi.

14Ayīne si-yī ikén tī kú fur ayíb uwōg-m bē, ikyāen imí Shetann tí risū-wū kú kāfe ijwē pāngmá átōm Rimam tī apupwen.

15Ikyāen yīne, asití apyí Shetann íkī ā kāfe ijwē-bā ú kú kyang ikyin-bā pāngmá abā nā si apyí Rimam tī kú nde ikén tī kubēntī, ayī si-yī ikén tī kú fur ayíb bē. Usir tī rícwūnnkyī abā ú bá tu kujwójáng-bā pāng tí wánde tī abā nde.

16Cwúcwo ame té nī kú rī, nī sa-nī ame pāngmá unde tī kuskwáb bē. Kó anī a kú táng bāa, ame nā si unde tī kuskwáb má, nī nda m kiyé pāng ahán tī ame ú ndub ijwē pāngmá unde tī kuskwáb kú nde.

17Irá tī ame kú rī tí ijwē tí ndub ne, si-yī Itsēkurū-tī tī nda m kūkō tī ame kú rī yī bē. Ayī si irá tī kuskwáb-m tī ame kú rī ámām.

18Aríkī kú ndub ijwē risū wánde tī abā nde tī ajwó-bā. Ame ú ndub ijwē ámá.

19Ame kú kāb bāa, anī tí risū-nī bēn ayíb-nī nyang nī nyang bē ahóo! Anī ú ye kāng utōb té kuskwáb-m ayīne.

20Kubēntī, kó ande tī kú sa nī kāfe apyí-bā anī kú ye utōb té bā! Ande kú nde nī rikāen ú kú cī ikén-nī tīkōng ú kú sáe rū nī ú kú tae nī kujwó tí kutápāen, anī kú cwúcwé ámām.

21Anátī, atī ú nde fob-tī ikén tī ribōm tī ribōm pāngmá ayīne bē. Ayīne nda m rúkwāe tī wáe tímambē. Ámá asití abā a kú ndub ijwē, ame ú ndub ijwē ámá. Ame ú rī kyī irá tī kuskwáb-m cwúcwo.

22Abā kú rī bāa, abā nā si Mbaíbráne. Ame si uráe Mbaíbráne ámá. Abā kú rī bāa, abā nā si anyīsū Isréla. Ame si umbae Isréla ámá. Abā kú rī bāa, abā nā si rishi Ibrahim. Ame si rishi Ibrahim ámá.

23Abā kú rī bāa, abā nā si anyīsū afxen Kristi. Ame nde wánde ná umbae kufxen Kristi nyang skeb pú m abā. Ande-m! Irá-m ne si pāngmá aná unde tī kijáen! Ame nde wánde skeb pú m abā. Ā ye m sáng púrsuna atsēpú yāng-yī, skeb pú yī tī ā ye bā sáng. Ā byīnn m kimbáb skeb pú abā. Ame sáng unju itīcwū munnáe munnáe skeb pú m abā.

24Atsēpú itsóng ande ndufū Mbayahuda byīnn m kimbáb tī anábā, fob rijwēr itā asū itsóngnje.

© 1995, The Bible League

25Ande tī Roma ámá byīnn m ípúg atsēpú itā. Wúkīn ande kwáb tī ā jwunn wēn m tí atxom. Kuyāe-m sī yíb uwae uyínn tīyāng atsēpú itā. Kiyé íkī ame náe uwae uyínn fob usir tī rimunn.

26Ame som-m imbyí ribén bē. Ame kú kyang ikyin kó kiyé tītínī. Ame yen uyínn tī mumunn ú ngwā rikāen atáng. Ame ngwā rikāen ikyāen ande tī riyíb tī kú byīnn fxāembé usú ande fengó. Ame ngwā rikāen ikyāen ande-m Mbayahuda fā tí ande tī si-bā Mbayahuda bē mēmē. Ame ngwā rikāen uwae uka tīyāng. Ame ngwā rikāen uwae kutúr. Ame ngwā rikāen uwae ámbyī uyínn. Ame ngwā rikāen uwōg ande tī tīkōng tī kú rī bāa, abā nā kú pūtsá Kristi.

27Ame nde rikāen ikyāen wánde tí nde. Atsēpú yāng-yī ame cwāg-m kicwāg bē. Ame fxēn tí rimenn tí unwāen. Kiyé íkī ame kú tu kō-m wúcī tí uwōg tī náe kó átúpwá tī ame ú pū sī kyī ijwē bē.

28Ame ú pwen fob-m ikén tī tsítsí bē, sé tī ame ú rī bāa, kó usir tītínī ame tá uwae irá tī kāb risū ambúb ná ande Rimam mēmē tī ame kú nde wánde té bā.

29Asití unde íkī uwae-bā a bōm-wū bōm uwae fengó Rimam bē, ayī sa na ijwē-m namtur ámá. Asití unde íkī ā jwunnsī fengó Rimam, ame kú byīr utōb.

30Aná-m, asití ame ú ndub ijwē, ame ú ndub ijwē risū ikén tī kú tātsó bāa, ame bōm-m bē.

31Kūkō ā si aná Rimam tī si Itsē ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi tsi kunn iké rū fífé yī uwé. Awū núng pú wū bāa, ame nā kú yēr-m rífēn bē.

32Kiyé tī ame tá Damashika, unde tī uwé tī tá imbyí Ukwe Aretas pū ande tsi kyī unju ufu tī kú sáng yī uwae utēn ikyāen tī abā nā ú ye m.

33Ámá ande Yesu tī atáng sa m náe sī uwae kícíka ú sa m tam sī kiyé ibáen kupwe ná uka wū.

2 Korinti 12

1Ame ú ndub kāng ijwē kó tī ayī ú ndeya-yī ame bē. Ame ú rī irá risū kiyé tī Rimam tātsó m ikén uwae kúrwá ú rī irá té m yī fengó íkī ámá.

2Ame núng unde íkī tī tá fengó Kristi tī ā yera wū tsō fé yī apupwen tī fā tī itā uwae asang rijwēr asū inje tī yāfe rū isim. Kó awū a tsō tí ijwē-wū mēmē, kó awū a tsō tí kusung-wū ámām, ame núng nyang-m bē. Rimam ámām tī núng.

3Ikén tī ame núng, ā yera unde wūne tsō fé yī uwōg tīnyang. Kó awū a tsō tí rimēnn ijwē-wū kó awū tsō uwae kusung ámām, ame núng-m bē, sé Rimam tī núng.

4Ámá apupwen atáng awū fxēn irá tī si-yī irá tī unde ú rī fob tsó unju-wū bē. Ī si irá tī cwúcwé.

5Ī si itso unde wūne tī ame ú ndub ijwē risū-wū. Ame ú ndub-m ijwē risū ikén tī ame nde tí ajwó-m bē, sé risū ikén tī kú tsó bāa, ame nā si-m kíkīn bē.

© 1995, The Bible League

6Á bāa, ame nā ā kú shā tī ame nā ú ndub ijwē, ame ú si-m kuskwáb bē, ikyāen imí irá tī ame ú rī si kubēntī. Amáa ame cwé-m tī ame ú ndub ijwē bē, ikyāen imí ame kú shā tī ande nā núng m uwae kujwó wánde tī ame kú nde tí uwae irá tī abā kú fxēn unju-m ámām, si-yī uwae irá tī ame kú rī ú kú kyāe nyang risū-m bē.

7Rimam kú shā-wū tī ame nā ú ndub pāng-m ijwē risū ikén tī kú fur ayíb tī awū tātsó m bē. Ikyāen yīne awū tōmra kicáeb íkī bá na-m. Ayī si pāngmá íkajwō tī Shetann tōm bá tēr sáng m rimēnn tī awū ā ú kú byīnn m kimbáb.

8Ame jwám Itsēkurū-tī Rimam fob atsēpú itā tī awū nā yera kicáeb yī rū ijwē-m.

9Ámá awū rī té m bāa, "Rínyanguwae-m pāng pú yī afu, ikyāen imí ame kú tsó kūkō-m siskeb kiyé tī afu ā sité-fu tí ribōm bē." Ikyāen yīne ame ú rū yī uwé ú ndub ijwē risū ikén tī kú tsó bāa, ame nā bōm-m bē. Ame ú nde yī tí utōb tī tsēn ikyāen tī kūkō ná Kristi ná ú sī bá risū-m.

10Utōb-m náe ribén, kó ame a bōm-m bōm bē, kó tī a txūn m asú, kó ame a ngwā rikāen, kó ande a nde me irá. Ame tsēn utōb té yī ikyāen imí ame kú ngwā rikāen yīne mēmē ikyāen rinyí Kristi. Ikyāen imí ame núng pú m bāa, kiyé tī ame a bōm-m bē, si kiyé tī ame sité ribōm.

11Anī sa na m ame kú rī irá pāngmá unde tī kuskwáb. Í nyang skeb tī anī tī ú rī nyang wánde-m tī ame kú nde, si-yī ame tī ú rī yī bē. Kó asití ame ā rù-m risū bē, ame skeb pú m ande tīyāng tīyāng bāne tī sa risū-bā tsi bāa, abā nā si ande tī atóm.

12Kiyé tī ame tá uwōg-nī ame nde ikén tī tsó bāa, ame nā si unde tī atóm Rimam tī kubēntī. Ame nde ikén yī mēmē tí utōb tí ye ú tātsó nī ikén tī kú fur ayíb tí ikén tī kú tsó kūkō ná Rimam tī tsotso kitángpwā-nī.

13Kó anī kú táng bāa, ame ndeya ande Rimam tī tsítsí skeb nī skeb a? Ame nde té nī pāngmá tī ame nde té ande Rimam tī tsítsí. Ikén kínjō rikāen tī ame nde-m uwōg-nī bē si tī ame sa na-m anī rikāen uwae irá wúcī tí uwōg tī náe bē. Asití ikén tī ame nde ne a si ikéntītíbī nī yátā na-m.

14Ayīne ahán fwā tí atsēpú itā tī ame sa tsi tī ame ú rū bá kūnnjí nī irá. Amáa ame ā rū bá, ame ú jwám-m anī kíkīn bē. Ikén tī ame kú shā uwōg-nī si-yī aser-nī bē, ayī si anī tí risū-nī tī ame kú shā. Ī si-yī anyīsū tínyīng tī kú shā wúcī na abítsē-bā bē; abítsē-bā tī kú shā wúcī na anyīsū-bā.

15Ame ú cwé tī ame ú pū mēmē rifúnn tī ame sité ren fā tí risū-m mēmē, wēn tág ikyāen tī ame ú ndeya nī. Anī ámá re? Asití uré tī ame ye té nī a kō kēn tág, anī ú kosī anánī a?

16Ame kú táng bāa, anī nā ú cwé bāa, ame nā nde-m anī rikāen íkī bē. Amáa aríkī uwae-nī ú rī bāa, ame nā munn té itsab rishwū-m nā kú kyāefā nī fā.

17M m! Ame kyāefā nī rímāng? Yī fengó ná ande bā tī ame tōm rū bá uwōg-nī a?

© 1995, The Bible League

18Ame jwám Titus tī awū nā rū ka uwōg-nī; cwúcwo ame tōm kyī ínjā-tī íkī tī wū nā pūtsá Titus rū. Titus cī ikén-nī íkī tīkōng a? Má irá tī kāb-m tí aná Titus si ikén kínjō! Fengó wánde-tī tī atī kú nde si ikén kínjō.

19Kó íkī bē anī kú táng bāa, atī nā kú kwáb tī atī nā ú kyāe nyang risū-tī uwé-nī. Iyéē! Atī kú rī irá-tī uwé Rimam. Atī kú rī irá ámá tí kūkō ná Kristi. Arwán-m tī ayíb ricwú-m! Ikén tī atī kú nde mēmē si ikyāen tī atī ú ndeya nī.

20Ame kyén ikyén ricwú bāa, kó íkī bē, asití ame a rū bá yé, ame nā ú bá tu nī té usom tí som tī txí té irá tī ame kú shā tī m núng uwōg-nī; kó anī ámá ú rū bá tu m té kujwó wánde tī txí té ayī tī anī kú shā tī nī núng uwōg-m. Ame kú kyén ikyén ricwú kó íkī bē ame ú rū bá tu nī anī kú fwān kibyāg ú kú tsínn kitsínn ú kú tsō rináe ú kú núng nyáng risū-nī ámām ú kú txūn átsō asú ú kú tsag ande ú kú ndub ijwē, ámá mēmē ikén fā tí anī mēmē ú tsi txítxí.

21Ame kú kāb bāa, íkī bē Rimam ú sa na m rúkwāe tī wáe uwé-nī, ikyāen tī aríkī uwae-nī nde ikéntītíbī tī kucang ú kāfe isim tā-bā yī bē. Abā kú náe iyag ú kú shā uwá ande ú kú nde ikén tī tsotso tī kú txí iyib uwé Rimam. Ame ú rū bá jwúb irá risū ande bāne.

2 Korinti 13

1Ayīne fā tī atsēpú itā tī ame rū kú bá yī uwōg-nī. Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, asití ā kú shā riraen uwōg unde íkī, sé ande ā fob ifaen kó itā tī núng ú cwé bāa, irá yī nā si kubēntī tītawé anī ú cwé ye unde wū tí riraen.

2Kiyé tī ame rū bá uwōg-nī tī atsēpú ifaen, ame rī irá té aríkī tī nde ikéntītíbī ú fwā bā kusen, fā té ande tī tsítsí mēmē. Tīnine ame tá rūrwēn té nī, amáa ame ú fwā kyī nī kusen cwúcwo. Kiyé tī ame á rū bá ame ú núng-m unde íkī tí ayíb risi cwúcwo bē.

3Ayīne ú tātsó nī pāenine bāa, Kristi nā kú rī irá tsó unju-m, pāngmá tī anī kú shā. Kristi tí risū-wū nde-wū namtur té nī bē. Awū tsó kūkō-wū kitángpwā-nī.

4Kubēntī, kiyé tī ā kwēr wū risū kutúkū tī cice, awū num ijwē; tīnine awū som tí unyāng uwae kūkō ná Rimam. Atī ámá, ikyāen tī atī tí Yesu tá tétsō, atī bōm-tī ijwē bē ámá pāngmá awū. Amáa uwae kūkō ná Rimam atī ú som té wū ú rū yī uwé tī wánde tī kú ndeya nī.

5Nī myae ijwē-nī tī nī núng bāa, kó anī kú som usom-nī tí uwae kínjō bárā. Nī pwen risū-nī rikwén. Ame táng bāa, anī kú núng ye pú nī tī Yesu Kristi té nī som té átsō. Kó anī si-nī ande ná Yesu Kristi bē ahóo?

6Ame sa uwae tsi bāa, anī ú bá núng ye bāa, atī tí risū-tī nā jwunnsī-tī uwae irá yīne bē.

7Atī kú jwám Rimam tī anī nā ú nde nī ikéntītíbī bē. Ī si-yī ikyāen tī atī kú shā tī atī ú tu rinyí tītīnyang bē. Iyéē! Ikén tī atī kú shā si tī anī nā ú nde ikén tī pāng atáng uwé Rimam, kó tī atī tí risū-tī núng pāngmá atī nde fob-tī kíkīn bē.

© 1995, The Bible League

8Ikyāen imí atī ú tā fob-tī riká té irá tī kubēntī bē, sé tī atī ú ndeya yī ya ámām.

9Kiyé tī anī sité kpākang fengó Rimam, atī kú tsēn utōb, kó tī ā rī bāa, atī tí risū-tī bōm-tī bē. Atī kú jwám Rimam tī awū nā sa na nī sēr bēn tág uwae fengó-wū.

10Ayīne si ikén tī nde ame kú báe irá yīne tī ame tá fengó tī rwēn té nī, ikyāen imí ame kú shā-m tī ame ú rū bá fwān nī kibyāg kó ame ú byīnn nī kimbáb kiyé tī me ā rū bá bē. Ame kú shā tī ame ú sa kūkō tī Rimam sa na m ú rī bōm nī ijwē, si-yī tī ame ú sa na nī rúkwāe tī wáe bē.

11Irá tī rícwūnnkyī, ameínjā-m, nī som-nī nyinyang. Nī kwáb tī nī som usom tí kubēntī uwé Rimam. Nī kwáb uwae irá tī ame rī té nī. Nī ndeya átsō tī nī som usom-nī tétsō uwae kujīmshwur. Rimam, awū tī kú nda-tī uré tí kujīmshwur ú té nī som té átsō.

12Nī ye átsō bur utōb uwae uré ikyāen ná tī, pāngmá tī atī ande Rimam kú nde.

13Mēmē ande Rimam tī tá iké kú kūnnjí nī irá atáng.

14Itīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi, tí uré ná Rimam, fā tí risū tī ren ná Kusung tī Sāen Kyag ā té nī som tétsō.

© 1995, The Bible League

Galatiya

Galatiya 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m Bulus, unde tī atóm. Ame si-m átōm ná unde íkī bē. Ayī si-yī unde íkī tī tsáb me ikyāen wánde yīne bē. Ayī si Yesu Kristi tī nde yī, tí Itsē-tī Rimam, awū tī kūnn nwúnn Yesu uwae itīcwū.

2Ame tí mēmē ameínjā tī tá té m iké kú kūnnjí nī irá, anī ambúb ande ná Rimam tī tá uwae ukyāeb utēn tī Galatiya.

3Ayíb risi tí kujīmshwur ā rū uwōg Itsē-tī Rimam tí Itsēkurū-tī Yesu Kristi rū bá uwōg-nī.

4Ī si awū Yesu Kristi tī cwū ricwú ú nwángrū tī uwae ikéntītíbī nátī ikyāen tī awū ú sáen tī tā uwae usom tí som ná apyí tī atī som uwae utēnse tītíbī wūne, pāngmá tī Itsē-tī Rimam myae tsi tí kucang.

5Kūkō ā si anáwū Rimam tsi kunn iké rū fé yī uwé. Ayī ā si ahán.

6Ikén-nī tī anī kú nde kú fur me ayíb! Fengó rwēn-yī rwēn bē, anī kú kāfe isim tā Rimam, awū tī tsó ayíb risi náwū bá uwōg-nī uwae Yesu Kristi ú kūnn nī. Anī yá wū tā ú tēr rū ka pūtsá-nī irá Rimam íkī txí.

7Amáa ayī si-yī irá Rimam bē, kó tī kíyib. Aríkī tá atáng tī kú ye nī kyi rúnn ú kú kwáb tī ā kāfe irá tīnyang ná Kristi rū yī fengó íkī.

8Ame kú rī té nī bāa, asití unde íkī a rū bá rī irá íkī txí tí irá tī atī tsag té nī kutē, kó yī a si atī tí risū-tī kó átōm ná Rimam tī apupwen, Rimam ā pwen wū rikwén itīcwū!

9Pāngmá tī atī rī té nī tī kucang, ame kú shem kyī tīnine bāa, asití unde íkī a kú tsag té nī irá risū Kristi tī si-yī irá tī anī fxēn uwōg-m tī kucang bē, awū ā rū yī uwōg urwā tī tsi kukunn!

10Uwae irá tī ame rī ne, anī kú táng bāa, ame kú shā tī ame nā tu risū tīnyang uwōg ande a? Ame kú shā risū tī tīnyang uwōg Rimam ámām, si-yī aná ande bē. Á bāa, ame nā tsikunn tī kú nde wánde-m ikyāen tī ame nā ú tu risū tī tīnyang uwōg ande, ame ú si-m upyí Yesu Kristi cwúcwo bē.

11Ameínjā-m, ame kú shā tī anī nā núng bāa, irá tīnyang ná Yesu tī ame kú tsag té ande nā rū-yī uwōg ande bá bē.

12Ame mbé-m ayī uwōg unde bē. Ī si-yī unde íkī tī kwén na me irá yī bē. Ī si Yesu Kristi tí risū-wū tī tātsó me irá yīne.

13Anī fxēn pú nī irá risū usom-m tī ame som kiyé tī ame kú pūtsá fengó Rimam ná Mbayahuda. Kiyé wū ame nda kumbúb ande ná Yesu rikāen ú núng-m risi-bā bē. Ame kwáb tī ame tenji irá Yesu tī abā kú pūtsá.

© 1995, The Bible League

14Ame kwén ye irá Rimam-tī tī atī Mbayahuda kú pūtsá, skeb pú me araen icwú-m tī tsítsí yāng akwēn. Ame sa uwae tsi risū ikén tī kwén ná fengó abítsē-tī tī kutē skeb pú me mēmē-bā.

15Amáa Rimam tsábra m tsi iyenkyāb tí tī ā mbae-bā ame kéka bē, ú kūnn me uwae ayíb risi náwū.

16Awū cwé ú tsó me Umbae-wū ikyāen tī ame nā sa Irá Tīnyang náwū ka tsag té ande tī ise. Kiyé wū, ame nwúnn ka-m uwōg unde íkī tī ame ú ka shā tītīndeya bē.

17Ame rū ka-m Urushalima uwōg ande tī sáng wánde ná ande tī atóm uwé-m bē. Ame rū-m yī utēn Arabiya ú ka som atáng ítawé ame nwúnn atáng ú kāfe bá Damashika.

18Isim asang itā ame nwúnn rū yī Urushalima ú ka núng Bitrus. Ame som té wū atáng fob atsáb ifaen.

19Kiyé tī ame tá té wū atáng ame núng me ande tī atóm íkī bē, kūm Yakubu ínjā Itsēkurū-tī ámām tī ame tu.

20(Irá tī ame kú báe ne si irá tī kubēntī. Ī si-yī rífēn tī ame kú wōr bē. Ame kú ben uben uwé Rimam!)

21Isim ayīne ame nwúnn ú rū yī utēn tī Siriya tí Kilikiya.

22Uwae kiyé wū, ande ná Yesu tī tá utēn tī Yahudiya núng-bā ame tí ayíb kéka bē.

23Abā kú fxēn nyáng irá tī aríkī kú rī bāa, "Unde wū tī kú nda kō tī rikāen kucang, tīnine awū kú tsag té ande irá risū Yesu tī né kutē awū kú kwáb tī awū tenji yī."

24Ikyāen yīne, abā nda Rimam kūkō ikyāen ikén tī tu me ne.

Galatiya 2

1Tírī, isim asang rijwēr asū inje ame nwúnn cwúcwo ú tsō yī Urushalima. Ame tí Barnaba pūtsá átsō. Atī pū Titus ye sú.

2Ame rū ka atáng ikyāen imí Rimam tsag té me bāa, ame nā rū yī atáng. Ame tu ande tī uwé atáng ú rī irá té bā uwae kitam. Ame tsag té bā itso irá tīnyang tī ame kyang kú rī té ande tī núng-bā Rimam bē, ikyāen imí ame kú shā-m tī wánde-m tī kucang tí wánde-m tī ame kú nde ajwó kiyé wū nā si tī ukáen bē.

3Kó tī Titus tī té m tá té átsō ú si uráe Helene, ā ye-bā wū tí ribōm bāa, awū nā tsēn kāng kutxín pāngmá tī Mbayahuda kú nde bē.

4Irá yī nwúnn ikyāen imí, ande íkī tī kú pūtsá Rimam-tī tí unju ámām tam sáng fā kitángpwā-tī atáng tī abā nā jwín tī ujwín tī ā nā ú núng itso usom tí som tī atī kú som isim tī Yesu Kristi sáen tī tā uwae rikāen upyí ná icwe Mbayahuda. Abā kú pwen tī abā ú shir tī kāfe sáng kyī uwae-yī cwúcwo.

5Atī cwé-tī irá-bā yī bē kó tī kíyib, ikyāen imí atī kú shā tī Irá Tīnyang ná Yesu nā ú tsi jí nī tí kubēntī-yī.

© 1995, The Bible League

6Uwōg wūne, ande bā tī kú sáe ijwē-bā bāa, abā nā si ande tī rūrōb siskeb, abā shem-bā irá íkī risū irá tī ame kú rī bē. Anábā, kó abā si ande tī kūkō, kó ā si-bā bē, ī si-yī irá íkī uwōg-m bē. Rimam kú pwen-wū rikwén-wū yī itīnúng ná ande bē. Awū kú núng ande bāa, ā nā pāng átsō.

7Amáa abā núng ye bāa, Rimam nā sa irá-wū fáe sī m kujwó ikyāen tī ame nā tsag té ande tī si-bā Mbayahuda bē, pāngmá tī awū sa na Bitrus kú tsag té Mbayahuda. Ámá mēmē-bā cwé irá-m.

8Awū Rimam tī sa na Bitrus nde wánde tī kūkō uwōg Mbayahuda, si awū tī kú nde wánde tī kūkō té me ámá ikyāen tī ame nā rī irá-wū té ande tī si-bā Mbayahuda bē.

9Ámá cwúcwo, Yakubu tí Bitrus tí Yohana, abā tī si ande tī kpākang uwae kumbúb ande ná Rimam tī utēn tī Urushalima, kiyé tī abā núng ye ayíb risi Rimam tī kú sī bá risū-m, ā rū bá uwōg-m tí Barnaba ú bá ye tī bur utōb uwae uré. Abā cwé bāa, atī nā rū ka tsag Irá Yesu té ande tī si-bā Mbayahuda bē, abā ámá nā ú rū yī uwōg Mbayahuda.

10Ikén kínjō tī abā jwám tī si tī atī nā tángsom té ande tī rikāen tī tá uwōg-bā. Tī kucang-yī má ayīne si ikén tī ame sa utōb-m tsi risū-yī tī ame nā ú nde.

11Ámá kiyé tī Bitrus rū bá Antakiya ame rī yáe wū pāenine riraen-wū tī shwong náe tī ise.

12Ikyāen imí awū kú cī wúcī té ameínjā-tī tī ā tsēn-bā kutxín bē, sa sisa rū bá kwār kiyé tī ande íkī rù uwōg Yakubu bá. Amáa kiyé tī abā rū bá, awū fáen fe tí isim ú fxāe wúcī tī tī cī té ameínjā-tī tī si-bā Mbayahuda bē. Awū nde ayīne ikyāen imí awū kú kyén ikyén ricwú ande tī kú shā tī ā nā ú tsēn kāng ande tī si-bā Mbayahuda bē kutxín.

13Mbayahuda tī tsítsí nde ahán ámá ú sáng uwae irá tī tī kōng. Barnaba ámá, ā shir wū sáng uwae irá yī, ā sa na wū nde ikén tí uwae ifaen pāngmá tī abā kú nde.

14Kiyé tī ame núng bāa, abā nā kú kyang-bā ikyin tī kubēntī yī uwae fengó Yesu bē, ame rang Bitrus irá uwé ande mēmē tī funn atáng bāa, "Afu si uráe Mbayahuda, amáa afu kú pūtsá-fu fengó Mbayahuda bē. Afu ú nde rímāng ú tsikunn tī kú rī té ande tī ise bāa, abā nā pūtsá kāng icwe Mbayahuda?”

15Atī tí risū-tī si Mbayahuda. Ā mbae tī uwae rishi Mbayahuda. Atī si-tī ande tī ajīb kó ande tī kú nyatsá Icwe Rimam bē.

16Kó tī atī núng ahán, atī núng pú tī ámá bāa, unde íkī nā ú tu-wū risū tī tīnyang uwé Rimam ikyāen tī awū kú pūtsá Icwe Rimam bē. Unde ú tu risū tī tīnyang uwé Rimam asití awū a rū kubēntī uwōg Yesu Kristi. Atī ámá rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi. Ayī si ikyāen tī atī nā ú tu risū tī tīnyang yī fengó ná uwae kínjō. Ayī si-yī ikyāen tī atī nā pūtsá Icwe bē. Ikyāen imí unde a tu-wū risū tī tīnyang yī fengó ná Icwe tī pūtsá bē.

17Tīnine atī shā risū tī tīnyang uwé Rimam yī fengó ná itīren-tī té Kristi. Á bāa, yī fengó wūne ā tu tī atī si ande tī nyatsá Icwe Rimam, ayī tātsó bāa imí? Aríkī ú rī bāa, Yesu Kristi nā sa na tī nde ikéntītíbī. Iyéē! Ayī si-yī ahán bē, kó tī kíyib!

© 1995, The Bible League

18Amáa asití ame a pyír Icwe Rimam ámá tírī ú kāfe bá sa uwae tsi risū-yī bāa, ame nā ú nwángrū atáng, ayī tātsó bāa, ame nā nde ikéntītíbī.

19Ayī si uwae ná Icwe tī ame rū bá núng ye bāa, á bāa, itīnwángrū nā si irá ná icwe tī pūtsá, ame ú cwū mām pú m. Amáa yī fengó yīne cwúcwo ame ú tu ríyāe tī ame ú tu unyāng tīshé ú som usom-m ikyāen ná Rimam.

20Kiyé tī ā kwēr wēn Kristi risū kutúkū tī cice, ame té wū tá tétsō. Unyāng tī ame táté wū tīnine si-yī aná-m bē, ayī si unyāng ná Yesu Kristi tī tá utōb-m. Usom tí som tī ame som uwae ijwē-m ne, si ikyāen tī ame rū uwae kínjō uwōg Kristi, Umbae Rimam, tī ye uré té me ú cwū ricwú ikyāen-m.

21Aná-m, ame ú sáe rū-m rínyanguwae ná Rimam bē. Á bāa, unde nā ú tu risū tī tīnyang uwé Rimam uwae Icwe tī pūtsá, itīcwū Kristi ú si tí ukáen ámām.

Galatiya 3

1Anī ande tī Galatiya tī kuskwáb! Áyē tī kāfe risū-nī? Tī kucang ā rī irá ayíb tí ayíb té nī risū fengó tī ā sa Yesu kwēr risū kutúkū tī cice.

2Ame sité irá kínjō tī ame ú rang nī. Kusung Rimam tī anī kyangté, anī kyangté wū ikyāen tī anī pūtsá tág Icwe Rimam rēē, ré ikyāen tī anī fxēn Irá Tīnyang ná Yesu ú rū uwae kínjō atáng?

3Anī bāg fengó Rimam tī Kusung ná Rimam, ámá tīnine anī kú shā tī anī ú mām tág itīkwáb-nī tí irá rimēnn ijwē. Anī nde rímāng ú kú táng itso irá tī kuskwáb ahán?

4Mēmē ikén tī tu nī uwae fengó Rimam, ayī si tí ukáen a? Ame kāb-m ahán bē.

5Cwúcwo ame ú rang kyī nī irá bāa, tī Rimam kú nda nī Kusung wū ú kú nde wánde tī kú fur ayíb kitángpwā-nī, awū kú nde ikén yīne ikyāen tī anī pūtsá icwe rēē, ré ikyāen tī anī fxēn irá Yesu ú rū kubēntī atáng?

6Nī tángsom té Ibrahim. Ā báe bāa, awū nā rū kubēntī uwōg Rimam. Ikyāen kubēntī-wū tī awū sité awū nā tu risū tī tīnyang uwé Rimam.

7Ikyāen yīne anī ā núng ye bāa, ande tī rū uwae kínjō uwōg Rimam tī si rishi Ibrahim tī kubēntī.

8Tī kucang Rimam pwen mām yī mām bāa, uwé iké awū nā ú kyangté ande tī si-bā Mbayahuda bē ámá, asití abā a rū kubēntī uwōg-wū. Né ikén tī nde awū rī té Ibrahim bāa, "Ayī ú si ikyāen náfu Ibrahim tī mēmē ande tī utēnse ú tu itīnyang."

9Ibrahim rū kubēntī ú tu itīnyang ná Rimam. Ayī si ahán ámá ande mēmē tī rū kubēntī ú tu tīnyang Rimam ámá.

10Ande tī sa ijwē-bā konje uwōg icwe tī pūtsá, rináe Rimam tá risū-bā, ikyāen imí, ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Rináe ná Rimam tá risū mēmē ande tī pūtsá-bā mēmē ikén tī ā báe uwae icwe bē."

© 1995, The Bible League

11Atī ā núng bāa, unde ú tu-wū risū tī tīnyang uwé Rimam ikyāen icwe tī tī pūtsá bē, ikyāen imí ā báe bāa, "Unde ú nwángrū-wū bē sé awū a rū uwae kínjō ú tu risū tīnyang uwé ná Rimam."

12Irá Icwe tī pūtsá txíra tí irá uwae kínjō. Ikyāen imí ā báe bāa, "Unde tītínī tī a pūtsá icwe yīne, awū ú tu unyāng." Irá risū uwae kínjō fā atáng bē.

13Kristi jāeb mbé unyāng-tī ú nwángrū tī uwae rikāen tī ā rī bāa, ayī nā ú bá risū ande tī nyatsá Icwe ná Rimam. Awū sa ijwē-wū sáng fā uwae rináe ná Rimam kutūnn unju-tī. Awū kāfe ikén tī ā rīmbéb wū, pāngmá tī ā báe bāa, "Itíbī ā tu kó unde tītínī tī ā kwēr wū risū kutúkū."

14Awū nde ahán ikyāen tī itīnyang tī Rimam rī risū Ibrahim nā ú sī bá risū ande tī si-bā Mbayahuda bē ámá yī fengó ná Kristi Yesu. Ayīne ú nde ikyāen tī mēmē-tī nā ú tu Kusung Rimam tī Yesu yēr unju bāa, awū nā ú tōm bá na tī yī fengó ná uwae kínjō.

15Ameínjā-m, ame ú tsó nī imbyí irá uwae usom tī som-tī uwae utēnse wūne. Kiyé tī unde a yēr unju té unde íkī ú ben uben risū-yī, unde íkī kō-wū tī awū ú sáe rū yī bē. Ā myae fob-bā irá íkī fā atáng bē ámá.

16Ayī si ahán ámá tí unju tī yēr tī Rimam yēr té Ibrahim. Ā báe bāa, Rimam nā yēr unju té Ibrahim fā tí unde tī ú bá isim-wū. Ā rī-bā bāa, "Ande tī ú bá isim-wū" bē, ā rī bāa, "Unde tī ú bá isim-wū." Ī si unde kínjō, ī si-yī ande yāng akwēn bē. Unde wūne ahán si Kristi.

17Imbyí irá-m tá re. Rimam tawé yēr unju té Ibrahim ú ben uben risū-yī. Asang úkōb inje ka mbé rijwēr itā wur rū tītawé ā rū bá báe Icwe Rimam. Ikén tī ā báe isim ne ahán nde fob-wū tī wū fén mbéb irá tī Rimam rī tī kucang bē. Unju tī yēr ná Rimam tsi yēr pú yī. Ā sáen fob-bā yī bē.

18Á bāa, atī nā ú tu rínyanguwae ná Rimam ikyāen tī atī nā kú pūtsá Icwe, ayī ú si-yī ikyāen unju tī yēr cwúcwo bē. Amáa atī núng pú tī bāa, ayī si ikyāen ná unju tī yēr ná Rimam tī Ibrahim tu rinda uwōg Rimam.

19Asití ayī a si ahán, Icwe si ikén tí ukáen a? Iyéē, ā sa Icwe sáng fā atáng isim ikyāen tī ayī nā tātsó ande riraen-bā tsi kú jí unde wū tī ú bá isim Ibrahim, awū unde tī Rimam yēr unju risū-wū. Átōm tī ribén íkī paembé Icwe yīne uwōg átōm tī apupwen ámá ú sa na tī. Ayīne tsó bāa, unde nā tsi kitángpwā-tī tí Rimam tītawé atī tu icwe.

20Amáa unju tī yēr tī Rimam yēr té Ibrahim txíra ikyāen imí unde íkī tsi-wū kitángpwā-bā bē. Rimam kínjō-wū tī nde yī tí ajwó-wū.

21Kó irá tī tá uwae Icwe Rimam kú shaen ishaen tí unju tī yēr ná Rimam a? Iyéē, ī si-yī ahán bē kó tī kíyib. Ā bāa, icwe íkī nā tá atáng tī sité kūkō tī ú sa na unde nwángrū, ande ú tu risū tī tīnyang uwé Rimam uwae icwe tī pūtsá. Amáa icwe tī kú sa na unde nwángrū tá-yī bē.

22Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam pāenine bāa, mēmē ande tī utēnse nā tá uwae púrsuna ná ikéntītíbī tī tí nde. Ayīne si ikyāen tī uwae kínjō nā ú si fengó tī Rimam nā

© 1995, The Bible League

ú sa na ande rínyanguwae tī awū yēr unju té bā. Ande tī ú tu yī si ande tī rū uwae kínjō uwōg ná Yesu.

23Kutē tī ríyāe tá-yī tī ande ú rū uwae kínjō uwōg Yesu kéka bē, atī ande si pāngmá ande tī tá uwae púrsuna ikyāen irá Icwe Rimam tī atī nyatsá. Icwe yī yīr kyī tī som kú jí kiyé tī Rimam ú tātsó tī fengó ná uwae kínjō uwōg Yesu.

24Ikyāen yīne, icwe yī si pāngmá unde tī kú núng kyī tī rū bá kwār kiyé tī Kristi ú rū bá, ikyāen tī atī nā rū uwae kínjō uwōg-wū ú tu risū tī tīnyang uwé ná Rimam.

25Tīnine tī kiyé ná uwae kínjō rū bá pú yī, atī kú shā-tī unde tī ú núng kyī tī cwúcwo bē. Wánde ná icwe mām pú yī.

26Mēmē-nī si pú nī anyīsū ná Rimam tírī, ikyāen tī anī rū uwae kínjō uwōg ná Yesu Kristi.

27Ikyāen imí, ā pū mēmē-nī ren té Kristi uwae batísma tī ā nde na nī. Tīnine Kristi bur kyī nī pāngmá átúpwá tī anī pū sī ijwē-nī.

28Ámá yī fengó ná itīren tí Kristi, kó unde a si uráe Mbayahuda kó awū a si unde tī si-wū Mbayahuda bē, ayī si-yī irá íkī cwúcwo bē. Itīkantā tá-yī bē, kó kitángpwā apyí tí ande tī som usom tí risū-bā, kó kitángpwā aróm tí andá. Ikyāen imí uwae itīren-nī tí Yesu Kristi, mēmē-nī si itso unde kínjō.

29Ámá asití anī a si aná Kristi, anī si pú nī rishi ná Ibrahim. Rínyanguwae tī Rimam yēr unju té anyīsū Ibrahim risū-yī si pú yī anánī ámá.

Galatiya 4

1Ame ú myae irá íkī té nī. Umbae tī ú cī rifúnn Itsē-wū, asití awū a sēr bēn-wū kéka bē, awū tí upyí kununn pāng átsō, kō tī uwé iké awū tī ú si Itsēkurū ná mēmē ikén uwae kununn atáng.

2Kiyé tī awū si umbae tínyīng, ande íkī tá atáng tī kú shi wū ú kú sáe na wū ayíb ikén tī si anáwū rū bá kwār kiyé tī itsē-wū sa tsi na wū tī wū ú som usom tī anáwū.

3Kubēntī, ī si ahán uwōg-tī. Kiyé tī atī bēn-tī ayíb kéka bē, atī si apyí ná asung tī sité kūkō risū apupwen tí ribén.

4Amáa tí kiyé wū tī Rimam sa tsi sa sisa bá sáng, awū tōm Umbae-wū rū bá. Awū rū bá tí ijwē unde; ā shi wū imbyí icwe ná Mbayahuda.

5Rimam tōm wū ikyāen tī awū nā nwángrū ande tī tsítsí tī tá imbyí ná Icwe; cwúcwo, ikyāen tī mēmē-tī nā ú si anyīsū-wū.

6Ikén tī ú tsó pāenine bāa, atī nā si anyīsū ná Rimam tí kubēntī si tī Rimam tōm Kusung ná Umbae-wū sáng tī utōb. Awū kú sa na tī kūnn wū Rimam bāa, "Itsē, Itsē."

7Ikyāen yīne anī si-nī apyí cwúcwo bē, anī si pú nī anyīsū tī kununn. Asití anī a si anyīsū-wū ámá, rifúnn ná anyīsū Rimam si pú yī anánī ámá.

8Kutē anī núng-nī Rimam bē. Anī si apyí ná ikén tī si-yī Rimam bē kó tī kíyib.

© 1995, The Bible League

9Tīnine anī núng ye pú nī Rimam. Ḿ m!Ī nyang skeb tī ame rī bāa, tīnine Rimam nā núng ye pú wū anī. Anī kyang rímāng ú kú shā tī nī rū ka ú pūtsá kyī irá tī kucang tī anī yá yī tā pú nī? Ayīne si ikén tī ukáen ú rū-yī risū bē kó tī kíyib!

10Anī kú sa usir tí isháen tí asang íkī tsi ú kú nde ukwāb na yī, fā tí isháen ufam tí usēn mēmē.

11Tī anī kú nde ahán, ame kú kyén ikyén ricwú bāa, wánde-m tī ame nde kitángpwā-nī si pú yī tī ukáen.

12Ameínjā, ame kwáb ú som pāngmá tī anī som. Ame kú mbyae ajwó uwōg-nī bāa, anī nā som pāngmá tī ame som ámá. Uwae usom tī som-tī té átsō anī raen-nī ame irá íkī bē.

13Anī núng pú nī bāa, ikén tī nde tītawé ame tu ríyāe tī ame nā tsag té nī irá Rimam tī kucang si ikyāen ná kicáeb ijwē-m.

14Kó tī kicáeb-m ayī sa na nī rikāen, anī sáe rū-nī ame bē, ú txí-nī ame txí bē. Anī kyangté me tí ajwó ifaen pāngmá ame nā si átōm ná Rimam tī sī apupwen bá. Anī ye me pāngmá ame nā si Yesu Kristi tí risū-wū.

15Kiyé wū, anī tsēn utōb té m tímambē. Ame táng bāa, á bāa, ā nā jwám nī tī nī nā nwāe pū ayāen ayíb-nī nā na me, anī ú nde yī. Imí tī nde kyī cwúcwo tī anī kú tsēn utōb té-nī ame bē?

16Kó ame kāfe unde tī riká-nī tírī ikyāen tī ame kú rī té nī irá tī kubēntī a!?

17Ande bā tī ame rī irá risū-bā kú kwáb tī ā nā tu risū tīnyang uwōg-nī risū-nī amáa ayī si-yī ikyāen kíkīn tī tīnyang bē. Abā kú shā tī abā nā ú kantā nī té me ikyāen tī anī nā pūtsá bā.

18Ī nyang tímambē tī unde ā shā risū tīnyang uwōg ande, asití ayī si ikyāen kíkīn tī tīnyang. Ayīne si kubēntī kó kiyé tītínī. Ame tí risū-m kú shā ahán ámá, ayī si-yī kiyé tī ame té nī tá té átsō ámām bē.

19Anyīsū-m tī riyāen utōb-m, ijwē-m kú pwé pwé pāngmá undá tī kú pwe umbae ikyāen-nī, sé kiyé tī utōb-nī kāfe pāngmá aná Kristi, né Kristi ā som pú wū utōb-nī.

20Á bāa, ame nā té nī tá té átsō tīnine ayī ú nyang tímambē, ikyāen imí íkī bē ame ú nde tu tī ame ú ko sī irá-m tī byāg yīne. Tīnine, kubēntī ame shā num ikén tī ame ú nde té nī.

21Anī ande tī kú shā tī nī pūtsá si Icwe Rimam, ame kú jwám nī, nī fxēn nyáng irá tī ā báe uwae kutsīngkén ná Icwe yī.

22Ā báe atáng bāa, Ibrahim nā sité anyīsū tī aróm ifaen, kínjō si umbae upyí-wū tī undá; tī ifaen ámá si umbae uwá-wū tī si-wū upyí bē.

23Uyīn-wū tī awū tu uwōg upyí-wū tī undá, ā mbae wū pāngmá tī ā kú mbae anyīsū tī tsítsí. Uyīn-wū tī ifaen tī awū tu uwōg uwá-wū Saratu, ā mbae wū ikyāen unju tī Rimam yēr té wū.

© 1995, The Bible League

24Ayīne si irá tī tí myae. Andá ifaen bāne si pāngmá fengó ifaen tī Rimam tātsó ande-wū. Undá kínjō rū Rikwen Sinayi bá, uwōg tī Mbayahuda mbé icwe-bā uwōg ná Rimam atáng. Undá wūne si Hajaratu. Anyīsū-wū si apyí.

25Uwae irá tī myae yīne, Hajaratu si Rikwen Sinayi tī tá utēn tī Arabiya. Ámá awū tī si utēn Urushalima tī tá ribén iké, ikyāen imí, utēn wūne tí mēmē ande tī tá uwae-wū si apyí.

26Urushalima tī si aná apupwen tá-wū kujwó upyí bē. Awū tī si íya-tī.

27Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Tsēn utōb, afu undá tī mbae jí-fu umbae bē! Afu undá tī fxēn jí-fu kicáeb umbae tī pwé bē, shwú ashwú, tí nyáe irá tī utōb tī tsēn, ikyāen imí undá tī ā tēr yá wū tā ú mbae anyīsū skeb pú wū undá tī ubāen-wū som té wū."

28Ameínjā, anī si anyīsū ná Rimam ikyāen ná unju tī yēr-wū pāngmá tī Ishaku ámá si umbae tī Ibrahim mbae ikyāen ná unju tī yēr ámá.

29Uwae kiyé wū, umbae wū tī ā mbae uwae fengó tī ā mbae anyīsū tī tsítsí sa rikāen na ínjā-wū tī ā mbae wū ikyāen irá tī Kusung Rimam rī. Ī si ahán ámá tīnine.

30Ámá cwúcwo, isim yīne ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Jāe rū upyí wūne tí umbae-wū! Umbae wū ā sa kujwó fā-wū rifúnn ná Itsē bē! Ayī si aná umbae undá wū tī si-wū upyí bē."

31Ikyāen yīne, ameínjā, atī ande ná Yesu si-tī anyīsū undá tī si upyí bē; atī si anyīsū undá tī si uwá unde.

Galatiya 5

1Kristi sáen tī tā uwae apyí ikyāen tī atī nā ú som-tī pāngmá apyí cwúcwo bē. Ikyāen ná yīne, ame kú jwám nī, nī tsi tí kubēntī tí nī cwé-nī tī ā yīr nī tí indub ná icwe tī pūtsá cwúcwo bē!

2Núng! Ame Bulus tī kú rī irá yīne té nī! Asití anī ā cwé bāa, ā nā tsēn na nī kutxín, ayī kú tsó bāa, wánde tī Kristi nde ikyāen nánī si tī ukáen.

3Ame ú rī shem kyī irá yī tī ame rī kucang. Unde tītínī tī ā cwé bāa, ā nā tsēn wū kutxín, ī si kāng kéng tī awū pūtsá mēmē ikén tī ā báe uwae Kutsīngkén Icwe tí kínjō tí kínjō.

4Anī ande tī kú kwáb bāa, anī nā ú tu risū tīnyang uwé Rimam yī fengó ná Icwe tī ye sú, anī kantā pú nī tí Kristi. Anī kāfe isim tá ayíb risi ná Rimam.

5Anátī ande ná Yesu, yī fengó ná Kusung Rimam atī rū uwae kínjō. Atī som kú jí ú sa uwae tsi bāa, atī nā ú tu risū tīnyang uwé Rimam.

6Ikyāen imí, asití unde a kyangté Yesu Kristi, kó awū a tsēn kutxín kó awū a tsēn-wū bē, ayī si-yī irá íkī bē. Ikén tīyāng si tī atī ú sité uwae kínjō ú tātsó uwae kínjō wūne uwae uré tī atī kú ye té ande.

© 1995, The Bible League

7Kutē anī kú kwáb tímambē. Áyē tī byang kyī nī ú sa na nī anī pūtsá-nī irá tī kubēntī bē?

8Ayīne si-yī wánde ná Rimam tī kūnn nī kūnn bē.

9Ande ndufū myae irá bāa, "Ī si nyáng umung yísiti pāng ahán ámām tī kú ndub munn kukōn burédi."

10Tī atī tá té átsō uwae fengó Itsēkurū-tī Yesu ame sa uwae tsi bāa, anī nā ú pūtsá-nī fengó íkī txí tī aná-m bē. Awū unde wū tī kú ye nī kyi rúnn kyi rúnn, kó awū a si ayē ahóo, Rimam tī ú pwen wū rikwén.

11Ande íkī kú rī bāa, ame tí risū-m nā kú kwén bāa, ande nā tsēn kāng kutxín ítawé abā nā ú tu itīnwángrū. Á bāa, ame nā kú kwén ahán, unde íkī ú sa na-wū ame rikāen bē, ikyāen imí, irá yīne si-yī ikén tī kú ndembéb ande utōb bē. Rikāen tī ame kú ngwā ne kú tsó bāa, ikén tī kwén-m nā si tī unde ā rū uwae kínjō uwōg ná Yesu, awū Yesu tī ā kwēr wū risū kutúku.

12Abā ande bā tī kú sa ufxaen sī kitángpwā-nī bāa, anī nā tsēn kāng kutxín, ayī nyang skeb tī ā rū ka fae icwo ifén-bā.

13Anánī, ameínjā, Rimam kūnn nī rū yé pú wū uwae apyí ná itso icwe yīne. Ā sáen nī tā, amáa ame kú jwám nī, nī rī-nī bāa, tī ā sáen tī tā pú bā ne, atī nā ú nde ikén mēmē tī atī kú shā. Iyéē! Nī ndeya átsō tí utōb ná uré.

14Ikyāen imí, mēmē irá tī tá uwae kutsīngkén ná icwe si irá kínjō, "Ye uré té unde ice-fu pāngmá tí afu kú ye uré tí risū-fu."

15Asití anī a kú sáe átsō má ibyē kutúr ú kú kūb átsō anyī ruwén ú kú tén átsō ifú, ame kú fwā nī kusen bāa, nī núng afxen-nī ribén nyinyang bē, anī ú tenji té átsō pátág!

16Imbyí irá-m yīne tá re: Nī yá tā tī Kusung Rimam nā pū nī rū yī uwōg tī awū kú shā. Ayī si-yī ikén tī anī tí risū-nī kú shā bē.

17Ikyāen imí ikén tī utōb-tī ande kú sa uwae tsi atáng txíra tí ikén tī Kusung Rimam kú shā. Ikén tī Kusung Rimam kú shā txíra tí ikén tī utōb-tī ande kú sa uwae tsi atáng. Ikén ifaen yīne kú tā riká té átsō uwae ijwē-tī. Né ikén tī nde anī ú nde fob-nī ikén tī utōb-nī kú shā bē.

18Asití ayī a si Kusung Rimam tī pū nī kyang ikyin kú rū, Icwe Rimam tá-yī risū-nī cwúcwo bē.

19Unde tī kú pūtsá ikén tī tá utōb-wū, itso wánde tī awū ú nde náe ise pāenine. Awū kú náe iyag ú kú shā uwá unde ú kú nde nyáng ikén tī ijwē-wū kú shā ámām.

20Awū kú fén apxín ú kú rū kisī. Awū kú sa ande kuka, ú kú shā isim, ú kú tsínn kitsínn, ú kú tsō rináe, ú kú shā nyáng ikén na risū-wū ámām. Ā kantā kumbúb kumbúb ú kú pyír kób irá tī ande tī tsítsí kú shā.

© 1995, The Bible League

21Ā kú sae ayíb sae usú ande, ú kú ngwā ikén kú shísháen, ú kú funn ikyāen tī ā nde
ikéntītíbī tétsō. Né itso wánde tī abā kú nde. Ame kú fwā nī kusen pāngmá tī ame rī té
nī kucang bāa, ande tī kú nde itso ikén yīne ú cī-bā rifúnn ná Kujwó Ukwe Rimam bē.

22Wánde tī Kusung Rimam kú sa na unde nde txíra. Ayī si uré, tí utōb tī tsēn, tí utōb tī
náe ribén, tí utōb tí ye. Unde tī sité Kusung Rimam uwae utōb-wū kú núng risi ande ú
kú mbubtā kujwó-wū na ande. Awū kú nde ikén-wū tí kubēntī,

23ú kú nde-wū ikén tí ribōm tí ribōm bē. Awū kú ye sú ijwē-wū nyinyang. Icwe íkī tá-
yī tī byang kyī ande tī kú nde itso ikén yīne bē.

24Ikén tī ande kú sa utōb tsi atáng tí ikén tī kú taen bā ayíb, asití unde a si aná Kristi
Yesu, awū sa ikén yīne tíka pú wū. Ayī si pāngmá awū sa yī kwēr pú wū risú kutúkū tī
cice.

25Ayī si Kusung Rimam tī sa na tī som usom tīshé. Ame kú jwám bāa, atī ā cwé na wū
Kusung Rimam tī awū ā pū tī kyang ikyin ámá.

26Atī ā ndub-tī ijwē bē; atī ā shā-tī isim bē; atī ā tsínn-tī kitsínn bē.

Galatiya 6

1Ameínjā, asití anī a núng unde íkī nde ikéntītíbī, anī ande tī sité Kusung Rimam nī
shir wū kāfe rū bá tí fengó Rimam. Nī nde yī sku sku uwae kujīm. Nī núng ijwē-nī
ámá ikyāen tī anī tī risū-nī ā pu-nī kutxáe íkī ámá bē.

2Nī sú ya átsō usú ná rikāen tī anī kú ngwā. Yī fengó yīne anī ú nde ikén tī Kristi rī
bāa, ande-wū nā nde.

3Asití unde íkī á kú kāb bāa, awū nā si unde tī kūkō, amáa awū a si-wū kíkīn bē, awū
kú kyāefā risū-wū ámām.

4Kō unde tītínī ā myae ajwó-wū, asití wánde-wū a nyang pú yī, awū ú nde tu tī awū ú
pam ipam risū-yī. Awū ā sa risū-wū myae té wū unde íkī bē.

5Ikyāen imí kō unde tītínī ú sú usú-wū tí risū-wū.

6Ayī nyang tī ande tī ā kú kwén irá Rimam nā ú ndeya unde tī kú kwén na bā tí kíkīn
ikyāen wánde tī awū kú nde.

7Nī kyāefā-nī risū-nī bē. Ayī ú nde fob-yī tī unde ú kyāefā Rimam bē. Ikén tītínī tī
unde a tso ribén, si ayī tī awū ú būnn.

8Asití awū a tso uwae risāen ná ayíb tītaen ná ijwē, awū ú būnn itīcwū. Asití awū a tso
uwae risāen ná Kusung tī Sīsāen, uwae ná Kusung wū awū ú būnn unyāng tī tsi
kukunn.

9Ame kú jwám bāa, atī ā num-tī num uwae wánde tī tīnyang tī atī kú nde bē. Ikyāen
imí asití atī a num-tī num bē, kiyé rū kú bá tī atī ú būnn itīnyang ná wánde-tī.

© 1995, The Bible League

10Ikyāen yīne, kō kiyé tītínī tī atī a tu ríyāe, atī ā ndeya ande mēmē. Atī ā nde siskeb rū bá uwōg ameínjā-tī tí ambakayā-tī ande ná Yesu.

11Ame kú báe irá yīne tí ajwó-m. Ame kú báe yī tí rikīm tí rikīm ikyāen tī anī ā núng ye yī.

12Abā ande tī kú rī bāa, anī nā tsēn kāng kutxín kéng ne, abā kú shā nyáng tī ande nā núng bā bāa, ā nā si ande tī tīnyang. Ā kú kyén ricwú bāa, ande nā ú nde bā rikāen ikyāen irá itīcwū ná Yesu Kristi risū kutúkū tī cice.

13Abā kú pūtsá icwe ná kutxín tī tsēn, kó tī abā tí risū-bā kú ye sú-bā icwe yī bē. Ikén tī nde né abā kú shā tī anī nā tsēn kutxín si ikyāen tī abā nā ú ndub ijwē bāa, anī nā náe risū ribén té bā nā ú pūtsá icwe-bā.

14Aná-m, ame ú ndub-m ijwē risū kíkīn bē, ame ú pam ipam risū ikén kínjō ámām, ayī si itīcwū ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi risū kutúkū tī cice. Yī fengó ná itīcwū-wū ayīne, ikén ná utēnse kāfe pú yī pāngmá ikén tī cwūcwū uwōg-m. Ayī si-yī kíkīn uwōg-m cwúcwo bē. Ame si pāngmá ikén tī cwūcwū uwōg náyī ámá! Ayī kú taen-yī ame ayíb cwúcwo bē.

15Kó unde a tsēn kutxín, kó awū a tsēn-wū bē, ayī si-yī irá íkī bē. Ikén tī skeb si tī Rimam ā kyāe unde tī tīshé.

16Ame kú jwám bāa, kujīmshwur tí ayíb risi ná Rimam ú som té ande tī kyang ikyin yī fengó ná irá-m ayīne. Abā tī si ande tī Isréla tī kubēntī.

17Irá-m tī rícwūnnkyī, tsikunn iké rū fé yī uwé, unde íkī ā nda-wū ame rikāen cwúcwo bē, ikyāen imí ayī ámímyím ribāng tī tá rimēnn-m kú tsó bāa, ame nā si upyí ná Rimam.

18Itīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā té nī som té átsō, ameínjā. Ayī ā si ahán.

© 1995, The Bible League

Afisa

Afisa 1

1Ame Bulus tī kú báe kutsīngkén wūne, ame tī Rimam tsáb tsi tī ame nā si unde tī atóm ná Yesu Kristi. Ame báe kú na nī ande ná Yesu tī tá utēn tī Afisa, anī ande tī pūtsá Yesu Kristi tí utōb kínjō ú té wū kú som usom té átsō.

2Itsē-tī Rimam, tí Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā nda nī itīnyang tí kujīmshwur.

3Atī kú tēb rinyí ná Rimam tī si Itsē ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ú si Rimam-wū ámá, ikyāen imí uwae usom tí som-tī té Kristi, awū sa ikén tītīnyang tī tsotso tī si aná kurū-wū tī apupwen ú sa na tī.

4Tí tī ā kyāe-bā utēnse kéka bē, awū tsábra mām tī mām bāa, ikyāen Yesu Kristi, atī nā ā si ande tī anáwū, tí atī nā som usom tī sīsāen ú nde-tī kíkīn tī si tītíbī uwé-wū bē.

5Awū ye uré té tī tī kucang akwēn ú myae mām-wū mām bāa, awū nā ú sa tī kāfe anyīsū-wū ikyāen kujwó wánde ná Yesu Kristi. Ayī nyang uwae-wū tī awū nā ú nde ikén yīne.

6Ámá awū nde yī ikyāen tī ā nā tēb rinyí-wū tí kūkō-wū tí rínyanguwae-wū né awū nda tī uwae Umbae-wū tí utōb-wū, Yesu Kristi.

7Ī si ikyāen itīcwū ná awū Yesu Kristi né ā sáen tī tā uwae apyí ú yátā na tī ikéntītíbī-tī. Kubēntī, rínyanguwae ná Rimam si rifúnn tī kō kēn tág.

8Ámá rínyanguwae wūne, awū sa yāen sī bá risū-tī rū yé uwae rifúnn-wū tī apupwen. Uwae ibēn ayíb tí irá tī núng náwū Rimam,

9awū nde ikén tī awū myae tsi tī kucang ú tātsó tī irá tī kitam-wū pāngmá tī awū myae mām wù mām bāa, awū nā ú rū bá nde yī tí kujwó wánde ná Yesu Kristi.

10Irá tī awū myae tsi si tī, asití kiyé tī awū sa tsi a nde pú wū, awū ú kyāe nyang mēmē ikén tī awū mam, ikén tī tá apupwen fā tí ayī tī tá ribén iké ú sa yī kyang ikyin té átsō ikyāen wánde ná Yesu Kristi, awū tī tá risū-yī mēmē.

11Ī si ikyāen ná Kristi tī Rimam tsáb tī Mbayahuda ú sa tī tsi iyen tī atī nā si ande tī anáwū. Ayīne si kumyae ná Rimam, awū tī kú sa na ikén mēmē kyang ikyin pāngmá irá tī awū myae tsi.

12Awū nde ikén yīne ikyāen tī atī Mbayahuda atī ande tītawé sa uwae tsi uwōg ná Kristi, nā ú sa kūkō na rinyí-wū.

13Ámá anī tī si-nī Mbayahuda bē fxēn pú nī irá tī tīnyang risū itīnwángrū nánī ámá. Tī anī fxēn irá tī kubēntī yīne, anī rū uwae kínjō uwae-yī. Rimam sa na nī Kusung-wū tī awū yēr unju tī kutē bāa, awū nā ú sa na ande-wū. Kusung-wū wūne si pāngmá iwāen tī awū kú tāen ijwē ande-wū tī ayī nā tātsó bāa, anī nā si anáwū.

© 1995, The Bible League

14Awū Kusung ná Rimam si ikén tī Rimam kú sa na tī uwé ikyāen tī atī nā núng ye bāa, ikén tī tsítsí tī awū sa tsika ikyāen-tī nā kú bá isim. Atī ú tu kāng kutúnn-tī isim kiyé tī Rimam a nwángrū tág ande tī si anáwū. Atī kú tēb rinyí-wū ikyāen kūkō-wū.

15Ikyāen yīne, tī kucang akwēn tī ame fxēn bāa, anī nā kú rū kubēntī uwōg Itsēkurū-tī Yesu, anī nā kú ye uré té mēmē ande ná Rimam ámá,

16ame tsikunn tī kú nde fxāefā na Rimam ikyāen-nī kó kiyé tītínī. Ame kú tángsom té nī kó kiyé tītínī tī ame kú jwám Rimam

17ú tsikunn tī kú jwám Rimam, awū tī sité kūkō tī skeb tág ú si Rimam ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Ame kú jwám wū tī awū ā sa na nī Kusung-wū tī Sīsāen, awū tī ú sa na nī bēn ayíb ú tātsó nī Rimam, ikyāen tī anī ā núng nyang wū.

18Ame kú jwám wū ámá bāa, ayíb-nī ā mbubtā, ikyāen tī anī nā núng ye imbyí ikén yī tī anī sa uwae tsi atáng, né awū kūnn nī rū bá ikyāen-yī. Ame kú jwám ámá bāa, anī nā ú núng ye itso rifúnn tī kūkō tī si anánī fā tī aná ande-wū tī tsítsí.

19Ame kú jwám cwúcwo tī nī nā núng ye itso wánde tī kūkō tī awū kú nde uwae utōb ande tī kú rū kubēntī uwōg-wū. Wánde tī kūkō ne si sí ayī tī awū nde

20kiyé tī awū kūnn nwúnn Kristi uwae itīcwū ú sa wū som kujwó rícī-wū uwae kurū-wū apupwen akwēn.

21Tīnine Kristi tá risū mēmē akwe tí ande tī kūkō, tí mēmē ikén tī sité rūrōb uwae utēnse iké. Mēmē ande tī sité ande umbyí-bā pátág, awū náe ukwe risū-bā. Awū tá uwé mēmē ikén tī ande kú fwā yī rinyí bāa, ikén tī kūkō uwae utēnse tīnine, tí uwae kiyé tī rū kú bá.

22Rimam nda wū náe ukwe risū ikén mēmē ú sa wū na kumbúb ande tī anáwū bāa, awū nā tá risū ikén mēmē.

23Abā si pāngmá rimēnn ijwē-wū. Awū si risū. Uwōg nábā awū kúmumunn, kó tī awū tí risū-wū si unde tī kú munn ikén mēmē tī tá apupwen tí ribén.

Afisa 2

1Kutē ayī pāngmá anī nā cwūcwū, ikyāen imí anī nyatsá icwe ná Rimam ú nde ikéntītíbī.

2Kiyé wū, anī kú kyang ikyin uwae fengó tītíbī ná utēnse iké. Anī kú náe risū ribén na awū unde tī uwé ná asung tītíbī, awū tī kú nde wánde uwae utōb ná ande tī kpág risū té Rimam bá kwār tī yáka ne.

3Kubēntī, tī kucang atī té bā pāng átsō. Atī ámá sa uwae tsi risū ikén mēmē tī kú nyang uwae-tī. Ikén mēmē tī nyang uwae-tī, si ayī tī atī kú nde. Ikyāen usom tí som-tī ayīne, ī si kāng kéng tī rináe ná Rimam nā bá risū-tī, pāngmá tī ayī ú bá risū ande tī tsítsí.

4Amáa ayíb risi ná Rimam kō tímambē. Uré-wū uwōg-tī si-yī tī tī rī bē.

© 1995, The Bible League

5Ikyāen imí, kó tī ikéntītíbī-tī sa na tī kāfe pāngmá ande tī cwūcwū, awū nda tī unyāng tīshé pāngmá tī awū nda Yesu Kristi. Ī si ikyāen rínyanguwae ná Rimam né anī nwángrū.

6Ámá Rimam kūnn nwúnn tī té Kristi té átsō ikyāen tī atī nā té wū ú náe ukwe té átsō uwae kurū-wū tī apupwen akwēn.

7Awū nde ikén yīne ikyāen tī awū nā tātsó ande mēmē uwae kiyé tī kú bá uwé bāa, rínyanguwae-wū tī awū nda tī uwae wánde ná Yesu Kristi nā si rifúnn tī ríkunntsi-yī tá-yī bē.

8Ī si ikyāen rínyanguwae ná Rimam tī anī nwángrū kiyé tī anī rū uwae kínjō uwōg ná Yesu Kristi. Ī si-yī ikyāen itīkwáb nánī tī anī nde bē, ikyāen imí ayī si ikén tī Rimam nde na nī tí rínyanguwae.

9Ayī si-yī wánde tī tīnyang íkī tī atī nde ítawé Rimam nwángrū tī bē, bē ande ú ndub ijwē atáng.

10Atī tí risū-tī si wánde ná Rimam tī mam tī, tī atī nā ren risū té Yesu Kristi ikyāen tī atī nā sa ijwē-tī na ikén tī tīnyang tī tí nde, pāngmá tī awū myae mām tsi tī kutē bāa, atī nā ú nde yī.

11Anī ande tī ā mbae-bā anī uwae rishi ná Mbayahuda bē, nī tángsom tí usom tí som-nī tī kutē. Atī Mbayahuda kú rī bāa, anī nā si ande tī ajīb ikyāen imí anī tsēn nī kutxín bē. Atī kú ndub ijwē bāa, atī nā si ande tī aná Rimam ikyāen imí atī nā kú tsēn kutxín, kó tī kutxín tī tsēn si nyáng iwāen tī ande kú tāen rimēnn ijwē-bā ámām, si-yī ikén ná kusung bē.

12Tī kutē anī té Kristi tá-nī té átsō bē. Anī si arúm uwōg ande tī Isréla ú fā-nī uwae ande tī Rimam yēr unju té bā bāa, awū nā ú nwángrū bā bē. Uwae usom tí som-nī uwae utēnse wūne, anī sité-nī tí kíkīn tī anī ú sa uwae tsi atáng bē kó tí kínjō. Kó Rimam, anī núng-nī bē.

13Amáa tīnine, tī anī té Yesu Kristi ren té átsō, anī ande tī kucang anī tá fengó tī rwēn té Rimam, ā pū nī rū bá fīfēr té wū ikyāen ná anyīng ná Yesu Kristi tī yāen mbúb ikyāen-nī.

14Ikyāen imí awū Kristi sa kujīmshwur sáng bá pú wū kitángpwā-tī, atī Mbayahuda tí anī ande tī si-nī Mbayahuda bē. Awū kyāe nyang tī tī atī té nī nā si ikén kínjō.

15Itīcwū-wū risū kutúkū tī cice si ikén tī byīnn mbúb kupwe tī kantā nī té tī, awū kupwe tī sa na tī kú tā riká té átsō kutē. Awū tenji icwe ná Mbayahuda tí irá mēmē tī ā báe risū fengó tī pūtsá yī, awū sa kumbúb rishi ande ifaen bāne ú mam itso ande kínjō tī tīshé rū yé atáng yī fengó ná usom tī abā kú som té wū. Tī fengó wūne ámá awū shir kujīmshwur rū bá kitángpwā-bā.

16Yī fengó ná tīcwū-wū risū kutúkū tī tā cice awū pū mēmē-bā kāfe rū bá uwōg Rimam ú sa itso ande ifaen kāfe kínjō ú tenji pú wū riká tī tá kitángpwā-bā.

© 1995, The Bible League

17Ayīne tī si fengó tī awū nde né awū rū bá yā iskin irá ná kujīmshwur té ande mēmē, anī ande tī tá rūrwēn té Rimam kutē, fā tí atī Mbayahuda tī tá fēr té wū.

18Ī si ikyāen Kristi tītawé atī ande tī tsi txí txí tu fengó kínjō tī atī ú rū bá tsi uwé Itsē-tī Rimam. Fengó kínjō wūne si Kusung Rimam.

19Ikyāen ná yīne, anī ande tī si-nī Mbayahuda bē, anī si-nī ande tī ise kó ande tī ajīb cwúcwo bē. Anī kāfe pú nī ande tī utēn. Anī fā uwae ande tī tá ushíkununn Rimam.

20Cwúcwo anī, fā té Mbayahuda si pāngmá kusóg tī ā mbye som tsá risū umbyí kusóg tī ā tā tsi kutē. Umbyí kusóg wū si ande tī atóm tí ande tī kú yā iskin irá Rimam. Kusóg wūne, kutxom tī kú nda wū kpākang si Yesu Kristi.

21Awū tī kú sa na atī ande ná Rimam tu itīren-tī tétsō. Ī si awū Itsēkurū-tī ámá tī kú sa na tī mēmē-tī sēr risēr uwae Irá Rimam, pāngmá kusóg tī ā kú mbye wū kú rū rū yī uwé uwé, ka fob kiyé tī atī pāngmá kusóg tīyāng tī ā sa wū tsi tī ande ná kú ribén na Itsēkurū-tī Rimam atáng.

22Uwae risū tí ren té Kristi, anī ámá si pāngmá biríki tī ā pū yī mbye fā atáng. Ámá kiyé tī ā mbye mām wū, Rimam tí risū-wū ú som atáng yī fengó ná Kusung-wū.

Afisa 3

1Ikyāen yīne, ame Bulus, tī si unde tī púrsuna ná Yesu Kristi ikyāen nánī ande tī si-nī Mbayahuda bē, ame kú jwám Rimam risū-nī.

2Ame táng bāa, anī fxēn pú nī irá risū fengó tī Rimam tsáb me tī ame nā sa irá ná rínyanguwae náwū nā tsag té nī.

3Awū mbubtā tág irá-wū tī kitam uwōg-m, pāngmá tī ame báe pú m irá pāng risū-yī kucang.

4Asití anī a sáe irá tī ame báe ne anī ú núng bāa, ame nā núng ye pú me umbyí irá tí kitam ná Kristi wūne.

5Kutē ā tsag té-bā ande irá yī bē, amáa tīnine uwae wánde ná Kusung Rimam, ā mbubtā yī uwé ande tī awū tsáb bā tī abā nā si ande tī atóm-wū tí ande tī kú yā iskin irá-wū.

6Irá yī tī m rī ne si tī anī ande tī si-nī Mbayahuda bē kú cī rifúnn ná Itsē-tī Rimam ámá, pāngmá tī atī Mbayahuda cī ámá. Anī té tī ren átsō, pāngmá akyāeb ná rimēnn ijwē kínjō. Anī ámá sité kutúnn nánī uwae ikén tī Rimam yēr unju bāa, atī nā ú tu yī uwōg Yesu Kristi, irá yī né anī fxēn uwae irá tīnyang ná Rimam.

7Ī si irá tīnyang náwū Rimam né awū tsáb me tī ame nā si umbae afxen náwū tī kú sa irá yī rī té ande. Awū nda m rínyanguwae ná wánde yīne yī fengó ná wánde tī kūkō tī awū nde uwae utōb-m.

© 1995, The Bible League

8Kó tī ame fā-m ukwāb tī ā ú sa me myae té upyí ná Rimam íkī bē, Rimam núng m tí ayíb risi ú tōm me rū yī uwōg-nī ande tī si-nī Mbayahuda bē, tī ame nā tsag té nī irá tīnyang risū Yesu, awū tī si rifúnn tī itītsikunn-yī tá-yī bē.

9Cwúcwo tī ame nā sa na ande mēmē núng ye kumyae Rimam tī awū myae tsi kutē, irá-yī né atī ande núng fob-tī bē, awū Rimam ámām tī núng. Awū Rimam tī mam mēmē ikén pátág, sa kumyae-wū ayī tam uwae kiyé tī wur rúrū,

10ikyāen tī, uwae wánde ná kumbúb ande tī pūtsá Yesu Kristi tīnine, awū nā ú mbubtā yī uwōg ande tī kūkō uwae ande tī atóm tī apupwen tí ande tī uwé ná asung tī kú kyang apupwen. Yī fengó yīne abā ámá ú núng ibēn ayíb ná Rimam tī awū sité yī tī tsotso.

11Ikén tī Rimam nde yīne, si ikén tī awū sa tsi tī kutē bāa, awū nā ú nde. Awū rū bá nde yī árá uwae wánde ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

12Atī ande tī té wū som tétsō ú rū kubēntī uwōg-wū, sité fengó tī atī ú rū bá uwé ná Rimam tí ribōm utōb; atī ú kyén-tī ikyén ricwú bē.

13Ikyāen ná yīne ame kú jwám nī bāa, nī yēr-nī anyīng utōb ikyāen rikāen tī ame kú ngwā risū-nī bē. Ayī si ikén tī ú sa nī tu kūkō atáng uwé iké.

14Ikyāen yīne, ame kú jwunn íkyig uwé Itsē-tī Rimam,

15awū tī mēmē anyīsū-wū tī tá apupwen tī abā tī tá ribén tu rinyí-bā uwōg-wū.

16Ame kú jwám wū bāa, tī awū sité kūkō tī itītsikunn-yī tá-yī bē, awū nā nda nī kūkō yī fengó ná Kusung-wū tī kú nde wánde uwae utōb-nī.

17Ame kú jwám wū ámá tī awū nā sa na Yesu Kristi rū bá som usom-wū uwae utōb-nī yī fengó ná uwae kínjō tī anī rū uwōg-wū. Ame kú jwám bāa, anī nā ú nde ikén-nī mēmē uwae uré. Nī cwé tī uré ā si pāngmá imbyí kusóg tī ā tā wū nyinyang.

18Ayī a si ahán ítawé anī té mēmē ande ná Rimam tī tsítsí ú nde tu tī anī núng kūkō ná uré tī Yesu Kristi ye té tī. Anī ú núng riyāen-yī, tí riwáe-yī, tí rikób-yī, tí rijang-yī.

19Rimam ā nda nī tī anī ú rū bá núng ye uré ná Yesu Kristi wūne, kó tī ande núng ye fob-bā wū bē, ikyāen tī ikén tī tīnyang mēmē tī tá uwōg Rimam nā ú bá munn utōb-nī.

20Kūkō ā si anáwū Rimam. Yī fengó ná kūkō tī kú nde wánde uwae utōb-tī, awū nde tu pú wū wánde íkī uwōg-tī tī skeb itījwám-tī tí irá tī kāb-tī.

21Kūkō ā si anáwū Rimam uwae kumbúb ande tī pūtsá wū tí uwae Yesu Kristi, tsikunn iké rū fé yī uwé itītsikunn-yī tá-yī bē. Ayī ā si ahán.

Afisa 4

1Ikyāen ná yīne, ame Bulus, tī náe púrsuna ikyāen Itsēkurū-tī Yesu Kristi, ame kú jwám nī bāa, pāngmá tī Rimam kūnn nī tī nī nā som usom tī kubēntī, nī som usom pāngmá tī awū kú shā.

© 1995, The Bible League

2Nī náe risū ribén té átsō tī nī nde ikén-nī mēmē sku sku. Nī kāen kutxom sūr utōb uwae rikāen tī kú tu nī mēmē. Nī ye utōb tétsō tí utōb ná uré.

3Nī kwáb tī nī tsikunn uwae risū tí ren tī rū uwōg Kusung Rimam bá, yī fengó ná kujīmshwur tī ye sú nī uwōg kínjō.

4Atī ande ná Yesu si kumbúb kínjō. Kusung Rimam si kusung kínjō ámām ámá. Kiyé tī Rimam kūnn nī, ī si ikén kínjō tī anī sa uwae tsi ataṅg.

5Itsēkurū-tī si kínjō. Irá Rimam tī atī rū kubēntī ataṅg si kínjō. Ā nde na mēmē-tī batísma kínjō.

6Rimam si kínjō. Awū tī si Itsē-tī mēmē ú tá risū ikén mēmē ú kú nde wánde uwae ikén mēmē ú tá uwae ikén mēmē.

7Kó tī ayī si ahán, ā nda kó unde tītínī uwae-tī rínyanguwae txí txí. Rínyanguwae tī kó unde tītínī tu kú tātsó itso itīnyang tī Kristi sité yī.

8Ī si pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Kiyé tī awū tsō fé yī uwé akwēn awū pū ande yāng akwēn tsō tétsō. Abā si ande tī awū ye bā ye uwae riká. Awū nda ande rínyanguwae."

9Ā báe bāa, "Awū tsō fé yī uwé akwēn." Ayīne tātsó bāa, tí uwé-yī awū nā sī bá sī fífé yī ribén utēnse.

10Awū unde wū tī sī bá utēnse si sí awū cwucwo tī tsō fífé yī apupwen uwōg tī awū skeb tág ikén mēmē, ikyāen tī awū nā ú tā kyī tág utēnse mēmē.

11Rínyanguwae yī tī ā rī irá risū-yī ámá, awū nda aríkī tī abā nā si ande tī atóm, aríkī si ande tī kú yā iskin irá Rimam. Awū tsáb aríkī ikyāen tī abā nā sa irá-wū nā tsag té ande. Awū tsáb aríkī tī abā nā núng kyī ande ná Rimam, aríkī ámá ikyāen tī abā nā si ande tī kú kwén ikén.

12Awū nde ikén yīne ikyāen tī awū nā kyāe ande ná Rimam tsi ikyāen tī abā nā ú ndeya ande ná Rimam. Yi fengó wūne, kumbúb ná ande ná Rimam, abā tī si pāngmá ijwē rimēnn Kristi ú sité kpākang rū yī uwé uwé,

13ámá usir íkī mēmē-tī ú ren tág tétsō uwae fengó Rimam ú núng Yesu Umbae Rimam uwae riyāen utōb-tī. Atī ú sēr bēn uwae irá Rimam ú bōm ribōm rū ka fob ríkunntsi tī Kristi tí risū-wū ka fob ataṅg.

14Atī ú si-tī pāngmá anyīsū tínyīng cwúcwo bē. Abā ande tī kyang kú kyāefā ande tí ikén tī kwén-bā, pāngmá ufunn tī ribōm tī kú kae kuyāe kāfe kāfe uwae uyínn, itsab-bā ayī ú nde fob-yī kíkīn uwōg-tī cwúcwo bē.

15Anátī, atī ú rī kubēntī uwae uré. Yī fengó yīne, atī ú sēr risēr ú kāfe pāngmá Yesu Kristi. Awū tī si risū ande ná Rimam. Abā si pāngmá akyāeb ná rimēnn ijwē-wū.

16Awū tī nda mēmē akyāeb rimēnn-wū ayī txí txí ren tétsō ikyāen ná indub tī kó ikyāeb tītínī sité yī. Kiyé tī kó ikyāeb tītínī kú nde wánde-wū pāngmá tī ā nda wū bāa, awū nā nde, rimēnn ijwē mēmē kú sēr risēr ú kú bōm ribōm uwae uré.

© 1995, The Bible League

17Ikyāen yīne, ame kú rī té nī ú kú fwā nī kusen uwae rinyí Itsēkurū-tī Yesu Kristi bāa, nī som-nī usom pāngmá aná ande tī kufub cwúcwo bē. Irá tī kāb-bā si tī ukáen ámām.

18Kufub sī kyī bā ayíb. Abā sité bā kujwójáng uwae unyāng tī Rimam kú nda bē, ikyàen imí abā si ande tī núng-bā irá bē ú kwen risū tímambē.

19Abā sité-bā tí rúkwāe risū ikéntītíbī-bā cwúcwo bē. Abā sa ijwē-bā na ikéntītíbī tī tí nde tī tsotso ú kú nde ikén tī pāng-yī atáng bē tī unghāe ú kú ye fob-bā ijwē-bā bē kó tī kíyib.

20Amáa anánī, ikén tī anī kwén uwōg Kristi si-yī ahán bē.

21Ame táng bāa, anī fxēn mām pú nī irá risū-wū árá kubēn. Ame táng ámá bāa, anī ande tī si ande tī pūtsá wū kwén pú nī irá tī kubēntī tī awū tātsó tī.

22Ikyāen yīne, nī fxāe irá tī kāb-nī tī sa na nī som usom ná ikéntītíbī kutē. Ayī kāfe tītíbī ikyāen ikén ná ijwē tī kyāefā nī, anī sa uwae tsi atáng.

23Nī yá tā tī Rimam nā kyāe nyang utōb-nī tīshé.

24Nī sa irá tī kāb tīshé sáng utōb-nī, ayī irá tī kāb tī Rimam kyāe rū anáwū. Ayī ú sa na nī som usom tī sīsāen ú kú nde ikén tī tīnyang uwé Rimam, pāngmá tī atī núng bāa, ayī si fengó tī kubēntī.

25Ikyāen yīne, nī wēr-nī rífēn cwúcwo bē. Kó unde tītínī ā rī irá tī kubēntī té ínjā-wū, ikyāen imí mēmē-tī si ikén kínjō uwae itīren-tī tí Kristi, pāngmá akyāeb ná rimēnn kínjō.

26Asití rináe a ye fu, cwé na-fu ayī tī yī sa na fu nde ikéntītíbī bē. Tsō-fu rináe pū usir tē bē.

27Nda-fu Shetann ríyāe tī wū kyāefā fu bē kó tī kíyib.

28Unde tī kú yíb ikén ā fxāe yī ú nde wánde tí ajwó-wū ikyāen tī awū ā tu itīcī tí itīngwā-wū fengó tī si kubēntī, ikyāen tī awū a ndeya ande tī rikāen.

29Nī rī-nī irá tītíbī tétsō bē. Nī rī itso irá tī ú ndeya ande. Nī rī irá tī pāng atáng ikyāen tī mēmē irá tī anī a rī ú si irá tī ú kyāe nyang ande tī kú fxēn yī.

30Nī ndembéb-nī Kusung Rimam utōb bē, ikyāen imí Kusung wū si iwāen tī tātsó bāa, anī nā si aná Rimam, ikyāen tī usir tī rū kú bá Rimam ú bá sáen nī tā uwae ikéntītíbī.

31Anī ande tī kú ndembéb utōb té aríkī, tí anī ande tī kú tsō rináe, nī fxāe yī! Nī byāg-nī kibyāg té átsō cwúcwo bē, tī nī txūn-nī átsō asú cwúcwo bē! Nī sa-nī átsō kuka cwúcwo bē!

32Ikén tī nyang si tī anī nā nde ikén tī tīnyang té átsō ú kú núng risi átsō. Cwúcwo nī yátā na átsō riraen-nī pāngmá tī Rimam yátā na pú wū anī uwae wánde ná Kristi.

Afisa 5

© 1995, The Bible League

1Tī anī si pú nī anyīsū ná Rimam tí utōb-wū, nī kwáb tī nī som pāngmá awū Itsē-nī.

2Nī nde ikén-nī mēmē tí uré, pāngmá tī Kristi ye uré té tī, ú cwū ikyāen ná tī. Awū sa ijwē-wū wēn ikyāen-tī, pāngmá ikén tī yēr wēn tī kú nung kuyang tī tīnyang uwōg Rimam.

3Nī fxāe irá iyag tī náe tí amae tī náe tí ayíb tī tí sae. Kó irá tī rī risū itso ikén yīne pāng-yī atáng uwōg ande ná Rimam bē.

4Nī rī-nī irá tī si irá tī kú wáe rúkwāe bē, kó irá tī kuskwáb, kó irá tī kú sa na ande kāb irá risū ikéntītíbī. Ikén tī nyang skeb si tī nī nde fxāefā na Rimam.

5Ame kú rī té nī kubēntī, unde tī kú náe amae kó unde tī náe kujwó ajīb ú tu-wū kujwójáng uwae Kujwó Ukwe Kristi tī aná Rimam bē. Ī si ahán ámá tí unde tī kú sáe ayíb risū ikén ná ande, ikyāen imí rā awū sa ikén yīne tsi uwé-wū pāngmá Rimam-wū tī awū kú fén.

6Nī cwé-nī irá tī unde íkī ā kyāefā nī tī irá tī ukáen risū ikén yīne bē. Ī si ikyāen itso ikén yīne né rináe ná Rimam kú rū bá risū ande tī kú fxēn-bā wū bē.

7Ikyāen yīne, nī ren-nī risū té itso ande bāne bē.

8Anī tí risū-nī, kutē anī kú kyang ikyin uwae kufub. Tīnine anī kāfe pú nī pāngmá uwōg tī sāen uwae usom tí som-nī té Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Ikyāen yīne, nī kyang ikyin-nī pāngmá ande tī tá uwōg tī sāen kyag.

9Ikyāen imí, ī si uwōg tī sāen kyag tī kú sa na ande nde ikén tī tīnyang tí ikén tī pāng atáng uwé Rimam, tí ikén tī kubēntī.

10Nī kwáb tī nī núng ye ikén tī Rimam kú tsēn utōb té yī.

11Nī ren-nī risū té ande tī kú nde ikén ná kufub bē. Itso ikén yīne ú rū-yī risū bē. Nī rī yáe ikén yīne yáe uwé ande.

12Ikén tī abā kú nde yī uwae kitam, ī si ikén tī kú wáe rúkwāe tī ā rī irá risū-yī.

13Kiyé tī ā shir itso ikén yīne rū yé uwae kufub bá sáng uwōg tī sīsāen, a kú núng ikén yī pāenine. Ī si ikyāen uwōg tī sīsāen tī ande kú núng ikén yī pāenine ahán.

14Né ikén tī nde ā kú rī bāa: "Shwushwu, afu unde tī cwāg kicwāg! Afu rukōm, nwúnn ritsen! Ikyāen tī Kristi ā nda fu uwōg tī sīsāen náwū."

15Ikyāen yīne nī núng nyinyang uwae usom tí som-nī. Nī som-nī pāngmá ande tī kuskwáb bē, nī som pāngmá ande tī bēn ayíb.

16Kó kiyé tītínī tī anī a tu ríyāe, nī nde ikén tī tīnyang ikyāen imí kiyé tī atī tá uwae-yī tīnine nyang-yī bē.

17Ikyāen yīne nī si-nī ande tī kuskwáb bē. Nī kwáb tī nī núng ikén tī Itsēkurū-tī Rimam kú shā tī anī nā nde.

© 1995, The Bible League

18Anī ande tī kú ngwā ikén kú shísháen, nī fxāe yī. Ayī ú shir nī sī yī uwae usom tí som tī ukáen ámén. Ikén tī nyang skeb tī anī ú nde si tī nī cwé tī Kusung Rimam nā munn riyāen utōb-nī.

19Tī anī kú rī irá tétsō, nī tángsom tí irá tī tá uwae akyáng-tī aná Mbayahuda, tí akyáng tī ā kú tēb Itsēkurū-tī atáng, tí akyáng tī Kusung Rimam a kú nda nī mēmē. Nī yāng akyáng yīne tétsō ú kú tēb Rimam atáng tí utōb-nī kínjō.

20Kó kiyé tītínī nī nde fxāefā na Itsē-tī Rimam ikyāen ikén mēmē, yī rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

21Ame kú jwám nī, nī náe risū ribén na átsō ikyāen tī nī sa rūrōb na Kristi.

22Anī andá tī bāen ande, nī fxēn irá abāen-nī pāngmá tī anī kú fxēn irá Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

23Ikyāen imí uróm tá risū uwá-wū pāngmá tī Kristi ámá tá risū kumbúb ande ná Rimam. Abā si rimēnn ijwē-wū. Awū si risū ú si unde tī nwángrū bā ámá.

24Ikyāen yīne, andá tī bāen ande ā náe risū ribén na abāen-bā uwae usom tí som-bā pátág, pāngmá tī atī ande tī kú rū kubēntī uwōg Itsēkurū-tī kú náe risū ribén na wū.

25Anī aróm ámá, nī ye uré té awá-nī pāngmá tī Kristi ye uré té kumbúb ande ná Rimam ú cwū ricwú ikyāen-bā.

26Awū nde ahán ikyāen tī awū nā kyāe nyang bā uwé Rimam yī fengó ná irá-wū. Tī uwé-yī awū jwó sāen bā yī fengó ná batísma ú sa bā tsi iyen ikyāeb

27ikyāen tī awū nā pū bā rū bá yī uwōg-wū pāngmá undá ishé tī tīnyang tí kujīb kó riraen íkī tá ijwē-wū bē.

28Anī aróm, nī ye uré té uwá-nī pāngmá tī anī kú ye uré té risū-nī. Asití unde a sité uré té uwá-wū awū sité uré té risū-wū.

29Unde kú pyír-wū ijwē-wū bē. Awū kú shā na ijwē-wū wúcī ú kú núng kyī ijwē-wū nyinyang ahán pāngmá tī Kristi kú nde té kumbúb ande tī pūtsá wū,

30ikyāen imí atī si akyāeb ijwē náwū.

31Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Unde kú yá itsē-wū tí íya-wū tā ú kú rū bá ren té uwá-wū, ámá mēmē ifaen-bā kāfe ikén kínjō."

32Ikén tī kwén tī jajang tá uwae irá yīne ahán. Ame táng bāa, irá yīne tá risū Kristi tí ande tī pūtsá irá náwū. Abā tī si uwá-wū.

33Ámá ayī irá yīne tá risū-nī aróm tí awá-nī ámá. Kó uróm tītínī ā ye uré té uwá-wū pāngmá tī awū kú ye uré té risū-wū. Kó undá tītínī ā sa kūkō na ubāen-wū ámá.

Afisa 6

1Anī anyīsū tínyīng, nī náe risū ribén na abítsē-nī tí abíya-nī ikyāen Itsēkurū-tī. Ayī si ikén tī pāng atáng tī ande tī ren risū té Itsēkurū-tī nā ú nde yī.

© 1995, The Bible League

2Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Nda itsē-fu tí íya-fu kūkō.,,

3Icwe wūne si icwe Rimam tī kucang tī sité kujwójáng fā atáng, Kujwójáng-wū si tī Rimam yēr unju bāa, "Afu ú tu mēmē ikén tī tīnyang, ámá afu ú cī utēnse rū ka uwé."

4Anī abítsē ámá, nī nda-nī anyīsū-nī rináe bē. Nī shi bā uwae irá Rimam ú kú kwén na bā ikén ú kú fwā bā kusen uwae fengó tī si aná Itsēkurū-tī.

5Anī ande tī si apyí, nī náe risū ribén na ande tī tá risū-nī utēnse iké. Nī kyén bā ikyén tí nī fwēr ijwē uwé-bā. Nī nde na bā wánde tī utōb kínjō pāngmá anī nā kú nde yī na Kristi.

6Nī nde-nī wánde-nī ikyāen tī abā nā núng nī ú tēb rinyí-nī bē, nī nde yī tí utōb-nī mēmē ikyāen tī anī si apyí ná Kristi, tī kú nde ikén tī kú nyang uwae ná Rimam.

7Ni nde wánde-nī tí utōb tī tsēn, tī nī tángsom bāa, anī nā kú nde yī na Itsēkurū-tī ámá, si-yī ikyāen unde íkī ámām bē.

8Anī núng pú nī bāa, Itsēkurū-tī Yesu Kristi nā ú rū bá nda unde tītínī kujwójáng wánde tī tīnyang tī awū nde. Kó awū a si upyí kó awū a si-wū upyí bē, ī si ikén kínjō.

9Anī ande tī sité apyí kununn-nī, nī nde tīnyang ahán ámá uwōg apyí-nī. Nī nda-nī abā yēr anyīng utōb bē. Nī tángsom bāa, anī tí apyí-nī mēmē nā sité Itsēkurū kínjō apupwen tī kú núng ande mēmē pāng átsō.

10Irá-m tī rícwūnnkyī si tī anī nā tsi tíng tíng yī fengó ná Itsēkurū-tī. Nī tsi tī kpākang tī kú rū uwōg-wū bá.

11Nī pū usú riká tī Rimam nda nī sī, ikyāen tī anī nā tā riká té Shetann tí itsab tītíbī tī anáwū.

12Riká yī tī atī kú tā ne si-yī riká tī atī kú tā té ande tī sité rimēnn ijwē tí anyīng bē. Atī kú tā riká té akwe ná apxín tí asung tītíbī tī tá risū-bā, mēmē-bā tā náe ukwe risū utēnse wūne tī tá uwae kufub. Ayī si riká ná asung tītíbī mēmē tī kú kyang ikyin apupwen.

13Ikyāen yīne, nī pū usú riká ná Rimam sī ikyāen tī kiyé tī riká a byāg kwān, anī ú nde tu tī nī ú tsi tí kpākang-nī ú tā riká tí kpākang-nī rū ka fob tí rícwūnnkyī.

14Ikyāen yīne, nī tsi tí afxen-nī ribén tíng tíng. Nī rī irá-nī tí kubēntī. Ayīne si pāngmá bentín tī unde ú cwun imbyí tītawé awū kú tā riká. Nī nde wánde tí kubēntī. Ayīne si pāngmá kútúpwá tī ú tā kyī kíkóg-nī.

15Apwā afxen-nī si irá tīnyang ná kujīmshwur tī anī kyang kú rī té ande.

16Cwúcwo, uwae kínjō si kupwā riká-nī tī anī ú ye sú kó kiyé tītínī. Tí kupwā riká wūne anī ú nde jīm ibú ná Ukwe Rífen tī kú tā nī, tī pāngmá si urwā nā tá unju-yī.

17Itīnwángrū si kubur riká-nī. Nī sa yī bur risū, tí nī sa Kutsīngkén Rimam fā kujwó. Awū si utī ná Kusung Rimam.

© 1995, The Bible League

18Nī jwám Rimam ámá, tī nī shā tītīndeya uwōg náwū kó kiyé tītínī pāngmá tī Kusung-wū tī Sāen Kyag tātsó nī. Nī tsi tí ujwín tí nī sa utōb-nī mēmē na Rimam tī jwám ikyāen ná ande ná Yesu Kristi mēmē.

19Nī jwám Rimam ámá ikyāen-m, ikyāen tī kó kiyé tītínī tī ame a tu ríyāe tī ame nā rī irá, Rimam ú nda me irá tī rī ú sa na m kpākang utōb ikyāen tī ame nā sa irá tī anáwū, ayī irá tī kitam tī tīnyang ú sa tsag té ande pāenine.

20Ī si ikyāen ná irá-wū ayīne né awū tsáb me bāa, ame nā rū ka rī irá yī té ande kutúnn unju-wū, kó tī ame tá uwae púrsuna ne. Ikyāen yīne, nī jwám ikyāen tī ame nā rī irá tí ribōm pāngmá tī Rimam kú shā.

21Anī kú shā tī anī nā núng bāa, ame som rímāng bárā, wánde-m ámá nā kú kyang rímāng bárā. Tikikus ú rī tág irá-yī mēmē té nī. Awū si ínjā-tī tí uwae-tī ú kú ndeya tī tí utōb kínjō uwae wánde ná Itsēkurū-tī Yesu.

22Ayīne si ikén tī nde né ame tōm wū rū kú bá uwōg-nī ikyāen tī awū nā rī té nī irá usom tí som-tī ú rī bōm nī utōb.

23Itsē-tī Rimam tí Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā nda mēmē-nī kujīmshwur tí uré tí uwae kínjō, ameínjā.

24Ayíb risi ná Rimam ā té nī som tétsō, anī ande tī ye uré té Itsēkurū-tī Yesu Kristi tí uré tī kú jīm-wū jīm bē.

© 1995, The Bible League

Filipi

Filipi 1

1Ame Bulus, tí Timoti, atī apyí ná Yesu Kristi, báe kutsīngkén wūne bá kú na nī ande tī tá utēn tī Filipi, mēmē-nī ande tī si aná Rimam ikyāen Kristi Yesu. Atī báe kú na nī fā tí ande tī uwé-nī tí ande tī anī tsáb tī ā nā ndeya nī.

2Itsē-tī Rimam tí Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā sa na nī rínyanguwae tí utōb tī kujīmshwur.

3Kiyé tītínī tī ame a tángsom té nī, ame kú fxāefā té Rimam-m.

4Ame kú tsēn utōb kiyé tītínī tī ame kú jwám Rimam ikyāen-nī mēmē,

5ikyāen imí anī ndeya m uwae wánde ná Rimam kō tímambē, sa tí usir tī ame ka uwōg-nī rū bá kwār tīnine.

6Ame kú rū kubēntī bāa, awū Rimam tī bāg wánde tī tīnyang riyāen utōb-nī, awū nā ú sa yī rū fé fé ka tsikunn tí usir tī Yesu ú kāfe rū bá.

7Ayīne si ikén tī pāng atáng tī ame kú táng itso irá yīne risū-nī, ikyāen imí ame ú munnjí fob-m té nī bē. Atī té átsō tu rínyanguwae ná Rimam, kó ame a tá uwae púrsuna kó ame tá ise kú tsag té ande irá tīnyang ná Yesu Kristi ú kú ye yī tsi tí kpākang.

8Rimam kínjō-wū ámām tī núng itso uré tī ame sité ikyāen ná nī. Ī si itso uré tī Yesu Kristi tí risū-wū, kú ye té nī.

9Ame kú jwám Rimam ikyāen ná nī bāa, uré tī anī sité yī nā ú kō fūfā rū yī uwé, tí anī nā ú sité ibēn ayíb ná irá Rimam kō fūfā, tí anī nā núng ye ikén ná Rimam tī tsotso.

10Ame kú jwám ikén yīne ikyāen tī anī nā ú tsáb fengó tī nyang siskeb tī anī ú pūtsá atáng. Ámá usir tī Yesu Kristi a rū bá, awū ú tu nī kú som usom tī sāen kyag. Anī ú si-nī té riraen bē

11ú kú nde wánde tītīnyang tī si pāngmá awāen kutúkū tī tīnyang. Awāen yīne, ī si Yesu Kristi tī kú sa na nī ú wāen yī. Ayīne ú sa rūrōb tí riyinn na rinyí Rimam tīyāng akwēn.

12Ameínjā, ame kú shā tī nī núng bāa, irá tītíbī tī tu m iké ne ndeya irá Rimam tímambē. Ī sa na yī kú rū yī uwé uwé skeb tī kucang.

13Ikyāen imí, ayī sa na sója mēmē tī ku núng kyī m uwae kusóg púrsuna iké núng ye pāenine bāa, ayī si ikyāen irá ná Yesu né ā cwūnn kyī m. Ande tī tsítsí bá núng ye irá yīne ámá.

14Ámá ameínjā kūkō ahán tsi tíng tíng fengó ná Itsēkurū-tī Yesu skeb tī kucang, kiyé tī abā núng bāa, ame nā tá kusóg púrsuna. Abā tsi tí kpākang ú kú yā iskin irá Rimam, ikyén ricwú tá cwúcwo bē.

© 1995, The Bible League

15Aríkī tá atáng tī kú rī irá Yesu Kristi tí uwae kitsínn tí risū tí myae. Aríkī ámá kú nde yī tí utōb kínjō.

16Abā tī kú nde tí utōb-bā kínjō kú nde yī uwae uré ikyāen-m. Abā núng pú bā bāa, ame nā sáng púrsuna tī ame nā tātsó ande bāa, irá Rimam nā si kubēntī.

17Abā ande tī kitsínn kú nde-bā anábā tí utōb kínjō bē. Abā kú shā tī ā nā skeb me tī ā nā tu rinyí. Abā kú táng bāa, abā nā ú nde cáeb m kusóg púrsuna iké.

18Irá íkī tá-yī bē. Uwōg ná-m, ikén kínjō tī ame kú shā, si tī ā kú rī irá Yesu Kristi, kó asití abā a kú nde yī tí uwae kínjō kó tí uwae ifaen. Ame kú tsēn utōb uwae-yī mēmē.

19Ame ú tsēn utōb rū yī uwé uwé, ikyāen imí ame núng pú m bāa, yī uwae fengó ná itījwám tī anī kú jwám Rimam risū-m, tí itīndeya ná Kusung ná Yesu Kristi, ā ú sáen m tā púrsuna.

20Ame sa utōb tsi ú núng uwae utōb-m bāa, ame ú wáe-m rúkwāe bē, kó tí kiyib. Ame ú tsi tí ribōm utōb tīnine pāngmá tī ame kú nde kób, ikyāen tī, kó ame a cwū, kó ame a sēr, Yesu Kristi ú tu kūkō uwōg-m.

21Ikyāen imí uwōg tī aná-m, ame a sité unyāng, si aná Yesu Kristi. Asití ame a cwū ámá, si kujwójáng tī tīnyang.

22Asití ame a som tí unyāng uwae utēnse, ame ú nde wánde tī ú ndeya ande. Ikén ifaen ne sa na me, ame núng-m tītínī tī ame ú tsáb sa uwae-yī bē.

23Ayī sa na m tsi fā kitángpwā. Ame núng pāngmá ayī nā nyang skeb tī ame nā ú cwū ú ka som-me tí Kristi.

24Ámá ame kú núng kyī cwúcwo bāa, ayī nā nyang skeb uwōg nánī tī ame nā tá tí uwae utēnse iké.

25Ame kāb-m uwae risū ikén yīne bē. Ame núng pú m bāa, ame nā ú cwū-m bē. Ame ú tsi tí unyāng té nī ú ndeya nī tī nī rū yī uwé uwae irá Rimam tí utōb tītsēn,

26ikyāen tī asití ame a kāfe bá tu nī, ayī ú sa na nī tī nī kam ashwú uwae fengó Yesu Kristi kō fūfā rū yī uwé, ikyāen tī ame rū yé uwae púrsuna bá tu nī.

27Ikén tī skeb si tī usom tí som-nī ā tsó ande bāa, anī nā si ande tī kú pūtsá irá tīnyang ná Kristi. Asití ame a kāfe bá tu nī, kó ame a núng-m ayíb-nī cwúcwo bē, ame kú shā tī ame fxēn irá tī tīnyang risū-nī bāa, anī nā kú tsi tíng tíng tí utōb kínjō ú kú ren risū tí uwōg kínjō ú kú kwáb uwae wánde ná Yesu.

28Nī kyén-nī ikyén ricwú ande tī riká-nī bē, kó tí kiyib. Ayīne ú tsó bā pāenine bāa, abā ú jwunnsī, anī ú cī riká. Rimam tī ú nwángrū nī.

29Ikyāen imí pāngmá tī Rimam cwé na nī bāa, anī nā rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi, awū ámá cwé na nī bāa, anī nā ú ngwā rikāen ikyāen náwū ámá.

30Nī tángsom bāa, ame té nī tá tétsō uwae riká yī. Ayī si riká tī nī núng me kú tā tī kucang, sisí riká yī tī ame tá tí uwae-yī tīnine, pāngmá tī anī fxēn.

© 1995, The Bible League

Filipi 2

1Tī anī si aná Yesu Kristi, ame núng bāa, anī kú tu kpākang utōb atáng. Uré tī awū ye té nī ku sa na nī utōb tī náe ribén. Kusung Rimam kú sa na nī ren utōb tétsō bē a? Anī sité-nī tí uré tí ayíb risi tétsō bē a?

2Tí ikén yīne mēmē si ahán, ame kú jwám nī bāa, nī nā ren risū tétsō uwōg kínjō uwae uré tí nī sa ikén kínjō tsi uwé nī. Irá tī kāb-nī ā si kínjō ámá. Anī a nde ahán, uwae-m ú nyang tímambē.

3Anī ā si-nī ande tī kú ye uré té risū-bā skeb ande íkī bē. Nī ndub-nī ijwē bē. Nī myae-nī risū tí ande íkī bē ámá. Uwae-nī, unde tītínī ā náe risū ribén ú sa rūrōb na unde ice-wū.

4Nī nde-nī ikén tī ú ndeya nyáng risū-nī ámām bē. Nī nde ikén tī ú ndeya ande tī tsítsí.

5Nī kwáb tī nī sité itso irá tī kāb kitángpwā-nī pāngmá tī Yesu Kristi sité yī:

6Anáwū, kó tī awù té Rimam si ikén kínjō rikāen, awū cwé-wū tī awū ú myae risū-wū té Rimam bē.

7Iyéē, awū sáe rū risū-wū ú kāfe upyí. Ā sa na wū ijwē unde ú mbae wū pāngmá tī ā mbae tī ámá.

8Awū sa risū-wū náe ribén sa sa ka fob tí itīcwū. Tīcwū-wū ámá si-yī pāngmá aná unde tī tīnyang bē. Ayī si tīcwū tī kú wáe rúkwāe risū kutúkū tī tā cice.

9Ikyāen tī awū náe risū ribén ne ahán, Rimam ye nwúnn wū ritsen ú nda wū kūkō ú sa na wū rinyí tī skeb rinyí mēmē.

10Awū myae bāa, kiyé tī ā kú kūnn rinyí YESU, itāen tī tá apupwen tí abā tī tá ribén, tí abā tī tá uwae ribén mēmē nā ú kú ribén nā na wū.

11Unde tītínī ú cwé wuriri ámá bāa, Yesu Kristi nā si Itsēkurū ú tēb rinyí ná Itsē-tī Rimam.

12Arwán-m tí utōb-m, tī nī núng ye pú nī risū tī náe ribén ná Yesu Kristi ne, nī fūr risū-nī náe ribén ámá pāngmá tī awū nde. Anī nde pú nī ayīne kiyé tī ame té nī tá tétsō. Tīnine ámá tī ame té nī tá-m tétsō bē, nī kwáb tī risū tī náe ribén anánī ā skeb tī kucang. Nī rū yī uwé tī nī mām tág wánde ná itīnwángrū nánī tí ijwē tī fwēr tí ikyén ricwú uwé Rimam.

13Ikyāen imí Rimam tí risū-wū kú nde wánde uwae utōb-nī ú kú sa na nī shā ikén tī kú nyang uwae-wū ú kú sa na nī kpākang ijwē tī nī nā nde yī ámá.

14Tī anī kú nde ikén-nī mēmē, nī nde-nī ayī tí unju tí pwen tí ishaen tí shaen bē,

15ikyāen tī anī ā si ande tī sīsāen, tí ande tī sí-nī tí riraen bē. Anī ú si anyīsū ná Rimam tī kubēntī, kitángpwā ande tītíbī ná utēnse wūne tī ndembéb pú bā. Anī ú si pāngmá atítaen tī apupwen tī kú jaen wuriri uwae kufub.

© 1995, The Bible League

16Anī ú sa na bā irá ná usom tí som tī si kubēntī. Asití anī a nde ahán, ame ú pam ipam usir tī Kristi á kāfe bá, ikyāen imí itīkwáb-m tī ame kwáb, tí wánde-m tī ame nde uwōg-nī si-yī ukáen bē.

17Íkī bē ā ú wēn m pāngmá tī ā kú yēr wēn ikén na Rimam. Asití abā a nde ahán ú sa anyīng-m yāen sī risū uwae kínjō-nī uwōg Kristi, ame kú tsēn utōb ú kú kam ashwu té nī tétsō.

18Anī amáa, ame kú jwám nī tī nī tág átsō tí nī kam ashwú té m tétsō.

19Itsēkurū-tī Yesu a cwé irá, ame ú tōm Timoti rū bá uwōg-nī tsí-m tsí bē. Ame kú myae bāa, asití awū a kāfe rū bá, awū ú rī bōm me ijwē tí irá risū usom tí som-nī.

20Unde íkī tá fā Timoti tī sité irá tī kāb risū-nī tī tīnyang pāngmá ame bē.

21Itāen tī tsítsí mēmē kú táng kūm irá risū ikén tī anábā tī si-yī aná Yesu Kristi bē.

22Anī núng pú nī awū. Awū sité utōb tī tīnyang ú té m nde wánde pāngmá itsē tí umbae tétsō ú kú rī té ande irá tīnyang.

23Awū tī ame kú táng bāa, ame nā ú tōm rū bá tu nī isim tī ame a núng pú m ikén tī ú tu m uwae púrsuna iké.

24Ame sa ijwē-m konje uwōg Itsēkurū-tī bāa, ame ámá ú tsí m tsí bē ú bá núng ayíb-nī.

25Ame núng ayī nyang tī ā tōm ínjā-m Eparfoditu kāfe bá na nī. Awū si urwán wánde-m ú té m tā riká té átsō uwae riká Shetann. Awū si pú wū unde tī atóm-nī tī kubēntī. Awū ndeya pú wū ame uwae rikāen si-yī tī tī rī bē.

26Ayī tsi wū tí uwae tīne tī awū nā núng ayíb-nī mēmē. Ī ndembéb wū utōb tī awū fxēn bāa, anī nā fxēn irá kicáeb-wū.

27Kubēntī, awū pu kicáeb kyang kú yáen tí unju tīcwū. Ámá Rimam núng risi-wū ú núng risi-m ámá, ikyāen tī ame nā ú tsikunn-m tí utōb tī ndembéb bē.

28Né ikén tī nde ame kú fífáe tī ame tōm wū bá tu nī, ikyāen tī ayī ā sa na nī utōb tī tsēn kiyé tī anī a núng ayíb-wū cwúcwo. Ayī ú ko sī m utōb-m tī tsi ritsen ikyāen wū ámá.

29Ame kú jwám nī bāa, nī kyangté wū tí ajwó ifaen pāngmá ínjā-nī uwae fengó Itsēkurū-tī tí ashwú tí kam tí utōb tī tsēn. Nī sa na utso unde wūne kūkō.

30Ayī tsítsí kpāng tī awū ú cwū ikyāen wánde ná Kristi. Awū kyén-wū itīcwū bē ikyàen tī awū ú nde tág ikén tī nī tōm wū bāa, awū nā bá nde na m ikyāen-nī.

Filipi 3

1Tī rícwūnnkyī ameínjā, ame kú rī té nī bāa, anī nā tsēn utōb ikyāen tī nī si aná Itsēkurū-tī. Ame kú báe shem ikén tī ame báe na pú me anī kucang. Ayīne cáeb-yī ame bē; ayī ú byāngkyī tītíbī uwōg-nī ámá.

© 1995, The Bible League

2Nī tsi tí ujwín tí nī núng ye abā ande tītíbī tī kú yēr rū kupwā rimēnn, abā ande tītíbī tī kú rī bāa, atī nā tsēn kāng ande kutxín. Abā si ipxú tī anyī!

3Atī tī si ande tī tsēn kutxín tī kubēntī, atī ande tī kú fén Rimam yī fengó ná Kusung Rimam. Atī sa ijwē konje-tī ikén ná ijwē pāngmá tī abā kú nde bē. Anátī, ayī si ikyāen ná Yesu Kristi tī atī kú ndub ijwē.

4Á bāa, itso ikén ná ijwē yīne nā si kíkīn tī tīnyang, ame ú sa ijwē-m konje pú m atáng ámá, ikyāen imí, ikén ná ijwē tī abā sa ijwē-bā konje atáng ne, ame nde yī skeb pú m abā mēmē.

5Asi aná kutxín tī tsēn, ā tsēn na m kutxín kiyé tī ame sité usir itsóngtā, pāngmá tī ā báe uwae icwe. Ame si uráe Isréla yī utso Benyamin. Ame si anyīng ná Mbaíbráne tī kubēntī. Asi aná ikén tī kwén ná Icwe Rimam, ame tá kumbúb ná Farísi, tī skeb tág.

6Asi aná itīkwáb uwae irá Rimam, ame kwáb si-yī tī tī rī bē, ú kú nde ande ná Yesu rikāen. Asi icwe tī pūtsá, ame rī bāa, ikén tī m kyén kufxen atáng tá-yī bē.

7Mēmē ikén yīne tī si ikén tī tīnyang tī ame tu, ame pwen yī si ikén tī jwunnsī uwōg tī aná-m ikyāen ná Yesu.

8Ayī si-yī ikén yīne ámām bē, ikén mēmē páb tī ame sité yī, ame pwen yī bāa, ayī nā si ikén tī ukáen ikyāen tī ayī nyang skeb tág tī ame núng Yesu Kristi Itsēkurū-m. Ame yá ikén mēmē tā ikyāen tī m tu Yesu. Ikén ná ijwē yīne, ame sa yī pāngmá ikén tī ukáen ikyāen tī ame nā tu Yesu Kristi

9ú som usom-m té wū. Ayī si-yī ikyāen itīkwáb ná m tī ame ú si unde tī kubēntī uwé Rimam bē. Ayī si ikyāen tī ame rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi né Rimam ú kūnn me bāa, unde tī kubēntī.

10Ikén kínjō tī ame kú shā si tī ame ú núng Kristi, fā tí kūkō tī anáwū tī sa na wū nwúnn uwae kuskab tí unyāng. Ame kú shā tī ame nā ú tu kutūnn-m uwae rikāen tī awū ngwā. Ame kú shā tī ame nā pūtsá afxen-wū yī itīcwū-wū,

11ikyāen tī asití ayī a ú nde tu, ame ú si kínjō uwae ande tī abā ú nwúnn uwae itīcwū.

12Ame kú rī-m bāa, ame nā tu mām pú m ikén yīne bē. Ame shā num-m tí riraen bē. Iyéē! Ame kú kwáb tī ame nā ú tu kujwójáng-m. Né ikén tī nde Yesu Kristi sa m kāfe anáwū.

13Ameínjā-m, ame núng pú m bāa, ame tu-m ikén yī tī ame sa tsi uwé-m ne kéka bē. Ikén kínjō tī ame sa utōb tsi atáng tīnine si tī ame ú munnjí ikén tī yāfe isim ú sa ayíb tsi ikén tī kú bá uwé.

14Ame kú kwáb kú rū yī uwé uwé tī ame ka uwōg tī ame pū ayíb tsi atáng tīne, tī ame nā ú tu kuj wójáng-m. Ayī si kujwójáng tī Rimam kūnn me bāa, awū nā ú sa na m, rū yé uwōg Yesu Kristi. Kujwójáng-m ayī si tī ame nā ú som té wū apupwen.

© 1995, The Bible League

15Ayī nyang skeb tī mēmē-tī ā sa utōb tsi ahán ámá, atī itāen tī kwen bēn pú tī yī irá tī aná Kristi. Asití ande íkī uwae-nī a kú kāb irá txí tí ayīne, Rimam ú mbubtā na anī tī anī ú núng.

16Ikén tī skeb si tī atī ú pūtsá ikén tī atī kú pūtsá ne rū fífé yī uwé.

17Ameínjā-m, ame kú jwám bāa, nī pūtsá kufxen-m, tí aná itāen tī kú som usom yī fengó tī anátī,

18ikyāen imí aríkī yāng ahán akwēn tá kitángpwā-nī tī ame rī té pú m anī irá risū-bā kutē. Ame kú shem yī shem na nī tí átēn ayíb tīnine bāa, abā kú som usom-bā pāngmá abā nā si ande tī riká ná Yesu Kristi tí itīcwū náwū risū kutúkū tī tā cice.

19Ā ú tenji bā. Rishwū-bā tī si Rimam-bā. Abā kú ndub ijwē uwae ikén tī kú wáe rúkwāe tī abā kú nde. Abā kú táng kūm irá risū ikén tī utēnse iké ámām.

20Anátī, atī si ande tī utēn tī apupwen. Atī som kú sáe usir tī unde tī nwángrū-tī, awū Itsēkurū-tī Yesu Kristi ú sī apupwen bá tu tī.

21Kiyé tī awū a rū bá, awū ú sa ijwē-tī tī si ijwē tī ajīb kāfe pāngmá si anáwū tī sāen siskeb mēmē. Awū ú nde wánde ne tí kūkō tī awū sité yī né ikén mēmē kú náe risū ribén té wū.

Filipi 4

1Ameínjā-m tī utōb uwae-m, ame kú shā tī m núng kāng ayíb-nī. Anī tī kú sa na m utōb tī tsēn ú si pāngmá kujwójáng ná wánde-m yī fengó ná Rimam. Ame kú jwám nī bāa, anī nā pūtsá Itsēkurū-tī Yesu tí utōb-nī mēmē, ande-m tī utōb-m, pāngmá tī ame rī ne.

2Ame kú jwám ambakayā-m Eyodiya tí Suntuke bāa, ā nā yá ishaen tí shaen-bā ayī tā. Abā ā kyāe nyang usom tí som-bā té átsō tí ā cwé irá átsō pāngmá ambakayā uwae fengó Itsēkurū-tī.

3Afu Timoti ámá, urwán wánde-m tī kubēntī, ame kú jwám fu bāa, afu nā ndeya andá abāne, ikyāen imí abā té m kwáb tétsō uwae wánde ná irá tīnyang ná Yesu, fā tí Kilementi tí itāen tī tsítsí tī nde wánde té m. Ame táng bāa, rinyí-bā tá uwae kutsīngkén ná rinyí ande tī tu unyāng tīshé.

4Nī som usom-nī té Itsēkurū-tī Yesu Kristi tí utōb tī tsēn. Ame kú shem kyī cwúcwo bāa, nī tsēn utōb!

5Nī tsó ande mēmē bāa, anī nā si ande tī kú ye utōb. Itsēkurū-tī kyang kú yáen pú wū tí tí bá.

6Nī kāb-nī irá risū rikāen íkī bē; uwae-yī mēmē, nī rī té Rimam ikén tī anī kú shā. Nī jwám wū tī wū ā ndeya nī, tí nī nde na wū fxāefā.

7Ámá Rimam ú sa na nī kujīmshwur tī anáwū tī skeb ikén tī tīnúng uwae utēnse ne. Awū ú núng kyī utōb-nī tí irá tī táng-nī uwae usom tí som-nī té Yesu Kristi.

© 1995, The Bible League

8Tī rícwūnnkyī, ameínjā, nī sa utōb na ikén tī si kubēntī tí ikén tī sité rūrōb tí ikén tī pāng atáng, tí ikén tī sīsāen, tí ikén tī si aná uré, tí ikén tī ā kú nda yī kūkō. Ikén yīne mēmē si ikén tī tīnyang ú pāng tī ande ú tēb yī.

9Ikén tī anī fxēn ú núng uwōg-m, nī nde wánde atáng. Nī pūtsá ikén tī kwén-m tí icwe tī ame sa na nī. Rimam tī kú sa na tī kujīmshwur utōb ú té nī som tétsō.

10Ame tsēn utōb ú nde fxāefā té Itsēkurū-tī tímambē, ikyāen tī tīnine anī kūnn shwúr pú nī irá tī táng nánī risū-m. Ame núng pú m bāa, uwae kiyé pāng, ayī si-yī tī anī munnjí té m bē; ríyāe tī tá-yī tī nī ndeya m bē.

11Ame kú rī-m irá yīne ikyāen tī ame kú shā kíkīn uwōg-nī bē. Iyéē! Aná-m, ame núng pú m bāa, ikén tī m sité yī, ame kú rōb utōb té yī.

12Ame núng tī ame ú ye sú ijwē-m uwae rikāen, ame núng tī ame ú ye sú ijwē-m uwae rifúnn ámá. Ā mbubtā na m irá tī cwucwe ne. Yī a si rikyaen, ame kú cī kú kyaen. Yī a si rimenn, ame núng ikén tī ame kú nde té yī. Kó ame a tá uwae rifúnn, kó uwae rikāen, ame kāb-m uwae bē.

13Ame kú nde tu ikén mēmē uwae kpākang tī Yesu Kristi kú sa na m.

14Kó tī ayī si ahán, ayī nyang tímambē tī anī cwé ú ndeya m uwae rikāen-m.

15Anī ande tī Filipi tí risū-nī núng pú nī bāa, sa tí kiyé tī ame nwúnn Makedoniya, ande íkī ndeya-bā ame bē, anī ámām tā tángsom té m. Anī ámām tī ndeya m tí rínyanguwae. Ayī si kiyé tī ā bāg irá Rimam uwōg-nī.

16Ayī si ahán ámá kiyé tī ame tá Tesalonika, anī tōm ikén tī ame shā num rū bá na m skeb kipāen njō.

17Ayī si-yī rínyanguwae-nī yīne tī ame sa utōb-m tsi atáng bē. Ḿ m. Ame kú myae bāa, anī ú tu itīnyang uwōg Rimam ikyāen rínyanguwae tī nī sa bá uwōg-m.

18Irá tī ame kú báe ne tī si risíti ná ikén tī anī nda m. Ayī kō pú yī. Tí tī m tu rínyanguwae nánī uwōg Eparfoditu, ame shā num-m kíkīn bē. Kutsīngkén wūne si risíti-nī. Itīndeya tī anī sa na m si pāngmá ikén tī tēn tī anī tēn na Rimam né kuyang-yī nyang tímambē. Ayī si itso ikén tī Rimam ú paembé yī tí utōb tī tsēn.

19Unde tī ú shā na nī ikén mēmē tī anī shā num si Rimam tī ame kú pūtsá. Awū ú shā na nī rū yé uwae rifúnn tī anáwū tī kō nyatsítsá, yī fengó ná wánde ná Yesu Kristi.

20Kūkō ā si aná Itsēkurū-tī Rimam tsikunn iké rū féfé yī uwé. Ayī ā si ahán.

21Kūnnjí na m mēmē abā tī kú pūtsá Kristi tí utōb kínjō. Ameínjā tī tá té m iké ámá kú kūnnjí nī irá.

22Mēmē ande Rimam tī iké, fā tí itāen tī tá kununn Ukwe Kaisar kú kūnnjí nī irá.

23Rínyanguwae ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā té nī mēmē som tétsō.

© 1995, The Bible League

Kolosi

Kolosi 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m Bulus, ame tī Rimam cwé ú tsáb bāa, ame nā ú si unde
tī atóm ná Kristi, tí uwōg Timoti, ínjā-tī.

2Atī báe irá yīne kú na nī ande Rimam tī tá utēn tī Kolosi, anī ande tī tsikunn tí
kubēntī ú si ameínjā-tī uwae usom tí som té Yesu Kristi. Rimam Itsē-tī ā nda nī
rínyanguwae tí kujīmshwur.

3Kó kiyé tītínī tī atī a kú jwám Rimam risū-nī, atī kú nde fxāefā na awū Itsē ná
Itsēkurū-tī Yesu Kristi,

4ikyāen imí atī fxēn bāa, anī nā tsi kukunn tí uwae kínjō uwōg Kristi Yesu kú rū rū yī
uwé ú sité uré uwōg ande ná Rimam mēmē.

5Anī kú nde ikén yīne ikyāen imí anī sa uwae tsi risū kujwójáng tī Rimam sa tsi ka na
nī uwae kurū wū apupwen. Ayī ikén yīne, anī fxēn pú nī irá risū-yī kiyé tī ā tsag té nī
Irá Tīnyang ná Yesu Kristi. Irá yī ámá si kubēntī árá.

6Irá Yesu ne rū bá uwōg-nī ú kú rū kó akā uwae utēnse ú kú sa itīnyang kú shag kyī fé
uwōg mēmē, pāngmá tī ayī nde kitángpwā-nī ámá, sa tí usir tī kucang né anī fxēn irá
risū rínyanguwae ná Rimam ú rū bá núng ye bāa, ayī nā si kubēntī.

7Kiyé wū, ī si Epáfíra tī tawé tātsó nī Irá Tīnyang yīne. Awū si unde tī uré-tī ú té tī kú
nde wánde ná Yesu Kristi tétsō. Awū tī kú nde wánde risū unju-tī uwōg-nī akwēn.

8Ī si awū tī tsag té tī irá risū uré tī anī sité, ayī uré tī rū uwōg Kusung Rimam bá.

9Né ikén tī nde atī tsikunn kú jwám Rimam ikyāen-nī kó kiyé tītínī, tí tī usir tī atī fxēn
irá yīne risū-nī. Atī kú jwám wū bāa, awū nā ú munn nī tí irá tī núng tī kú rū uwōg
Kusung náwū bá. Atī kú jwám wū tī awū nā ú nda nī ibēn ayíb ú tātsó tág nī ikén tī
awū kú shā,

10ikyāen tī usom tí som-nī uwé ande ú sa kūkō na Itsēkurū-tī, tí anī nā ú sa na wū utōb
tī tsēn uwae mēmē ikén tī anī kú nde. Anī ú nde wánde tī tīnyang tī tsotso ú núng
Rimam kō kú fāfā rū fìfé yī uwé uwé.

11Atī kú jwám ámá bāa, yī kūkō tī anáwū Rimam nā ú nda nī ribōm utōb rū yé uwae
anáwū tī itītsikunn-yī tá-yī bē, ikyāen tī anī ā tsi tíng tíng ú ye utōb uwae ikén tī kú tu
nī mēmē tí utōb tī tsēn

12ú kú nde fxāefā na Itsēkurū-tī Rimam. Awū tī sa na nī nī kō pú nī tī anī té anyīsū-wū
tī tsítsí ú mbé rifúnn tī anáwū tétsō uwae kujwó ukwe-wū tī sīsāen.

13Ikyāen imí awū sa tī rū yé uwae kufub ná kujwó ukwe Shetann ú pū tī rū bá sáng
kurū Umbae-wū tī riyāen utōb-wū.

14Ī si ikyāen ná Umbae-wū né ā sáen tī tā ú yátā na tī ikéntītíbī-tī.

© 1995, The Bible League

15Rimam tī ande kú núng-bā awū tí ayíb bē, ā kú núng wū rimēnn Kristi. Awū Kristi tī sité kūkō ná umbae tī kucang uwae kununn ú skeb tág pú wū mēmē ikén tī ā mām yī mām uwae utēnse.

16Ikyāen imí, ī si uwae kujwó wánde náwū tī Rimam mām ikén tī tá apupwen tí ikén tī tá ribén, ayī ikén tī ā kú núng yī núng tí ayíb tí ayī tī ā kú núng-bā yī tí ayíb bē, fā tí akwe tīyāng tīyāng tī abā tī tá risū ande tī atóm tī apupwen, fā tí mēmē ikén tī asung tī kūkō tí apxín tī sité kūkō uwae kufub ná apupwen. Mēmē ikén tī tá apupwen tí ribén, Rimam mām yī rū uwōg Yesu Kristi ú kyāe yī ikyāen tī ayī nā ú sa na Yesu Kristi kūkō.

17Mēmē ikén pátág, ā kyāe yī ayíb-wū. Ī si kūkō tī anáwū tī kú sa na ikén mēmē ren tétsō ú kyang tí mbwe yī.

18Uwae ande ná Rimam, awū tī si risū, abā si rimēnn. Ī si awū tī kyang tsi kumbúb ande Rimam. Awū tī tawé nwúnn uwae itīcwū. Né ikén tī nde awū tá uwé ikén mēmē pátág.

19Ayī nyang uwae Rimam tī awū tí rimunn-wū nā ú tsó ijwē-wū rū yé uwōg Kristi.

20Ī si uwōg Kristi tī Rimam myae bāa, awū nā ú shir ren ikén mēmē rū bá tí uwōg wū, ikén tī tá ribén tí ikén tī tá apupwen mēmē. Yī uwōg anyīng tī yāen mbúb kiyé tī ā sa Kristi kwēr risū kutúkū tī cice, Rimam sa na ikén mēmē kāfe bá pūtsá wū. Ayī si-yī pāngmá ande tī riká-wū cwúcwo bē.

21Anī ámá, kucang anī som rūrwēn té Rimam ú si ande tī riká ikyāen ikéntītíbī tī anī kú kāb ú kú nde.

22Amáa tīnine awū sa nī ren uré tí ijwē-wū yī fengó ná itīcwū ná Umbae-wū Yesu Kristi. Awū nde ahán ikyāen tī kiyé tī anī ú kú tsi uwé wū, anī ú si ande tī sīsāen ú si-nī tí riraen bē. Unde íkī ú tu-wū kíkīn tītíbī tī awū ú rī risū-nī bē.

23Ayīne ú nde-yī bē, sé ikén tī anī a tsi kunn kú rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi rū kú fé yī uwé uwé. Nī tsi tíng tíng. Nī kāb-nī uwae bē. Nī sa uwae tsi risū ikén tī anī fxēn uwae irá tīnyang ná Yesu. Ī si irá tīnyang wūne tī ā sa tsag té ande mēmē uwae utēnse. Ī si irá tīnyang wūne tī ame Bulus kāfe pú m upyí-wū.

24Rikāen tī ame kú ngwā tīnine ikyāen-nī kú sa na m utōb tī tsēn, ikyāen imí, tī ame ámá kú ngwā rikāen tí ijwē-m awūne, ame ngwā kú tág rikāen aná Kristi tī awū ngwā ikyāen ande tī anáwū, abā tī si ijwē-wū.

25Ame si upyí nábā. Ī si Rimam tī sa wánde yīne na m kujwó tī ame nā ā ndeya bā. Wánde yīne si tī ame nā ú sa irá tī anáwū tsag tág té ande mēmē.

26Irá yīne tī ame kú tsag té ande, tī kutē ā sa yī tam ande tam. Tīnine Rimam mbubtā pú wū ayī uwé ande tī anáwū.

27Awū cwé bāa, awū nā ú tātsó ande-wū irá tī kitam wūne tī nyang skeb tág ikén pátág. Ámá awū ú tātsó bā fengó tī irá-wū ayīne nā ú si irá tī tīnyang uwōg ande tī

© 1995, The Bible League

utēnse mēmē. Irá yī si tī Yesu Kristi kú som usom-wū uwae utōb-nī ú kú sa na nī uwae tsi bāa, usir íkī anī nā té wū ú som tétsō yī riyinn náwū apupwen akwēn.

28Ī si irá náwū Kristi tī atī kú rī té ande ú kú fwā bā kusen ú kú kwén na bā yī fengó ná mēmē irá tīnúng tī Rimam nda tī. Ikén tī atī kú shā si tī unde tītínī uwae-bā ú si unde tī kō bēn pú wū uwé Rimam yī uwae usom tí som-wū té Yesu Kristi.

29Né ikén tī nde ame sa kpākang ijwē-m mēmē tī Kristi nda me ú kú kwáb tī ame nā ú nde tág wánde wū yīne.

Kolosi 2

1Ame kú shā tī anī nā núng bāa, ame kú kwáb tímambē ikyāen-nī tí ikyāen abā tī tá Lodíkéya. Ame kú kwáb ámá ikyāen mēmē ande tī núng jí-bā uwé-m kéka bē.

2Ame kú nde wánde yīne ikyāen tī abā nā tu kpākang utōb ú ren uré tétsō. Ame kú shā tī abā nā sité rifúnn ná utōb tī náe ribén, ayī rifúnn tī kú rū yé uwae irá tīnúng tī kubēntī. Yī fengó yīne abā ú núng Kristi, awū tī si irá tī kitam ná Rimam.

3Uwōg ná wū, ā kú tu mēmē ibēn ayíb tí irá tīnúng ná Rimam tī tam atáng, pāngmá rifúnn tī ā pū tam uwae ikén.

4Ame kú rī irá yīne ikyāen tī unde íkī ā kyāefā-wū anī tí rífēn bē, kó irá-wū ayī a nyang tī fxēn tímambē.

5Ikyāen imí, kó tī ame tá té-m anī atáng uwae rimēnn ijwē bē, utōb-m tá té nī atáng. Ame kú tsēn utōb tī m núng bāa, anī nā tsi tíng tíng uwae fengó Rimam tétsō ú kú rū uwae kínjō uwōg Kristi tí ribōm-nī tí atáng.

6Pāngmá tī anī kyangté Kristi Yesu bāa, awū nā si Itsēkurū-nī, ame kú jwám nī tīnine bāa, nī ren risū té wū uwae usom tí som-nī mēmē.

7Nī pū ipab-nī sim tsi rimēnn-wū, pāngmá itúkū tī pū ipab-yī sim ribén, tí nī mbye átsō som tsá ijwē-wū tsō pāngmá kusóg tī ā mbye som tsá ribén, ikyāen tī uwae kínjō-nī ā kpág fūfā. Ayīne si ikén tī ā kwén na nī. Nī nde na wū fxāefā ámá, kó kiyé tītínī.

8Nī núng bēn bēn, ī nyang-yī tī unde íkī ā shir pū nī rū ú sa nī kāfe apyí uwae ikén tī kwén-bā bē. Irá tītáng-bā ayīne si irá tī ukáen ámām tī kú kyāefā ande. Abā ye yī tsi risū ikén tī kwén ná abítsē-bā, tí risū icwe tī kucang ná utēnse wūne, ayī rū-yī uwōg Farísi bá bē.

9Ikyāen imí ī si uwōg Yesu Kristi, tī Rimam tsó risū-wū kú som usom-wū kiyé tī awū tá utēnse ne.

10Ámá uwōg náwū ā nda nī som usom tī kubēntī, anī shā num-nī kíkīn bē. Awū tī tá risū akwe tí asung tī sité kūkō, kó tītīnyang kó tītíbī.

11Yī fengó ná Kristi ámá ā tsēn na nī kutxín tī ā tātsó bāa, anī nā si aná Rimam. Amáa kutxín tī tsēn tī ā tsēn na nī, si-yī itso kutxín tī tsēn tī unde kú tsēn tí kujwó bē. Ayī si tī ā nwángrū nī uwae kujwó ná ikéntītíbī tī anī sa utōb tsi atáng. Unde tī kú nde itso wánde yīne si Kristi.

© 1995, The Bible League

12Kiyé tī ā nde na nī batísma, ī si pāngmá ā nji nī té Kristi tétsō uwae kuskab kínjō. Kiyé tī Rimam kūnn nwúnn wū ámá, awū kūnn nwúnn nī ámá yī fengó ná uwae kínjō nánī né anī rū uwae kínjō bāa, Rimam tī kūnn nwúnn Yesu Kristi uwōg tīkicwū sité kūkō tī awū ú kūnn nwúnn nī ámá.

13Tī kutē anī si ande tī cwūcwū yī kusung ikyāen ná ikéntītíbī tī anī nde, tí ikyāen tī ā tāen na-bā anī iwāen ná Rimam ijwē-nī bē. Amáa Rimam yátā na tī ikéntītíbī ú sa na tī usom tí som tīshé yī fengó ná Kristi.

14Awū fén béb pú wū ripāb ná ikéntītíbī-tī, né ā kú pūtsá tī. Icwe yīr tī ikyāen riraen-tī, ámá awū sáen tī tā. Awū pū riraen-tī tsō risū Kristi kiyé tī ā sa wū kwēr risū kutúkū tī cice.

15Kiyé-wū awū fxāen mbé kūkō uwōg apxín tí uwōg asung tītíbī tī tsítsí tī sité kūkō uwae kujwó ukwe kufub tī apupwen. Awū nda bā rúkwāe tī wáe uwé ande mēmē ú tum bā pāngmá apyí uwae ashwú riká tī awū cī risū-bā.

16Ikyāen yīne, ame kú jwám nī bāa, nī cwé-nī tī unde íkī a tsi kāng fā nī fā risū itso ikén tī anī kú cī ú kú ngwā bē, kó risū fengó tī anī ú cī ukwāb ná usir tīyāng uwae kusang, kó ukwāb ná usháen tīshé kó aná usir ikyīnn.

17Ikén yīne si pāngmá kusung ná ikén tā kú bá isim. Ikén tī kú bá isim si Yesu Kristi. Awū tī si iyāng ikén yī.

18Aríkī kú shā tī abā nā fxāembé kujwójáng-nī yī fengó ná icwe-bā. Nī cwé-nī bē. Abā kú ndub ijwē bāa, Rimam nā kú tātsó bā ikén uwae kúrwá. Abā kú shā tī anī nā nde ijwē-nī rikāen, tí nī nā kú ribén na ande tī atóm ná Rimam apupwen. Abā kú núng risū-bā bāa, abā nā si ande tīyāng, kó tī abā si-bā kíkīn bē. Irá tī kāb-bā si aná utēnse wūne ámām.

19Abā cwé-bā tī ā ren risū té Kristi cwúcwo bē, kó tī awū tī si risū-tī. Mēmē-tī ande tī pūtsá-wū kú tu kūkō-tī uwōg-wū. Awū tī kú sa na tī ren tétsō pāngmá tī indub kú sa na akyāeb ijwē unde ren tétsō. Ámá atī kú sēr bēn pāngmá tī Rimam kú shā.

20Kiyé tī Kristi cwū, anī cwū ámá ú yá ikén ná utēnse tā pú nī isim. Anī nwángrū pú nī kujwó ná asung tī kūkō tī tá utēnse ne. Anī nde rímāng tsikunn tī kú som usom-nī pāngmá anī nā si sí aná utēnse wūne? Anī nde rímāng náe risū ribén na icwe-bā ayī?

21Pāngmá tī ā kú rī bāa, wúcī íkī tá atáng nī nā mbwá-nī ayī bē. Usú íkī ámá nā tá atáng nī nā sa kujwó tēkunn-nī ayī bē.

22Itso icwe yīne tá risū ikén tī ayī tsí-yī tsí bē ú mām tág. Ī si ande tī ukáen ámām tī kú mam itso icwe yīne ú kú kwén na ande.

23Icwe-bā yīne, ande kú sáe yī bāa, ayī nā si bēn ayíb, ikyāen imí yī kú sa na ande náe risū ribén ú kú sa na ijwē-bā rikāen. Amáa ayī si ikén tī ukáen, ayī si-yī acīn ná ijaen utēnse bē.

Kolosi 3

© 1995, The Bible League

1Tī anī té Kristi nwúnn tétsō uwae tīcwū, ī nyang skeb tī anī sa utōb-nī tsi risū ikén tī si aná kurū Rimam apupwen, uwōg tī Kristi som tsá kutxom ukwe-wū, kujwó rícī ná Rimam.

2Nī tsikunn tī irá tī kāb risū ikén tī tá apupwen, nī sa utōb tsi-nī risū ikén ná utēnse wūne bē.

3Ikyāen imí, ayī pāngmá anī cwū pú nī. Unyāng-nī té Kristi tá tétsō uwōg Rimam tīnine. Awū tī kú txen yī ikyāen nánī.

4Ī si Kristi tī si unyāng-tī tī kubēntī. Kiyé tī awū a rū bá tsó risū-wū, anī ámá té wū ú tsó risū tétsō. Anī té wū ú som usom ukwe tī kūkō.

5Ikyāen ná yīne, ame kú jwám nī, nī fxāe wánde nánī tī kucang tī si aná utēnse wūne, pāngmá iyag tī náe tí amae tī náe. Kó irá tī táng risū itso ikén yīne, nī nde-nī bē! Nī cwé-nī tī nī sa utōb tsi risū ikéntītíbī bē. Nī sae-nī ayíb sae ikén ná utēnse ne bē. Ayīne si pāngmá apxín tī anī kú fén.

6Ī si ikyāen itso ikéntītíbī yīne tī rináe Rimam rū kú bá.

7Tī kutē anī som itso usom tí som tītíbī wūne. Utōb-nī tá risū itso ikén yīne kó kiyé tītínī.

8Amáa tīnine, ame kú fwā nī kusen bāa, nī sa risū-nī rū yé uwae mēmē ikén yīne. Nī tsō-nī rináe bē. Nī sa-nī unde íkī tsi uwae bē. Nī txūn-nī unde íkī asú bē. Nī rī-nī irá tī si irá tī kú txí iyib bē.

9Nī yēr-nī rífēn tétsō bē. Nī tángsom bāa, anī pū utōb-nī tī tīkyí tíka pú nī, awū utōb tī kú sa na nī nde ikéntītíbī yīne kutē.

10Tīnine anī sa utōb tī tīshé bá fenkyī tī tī kyí wū. Awū tī tīshé wūne, ī si Rimam tī kyāe wū tī kucang. Awū ámá tsi kunn kú kyāe nyang wū ikyāen tī awū nā nyang pāngmá itīnyang náwū Rimam tí risū-wū. Awū kú sa na nī núng ye ikén tī anáwū Rimam kú rū yī uwé uwé.

11Ikyāen ná yīne, uwōg-nī anī ande tī sité utōb tīshé, itīkantā tá-yī kitángpwā-nī cwúcwo bē. Kó unde a si unde tī Yahudiya kó awū a si unde tī ise, kó awū a tsēn kutxín, kó awū a tsēn-wū bē, kó awū a si unde tī rikyen kó unde tī kutúr, kó awū a si upyí kó awū a si unde tī kú som usom tí risū-wū, ayī si ikén kínjō. Ikyāen imí, Kristi ámām tī si ikén tīyāng. Awū tá uwae-nī mēmē.

12Anī si ande tī Rimam tsáb tī anī si ande tī anáwū. Anī si ande tī utōb uwae-wū. Ikyāen ná yīne, ayī pāng atáng tī nī núng átsō tí ayíb risi ú nde na átsō ikén tī tīnyang. Nī sa risū náe ribén na átsō tí nī nde ikén-nī sku sku. Nī ye utōb tétsō

13tí nī ndembéb-nī utōb tétsō bē. Asití unde íkī uwae-nī a sa na ínjā-wū ndembéb utōb, abā ā yátā na átsō ikéntītíbī-bā. Itsēkurū-tī Rimam yátā pú wū anī ikéntītíbī tī anánī; ī nyang skeb tī anī ámá ā yátā na átsō ikéntītíbī-nī.

© 1995, The Bible League

14Ikén tī skeb tág si tī anī nā ye uré tétsō. Ikyāen imí uré si ikén tī kú yīr ikén tī tīnyang tī tsítsí ne tí uwōg kínjō ú kú kúmunn yī.

15Nī yá tā tī kujīmshwur ná Kristi ā náe ukwe uwae utōb-nī. Ī si ikyāen kujīmshwur wūne né Rimam kūnn byír nī tī nī si kumbúb kínjō. Nī nde fxāefā na wū ámá.

16Nī yá tā tī irá ná Kristi ā si rifúnn tī anī sité yī uwae utōb-nī. Nī kwén na átsō ikén, tí nī fwā átsō kusen tí ibēn ayíb mēmē tī anī sité yī. Nī yāng akyáng tī tsotso tī si akyáng ná Rimam. Akyáng tī Kusung Rimam a nda nī mēmē, nī yāng yī ú kú nde fxāefā na Rimam uwae utōb-nī.

17Uwae ikén mēmē tī anī kú nde, tí uwae irá mēmē tī anī kú rī, nī nde ikén-nī uwae rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu. Yī rinyí náwū ayī ámá, nī nde fxāefā na Itsē-tī Rimam.

18Anī andá tī bāen ande, nī náe risū ribén na abāen-nī. Ayīne si ikén tī pāng atáng uwōg andá tī si ande ná Rimam.

19Anī aróm, nī ye uré té awá-nī. Nī nde-nī ikén tí kibyāg tí kibyāg té bā bē.

20Anī anyīsū, nī náe risū ribén na abítsē-nī tí abíya-nī kó kiyé tītínī. Ikyāen imí, Itsēkurū-tī kú tsēn utōb té itso wánde yīne.

21Anī ande tī sité anyīsū, nī nda-nī anyīsū-nī rináe bē, bē abā ú sa uwae tíka ú rī bāa, ayīne nā skeb pú yī risū.

22Anī ande tī si apyí, uwae mēmē ikén, nī náe risū ribén na abā tī si itsēkurū-nī uwae utēnse iké. Nī nde-nī nyáng kiyé tī abā a tá ribén atáng ámām bē, pāngmá ande tī kú shā risū tī tīnyang uwōg unde. Nī nde yī tí utōb kínjō rikāen ikyāen tī anī si ande tī kú kyén Itsēkurū-tī Rimam.

23Uwae mēmē wánde tī anī kú nde, nī nde yī tí utōb mēmē ikyāen imí, ayī si-yī nyáng ikyāen unde tī anī kú nde wánde yī bē, ayī si ikyāen ná Itsēkurū-tī.

24Anī núng pú nī bāa, ī si awū tī ú rū bá nda nī kujwójáng-nī. Awū ú nda nī ikén mēmē tī awū sa tsika ande tī si anáwū. Awū tī si Itsēkurū-nī tī kubēntī.

25Ande tī kú nde ikéntītíbī, Itsēkurū-tī ú byīnn bā kimbáb risū ikéntītíbī-bā. Awū si-wū tí ayíb tītíbī risū unde íkī bē. Awū kú núng ande pāng átsō.

Kolosi 4

1Anī ande tī sité apyí, nī shi apyí-nī uwae fengó tī si kubēntī tí nī nde bā nyinyang. Nī tángsom bāa, anī ámá nā sité Itsēkurū apupwen tī tá risū-nī.

2Nī tsi kukunn tí Rimam tī jwám. Kiyé tī anī a kú jwám Rimam, nī tsi tī ujwín ú kú nde na Rimam fxāefā ámá.

3Nī jwám Rimam risū-tī ámá, tī awū ā nda tī ríyāe tī atī nā sa irá-wū tī tīnyang tsag té ande ú tātsó bā irá tī kitam risū Kristi. Ī si ikyāen irá yīne né ame tá púrsuna tīnine.

© 1995, The Bible League

4Nī jwám wū tī awū nā ndeya m tī ame nā rī irá-wū yī fengó tī pāng atáng ikyāen tī irá-wū ayī ā náe ise pāenine.

5Nī som tí ibēn ayíb uwae ikén tī anī kú nde té ande tī rū-bā kubēntī kéka bē. Nī kwáb ú kú nde tīnyang té bā kó kiyé tītínī.

6Nī yá tā tī irá unju-nī a nyang tī fxēn kó kiyé tītínī, pāngmá rinwāen ijwē utong. Asití unde a rang nī irá, nī kwáb tī nī núng fengó tī anī ú nda wū ámsa tī tīnyang.

7Tikikus ú tsag té nī irá usom tí som-m iké. Awū si ínjā-tī tí utōb-tī uwae fengó Yesu ú té me kú nde wánde na ande ná Rimam tí utōb-wū kínjō. Awū té m kú nde wánde na Itsēkurū-tī tétsō.

8Ikén tī nde né ame tōm wū kú rū yī uwōg-nī si ikyāen tī awū nā tsag irá usom tí som-m té nī, tí awū nā rī bōm nī utōb ámá.

9Onesimu tī si kínjō uwae-nī té wū kú pūtsá átsō kāfe rū kú bá uwōg-nī. Awū ámá si ínjā-tī tī utōb-tī ú kú pūtsá Yesu Kristi tí utōb-wū kínjō. Abā ande ifaen ne ú tsag té nī mēmē ikén tī kú nde iké.

10Aristarku tī té me tá tétsō púrsuna iké kú kūnnjí nī irá. Markus, ínjā Barnaba, kú kūnnjí nī irá ámá. Ame báe mām pú m irá risū-wū tī kucang bāa, asití awū a rū bá uwōg-nī, nī nā paembé wū tí ajwó ifaen.

11Yesu Yusitu kú kūnnjí nī irá ámá. Ī si nyáng ande itā bāne tī si Mbayahuda uwae ande tī kú ndeya me uwae wánde ná Kujwó Ukwe Rimam iké. Ame kú tu itīndeya uwōg-bā tímambē.

12Epáfíra tī si unde tī anánī ú si upyí Kristi Yesu, kú kūnnjí nī irá atáng. Awū kú jwám Rimam ikyāen-nī kó kiyé tītínī ú kú jwám tī Rimam nā ú nda nī tsi tíng tíng, tí anī nā kwen bēn ayíb uwae irá Rimam ú núng nyang ikén tī Rimam kú shā uwōg nánī, tí nī nā náe risū ribén nā na wū.

13Ame cwé uwé Rimam bāa, awū kwáb wánde tīyāng akwēn ikyāen-nī, tí ikyāen ná ande tī tá Lodíkéya tí ikyāen-bā ande tī tá Iyerápóli.

14Unde tī kucīn, Luka, unde tī uré-tī, kú kūnnjí nī irá fā tí Demas ámá.

15Kūnnjí ameínjā-tī tī tá Lodíkéya nyinyang. Kūnnjí Nimfa ámá nyinyang té ande tī kú kú ribén na Rimam uwae kununn-wū.

16Isim tī anī a sáe tág pú nī kutsīngkén wūne, nī sa na ande Rimam tī tá Lodíkéya tī ā núng yī ámá. Anī ámá, nī sáe kutsīngkén tī ande tī Lodíkéya ú tōm bá na nī.

17Nī rī té Arkipu tī awū nā nde tág wánde tī Itsēkurū-tī Rimam sa na wū kujwó.

18Tí kujwó-m ame Bulus kú báe kikūnnjí wūne. Nī munnjí-nī té ují kiser tī ā yīr me té yī bē. Itīnyang ná Rimam ā té nī som tétsō.

© 1995, The Bible League

1 Tesalonika

1 Tesalonika 1

1Kutsīngkén wūne rū yé uwōg-m Bulus tí Silivanu tí Timoti, rū bá kú na nī ande tī Rimam tī tá uwae utēn tī Tesalonika, anī ande tī si aná Itsē-tī Rimam tī aná Itsēkurū-tī Yesu Kristi. Ame kú jwám bāa, rínyanguwae ná Rimam tí kujīmshwur-wū nā té nī som tétsō. Ayī ā si ahán.

2Kó kiyé tītínī atī kú nde fxāefā na Rimam ikyāen mēmē-nī. Atī kú tángsom kób té nī yī itījwám-tī tī atī kú jwám Rimam.

3Uwé Itsē-tī Rimam, atī kú tángsom tí ikén tī tīnyang tī anī kú nde ikyāen kubēntī tī anī rū uwōg Yesu Kristi. Uré tī anī ye té wū kú sa na nī kwáb fengó Rimam si-yī tī tī rī bē. Atī núng bāa, anī sa uwae tsi risū-wū kú rū rū yī uwé uwé.

4Ameínjā, atī núng bāa, Rimam sité uré té nī ú tsáb sa pú wū anī tī anī nā si anáwū. Atī núng pú tī ayīne ikyāen imí

5kiyé tī atī sa Irá Tīnyang ná Yesu Kristi bá na nī, ayī si-yī irá tī ukáen tī rū bá uwōg-nī bē. Irá tī anī tu si ikén tī kú nde wánde tī kūkō tī Kusung Rimam kú nde. Anī ámá núng ye bāa, ayī nā si kubēntī. Anī tí risū-nī núng pú nī itso usom tī atī som kiyé tī atī té nī tá tétsō. Ayī si ikyāen tī atī nā ú ndeya nī ámām.

6Cwúcwo, anī pūtsá kufxen-tī tí aná Itsēkurū-tī Yesu Kristi, ikyāen imí anī kyangté irá-tī ayī, tī utōb tītsēn tī rū uwōg Kusung Rimam bá kó tī irá yī shir rikāen tīyāng bá na nī.

7Ikyāen ikén tī anī nde ne, ande Rimam tī tá uwae utēn tī Makedoniya tí utēn tī Akaya mēmē sáe ayíb ijwē-nī tī abā nā pūtsá kufxen-nī.

8Ayī si-yī uwae utēn tī Makedoniya tí utēn tī Akaya ámām tī ande fxēn irá ná Itsēkurū-tī Rimam uwōg-nī bē. Kó akā uwae utēnse tīnine ande kú fxēn irá risū fengó tī anī rū uwae kínjō uwae irá yī. Atī tí risū-tī sité tī tí irá íkī tī atī ú rī té ande risū-yī cwúcwo bē.

9Ikyāen imí abā tī kú rī té tī fengó tī anī kyangté tī uwōg-nī tí ajwó ifaen, tí fengó tī anī yá irá apxín tā ú bá pūtsá irá Rimam, ámá tīnine anī nā kú fén Rimam, awū tī sité unyāng ú si Rimam tī kubēntī.

10Abā kú rī bāa, anī nā som kú jí usir tī Umbae Rimam nā ú sī apupwen bá, awū tī Rimam kūnn nwúnn wū uwae kuskab tí unyāng, awū tī ú nwángrū tī uwae rináe ná Rimam tī kú bá.

1 Tesalonika 2

1Ameínjā, anī tí risū-nī núng pú nī bāa, itībá-tī tī atī rū bá uwōg-nī nā si-yī tí ukáen bē kó tí kiyib.

© 1995, The Bible League

2Kó tí ande nde tī rikāen ú txūn tī asú uwae utēn tī Filipi pāngmá tī anī fxēn, atī kyén-tī ikyén ricwú bē. Rimam tí risū-wū sa na tī kpākang utōb tī atī nā rī té nī irá náwū, kó tī ande yāng akwēn cwé-bā irá-tī bē.

3Kiyé tī atī kú jwám nī tī anī nā pūtsá irá Rimam, atī yēr-tī rífēn bē, ú rī-tī irá tí unju ifaen bē. Atī kú kyāefā-tī unde íkī ámá bē.

4Anátī, Rimam sáe tī bāa, atī nā pāng pú tī tī awū nā ú sa Irá Tīnyang tī anáwū na tī kujwó. Ī si ikyāen yīne né atī kú tsag té ande Irá Tīnyang náwū ne. Irá tī atī kú rī, atī kú rī-tī ikyāen tī atī nā ú nyang uwae ande bē, amáa tī atī nā ú nyang uwae Rimam, awū tī kú myae riyāen utōb-tī ande.

5Atī kwáb-tī tí atī nā ú shā risū tīnyang uwōg-nī tí irá tī tīnyang bē. Anī núng pú nī ayīne. Ayī sí-yī tī atī nā tu kíkīn uwōg-nī bē ámá. Rimam núng pú wū bāa, irá yīne si kubēntī.

6Atī shā-tī tī anī kó ande íkī nā tēb rinyí-tī bē, kó tí atī pāng pú tī tī atī ú sa nī anī ú nda tī rūrōb, ikyāen imí atī si ande tī atóm ná Yesu Kristi, amáa atī shā-tī ayī bē.

7Anátī, atī nde nam tur té nī, pāngmá undá tī kú núng kyī anyīsu-wū ú kú nda bā abyáen.

8Atī sité uré té nī tímambē. Ayīne si ikén tī nde né ayī si-yī Irá Rimam ámām tī atī sa na nī bē, amáa fā tí ijwē-tī, ikyāen imí anī nyang uwae-tī tímambē.

9Ameínjā, anī tángsom pú nī tī itso wánde tīyāng tī atī nde uwōg-nī kiyé tī atī kú tsag Irá Rimam té nī. Atī kwáb usirtaen tí utítáng ikyāen imí atī kú shā-tī tī atī nā nda nī rikāen tí irá ikén tī cī bē.

10Anī núng pú nī tí ayíb-nī, Rimam ámá núng bāa, usom tī som-tī té nī ande tī rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi si itso usom tī som tī Rimam kú shā, atī nā nde ikén-tī tí kubēntī, unde íkī tu-wū atī tí riraen bē.

11Anī núng pú nī bāa, atī kwén na unde tītínī uwae-nī pāngmá tī unde kú nde té umbae-wū. Atī rī bōm nī utōb ú rī jīm-nī utōb ú fwā nī kusen bāa,

12anī nā som itso usom tī som tī Rimam ú tsēn utōb té yī. Ī si awū Rimam tī kūnn nī irá tī nī bá sáng Kujwó Ukwe-wū ú té wū som tétsō uwōg tī kūkō.

13Kíkīn tá kyī atáng cwúcwo tī kú sa na tī nde na Rimam fxāefā kó kiyé tītínī. Kiyé tī anī fxēn Irá Rimam tī atī rī té nī, anī kyangté yī bāa, ayī nā si irá tī rū uwōg Rimam bá, ī si-yī irá unde íkī bē. Kubēntī, irá yī si Irá ná Rimam árá kubēn. Ayī kú nde wánde uwae utōb-nī, anī ande tī rū uwae kínjō atáng.

14Ameínjā, atī núng bāa, ikén tī tu nī si sí ikén tī tu ande tī pūtsá Yesu Kristi tī tá utēn tī Yahudiya, ikyāen imí ande tī utēn-nī pyír irá-nī pāngmá tī ande tī utēn-bā pyír irá-bā ámá.

© 1995, The Bible League

15Ī si abā Mbayahuda tī wēn átōm Rimam kutē ú bá wēn Itsēkurū-tī Yesu Kristi ámá. Abā tī nde tī rikāen ámá. Abā kú nyang-bā uwae Rimam bē, kó tí kiyib. Abā kú tā riká té ande mēmē!

16Ikyāen imí kiyé tī atī kú rī Irá Rimam té ande tī ise ikyāen tī abā nā ú tu itīnwángrū, amáa abā Mbayahuda bāne kú kwáb tī ā nā byāng kyī tī fengó. Ayīne kú kúmunn kitú ná ikéntītíbī-bā tī abā kú nde. Amáa tīnine rináe ná Rimam rū bā pú wū risū-bā.

17Ameínjā, tī ā kantā tī té nī uwae usir kpāng ahán, ayī tsi tī tí utōb uwae tī atī nā bá kāng uwōg-nī ú núng nī ayíb tí ayíb. Kubēntī, ayī si uwae ijwē ámām tī atī té nī kantā átsō, uwae utōb-tī atī té nī tá tétsō.

18Atī kú shā tī atī nā ú bá kāng uwōg-nī, ame Bulus tí risū-m kwáb atsēpú yāng akwēn tī ame nā ú rū bá, ámá Shetann byāng kyī yī.

19Atī kú kwáb ahán, ameínjā, ikyāen imí uwae ande mēmē tī fxēn Irá Rimam uwōg-tī, áyē tī ú nda tī uwae tī tsi pāngmá anī kiyé tī Yesu Kristi a kāfe bá? Áyē tī atī ú ndub ijwē atáng ú pam ipam risū-bā siskeb? Si-yī anī bē a?

20Kubēntī ayī si ikyāen nánī tī atī kú pam upam ú kú kam ashwú.

1 Tesalonika 3

1Ayīne tī si ikén tī nde né atī som fob-tī cwúcwo bē. Atī kāb bāa, ayī nā nyang skeb tī ame nā som kínjō-m uwae utēn tī Atina.

2Atī tōm ínjā-tī Timoti rū bá uwōg-nī. Awū si upyí Rimam tī té tī kú tsag Irá Tīnyang ná Yesu Kristi té ande. Ame tōm wū rū bá tī awū nā ú bá ye nī tsi ú ndeya nī tī nī rū uwae kínjō uwōg Yesu rū fífé yī uwé.

3Awū tī ú rī jīm nī utōb ikyāen tī kó unde kínjō uwae-nī nā kāfe-wū tí isim uwae rikāen tī anī kú ngwā ne bē. Anī tí risū-nī ámá núng pú nī bāa, Rimam sa tsi bāa, itso rikāen yīne ú bá tu tī.

4Tí tī kiyé tī atī tá té nī, atī rī té nī bāa, rikāen nā rū kú bá risū-tī. Árá kubēn, rikāen yī bá pú yī, pāngmá tī anī kú núng ne.

5Ayīne tī si ikén tī nde né, isim tī ame som fob-m tí irá tī kāb risū-nī cwúcwo bē, ame tōm Timoti rū bá uwōg-nī tī awū nā bá rī té m irá risū uwae kínjō-nī tī anī rū uwōg Yesu ikyāen imí ame kú kyén ikyén ricwú bāa, íkī bē Ukwe Kukyāefā nā kyāefā pú wū anī, anī ámá nā jwunnsī pú nī fengó Rimam; itīkwáb tī atī kwáb uwōg-nī ámá ú si tī ukáen ámām.

6Amáa tīnine Timoti sa irá tī tīnyang rū uwōg-nī bá na tī bāa, anī nā tsi tí kpākang uwae fengó Rimam ú kú ye uré tétsō tí atáng. Awū rī kyī cwúcwo bāa, anī nā kú tángsom té tī kó kiyé tītínī tí utōb tī tsēn ú kú shā tī anī nā núng uwé-tī, pāngmá tī atī ámá kú shā tī atī nā ú núng uwé-nī.

7Ameínjā, ayīne sa na tī utōb tī jīm, kó tī atī tá uwae rikāen tī tsotso. Ī si uwae kínjō tī anī rū uwōg Kristi tī sa na tī utōb tī jīm ne,

© 1995, The Bible League

8ikyāen imí, asití anī a tsi tí kpākang uwae kubēntī tī anī rū uwōg Itsēkurū-tī Yesu Kristi, ayīne sa na tī atī shwur uwae fengó tī anáwū ámá.

9Atī shā num tí itso fxāefā tī atī ú nde na Rimam ikyāen-nī. Ī si ikyāen nánī tī atī sité utōb tītsēn uwé Rimam.

10Tí utítáng tí usirtaen atī kú jwám Rimam tí utōb-tī mēmē bāa, awū nā ú nda tī ríyāe tī atī nā ú bá núng nī ayíb tí ayíb. Atī kú shā tī atī nā ú ndeya nī ikyāen tī anī nā shānum-nī kíkīn uwae fengó ná Rimam bē.

11Atī kú jwám bāa, Itsē-tī Rimam tí Itsēkurū-tī Yesu ā nda tī ríyāe tī atī nā ú rū bá uwōg-nī.

12Atī kú jwám Itsēkurū-tī tī awū nā ú nda nī tī uré-nī tī anī ye tétsō ā kōra rū fé yī uwé, tí nī ye uré té ande mēmē ámá pāngmá tī atī nde té nī.

13Yī fengó wūne, awū Itsēkurú-tī Yesu Kristi ú ye nī tsi, ikyāen tī kiyé tī awū a kāfe bá tí ande tī anáwū mēmē, anī ú tsi uwé Itsē-tī Rimam. Ā ú tu-bā anī tí riraen íkī bē, ikyāen imí anī si aná Rimam.

1 Tesalonika 4

1Irá-tī tī rícwūnnkyī tá re, ameínjā. Anī núng pú nī itso usom tí som tī Rimam kú shā; ayī si pāngmá tī anī kwén uwōg-tī tī kucang. Anī kú som ahán tīnine, amáa atī kú jwám nī ú kú mbyáe ajwó yī rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi bāa, anī nā kwáb tí itso usom tī som wūne kō fūfā rū yī uwé.

2Ikyāen imí anī tángsom pú nī irá tī atī rī té nī yī rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu.

3Ikén tī Rimam kú shā si tī anī nā rū bá si ande tī sīsāen. Awū kú shā-wū tī anī nā si ande tī kú sa rimēnn ijwē-nī nā nde ikén tī ajīb bē.

4Awū kú shā tí unde tītínī uwae-nī nā núng fengó tī awū ú mbé undá yī fengó tī si tī tīnyang uwé Rimam tí uwé ande mēmē.

5Nī si-nī ande tī kú kyang kú shā andá bē. Ayīne si ikén tī ande tī núng-bā Rimam bē kú nde.

6Rimam kú shā-wū tí unde íkī uwae-nī nā raen ínjā-wū irá uwae irá andá yīne bē. Ande tī kú nde itso ikén yīne, Rimam ú byīnn bā kimbáb, pāngmá tī atī rī té nī ú fwā nī kusen risū-yī tī kucang ne.

7Rimam kūnn-wū atī irá tī atī nā ú bá si ande tī ajīb bē. Awū kūnn tī tī atī nā ú bá si ande tī kú som usom tī sīsāen.

8Ikyāen yīne kó unde tītínī tī a pyír irá yīne, ayī si-yī unde tī awū sáe rū bē; awū kú sáe rū Rimam, awū tī sa Kusung tī Sīsāen na nī.

9Irá risū uré tī anī ande tī si ameínjā uwae irá ná Yesu ú ye tétsō, anī núng pú nī ayī. Ikyāen imí Rimam tí risū-wū kwén na pú wū anī tī nī nā ye uré tétsō. Ī si-yī kéng tī atī nā ú báe kāng na nī irá risū ikén yīne cwucwo bē.

© 1995, The Bible League

10Kubēntī, anī kú ye uré té ameínjā-tī tī tá utēn Makedoniya mēmē. Atī kú rī bōm nī utōb tīnine bāa, anī kwáb tī uré-nī yīne nā ú kō fūfā rū fífé yī uwé.

11Atī kú jwám mēmē-nī tī anī nā kwáb tī nī som usom tī kujīmshwur, tí nī sa unju sáng-nī irá ná ande íkī bē. Nī nde wánde tí ajwó-nī, pāngmá tī atī fwā nī kusen tī kucang ne.

12Asití anī a nde ahán, ande tī tsítsí tī si-bā ande ná Yesu bē ú núng nī tí rūrōb ámá. Cwúcwo, anī ú núng fengó tī anī ú ndeya ijwē-nī ú sa ijwē konje-nī unde íkī bē.

13Ameínjā, atī kú shā tī tī rī tāen irá té nī risū ande tī cwūcwū, ikyāen tī anī ā ndembéb-nī utōb risū-bā bē. Ande tī sité-bā tí ikén tī ā sa uwae tsi atáng bē, abā tī kú ndembéb utōb risū ande tī cwūcwū.

14Atī rū uwae kínjō bāa, Yesu Kristi nā cwū ú kāfe bá tí unyāng-wū. Ikyāen ikén tī awū nde ne, atī rū kubēntī bāa, usir tī awū nā ú kāfe bá, Rimam ú ye nwúnn ande-wū tī kú rū uwae kínjō kiyé tī abā cwū. Abā té wū ú tá tétsō.

15Ameínjā, nī núng nyinyang bāa, Itsēkurū-tī Yesu tí risū-wū kwén tsó tī bāa, usir tī awū nā kāfe rū bá, ande tī anáwū tī tsi tí usēr nā ú tá-bā uwé ande tī cwūcwū bē.

16Kiyé wū, atī ú fxēn afxenjwín kú yā iskin irá yī. Ukwe ande tī atóm ná Rimam ú kūnn irá. Ā ú kūnn kutúmū ná Rimam. Ámá tírī, Itsēkurū-tī Yesu tí risū-wū ú sī bá utēnse wūne. Abā ande ná Kristi tī cwū pú bā tí kucang-yī, abā tī tawé ú shwúr uwae tīcwū.

17Isim ayīne atī ande tī tsítsí tī tsi tí usēr uwae utēnse ne, Rimam ú pūra tī tsō, ikyāen tī atī té bā ú pūtsá átsō rū ka kyang té Itsēkurū-tī uwae ábyī tī apupwen. Sa tí usir wū, atī té wū ú som tétsō rū fífé yī uwé.

18Nī sa irá-tī ayīne tī nī rī bōm átsō utōb atáng.

1 Tesalonika 5

1Irá risū usir tí isháen tī ikén yīne ú nde, ame ú báe na-m anī risū-yī bē, ameínjā.

2Anī tí risū-nī núng pú nī nyinyang bāa, itībá ná Itsēkurū-tī Yesu nā ú pāngmá aná unde tī riyíb tī kú rū bá uwōg ande utítáng, abā núng-bā kiyé tī awū rū kú bá atáng bē.

3Kiyé tī ande kú rī bāa, "Atī som nyang pú tī, kíkīn ú nde-yī atī cwúcwo bē," si kiyé tí rináe ná Rimam ú bá tí ritsen ú tenji bā. Awū ú bá purug bā pāngmá umbae tí pwé tī kú tsō yé undá tī sité rishwū. Ā ú nwángrū-bā bē.

4Amáa anánī, ameínjā, anī tá-nī uwae kufub bē. Ayī ú nde fob-yī tī usir wū ú bá kpugfā nī fā pāngmá unde tī riyíb bē.

5Ikyāen imí, mēmē-nī si ande tī kú pūtsá uwōg tī sīsāen. Anī kú nde ikén-nī tí usirtaen. Atī ande ná Rimam si-tī ande tī kú kyang uwae kufub kó utítáng bē.

6Ikyāen yīne, ame kú jwám bāa, atī cwāg-tī kicwāg bē, pāngmá tī aríkī kú nde. Ikén tī nyang skeb si tí atī ā sáe ayíb tī bēn cwaécwáe ú kú ye sú ijwē-tī nyinyang.

© 1995, The Bible League

7Ikyāen imí ande tī kú náe kicwāg, ā kú náe kicwāg yī utítáng. Ayī si ahán ámá uwōg ande tī kú ngwā kú shísháen. Abā kú sháen kú kyang utítáng.

8Amáa anátī, atī si-tī ande ná riyíb usir. Ame kú jwám bāa, atī ye sú ijwē-tī nyinyang. Atī rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi ú ye uré té ande. Ayīne pāngmá kupwā riká tī itāen riká kú sa tā kyī kíkóg-bā. Atī sa uwae tsi bàa, Rimam nā ú nwángrū tī. Ayīne tī si ubur riká-tī.

9Rimam tsáb-wū atī tī atī nā ú tu rináe-wū bē. Awū kú shā tī atī nā ú tu itīnwángrū uwōg Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

10Awū Yesu Kristi cwū ricwú ikyāen ná tī, ikyāen tī atī nā té wū ú tá tétsō kiyé tī awū a kāfe rū bá. Kó asití atī a tsi usēr kó atī a cwūcwū mēmē, ayīne si-yī irá íkī bē.

11Ikyāen yīne, atī kú rī té nī bāa, anī nā rī bōm átsō utōb tí nī ndeya átsō rū fé yī uwé pāngmá tī anī kú nde tīnine.

12Ameínjā, atī kú jwám nī tī anī nā nda ande tī uwé-nī rūrōb. Abā nde na nī wánde ú kú núng kyī nī uwae fengó ná Itsēkurū-tī Rimam ú kú kwén na nī ikén.

13Nī ye uré té bā tí nī kyén bā ikyāen wánde tīyāng tī abā kú nde. Nī som usom tí kujīmshwur tétsō.

14Ameínjā, atī kú jwám nī ámá bāa, anī nā fwā ande tī kú nde-bā wánde bē kusen tī abā nā yá uyáng tí nde tā. Abā ande tī sité utōb tī kyén ricwú ámá, nī rī bōm bā utōb. Nī ndeya ande tī bōm-bā bē ámá, tí nī ye utōb té ande mēmē.

15Uwae usom tí som-nī tétsō, ayī nyang-yī tī unde íkī a pae ripāb ikéntītíbī tí ikéntītíbī bē. Ayī nyang skeb tī nī kwáb tī nī nde na átsō ikén tī tīnyang, fā té ande tī tsítsí mēmē.

16Nī tsēn utōb kó kiyé tītínī.

17Kó kiyé tītínī ámá nī tsi kunn tī kú jwám Rimam.

18Ikén tī a tu nī mēmē, nī nde fxāefā na Rimam. Ayīne tī si ikén tī Rimam kú shā uwōg-nī ande tī kú pūtsá irá ná Yesu Kristi.

19Nī nde-nī kíkīn tī ú byāng kyī wánde ná Kusung ná Rimam uwae utōb-nī bē.

20Cwúcwo nī sáe rū-nī ande tī Rimam kú nda bā rī irá tī awū kú tātsó bā bē.

21Amáa kó irá tī ande a kú rī mēmē, nī myae yī myae nyinyang. Asití ayī a si irá tī tīnyang, nī paembé yī.

22Amáa nī tsi rūrwēn tí ikéntītíbī mēmē.

23Atī kú jwám Itsēkurū-tī Rimam, awū tī kú sa na tī utōb tī náe ribén, tī awū nā kyāe nyang utōb-nī rū yī uwé uwé. Awū ā nda nī tī nī som usom tī kubēntī uwé-wū, uwae ná rimēnn ijwē tí aná kusung mēmē, ikyāen tī usir tī Itsēkurū-tī Yesu a kāfe bá, awū ú tu nī anī nā si ande tī kúmumunn. Ā ú tu-bā anī tí riraen bē, kó tí kínjō.

© 1995, The Bible League

24Ī si Rimam tī tsáb nī. Awū ámá ú nde tág wánde-wū uwōg-nī, ikyāen imí awū si unde tī kubēntī.

25Ameínjā, nī jwám Rimam risū-tī.

26Nī kūnnjí ameínjā-tī ande ná Yesu mēmē-bā tī tá atáng tí nī ye bā bur utōb ikyāen ná tī uwae uré ná Rimam.

27Ame Bulus kú mbyáe ajwó yī rinyí ná Itsēkurū-tī Rimam bāa, nī sa kutsīngkén wūne nā pwen na ande Rimam tī tá atáng mēmē.

28Rínyanguwae ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā té nī som tétsō. Ayī ā si ahán.

© 1995, The Bible League

2 Tesalonika

2 Tesalonika 1

1Kutsīngkén wūne rū yé uwōg-m Bulus, tí Sila, tí Timoti rū kú bá na nī ande ná Rimam tī uwae utēn tī Tesalonika, anī ande tī si aná Itsē-tī Rimam tí aná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

2Itsē-tī Rimam tí Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā sa na nī rínyanguwae tí utōb tī jīmshwur.

3Ameínjā, ayī si kāng kéng uwōg-tī tī kó kiyé tītínī atī nā nde na Rimam fxāefā ikyāen-nī. Ayī si ikén tī pāng atáng tī tí nde, ikyāen imí anī kú sīsēr yī uwae kínjō kō kú fūfā yī uwé. Ayī si ahán ámá, uré tī unde tītínī uwae-nī kú ye té ande tī tsítsí kō kú fūfā yāng-yī ámá.

4Ikén yīne sa na me tí ande-m iké kú ndub ijwē uwae asóg Rimam tī atī a ka atáng mēmē. Atī kú rī té ande bāa, anī nā tsi kunn tī kú rū kubēntī, kó tī ande nā kú nde nī rikāen tī tsotso. Anī nā kāfe-nī tí isim bē.

5Ikén yīne kú tsó pāenine bāa, Rimam nā kú pwen rikwén-wū tí kubēntī. Rikāen tī anī kú ngwā ikyāen Kujwó Ukwe ná Rimam, rícwūnnkyī-yī si tí Rimam ú yēr rikwén risū-nī bāa, anī nā pāng pú nī tī nī nā ú sáng Kujwó Ukwe-wū usir tī ucwē.

6Amáa Rimam kú nde ikén tī kubēntī. Abā ande tī kú nde nī rikāen tīnine, awū ú sa na bā rikāen tī awū ú pae ripāb rikāen tī abā sa na nī.

7Amáa anánī ande tī tá uwae rikāen tīnine, tí atī ámá, awū ú sa na tī unyāng tī pu usir tī Itsēkurū-tī Yesu bá tsó risū-wū. Awū té átōm ná Rimam tī apupwen ú sī bá tétsō. Urwā ú pūtsá wū.

8Ámá awū sa rikwén ná Rimam rū bá risū ande tī núng-bā Rimam bē, ú cwé-bā tī abā nā náe risū ribén na Irá Tīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu bē.

9Awū ú byīnn bā kimbáb tī si kimbáb ná rikāen tī tsi kukunn. Abā ú núng-bā uwé Rimam cwúcwo bē, ú núng-bā uwōg tī sāen ná riyinn-wū bē.

10Ikén yīne ú nde kiyé tī awū ú kāfe rū bá tī wū ú mbé rūrōb tí riyinn uwōg ande tī anáwū. Usir wū, ande mēmē tī rū uwae kínjō uwōg-wū ú nda wū rūrōb. Anī ámá ú fā atáng ikyāen imí anī rū kubēntī uwae Irá Rimam tī atī sa tsag té nī.

11Ikyāen ayīne, atī kú jwám Rimam risū-nī kó usir tītínī tī awū ā ndeya nī ikyāen tī, pāngmá tī awū kūnn nī tī kucang tī anī nā si ande tī kubēntī, anī ā si ahán. Awū ā nda nī kūkō tī anī ā nde ikén tī tīnyang mēmē tī anī kú shā tī nī nā ú nde. Awū ā nde tág na nī wánde tī anī kú nde ikyāen tī anī kú rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi.

12Ame kú jwám yīne ikyāen tī ande tī tsítsí ú nda rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi rūrōb ikyāen irá nánī, anī ú tu rūrōb ikyāen náwū ámá. Ikén yīne ú rū uwōg rínyanguwae ná Itsēkurū-tī Rimam fā té rínyanguwae ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

2 Tesalonika 2

© 1995, The Bible League

1Ameínjā, atī kú shā tī atī ú rī té nī irá risū itīkāfe bá ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi fā tí fengó tī atī té wū ú byír risū tétsō.

2Atī kú jwám nī bāa, asití ande a rū bá kyāefā nī bāa, usir ná Itsēkurū-tī Yesu nā rū bá pú wū, nī kāb-nī uwae bē. Utōb-nī ā nwúnn-yī ritsen bē. Íkī bē, aríkī ú kyáen ipwen bāa, usir wū nā bá pú wū. Íkī bē aríkī ú yā iskin irá yī uwōg-nī. Íkī bē aríkī ú rī bāa, ā nā fxēn irá yī uwōg-tī uwae kutsīngkén.

3Nī cwé-nī tī unde íkī ā kyāefā nī bē, kó tī fengó tī rímāng. Ikyāen imí, anī ú núng-nī itībá ná usir wū bē, sé ikén tī ande yāng akwēn ú kpág risū té Rimam tawé. Cwúcwo, awū unde tītíbī tī munn tí ikéntītíbī mēmē, awū tī ā ye tsika iyen ikyāen urwā tī tsi kukunn, awū ú tsó risū-wū tītawé.

4Awū tī si unde tī riká-tī tīyāng. Awū ú nwúnn, ú ndub ijwē, ú tā riká té ikén tī ande kú kú ribén na yī tí ikén mēmē tī ande sa tsi uwé-bā bāa, ayī nā si Rimam. Ayī tsi-yī ahán ámām bē. Awū ú sa ijwē-wū tsi bāa, awū tī nā skeb tág mēmē. Awū ú rū ka sáng kusóg Rimam tīyāng tī Urushalima ú som tsá kutxom ukwe ná Rimam ú kūnn ijwē-wū bāa, awū tī nā si Rimam.

5Anī tángsom-nī té ikén yīne cwúcwo bē a? Kiyé tī ame té nī tā tétsō ame rī irá yīne té nī.

6Anī núng pú nī ikén tī nde né ikén yīne nde-yī kéka bē. Amáa kiyé tī usir tī tīnyang a rū bá pú wū, awū Unde Tītíbī wū ú bá tsó risū-wū, anī ú núng wū.

7Awū kú nde wánde tí kūkō-wū tītíbī uwae utēnse tīnine, amáa ayī si ikén tī cwucwe. Awū ú rū yé-wū ise pāenine bē, sé ikén tī ā yera ikén tī byāng kyī wū fengó rū tawé. Ámá ikén tī ame kú rī ne ú bá nde tírī.

8Ámá tírī, ande ú núng wū, ámá Itsēkurū-tī Yesu ú tenji-wū tí kūkō náwū kiyé tī awū á rū bá. Awū ú jwú wēn wū tí unyāng tī unju-wū.

9Awū Unde Tītíbī wūne, awū ú bá tí kūkō ná Shetann ú nde ikén tī kú fur ayíb tī tsotso tī wū ú kyāefā ande.

10Awū ú kyāefā ande tí fengó tītíbī tī tsotso ú shir ande yāng akwēn rū yī fengó itīcwū. Ande bāne ú rū uwōg urwā ikyāen imí, abā cwé-bā tī ā ú ye uré té irá tī kubēntī bē, kó tī yī si fengó tī abā ú nwángrū.

11Ikyāen irá yīne Rimam sa na bā ā núng ye fob-bā kubēntī bē, amáa abā kú rū kubēntī uwae irá tī rífēn.

12Ikyāen ná yīne, mēmē-bā ande tī pyír tī ā rū uwae kínjō uwae irá tī kubēntī ú cwé skeb ikéntītíbī tī tí nde, abā ú jwunnsī uwae rikwén ná Rimam.

13Amáa kó kiyé tītínī atī kú nde kāng fxāefā na Rimam ikyāen-nī, ameínjā tī Rimam ye uré té nī. Atī kú nde fxāefā yīne ikyāen imí Rimam tsáb nī tsi tī kucang bāa, anī nā ú tu itīnwángrū. Awū nde ikén yīne yī fengó ná Kusung-wū tī sa nī tsi iyen tī anī ā si ande tī anáwū, tí uwae fengó ná kubēntī tī anī rū uwae irá tī kubēntī tī anáwū.

© 1995, The Bible League

14Ayī si ikyāen irá yīne tī awū kūnn nī rū bá kiyé tī atī sa irá tīnyang náwū bá tsag té nī. Awū kūnn nī irá ikyāen tī anī nā bá tu kutūnn-nī uwae rūrōb tí riyinn ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

15Ikyāen yīne ameínjā, nī tsi tí kpākang. Nī ye sú ikén tī kwén tī atī kwén na nī kiyé tī atī té nī tá tétsō. Kó ayī a si irá unju kó ayī a si irá tī atī a báe uwae kutsīngkén na nī, nī ye sú yī nyinyang.

16Ameínjā, atī kú jwám Itsēkurū-tī Yesu Kristi, tí Itsē-tī Rimam tī sité uré té tī, tī abā nā nda nī kpākang utōb, tī ā ndeya nī uwae wánde-nī tī tīnyang tí uwae irá tī tīnyang tī anī kú rī té ande mēmē, kó kiyé tītínī. Ayī si Rimam tī kú sa rínyanguwae-wū na tī ú kú sa na tī kpākang utōb tī tsi kukunn ú kú nda tī sa uwae risū-wū.

2 Tesalonika 3

1Ameínjā, irá-tī tī rícwūnnkyī si tī anī nā jwám Rimam ikyāen-tī. Nī jwám wū ikyāen tī irá ná Itsēkurú-tī Yesu nā rū yī uwé, tī ayī ā cī riká risū ande pāngmá tī ayī nde té nī.

2Nī jwám Rimam tī awū ā nwángrū tī kujwó ande tītíbī tī kú kāb irá tītíbī risū-tī. Atī núng pú tī bāa, si-yī mēmē ande tī rū kubēntī uwae irá yī bē.

3Amáa Itsēkurū-tī kú kāfe-wū unju bē. Awū tī ú nda nī kpākang utōb ú núng kyī nī, tī Shetann, awū Unde Tītíbī Tīyāng, ā nde-wū anī irá íkī bē.

4Rimam nda tī sa uwae tsi bāa, anī nā kú nde wánde tī ikén tī atī kwén na nī. Uwae usom tí som-tī té wū, atī sa uwae tsi ámá bāa, anī nā ú tsikunn tī kú pūtsá kusen tī fwā tī rū fífé yī uwé.

5Atī kú jwám bāa, Itsēkurū-tī Yesu ā nde wánde utōb-nī tī anī nā núng ye uré ná Rimam, tī anī nā kāen kutxom sūr utōb uwae rikāen-nī pāngmá tī Yesu Kristi nde.

6Ameínjā, atī kú fwā nī kusen yī rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi bāa, kó unde tītínī kitángpwā-nī tī cwé-wū tī wū nde wánde bē, nī ren-nī risū té wū bē.

7Anī tí risū-nī núng pú nī bāa, ayī nā nyang skeb tī anī ā pūtsá kufxen-tī uwae irá yīne. Kiyé tī atī té nī tá tétsō atī som-tī usom tī uyáng bē.

8Atī cī-tī wúcī ná unde íkī tí ukáen ámén bē. Atī pae aser risū-yī ú kwáb wánde tí ajwó-tī usirtaen tí utítáng mēmē. Atī ngwā rikāen ahán ikyāen tī atī kú shā-tī tī atī nā ú nde nī rikāen bē.

9Á bāa, atī nā jwám itīndeya uwōg-nī, ayī ú si-yī riraen bē, amáa atī nde-tī bē. Atī nde wánde tí ajwó-tī ikyāen tī anī nā núng itso usom tí som tī atī som ú pūtsá kufxen-tī.

10Irá yī tī atī kú rī té nī ne, asití anī a tángsom, atī fwā pú tī pú kusen risū-yī uwōg-nī tī kucang bāa, unde tītínī tī a cwé-wū tī wū ú nde wánde bē, awū ā cī-wū wúcī bē ámá.

11Atī kú rī irá yīne té nī ikyāen imí, atī fxēn bāa, ande íkī kitángpwā-nī nā kú nde-bā wánde bē, kú som kūm usom tī uyáng ámām ú kú sa kujwó sáng wánde ná aríkī.

© 1995, The Bible League

12Atī kú fwā itso ande bāne kusen yī rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi bāa, abā nā som usom-bā tí kujīmshwur ú shā itīcī tí itīngwā uwae wánde tī abā ú kú nde tí ajwó-bā.

13Ame kú rī té nī mēmē, ameínjā, bāa, nī tsikunn tí kú nde ikén tī tīnyang.

14Asití unde íkī a tá atáng tī cwé-wū tī awū ú nde wánde tī irá tī atī báe uwae kutsīngkén wūne bē, nī núng wū nyinyang. Nī ren-nī risū té wū cwúcwo bē, ikyāen tī awū ā wáe rúkwāe.

15Nī sa-nī awū pāngmá unde tī riká-nī bē, amáa nī núng wū bāa, awū nā si ínjā-nī tī raen irá tí nī fwā wū kusen.

16Atī kú jwám Itsēkurū-tī Yesu, awū tī kú sa na ande utōb tī jīmshwur, awū ā té nī som tétsō mēmē-nī.

17Tīnine ame Bulus tí ajwó-m báe irá tī kūnnjí-m bá kú na nī. Ayīne si ikén tī ame kú nde uwae atsīngkén-m mēmē tī ame báe, tī ande nā núng bāa, ame tī nā báe yī.

18Itīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā té nī som tétsō, mēmē-nī.

© 1995, The Bible League

1 Timoti

1 Timoti 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m Bulus, unde tī atóm Yesu Kristi. Ī si Itsēkurū-tī Rimam, unde tī nwángrū tī, tí Yesu unde tī atī sa uwae tsi risū-wū, abā tī sa na m wánde ná unde tī atóm ne.

2Ame báe kú na fu Timoti, umbae-m tī kubēntī uwae irá Rimam. Ame kú jwám bāa, Rimam Itsē tí Yesu Kristi Itsēkurū-tī ā sa na fu kujīmshwur tí abā ā sáe fu tí ayíb risi tí abā ā nde na fu tīnyang.

3Pāngmá tī ame tsag té fu kiyé tī ame kú rū yī utēn tī Makedoniya, ame kú jwám fu, som tí uka tī Afisa, ikyāen imí, ande íkī tá atáng, ā kú kwén na ande ikén tī rífēn. Kwáb kāng tī byāng kyī bā.

4Irá tī tīkyí tī tī kōng tī ā mam, né abā kyang kú tsag, tí atsīngkén tīyāng ná rinyí ná abítsē-bā tī abā kú pwen, rī té bā tī abā nā yá yī tā. Ayī kú shir ishaen tí shaen sáng bá kitángpwā-nī. Ayī ú ndeya-yī ande tī abā ú núng ye ikén tī Rimam myae tsi bē, nyáng uwae kínjō ámām tī ú ndeya ande.

5Ame kú shā tī afu nā rī té bā irá yīne ikyāen tī abā nā ye uré té átsō. Uré yīne kú rū yé uwae ande tī sité utōb tī sīsāen ú kú táng irá tī tīnyang ú kú rū kubēntī uwōg Rimam tí utōb kínjō.

6Aríkī tēyá ikén yīne tā pú bā ú sáng ishaen tí shaen tī ukáen.

7Abā kú shā tī abā nā si ande tī kú kwén na ande icwe Rimam, amáa imbyí irá yī tī ā kú rī té ande, ā núng-bā bē. Ā kú rī irá tí ribōm-bā, amáa abā tí risū-bā núng ye-bā irá yī bē.

8Atī núng pú tī bāa, icwe nā si ikén tī tīnyang, amáa sé tī atī a nde wánde té yī yī fengó tī pāng atáng.

9Ayī nyang skeb tī atī núng ye bāa, ā báe-bā icwe yīne ikyāen ande tī kubēntī bē, ā báe yī ikyāen ná ande tī kú nya tsá icwe ú kú bōm risū té Rimam. Ā báe yī ikyāen ande tī núng-bā Rimam bē ú kú nde ikéntītíbī, tí ande tī kú kāb-bā tí ikén ná Rimam bē, ú kú fén-bā wū bē, ú kú nde abítsē-bā tí abíya-bā tītíbī ú kú wēn ande.

10Ā báe icwe yīne ikyāen ná ande tī kú náe amae. Ā báe yī ikyāen aróm tī kú náe té aróm, tí ande tī kú ye anyīsū ú kú tam pū ande rū, tí ande tī kú wēr rífēn, kú rī irá tī tīkōng. Abāne, tí ande mēmē tī kú pūtsá-bā ikén tī kwén tī kubēntī bē, si tī ā báe icwe yīne ikyāen-bā.

11Ikén tī kwén tī kubēntī ne si ayī tī ā kú tu yī uwae Irá Tīnyang ná Rimam tī sité kūkō tí riyinn. Irá tī Tīnyang yīne si ayī tī ā sa na m tī ame nā yā iskin-yī.

12Ame kú nde fxāefā na Yesu Kristi Itsēkurū-tī, awū tī sa na m ribōm ijwē tī m nde tu wánde-m. Cwúcwo ame kú nde na wū fxāefā ikyāen tī awū myae ú sáe m bāa, ame nā pāng tī ame nā nde wánde yīne,

© 1995, The Bible League

13kó tī ame rī irá tītíbī risū-wū ú txūn wū asú ú sa na wū rikāen. Awū cwé irá yīne ikyāen imí, awū sáe me tí ayíb risi ú núng bāa, ame kú nde ikéntītíbī yīne uwae kufub ú rū-m kubēntī uwōg-wū Yesu Kristi bē.

14Itsēkurū-tī Rimam yāen tīnyang-wū sī me kūkō ahán ú tsó na m uré tī anáwū ú sa na m rū kubēntī uwōg Yesu Kristi.

15Ame kú rī té fu irá tī kubēntī tī pāng tī ande a kyangté yī ú rū kubēntī uwae-yī. Yesu Kristi rū bá utēnse ikyāen tī awū nwángrū ande tī kú nde ikéntītíbī. Uwae-bā ame tī si ukwe.

16Amáa Rimam tsó tī tīnyang-wū rū bá uwōg-m ikyāen tī ande tī tsítsí nā núng bāa, Yesu Kristi ye utōb té m, kó tī ame si unde tī nde ikéntītíbī skeb títág. Rimam nde ahán ikyāen tī abā ā rū kubēntī ú tu unyāng tī tsi kukunn.

17Rū bá uwōg Rimam, Ukwe tī tsi yīyēr, awū tī kú cwū-wū cwū bē, awū tī ā kú núng-bā wū tí ayíb bē, awū Rimam kínjō wū ámām, kūkō tí tī tīnyang ā si anáwū tsikunn iké rū fé yī uwé. Ayī ā si ahán.

18Uyīn-m Timoti, irá tī atī fxēn uwōg Rimam risū-fu kutē sa na m, m kú fwā fu kusen bāa, irá yī tī ande tī kú yā iskin irá Rimam rī risū-fu ne, ayī si usú riká-fu. Tā riká té yī tí ribōm-fu.

19Rū kubēntī tí utōb-fu kínjō rikāen. Nde-fu kíkīn tī ú sa na fu kāb irá bē. Aríkī tá atáng tī kú kāb-bā irá risū ikéntītíbī tī abā kú nde bē. Ikyāen ná yīne abā jwunnsī pú bā ú yá irá Rimam tā pú bā.

20Himénéyu tí Alezanda si itso ande bāne. Ame sa na bā sáng pú m kujwó Shetann. Ame kú táng bāa, ayīne ú kwén na bā tī abā fxāe irá tītíbī tī ā kú rī risū Rimam.

1 Timoti 2

1Irá-m tī kucang si tī ame kú shā tī anī ā jwám Rimam tī awū ā ndeya ande mēmē. Anī nde na wū fxāefā ámá ikyāen ande mēmē.

2Anī jwám Rimam ikyāen ná akwe tí ande tī tá risū ande mēmē, ikyāen tī atī ā som usom tí kujīmshwur, kú kú ribén na Rimam, kú nde ikén mēmē tī pāng atáng.

3Itso itījwám yīne nyang. Rimam tī nwángrū-tī kú tsēn utōb té yī.

4Ikyāen imí, awū kú shā tī mēmē ande nā nwángrū uwae ikéntītíbī, tī abā nā bá núng ye irá tī kubēntī tī anáwū.

5Rimam si kínjō ámām. Unde tī kú kyāe nyang ande tī Rimam si kínjō ámá. Awū si Yesu Kristi,

6unde tī cwū ikyāen tī awū ú jāeb mbé unyāng ande mēmē. Itīcwū ná Yesu ne kú tsó ande tī utēnse uwae kiyé tī Rimam tsáb tsi bāa, Rimam nā kú shā tī mēmē ande nā nwángrū.

© 1995, The Bible League

7Ayī si ikyāen irá ná Yesu ne, né ā tsábra m bāa, ame nā si unde tī atóm, tí ame nā kwén na ande tī kufub bāa, abā nā rū uwae kínjō uwae irá tī kubēntī ná Rimam. Irá tī ame kú rī ne si-yī rífén bē, ayī si kubēntī.

8Ikyāen ná yīne ame kú shā tī kó akā tī anī a tá kusóg Rimam kú kú ribén na Rimam, aróm tī si ande tī kubēntī ā jwám Rimam, rináe tī tsō tí ishaen tí shaen ā tá-yī uwae-bā bē.

9Ayī si ahán ámá uwōg andá. Abā ā kyāe ijwē-bā yī fengó tī pāng atáng, pāngmá andá tī kú táng irá. Abā ā cwun átúpwá-bā ú pāen risū-bā yī fengó tī pāng atáng, si-yī tí kindab kó risū tí ndub bē. Abā ā kyāe-bā ijwē-bā tí ásúwá kūkō tí ikén atóng tī sité aser tí átúpwá tī rifúnn bē,

10ayī nyang skeb tī kindab-bā ā si wánde tī tīnyang tī abā kú nde na ande. Ayīne pāng atáng uwōg ande tī kú kūnn ijwē-bā bāa, ande ná Rimam.

11Kiyé tī ā kú kwén na bā ikén ámá, abā ā som skírr, tī abā ā kwén ikén yī tí risū tī náe ribén.

12Ame cwé-m tī andá nā kwén na aróm ikén bē. Cwúcwo ame cwé-m tī abā nā tá risū aróm bē. Abā ā som usom-bā skírr.

13Ikyāen imí Rimam tawé kyāe Adamu ú rū bá kyāe Awáwu isim.

14Cwúcwo, ī si-yī Adamu tī Shetann tawé kyāefā wū bē, ī si undá wū Awáwu tī jwunnsī ú nya tsá icwe Rimam.

15Kó tī ayī si ahán, andá ú nwángrū yī uwae ná umbae tī tí mbae, asití abā ú som usom-bā tí uwae kínjō tí uré ú kú bōm-bā risū bē, ú kú nde-bā ikéntītíbī bē.

1 Timoti 3

1Kubēntī tī ame kú rī té nī, unde tī a kú kwáb tī wū ú si unde tī uwé uwae ande ná Rimam, ayī si wánde tī rūrōb tī awū kú shā.

2Ikyāen imí, unde tī uwé uwae ande ná Rimam ú si kāng unde tī ā tu-bā wū tí riraen bē. Awū ā mbé nyáng undá kínjō ámām ú si-wū unde tī kú ngwā kú shísháen bē. Awū ā si itsēkurū ná irá tī kāb-wū ú kú nde wánde-wū sku sku tí ibēn ayíb. Cwúcwo awū ā si unde tī kú kyangté ande tī rikyen kununn-wū tí utōb tī tsēn. Awū ā si unde tī kú kwén tu ande ikén.

3Awū ā sa utōb tsi-wū risū ikén tī ngwā bē. Awū ā si-wū unde tī kú nde ikén tí ribōm bē, amáa awū ā si unde tī kú nde ikén-wū tí kujīmshwur. Awū ā si-wū unde tī kú shā isum bē. Awū ā sa utōb tsi-wū risū aser bē.

4Awū ā si unde tī ye sú kununn-wū nyinyang ú tá tí kūkō uwé anyīsū-wū,

5ikyāen imí, asití awū a ye sú tu-wū kununn-wū bē, awū ú nde rímāng ú núng kyī ande ná Rimam?

© 1995, The Bible League

6Awū ā si-wū unde tī bá pūtsá irá Rimam tīshé tīshé bē, ikyāen imí, awū a si unde tī pūtsá irá Rimam tīshé tīshé, íkī bē awū ú ndub ijwē ikyāen yī tī ā tsáb wū ú jwunnsī pāngmá tī Shetann jwunnsī ne, Rimam pwen wū rikwén.

7Cwúcwo, awū ā si unde tī ande tī ise kú núng wū tí rūrōb, ikyāen imí ayī nyang-yī tī awū ā shir rúkwāe tī wáe sī bá risū ande ná Rimam bē. Awū a nde ahán, awū ú pu kutxáe Shetann.

8Abā ande tī ā tsáb bā tsi tī ā nā ndeya ande ná Rimam, abā ā si ande tī kú kāb tu irá ú kú rī-bā irá tí unju ifaen bē. Abā ā ngwā pāng-bā ikén bē. Abā ā sa utōb tsi-bā risū aser tī shā yī fengó tī tīkōng bē.

9Amáa uwae usom tí som-bā abā ā nde-bā kíkīn tī ú sa na bā kāb irá bē. Amáa abā ā som usom-bā tí utōb tī sīsāen ú ye sú irá tī rurong tī aná Rimam tī ā sa tātsó tī.

10Ayī nyang tī ā myae bā myae tītawé, asití ā tu abā tí riraen bē, ā cwé na bā tī ā nde wánde tírī.

11Awá-bā ámá ā si andá tī sité utōb tī tīnyang, kú tsag-bā ande bē. Abā ā si-bā andá tī kú ngwā kú shísháen bē. Abā ā si andá tī kú nde ikén mēmē uwae kubēntī.

12Abā ande tī ā tsáb tsi tī ā nā ndeya ande ná Rimam, ayī nyang tī abā ā sité undá kínjō ámām. Abà ámá ā si ande tí kú núng anyīsū-bā tī awá-bā nyinyang,

13ikyāen imí abā ande tī ā kú nde wánde yīne nyinyang, abā kú tu rinyí tī tīnyang uwé ande ú kú tu ríyāe tī ā rī irá tī ribōm risū Kristi Yesu tī atī rū uwae kínjō uwōg-wū.

14Ame kú báe na fu kutsīngkén wūne kú kāb bāa, ame nā ú tsi-m tsi bē ú rū bá núng fu.

15Asití ame a rū bá-m fife bē, irá tī m báe uwae kutsīngkén wūne ā ndeya fu tī afu ú núng ye usom tí som ná ande Rimam. Abā tī si kumbúb ande tī aná Rimam, awū tī sité unyāng. Abā tī si kufwá tīyāng ná kusóg. Abā tī si ande tī irá Rimam tī kubēntī konje rimēnn-bā.

16Irá tī rurong tī Rimam mbubtā ú tātsó tī si ikén tī kú fe ayíb! Rimam tsó risū-wū uwae ijwē unde, Kusung tī Sāen Kyag cwé irá-wū bāa, awū nā sité kubēntī. Átōm ná Rimam tī apupwen núng wū. Ā sa irá-wū kyang ka rī té ande tī utēnse mēmē. Ande uwae utēnse rū uwae kínjō uwōg-wū. Ā yera wū tsō yī uwōg tī tīnyang apupwen.

1 Timoti 4

1Kusung tī Sāen Kyag rī té tī pāenine bāa, kiyé tī rícwūnnkyī, ande íkī nā ú yá irá Rimam tā ú náe risū ribén uwōg asung tītíbī. Asung tītíbī yīne ú kyāefā bā ú sa na bā pūtsá ikén tī kwén tī tīkōng.

2Ikén tī kwén yīne ú rū uwōg ande tī rífēn tī Shetann tāen iwāen-wū ijwē-bā; abā kú kāb-bā irá bē, ú kú táng tu-bā irá tī tīnyang bē.

© 1995, The Bible League

3Ande bāne kú kwén na ande bāa, ayī nā nyang-yī tī unde nā mbé undá bē. Cwúcwo ā kú kwén bāa, wúcī íkī nā tá atáng, ande nā cī-bā yī bē, kó tī Rimam kyāe wúcī yī ikyāen itīcī. Ande tī ā rū uwae kínjō ú núng irá tī kubēntī, abā nde tu tī ā cī yī tí ifxāefā.

4Mēmē ikén tī Rimam kyāe si tī tīnyang. Atī ā pyír-tī kíkīn uwae-yī bē. Atī ā kyangté yī tí ifxāefā ú cī,

5ikyāen imí, irá tī Rimam rī, tí ifxāefā tī atī kú nde risū wúcī yī, kú sa na yī nyang tī tīcī.

6Asití afu a kú kwén na ameínjā-tī ande ná Rimam irá yīne, afu ú si upyí tī tīnyang ná Yesu Kristi. Afu tí risū-fu ámá ú sēr ú bōm ribōm fengó Rimam ikyāen ná ikén tī kwén ná irá Rimam tí irá tī kubēntī tī afu kú pūtsá tī kucang.

7Sa rū yé ijwē-fu uwae irá yī tī aríkī mam kú tsag tī si-yī aná Rimam bē. Ayī si irá tī kuskwáb ámām. Tsikunn tī tī kwáb tí som usom-fu pāngmá unde tī si aná Rimam tí kubēntī.

8Ikwáb tī anī anyīsū itāen kú mam, ayī kú ndeya ijwē pitang, amáa itīkwáb uwae irá Rimam kú ndeya unde yī fengó mēmē, kó uwae utēnse iké, fā kyī tī uwae unyāng tī kú bá uwé isim tī awū a cwū.

9Irá tī ame rī ne si kubēntī. Kyangté yī tí utōb kínjō tí rū kubēntī atáng.

10Ayīne ahán si ikén tī nde né atī kú kwáb ú kú nde rikāen, ikyāen imí atī sa uwae tsi pú tī uwōg Rimam tī sité unyāng, awū tī si unde tī nwángrū ande mēmē ú kú nwángrū skeb ande tī kú rū kubēntī uwōg-wū.

11Kwén na ande-fu ikén yīne, tí rī té bā tī abā ā pūtsá yī nyinyang.

12Cwé-fu tī unde íkī ā sáe rū-fu ikyāen tī afu nā si umbae tī kitínyīng bē. Ámá som usom-fu tí uré tí uwae kínjō tí utōb tī sāen kyag, ikyāen tī ande tī ā rū uwae kínjō uwōg Yesu ā núng wánde tī afu kú nde tí irá tī afu kú rī ú pūtsá afxen-fu.

13Sé kiyé tī ame a rū bá pú m, sa utōb-fu tsi risū itīpwen iwāen ikén tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam, ú rī bōm bā utōb tí kwén na bā.

14Tángsom tí kiyé tī ande kú yā iskin irá Rimam tí ande ndufū rī irá risū-fu ú pū ajwó cwútsá fu risū. Rínyanguwae ná Kusung Rimam tī afu tu kiyé wūne, sáe rū-fu ayī bē.

15Nde ikén yīne tí utōb-fu mēmē tí sa rimēnn-fu na yī, ikyāen tī ande mēmē ā núng bāa, wánde-fū nā kú rū yī uwé.

16Núng afxen-fu tí ikén tī kwén-fu nyinyang, tí kwén ikén tī pāng atáng. Tsi kukunn tī kú nde ikén yīne, ikyāen imí, asití afu a nde yī, afu ú nwángrū risū-fu tí aná ande tī kyangté irá-fu tī afu kú rī mēmē.

1 Timoti 5

© 1995, The Bible League

1Fwān-fu unde tī kwenra pú wū kibyāg bē. Ayī nyang skeb tī afu ā jwám wū pāngmá awū nā si íte-fu. Rī irá tí anyīsū itāen pāngmá ameínjā-fu.

2Núng andá ndufū pāngmá abíya-fu tí núng anyīsū wándab pāngmá abā nā si ambakayā-fu, shā-fu abā bē.

3Abā awá icwū tī sité-bā unde tī wū ndeya-bā bē, sa kūkō na bā tí ndeya bā.

4Amáa asití uwá icwū a sité anyīsū-wū kó anyīsū anyīsū-wū, abā tī ú shi abíya-bā, si-yī afu bē, ikyāen imí ayī si wánde-bā uwé Rimam tī ā ú núng kununn-bā nyinyang ú fenkyī rikāen tī abítsē-bā tí abíya-bā nde na bā. Rimam kú tsēn utōb tí wánde yīne.

5Undá tī si uwá icwū tí kubēntī ú sité-wū unde íkī tī kú núng kyī wū bē, sa ijwē-wū konje pú wū Rimam. Kó kiyé tītínī awū kú jwám tītīndeya uwōg Rimam.

6Amáa uwá icwū tī sa utōb-wū na rifúnn tī utēnse, kú cī kú ngwā, awū cwū mām pú wū, kó tī awū tsi tī usēr.

7Rī té bā irá yīne ikyāen tī abā ā pūtsá yī, ikyāen tī ande ā tu abā tí riraen bē.

8Asití unde íkī a kú núng-wū ande uré-wū nyinyang bē, awū kú tsó bāa, awū pyír pú wū irá Rimam. Ayī si ahán siskeb uwōg unde tī ye sú-wū kununn-wū bē. Awū béb skeb pú wū unde tī núng-wū irá Rimam bē.

9Kiyé tī afu a kú báe rinyí awá icwū tī anī ú ndeya-bā, báe nyáng rinyí awá icwū tī kyáen tág pú bā. Asití uwá icwū a fob asang mae itā, kó asang-wū a skeb ahán, pwen wū fā atáng tí núng wū nyinyang. Awū ā si undá tī bāen nyáng unde kínjō ámām tí tī awū sēr

10ú si undá tī ande kú tēb rinyí-wū ikyāen wánde-wū tī tīnyang tī awū kú nde. Awū ā si undá tī shi anyīsū-wū nyinyang ú kyangté ande tí rikyen kununn-wū ú si undá tī kú ndeya ande ná Rimam tí risū tī náe ribén. Awū ā si undá tī kú ndeya ande tī tá uwae rikāen ú sa ijwē-wū na wánde tī tīnyang tī tí nde tī tsotso.

11Pwen rinyí awá icwū tī tsi tí kindab fā-fu atáng bē, ikyāen imí, kiyé tī ijwē-bā a bá ndab skeb risū, abā ú tēyá Yesu Kristi tā ú rū ka shā aróm tī ā bāen.

12Abā a nde ahán ámá, ā sáe rū unju tī abā yēr té Kristi tī kucang ú shir rikwén rū bá risū-bā.

13Cwúcwo, abā kú som usom tī uyáng ú kú kyang kyī fé anunn ande mēmē. Tī béb skeb yīne si tī abā núng nyáng ande tí tsag ámām ú kú rī tsō tsō rī sī sī, yī uwae irá tī si-yī irá tī abā ú sa unju sáng-bā atáng bē.

14Ikyāen yīne, uwōg-m, ayī nyang skeb tī abā awá icwū tī tsi tí kindab-bā ā bāen ande, tí ā mbae anyīsū, tí ā núng kununn-bā nyinyang, ikyāen imí abā a nde ahán, ande tī a kú tā riká té tī ú tu fob-bā ríyāe tī ā rī irá tītíbī risū-tī bē.

15Ikyāen ná imí aríkī uwae awá icwū jwunnsī pú bā fengó Rimam ú pūtsá pú bā Shetann.

© 1995, The Bible League

16Asití unde íkī uwae ande tī kú rū kubēntī uwōg Yesu a sité awá icwū kununn-wū, awū ā núng kyī bā, ikyāen tī awū ā ye rikāen náe tsá-wū ande ná Rimam bē, ikyāen imí asití awū a núng kyī bā, abā ande ná Rimam ámá ú núng kyī awá icwū tí ā sité-bā ande tī ā shā na bā itīcī tí itīngwā bē.

17Ande ndufū tī a kú nde wánde ná unde tī uwé nyinyang, ā nda bā rūrōb, ámá ande tī kú kwén na ande ikén ú kú tsag té ande irá Rimam, rūrōb-bā ā kōra siskeb,

18ikyāen imí ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Kiyé tī indag a kú ceb kú rug awúm-fu, yīr kyī-fu awū unju bē." Cwúcwo, ā báe bāa, "Unde tī a kú nde wánde, ā sa na wū itīcī tí itīngwā."

19Asití unde a rī irá tītíbī risū unde ndufū ná ande ná Rimam, cwé-fu tí nā atóng yī irá yī bē, sé ikén tī ande ifaen kó itā a cwé bāa, ēn, irá yī nā si kubēntī.

20Ande tī a kú nde kób ikéntītíbī, fwān bā kibyāg uwé ande mēmē pāenine, ikyāen tī ande tī tsítsí ā kyén ikyén ricwú ú fxāe anábā.

21Uwé Rimam tí uwé Yesu Kristi tí uwé átōm Rimam tī sīsāen tī tá apupwen, ame kú rī té fu tī ribōm bāa, núng irá yī tī ame báe ne nyinyang. Ndeya-fu ande íkī ikyāen tī abā nyanguwae-fu bē, ámá sáe bā pāng átsō.

22Kiyé tī afu kú shā tī afu ú tsáb unde tī uwé tīshé, fáe-fu fáe bē. Nde yī sku sku. Cwé-fu tī unde íkī ā shir fu sáng uwae ikéntītíbī-wū bē. Som usom tī sīsāen.

23Ngwā-fu nyáng ámbyī ámām cwúcwo bē, amáa ngwāra ámbyī awāen ánab kpāng ikyāen tī ayī ndeya rishwū-fu tī kú tsi-wū tsi bē tí itīcáeb.

24Ikéntītíbī ná ande íkī náe pāenine ahán ú kú tsó bāa, rikwén nā yīr pú abā tí utēnse iké, amáa aná aríkī titam, sé usir tī ā bá kú pwen rikwén tītawé ayī ú rū bá náe ise pāenine.

25Ayī si ahán ámá, wánde tī tīnyang tam-yī tam bē. Ayī tī ā nde má ayī nā titam, ā ú sa yī náe ise pāenine.

1 Timoti 6

1Uwae-nī ande Rimam, ande tī si apyí uwae anunn ande, abā ā núng itsēkurū-bā ú nda bā rūrōb. Asití abā a nde ahán unde íkī ú tu-wū ríyāe tī wū rī unju tītíbī risū Rimam kó ikén tī kwén tī anátī bē.

2Abā tī si apyí ná ande tī Rimam ámá, aríkī kú táng bāa, ikyāen tī abā tí itsēkurū-bā nā si ameínjā átsō uwae Yesu, abā nā ú sáe rū itsēkurū-bā. Cwé-fu tī ā rī itso irá yīne bē. Ī nyang skeb tī abā ā nde wánde tī tīnyang siskeb, ikyāen imí itsēkurū-bā tī ā kú tu tītīndeya uwōg-bā si unde tī uré-bā uwae rinyí Rimam. Kwén tí ú tsag té bā mēmē irá yīne.

3Unde tītínī tī a kú kwén na ande irá íkī txí tí ayīne ú cwé-wū irá tī kubēntī ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi tí ikén tī kwén ná fengó Rimam bē,

© 1995, The Bible League

4awū kú ndub ijwē ámām ú núng-wū kíkīn bē kó tī kiyib! Itso ande bāne sité utōb
tītíbī ú kú shā tī abā nā shir ishaen tí shaen tí ufxaen rū bá kitángpwā ande. Ishaen tī
shaen-bā ayī kú shir kitsínn tí asú tī txūn rū bá kitángpwā ande. Ayī kú sa na ande
kantā átsō ú kāb irá tītíbī risū átsō

5ú fwān átsō kibyāg kó kiyé tītínī. Ande tī a shir bā sáng ishaen tí shaen yīne, utōb-bā
cwū pú yī, ā kú kāb fob-bā irá tī kubēntī cwúcwo bē. Abā kú táng bāa, irá Rimam nā
si kíkīn tī ande nā ú tu rifúnn atáng.

6Ayī si kubēntī, unde ú tu rifúnn uwae irá Rimam, asití awū a kyaen pú wù tī ikén tī
awū sité.

7Ā mbae tī tí ribam imbyí. Atī pū kíkīn kyang sú-tī bē. Ayī si ahán ámá kiyé tī atī a
cwū atī ú rū tí ajwó ukáen.

8Ikyāen yīne, asití atī a tu itīcī tí itīngwā tí itīsī, atī cwé bāa, ayī nā pāng pú yī atī.

9Amáa ande tī ā sa uwae tsi risū rifúnn kú pu kób kutxáe Shetann. Ā kú jwunnsī
ikyāen ikén tī kuskwáb tí ikén tī kú ndembéb ande tī abā sa utōb tsi atáng. Itso ikén
yīne kú shir ande rū ka tenji.

10Uré tī tí ye tí aser tī si ipab tī ikéntītíbī tī tsotso mēmē kú mbug rū yé atáng. Ayī si
ikyāen itīshā aser né aríkī shi yáen rū pú bā ú pyír kú rū-bā uwae kínjō cwúcwo bē, ú
shir ijwē-bā ka sī uwae rikāen tīyāng. Tīnine abā kú yēr anyīng utōb ikyāen rikāen tī
abā tá uwae-yī.

11Amáa afu Timoti, afu si unde Rimam. Sa rū ijwē-fu uwae ikén tī kuskwáb yīne
mēmē. Kwáb tī nde ikén tī pāng atáng kó kiyé tītínī. Tsi tí ribōm tī fu rū uwae kínjō
uwae fengó ná Rimam tī afu kú pūtsá. Kwáb tī si unde tī kú ye uré té ande kó kiyé
tītínī. Kó kiyé tītínī tī afu a kú ngwā rikāen, ye utōb ye. Som usom-fu tí kujīmshwur.

12Pāngmá tī aróm kú kwáb inyae tī tī tēr, kwáb tī kpākang-fu mēmē uwae irá Rimam.
Kwáb tī mbé kāng unyāng tī tsi kukunn tī si kujwójáng-fu. Ayī si ikyāen ná unyāng tī
tsi kukunn wūne tī Rimam kūnn fu kiyé tī afu tsi uwé ande mēmē ú cwé irá-wū tī utōb
kínjō.

13Uwé Rimam, awū tī ye sú unyāng ná ikén mēmē tī tsi usēr uwae kujwó-wū, tí uwé
Yesu Kristi tī tsi tíngtíng ú rī irá tī kubēntī uwé Bilatus Buntus,

14ame kú rī té fu ben ben bāa, náe risū ribén tí icwe tī ā sa na fu ne. Ye sú yī nyinyang
ikyāen tī kíkīn ā ndembéb-yī atáng bē, sa tsi iké rū fé yī Usir tī Itsēkurū-tī Yesu Kristi
a rū bá.

15Rimam ú tōm wū rū bá na tī uwae kiyé tī awū sa tsi bāa, ayī nā pāng atáng. Atī tēb
rinyí Rimam tī si tí tīnyang, awū tī si Ukwe ná akwe tí Itsēkurū ná itsēkurū mēmē;
awū kínjō-wū tī tá risū ikén mēmē.

16Awū kínjō-wū ámām tī kú cwū-wū cwū bē; awū tī som uwōg tī sīsāen, uwōg tī unde
íkī ú ka fob-wū atáng bē. Awū tī unde íkī tá-wū tī núng wū tí ayíb bē. Awū tī unde íkī

© 1995, The Bible League

ú núng fob-wū awū tí ayíb bē ámá. Ā nda wū kūkō. Kujwó ukwe-wū ā tsi kukunn rū fé yī uwé! Ayī ā si ahán!

17Rī tan ande tī rifúnn atóng bāa, abā nā ndub-bā ijwē bē, tī ā nā sa uwae-bā tsi-bā risū rifúnn tī kú mām-mām bē, amáa ā sa uwae tsi uwōg Rimam, awū tī sa ikén mēmē yāen sī tī ikyāen tī atī nā tsēn utōb atáng.

18Rī té bā tī ā nā nde wánde tī tīnyang. Abā ā yátā tī wánde tī tīnyang ā si rifúnn-bā. Abā ā ndabtā ajwó uwae uré rū bá uwōg ande tī tsítsí.

19Asití abā a kú nde ayīne, wánde tī tīnyang tī abā kú nde ú si rifúnn tī ú ndeya bā uwé iké. Ayī ú si pāngmá imbyí kusóg tī abā kú tā tí ribōm. Ayī ú sa na bā abā ú tu unyāng tī si unyāng tí kubēntī.

20Timoti! Núng ikén tī ā sa fāe sī fu kujwó nyinyang. Sa rū ijwē-fu uwae irá ná ande bā tī ā kú kūnn bā bāa, "Ande tī núng kutsīngkén," ikén tī núng-bā si-yī ikén tī núng tí kubēntī bē. Ayī si irá tī uyáng tí tī kuskwáb ná utēnse, tī risū tí imbyí-yī tá-yī bē.

21Aríkī ndub ijwē bāa, abā nā núng kutsīngkén, amáa abā yá irá Rimam tā pú bā. Tītīnyang Rimam ā té nī som tétsō mēmē.

© 1995, The Bible League

2 Timoti

2 Timoti 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m Bulus, rū bá kú na fu Timoti, uyīn-m tí utōb-m. Ame
unde tī Rimam tsáb tī ame nā si unde tī atóm ná Yesu Kristi ú tōm me rū tī ame nā yā
iskin risū unyāng tī tsi kukunn, né Rimam yēr unju bāa, awū nā ú sa na ande tī ā ren
risū té Kristi Yesu.

2Rínyanguwae, tí ayíb risi, tí kujīmshwur ā rū uwōg Rimam Itsē, tí uwōg Kristi Yesu
sī bá risū-fu.

3Kó kiyé tītínī, utítáng tí usirtaen, tī ame a kú tángsom ú kú jwám Rimam risū-fu, ame
kú nde kób fxāefā na Rimam wū tī ame kú kú ribén na wū pāngmá tī abítsē-m nde, tí
utōb tī náe ribén.

4Ame kú tángsom té irá tī jwúb-fu ú kú shā tī ame núng kāng ayāen ayíb-fu kāng
kéng, ikyāen tī utōb tī tsēn-m ā mumunn.

5Ame kú tángsom bāa, afu nā kú rū kubēntī uwōg Yesu tí uwae kínjō rikāen, itso
uwae kínjō tī Lowis íya kūkō-fu sité yī tí tī kucang akwēn, tí aná íya-fu Afíníki, ame
núng pú m bāa, tīnine afu nā sité yī ámá.

6Ikyāen ná yīne, ame kú tángsom na fu bāa, afu nā sa rínyanguwae tī Rimam nda fu
kiyé tī ame pū ajwó cwú tsá fu risū, tí tsikunn kú nde wánde té yī rū fífé yī uwé.

7Ikyāen imí, Kusung tī Rimam sa na tī si-wū Kusung tī kú nda tī ikyén ricwú bē, amáa
awū si Kusung tī kú sa na tī kūkō, tí uré, tí utōb tí ye.

8Ikyāen ná yīne, wáe-fu rúkwāe tī fu tsag irá Itsēkurū-tī té ande bē. Ame ámá tī tá
púrsuna ná Itsēkurū-tī, wáe-fu rúkwāe m bē. Amáa sa ijwē-fu konje kūkō ná Rimam tí
sáng fā me uwae rikāen ná wánde ná irá tī tí tsag té ande.

9Rimam nwángrū tī ú kūnn tī bāa, atī nā si ande tī anáwù, ī si-yī ikyāen kíkīn tī atī nde
bē, amáa ī si ikyāen ikén-wū tī awū myae tsi tí rínyanguwae-wū. Rínyanguwae ná
Rimam né, awū sa na tī tí tī awū kyāe-wū utēnse kéka bē, ikyāen ná risū tī tí ren té
Yesu Kristi,

10amáa tīnine ayī tsó pú yī risū-yī uwae itībá ná Yesu Kristi, unde tī nwángrū tī.
Ikyāen imí awū tenji pú wū ribōm itīcwū. Uwae Irá Tīnyang tī atī fxēn risū-wū, awū
tsó ande pāenine bāa, ande tī a rū kubēntī uwōg-wū ú tu unyāng tī tsi kukunn, yī uwae
Irá náwū Tīnyang.

11Ayī si ikyāen Irá Tīnyang ná Yesu ne tī Rimam tsáb sa me, tī ame nā si unde tī atóm
tí unde tī kú kwén ikén, tí ame nā yā iskin Irá Tīnyang yī.

12Ayīne si ikén tī nde né ame kú ngwā rikāen tī ame tá uwae-yī ne. Amáa ame kú
wáe-m rúkwāe bē, ikyāen imí ame núng pú m unde wū tī ame kú rū kubēntī uwōg-wū.
Ame núng pú m bāa, awū nā nde tu tī awū ú núngkyī ikén tī ame sa na wū kujwó rū
ka fob tí Usir tī rícwūnnkyī.

© 1995, The Bible League

13Ye sú irá tī kubēntī tī afu fxēn uwōg-m nyinyang. Ye sú yī tī yī si ikén tī kwén tī
tīnyang uwōg-fu. Som usom-fu tí uré tí uwae kínjō tī Yesu Kristi sa na fu.

14Tí kūkō ná Kusung tī Sīsāen tī tá utōb-tī, núng kyī ikén tī tīnyang tī Rimam sa na fu
kujwó nyinyang.

15Afu núng pú fu bāa, kó ayē tī tá utēn tī Asiya tēr yá me tā pú wù, fā tí abā Fígélus tí
Hermógéne.

16Itsēkurū-tī Rimam ā sáe ayíb risi-wū rū bá kununn Onesífóru, ikyāen imí awū kú rī
jīm kó me utōb. Awū wáe-wū rúkwāe tī ame tá uwae kusóg púrsuna bē.

17Amáa tī awū rū bá sáng utēn tī Roma, awū nwúnn kú shā rifab-m tí ritsen tí ritsen,
sé tī awū tu pú wū ame tītawé, utōb-wū náe ribén.

18Afu núng pú fu bēn bēn itīndeya tī awū ndeya m uwae utēn tī Afisa. Itsēkurū-tī ā
núng wū tí ayíb risi tī anáwū uwae usir tī rícwūnnkyī.

2 Timoti 2

1Amáa anáfu, uyīn-m Timoti, tsi tí ribōm uwae rínyanguwae ná Rimam tī si anátī
ande tī ren risū tí Yesu Kristi.

2Afu fxēn ikén tī kwén-m tī ame kwén uwé ande yāng-bā. Sa yī na ande íkī tī ā núng
kyī yī. Ande bāne ā si ande tī afu núng bā tí kubēntī, ande tī ā nde tu tī abā ú sa yī rū
ka kwén na aríkī ámá.

3Sa kutunn rikāen-fu pāngmá sója ná Yesu Kristi tī tīnyang.

4Sója tī kú nde wánde-wū tí ribōm tí kubēntī kú shā tī unde tī uwé-wū ā tsēn utōb té
wū ú kú cwé-wū irá ú sa risū sáng fā wánde ná ande tī ukáen bē.

5Uwae inyae tī tī tēr ná anyīsū itāen ámá, umbae ú cī fob-wū bē, sé tī awū ā pūtsá pú
wū icwe.

6Unde tī kú nde wánde uwae risāen-wū tí ribōm si awū tī kú tawé mbwá itso wúcī
tīshé.

7Táng irá risū ikén tī ame kú rī ne, ikyāen imí, Itsēkurū-tī ú sa na fu ú núng ye tág
ikén yīne mēmē.

8Tángsom tí Yesu Kristi tī ā kūnn nwúnn uwae itīcwū ú si rishi ná itsē-tī Ukwe
Dawuda. Ayī si Irá Tīnyang ne tī ame kú tsag té ande

9ú kú ngwā rikāen ikyāen-yī bá sáng tí uwōg tī ā yīr me tí ují kiser pāngmá ame nā
raen irá. Amáa ā yīr fob-bā irá Rimam bē.

10Ikyāen ná yīne ame cwé tī ame ú ngwā rikāen mēmē ikyāen ná ande tī Rimam tsáb
tsi, ikyāen tī abā ámá ā tu itīnwángrū uwōg Yesu Kristi fā tí riyinn tī tsi kukunn.

11Irá yīne si irá tī kubēntī: "Atī tí Yesu cwū tétsō, awū nwúnn tí unyāng, atī ámá ú
nwúnn.

© 1995, The Bible League

12Asití atī a kú ngwā rikāen rū ka fob tí rícwūnnkyī, atī té wū ámá ú náe ukwe té átsō uwae kujwó ukwe-wū. Asití atī a kú rī bāa, atī nā núng-tī awū bē, awū ámá ú rī bāa, awū nā núng-wū atī bē.

13Kó tī atī kú yēr unju ú kú nde-tī ikén tī atī rī bē, anáwū awū si unde tī kú kúmunn unju tī yēr-wū, ikyāen imí awū cwé-wū tī awū ú rī unju ifaen bē.”

14Tángsom ná ande-fu irá yīne, tī fwā bā kusen uwé Itsēkurū-tī Rimam bāa, abā nā fxāe ishaen tí shaen tī ukáen tī abā kú shaen. Ayī kú ndeya-yī unde bē, amáa ayī kú tenji unyāng ande tī kú fxēn yī.

15Kwáb tī nde tu tī tu risū tīnyang uwé Rimam, pāngmá unde tī kú wáe-wū rúkwāe ná wánde-wū bē, ú kú kwén na ande irá Rimam tí kubēntī yī fengó tī pāng atáng.

16Aríkī kú rī irá tī askwáb tī si-yī aná Rimam bē. Sa risū-fu sáng fā-fu itso irá yīne bē. Ayī kú shir pū ande rū uwé Rimam.

17Ikén tī kwén-bā pāngmá ribāng tī kú shab kushab tī cī ijwē rimēnn kú rū. Ande ifaen uwae ande bā tī kú kwén ikén bāne si Himénéyu tí Fílétus.

18Abā yá fengó ná kubēntī tā pú bā ú kú rī bāa, itīnwúnn uwae itīcwū uwae kuskab nā wur rū pú yī. Ikén tī kwén-bā ne kú sa na aríkī ā núng-bā ikén tī abā ú rū uwae kínjō atáng cwúcwo bē.

19Amáa imbyí kusóg tī Rimam tā tsi tíng tíng tá tí atáng. Ā báe atáng bāa, "Rimam Itsēkurū núng pú wū ande tī si anáwū." Cwúcwo, "Unde tītínī tī ā rī bāa, awū nā si aná Itsēkurū-tī Rimam ā yá ikéntītíbī tā.”

20Uwae kununn unde tīyāng, usú tī tsotso kú munnáe. Usú íkī ā kyāe yī té ázurfā tí zináriya, íkī ámá ā mbye yī tí ipxam ú skám aríkī rū ijwē itúkū. Usú íkī ā pū yī tsi ikyāen ukwāb tīyāng, amáa aríkī, ā pū yī kú nde wánde atáng kó usir tītínī.

21Asití afu Timoti a jwó sāen utōb-fu ú cwé-fu tī ijwē-fu a kwan mbéb-wū tī ikéntītíbī tī ame rī ne bē, afu ú si pāngmá usú tī ā sa yī tsi iyen ikyāeb ikyāen ukwāb tīyāng. Afu ú si unde tī sa ijwē-fu na pú fu wánde Rimam ú si unde tī itsēkurū-fu ú tu tītīnyang atáng ú pāng tī awū tsáb fu ikyāen wánde tītīnyang.

22Sa rū risū-fu uwae ikéntītíbī tī anyīsū itāen kú shā, tí ren risū-fu tí ande tī kú jwám tītīndeya ná Rimam tī utōb tī sāen ú kú pūtsá ikén tī si kubēntī, tí ikén tī pāng atáng, tī uré, tī kujīmshwur.

23Amáa tsi rūrwēn té irá tī askwáb tī ishaen tí shaen tī risū tí imbyí-yī tá-yī bē. Afu núng pú fu bāa, isim-yī sé kibyāg tī kú nwúnn ámām.

24Unde tī si upyí ná Itsēkurū-tī Rimam ú fwān-wū kibyāg bē. Awū ā si unde tī kú nde ikén tītīnyang té ande mēmē ú kú kwén tu ikén ú kú ye utōb té ande

25ú kú nde ikén sku sku ú kyāe nyang fengó ande tī kú tsi wū tī uwé. Ikyāen imí, íkī bē Rimam ú mbubtā na bā fengó tī abā ú yá ikéntītíbī-bā tā ú bá pūtsá fengó tī kubēntī,

© 1995, The Bible League

26tītawé ayíb-bā ú mbubtā, abā ú tēr rū yé uwae kutxáe Shetann tī ye bā tsi né abā kú náe risū ribén té irá-wū.

2 Timoti 3

1Ame kú shā tī afu nā núng nyinyang bāa, usir tī rícwūnn, rikāen tī tsotso ú munnáe.

2Ikyāen imí, ande ú sité uré tí risū-bā ámām ú kú sa aser tsi uwé ú kú ndub ijwē kú kyang. Abā ú txūn ande asú ú fxēn-bā irá abítsē-bā tí abíya-bā bē. Ande ú núng-bā itīnyang ande tī kú ndeya bā bē ú kú kyén-bā Rimam bē.

3Abā ú sité-bā uré tí unde íkī bē, ú núng-bā risi ande bē. Ámá abā ú si unde tī kú rī irá tītíbī risū ande kú kyang ú kú fxaen ufxaen tímambē. Abā ú si unde tī rináe tī kú shā-bā ikén tī tīnyang bē.

4Ande ú kāfe isim tā arwán-bā ú kú nde ikén kō ufunn ufunn ahán. Abā ú ndub ijwē. Abā ú ye-bā uré té Rimam bē, amáa abā ú ye uré té usom tí som ná ijwē.

5Irá Rimam ú tá-yī riyāen utōb-bā bē, abā kú kūnn rinyí Rimam tí unju tí unju ukáen ámén ú pyír-bā kūkō ná irá Rimam. Som rūrwēn té itso ande bāne.

6Aríkī uwae-bā kú tam sáng anunn ande, kú kyāefā andá tí bōm-bā tí irá Rimam bē, ú kú shir bā rū ka pūtsá irá-bā. Andá abā ámá si andá tī ikéntītíbī-bā pāngmá usú íkī tī rōb bā risū. Ikéntītíbī tī tsotso tī kú tāen bā ayíb kú shir utōb-bā rū yī atáng.

7Abā si andá tī kú kwáb kó tī abā nā núng ikén, amáa ú nde fob-bā tī abā rū bá núng irá tī kubēntī bē.

8Pāngmá tī Yanes tí Yambires shaen irá Musa tī kutē, ayī si ahán ámá, abāne kú shaen irá tī kubēntī. Utōb-bā kú táng nyáng irá tītíbī ámām. Uwae kínjō-bā si rífēn.

9Amáa abā ú ko ka-bā uwé bē, ikyāen imí kó unde tītínī ú núng ye ikén tī askwáb-bā yī, pāngmá tī ī nde tí Yanes tí Yambires.

10Amáa afu Timoti, afu pūtsá pú fu ikén tī kwén tī aná-m, tí usom tí som-m, tí ikén tí ame sa uwae tsi risū-yī uwae unyāng yīne. Afu núng pú fu kubēntī tī ame kú rū uwōg Yesu tí utōb tí ye-m, tí uré tī ame sité, fā tí rikāen tī ame tsikunn ú kú ngwā ne.

11Afu núng kutxu tī ā kūm me tí rikāen tī ame nde, pāngmá kiyé tī ame tá utēn tī Antakiya tí Ikoniya tí Lisítíra. Kai! Kutxu tī ame ngwā atáng nyang-yī bē! Amáa Rimam nwángrū me uwae-yī mēmē.

12Ande mēmē tī ā kú shā tī abā ú pūtsá Rimam ú rū uwae kínjō uwōg Yesu abā ú ngwā kāng rikāen.

13Amáa ande tītíbī tí ande tī kú ndub ijwē kú kyāefā ande, ikéntītíbī-bā ú kō kú fūfā rū fífé yī uwé. Abā ú kyāefā ande. Ande ú kú kyāefā bā ámá.

14Amáa anáfu Timoti, tsikunn tí tī rū yī uwé uwae irá tī kubēntī tī afu kwén ú rū uwae kínjō atáng. Ikyāen imí, afu núng pú fu ande tī kwén na fu ikén yī

© 1995, The Bible League

15ú núng pú fu irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam tí tī afu si umbae tínyīng rū bá ku fob tīnine. Afu núng pú fu bāa, ayī ú nde tu tī yī ú kwén tsó fu fengó ná itīnwángrū ikyāen uwae kínjō tī afu rū uwōg Yesu Kristi.

16Ikyāen imí, irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam mēmē, rū uwōg-wū bá. Ayī nyang tī ā kwén na ande ikén uwae-yī ú kú fwān ande kubyāg ikyāen ikéntītíbī-bā, ú kú tā tsó ande itso usom tí som tī pāng atáng uwé Rimam,

17ikyāen tī unde ná Rimam nā pāng pú wū tī awū ú nde wánde tī tīnyang tī tsotso, awū ā sité usú tī awū ā nde wánde yī atáng.

2 Timoti 4

1Ame kú rī té fu uwé Rimam tí uwé Yesu Kristi tī ú pwen ande mēmē rikwén, ande tī tsi sēr tí ande tī cwūcwū, awū tī ú kāfe kú bā tī awū bá náe ukwe-wū,

2sa irá-wū rī té ande. Num-fu num tí Irá Rimam tī tī rī bē, kó afu a tu ríyāe kó afu a tu-fu ríyāe bē, tātsó ande fengó tī kubēntī tí fwān bā kibyāg risū ikéntītíbī. Rī bōm bā utōb uwae ikén tī kwén tī afu kú kwén na bā tí utōb tí ye.

3Ikyāen imí, kiyé rū kú bá tī abā ú nā-bā atóng tí ikén tī kwén tī sité kubēntī bē, ámá abā ú pūtsá ikén tī nyang uwae-bā ú kūnn byír ande tī kú kwén na bā ikén tī abā kú shā tī ā fxēn.

4Abā ú kāfe isim tā irá tī kubēntī tī abā kú fxēn ú sa utōb-bā tsi risū irá tī ukáen tī ande mam kú rī.

5Amáa afu Timoti, ikén tī afu kú nde mēmē, kāb irá risū-yī tītawé. Ngwā rikāen-fu tí utōb tí ye, wánde-fu ā si wánde ná unde tī kú sa Irá Tīnyang rī té ande. Nde tág ikén mēmē tī tá uwae wánde ná upyí Rimam.

6Ámá aná-m, usir bá pú wū tī ā ú sa anyīng-m yāen mbúb ikyāen Rimam. Usir rū bá pú wū tī ame ú yá utēnse wūne tā.

7Ame tā pú m riká uwae utēnse wūne nyinyang ú cī pú m. Ame tēr pú m inyae nyinyang. Ame ye sú pú m uwae kínjō tí irá Rimam rū ka furū.

8Tīnine kujwójáng ná riká tī ame cī tsi kú jí m, ayī si kibur ukwe tī Itsēkurū-tī Kristi, unde tī ú pwen rikwén tī bēn bēn ú sa na me uwae usir tí rícwūnnkyī. Awū ú sa na-wū nyáng ame ámām bē, awū ú nda mēmē ande tī ā som kú jí itībá náwū uwae uré.

9Kwáb tī rū bá uwōg-m tí ritsen.

10Ikyāen imí, Demas tēr yá me tā pú wū; ikén ná utēnse wūne tāen wū ayíb. Awū nwúnn rū pú wū yī Tesalonika. Kiresen nwúnn anáwū rū pú wū yī Galatiya. Titus ámá rū pú wū yī Dalamátíya.

11Nyáng Luka ámām tī tá té m iké. Ame kú jwám bāa, kiyé tī afu bá, pū Markus fā ijwē-fu rū bá. Awū ú ndeya m tí wánde.

12Ame tōm Tikikus rū pú m yī Afisa.

© 1995, The Bible League

13Kiyé tī afu a rū kú bá, ye pū kútúpwá rijwen-m tī ame tēyá tā kujwó Karpus uwae utēn Turowas ye sú, tí pū atsīngkén-m ye sú ámá. Munnjí-fu té ayī tī ā fur ú fxeb isim yī fxeb bē. Pū yī ye sú kāng.

14Alezanda tī kú kwén kúfang nde me ikéntītíbī. Rimam ú sa na wū kujwójáng ikén yī tī awū nde ne.

15Som tí ujwín tí núng wū nyinyang tí risū-fu, ikyāen imí irá tī atī kú rī té ande, awū cwé-wū ayī bē, kó tī kiyib.

16Unde íkī tsi té-wū ame kiyé tī ā kūnn me rikwén tī kucang bē. Mēmē-bā tēr shag ú yá m tā kínjō-m. Rimam ā yátā na bā.

17Amáa Rimam té me tá tétsō ú sa na me ribōm utōb. Ikyāen yīne ahán, ame nde tu ú tsag yáe Irá Tīnyang ná Itsēkurū-tī tí ande tī núng-bā Rimam bē, mēmē ā fxēn. Rimam nwángrū me unju itumū.

18Ayī si ahán ámá Rimam Itsēkurū-tī ú nwángrū me uwae ikéntītíbī mēmē ú pū me rū ka sáng kurū-wū tī apupwen nyinyang. Kūkō ā si anáwū tsi kunn iké rū fé yī uwé. Ayī ā si ahán.

19Kūnnjí Akíla tí Birskila irá tí ande tī kununn Onesífóru mēmē.

20Erasitu som tí Korinti. Ame yá Turófímu tā tí Miletus ikyāen tī awū náe kicáeb.

21Kwáb tī rū bá tītawé tī ufam a fé. Yubulus tí Pudens tí Linus tí Kalodiya kú kūnnjí nī irá; ameínjā tī tsítsí kú kūnnjí nī ámá.

22Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā té fu som té átsō. Itīnyang ná Rimam ā sī bá munn nī munn.

© 1995, The Bible League

Titus

Titus 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m Bulus, upyí ná Rimam, tí unde tī atóm ná Yesu Kristi, rū kú bá uwōg-fu, Titus. Ā tsábra m ú tōmra m tī ame nā rū ka rī bōm ande tī Rimam tsáb tsi. Ame nā ú kwén na bā irá Rimam tī atī kú pūtsá, ikyāen tī abā nā núng ye kubēntī-yī ú rū uwae kínjō tí utōb-bā kínjō.

2Ayīne si ikyāen tī abā nā tu unyāng tī tsi kukunn, né atī sa uwae tsi atáng. Tí tī Rimam kyāe-wū utēnse kéka bē, awū yēr unju bāa, awū nā ú sa na tī unyāng tī tsi kukunn wūne. Awū kú yēr-wū rífēn bē.

3Tīnine, tī yī sa sisa rū bá sáng pú yī kiyé tī awū sa tsi, wū Rimam tī nwángrū tī mbubtā irá-wū ayī pāenine uwae Irá Tīnyang né awū sa fae sī m kujwó bāa, ame nā sa tsag té ande.

4Ame báe irá yīne kú na fu Titus, uyīn-m tī kubēntī uwae fengó Rimam tī atī kú pūtsá tétsō. Kujīmshwur ná Itsē-tī Rimam tí itīnyang ná Yesu Kristi unde tī nwángrū tī, ā té fu som tétsō.

5Ame yá fu tā uwae utēn Kíréte ikyāen tī afu nā kyāenyang ikén tī atī nde tág-tī ayī bē, tí afu nā tsáb ande ndufū na ande Rimam tsi kó mbae utēn tītínī, pāngmá tī ame tsag té fu tī kucang.

6Unde ndufū tī afu a kú tsáb, awū ā si unde tī ā tu-bā wū tí riraen bē. Awū ā mbé nyáng undá kínjō ámām. Anyīsū-wū ā si anyīsū tī kú rū kubēntī uwōg Rimam. Ā si-bā anyīsū tī bōm risū ú kú kyang kú sábíbí bē.

7Unde tī uwé ande ná Rimam si unde tī tá risū wánde Rimam. Ikyāen yīne, awū ā si unde tī ā tu-bā wū tí riraen bē. Awū ā si-wū unde tī kú sáe rū ande bē. Awū ā si-wū unde tī kú tsō rináe tsi-wū tsi bē. Awū ā si-wū unde tī kú ngwā ú kú shísháen bē. Awū ā si-wū unde tī tsi-wū tsi bē kú byīnn unde bē. Awū ā si-wū unde tī isam bē.

8Awū ā si unde tī kú kyangté ande tī rikyen sáng bá uwae kununn-wū tí utōb tītsēn. Awū ā si unde tī sa uwae-wū tsi risū wánde tī tīnyang. Awū ā si unde tī kú ye sú risū-wū ú kú kāb irá tī tīnyang ú kú som usom tī sīsāen. Awū ā si unde tī kú nde ikén-wū sku sku.

9Awū ā tsi tí ribōm uwae ikén tī kwén tī kubēntī tī ā kwén na wū. Asití awū a tsi tí ribōm tītawé awū ú nde fob tī awū ú rī bōm ande tī tsítsí ijwē, tī abā ā pūtsá ikén tī kwén tī kubēntī. Cwúcwo, awū ú nde fob tī awū ú tātsó ande tī kú pyír iriraen-bā pyír.

10Ande tá atáng yāng akwēn tī kpág risū. Abā kú kyāefā aríkī tí irá tī ukáen tī abā kú rī. Ande tī kú nde ikén yīne siskeb si Mbayahuda tī tsikunn tī kú pūtsá icwe ná abítsē-bā.

11Ayī si kéng tī ā byāngkyī bā, ikyāen imí abā kú kyirúnn ande kō kēn tág yī fengó ná ikén tī kwén-bā tī nyang-yī tī ā kwén na ande bē. Uwae anunn aríkī, ande tī kununn

© 1995, The Bible League

atáng mēmē nwúnn pūtsá irá-bā ayī, si-yī ande kínjō kínjō bē. Abā sa uwae-bā tsi risū aser ámām. Ayī si ikén tī kú wáe rúkwāe.

12Ī si sí unde tī utēn Kíréte atáng, kínjō uwae ande ndufū-bā tī rī tī kucang bāa, ande tī Kíréte nā si ande tī kú wēr kó rífēn. Abā nā si ibyē anyī tītíbī. Abā nā si ande tī uyáng. Abā nā si ande tī rimenn imbyí.

13Unde wū rī pāng atáng! Ikyāen yīne, ame kú rī té fu, fwān kāng bā kibyāg tí ribōm-fu, tītawé abā ú núng ye irá tī kubēntī ú pūtsá irá Rimam yī fengó tī pāng atáng.

14Rī té bā tī ā nā fxāe irá tī tī kyí tī Mbayahuda kú tsag tí ā nā pūtsá-bā icwe ná ande tī utēnse cwúcwo bē. Ande tī mam icwe-bā yī si ande tī pyír irá tī kubēntī pyír.

15Mēmē ikén si tī sāen uwōg ande tī som usom tī sīsāen. Amáa ande tī munn tí ikéntītíbī ú rū-bā uwae kínjō bē, kíkīn tá-yī tī si tīsāen uwōg-bā bē, ikyāen imí utōb-bā cwūnnkyī pú yī. Abā kāb fob-bā irá risū ikén tī abā kú nde cwúcwo bē.

16Abā kú rī bāa, abā nā núng Rimam, ámá wánde ajwó-bā tsó-yī ahán bē. Abā si ikén tī kú txí iyib. Abā si ande tī kpág risū ú kú fxēn-bā irá bē, ú nyang-bā nyang ná wánde íkī tī tīnyang bē.

Titus 2

1Amáa afu tí risū-fu, kwén na ande ikén tī rū kwēr tí ikén tī kwén ná Irá Rimam tī kubēntī.

2Rī té ande ndufū tī abā ā si-bā ande tī kú ngwā kú shísháen bē. Abā ā kāb irá tī tīnyang risū ikén tī abā kú nde. Abā ā ye sú risū-bā. Abā ā sa uwae tsi-bā risū ajaen utēnse bē. Abā ā tsi tí ribōm fengó Rimam ú kú rū uwae kínjō ú kú ye uré té ande ú kú tsi tíng tíng kó tī rikāen a rū bá tu bā.

3Kwén na andá ndufū ahán ámá, tī abā ā som usom tí ikyén ricwú Rimam utōb-bā. Abā ā si-bā andá tī rīmbéb rinyí ande kó andá tī kú ngwā ujwāb kú kyang bē. Abā ā som usom tī pāng atáng.

4Asití abā a nde ahán tītawé abā ú nde fob tī abā ú kwén na andá wándab fengó tī abā ú ye uré té abāen-bā tí anyīsū-bā

5ú ye sú risū-bā ú som usom tí sīsāen. Abā ā kwén na andá wándab fengó tī abā ú núng kununn-bā nyinyang ú núng risi ande ú kú náe risū ribén na abāen-bā. Asití andá ndufū ā kwén na andá wándab ahán, unde íkī ú tu fob-wū ríyāe tī wū rī unju tītíbī risū irá Rimam bē.

6Ayī si ahán ámá rī tan anyīsū tāen tī abā ā si ande tī kú ye sú risū-bā.

7Afu tí risū-fu, uwae ikén tī afu kú nde mēmē, tsó ande bāa, afu nā kú nde wánde tī tīnyang, ikyāen tī abā ā pūtsá afxen-fu. Nde-fu urú tí ikén tī kwén-fu bē. Sa utōb tsi atáng.

© 1995, The Bible League

8Kwén na bā ikén tī si kubēntī. Cwé-fu tí riraen íkī ā sáng atáng bē, ikyāen tī ande íkī ā tu fob-wū ríyāe tī wū rī irá tītíbī risū ikén tī kwén-fu bē, tī rúkwāe ā wáe ande tī kú pyír irá Yesu.

9Rī té apyí tī abā nā náe risū ribén té itsēkurū-bā. Uwae ikén mēmē ā nde wánde tī tīnyang tī itsēkurū-bā kú shā. Rug bā acá ikyāen tī abā ā kpág-bā risū té itsēkurū-bā bē,

10ú yíb-bā ikén nā itsēkurū-bā bē. Ikén tī nyang skeb si tí abā ā tsó itsēkurū-bā kó kiyé tītínī bāa, abā nā si ande tī kú nde wánde tī tīnyang ú kú nde ikén-bā tí kubēntī. Ikyāen tī uwae ikén mēmē tī abā kú nde, ande ā rī unju tī tīnyang risū ikén tī kwén ná Rimam, awū tī nwángrū tī.

11Ikyāen imí, Rimam tsó itīnyang náwū ú nde fengó tī ande mēmē nā ú nwángrū.

12Itīnyang ná Rimam yīne kú kwén tātsó tī tī atī nā pyír usom tí som tī si-yī aná Rimam bē, tī atī nā sa uwae tsi-tī risū ajaen utēnse cwúcwo bē. Amáa atī nā nde ikén-tī tí irá tī kāb tī tīnyang, tí ikyén ricwú Rimam utōb-tī ú kú som usom tí kubēntī uwae kiyé wūne

13tī atī som kú jí usir wū tī Rimam tsáb tsi, né atī sa utōb tsi atáng. Usir wū tī si usir tī atī ú núng riyinn ná Rimam tī sité kūkō pátág, tí aná Yesu Kristi, unde tī nwángrū tī.

14Awū cwū ricwú risū-tī ikyāen tī awū ā nwángrū tī uwae ikéntītíbī mēmē ú jwó sāen utōb-tī tī kwan béb yī ikéntītíbī ú sa tī kāfe ande tī anáwù, ande tī sa utōb na wánde tī tīnyang tī tí nde.

15Kwén na bā mēmē ikén yīne, tí rī bōm bā utōb atáng. Tsi tíng tíng risū kūkō tī ā nda fu tí fwā kāng bā kusen, tí kyāenyang fengó-bā kiyé tī ā kú nde ikén tī pāng-yī atáng bē. Cwé-fu tī unde íkī ā sáe rū fu bē.

Titus 3

1Tángsom na bā tī abā ā náe risū ribén uwōg akwe tí ande tī uwé ná utēn. Abā ā bōm-bā risū té bā bē, amáa abā ā som usom ná wánde tī tīnyang tī tí nde.

2Rī té bā tī abā ā rī-bā irá tītíbī risū unde íkī bē, amáa abā ā som usom tī kujīmshwur tétsō ú kú nde na-bā ande ikén tī byāg kwān bē.

3Kucang atī ámá som usom uwae kuskwáb ú kú fxēn-tī ande bē. Atī yá fengó tā ú sáng uwae kutúr ú kāfe apyí ná ikén tī tsotso ná rimēnn ijwē, ikén tī utōb-tī tsi atáng. Kó kiyé tītínī atī kú som usom uwae irá tītíbī tī tí myae, tí kitsínn tī tsínn. Ande kú sa tī kuka. Atī ámá kú sa aríkī kuka.

4Amáa Rimam, unde tī nwángrū-tī, tsó itīnyang-wū tí uré-wū rū bá uwōg-tī.

5Awū sa tī rū yé uwae ikén yīne. Ī si-yī ikyāen wánde-tī íkī tī atī nde bē; ayī si ikyāen tī awū núng tī tí ayíb risi ámām. Awū nde ayīne yī fengó ná Kusung Rimam tī sīsāen, awū tī kú kyāe nyang utōb-tī ú kú nda tī unyāng tīshé.

© 1995, The Bible League

6Awū nde ikén yīne kiyé tī awū sa Kusung-wū yāen sī tī yī fengó ná wánde ná Yesu Kristi unde tī nwángrū tī.

7Rimam tsó tī risū tī tīnyang wūne ikyāen tī awū nā sa tī tsi bāa, atī nā si ande tī tīnyang. Cwúcwo, tī atī nā mbé rifúnn tī awū sa tsika ikyāen anyīsū-wū. Rifúnn yīne si unyāng tī tsi kukunn, né atī sa uwae tsi atáng.

8Irá tī m rī ne si kubēntī. Ame kú shā tī afu ā rī irá risū ikén yīne tí kpākang, ikyāen tī ande tī kú rū kubēntī uwōg Rimam ā sa utōb-bā na wánde tī tīnyang tī tí nde kú rū yī uwé. Ayī nyang tímambē tī ā nde ahán ikyāen tī ayī si ikén tī kú ndeya ande.

9Amáa sa rū risū-fu uwae ishaen tí shaen tī kuskwáb, tí uwae irá ná ande bā tī kú rī bāa, abā nā sité abítsē kō kēn tág tí utēn tí utēn tī cwū pú bā. Tēr rū uwōg ande bā tī tsikunn kú fwān átsō kibyāg ú kú shā kutxu risū icwe ná Mbayahuda tī tīkyí. Ayīne si ikén tī ukáen ámén. Ayī ú ndeya-yī ande bē.

10Unde tī a kú shā isum ú kú sa na ande ná Rimam kantā átsō, kūnn wū irá tī fwā wū kusen. Awū a nde shem kyī, rug kyī wū acá. Asití awū a fxēn-wū afu bē, ú nde pū rū kú fífé, cwé-fu tī fu sité irá íkī té wū bē.

11Ikyāen imí, afu núng pú fu, itso unde wūne ndembéb pú wū. Awū tí risū-wū núng pú wū tī awū kú nde ikéntītíbī, ámá awū kú nde yī tí unghāe.

12Kiyé tī ame a tōm Artemas kó Tikikus rū bá uwōg-fu, kwáb tī rū bá tu me uwae uka tī Nikópóli, ikyāen imí ame pwen mām pú m tī ame ú rū bá cī usháen ufam atáng.

13Kwáb tī ndeya Zenas, ukwe icwe, tí Apolo tī ā nwúnn fife. Shā na bā ikén mēmē tī abā kú shā.

14Kwén tsó ande-tī tī abā ā sa utōb tsi uwae wánde tī tīnyang tī tí nde, ikyāen tī abā ā ndeya ande tī tá uwae rikāen. Abā ā som-bā usom tī ukáen bē.

15Mēmē ande tī tá té m iké kú kūnnjí fu irá atáng. Kūnnjí na tī arwán-tī tī kú rū uwae kínjō uwōg Rimam. Tītīnyang ná Rimam ā som té nī mēmē.

© 1995, The Bible League

Filimon

Filimon 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m Bulus unde tī tá púrsuna ikyāen irá Yesu Kristi, tí uwōg Timoti, ínjā-tī, rū bá uwōg-fu Filimon, unde tī uré-tī tī té tī kú nde wánde Rimam tétsō.

2Atī kú kūnnjí-fu tí kayà-tī Apiya tí Arkipu, urwán riká-tī, tí ande tī kú kú ribén na Rimam uwae kununn-fu mēmē.

3Itīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi tí kujīmshwur ná Itsē-tī Rimam ā bá risū-nī.

4Kó kiyé tītínī tī ame a jwám Rimam, ame kú kūnn rinyí-fu ú kú nde na Rimam ifxāefā

5ikyāen imí, ame kú fxēn iten uré tī afu kú ye té ande Rimam mēmē, tí kubēntī tī afu sité yī uwōg Itsēkurū-tī Yesu.

6Pāngmá tī afu kú ndeya ande ú kú som usom ná rínyanguwae té ande ikyāen uwae kínjō tī afu rū uwōg Kristi, ame kú jwám Rimam bāa, ikén tī afu kú nde ne ú sa na fu núng ye tág ikén mēmē tī si anátī uwae usom tí som-tī té Kristi.

7Uré-fu tī afu sité sa na pú yī ame utōb tītsēn tí ribōm utōb. Ikyāen imí afu rī bōm pú fu utōb mēmē ande Rimam.

8Ī si ikyāen uré-fu yīne tī ame ú jwám ikén uwōg-fu. Ame ú nde tu tī ame rī té fu tī afu nā nde ikén tí pāng atáng nā na kāng m. Ikyāen imí uwae irá ná Yesu Kristi, ame si unde tī uwé,

9amáa ikyāen uré ame kú jwám fu jwám ú kú tángsom na fu bāa, ame nā kyáen mbéb pú m. Tīnine ámá ame tá púrsuna ikyāen irá ná Yesu.

10Ame kú jwám fu risū Onesimu tī si uyīn-m tīnine yī Kristi ikyāen imí ame kāfe itsē-wū uwae irá Rimam kiyé tī ame tá púrsuna.

11(Kutē afu kú tu-fu tītīndeya uwōg-wū bē, amáa tīnine awū si tītīndeya uwōg-fu tímambē, tí uwōg ná-m ámá.)

12Ame tōm wū kāfe rū kú bá yī uwōg-fu, awū tī si riyāen utōb-m apyíb.

13Ame kāb bāa, awū a som té me, ayī nā ú nyang tímambē ikyāen imí awū ú ndeya me kutunn unju-nī uwae kiyé wūne tī ame tá-m púrsuna ikyāen irá tīnyang ná Yesu.

14Amáa ame kú shā-m tī me ú nde kíkīn tī ribōm bē, sé tī ame a rang fu rang tītawé ikyāen imí ame kú shā tī afu nā nde ikén tī tīnyang tí uwae-fu, si-yī tī ā túr fu túr bē.

15Ame núng pú m tī afu tí Onesimu kantā fob pú yī kiyé kpāng ahán. Íkī bē ayī si ahán ikyāen tī awū nā ú kāfe rū bá som té fu uwae kiyé tī itītsikunn-yī tá-yī bē.

16Tīnine awū ú pāng-wū má upyí cwúcwo bē; awū skeb pú wū upyí tírī. Awū si ínjā-tī tí utōb uwae-tī uwae irá Rimam. Awū nyang uwae-m si-yī tī tī rī bē. Ame táng bāa,

© 1995, The Bible League

awū ú nyang uwae-fu siskeb, ikyāen imí, awū ú si upyí ú si ínjā-fu fā atáng, ikyāen irá ná Itsēkurū-tī Yesu.

17Ikyāen yīne, asití afu a núng ye bāa, ame nā si urwán wánde-fu, kyangté wū pāngmá tī afu ú kyangté m.

18Asití awū a nde raen afu, kó awù a cī ripāb íkī uwōg-fu ú pae-wū bē, pwen yī fā uwae aná-m.

19Uwōg wūne, ame Bulus tī báe irá yīne tí kujwó-m bāa, ame ú rū bá pae na fu mēmē. Ame ú rī-m irá íkī risū ripāb-fu uwōg-m bē, (ī si unyāng-fu tī ame kú rī).

20Ame kú jwám fu, ínjā, ndeya me uwae irá yīne yī rinyí ná Itsēkurū-tī Yesu, tí utōb-m ā tu ribōm uwae usom tí som-tī tétsō uwōg Yesu Kristi.

21Tī ame kú báe irá yīne, ame sa uwae tsi bāa, afu nā ú nde ikén tī ame jwám fu ne; uwae riyāen utōb-m ame núng bāa, afu ú nde skeb kyī irá tī ame rī.

22Cwúcwo, ame kú shā tī afu nā shā kusóg tī náe tsika me ikyāen imí ame kú táng bāa, ikyāen irá tī jwám tī anī kú jwám uwōg Rimam, awū ú sa na me ríyāe tī ame ú rū bá uwōg-nī.

23Sákī-m Epáfira tī té me som tétsō púrsuna iké ikyāen Yesu Kristi kú kūnnjí nī irá.

24Abā Markus, tí Aristarku, tí Demas tí Luka kú kūnnjí nī irá ámá. Abā tī té m kú nde wánde Rimam tétsō.

25Itīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā té nī som tétsō mēmē-nī.

© 1995, The Bible League

Mbaíbráne

Mbaíbráne 1

1Tī kutē Rimam kú sa irá náwū tsag té kób abítsē-tī yī fengó tī tsotso. Awū kú rī irá yī unju ná átōm-wū tī kú ya iskin irá-wū na ande.

2Amáa uwae kiyé tī rícwūnnkyī tī atī tá uwae-yī tīnine, awū rī irá té tī yī fengó ná Umbae-wū. Awū Umbae-wū wūne, ā kyāe utēnse rū yé yī kujwó wánde-wū tī kucang. Ámá awū tī si Unde tī awū Rimam sa tsi bāa, ikén tī tá utēnse mēmē ú tá kujwó-wū.

3Yī uwōg náwū, ā kú núng itīsāen ná riyinn Rimam atáng. Itso tī Rimam tsi, ande kú núng yī ijwē Umbae-wū awūne. Ayī si irá unju-wū tī sité kpākang tī kú sa na ikén mēmē uwae utēnse ne kú kyang ikyin. Awū sī bá utēnse iké ú bá nde fengó tī ā ú jwó sāen utōb ande ú pū ikéntītíbī-bā rū yé. Isim ayīne awū tsō yī apupwen ú rū ka som kujwó rícī ná Rimam, awū tī skeb tág akwe pátág.

4Ā sa na wū, awū skeb pú wū átōm Rimam tī apupwen tí rūrōb. Rimam kūnn wū bāa, "Umbae," tī si rinyí tī skeb tág anábā.

5Rimam rī jí-wū irá té átōm-wū íkī bāa, awū nā si umbae-wū bē. Yesu ámām tī Rimam rī té wū uwae Kutsīngkén bāa, "Afu ú si Umbae-m tí utōb-m, ikén tī tsi yáka ne rū fé yī uwé ame si íte-fu." Rimam rī irá uwae Kutsīngkén-wū cwúcwo bāa, "Ame ú si íte-fu, ámá afu ú si Umbae-m." Awū rī jí-wū irá yīne risū átōm-wū íkī bē, sé Yesu ámām tī awū rī irá yīne risū-wū.

6Kiyé tī Rimam sa Umbae rifen-wū sáng bá uwae utēnse, awū rī bāa, awū nā kú shā tī átōm-wū tī apupwen mēmē nā kú ribén na Umbae-wū awūne.

7Rimam rī irá risū átōm-wū bāa, awū nā kyāe bā tī abā nā ú kyang ikyin pāngmá ufunn tī kú kae. Abā nā pāngmá urwā ámá. Ikén yīne kú tsi-yī tsi bē.

8Umbae-wū txí. Rimam rī irá risū-wū uwae Kutsīngkén bāa: "Afu Rimam, itīsom ná ukwe-fu ú tsi kukunn rū fífé yī uwé. Afu náe ukwe-fu tí kubēntī.

9Afu si unde tī kú tsēn utōb té irá tī kubēntī, ú kú pyír irá tī si-yī irá tī tīnyang bē. Ikyāen yīne Rimam, awū tī si Rimam-fu, awū tsáb sa pú wū afu tī afu nā ú tu rūrōb tí utōb tī tsēn skeb aná ande tī tsítsí mēmē."

10Rimam rī té Umbae-wū ámá bāa, "Itsēkurū, unde tī kyāe utēnse wūne tī kucang akwēn si afu, apupwen tí ribén si kujwó wánde-fu.

11Usir íkī ikén yīne ú wur rūrū, afu tí risū-fu ú tsi kukunn. Pāngmá tī átúpwá kú tsēn kú yíyáen né, ayī si ahán té apupwen tí ribén ámá.

12Afu ú bá fur yī náe ka pāngmá tī ande kú nde té kútúpwá tī tīkyí. Ayī ú bá fwa mbémbéb, amáa afu kú kāfe-fu fe ámá bē. Asang-fu ú mām-yī ámá bē."

© 1995, The Bible League

13Rimam nda Umbae-wū kūkō bāa, "Rū bá som kujwó rícī-m iké, Ame ú tā riká té ande tī riká náfu. Ame ú cī bā riká ú sa na bā abā ú kāfe apyí-fu. Afu kú sa kufxen-fu cēb tsá bā tí risū!" Awū rī jí-wū ahán té átōm-wū íkī bē.

14Átōm-wū tī apupwen kú tu-bā kūkō ahán bē. Mēmē-bā si nyáng asung tītīnyang tī kú nde wánde ná Rimam. Awū kú tōm bā tī abā nā ā rū ka ndeya ande tī awū ú nwángrū bā.

Mbaíbráne 2

1Ikyāen ná yīne, ayī nyang skeb tī atī ā kyā atóng-tī tsi nyinyang tī tī fxēn irá tī ā rī té tī, bē atī ú yá fengó Rimam tā ú sáng yī uwae kutúr.

2Atī núng pú tī bāa, irá yī tī átōm ná Rimam tī apupwen sa bā tī kucang nā si kubēntī. Kó unde tītínī tī a kpág risū té irá yī ú pūtsá-wū ayī bē, Rimam byīnn wū kimbáb tī pāng atáng.

3Atī ámá asití atī ā sáe rū itīnwángrū tī kūkō tī Rimam sa na tī ne, atī ú nwángrū-tī bē, kó tī kíyib. Awū Itsēkurū-tī tí risū-wū tī tsag irá itīnwángrū yīne té ande, tītawé ande imbyí-wū fxēn yī ú sa yī kú tsag té tī bāa, ayī nā si kubēntī.

4Kiyé tī abā kú tsag irá yīne kú kyang, awū Rimam tí risū-wū cwé irá-bā ayī yī fengó ná ikén tī kú fur ayíb tí ikén tī kú tsó kūkō náwū tī awū nda bā nde uwé ande. Cwúcwo yī uwae kūkō ná Kusung-wū awū nda bā rínyanguwae ná wánde tī tí nde tī tsotso. Kó unde tītínī tu kutúnn-wū pāng tí Rimam sa tsi.

5Atī kú rī irá risū utēnse tī tīshé tī kú bá uwé. Ayī si-yī átōm-wū tī apupwen tī Rimam sa tsi risū-yī bē.

6Ā báe uwōg íkī uwae kutsīngkén tī kucang akwēn bāa: "Unde si imí ámá uwōg-fu Rimam tī afu kú kāb kób irá risū-wū? Ayī si ikén tī kú fur ayíb tī afu kú shā na bā itīcī tí itīngwā.

7Uwae kiyé pāng afu shir wū sī ú sa na ande tī atóm-fu tī apupwen skeb wū tí rūrōb. Amáa tīnine afu nda wū rūrōb tí riyinn.

8Afu nda wū awū si ukwe risū ikén tī tsítsí pátág." Tī abā báe bāa, Rimam nā nda ande náe ukwe risū ikén tī tsítsí mēmē ayī tā tsó bāa, ikén mēmē pátág tá kujwó ande. Amáa tīnine atī núng-tī unde íkī tī sité kūkō risū ikén pátág kéka bē.

9Ikén tī atī núng si Yesu tī náe ukwe risū ikén mēmē. Uwae kiyé kpāng ahán, ā sa wū tsi uwōg tī átōm tī apupwen skeb wū skeb tí kūkō ikyāen tī uwae rínyanguwae ná Rimam awū nā ú cwū ikyāen ná ande mēmē. Amáa ikyāen tī awū ngwā rikāen ú cwū ricwū ne, Rimam nda wū riyinn tí rūrōb.

10Rimam kyāe ikén mēmē uwae utēnse. Ikén tī atī núng yī pátág, awū kyāe yī ikyāen tī awū tí risū-wū ú tu rūrōb atáng. Ikyāen yīne ayī si ikén tī pāng atáng tī awū nde fengó tī kūkō ná Yesu nā ú kúmumunn yī uwae rikāen tī awū ngwā uwae utēnse ne. Ikyāen imí awū ngwā rikāen yīne ikyāen tī ande yāng-bā ú si anyīsū náwū Rimam ú tu

© 1995, The Bible League

kutúnn nábā uwae rūrōb náwū. Awū ámá tī si unde tī uwé-bā tī kú pū bā rū yī uwōg tī ā ú nwángrū.

11Atī ande tī Yesu nda tī kāfe ande tī kubēntī uwé Rimam, Itsē-tī tí Itsē-wū si ikén kínjō. Ayīne tī si ikén tī nde tītawé awū kú wáe-wū rúkwāe tī awū ú kūnn tī bāa, atī nā si ameínjā-wū bē.

12Awū rī bāa: "Afu Rimam, ame ú sa irá risū-fu rū ka tsag té ameínjā-m, ame té bā mēmē ú tēb rinyí-fu kiyé tī atī a byír átsō."

13Awū rī kyī cwúcwo bāa: "Ame ú sa ijwē-m konje uwōg Rimam." Awū rī ámá bāa: "Núng! Ame tá re, ame tí anyīsū tī Rimam pū na m,"

14Anyīsū ná unde kínjō, anyīng-bā si ikén kínjō. Ijwē-bā ámá pāng átsō. Ayīne si ikén tī nde tītawé Yesu sa rimēnn ijwē ú kāfe unde pāngmá abā ámá, ikyāen tī, yī fengó ná itīcwū náwū, awū nā ú tenji Shetann, awū tī sité kūkō tī awū ú wēn ande.

15Yī fengó wūne ámá, ande mēmē tī ikyén ricwú ná itīcwū ye bā ú sa bā kāfe apyí-yī tí tī ā mbae bā, awū sáen bā tā.

16Si-yī atóm ná Rimam tī apupwen né awū bá tī wū bá ndeya bā bē. Awū rū bá tī awū nā bá ndeya ande tī si rishi ná Ībrahim.

17Ayīne ú nde fob-yī bē, sé ikén tī awū ú kāfe pāngmá abā ameínjā-wū tawé. Awū kāfe pāngmá abā, ikyāen tī awū nā ú sité ayíb risi risū-bā ú si undufū-bā tī kú fén Rimam tí utōb kínjō ú kú nde fengó tī Rimam ú yátā na bā ikéntītíbī tī abā nde.

18Tīnine awū ú nde ye tī awū ú ndeya ande tī Shetann kú kwáb tī awū ná ú sa na bā nde ikéntītíbī, ikyāen imí, awū tí risū-wū, ā myae fob pú bā wū pāngmá tī ā kú myae bā tīne ámá.

Mbaíbráne 3

1Ikyāen ná yīne, ameínjā-m uwae fengó Rimam, anī tī Rimam kūnn nī tī anī nā ú si anáwū, ame kú jwám nī bāa, nī kāb irá risū Yesu wūne. Awū tī si unde tī Rimam tōm bá utēnse tī awù nā ú si undufū tī kú fén Rimam ikyāen nátī uwae fengó Rimam tī atī kú pūtsá.

2Rimam nda wū wánde ná undufū yīne, ámá awū nde yī tí utōb kínjō pāngmá tī Musa nde wánde tí utōb kínjō ikyāen ná ande tī tá kununn Rimam mēmē.

3Kó tī abā pāng átsō ne ā kú nda Yesu rūrōb skeb Musa, pāngmá tī unde tī kú mbye kusóg sité rūrōb skeb kusóg tī awū mbye tsi.

4(Kusóg tītínī tī tá utēnse sité unde tī mbye yī; amáa Rimam skeb bā skeb. Awū kyāe ikén mēmē.)

5Kó tī Musa nde wánde-wū tí utōb kínjō uwae kusóg Rimam, awū si nyáng upyí Rimam. Cwúcwo awū tātsó ande ikén tī Rimam ú rī té ande isim-wū.

© 1995, The Bible League

6Kristi rū bá nde wánde anáwū ámá tí utōb kínjō. Amáa anáwū siskeb ikyāen imí awū tī si umbae tī kununn. Ikén mēmē uwae kununn atáng tá kujwó náwū. Atī ámá, atī si anyīsū tī uwae kununn-wū asití atī a tsi tí kpākang utōb ú pūtsá ikén tī atī sa uwae tsi atáng tí kpākang utōb.

7Ikyāen yīne, ame kú rī té nī tī nī fxēn irá tī Rimam rī yī Kusung-wū bāa: "Asití anī ā fxēn afxenjwín náwū Rimam yáka ne, nī kpág-nī risū té yī bē.

8Ayī nyang-yī tī anī ú kpág risū pāngmá tī abítsē-nī nde kiyé tī abā kpág risū té wū uwae kutúr bē. Kiyé wūne ā myae wū kó tímambē.

9Uwae kutúr atáng awū tātsó abítsē-nī kujwó wánde-wū asang tí asang ahán mae ifaen. Abā kpág risū té wū ú nde ikéntītíbī.

10Ayīne si ikén tī nde awū ndembéb utōb té ande bā yāng-yī akwēn. Ayī nda wū rī irá risū-bā bāa, ‘Utōb ná ande bāne tsi kukunn tī kú kāb irá tītíbī kó kiyé tītínī. Abā cwé-bā tī ā ú pūtsá fengó ná-m bē, kó tī kínjō.’

11Abā nda m ame ben uben tí uwae rináe bāa, ‘Ande bāne kó kínjō uwae-bā ú tu-wū ríyāe tī awū bá té m ú pu unyāng tétsō bē.'“

12Ameínjā, nī tsi tí ujwín ikyāen tī unde íkī uwae-nī ā si-wū té irá tī kāb tītíbī ú kú pyír kubēntī tī aná Rimam bē. Ikyāen imí itīkāb irá tītíbī kú nda unde kāfe isim tā Rimam, awū Rimam tī sité unyāng.

13Amáa nī rī bōm átsō utōb tī usir usir tí tī kiyé tī Rimam kūnn yī bāa, "Yáka ne" mām-yī kéka bē, ikyāen tī ikéntītíbī ā kyāefā-yī anī bē, ikyāen imí ikéntītíbī ú sa na nī anī ú fxēn-nī irá Rimam cwúcwo bē.

14Nī tángsom bāa, atī té Kristi tā tétsō uwae kumbúb kínjō, asití atī ā tsi kukunn tí kú rū kubēntī uwae irá-wū tí utōb kínjō pāngmá tī atī nde tī kucang.

15Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Asití anī a fxēn afxenjwín Rimam yáka ne, nī kpág-nī risū té yī bē. Ayī nyang-yī tī anī kpág risū té Rimam pāngmá tī abítsē-nī nde kiyé tī abā kpág risū té wū uwae kutúr bē.”

16Ande-m, ande tī fxēn afxenjwín Rimam ámá kpág risū té wū, abā si ayē? Abā si sí ande bā tī Musa pū bā rū yé utēn tī Masar.

17Ande tī nda wū rináe asang tí asang mae ifaen uwae kutúr, si-yī ande tī nde ikéntītíbī uwé Rimam bē a? Ámá abā cwū tíka tí uwae kutúr atáng.

18Ande bā tī awū ben uben risū-bā bāa, abā nā ú tu-bā ríyāe tī abā nā ú té wū ú pu nyāng tétsō bē, abā si ayē? Si sí abā ande tī pūtsá-bā irá-wū bē.

19Uwōg wūne tī atī núng ye bāa, ikén tī nde tītawé ande bāne ú sáng-bā uwōg ná unyāng tí pu bē, si ikyāen tī abā rū-bā uwae kínjō uwōg-wū bē.

Mbaíbráne 4

© 1995, The Bible League

1Ikyāen ná yīne, unju tī yēr ná Rimam tī awū yēr té tī bāa, atī nā ú sáng ka uwōg tī jīmshwur tī anáwū tsi tí atáng. Ikén tī nyang skeb tīnine si tí atī ú tsi tí ujwín ikyāen tī unde íkī uwae-nī ā jwunnsī ú shā num-wū itīsáng uwōg tī kujīmshwur ná Rimam bē.

2Ikyāen imí atī ámá fxēn pú tī irá tīnyang ná Rimam pāngmá tī abā abítsē-tī fxēn yī. Anábā, kó tī abā fxēn yī tí atóng, ayī ndeya-yī abā bē, ikyāen imí abā paembé-bā ayī tí utōb-bā kínjō bē.

3Ikyāen yīne atī tī si ande tī ú rū ka ú pu unyāng té Rimam, ikyāen imí atī si ande tī rū uwae kínjō; pāngmá tī awū rī té ande tī pyír irá-wū bāa, awū nā ben uben uwae rináe-wū bāa, abā nā ú rū bá pu-bā unyāng té wū cwúcwo bē. Kó tī awū kyāe tág pú wū utēnse ú kú pu unyāng, awū cwé-wū tī abāne nā rū bá té wū ú pu unyāng tétsō bē.

4Atī núng pú tī irá yīne ikyāen imí, uwōg íkī uwae Kutsīngkén Rimam ā rī bāa, isim tī Rimam nā nde tág wánde-wū mēmē, awū nā bá pu unyāng uwae usir tī fā tī itsóngfaen.

5Ámá uwōg ne awū rī kyī cwúcwo bāa, "Abā ú sáng-bā uwōg-m tī abā ú pu unyàng bē."

6Ayīne tātsó bāa, ríyāe nā tá tí atáng tī aríkī nā ú sáng ka uwōg tī jīmshwur ná Rimam ú pu unyāng, ikyāen imí ande tī kucang tī fxēn irá tīnyang, ā sa náe ka-bā uwae utōb-bā bē ikyāen imí ā rū-bā uwae kínjō bē.

7Né ikén tī nde awū Rimam sa usir íkī kyā tsi ú fwā wū rinyí bāa, "Yáka." Asang yāng-yī akwēn wur rū tītawé awū rī irá yī unju Ukwe Dawuda bāa, "Yáka ne, asití anī a fxēn ujwín Rimam, nī bōm-nī risū bē!"

8Uwōg tī jīmshwur tī Rimam kú rī irá risú-yī, si-yī utēn Kanána né Joshua pū abítsē-tī ka sáng atáng bē. Á bāa, Joshua nā pū ande tī Isréla nā sáng uwōg tī jīmshwur ná Rimam, Rimam ú rī-wū irá risū "usir íkī" cwúcwo bē.

9Ayīne tātsó tī bāa, ríyāe tá tí atáng usir íkī tī ande ná Rimam nā ú bá pu unyāng ú tu kujīmshwur pāngmá tī Rimam pu unyāng uwae usir tī fā tī itsóngfaen.

10Kó unde tītínī tī a sáng bá pú wū uwae unyāng tí pu aná Rimam wūne, awū ú pu unyāng tí wánde-wū tī tí nde, pāngmá tī Rimam ámá yá wánde-wū tā pú wū ú kú pu unyāng.

11Ikyāen yīne, ameínjā, ame kú shā tī kó unde tītínī uwae-tī ā kwáb tī wū ā tu unyāng tí pu ná Rimam wūne. Ayī ú nyang-yī tī unde íkī uwae-tī ā nde ikén tī kpág risū pāngmá tī abítsē-tī nde té Rimam bē. Abā nde ahán ú shā num fengó tī abā ú sáng ka uwōg tī jīmshwur wū.

12Ikyāen imí, irá tī Rimam kú rī si ikén tī sité unyāng ú sité kūkō tī awū ú nde wánde. Ayī cin skeb pú yī unju kisīm iwēn, ikyāen imí, kiyé tī ayī a tá uwōg unde, ayī kú sáng fé yī riyāen utōb-wū uwōg tī kusung-wū tá atáng, pāngmá tī kisīm kú kantā uwōg tī akūb tí akūb ren tétsō ú kú sáng fé yī uwōg akūb tí ítūm. Ayī kú núng tág irá tī kāb ná unde, tí mēmē ikén tī awū kú myae uwae utōb-wū.

© 1995, The Bible League

13Kíkīn tá-yī utēnse wūne tī si ikén tī kitam uwé Rimam bē. Mēmē ikén náe ise pāenine uwé-wū. Ámá ayī si awū tī usir íkī atī ú tsi uwé-wū ú fxīr ikén tī atī nde ise iké.

14Ayī nyang skeb tī atī ā tsi tíng tíng uwae irá Rimam tī atī rū uwae kínjō atáng, ikyāen imí atī sité kúkwén tīyāng ú kú rī unju-tī. Awū si Yesu Kristi Umbae Rimam, awū tī tsō fé yī uwōg Rimam apupwen.

15Awū kúkwén tīyāng nátī wūne si unde tī sité risi risū-tī tímambē. Awū núng pú wū itso ikén tī kú nda tī jwunn sī ikyāen imí kiyé tī awū tá utēnse iké ā myae wū myae yī fengó tī tsotso pāngmá tī ā kú myae tī ámá. Amáa anáwū, kiyé tī a myae wū, awū jwunnsī-wū uwae ikéntītíbī tí nde bē kó tī kíyib.

16Ikyāen ná yīne, ame kú jwám bāa, atī nā kyén-tī ikyén ricwú bē. Atī ko bá fēr Rimam fēr uwōg kutxom ukwe-wū tī awū ā sáe tī tí ayíb risi-wū. Awū ú nda tī rínyanguwae náwū ú ndeya tī kiyé tī atī a shā num ikén.

Mbaíbráne 5

1Anī núng pú nī bāa, kúkwén tīyāng nátī ná Mbayahuda, ā kú tsáb sa wū íkī rū yé uwae ande ú kú sa wū tsi bāa, awū nā si unde tī kú nde wánde ná Rimam ikyāen ná ande. Awū kú nda rínyanguwae-bā na Rimam ú kú yēr wēn ikén na Rimam ikyāen tī awū nā yá tā na bā ikéntītíbī-bā.

2Awū kú ye utōb té ande tī bēn-bā ayíb bē ú kú raen irá, ikyāen imí awū tí risū-wū si unde tī ajaen utēnse kú tāen wū ayíb.

3Kó kiyé tītínī tī awū a kú shā tī awū ú yēr wēn ikén ikyāen ná ande-wū na Rimam ikyāen ikéntītíbī-bā, awū kú sa anáwū fā tí atáng ámá ikyāen imí awū tí risū-wū si unde tī kú nde ikéntītíbī ámá.

4Unde íkī tá-wū tī ú tsábra ijwē-wū bāa, awū nā si kúkwén tīyāng bē, sé unde tī Rimam a tsáb tí ajwó-wū, pāngmá tī awū tsáb sa Amna tī kutē.

5Ayī si ahán ámá tí Yesu Kristi. Awū tsáb-wū ijwē-wū tí ajwó-wū bāa, awū nā kú shā tī awū nā ú nde wánde ná kúkwén bē. Rimam tī tsáb wū. Rimam rī té wū bāa: "Afu si Umbae-m. Ikén tī tsi yáka ne rū fé yī uwé ame si Íte-fu."

6Rimam rī yī uwōg íkī uwae Kutsīngkén-wū bāa: "Afu ú si kúkwén tī tsi kukunn. Afu tī ú fen kyī kufxen Melkizedeg."

7Kiyé tī Yesu Kristi tá utēnse iké, awū sa itījwám-wū rū bá uwōg Rimam tī sité kūkō tī ú nwángrū wū uwae itīcwū. Awū jwám tí irá tī jwúb tí átēn ayíb. Ámá Rimam fxēn itījwám náwū ayī, ikyāen imí awū jwám tí risū tī náe ribén uwōg-wū Rimam.

8Awū cwé ú ngwā rikāen utēnse iké. Ayīne nda wū núng risū tī náe ribén tī kubēntī, kó tī awū kú náe risū ribén tí Itsē-wū Rimam tí tī kucang.

© 1995, The Bible League

9Yī fengó yīne, awū si pú wū unde tī kúmumunn ú shā num-wū kíkīn bē, ámá awū tí risū-wū nde fengó tī ande tī tsítsí nā ú náe risū ribén té wū mēmē ú nwángrū ú tu unyāng tī tsi kukunn.

10Rimam ámá sa wū tsi bāa, awū nā si kúkwén tīyāng tī fen kyī kufxen ná Melkizedeg.

11Kó tī atī sité irá yāng-yī risū irá yīne tī atī ú kwén na nī, ayī cáeb tímambē tī tī rī, ikyāen imí anī cwūnn kyī pú nī atóng-nī ú kú fxēn-nī irá cwucwo bē.

12Anī núng pú nī irá Rimam tī kucang akwēn. Kiyé pāng pú yī tī anī ú kwén na aríkī ámá. Anī kú shā tī ande íkī nā bá kwén na nī na. Anī kú shā tī ā nā kwén nā kyī nī ikén tī ā kwén na nī kucang cwúcwo. Anī shaen-nī tī anī ú cī kirāen tírī ú tsikunn-nī tí abyáen tī tīnyām pāngmá anyīsū ibyāen.

13Asití unde a tsikunn tí kubyáen tīnyām awū si umbae ibyāen tí atáng bwe. Awū núng-wū ikén tī si kubēntī tí ikén tī si tīkōng kéka bē.

14Amáa asití unde a kú kāb tu irá ú kwén ye pú wū ikén tī si kubēntī tí ikén tī si rífēn, unde wūne sēr bēn pú wū ú fxāe pú wū abyáen tīnyām ú kú cī kirāen tírī.

Mbaíbráne 6

1Ikyāen yīne ayī nyang skeb tī atī rū yī uwé tí ikén tī kwén tī rūrōb, tī si aná ande ndufū. Atī ú nde rímāng ú kāfe kwén kyī irá tītīkyí tī atī kwén risū Kristi tī kucang? Atī yāfe pú tī irá risū fengó tī atī kāfe isim tā usom tí som tī ukáen tī atī som kucang ú rū bá rū uwae kínjō uwōg Rimam. Irá yīne si umbyí kusóg tī atī ú tá-tī ayī cwúcwo bē.

2Atī yá yī tā tí isim, fā tí irá risū fengó tī ande kú jwó sāen ikén-bā, tí fengó tī ā kú pū ajwó cwú tsá ande. Cwúcwo anī núng jī pú nī irá risū itīnwúnn ná ande uwae kuskab usir tī ucwē. Anī núng ye pú nī bāa, rikwén nā tá atáng usir tī ucwē.

3Rimam a cwé irá, tīnine atī ú rū yī uwé tí ikén tī rurong tī ame rī ne.

4Ikén tī nde né atī rī bāa, atī nā ú rū kāng yī uwé tá re. Asití unde a pūtsá pú wū pú irá tī kubēntī ná Rimam, awū a kāen sī ú yá irá Rimam tā, fengó tá-yī tī unde íkī ú shir wū kāfe bá tí uwōg Rimam bē. Abā tu pú bā pú rínyanguwae ná Rimam, abā tu pú bā Kusung Rimam pāngmá ande tī tsítsí.

5Abā núng pú bā pú bāa, irá Rimam nā nyang tímambē ú núng pú bā itso kūkō tī si aná utēnse tīshé tī Rimam mam kú bá.

6Amáa tī abā núng tág ikén yīne sīsāen abā pyír yī ú rū-bā kubēntī uwōg Rimam cwúcwo bē, fengó tá-yī tī ā sa na bā tī ā yá ikéntītíbī tā ú kāfe bá tí uwōg Rimam bē, ikyāen imí ayī si pāngmá ā nā sa Umbae Rimam nā kwēr risū kutúkū tī cice cwucwo ú kú nda kyī wū rúkwāe tī wáe uwōg ande.

7Anī núng pú nī bāa, risāen ufáng tī ámbyī upwen kú tsa atáng tímambē, awū a si risāen tī tīnyang, wúcī ú wāen atáng tímambē ikyāen ná ande tī tóm wū tóm. Risāen wūne sité itīnyang ná Rimam.

© 1995, The Bible League

8Amáa asití íkajwō tí irúm ámām tī kú rū kób atáng, ayī tātsó bāa, Rimam nā rīmbéb pú wū risāen awū, unde tī risāen wūne ú bá sa urwā tenmbúb wū usir íkī, ikyāen imí risāen wū ndeya-yī awū bē.

9Arwán-tī tí utōb-tī, kó tī atī kú rī irá yīne, atī núng pú tī bāa, anī nā kú pūtsá ikén tītīnyang tī si fengó ná itīnwángrū ikyāen ná nī.

10Atī kú kāb ahán ikyāen imí, Rimam kú nde-wū kíkīn tītíbī bē. Awū ú munnjí-wū tí wánde tī anī nde bē. Awū ú tángsom té itso uré tī anī ye té ande tī anáwū né anī ndeya bā tī kucang ú kú ndeya bā rū bá kwār tīnine.

11Atī ámá kú rī bōm kó unde tītínī uwae-nī utōb tī anī nā kwáb rū fífé yī uwé ka furū ikyāen tī anī nā ú bá tu tág ikén tī anī sa uwae tsi atáng.

12Atī kú shā-tī anī nā ú si ande tī kú nde uyáng uwae irá Rimam bē, amáa atī kú shā tī anī nā pūtsá kufxen nā ande tī sa uwae tsi risū irá Rimam tí utōb tī ye sú ú tu ikén tī Rimam yēr unju té bā bāa, awū nā ú sa na bā.

13Kiyé tī Rimam yēr unju té Ibrahim, awū ben uben ú sa ijwē-wū tsi bāa, yī rinyí náwū tí risū-wū awū ná ú kúmunn irá tī awū rī. Awū ben-wū uben yī rinyí unde íkī bē ikyāen imí unde íkī tá-wū tī skeb wū skeb bē.

14Awū rī té Ibrahim bāa, "Kubēntī tī ame kú rī té fu, ame ú nde fu itīnyang ú ndeya fu tī afu ú mbae anyīsū kó tímambē."

15Árá kubēntī Ibrahim ye sú utōb ú som jī kiyé tī ikén yī ú nde. Rimam ámá sa yī na wū árá.

16Anī núng pú nī bāa, ande nā kú ben uben rimēnn ikén tī skeb bā skeb tí kūkō. Asití unde ā ben uben risū ikén, awū kú tsó bāa, ishaen tí shaen nā tá-yī risū-yī cwúcwo bē.

17Ayī si ahán ámá kiyé tī Rimam yēr unju bāa, awū nā ú nda anyīsū Ibrahim rínyanguwae, awū ben uben ikyāen imí awū kú shā tī abā nā núng bāa, awū nā ú kāfe-wū unju bē.

18Ikyāen yīne, uwae irá-wū ayīne ikén ifaen tá atáng tī atī núng pú tī bāa, ayī nā ú kāfe-yī bē. Fengó tá-yī tī Rimam ú yēr rífēn risū-yī bē ámá. Ayī si unju tī yēr tí uben tī ben. Atī ande tī paembé irá-wū Rimam, ikén ifaen yīne sa na tī sité ribōm utōb. Ayī ú sa na tī ye sú ikén tī Rimam sa tsi uwé-tī.

19Ikén tī atī sa uwae tsi atáng ne sa na tī atī kú tsi tíng tíng. Kíkīn tá-yī tī ú shir tī rū yé uwōg tī atī tsi atáng bē. Ayī ú nda tī tī atī ú nde ye tī atī ú sáng ka kusóg tī uwae uwōg tī Rimam tá atáng. Atī ú yāfe kútúpwá wū tī a sa bur kyī ufu kusóg tī sīsāen.

20Uwōg wūne, Yesu Kristi rū ka sáng pú wū atáng uwé-tī. Awū nde tág pú wū wánde ná kúkwén ikyāen nátī ande. Awū nde ahán ikyāen imí tīne awū tī si kúkwén Rimam tīyāng tī tsi kukunn. Awū tī fenkyī kufxen ná Melkizedeg.

Mbaíbráne 7

© 1995, The Bible League

1Awū Melkizedeg wūne, awū si ukwe tī utēn tī Salem tī kutē ú si kúkwén Rimam tī skeb tág pátág ámá. Tī kutē tī itsē-tī Ibrahim cī pú wū riká risū akwe íkī ú kāfe rū kú bá yī kununn, Melkizedeg kyangté wū fengó ú rī na wū unju tīnyang.

2Ikyāen yīne Ibrahim sa rū yé ikén kínjō uwae kō ikén tītínī tī awū sité fob rijwēr ú sa na Melkizedeg. (Umbyí ná rinyí Melkizedeg si, "Ukwe tī kú pwen rikwén-wū tī kubēntī." Cwúcwo, tí awū si Ukwe Salem, awū si ukwe tī kujīmshwur, ikyāen imí imbyí irá Salem si "kujīmshwur.")

3Ā báe-bā irá íkī risū itsē-wū tí íya-wū bē. Itso ande tī awū rū yé atáng, ande núng-bā bē. Kó usir tī ā mbae-wū, kó usir tīcwū-wū, unde tá-wū tī báe yī bē. Awū si kúkwén Rimam tī tsi kukunn, pāngmá Yesu Kristi Umbae Rimam.

4Anī núng ye tī Ibrahim tī si íte kūkō ná ande yāng-bā nda unde wūne rínyanguwae tí rūrōb. Ayīne kú tsó bāa, awū nā si unde tī sité kūkō tímambē. Ibrahim nda wū rínyanguwae uwae ikén mēmē tī fob rijwēr.

5Anī núng ámá bāa, abā anyīsū Lawi tī si ákwén Rimam nátī kú mbé rínyanguwae uwōg ande tī utēn, kó tī abā té bā pāng átsō ikyāen imí mēmē-bā si anyīsū Ibrahim. Ikén tītínī tī fob rijwēr, ā nda bā kūkō uwae Icwe bāa, abā nā mbé kínjō uwae-yī.

6Amáa, aná Melkizedeg, kó tī awū si-wū rishi ná Lawi pāngmá tī ā báe tsi uwae icwe bē, Ibrahim pae ikén yīne na wū ámá. Cwúcwo Melkizedeg rī unju tīnyang té Ibrahim tī si unde tī Rimam yēr unju té wū.

7Anī núng pú nī ámá bāa, kó unde tītínī tī kú rī unju tīnyang té unde íkī, unde tī rī unju tīnyang ayīne sité rūrōb skeb pú wū unde tī awū kú rī na wū unju tīnyang.

8Ákwén Rimam uwae anyīsū Isréla tī kú mbé ikén kínjō uwae ikén tī fob rijwēr, pāngmá tī Melkizedeg nde ámá, si unde tī cwūcwū. Amáa ā báe irá risū-wū Melkizedeg uwae Kutsīngkén Rimam bāa, awū nā tsi kukunn tí unyāng-wū.

9Atī ú nde ye tī atī ú rī bāa, Lawi tí risū-wū tī si unde tī anyīsū-wū kú mbé rínyanguwae uwōg anyīsū Isréla, awū pae na Melkizedeg ikén kínjō uwae ikén rijwēr yīne.

10Ikyāen imí, kiyé tī Melkizedeg tu Ibrahim ú mbé rínyanguwae uwōg-wū, kiyé wū ā kyaen-bā rishwū Lawi kéka bē. Awū pae kutunn-wū rū kujwó ná Ibrahim ikyāen imí awū si rishi Ibrahim.

11Kutē Rimam sa Icwe-wū na anyīsū Isréla ú tātsó bā fengó tī rishi Lawi nā ú nde wánde ná kúkwén bāg tī Aruna unde tī kucang uwae-bā. Ande tī rishi Lawi bāne, ā bāa, abā tī Icwe-bā nā nyang pāngmá tī Rimam nā kú shā, ayī ú si-yī kéng tī Rimam nā ú tōm kúkwén íkī nā rū bá bē. Amáa awū tōm Yesu bá bāa, awū nā fen kyī kufxen Melkizedeg. Ī si-yī kufxen Aruna tī awū ú fen kyī bē.

12Tī Rimam kāfe kúkwén-wū yī rishi ande tī tīshé ayī si kéng tī awū ú kāfe icwe tī awū nda bā.

© 1995, The Bible League

13Ayīne si ikén tī nde Itsēkurū-tī rū-wū rishi Lawi bá bē. Ande núng pú bā bāa, awū si uráe Yahuda. Unde íkī uwae rishi Yahuda ka fob jí-wū uwōg tī ā kú ten ikén atáng na Rimam kéka bē. Uwae Icwe ámá, uwōg tī Musa báe irá risū ákwén Rimam, awū rī-wū irá íkī risū rishi Yahuda bē.

15Irá tī atī rī bāa, Rimam nā kāfe kúkwén-wū tīshé, atī núng ye yī sīsāen tīnine. Ikyāen imí kúkwén íkī rū bá árá kubēn. Awū tī Melkizedeg si itso kínjō árá kubēntī.

16Ī si-yī ikyāen tī awū si umbae kúkwén íkī né awū si kúkwén bē. Awū rū bá si kúkwén ikyāen imí awū sité kūkō tī awū ú som usom tī tsi kukunn.

17Ā báe irá risū-wū uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Afu ú si kúkwén Rimam tī ú tsi kukunn. Afu ú fen kyí kufxen Melkizedeg."

18Ikén tī kucang tī atī núng uwae irá yīne si tī Rimam yá icwe tī awū sa tsi tī kucang tā pú wū, ikyāen imí icwe yī kú ndeya-yī ande cwúcwo bē. Ayī kāfe ikén tī ukáen.

19Ikyāen imí Icwe yī si-yī tī ribōm tī ayī ú kyāe nyang tág utōb ande bē. Tī fā tī ifaen, tīnine Rimam sa fengó íkī tsi tī atī nā ú sa uwae tsi atáng. Fengó wū nyang skeb ayī tī kucang. Yī fengó wūne atī ú tu ríyāe tī atī ú kō bá fēr wū fēr.

20Cwúcwo ā ye irá yīne tsi tí uben tí ben. Kiyé tī ā pū anyīsū Lawi tsō wánde-bā ná ákwén, unde íkī ben-wū uben risū-bā bē.

21Amáa aná Yesu, kiyé tī awū sáng wánde ná kúkwén Rimam ben uben risū-wū bāa, "Ame Itsēkurū ben uben bāa, afu ú si kúkwén tī ú tsi kukunn. Irá-m ayīne ú kāfe-yī ámá bē."

22Ikyāen uben tī Rimam ben risū Yesu ne, atī núng bāa, itīmyae tīshé tī Rimam myae yī kujwó wánde ná Yesu nyang skeb pú wū tī kucang. Yesu tí risū-wū si ikén tī tātsó tī bāa, Rimam nā ú nde kāng ikén tī awū myae tsi.

23Uwae itīmyae tī kucang, ákwén kō pú bā ikyāen imí abā si rukōm. Kínjō a cwū, uríkī rū bá fen kyí wū uwae wánde ná kúkwén.

24Amáa Yesu kú nde wánde-wū ná kúkwén rū kú fífé yī uwé ikyāen imí awū kú cwū-wū cwū bē.

25Ikyāen tī awū tsi kukunn ahán uwé Rimam kú jwám Rimam ikyāen ande-wū kó kiyé tītínī, atī núng ye pú tī bāa, uwae kiyé tī atī tá uwae yī tīnine tí uwae kiyé tī kú bá uwé, awū Yesu ú nde ye tī awū nwángrū ande mēmē tī kú bá yī uwōg Rimam yī rinyí náwū.

26Awū Yesu si itso kúkwén tīyāng tī pāng atáng uwōg-tī. Awū sāen kyag. Awū si-wū té riraen bē, ú nde jí-wū ikéntītíbī bē. Awū tsi fengó tī rwēn té ande tī kú nde ikéntītíbī, ámá ā nda wū rūrōb siskeb mēmē.

27Awū si-wū pāngmá anyīsū Lawi tī si ákwén Rimam tīyāng bē. Abā kú yēr wēn ikén na Rimam tí usirsir. Cwúcwo abā kú yēr wēn ikén na Rimam ikyāen risū-bā tītawé ā kú yēr wēn ikén ikyāen ikéntītíbī ná ande tī tsítsí. Amáa Yesu nde yī kipāen kínjō kiyé

© 1995, The Bible League

tī awū sa risū-wū na Rimam ú cwū risū kutúkū tī cice. Ī si-yī tī unde íkī nā ú yēr ikén na Rimam cwúcwo bē.

28Kiyé tī kutē abā ande tī ā tsáb bā ikyāen wánde ákwén yī fengó ná Icwe ná Musa, ā si ande tī shā nunum uwé Rimam. Amáa tīnine Rimam myae itīmyae tīshé ú ben uben fā atáng. Ayī rū bá fen kyí pú yī kufxen Icwe yī tī kucang. Uwae irá tīshé yīne, Rimam tsáb Umbae-wū tī raen jí-wū irá usir íkī bē. Unde tá-wū tī ú tu wū tí riraen bē ámá.

Mbaíbráne 8

1Íya irá-m yīne tá re: Itso kúkwén tīyāng tī atī rī ne, tá pú wū atáng, awū si Yesu Kristi. Awū kú tsi uwé Rimam ikyāen ná tī. Uwōg tī som-wū si kujwó rícī Rimam, uwōg tī sité kūkō tī skeb tág kūkō mēmē.

2Awū tī si kúkwén Rimam tī nde wánde kusóg Rimam tī kubēntī. Kusóg Rimam wūne si kusóg Rimam tī apupwen tī Rimam kyāe tí ajwó-wū, si-yī unde íkī tī kyāe wū bē.

3Uwae utēnse iké, wánde ná kúkwén si tī awū nā ú pū ikén na Rimam ú yēr wēn ikén uwé Rimam. Ikyāen ná yīne, ayī si kéng tī kúkwén-tī tīyāng tī tá apupwen sité ikén tī awū kú pū na Rimam ámá.

4Ī si uwōg Rimam apupwen tī awū kú nde wánde-wū atáng árá, ikyāen imí á bāa, awū nā tá tī utēnse iké ú si-wū kúkwén bē, ikyāen imí ā tsáb mām pú bā kúkwén tī utēnse iké tī kú fen Rimam pāngmá tī ā báe uwae Icwe.

5Mēmē wánde-bā tī abā kú nde utēnse iké si nyáng kúbyī wánde tī kúkwén-tī tīyāng kú nde uwae kusóg Rimam tī apupwen. Ī si pāngmá kiyé tī Musa kú pwen tī awū nā ú kyāe uwōg tī ā nā ú fén Rimam atáng, Rimam rī té Musa bāa, awū nā kú shā tī abā nā kyāe uwōg wū pāngmá kusóg náwū tī tá apupwen, né awū tātsó wū risū Rikwen Sinayi.

6Ikyāen yīne atī núng bāa, Rimam nda Yesu wánde ná kúkwén tī skeb tág aná ákwén bāne mēmē. Ayī si ahán ámá itīmyae tī Rimam myae té ande kujwó ná Yesu nyang skeb pú wū itīmyae-wū tī kucang. Ikyāen imí unju tī yēr tī awū yēr fā atáng nyang skeb ayī tī kucang.

7Itīmyae tī kucang nde-yī wánde bē. Á bāa, ayī nā nde pú yī wánde, Rimam ú nda-wū atī icwe íkī tī tīshé cwúcwo bē.

8Rimam núng bāa, ande-wū ye sú-bā unju tī yēr-bā tī kucang bē. Awū rī bāa: "Kiyé kú bá uwé tī ame ú yēr unju tī tīshé té anyīsū ná Isréla tí ande umbyí ná Yahuda.

9Unju tī yēr ayīne ú txíra té irá tī ame rī té abítsē-bā tī kutē, kiyé tī ame tae bā rū yé uwae utēn tī Masar. Uwae kiyé wūne abā náe-bā risū ribén té irá tī aná-m bē, ame ámá sáe rū bā ú fxēn-m irá tī jwúb-bā bē.

10Tīne ame ú yēr unju té anyīsū Isréla cwúcwo. Kiyé kú bá tī ame ú sa irá ná-m báe tsi uwae riyāen utōb-bā. Ame ú si Rimam nábā. Abā má ú si ande ná-m.

© 1995, The Bible League

11Uwae kiyé wūne, unde íkī tá-wū tī awū ú rī té ínjā-wū kó unde ice-wū bāa, 'Rū bá pūtsá irá Rimam' bē, ikyāen imí, uwae kiyé wūne, mēmē-bā ú núng m, kó unde ndufū kó umbae tī kitínyīng.

12Kó kiyé tītínī tī abā a nde raen irá íkī té m, ame ú núng bā tí ayíb risi ú yátā na bā ikéntītíbī nábā." Rimam tī rī irá ne.

13Kiyé tī awū kú rī irá risū itīmyae tī tīshé yīne, awū sa tsi bāa, itīmyae tī tī kyí wur rū pú yī. Atī núng pú tī bāa, ikén tī kyáen mbéb pú wū, awū ú tsi-wū bē ú tá-wū cwúcwo bē.

Mbaíbráne 9

1Uwae ná unju tī yēr tī kucang tī Rimam yēr té ande tī anáwū, awū nda bā icwe tī abā ú pūtsá kó kiyé tītínī tī abā kú fén wū. Abā tá tí kusóg íkī tī abā kyāe tī abā nā ú fén wū atáng ámá.

2Kusóg wū si kufúg tī ā fāe kukang pakob tí rikob ú kūnn uwōg-wū bāa, Uwōg tī Sīsāen. Ā sa fitíla tīyāng tsi atáng, tí tébur ú pū upóm tī ā kú fén Rimam atáng cwú tsá risū tébur-wū.

3Isim kukang wūne, ā fāe kyī kukang íkī cwúcwo ú sa kútúpwá ce kyī ufu-wū. Uwōg wūne, ā kú kūnn wū bāa, Uwōg tī Sāen Siskeb.

4Uwae atáng kutxom tī ā kú ten ikén tī nung kuyang na Rimam atáng tá atáng. Akpati tī kú tsó unju tī yēr tī Rimam yēr té bā tsi atáng ámá. Ā shīn tág rimēnn-wū tí zináriya. Abā sité kitēn íkī tī ā kyāe yī tí zináriya, ā pū wúcī íkī tī ā kú kūnn rinyí-yī bāa, mána sī atáng ú sa tsi uwae akpati atáng, fā tí ukum Aruna tī shab atsīng, tí atxom ifaen tī Rimam báe icwe-wū risū-yī, tá uwae akpati wū mēmē.

5Ā pāb ikén ifaen tī kú tātsó kūkō Rimam tī ā kú kūnn bāa cérúbim tsi tsá risū akpati wū. Abā ndabtā asāe-bā sī bá uwōg tī ā kú kūnn bāa, Uwōg Ayíb Risi. Tīnine atī sité-tī ríyāe yāng-yī tī atī ú rī tág irá risū ikén yīne tí kínjō tí kínjō bē.

6Isim tī ā kyāe tág pú bā ikén yīne, ákwén Rimam kú sáng uwae ufúg wū tī ise ikyāen wánde-bā tī abā kú nde na Rimam tī usirsir.

7Ámá kufúg tī uwae, si nyáng kúkwén tīyāng ámām tī kú sáng ka atáng kipāen kínjō uwae kusang. Kó kiyé tītínī tī awū a kú sáng yī atáng, awū kú sa anyīng ibyē ye sú ikyāen tī awū ú fén Rimam atáng ikyāen ikéntītíbī-wū tí aná ande-wū mēmē.

8Uwae ikén yīne mēmē Kusung Rimam kú tātsó tī bāa, tí tī kusóg tī ise a tsi tí atáng, fengó tī ande nā ú sáng ka uwae kufúg tī sáen siskeb mbubtā yāen-wū kéka bē.

9Ayīne si kumyae risū kiyé tī atī tá uwae-yī tīne. Abā kú pū rínyanguwae na Rimam ú kú yēr wēn ibyē na wū, amáa ayī si-yī ikyāen ikén yīne tī utōb unde ú sāen kyag uwé Rimam bē.

10Ikén yī tī abā kú nde ne, mēmē-yī si nyáng ikyāen irá ná ikén tī cī tí ikén tī ngwā, tí fengó tī ā kú jwó sāen ikén-bā tí ijwē-bā ámām. Ikén yīne mēmē si icwe ná ande

© 1995, The Bible League

ámām. Ayī kú nde wánde uwae kiyé kpāng ámām, sé usir tī Rimam a bá myae kumyae-wū tīshé.

11Amáa tīnine Yesu Kristi rū bá pú wū. Awū tī si kúkwén tīyāng. Awū tī shir itīmyae tī tīnyang tī atī kú pūtsá tīnine rū bá. Uwōg tī awū kú nde wánde-wū atáng sité kūkō tī itīnyang skeb pú wū kufúg wū tī ā fén Rimam atáng utēnse iké. Ī si-yī ande tī kyāe uwōg-wū bē. Awū si-wū kínjō uwae ikén tī Rimam kyāe uwae utēnse bē.

12Kiyé tī Yesu Kristi sáng ka atáng, awū sáng fé yī uwae kusóg wū tī sāen siskeb. Awū sáng ka atáng kipāen kínjō ámām. Unde íkī ú sáng ka-wū atáng cwúcwo bē. Kiyé tī awū ka atáng awū kyang sú-wū anyīng mbawén kó aná indag tī awū ú rū ka nda Rimam bē. Amáa anyīng náwū tí risū-wū tī awū sa rū ka nda Rimam ú mbé unyāng tī tsi kukunn uwōg Rimam ikyāen ná tī.

13Abítsē-tī kú nde kób wánde té anyīng ná mbawén tí aná indag. Abā kú cīn anyīng ikén yīne sī risū ande tī raen irá, ā kú ten mbae indag ú kú pū itóng yī shwū bá risū. Ayīne kú tātsó bāa, ā nā jwó sāen pú bā ajīb ikéntītíbī-bā.

14Kubēntī, anyīng ibyē yīne sité kūkō tī ayī ú nwángrū ande tī raen irá uwae irá ná icwe. Amáa anyīng ná Yesu Kristi nyang skeb ná mbawén yīne yāng akwēn.

15Ikyāen yīne, Kristi tī si unde tī nde fengó ná unju tī yēr tīshé. Uwae itīmyae tīshé wūne, ande tī nde ikéntītíbī kiyé tī unju tī yēr tī kucang tá risū-bā, awū Kristi cwū ikyāen tī awū ú nwángrū bā uwae ikéntītíbī-bā ayī. Ande tī Rimam kūnn bā mēmē ú tu ikén tītīnyang tī tsi kukunn tī Rimam yēr unju té bā risū-yī.

16Ayī si ahán ámá uwōg-tī ande, tī asití unde a cwū-wū kéka bē, kutsīngkén tī awū báe náe ande-wū ú ndeya-wū abā bē.

17Amáa asití unde wū a cwū pú wū, kutsīngkén wū ú ndeya bā tī abā ú sī cī rifúnn-wū. Asití unde tī báe kutsīngkén wū a som tí unyāng-wū tí atáng, ande-wū ú tu-bā itīndeya ná kutsīngkén wū bē.

18Ayī si ikyāen ayīne tī uwae unju tī yēr tī kucang ámá, ā nde-bā wánde té Icwe-yī bē, sé ikén tī ā yēr wēn pú bā ibyē tawé.

19Kiyé wū, Musa sa Icwe ná Rimam tsag tág té ande tītawé ú sa anyīng ná mbae indag tí aná mbawén yāen sī fā ámbyī ú sa sosó tí asung mbawén tī byāen sī atáng ú sa sam sī risū ná kutsīngkén ná icwe, tí risū ande tī byír atáng mēmē.

20Kiyé tī awū a kú nde ikén yīne awū kú rī bāa, "Anyīng yīne kú tātsó nī kubēntī ná unju tī yēr tī Rimam yēr té nī. Awū kú rī té nī bāa, anī nā náe risū ribén té yī."

21Ayī si ahán ámá Musa sa anyīng yī rū ka sam sī risū ná kufúg tī abā kú bá fén Rimam atáng, tí risū mēmē ikén tī ā kú nde wánde té yī uwae kufúg atáng.

22Kubēntī, ayī si pāngmá tī ā rī bāa, uwae Icwe, ā kú kyāe nyang kó ikén tītínī pátág té anyīng tawé ayī kú si ikén tī nyang uwé Rimam. Fengó tá-yī tī Rimam ú yátā nā ande ikéntītíbī-bā bē, sé ikén tī anyīng ikén a tsō yé pú yī ise tawé.

© 1995, The Bible League

23Ayī nyang tī ā jwó sāen ikén tī tá uwae kufúg Rimam té anyīng utēnse iké, amáa ikén yīne rū ikén tī si aná apupwen. Ayī ikén tī si aná apupwen, anyīng ná ibyē ú jwó sāen fob-yī ayī bē.

24Kusóg Rimam tī Kristi sáng atáng si-yī kusóg tī ande kyāe bē (ayī tī iké rū kusóg Rimam tī kubēntī tī tá apupwen). Uwōg tī Kristi sáng atáng si uwōg tī Rimam tá atáng apupwen. Tīnine awū tsi uwé Rimam ikyāen nátī.

25Uwōg-tī iké, kúkwén tīyāng kú sa anyīng ná ibyē sáng ka uwōg Rimam kō kusang tītínī, ayī si-yī anyīng tī anáwū tí risū-wū bē. Amáa Yesu sáng anáwū atsēpú yāng-yī bē.

26Á bāa, awū nā sáng atsēpú yāng-yī, ayī ú tātsó bāa, tí kiyé tī Rimam kyāe utēnse Yesu nā tsi kunn rikāen tī ngwā bá kú fob tí usir tī yáka ne. Ámá atī núng pú tī bāa, Yesu nā rū bá ngwā rikāen uwae utēnse kipāen kínjō ámām. Ayī si uwae kiyé tī rícwūnnkyī tī atī tá uwae-yī tīnine awū ngwā mām pú wū rikāen ayīne, awū ú bá ngwā-wū rikāen risū-tī cwúcwo bē. Awū sa ijwē-wū ten na Rimam atáng ikyāen tī awū nā ú fén rū ikéntītíbī ná ande.

27Ā sa tsi bāa, unde tītínī nā ú cwū ricwú kipāen kínjō. Isim tī awū a cwū pú wū Rimam ú pwen wū rikwén.

28Ayī si ahán ámá, Yesu Kristi rū bá cwū ricwú kipāen kínjō, awū cwū ikyāen tī awū nā ú nda ande yāng akwēn nwángrū uwae ikéntītíbī-bā. Awū ú kāfe rū bá kyī cwúcwo, ámá awū rū kú bá-wū ikyāen tī awū ú bá sú ikéntītíbī ná ande rū bē, awū kú bá tī awū ú bá nwángrū ande tī som kú jí wū tí utōb kínjō.

Mbaíbráne 10

1Nī núng nyinyang bāa, Icwe ná Mbayahuda si nyáng kúbyī ná ikén tī tīnyang tī kú bá uwé ámām. Ayī tātsó tág-yī itso tī ikén yī ú tsi bē. Abā ákwén tī kú pūtsá icwe yīne tsi kunn tí itīyēr wēn ikén na Rimam kó kiyé tītínī, kusang tí kusang. Amáa itso ikén tī abā kú nde ne nde fob-yī tī ayī ú sa na ande tī kú fén Rimam kāfe ande tī tīnyang uwé Rimam bē.

2Á bāa, ikén tī ā kú yēr wēn ne nā sité kūkō tī ayī ú sa ande kāfe tī tīnyang uwé Rimam, abā ú nde yī kipāen kínjō ámām ú yá tā, si-yī kusang tí kusang bē, ikyāen imí, á bāa, ande tī pūtsá icwe yī kāfe tī sāen kyag uwé Rimam, abā ú kú kāb-bā irá risū ikéntītíbī-bā cwúcwo bē.

3Amáa ayī si-yī ahán bē. Ikén tī abā kú yēr wēn kusang tí kusang ne ahán kú sa na bā táng irá risū ikéntītíbī-bā kó kiyé tītínī tī abā a nde.

4Ayīne tātsó bāa, anyīng ná indag tí mbawén sa rū fob-yī ikéntītíbī ná ande bē.

5Ikyāen yīne kiyé tī Kristi kyang kú yáen tī wū bá utēnse, awū rī té Rimam bāa: "Ayī si-yī ibyē kó rínyanguwae tī afu kú shā tī ā nā fén fu atáng bē, Amáa rimēnn ijwē-m wūne, né afu kyāe na m.

© 1995, The Bible League

6Ikén yī tī ande kú ten na fu ikyāen ikéntītíbī-bā, tí ikén tī ā kú yēr wēn na fu, ayī nda-yī afu utōb tī tsēn bē.

7Ikyāen yīne ame rī té fu bāa, ‘Rimam, ame tá re. Ame bá pú m tī ame ú nde ikén tī utōb-fu kú shā pāngmá tī ā báe risū-m uwae Kutsīngkén Icwe.' “

8Uwae irá tī awū rī ne, ikén tī awū rī tawé si tí Rimam nā kú shā-wū tī ande nā pū anyīng ibyē kó rínyanguwae íkī bá fén wū bē. Awū kú shā-wū tī abā nā ten rimēnn ibyē na wū tī awū nā yátā na bā ikéntītíbī-bā bē. Itso ikén yīne kú nyang-yī uwae-wū bē. Awū rī irá yīne kó tī ande bā kú pūtsá icwe tītawé m kú nde yī.

9Ámá tírī awū rī bāa, "Tīne ame bá pú m tī ame ú bá nde wánde tī utōb-fu kú shā." Ayīne tātsó bāa, awū tenji itso ikén tī kucang ikyāen tī awū nā ú ye nwúnn ikén tīshé.

10Ámá, ikyāen tī Yesu Kristi nde ikén tī utōb Rimam kú shā árá kubēntī, tīnine atī kāfe ande tī sīsāen uwé Rimam. Awū sa ijwē-wū na Rimam. Awū tī kāfe ikén tī ā yēr wēn na Rimam kipāen kínjō ámām.

11Usir tí usir abā ákwén Rimam ná Mbayahuda tsi kú nde wánde-bā. Abā kú yēr wēn ibyē kusang tí kusang, kó tī ikén yīne nde fob-yī tī ayī ú sú ikéntītíbī ande rū risū-bā bē.

12Amáa aná Kristi, awū sa ijwē-wū na Rimam kipāen kínjō ámām ikyāen tī awū ú sa rū ikéntītíbī. Si-yī ikyāen tī ā ú yēr wēn kíkīn na Rimam cwúcwo bē. Isim yīne awū tsō ka som kujwó rícī ná Rimam apupwen.

13Awū som kú jí usir tī Rimam ú nda ande tī riká náwū mēmē rū bá kú ribén na wū.

14Awū sa ijwē-wū na Rimam kipāen kínjō. Yī fengó yīne, mēmē ande tī awū ye bā tsi iyen ú kyāe nyang utōb-bā, awū sa na bā kāfe ande tī sāen kyag uwé Rimam tsi iké rū fífé-yī uwé.

15Kusung Rimam ámá kú tātsó tī bāa, ikén yīne si kubēntī ikyāen imí awū rī irá risū-yī atsēpú ifaen. Tī kucang awū rī bāa:

16"Usir kú bá tī ame ú yēr unju té ande-m. Ame ú sa irá-m báe tsi uwae riyāen utōb-bā. Ame ú nda bā kāb irá risū icwe-m kó kiyé tītínī." Itsēkurū-tī Rimam tī rī.

17Awū rī tī atsēpú ifaen bāa, "Ame ú kāb-m irá risū riraen-bā tí ikéntītíbī-bā cwúcwo bē.”

18Ayīne tātsó bāa, tí Rimam yátā na pú wū abā ikéntītíbī ayīne, ande nde rímāng kú yēr wēn ikén na wū ikyāen ikéntītíbī-bā cwúcwo?

19Ameínjā-m, ikyāen anyīng ná Yesu tī pāng rū yé kiyé tī ā wēn wū, tīnine atī sité ríyāe tī atī ú sáng fé yī uwae kukang tī sāen siskeb.

20Yesu Kristi tī mbubtā na tī fengó tīshé yī rimēnn ijwē náwū. Awū tī si fengó tī sité unyāng. Kutē rimēnn ijwē-wū tī si pāngmá kútúpwá tī ā sa tā kyī ufu kusóg tī sāen siskeb tī Rimam tá atáng kutē. Kiyé tī ā wēn wū, ā shiyáen kútúpwá tī tá kyī ufu kufúg

© 1995, The Bible League

tī uwae amáa ufu kusóg mbubtā. Tīnine, yī fengó ná ijwē Yesu wūne tī sité unyāng atī sité fengó tīshé tī atī ú ka uwōg Rimam.

21Cwúcwo, tīnine tī atī sité kúkwén tīyāng tī tá risū ande tī kununn Rimam,

22ame kú jwám bāa, atī nā kō bá fēr Rimam fēr. Atī kāb-tī uwae bē, tī kyén-tī ikyén ricwú bē, ikyāen imí ā sa anyīng Yesu sam sī tī utōb ikyāen tī atī ú kāb-tī uwae risū ikéntītíbī-tī bē. Atī si ande tī jwó sāen ijwē-tī uwae ámbyī tī sīsāen.

23Ame kú jwám ámá bāa, atī ā tsi tíng tíng risū ikén tī atī sa uwae tsi atáng ikyāen imí Rimam yēr unju té tī, awū si-wū unde tī kú kāfe unju ámá bē.

24Tī kwáb tī tī kūnn shwur átsō uwae irá ná uré, tí uwae irá ná wánde tī tīnyang tī tí nde.

25Tī sa uwae tsi tī tī byír átsō yī uwae ufunn. Tī munnjí-tī tí tīfunn-tī pāngmá tī ande íkī kú nde bē, amáa tī rī bōm átsō utōb. Tī nde yīne siskeb tīnine, ikyāen imí usir ná itībá Yesu bá kú pú wū.

26Tīnine tī atī núng ye pú tī fengó tī kubēntī, asití unde íkī uwae-tī a tsikunn tí kú nde ikéntītíbī tí unghāe ámām, fengó tá-wū tī ā ú nda Rimam rínyanguwae tī awū ú sa rū wū uwae ikéntītíbī-wū cwúcwo bē.

27Asití atī a tsikunn tí kú nde ikéntītíbī ahán, ikén tī tá uwé-tī tīne si tí atī ú som tī ikyén ricwú ná rikwén Rimam tī rū kú bá usir tī ucwē, tī urwā tītíbī tī ú tenmbúb ande tī kú fxēn-bā irá Rimam bē.

28Kó unde tītínī tī ā nyatsá Icwe ná Musa, asití ande ifaen kó ande itā ā cwé pú bā bāa, ā nā núng wū tī awū nā nde ikén yī, ā kú wēn wū wēn. Ā kú sáe-bā wū tí ayíb risi ámá bē.

29Ámá asití unde a sáe rū Umbae Rimam, Rimam ú pwen wū rikwén tīcwū siskeb ikyāen imí unde wūne kú nde urú té anyīng ná Kristi tī Rimam sa tsi bāa, ayī nā si ikén tī tātsó ande unju tī yēr tī Rimam yēr tīshé. Awū unde wūne kú sa anyīng tī ā kú kyāe nyang utōb-wū atáng tsi bāa, ayī nā si ikén tī ukáen. Cwúcwo awū kú txūn Kusung Rimam asú, awū Kusung tī si fengó ná ayíb risi ná Rimam.

30Atī núng pú tī Rimam tí itso ikén tī awū kú nde té ande tī kú nde ikéntītíbī. Awū tī rī bāa, "Ame tī ú byīb akú-yī, ame tī ú pae ripāb ikéntītíbī tī abā nde." Awū ámá rī bāa, "Itsēkurū ú pwen ande-wū rikwén."

31Ayī si ikén tī ikyén ricwú tímambē asití rikwén Rimam tī sité unyāng a ye fu unde.

32Tángsom té ikén tī nde uwae usir tī wur rūrū kiyé tī anī bāg kú núng ye irá Rimam. Kó tī anī ngwā rikāen tímambē, anī som kunn tī kubēntī.

33Uwae kiyé íkī ande kú txūn nī asú ú kú byīnn nī kutxu uwé ande, kiyé íkī anī fā uwae ande tī kú ngwā itso rikāen yīne.

© 1995, The Bible League

34Kiyé íkī ámá anī núng ande tī ā pū bā sáng uwae kusóg púrsuna té ayíb risi. Nī tsēn utōb kiyé tī ā byīnn fxāen mbé rifúnn-nī mēmē, ikyāen imí anī núng pú nī bāa, anī nā sité rifúnn íkī tī skeb ayīne. Ayī si rifúnn tī ú tsi kukunn ámá.

35Ikyāen ná yīne nī kāb-nī uwae tīnine bē. Ande tī kpág utōb rū ka kunn tsi ú tu kujwójáng tīyāng uwōg Rimam.

36Nī kāen kutxom sūr utōb ikyāen tī nī nde ikén tī Rimam kú shā, tī anī ú tu ikén tī awū yēr unju bāa, awū nā ú nda nī.

37Ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Ayī ú tsi-yī tsi bē unde wū tī kú bá ú bá fob pú wū pú. Awū ú nde-wū kukyib bē.

38Ande-m tī kú som usom tī kubēntī, abā ú rū uwae kínjō ú nwángrū ámá. Asití unde íkī a kāfe tí isim, ame ú tsēn-m utōb té wū bē."

39Ámá anátī, atī si-tī itso ande tī ú kāfe tí isim ú tenji tág. Anátī, atī rū uwae kínjō uwōg Rimam ú nwángrū.

Mbaíbráne 11

1Ikén tī ā kú kūnn wū bāa, uwae kínjō tá re. Asití atī a rū uwae kínjō uwōg kíkīn, atī sa uwae tsi bāa, atī nā ú tu kāng ikén tī atī sa uwae tsi atáng. Asití atī a rū uwae kínjō, atī kú rū kubēntī bāa, kó atī a núng-tī ikén wū tí ayíb bē, ikén wū tá atáng.

2Ayī si uwae kínjō tī sa na abítsē-tī tī kutē, tu risū tīnyang uwé Rimam.

3Ayī si uwae kínjō tī nda tī atī kú núng ye bāa, Rimam nā kyāe ikén tī tá utēnse mēmē yī fengó ná irá unju-wū ámām, ikyāen tī ikén tī ande kú núng yī tí ayíb uwae utēnse ne, ā kyāe yī rū yé uwae ikén tī ande kú núng-bā ayī tī ayíb bē.

4Ayī si uwae kínjō tī Abila rū uwōg Rimam tī nda wū rū bá uwé Rimam tí rínyanguwae tī skeb aná Kayínu. Uwae kínjō-wū nda Rimam cwé irá-wū bāa, awū nā si unde tī kubēntī. Rimam tātsó yīne kiyé tī awū kyangté rínyanguwae ná Abila. Atī kú kwén ikén uwōg uwae kínjō ná Abila bá kú fob tí usir tī yáka ne kó tī awū cwū rwēn pú wū.

5Ayī si ikyāen uwae kínjō tī Enoki rū uwōg Rimam tī nda wū awū cwū-wū bē, Rimam yera wū tsō yī apupwen tí usēr. Ande núng-bā uwé-wū cwúcwo bē ikyāen imí, Rimam yera wū tsō pú wū. Ayī si kéng ikyāen uwae kínjō náwū ikyāen imí, ā báe irá risū-wū uwae Kutsīngkén Rimam bāa, kiyé tī ā ye wū tsō-bā kéka bē, awū nyang uwae Rimam.

6Unde ú nde fob-wū tī awū ú nyang uwae Rimam bē, sé ikén tī awū a rū pú wū uwae kínjō uwōg-wū.

7Ayī si ahán ámá uwōg Nuhu. Awū rū uwae kínjō uwōg Rimam, kó tī awū núng-wū ikén tī kú bá uwé tī Rimam fā wū kusen atáng bē. Awū náe risū ribén té irá tī Rimam rī té wū ú pāb kuyāe tī uwae ámbyī ikyāen tī awū nā nwángrū risū-wū tí ande tī

© 1995, The Bible League

kununn-wū. Ikén tī awū nde tī uwae kínjō ne tātsó bāa, ande tī utēnse si tītíbī, ámá awū tí risū-wū, Rimam sa wū tsi bāa, unde tī kubēntī ikyāen uwae kínjō tī awū sité yī.

8Kiyé tī Rimam rī té Ibrahim bāa, awū nā yá utēn-wū tā tí awū nā rū yī utēn tī awū Rimam nā ú sa na wū, Ibrahim náe risū ribén té irá Rimam ayī, ikyāen imí awū rū uwae kínjō uwōg Rimam. Awū nde ahán kó tī awū núng-wū uwōg tī awū kú rū yī atáng bē.

9Ikyāen uwae kínjō-wū, awū Ibrahim rū ka som uwae utēn tī Rimam yēr unju té wū ú som usom ná unde tī rikyen. Awū té anyīsū-wū Ishaku tí Yakubu kú náe uwae afúg. Abā ámá, Rimam yēr unju té bā pāngmá tī awū nde té Ibrahim.

10Abā náe uwae afúg ikyāen imí Ibrahim som kú jí tī awū ú sáng uwae utēn íkī tī ā tā umbyí yī tī ú tsi kukunn. Ayī si utēn tī Rimam myae tsi ú mbye tí ajwó-wū.

11Uwae kínjō Saraya uwá Ibrahim nda wū awū kyaen rishwū kó tī awū kyáen tág pú wū. Ikén tī nde tītawé awū kyaen rishwū si ikyāen tī awū núng pú wū bāa, Rimam tī yēr unju yīne nā si Rimam tī kubēntī.

12Kó tī Ibrahim kyáen mbéb pú wū ú tá unju itīcwū Rimam nda wū, awū kínjō-wū, mbae jwúnn utēn. Anyīsū-wū, ande ú pwen fob-bā abā bē ikyāen imí ā kō pāngmá aser tī tá apupwen, tí ísá itsinn tī tá unju uyínn.

13Ande bāne mēmē rū uwae kínjō uwōg Rimam rū bá kwār tī usir itīcwū-bā. Abā tu-bā ikén tī Rimam yēr unju té bā risū-yī bē. Amáa abā sáe yī tī fengó tī rwēn ú shwú ashwú atáng ú cwé bāa, abā nā si ande tī rikyen tī si-bā tí kununn utēnse iké bē.

14Ande tī ā kú rī itso irá yīne, ā kú tātsó pāenine bāa, abā nā kú shā utēn tī abā nā ú rū ka som atáng.

15Tī abā kú rī irá yīne ahán, abā kú kāb-bā irá risū utēn uwōg tī abā nwúnn atáng bē. Á bāa, abā nā kú kāb ahán, abā ú shā fengó tī abā ú kāfe rū yī atáng.

16Amáa abā sa uwae-bā tsi risū utēn íkī tī nyang siskeb. Ī si utēn tī apupwen. Ikyāen yīne abā nyang uwae Rimam. Awū wáe-wū rúkwāe kiyé tī abā kú kūnn wū bāa itsē-bā bē, awū tí risū-wū kyāe utēn tī kūkō tsi kú jí bā.

17Ayī si ikyāen tī Ibrahim sité uwae kínjō, né kiyé tī Rimam myae wū, awū sa Ishaku, umbae-wū kínjō rikāen ú kú shā tī wū sa yēr wēn na Rimam,

18kó tī kucang-yī Rimam yēr unju té Ibrahim bāa, Ishaku tī nā ú mbae jwúnn rishi-wū.

19Ámá Ibrahim rū kubēntī bāa, Rimam nā ú ndeye tī awū nā ú kūnn nwúnn atīcwū uwae kuskab. Ayī si ahán árá Rimam sa Ishaku kāfe bá na wū tí atáng, pāngmá ā nā pū wū rū yé uwōg itīcwū bá.

20Ayī si uwae kínjō tī nda Ishaku rī unju tīnyang té anyīsū-wū Yakubu tí Esuwa. Awū rī irá risū ikén tī abā ú bá tu uwé.

© 1995, The Bible League

21Ayī si ahán ámá kiyé tī Yakubu tá unju tīcwū, awū sa ijwē konje ukum-wū ú tēb rinyí Rimam ú rī unju tīnyang té anyīsū Yusufu, tī kínjō tī kínjō. Ayī si uwae kínjō tī sa na wū nde ikén yīne.

22Yusufu ámá, ayī si uwae kínjō tī nda wū rī irá risū itīrū yé ná ande tī Isréla uwae utēn tī Masar. Awū rī té bā bāa, kiyé tī abā nā ā kú nwúnn abā nā sú akūb-wū nā rū ka nji uwae utēn tī Rimam nā ú sa na bā.

23Ayī rū yé yī uwae kínjō ná abítsē Musa tī abā tam wū fob isháen itā isim tī ā mbae wū. Abā sáe umbae wū nyang tímambē ámá abā nde-bā ikyén ricwú icwe ukwe utēn Masar bē.

24Ayī uwae kínjō ná Musa, kiyé tī awū sēr bēn, sa na wū awū cwé-wū tī ā kūnn wū bāa, umbae umbae Firáuna tī Masar bē.

25Awū cwé skeb tī awū ú ngwā rikāen té ande-wū ande ná Rimam skeb pú yī tī awū ú som sī uwae rifúnn ná anyīsū akwe ú nde ikéntītíbī yī uwae kiyé pitang ahán.

26Awū núng bāa, asití awū a ngwā rikāen ikyāen Yesu Kristi, ayī si rifúnn uwōg-wū skeb rifúnn ná utēn tī Masar. Ikyāen imí ayíb-wū tsi kú sáe kujwójáng tī kú bá uwé.

27Yī uwae kínjō náwū, awū nwúnn uwae utēn tī Masar, ámá si-wū ikyén ricwú ná rináe ná Firáuna bē. Awū nde pú irá-wū kú rū pāngmá ayíb-wū nā sáe awū unde tī ande kú sáe-bā awū tí ayíb bē.

28Yī uwae kínjō-wū, awū nde ukwāb-bā tī kūkō ú pū anyīng shīn kyī fé ufu kusóg-bā, ikyāen tī átōm tī apupwen tī kú wēn anyīsū rifen ā sáng bā wēn-bā anyīsū Isréla ámá bē.

29Yī uwae kínjō abā abítsē-tī yen Uyínn tī Byāen tí afxen pāngmá ribén ukáen. Mbamásar bāa, abā nā ú yen ámá mēmē-bā ngwā cwū tág.

30Yī wánde ná uwae kínjō ā nda kupwe tī pakob utēn tī Jeriko mbúb siskirr isim tī anyīsū Isréla pakob wū fob usir itsóngfaen.

31Ayī si ikyāen tī íyāen tī ā kú kūnn wū bāa Rahaba rū uwae kínjō né awū nwángrū uwae itīcwū kiyé tī ande-wū tī tsítsí pyír irá Rimam ú tenji tág. Ikyāen imí awū kyangté ande tī rikyen ná Isréla tī rū bá kú bāen utēn.

32Imí tī ame ú rī kyī cwúcwo tīne? Kiyé tá-yī tī ame ú tsag tág irá risū Gidiyon, Baraki, Samson, Jefita, Dawuda, Samuila tí ande tī tsítsí tī kú ya iskin irá Rimam bē.

33Abāne rū uwae kínjō ú rū ka cī riká risū ukwe tī utēn íkī, abā náe ukwe tī kubēntī, abā tu ikén tī Rimam yēr unju té bā risū-yī, ikyāen nábā ā cwūnnkyī unju itumū.

34Abā tsi uwae urwā, kíkīn nde-yī abā bē. Ā nwángrū uwae kujwó ande tī pūtsá bā tí kisīm riká. Abā ámá bōm-bā bōm bē, yī uwae kínjō abā kāfe ande tī ribōm. Abā kāfe ukwe riká tīyāng ú jāe sója ná utēn íkī rū ka yag byīnn.

© 1995, The Bible League

35Andá íkī tī rū uwae kínjō, ande-bā tī cwūcwū nwúnn uwae kuskab tī unyāng. Aríkī, ā kūm wēn bā. Ā cwé-bā tī ā pyír irá Rimam tī ā sáen bā tā bē, ikyāen imí ayī nyang bā skeb tī abā ú rū ka sáng unyāng tī nyang siskeb apupwen.

36Aríkī ngwā rikāen kujwó ande tī skaen bā ikyāen, ā kūm bā tí ípúg. Aríkī, ā yīr bā afxen tí ajwó sa jwunn sáng púrsuna.

37Ā jwunn bā atxom, ā táen tā bā ifaen, ā wēn bā tí kisīm. Abā kú sī apwā iwén ú si-bā tī kíkīn bē. Ā kú tug bā, ā kú nde bā rikāen.

38Itso ande bāne, utēnse wūne nyang ka-wū tī abā ú tá uwae-wū bē. Abā kú yāen uwae kutúr kyī fé uwōg mēmē kú kyang. Ā kú tsō rikwen rū ka fxāe sī, ku náe uwáe kufáng tí uwáe ribén.

39Mēmē ande bāne nyang uwae Rimam ikyāen tī abā rū uwae kínjō uwōg-wū, amáa abā tu-bā ikén tī awū yēr unju té bā bē,

40ikyāen imí Rimam kyāe na tī ande fengó íkī tī nyang skeb fengó tī kucang. Yī fengó wūne, sé tī abā ā té tī ren té átsō tītawé awū ú nda bā ā si ande tī kubēntī uwé-wū.

Mbaíbráne 12

1Anátī ámá, atī núng ande bāne tī pakob tī tí rikob, abā kú tātsó pāenine bāa, irá yīne si kubēntī. Ikyāen ná yīne ame kú jwám nī bāa, atī kyāe ijwē-tī tī tī tēr inyae uwae inyae tī tī tēr tī tá uwé-tī. Atī sa ikén tī kú byāng kyī tī jwunn tíka. Atī fxāe ikéntītíbī tī kú shir tī kāfe tí isim. Atī ye utōb ú kwáb bá kwār tī rícwūnnkyī-yī.

2Atī pū ayíb cwú tsá Yesu uwé akwēn, ikyāen imí awū tī si unde tī pū tī kú rū uwae fengó ná uwae kínjō ne ú si unde tī ú pū tī rū ka furū ámá. Awū tí risū-wū cwé tī awū ú cwū ricwú tī kú wáe rúkwāe risū kutúkū tī cice. Awū sáe rū rúkwāe tī wáe yīne, ikyāen imí awū núng utōb tī tsēn tī rū kú bá uwé. Ámá tīnine awū som uwōg tī yinn tī kujwó rícī ná kutxom ukwe Rimam.

3Tángsom tí fengó tī awū ye utōb uwae rikāen tī awū ngwā ne. Ande tītíbī sa wū kuka. Nī tángsom té ayīne ikyāen tī ijwē-nī ā num-yī num bē, ikyāen tī anī ā tsi kukunn tí utōb tí kwen.

4Uwae riká tī anī kú tā té ikéntītíbī, anī bá ye-nī kiyé tī anī sa anyīng-nī yāen mbúb kéka bē.

5Íkī bē anī munnjí pú nī irá tī Rimam rī tī kú nda nī ribōm utōb. Awū kūnn nī bāa, anyīsū-wū, pāngmá tí awū rī bāa: "Umbae-m, asití Itsēkurū a byīnn fu kimbáb, sa utōb-fu tsi atáng. Awū a shir fu kutóng, yēr-fu anyīng utōb bē.

6Ī si ande tī Rimam ye uré té bā tī awū kú byīnn bā kimbáb. Ande tī awū sa bā tsi bāa, anyīsū tī anáwū, awū kú shir bā atóng."

7Ame kú rī té nī bāa, anī som tí ribōm uwae rikāen-nī. Ayī tātsó bāa, Rimam sa nī má si anyīsū-wū. Umbae íkī tá atáng tī íte-wū ú byīnn-wū awū kimbáb bē a?

© 1995, The Bible League

8Asití ā byīnn-bā anī kimbáb risū ikéntītíbī-nī pāngmá anyīsū-wū tī tsítsí bē, ayī tātsó bāa, anī si-nī anyīsū-wū bē, anī si anyīsū apaen.

9Abā abítsē-tī kú byīnn tī kimbáb ámá atī kú kyāe atóng tsi kú fxēn bā. Itsē-tī tī apupwen ámá re? Atī nde rímāng ú náe risū ribén té-tī awū bē?

10Abítsē-tī kú byīnn tī kimbáb yī uwae kiyé pāng ahán utēnse iké, yī fengó tī kú nyang uwae-bā. Amáa aná Rimam, awū kú byīnn tī kimbáb ikyāen tī awū ú ndeya tī, tī atī a som usom tī sāen kyag pāngmá awū.

11Kiyé tī atī a tu kimbáb, atī kú táng bāa, atī nā tu pú tī ikén tī si ikén tī kú byīr utōb, si-yī ikén tī atī ú tsēn utōb atáng bē. Ámá isim-yī, ayī ú wāen awāen tī tīnyang uwōg ande tī cwé bāa, ā nā ú kwén ikén atáng. Abā ú som usom tī kubēntī, utōb-bā ú náe ribén.

12Ikyāen yīne, nī ndab tā ajwó-nī tī bōm-yī bē! Anī ande tī afxen-nī bōm-yī ribén bē, anī tsi tíng tíng.

13Nī kyang pūtsá fengó tī ndab tā pam pam, ikyāen tī afxen-nī tī bōm-yī bē ne ú kāen cáeb-yī bē, amáa ayī ú tu ribōm.

14Kwáb tī som usom tī tīnyang té ande. Cwúcwo, kwáb tī som usom tī sāen kyag. Unde íkī tá-wū tī awū ú sáng uwōg tī Rimam tá atáng bē, sé tī awū a som usom tī sāen kyag.

15Nī núng nyinyang tī unde íkī ā shā num-wū rínyanguwae Rimam bē. Nī núng nyinyang tī unde íkī ā si-wū pāngmá ipab irúm tītíbī uwae-nī bē. Itso unde wūne, asití irá-bā a shab rū yé, ayī nunnngag ú kú shir rikāen rū bá yāng-yī.

16Nī núng nyinyang tī unde íkī ā sa rimenn-wū nde-wū ikén tītíbī bē. Unde ā pyír-wū irá Rimam pāngmá tī Esuwa nde bē. Awū sa undufū-wū jāeb cī ikyāen ná wúcī ná kiskínn kínjō ámām.

17Isim-yī, anī núng pú nī tī awū Esuwa wū kú shā tī awū nā ú mbé itīnyang ná íte-wū, amáa ā cwé-bā bē. Awū tu-wū fengó tī awū ú kyāe nyang ikén tī awū nde rū yī isim cwúcwo bē, kó tī awū shā yī tí átēn ayíb.

18Tángsom tí uwōg tī anī tsi atáng. Anī si-nī pāngmá ande tī Isréla kiyé tī abā tsi umbyí Rikwen Sinayi bē. Ī si ikén tī unde ú nde ye tī awū ú tēkunn tí ajwó-wū. Abā núng urwā tī kú cwé wur wur. Ā núng kufub. Uwōg byi tang. Imam kú tāen.

19Ā fxēn kutúmū kú kūnn. Ā fxēn ukúnn kú tsō, ámá ande tī fxēn irá yīne jwám bāa, abā nā kú shā tī abā nā fxēn-bā itso afxenjwín yīne cwúcwo bē.

20Ikyāen imí kusen tī ā fwā-bā tí afxenjwín yīne skeb risū-bā. Ayī rī bāa, asití unde íkī ā pū ajwó tē kunn rikwen wūne, kó yī a si ibyē ā ú pū atxom jwunn wēn wū wēn.

21Ikén tī abā núng uwōg wū ne nda bā ikyén ricwú tímambē. Musa tí risū-wū rī bāa, "Ijwē-m kú fūfwēr kú kunn kú tíg tíg tíg."

© 1995, The Bible League

22Amáa anī, anī bá pú nī umbyí Rikwen Siyóna. Anī bá utēn Rimam, awū Rimam tī sité unyāng. Ā kú kūnn utēn wūne bāa, Urushalima tī apupwen, uwōg tī átōm Rimam fob kumbúb kumbúb munnáe tá atáng.

23Anī rū bá sáng pú nī uwōg itīfunn ná anyīsū rifen ná Rimam tī ā báe rinyí-bā apupwen. Anī bá pú nī uwōg Rimam, awū tī kú pwen ande mēmē rikwén. Asung-nī pūtsá asung ná ande tī kubēntī tī tsítsí tī Rimam kyāe nyang utōb-bā.

24Anī rū bá uwōg Yesu tī ye unju tī yēr tī tīshé tsi kitángpwā Rimam té ande. Anī sáe pú nī anyīng wū ayī tī kú kyāe nyang ikén ayī, anyīng tī kú rī irá tītīnyang skeb anyīng ná Abila.

25Ikyāen yīne, anī kyā atóng tsi nyinyang tī nī fxēn irá unde wū tī kú rī té nī. Nī shaen-nī ishaen bē. Ande tī kyāe atóng tsi ú fxēn-bā irá tī ā rī té bā uwae ise iké bē, abā nwángrū-bā bē. Atī ande tī kú fxēn unde wū tī sī apupwen bá ámá, asití atī a pyír irá-wū, atī ú nwángrū rímāng?

26Kiyé wū tī kucang, afxenjwín-wū sa na utēnse kyi ijwē tang tang. Tīnine awū yēr unju bāa, awū nā ú kyi utēnse fā tí apupwen mēmē.

27Irá tī awū rī bāa "cwúcwo" tātsó bāa, awū nā ú kyi ikén tī ā kyāe yī tsi uwae ise ú sa rū yé ikén tī tsi fob-yī bē. Awū ú yá tā nyáng ikén tī ā kyi fob-bā yī bē ámām.

28Ikyāen ná yīne ame kú jwám bāa, atī nā nde fxāefā na Rimam ikyāen imí awū nda tī kāfe ande tī kusóg ukwe tī ā kyi fob-bā ayī bē. Atī nde na wū fxāefā ú kú ribén na wū yī fengó tī awū kú shā, tí risū tī náe ribén tí ikyén ricwú,

29ikyāen imí Rimam-tī si pāngmá urwā tī kú tenmbúb ikén.

Mbaíbráne 13

1Ame kú jwám nī bāa, anī nā ye uré té átsō pāngmá anī nā si umbae undá kínjō yī rinyí Kristi.

2Anī tángsom tī nī kyangté ande tī rikyen uwae asóg-nī. Aríkī nde ahán, abā kyangté átōm Rimam tī apupwen, abā núng-bā tī abā tu átōm Rimam bē.

3Tángsom té ande tī tá púrsuna, pāngmá tī anī nā té bā tá tétsō uwae kusóg púrsuna atáng. Tángsom té itāen tī ā kú nde bā rikāen, nī sa yī tsi pāngmá anī nā té bā nā kú ngwā rikāen tétsō.

4Kó ayē ā ye sú icwe ribāen-bā nyinyang. Undá tí uróm ā pū ajīb sáng-bā uwae usom ribāen-bā bē. Rimam ú pwen ande tī amae rikwén, fā té ande tī tsítsí tī kú pū rimēnn-bā nde ikén tī ajīb.

5Ame kú jwám nī bāa, nī nā si-nī ande tī kú ye uré té aser bē. Nī kāen kutxom sūr utōb tí nī kyikyaen tí ikén tī anī sité yī, ikyāen imí Rimam tí risū-wū rī bāa, "Tsi kunn iké rū fífé yī uwé ame ú yá fu tā-m bē. Ame ámá ú sa fu jwunn tíka-me bē."

© 1995, The Bible League

6Ikyāen yīne atī ā rū yé wuriri tī tī rī bāa: "Itsēkurū-m Rimam si unde tī kú ndeya m. Ame ú kyén-m ikyén ricwú bē. Unde íkī ú nde m irá cwúcwo bē."

7Nī tángsom té ande tī pū nī bá sáng fengó tī kucang ú rī irá Rimam té nī. Nī núng itso usom tí som tī abā som uwé Rimam bá kwēr usir tī abā cwū. Nī kwén itso uwae kínjō tī abā sité.

8Yesu Kristi sisí awū tī íré, ú si tī yáka, ú tsi kukunn iké rū fífé yī uwé.

9Nī cwé-nī tī anī kyangté ikén tī tī kwén tī tīkōng tī ú sa nī rū yé uwae fengó tī kubēntī bē. Ikén tī kú nda kusung-tī sēr ú bōm ribōm si rínyanguwae ná Rimam, si-yī ikyāen tī atī nā ye sú icwe íkī risū wúcī bē. Itāen tī pūtsá icwe yīne, ayī ndeya-yī abā bē.

10Atī sité uwōg tī ā yēr wēn ikén na Rimam atáng. Abā ákwén tī kú yēr wēn ikén uwae afúg ná Mbayahuda, abā si-bā tí ríyāe tī abā ú cī ikén uwōg-tī bē.

11Kúkwén tīyāng aná Mbayahuda kú sa anyīng ibyē sáng yī uwae kufúg tī sāen siskeb. Awū kú pū yī na Rimam ikyāen tī tī yátā ikéntītíbī na ande, ámá ijwē ibyē wū, ā kú fxāb wū isim utēn.

12Ikyāen ná yīne, Yesu ámá cwū isim utēn tī awū ú jwó sāen ikéntītíbī ande tí anyīng-wū.

13Ikyāen yīne atī ámá ā nwúnn rū yé ka tu wū ise atáng tī tī té wū ú ngwā rikāen ná rúkwāe tī wáe yī tétsō.

14Atī ú som kunn-tī kunn uwae utēnse iké bē. Atī pū ayíb tsi kú sáe utēn tī kú bá uwé.

15Ikyāen yīne, ame kú jwám nī bāa, yī kujwó ná Yesu atī tsi kunn tí kú tēb rinyí Rimam. Ayīne ú si pāngmá ikén tī tí ten nátī uwōg Rimam. Ikén tí ten yīne pāng atáng uwōg-tī ande tī kú kūnn rinyí-wū.

16Nī munnjí-nī tí ikén tī tīnyang tī tí nde bē. Nī kwáb ámá tī nī ndeya átsō tí ikén tī tá ajwó-nī. Ayīne si itso ikén tī tí ten tī Rimam kú shā.

17Ame kú jwám nī ámá bāa, nī sa risū náe ande tī uwé-nī ribén tī nī pūtsá irá-bā. Abā kú kyir unyāng-nī ú kú pu-bā unyāng bē; usir kú bá tī ā ú pwen bā rikwén risū fengó tī abā nde wánde-bā. Ikyāen yīne, nī náe risū ribén na bā ikyāen tī abā a nde wánde tí utōb tītsēn. Ayī a si-yī ahán bē, abā ú nde wánde tí utōb tībyīr, ámá ayī ú ndeya-yī anī bē.

18Ame kú jwám bāa, nī ndeya tī tí Rimam tī jwám. Atī núng pú tī bāa, uwae ikén tī atī kú nde atī kú kāb-tī irá risū-yī bē, ikyāen imí atī kú shā tī atī ú nde ikén tī tīnyang kó kiyé tītínī.

19Ame kú mbyae ajwó uwōg-nī tī nī jwám Rimam risū-m, tī awū a tōm m kāfe rū bá tu nī tīnine.

20Rimam ye nwúnn Itsēkurū-tī Yesu uwae kuskab. Ikyāen itīcwū-wū ámá awū tī si unde tī kú shi ikén ú kú núng kyī tī ande. Anyīng náwū ámá tī sa na unju tī yēr ná Rimam tsi kukunn.

© 1995, The Bible League

21Awū Rimam tī kú nda ande kujīmshwur, awū a nda nī ikén tī tīnyang tī anī kú shā tī anī a nde na wū ikén tī awū kú shā ámá. Awū a nde wánde uwae utōb-tī yī kujwó wánde ná Yesu Kristi, ikyāen tī usom tí som-tī ā nyang uwae-wū. Ámá riyinn ā si aná Kristi tsikunn iké rū fífé yī uwé. Ayī ā si ahán!

22Ameínjā, ame kú jwám nī tī nī ye utōb tí irá-m tī ame báe na anī ne, ikyāen imí ayī kō-yī bē.

23Ame kú shā tī ame nā ú rī té nī bāa, ínjā-tī Timoti nā rū yé pú wū uwae kusóg púrsuna. Asití awū a bá fífé, ame ú té wū bá uwōg-nī tétsō.

24Anī kūnnjí ande ndufū-nī irá atáng, fā tí ande ná Rimam tī tsítsí mēmē. Itāen tī rū utēn Italiya bá kú kūnnjí nī irá nyang ahán.

25Rínyanguwae ná Rimam ā té nī som tétsō pátág. Ayī ā si ahán.

© 1995, The Bible League

Yakubu

Yakubu 1

1Ame Yakubu, umbaefxen ná Rimam tí aná Itsēkurū-tī Yesu Kristi, kú nde na nī úsúko, anī ande tī Yahudiya ambúb rijwēr asū ifaen tī shag kyī fé utēnse mēmē.

2Ameínjā, asití rikāen tī tsotso a tu nī, nī tsēn utōb!

3Ikyāen imí, anī núng pú nī ayī si itīmyae ná uwae kínjō nánī, tī ú sa kpākang utōb bá na nī.

4Nī tsi tí kpākang-nī kyíg kyíkyíg rū ka furū, ikyāen tī anī ā si ande tī kō bēn pú nī. Cwúcwo, ikyāen tī ā tu-bā anī tí riraen bē, amáa ā ú tu nī anī shā num-nī kíkīn bē.

5Asití unde íkī uwae-nī a bēn-wū ayíb bē, awū ā jwám Rimam. Rimam ú sa na wū. Ikyāen imí, Rimam kú byāng-wū kibyāng ámá bē. Awū kú nda ande mēmē ikén tī abā shā num, tí rínyanguwae.

6Amáa unde wū ā jwám Rimam tí uwae kínjō ú kāb-wū uwae bē. Ikyāen imí, unde tī kú kāb uwae si pāngmá ámbyī uwae uyínn tī ufunn kú kae wū, ámá awū kú ye ka ye bá kú kyī kú tang titang.

7Itso unde wūne ā kāb-wū bāa, awū nā ú tu kíkīn uwōg Itsēkurū-tī Rimam bē.

8Ikyāen imí awū si unde tī unju ifaen, kú ka isim bá uwé.

9Unde ná Yesu tī ā núng wū utēnse iké bāa, awū nā si-wū kíkīn bē, awū ā tsēn utōb, ikyāen imí uwé Rimam awū sité rūrōb.

10Unde ná Yesu tī sité rifúnn, awū ā tsēn utōb ikyāen imí Rimam nda wū risū tī náe ribén. Awū núng ye pú wū bāa, a bá yé usir íkī, awū nā ú yā fífé pāngmá ajwūg itúkū tī kú waen rū tsi-yī tsi bē ne.

11Ikyāen imí usir a tsō pú wū ú kú tsi kú fwáááán, kújwūnn usir wām wēn itúkū yī, ajwūg-yī wām cwū ámá skung rū ú wām ndembéb; rinyang-yī ámá wáen rū. Ámá unde tī rifúnn ú yag byīnn ahán ámá uwae rifúnn tī shā-wū ayī.

12Itīnyang ā si aná unde tī ye utōb ú som tí uwae kínjō kiyé tī itīmyae bá tu wū. Kiyé tī awū a rū yé uwae rikāen ámá, kujwófwá-wū si unyāng tī tsi kukunn tī Rimam yēr unju bāa, awū nā ú nda unde tī sité uré té wū.

13Asití unde íkī a tu rikāen, awū ā rī-wū bāa, Rimam tī kú txáe wū kutxáe bē. Kíkīn tá-wū tī ú kyāefā Rimam ú sa na wū nde ikéntītíbī bē. Rimam kú sa ikéntītíbī myae-wū ande atáng bē ámá.

14Ikén tī kú shir unde sī uwae kutxáe si ikén tī unde tí risū-wū sa uwae-wū tsi atáng. Ayī tī kú taen wū ayíb ú kú kyāefā wū.

15Ayíb tī tí taen wūne kú kyaen rishwū ú kú mbae ikéntītíbī. Awū ikéntītíbī, kiyé tī awū a sēr bēn pú wū, awū ámá kú mbae itīcwū.

© 1995, The Bible League

16Ameínjā tī utōb uwae-m, nī cwé-nī tī unde íkī ā kyāefā nī fā uwae irá yīne bē.

17Ikén mēmē tī ā kú nda tī, asití ayī a si tītīnyang, ayī a si-yī tí riraen bē, ayī kú rū apupwen sī bá. Ayī kú sī uwōg Rimam Itsē-tī, awū tī kyāe usir tí usháen tí aser tī tá apupwen. Awū kú kāfe-wū fe ámá bē. Awū si-wū pāngmá usir tī kāfe kāfe ú kú yá tī tā uwae kufub bē.

18Ayī si utōb-wū Rimam né awū nda tī tsi tí usēr uwae irá-wū tī kubēntī, ikyāen tī atī nā tá uwé mēmē ikén tī tsítsí tī awū mām.

19Ameínjā-m tī utōb uwae-m apyíb, nī núng nyinyang bāa, kó unde tītínī uwae-nī ā si unde tī kú fxēn irá tsi-wū tsi bē, ámá awū ā táng irá nyinyang tawé awū ā rī irá. Nī kāb irá nyinyang tawé tī anī ā tsō rináe risū-yī.

20Ikyāen imí, rináe unde kú ndeya-yī unde tī awū ú nde ikén tī tīnyang tī Rimam kú shā bē.

21Ikyāen yīne, ame kú rī té nī, anī yá ikéntītíbī tī anī kú nde tā. Anī sa yī jwunn tíka rūrwēn. Anī sa risū náe ribén na Rimam. Anī fxēn irá tī Rimam sa yēn tsi utōb-nī. Ī si irá Rimam yīne tī sité kūkō tī wū sa nī rū yé uwae itīcwū.

22Anī nde ikén tī Rimam kú rī té nī bāa, anī nā nde. Asití anī a som kú fxēn fā tí atóng ámām, anī kú kyāefā risū-nī. Anī nde wánde té yī.

23Unde tī a kú fxēn nyáng irá Rimam yī atóng ámām ú kú nde-wū wánde té yī bē, awū si pāngmá unde tī rū ka sáe ijwē-wū uwae ikén tī ā kú sáe uwé atáng ú kú rū ka fob uwae kununn ú núng tu-wū ikén tī awū tsi cwúcwo bē.

25Amáa unde tī a kú sáe ayíb sáng ka uwae Irá Rimam tī si icwe tī skeb títág, ú si icwe tī kú sáen unde tā, asití awū a pūtsá yī rū fífé, awū a si-wū unde tī kú fxēn yī fxēn ámām bē, ámá awū a kú nde wánde té yī, awū ú tu tīnyang uwae ikén tī awū kú nde mēmē ikyāen imí Icwe ná Rimam nyang skeb pátág ú sité kūkō tī yī sáen tī tā uwae ikéntītíbī.

26Asití unde íkī a tá atáng tī rī bāa, awū nā si unde tī Rimam, amáa awū kú ye-wū unju-wū ye bē, awū kú kyāefā risū-wū. Itīpūtsá-wū yī fengó Rimam si ukáen.

27Ikén tī Rimam Itsē kú pwen bāa, ayī nā si ikén tī tīnyang tī unde ú pūtsá tá re. Awū kú shā tī ā ndeya anyīsū wakāen, tí ā ndeya awá icwū uwae rikāen-bā, tí ā sa rū risū-bā uwae ikéntītíbī tī tá uwae utēnse.

Yakubu 2

1Ameínjā, anī si ande tī rū uwae kínjō uwōg Itsēkurū-tī Yesu Kristi, awū Itsēkurū tī skeb tág mēmē tí kūkō. Ayī nyang-yī tī anī tsáb ande tsáb bē.

2Asití unde íkī tī rifúnn tī fwā kikúnyāng ná zináriya ú sī átúpwá tī tīnyang a sáng bá uwōg tī anī funn atáng; ámá unde íkī tī rikāen tī pū arwáe átúpwá sī a sáng bá uwōg itīfunn-nī ámá;

© 1995, The Bible League

3asití anī a sáe rū unde tī rikāen ú rī té unde tī rifúnn tī sī átúpwá tī tīnyang bāa, "Som tsá ikén tí som wūne," ú rī té unde tī rikāen bāa, "Afu rū ka tsi iyen akwēn" kó afu rī té wū bāa, "Som ribén ukáen isim ikén tī som-m iké,”

4ayīne kú tsó bāa, anī nā kú raen irá uwé Rimam tī anī kú pwen bāa, ande nā pāng-bā átsō bē ú kú kāg átsō kág. Itso rikwén tí pwen yīne si tītíbī.

5Ameínjā-m tí utōb-m, anī kyāe atóng tsi tī anī fxēn! Rimam tsáb ande tī rikāen uwae utēnse iké bāa, abā nā rū uwae kínjō uwōg-wū Rimam. Uwae kínjō nábā tī abā rū, si rifúnn anábā. Ámá abā si anyīsū tī ú cī rifúnn ná Rimam tí kujwó ukwe-wū tī awū yēr unju bāa, awū nā ú sa na ande tī sité uré té wū.

6Ámá ímí tī nde tītawé anī sáe rū ande tī rikāen? Ī si-yī ande tí rifúnn tī kú nda nī rikāen bē a? Ī si-yī abā tī kú tum nī rū yī kusóg rikwén bē a?

7Anī núng-nī tī ayī si ande tī rifúnn abāne tī kú txūn mbéb rinyí tī tīnyang tī Rimam sa fwā nī bē a?

8Asití unde íkī ā tá atáng tī ye sú Icwe ná Ukwe-tī tīyāng tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Ye uré tí unde ice-fu pāngmá tī afu kú ye uré tí risū-fu ámá," unde wū nde pú wū ikén tī pāng atáng.

9Amáa asití awū a kú tsáb ande tsáb tītawé ú ye uré té bā, awū jwunnsī pú wū uwae ikéntītíbī. Ámá cwúcwo, uwé Icwe Rimam, awū si unde tī nde ikéntītíbī.

10Kó unde a ye sú tág icwe Rimam mēmē, amáa bá tsítsí kínjō rikāen, ayī tātsó bāa, awū nā nyatsá pú wū Icwe Rimam mēmē.

11Ikyāen imí, awū Rimam tī rī bāa, "Náe-fu iyag bē," ī si sí awū cwúcwo tī rī bāa, "Wēn-fu unde bē." Ikyāen yīne, asití afu a náe-fu iyag bē amáa afu a wēn unde, afu nyatsá pú fu Icwe Rimam.

12Kó kiyé tītínī tī anī a kú rī irá mēmē, kó asití anī a kú nde kíkīn mēmē, anī tángsom bāa, Rimam ú pwen nī rikwén risū yī. Awū ú myae nī tí icwe tī kú sáen ande tītā.

13Asití unde íkī a tá atáng tī kú kāb-wū risi risū unde bē, Rimam ámá ú sáe awū tí ayíb risi bē ámá, kiyé tī awū a bá pwen wū rikwén. Amáa unde tī sité ayíb risi kú kyén-wū ikyén ricwú unde tī kú pwen rikwén bē.

14Ameínjā-m, asití unde íkī a rī bāa, awū nā sité uwae kínjō uwōg Rimam, amáa awū kú shā-wū tī awū ú nde wánde íkī na Rimam bē, anī kú táng bāa, uwae kínjō-wū ayī nā ú nwángrū wū njáa?

15Asití si íkī wūne a sáe ínjā-wū íkī kó kayā-wū íkī uwae fengó Yesu kú nde rikāen ú shā num tí átúpwá tī awū ú sī rimēnn ú shā num tí wúcī tī awū ú cī,

16ámá unde wū a rū bá rī té wū bāa, "Ka-fu nyinyang, Rimam ā ndeya fu tí tu ikén tī afu kú shā," ú shā na-wū awū ikén tī awū kú shā bē, irá yīne ú ndeya-yī unde wū bē.

17Asití uwae kínjō a kú tsó-wū ijwē-wū yī wánde tī tí nde bē, ayī cwūcwū.

© 1995, The Bible League

18Íkī bē unde íkī ú rī bāa, Rimam nā ú nwángrū wū ikyāen tī awū rū uwae kínjō, kó tī awū nde-wū wánde tī tīnyang bē. Unde tī ifaen ámá rī bāa, awū nā ú nwángrū ikyāen wánde tī tīnyang tī awū nde. Iyéē! Ayī si-yī ahán bē, ikyāen imí, ayī ú nde fob-yī tī unde ú rū uwae kínjō uwōg Rimam, amáa ú shā num tí ajwó wánde bē. Cwúcwo unde ú nde tu-wū tī wū rū uwae kínjō tí kubēntī bē, sé tī awū a tātsó uwae kínjō-wū uwae wánde tī tīnyang tī tí nde.

19Anī kú rū uwae kínjō bāa, Rimam nā tá atáng, Rimam wū si Rimam kínjō ámām. Asití anī a cwé ahán ayī nyang tímambē! Amáa anī tángsom bāa, asung tītíbī núng ye bāa, Rimam nā tá atáng, amáa kú fwēr ijwē kú cāen cāen cāen ikyāen ná Rimam.

20Anī ande tī askwáb! Anī núng ye nī tī uwae kínjō tī fā-yī tí wánde bē si ukáen ámén bē a?

21Núng! Itsē-tī Ibrahim nde rímāng ú tu risū tīnyang uwé Rimam? Ī rū uwae wánde tī anáwū kiyé tī awū sa uyīn-wū Ishaku na Rimam uwōg tī ā kú ten ikén na Rimam atáng. Kó ayī si-yī ahán bē?

22Anī núng wūrīrī bāa, uwae kínjō tī ajwó wánde kú nde wánde té átsō. Ikén tī awū nde tí ajwó-wū kú kúmunn uwae kínjō-wū.

23Ikén yīne kúmunn irá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Ibrahim rū uwae kínjō uwōg Rimam, ámá ikyāen uwae kínjō náwū Rimam sa wū bāa, awū nā si unde tī tīnyang." Ande kú rī ámá bāa, Ibrahim nā si urwán ná Rimam.

24Ikyāen ná yīne, afu núng pú fu ámá bāa, rū yé yī ajwó wánde tī unde kú nde tītawé Rimam kú sa unde kāfe tī tīnyang, si-yī nyáng uwae kínjō ámām bē.

25Anī núng ámá cwúcwo, Rahaba si íyāen, amáa kiyé tī Joshua tōm ande-wū íkī rū ka sáng utēn atáng, Rahaba ye bā tí ajwó ifaen ú pū bā tam uwae kusóg-wū ú tātsó bā fengó íkī tī ā rū yé atáng ú nwángrū. Ikén yī tī awū nde ne, sa na Rimam núng wū awū si undá tī nde ikén tī tīnyang ú yátā na wū ikéntītíbī-wū mēmē.

26Pāngmá tī rimēnn a sité-wū unyāng bē, awū si rukōm. Ayī si ahán ámá asití uwae kínjō a kú nde-wū wánde bē, awū si rukōm.

Yakubu 3

1Ameínjā-m, ayī nyang-yī tī ande kūkō uwae-nī ā si ande tī kú kwén ikén bē. Ikyāen imí, anī núng pú nī bāa, rikwén tī pwen tī siskeb tá risū ande tī kú kwén ikén.

2Mēmē nátī si ande tī kú raen irá. Asití unde íkī a tá atáng tī kú raen-wū irá yī irá tī rī bē, unde wūne si unde tī kubēntī tī mumunn. Awū núng pú wū tī awū ú ye sú risū-wū nyinyang, yī ikén tī awū kú nde mēmē.

3Anī táng irá risū kákúm. Unde a kú shā tī kákúm nā fxēn irá náwū, awū kú sa kiser tī pitang ahán sáng kákúm unju amáa tsō ka som tsá kákúm kú rū. Ikén tī awū kú shā tī kákúm nā nde na wū mēmē, si ayī tī awū nde.

© 1995, The Bible League

4Anī táng irá risū ayāe tī tá uwae uyínn tīyāng ámá. Ayī si ikén tī kūkō, ufunn tī ribōm
ámá kú kae yī kú vyiii kú kyang uwae uyínn. Amáa afxāen kuyāe si ikén tī kō-wū kō
bē. Ukwe kuyāe kú ndab ruwén kuyāe atáng té wū. Awū kú rū uwōg tī awū kú shā.

5Ayīne pāngmá ujāen unju ná unde tī tá fā̃ ijwē unde. Awū si ikén tī pitang ahán, ámá
irá tī kú rū yé atáng kō nyinyang bē! Anī núng pú nī tī urwā kutug kú ten mbúb kutúr
tīyāng.

6Atī ú nde ye tī atī ú kūnn ujāen unju-tī ande bāa, awū nā si urwā. Ikyāen imí
ikéntītíbī tī tá utēnse mēmē tam atáng uwae ijwē-tī. Rikaen ikéntītíbī shag kyī fé
rimēnn unde mēmē. Tí usir tī ā mbae unde bá fob tí usir tī awū ú cwū ikéntītíbī ayīne
kú nde wánde rimēnn-wū pāngmá tī urwā kú tēn uwōg. Ī̃ si Shetann tī tā urwā yīne.

7Ande núng ye pú bā tī abā shi ibyē tī tsotso, ibyē tī ribén tí ánung tí ikén tī kú kyang
tí rishwū, fā̃ té ayī iwág. Ikén tī ā kú kūnn rinyí-yī bāa ibyē mēmē, unde ú nde ye tī
awū ú kwén na yī risū tī náe ribén.

8Amáa unde ú nde fob-wū tī awū ú kwén na ujāen unju ande risū tī náe ribén bē. Awū
si ikén tītíbī tī kú pú-wū unyāng tí irá tī tī rī ámá bē. Awū kú rī tsó irá tī munn tí
rikaen tītíbī tī kú wēn ande.

9Atī kú tēb rinyí Rimam tī si Itsēkurū-tī tí ujāen unju-tī. Tí ujāen wū atī kú kāfe kú
txūn ameínjā-tī asú té wū. Ande tī Rimam kyāe rū ijwē-wū, si abā tī atī kú txūn bā asú
tí ujāen unju awūne.

10Atī kú sa sí unju wū ú tēb rinyí ande atáng ú sa sí awū ú txūn mbéb rinyí ande atáng.
Ayī nyang-yī tī atī nde ahán bē, ameínjā!

11Ame núng jí-m ukab íkī tī ten ámbyī tī fifab tí ámbyī tī nyang-tug rū yé tí uwōg
kínjō bē ande-m.

12Ameínjā, kútútūng wāen-wū riwāen pāngmá kurísáen usir íkī bē; ámá kurísáen
wāen-wū pāngmá kútútūng bē ámá. Ayī si ahán, ámbyī tī nyang-tug tí ámbyī tī fifab
tsō-yī tí kukwae ámbyī kínjō bē.

13Unde íkī tá atáng uwae-nī tī sité ibēn ayíb ú núng irá a? Awū ā tātsó yī, yī usom tí
som tī kubēntī. Awū ā nde wánde-wū tí risū tī náe ribén.

14Amáa asití anī a munn tí kitsínn tī tsínn uwae riyāen utōb-nī ú sité utōb tī byāg ú kú
núng nyáng risū-nī ámām, ame kú rī té nī, anī ndub-nī ijwē bāa, anī nā núng ikén bē.
Ayī si rífēn.

15Ikyāen imí, itso ibēn ayíb yīne si-yī ibēn ayíb tī sī apupwen bá bē. Ibēn ayíb yīne si
aná Shetann, ikyāen imí Kusung Rimam tá atáng bē. Ayī si aná ijwē.

16Amáa uwōg tī kitsínn tī ande tī tī kāg a tá atáng, uwōg wūne, utōb ande tsi txí txí,
ikéntītíbī tī tsotso tá atáng ámá. Ikén kú kyang-wū ikyin pāng atáng uwōg wūne bē.

17Amáa ibēn ayíb tī sī apupwen bá si tī sāen kyag. Ayī kú sa kujīmshwur tí risū tī náe
ribén tí uré rū bá kitángpwā ande. Ande tī sité yī si ande tī kú fxēn irá ú kú núng risi

© 1995, The Bible League

ande ú kú nde na ande ikén tī tīnyang. Abā si-bā ande tī kú tsáb ande tsáb bē, kó ande tī kú rī unju ifaen bē.

18Ayī si ahán ámá uwōg ande tī kú sa na ande som usom kujīmshwur. Ikén yī tī abā kú tso si itso ná kujīmshwur Rimam. Ikén tī abā ú bá būnn ribén atáng ú si itīnyang Rimam.

Yakubu 4

1Imí tī sa riká tī kibyāg sáng bá kitángpwā nī? Ayī rū yé uwae utōb-nī, uwōg tī ikén tī kú taen nī ayíb kú tā riká té ikén tī Rimam kú shā.

2Anī kú shā ikén amáa anī tu-nī bē, ikyāen yīne anī kú shā tī nī wēn ande tī sité yī. Anī sa uwae tsi risū ikén ú tu-nī ayī bē. Ikyāen yīne anī kú fwān kibyāg ú kú kūm átsō kutxu. Ikén tī nde tītawé anī tu-nī ikén tī anī kú shā bē tá re, anī kú jwám-nī Rimam tī awū sa na nī bē.

3Kiyé tī anī kú jwám ámá, anī kú tu-nī bē, ikyāen imí anī kú jwám-nī Rimam yī fengó tī pāng atáng bē. Anī kú shā tī anī ú tu yī ú pū wēn yī fengó ná rimēnn ijwē ámām.

4Anī si ande tī kú ye sú-nī unju tī yēr-nī bē, pāngmá undá tī náe té unde tī si-wū ubāen-wū bē. Anī núng pú nī bāa, asití unde a kú shā nyáng ikén tī uwae ise iké, awū kāfe pú wū unde tī riká ná Rimam. Kó unde tītínī tī a sa uwae tsi pāng-wū risū ikén tī utēnse iké, awū si unde tī riká ná Rimam.

5Uwae Kutsīngkén Rimam ā báe irá bāa, "Kusung tī Rimam sa sáng tī utōb munn tí kitsínn tí tsínn." Anī kú táng bāa, irá yīne nā si irá tī ukáen ámén a?

6Amáa rínyanguwae tī awū Rimam nda tī skeb pú yī itītíbī tī tá uwae utōb-tī. Né ikén tī nde ā báe uwae Kutsīngkén ná Rimam bāa, "Rimam kú tā riká tí ande tī kú ndub ijwē, amáa awū kú nda rínyanguwae na ande tī kú náe risū ribén."

7Ikyāen yīne nī sa ijwē-nī konje Rimam! Anī tsi tí kpākang tī nī shaen irá Shetann, ámá awū Shetann ú tēr rū ú yá nī tā.

8Nī kora bá bāe fwā Rimam, tī awū ámá ú korara bá som fīfēr té nī. Nī pū ajwó-nī ye-nī ikéntītíbī cwúcwo bē, anī ande tī kú nde ikéntītíbī. Nī jwó sāen utōb-nī anī ande tī kú kāb uwae.

9Nī tángsom tí ikéntītíbī-nī tí nī byīr utōb! Nī jwúb irá tí aten ayíb! Nī shwú-nī ashwú cwúcwo bē. Nī byīr utōb! Nī skaen-nī ikyāen cwúcwo bē! Ikén tī nyang skeb si tí nī ten aten sī ayíb!

10Nī náe risū ribén uwé Rimam, awū ú ye nī nwúnn ritsen.

11Ameínjā, nī rī-nī irá tītíbī risū átsō bē. Unde tī a rī irá tītíbī risū ínjā-wū íkī, kó awū a kú pwen wū rikwén, irá tītíbī yī, awū rī yī risū Icwe ná Rimam; rikwén yī ámá, awū pwen Icwe Rimam. Ámá asití afu a pwen Icwe Rimam rikwén, afu si-fu unde tī kú pūtsá Icwe bē; afu si unde tī kú pwen yī rikwén.

© 1995, The Bible League

12Rimam kínjō wū ámām tī sa Icwe tsi ande. Awū ámām tī si itsē rikwén. Awū ámām tī nde tu tī wū nwángrū unde uwae rikwén. Awū ámá ú nde tu tī wū wēn nji ande yī rikwén. Afu unde si ayē ámá tī afu pwen unde ice-fu rikwén?

13Anī nā atóng uwōg-m, anī ande tī kú rī bāa, "Yáka atī ú nwúnn rū yī uwōg wūne, ucwē atī ú nwúnn rū yī uwōg íkī. Atī rū ka ú nde kusang atáng, atī rū ka ú cī kujāeb atáng ú tu ikén kūkō."

14Anī núng-nī irá íkī risū usir tī ucwē bē, kó unyāng-nī ú si rímāng anī núng-nī bē. Ikyāen imí anī pāngmá kúbyī tī ā kú núng wū uwae kiyé tī pitang ahán. Awū a yag tā pú wū ā núng fob-bā awū cwúcwo bē.

15Ikén tī nyang skeb tī unde ú rī, si tī awū rī bāa, "Asití Itsēkurū-tī Rimam a cwé, né atī a som tí unyāng-tī, atī ú nde ikén yīne."

16Amáa anī kú ndub risū ú kú tsó risū-nī bāa, anī nā si kíkīn. Itso ijwē tí ndub yīne si ikéntītíbī.

17Unde tītínī tī núng ikén tī tīnyang tī tí nde, amáa ú nde-wū ayī bē, uwōg-wū, ayī si ikéntītíbī tī awū nde.

Yakubu 5

1Anī ande tī rifúnn, anī rū bá fxēn m. Ayī nyang skeb tī anī jwúb irá ámá mbúb ukúnn, ikyāen imí rikāen rū kú bá risū-nī uwé iké.

2Rifúnn-nī rwa mbúb tág pú yī, ámá íbyāen sáng bá cī tág pú yī átúpwá-nī pátág sīsāen.

3Zináriya-nī tí ázurfā-nī ayī pu rikwīn. Rikwīn yīne kú tsó bāa, rikwén nā ye pú anī. Uwae usir rikwén ayī ú cī ibyē rimēnn ijwē-nī pāngmá urwā. Anī kae rifúnn-nī byír tsi uwae kiyé tī rícwūnnkyī wūne. Anī núng-nī tī ayī tsi-yī tsi bē Rimam ú pwen utēnse rikwén bē a?

4Ande íkī nde na nī wánde ámá anī cwé-nī tī nī pae aser-bā na bā bē. Aser-bā ayīne kú kūkūnn risū-nī. Abā ámá, jwúb irá, kú tsō ukúnn. Ámá Itsēkurū-tī Rimam tī sité kūkō pátág fxēn pú wū irá tī jwúb aná ande tī kú būnn awúm-nī abā.

5Amáa anī som kú máe ijwē-nī kūm tī máe uwae utēnse iké tí rifúnn-nī ayī, ú som fwā uwae rifúnn, ámá kú kīm, ú som kú jí usir tī ā ú ye nī rū ka wūwēn.

6Anī pwen ande tī raen-bā irá bē rikwén, ú wēn bā, abā shíg-bā ishíg íkī bē.

7Ikyāen yīne, ameínjā, ame kú rī té nī, nī ndembéb-nī utōb bē. Nī ye utōb tí nī som jí kiyé tī Itsēkurū rū kú bá pāngmá tī unde tī ritóm som jí wúcī tī wāen awāen tī awū ú tu uwae risāen-wū. Awū kú ye utōb ú som kú jí upwen tī ú nda ritso tí upwen tī kú táen mbae awúm.

8Anī ámá, nī som kú sáe ayíb tí fengó tí kpākang utōb ikyāen ná imí itībá ná Itsēkurū ko kú yáen kú fífé.

© 1995, The Bible League

9Ameínjā, anī pwen-nī unju té átsō bē, bē Rimam ú bá pwen nī rikwén. Awū unde tī kú pwen rikwén tīyāng rū bá kú yé kú pú wū unju ufu kusóg tī awū ú sísáng tírī.

10Ameínjā, anī tángsom té unde tī kú yā iskin irá Rimam tī kutē. Abā ngwā rikāen ú ye kutxom sūr utōb. Anī nde ahán ámá.

11Núng, ande tī som tí rikpág utōb ka usir tī rícwūnnkyī, atī kūnn bā bāa, ande tī tīnyang. Anī fxēn pú nī irá risū kpākang utōb ná Ayuba yī kiyé tī itīmyae bá tu wū, tí ikén tī Rimam sa na wū isim tī awū myae mām pú wū awū. Rimam si unde tī sité ayíb risi tí rínyanguwae.

12Ikén tī skeb mēmē, ameínjā, si tí anī ben-nī ben bē. Anī ben-nī ben tí rinyí ná Rimam bē. Anī ben-nī tí rinyí ná utēnse wūne bē. Anī ben-nī ben tí kíkīn bē. Irá tī afu a cwé, cwé kukunn. Irá tī afu a pyír ámá, pyír kukunn. Kāfe-fu unju bē, ikyāen tī afu a jwunnsī-fu uwae kumyae bē.

13Asití unde íkī uwae-nī a kú ngwā rikāen, ayī nyang skeb tī awū ā jwám Rimam. Asití aríkī a kú tsēn utōb, awū ā tēb rinyí ná Rimam tí akyáng tī yāng.

14Asití unde íkī a náe kicáeb, ayī nyang skeb tī awū ā kūnn ande ndufū ná ande tī Rimam tī abā ā bá jwám na wū Rimam, tí abā ā sa kindob sī wū yī rinyí ná Itsēkurū-tī.

15Itījwám ná ande bāne tī abā jwám tí uwae kínjō ú jīm kicáeb unde wū. Rimam ú nwángrū wū. Asití unde wū a nde ikéntītíbī, Rimam ú yátā na wū.

16Ikyāen yīne, ame kú rī té nī, nī rī tsó ikéntītíbī-nī té átsō, tí nī jwám Rimam té átsō tī Rimam ú nda nī ijwē tī jīm. Irá tī jwám ná unde tī rū uwae kínjō uwōg Rimam sité ribōm tímambē.

17Anī núng Iliya si unde pāngmá atī ámá, awū jwám Rimam tí uwae kínjō bāa, upwen nā tswa-wū bē, ámá upwen tswa-wū bē árá fob asang itā tí ishaen itsóngnjō.

18Awū kāfe bá jwám Rimam cwúcwo bāa, upwen nā bá, ámá Rimam sa upwen tswa, ámá itúkū shab atsīng ú mbub awāen tī tī wāen tā. Irúm ámá tsó kyī uwōg.

19Ameínjā, asití unde íkī uwae nī a jwunnsī yī fengó kubēntī ná Rimam ámá unde íkī a ka pū wū kāfe bá tí yī fengó ná Rimam,

20unde wūne ā tángsom bāa, kó unde tītínī tī a tae unde tī kú nde ikéntītíbī rū yé uwae ikéntītíbī-wū kāfe bá pūtsá irá Rimam, awū nwángrū pú wū unyāng unde wū yī uwae itīcwū, ámá nde pú wū fengó tī Rimam ú yátā na wū ikéntītíbī-wū yāng-yī akwēn.

© 1995, The Bible League

1 Bitrus

1 Bitrus 1

1Ame Bitrus, átōm Yesu Kristi, tī báe kutsīngkén wūne bá kú na nī, anī ande tī Rimam tī shag kyī fé utēn tī Pontus tí Galatiya, tí Kapadókiya, tí Asiya, tí Bitíniya, anī si ande tī rikyen atáng.

2Itsē-tī Rimam myae kumyae-wū tsi ú tsáb nī tī anī nā si ande tī anáwū uwae wánde ná Kusung-wū, tī anī nā ú náe risū ribén uwōg Yesu Kristi ú si ande tī sāen kyag uwae anyīng náwū, tī ā sa yāen mbúb risū-nī. Rimam ā nda nī itīnyang tí kujīmshwur ko fūfā rū yī uwé uwé.

3Atī nde fxāefā na Rimam tī si Itsē Itsēkurū-tī Yesu Kristi, ikyāen tī awū sité ayíb risi kō tímambē. Yī uwae itīnwúnn ná Yesu Kristi uwae tīcwū, awū nda tī unyāng tīshé. Tīnine atī munn tí uwaetítsi

4ú som kú jí rifúnn tītīnyang tī Rimam sa tsika ikyāen ande tī si tī anáwū. Rifúnn yīne tá apupwen uwōg tī ayī ú yag tā-yī tā bē, ú rwa mbúb-yī mbúb bē. Ayī ú ndembéb-yī mbéb ámá bē.

5Ayī si anánī, anī ande tī Rimam kyir nī kyir ikyāen uwae kínjō tī anī sité yī, sé kiyé tī awū Rimam ú tātsó tī itīnwángrū tī awū myae tsi mām pú wū, né anī ú tu yī usir tī rícwūnnkyī.

6Nī tsēn utōb ikyāen yīne, kó tī, uwae kiyé tī pitang wūne, rikāen tī tsotso ú bá tu nī ikyāen tī ayī nā ú myae nī myae.

7Ayīne si ikyāen tī ā tsó bāa, anī nā rū uwae kínjō tí utōb-nī mēmē. Kó zináriya tī kú ndembémbéb, ā kú myae wū myae tí urwā. Ī si ahán ámá uwae kínjō tī tsi-nī tī skeb zináriya tī rinyang. Ā myae kāng yī myae ikyāen tī ā núng kó ayī ú tsi tí ribōm. Isim ayīne, anī ú tu rūrōb tí riyinn Usir tī Yesu Kristi a rū bá tsó risū-wū. Awū ú tēb nī.

8Kó tī anī núng-nī awū tí ayíb usir íkī bē, anī ye uré té wū. Tīnine ámá, kó tī anī núng-nī awū bē, anī rū kubēntī uwōg-wū ú munn tí utōb tī tsēn si-yī tī tī rī bē.

9Ikyāen tī anī kú mbé ikén tī anī sa uwae tsi risū-yī, tī si itīnwángrū uwae ikéntītíbī.

10Ande tī kú yā iskin irá Rimam tī kutē rī irá risū itīnwángrū yīne tī si anánī. Abā myae irá risū-yī ú nung pūtsá yī, ikyāen imí ikén yī náe ise pāenine bē.

11Abā kwáb ú kú shā tī abā ú núng kiyé tī usir wūne ú sáng, tí fengó tī ayī ú rū bá nde, ikyāen imí Kusung ná Kristi tsag té pú wū abā rikāen tī Kristi ú ngwā, tí kūkō tī ú pūtsá isim-yī tī awū ú tu.

12Rimam tsag yáe té ande tī kú yā iskin irá-wū bāa, wánde-bā nā si-yī ikyāen tī abā nā ndeya ijwē-bā bē. Amáa ayī nā si ikyāen nánī. Atī núng ayīne tīnine uwae irá tī Kusung tī Sāen Kyag tsag té nī, né awū tōm ande tī átōm-wū sī apupwen bá rī té nī. Irá yīne ámá, ande tī atóm ná Rimam tī tá apupwen, abā tí risū-bā ámá shā tī abā ú fxēn yī.

© 1995, The Bible League

13Nī kyāe utōb-nī tsi nyinyang ikyāen wánde. Nī ye sú ijwē-nī tí nī sa uwae-nī mēmē tsi risū itīnyang tī ā ú nda nī kiyé tī Yesu Kristi a rū bá tsó risū-wū.

14Nī náe risū ribén na Rimam. Nī cwé-nī tī nī pūtsá ikén tī kú taen ayíb pāngmá tī anī kú nde kiyé tī anī tá uwae kufub bē.

15Ayī nyang skeb tī anī ā som usom tī sīsāen yī uwae mēmē ikén tī anī kú nde pāngmá tī Rimam tī kūnn nī si unde tī sīsāen.

16Ikyāen imí, ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Nī som usom tī sīsāen, ikyāen imí ame si unde tī sīsāen."

17Kiyé tī anī a kú jwám Rimam, anī kú kūnn wū bāa "Itsē." Awū tī kú pwen mēmē ande rikwén pāng tí wánde tī kó unde tītínī kú nde. Ikyāen yīne, anī fur risū sī ribén uwōg-wū uwae mēmē usir ná usom tī som-nī utēnse iké.

18Anī núng pú nī bāa, ikén tī ā pae tītawé anī nwángrū uwae usom tí som tī ukáen tī anī mbé uwōg abítsē-nī si-yī kíkīn pāngmá ázurfā kó zináriya tī rinyang-yī kú pu rū rū bē.

19Amáa ayī si anyīng ná Yesu tī bōm kujāeb tímambē. Awū Yesu tī pāngmá kimbae mbawén tī tsāen fufxer ú si-wū tí kijīb bē tī ā jāeb mbé nī atáng.

20Rimam tsáb wū tsi ikyāen wánde yīne tí tī ā mam-bā utēnse kéka bē. Awū tsó risū-wū uwae kiyé tī rícwūnnkyī tī atī tá uwae-yī tīnine, ikyāen nánī.

21Nī rū uwōg-wū tītawé anī kú rū kubēntī uwōg Rimam tī kūnn nwúnn wū uwae itīcwū ú nda wū rūrōb. Ikyāen yīne anī sa kubēntī-nī tí uwae-nī tsi uwōg Rimam.

22Tīnine tī anī náe risū ribén tī irá Rimam tí kubēntī, awū jwó sāen pú wū ijwē-nī ámá, anī sité uré tí kubēntī té átsō. Nī kwáb tī nī tsikunn tí uré tī tí ye té átsō nyinyang tí utōb-nī mēmē.

23ā mbae nī tī tīshé, amáa ayī si-yī ande tí utēnse iké tī kú cwūcwū tī mbae nī bē. Ayī si irá Rimam tī sité unyāng tī tsi kukunn tī mbae nī pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam

24bāa: "Mēmē ande pāngmá irúm tī kutúr. Mēmē rinyang-bā pāngmá rinyang ajwūg irúm. Irúm kú wūwōm, ajwūg-yī kú waen sī yī ribén.

25Amáa irá ná Itsēkurū-tī Rimam ú tsi kukunn rū fífé yī uwé." Irá yī tī ā kú rī ne, ayī tī si Irá Tīnyang tī ā sa bá na nī.

1 Bitrus 2

1Ikyāen ná yīne, nī sa rū yé risū-nī pátág uwae ikén tī si ikéntītíbī. Rífēn tī yēr, kukyāefā, kutsínn tī tsínn, asú tī txūn, nī yá ikén yīne tā!

2Pāngmá anyīsū ibyāen tī kú shā tī ā nyām abyáen ná íya-bā, anī ámá nī shā abyáen ná Kusung tī Sīsāen tī nī nyām, ikyāen tī ayī ā sa na nī sīsēr yī uwae unyāng tīshé tī anī tu.

© 1995, The Bible League

3Ikyāen imí, ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Anī mbwá pú nī itīnyang ná Itsēkurū-tī Rimam."

4Nī rū bá uwōg-wū. Awū si kutxom tī sité unyāng tī ande tī utēnse sáe rū wū rū, amáa Rimam sáe wū, awū tsáb wū, awū si ikén tī kú jaen ayíb tītīnyang.

5Anī ā si pāngmá atxom tī sité unyāng ámá. Nī bá uwōg Itsēkurū-tī Rimam tī awū ú pū nī mbye kusóg kusung tī ande ú bá kú ribén na wū atáng. Cwúcwo, uwae kusóg atáng, anī ú si ákwén tī ú yēr wēn ikén na Rimam ú kú pū na wū ikén tī pāng atáng tī awū kú mbé tí utōb tī tsēn uwōg-nī ande tī rū uwae kínjō uwōg Yesu Kristi.

6Ikyāen imí, ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Ame tsáb kutxom tī tīnyang íkī tsi tī ame tā umbyí kusóg atáng uwae utēn tī Siyóna, awū si kutxom tī kú ye sú kusóg tsi tí ribōm. Kó unde tītínī tī a rū kubēntī uwōg-wū, kutxom wū ú nda awū rúkwāe tī wáe bē."

7Uwōg-nī ande tī kú rū kubēntī, kutxom wūne sité kūkō tímambē, amáa uwōg ande tī rū-bā kubēntī bē, ayī si pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Kutxom tī ande tī kú mbye kusóg sáe rū wū rū bāa, awū nā nyang-wū bē, awū tī kāfe pú wū kutxom tī nyang skeb pátág."

8Ā báe cwúcwo bāa, "Awūne tī si kutxom tī ú nda ande kyén kufxen. Awū tī si ukum kutúkū tī ú nda bā pu ipu." Abā kú jwunn ipu ikyāen tī abā rū-bā kubēntī uwae irá yī bē. Ayīne si ikén tī Rimam myae tsi ikyāen-bā.

9Amáa anī si kumbúb ande tī Rimam tsáb tsitsi, anī si pāngmá ákwén tī kú yēr wēn ikén na Rimam ufenkyí ukwe, ande tī sīsāen, ande tī utōb ná Rimam tī ā tsáb tsi ikyāen tī abā nā tsag irá risū wánde ná Rimam tī kú fur ayíb na té ande, wánde náwū Rimam awū tī kūnn nī rū yé uwae kufub rū bá uwōg-wū tī sāen kyag.

10Kutē anī si-nī ande tī Rimam tsítsáb bē, amáa tīnine anī si pú nī ande Rimam. Kutē anī tu-nī ayíb risi Rimam bē, amáa tīnine anī tu pú nī awū.

11Ame kú jwám nī, arwán-m, anī tī si ande tī rikyen tī kú som uwae kiyé tī pitang utēnse iké, nī sa risū-nī rū yé uwae usom tī som ná rimēnn ijwē. Ikén yīne kú tā riká tí kusung-nī.

12Usom tī som-nī kitángpwā ande tī apxín ā si itīnyang, ikyāen tī kiyé tī abā a kūnn nī rikwén bāa, anī nā si ande tītíbī, abā ú tángsom tí wánde tī tīnyang tī anī kú nde ú kāfe bá tēb rinyí Rimam usir tī awū ú rū bá tu bā.

13Yī rinyí ná Itsēkurū-tī, nī náe risū ribén na ande tī uwé-nī. Nī náe risū ribén na Ukwe Kaisar tī skeb mēmē uwae kūkō,

14tí abā gómna. Rimam pū bā tsi ikyāen tī abā nā byīnn ande tī kú nde ikéntītíbī kimbáb, tī abā nā tēb ande tī kú nde ikén tī tīnyang.

15Ikén tī Rimam kú shā si tī anī nā nde ikén tītīnyang ikyāen tī ayī ā rī jīm irá tī ukáen ná ande tī kuskwáb tī ā kú rī.

© 1995, The Bible League

16Nī si-nī apyí bē. Nī som usom tí risū-nī ú sité ríyāe tī anī nā nde ikén tī anī kú shā. Amáa nī cwé-nī tī usom tí som wūne nā sa na nī tī nī bur kyī ikéntītíbī bē. Nī som usom pāngmá apyí ná Rimam.

17Nī nda ande mēmē kūkō. Nī ye uré té ande ná Rimam mēmē. Nī kyén Rimam tí nī nda Ukwe Kaisar kūkō.

18Anī ande tī kú nde wánde na ande, nī náe risū ribén na ande tī kununn-nī tí nī nda bā kūkō tī pāng atáng. Nī nde-nī kūm tīnyang té abā itsēkurū tī sité uwae tīnyang ú kú kāb tu irá ámām bē, amáa nī nde té abā tī kú nde ikén tī utxáe ámá.

19Ikyāen imí asití unde a ngwā rikāen ikyāen irá tī si-yī unju-wū bē, asití ayī a si ikyāen ná Rimam, ayī nyang tímambē.

20Asití ā byīnn nī kutxu ikyāen riraen tī anī raen, anī ú tu-nī itīnyang bē. Amáa asití abā a byīnn nī kutxu ikyāen tī anī kú nde ikén tītīnyang, Rimam ú nda nī itīnyang ikyāen-yī.

21Ayī si ikyāen yīne né Rimam kūnn nī. Kristi tí risū-wū ngwā rikāen ikyāen-nī ú tsó nī fengó bāa, anī nā pūtsá kufxen-wū.

22Awū nde jí-wū ikéntītíbī bē. Awū wēr-wū rífēn usir íkī bē.

23Kiyé tī ā txūn wū asú, awū mbub-wū unju ú txūn-wū abā asú ámá bē. Kiyé tī ā sa na wū rikāen, awū rī-wū bāa, awū nā ú nde bā tí imbwe-yī ámá bē. Awū sa uwae tsi uwōg Rimam, awū tī kú pwen rikwén tī kubēntī.

24Kristi tí risū-wū sú ikéntītíbī nátī rimēnn ijwē-wū rū yī kutúkū tī cice ikyāen tī atī nā ā si ande tī núng-tī ikéntītíbī cwúcwo bē, tí atī nā ú som usom tī sīsāen uwé ná Rimam. Ikyāen ná utī tī ā tēr wū, tí kúsa tī ā kwēr wū rimēnn, atī tu tīnwángrū atáng.

25Anī pāngmá mbawén utām tī yag bībyīnn. Amáa tīnine anī kāfe bá pūtsá pú nī Itsēkurū-nī tī kú shi nī shi, awū tī kú núng kyī unyāng-nī.

1 Bitrus 3

1Anī andá tī bāen ande, nī nde ikén-nī pāngmá tī ame rī té apyí ámá. Nī fxēn irá abāen-nī nyinyang tī asití aríkī uwae-bā a rū-bā kubēntī uwae irá Rimam bē, risū tī náe ribén-nī ú shir bā rū bá uwōg Rimam. Ayī ú si-yī kéng tī anī ā rī irá té bā tītawé bē.

2Ikyāen imí usom tí som tī sīsāen, tí risū tī náe ribén-nī pāng pú yī tī abā ú núng ú rū kubēntī uwōg Rimam.

3Nī shā-nī ikén tī utēnse ikyāen tī anī kyāe ijwē ná rinyang bē, pāngmá si itso risū tī pāen tī anī kú pāen, kó ayī ásúwá tí ikén atóng tī atsīng tī ā kú fwā ajwó, kó fengó átúpwá tī sī, tí itīcwun bē.

© 1995, The Bible League

4Amáa rinyang-nī ā si rinyang tī kubēntī tī tá uwae riyāen utōb, rinyang tī kú mām-wū
mām bē. Ayī si utōb tī jīm tí risū tī náe ribén tī pāngmá kutxom tī jaen wur wur tī
Rimam kú núng wū tī kūkō tímambē.

5Ayī si ahán ámá uwōg andá tī kutē tī som usom tī sīsāen ú sité uwae tí tsi uwōg
Rimam, ikyāen imí abā kú kyāe rinyang-bā tí ikén yīne; ā kú náe risū ribén uwōg
abāen-bā.

6Saraya nde ahán. Awū náe risū ribén na Ibrahim ú kú kūnn wū bāa, "Itsēkurū-m."
Anī si anyīsū-wū asití anī a kú nde ikén tītīnyang ú kú kyén-nī ikyén ricwú kíkīn bē.

7Anī aróm tī mbé andá ámá, uwae usom tí som-nī té awá-nī nī tángsom bāa, abā nā
bōm-bā bē. Nī núng bā nyinyang. Nī nda bā kūkō, ikyāen imí abā té nī ú mbé
rínyanguwae ná unyāng tī Rimam ú nda nī tétsō. Nī nde ikén yīne bárā bē Rimam ú
fxēn-wū itījwám-nī bē.

8Irá tī rícwūnnkyī si tí irá tī táng-nī tí irá tī kāb-nī ā si ikén kínjō. Nī ye uré té átsō
pāngmá ameínjā tí ambakayā. Nī sité utōb tīnyang té átsō tí nī som usom-nī tí risū tī
náe ribén té átsō.

9Asití unde a nde nī itíbī, nī nde-nī awū tíbī ámá bē. Asití awū a txūn nī asú, nī txūn-nī
awū ámá bē. Ikén tī nyang skeb si tí anī ā jwám itīnyang bá risū-wū. Ikyāen imí ayī si
tītīnyang tī Rimam yēr unju bāa, awū nā ú sa na nī kiyé tī awū kūnn nī rū bá.

10Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa: "Unde tītínī tī a kú shā tī awū ú cī ú
ngwā ú tsēn utōb awū ā ye unju-wū ye. Asú tī txūn ā tsō unju-wū bē.

11Awū ā kāfe isim tā ikéntītíbī, tí awū ā nde ikén tī tīnyang. Awū ā shā kujīmshwur tí
utōb-wū mēmē.

12Ikyāen tī Itsēkurū-tī Rimam kú kyīr ande tī kú nde ikén tītīnyang tí ayíb risi ú kú
fxēn irá tījwám-bā kó kiyé tītínī. Amáa awū kāfe isim tā ande tī kú nde ikéntītíbī."

13Asití anī a kú tsēn utōb tí ikén tītīnyang tī tí nde, unde tī ú ndembéb nī utōb tá-wū
bē.

14Amáa kó asití anī a kú ngwā rikāen ikyāen ikén tītīnyang tī anī kú nde, nī tsēn utōb!
Tītīnyang si anánī. Nī kyén-nī ikyén ricwú ande bē, tí nī ndembéb-nī utōb bē.

15Amáa uwae riyāen utōb-nī, nī sa Kristi tsi bāa, awū nā si Itsēkurū-nī, tí nī nda wū
kūkō. Nī tsi tí ijwín, ikyāen tī unde a rang nī irá, anī ú tsag té wū irá risū Yesu Kristi tī
anī sa uwae tsi risū-wū. Amáa nī nde yī sku sku uwae kujīmshwur ú kú núng wū tí
kūkō.

16Uwae usom tí som-nī, nī nde-nī kíkīn tī ú sa na nī kāb uwae bē, ikyāen tī asití ande
íkī a txūn nī asú, rúkwāe ú wáe bā wáe ikyāen ná wánde tītīnyang tī anī ande tī kú
pūtsá Kristi kú nde.

17Asití Rimam a kú shā tī nī nā ngwā rikāen, ayī nyang skeb tī nī ngwā rikāen ikyāen
ikén tī tīnyang tí tī anī ngwā rikāen ikyāen tī anī kú nde ikéntītíbī.

© 1995, The Bible League

18Kristi tí risū-wū cwū ricwú ikyāen ná nī. Awū cwū kipāen kínjō ámām ikyāen mēmē ande tī kú nde ikéntītíbī, ikyāen tī awū nā pū tī rū bá uwōg Rimam. Ā wēn wū yī rimēnn ijwē; yī Kusung awū tsi tí unyāng-wū.

19Uwae Kusung awū nwúnn rū ka tsag irá Rimam té asung tī tá uwae púrsuna.

20Ayī asung yīne si asung ande tī tá utēnse kiyé Nuhu. Abā náe-bā risū ribén té irá tī Rimam rī bē, kó tī awū ye utōb té bā ú som skírr kiyé tī Nuhu kú skám kuyāe. Ande itsóngtā tī tá uwae kuyāe atáng ámām tī nwángrū uwae ámbyī.

21Ámá ámbyī yīne kú tātsó batísma tī kú nwángrū nī tīnine ámá. Ā kú nde na-bā atī batísma ikyāen tī ā ú jwó rū ajīb yī rimēnn ijwē-tī bē, amáa ikyāen tī ā ú tātsó unju tī yēr tī atī kú yēr té Rimam, atī kú kāb-tī uwae atáng bē. Ayī kú nwángrū tī yī fengó ná itīnwúnn ná Yesu uwae kuskab.

22Tīnine awū tsō pú wū yī apupwen ú kú som kujwó rícī Rimam. Átōm ná Rimam tí mēmē ikén tī sité kūkō pátág tī tá apupwen, awū tī si ukwe-bā.

1 Bitrus 4

1Atī núng pú tī bāa, Kristi nā fxēn tí kicáeb rimēnn ijwē. Ikyāen ná yīne, nī yá tā tī itso irá tī kāb tī anáwū ā si anánī ámá. Ayī ā si usú riká-nī, ikyāen imí unde tī a ngwā rikāen uwae rimēnn ijwē, awū kāfe isim tā pú wū ikéntītíbī.

2Tsikunn tí usir wū, uwae usom tí som-wū utēnse wūne, ikén tī awū kú pūtsá si-yī ikén tī rimēnn ijwē kú shā bē, amáa ayī si ikén tī Rimam kú shā.

3Anī ndembéb kiyé yāng-yī kutē kú nde ikén tī ande tī núng-bā Rimam bē kú nde. Anī kú taen ayíb andá ú kú nde ikén tī kú wáe rúkwāe ú kú ngwā kú sháen ú kú pūtsá kumbúb ande tī kú ngwā ikén kú kyang, anī kú tsōtsō kú sī sī ú kú pūtsá fengó apxín tī fén. Ayī si ikén tī kú fe uwae. Kiyé pāng pú wū tī anī yá itso ikén yīne mēmē tā tí isim.

4Tīnine tī abā núng nī, anī tēr pūtsá-nī abā uwae ikéntītíbī yīne cwúcwo bē, ayíb fe pú abā. Abā kú txūn-bā anī asú tírī.

5Nī ndembéb-nī utōb bē. Abā ú tsi kāng uwé unde tī kú pwen rikwén, awū Rimam tī ú pwen rikwén risū ande tī tsi usēr tí ande tī cwūcwū.

6Ayī si ikyāen ná yīne, né ā sa Irá Tīnyang ná Rimam tsag té ande tī kicwū ámá, ikyāen imí ā pwen bā rikwén uwae utēnse iké pāngmá tī ā nde tí mēmē ande tī tsítsí, amáa isim tī abā cwū, ā tsag té bā Irá Tīnyang ikyāen tī uwae kusung abā nā som pāngmá tī Rimam som.

7Rícwūnnkyī ikén mēmē ko yáen pú yī. Ikyāen yīne nī som usom tí utōb tī ye. Nī tsi tí ujwín kú jwám Rimam kó kiyé tītínī.

8Ikén tī siskeb mēmē si tí anī ā ye uré té átsō nyinyang, ikyāen imí uré kú sa na ande kú yá tā na átsō ikéntītíbī yāng akwēn.

© 1995, The Bible League

9Asití ameínjā-nī íkī a bá kú shā itīcī tí uwōg tī náe kununn-nī, nī paembé bā tí utōb-nī kínjō tí nī tsag-nī abā tsag bē.

10Rimam nda kó unde tītínī uwae-nī rinda ná ikén txí txí. Ikyāen yīne kó unde tītínī ā sa ikén tī Rimam nda wū ndeya ínjā-wū té yī. Unde tī a nde yīne, awū nde ikén tī pāng atáng uwé Rimam tī sa wánde yīne na wū.

11Asití Rimam a nda unde íkī rinda ná irá tī rī, awū ā rī irá Rimam té ande tí ribōm-wū mēmē. Asití ayī a si rinda ná tī tīndeya, awū ā nde yī tí ribōm tī Rimam sa na wū, ikyāen tī nī tēb rinyí ná Rimam uwae ikén mēmē tī anī kú nde, yī rinyí ná Yesu. Kūkō tī riyinn ā si anáwū tsi kunn iké rū fé yī uwé. Ayī ā si ahán.

12Rikāen tītíbī tī anī kú ngwā ne, ayī ā si-yī ikén tī kú fur ayíb uwōg-nī bē, arwán-m, ikyāen imí ayī si-yī ikén tī tīshé uwōg-nī bē.

13Nī tángsom tí nī tsēn utōb bāa, anī nā kú ngwā kú ya Kristi rikāen-wū, ikyāen tī anī nā ú munn té utōb tī tsēn kiyé tī awū a ka rū bá tsó kūkō ná ukwe-wū.

14Asití ande a txūn nī asú ikyāen ná rinyí ná Kristi, itīnyang si anánī, ikyāen imí, ayīne kú tsó bāa, Kusung Rimam tī sīsāen tī sité kūkō nā sī bá pú wū risū-nī.

15Amáa asití unde íkī uwae-nī a ngwā rikāen ikyāen tī awū wēn unde, kó ikyāen tī awū si unde tī riyíb, kó ikyāen tī awū kú ndembéb ikén unde, kó ikyāen tī awū sa unju sáng irá tī si-yī anáwū bē, itso rikāen yīne si-yī tí kujwójáng bē.

16Amáa asití anī a kú ngwā rikāen ikyāen tī anī kú pūtsá Kristi, nī wáe-nī rúkwāe bē! Nī nde na Rimam fxāefā ikyāen tī anī si aná Yesu Kristi.

17Usir ná rikwén rū kú bá pú wū. Abā ú bāg rikwén tī pwen uwōg ande ná Rimam. Asití ā pwen atī ande ná Rimam uwé, aná ande tī pyír Irá Rimam pyír ú byāg si-yī tī tī rī bē.

18Pāngmá tī ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Ande tī kú nde ikén tī tīnyang ú nwángrū-bā fife bē. Ande tī kú nde ikéntītíbī ú núng-bā Rimam bē ámá re? Anábā ú béb siskeb!”

19Ikyāen yīne, ande tī Rimam sa na bā ā kú ngwā rikāen, abā ā rū yī uwé tí wánde tī tīnyang tī tí nde. Abā ā sa utōb-bā na Rimam, unde tī kyāe bā, awū unde tī kú kúmunn unju tī yēr-wū kiyé tītínī.

1 Bitrus 5

1Ame kú rī irá té ande ndufū ná Rimam tī tá uwae-nī, ame tí risū-m si kínjō uwae ande ndufū Rimam ú si kínjō uwae ande tī núng rikāen tī Yesu Kristi ngwā. Kiyé tī awū a rū bá tātsó kūkō-wū uwōg ande, ame ú tu kutūnn-m atáng ámá.

2Ame kú jwám nī bāa, anī nā si ande tī kú shi ikén tīshi tī Rimam pū na nī. Nī núng bā nyinyang tí utōb-nī kínjō, pāngmá tī Rimam kú shā tī anī nā shi bā. Nī nde-nī pāngmá ā nā túr nī túr bē. Nī nde wánde-nī si-yī ikyāen tī nī mbé aser atáng bē, amáa nī nde yī tí utōb tī tsēn.

© 1995, The Bible League

3Nī tātsó-nī risū-nī pāngmá ande tī kú náe ukwe risū ikén tī tīshi tī ā pū bá na nī kujwó bē.

4Amáa, kiyé tī Unde tī Uwé ná ande tī kú shi ikén a ka rū bá, anī ú tu kibur tī pāngmá kata ukwe tī kūkō tī rinyang-wū kú waen-wū waen bē.

5Anī anyīsū tāen ámá, nī fxēn irá ande ndufū-nī tí nī nda bā kūkō tī pāng atáng. Mēmē-nī ā sité risū tī náe ribén ú kú ndeya átsō pāngmá anī nā si apyí átsō, ikyāen imí ā báe uwae Kutsīngkén Rimam bāa, "Rimam kú tā riká tí unde tī kú ndub ijwē. Amáa awū kú yāen tīnyang sī unde tī kú náe risū ribén ú kú shirra wū nwúnn ritsen."

6Ikyāen yīne, nī sa ijwē-nī na Rimam tī sité kūkō tí risū tī náe ribén tī awū ā shirra nī nwúnn ritsen uwae usir tī nyang uwae-wū.

7Nī sú rikāen-nī rū bá na wū, ikyāen imí, awū kú núngkyī nī.

8Nī tsi tí ujwín! Ikyāen imí unde tī riká-nī Ukwe Kukyāefā awū kú paen ritum kú kyang pāngmá itumū ú kú shā unde íkī tī awū ú ye wēn kūb.

9Nī tsi tí ribōm uwae kubēntī-nī, tí nī cwé-nī irá tī awū ā sáng bá kitángpwā-nī bē, ikyāen imí anī núng pú nī bāa, ameínjā-nī tī tsítsí tī tá utēnse kú ngwā rikāen yī tī anī kú ngwā ne ámá.

10Amáa isim tī anī a ngwā rikāen uwae kiyé tī pāng ahán, Rimam tī si Rimam ná ayíb risi, awū tī kūnn nī irá rū bá uwōg tītīnyang náwū tī tsi kukunn uwōg Kristi, awū tí risū-wū ú kyāenyang nī ú sa na nī tsi tí ribōm risū kutxom tī ú kyi-wū ijwē bē, ú nda nī kpākang.

11Kūkō ā si anáwū tsikunn iké rū fé yī uwé. Ayī ā si ahán!

12Ame báe kú na nī kutsīngkén tī pāng ne tī itīndeya Silivanu tī ame kú núng wū si ínjā-tī tī kubēntī. Ame kú shā tī ame rī bōm nī utōb. Irá tī ame rī ne mēmē si irá tī kubēntī risū itīnyang ná Rimam. Nī ye sú yī tī kubēntī.

13Kayā-nī tī tá Babíla iké kú kūnnjí nī irá atáng. Awū tī Rimam tsáb wū tsáb pāngmá tī awū tsáb nī. Uyīn-m Markus kú kūnnjí nī ámá.

14Nī kūnnjí átsō irá tí nī ye átsō bur utōb uwae uré ná Kristi. Kujīmshwur ā si anánī, mēmē-nī ande tī si aná Kristi.

© 1995, The Bible League

2 Bitrus

2 Bitrus 1

1Kutsīngkén wūne rū kujwó-m Siman Bitrus, tī si umbaefxen ná Yesu Kristi ú si unde tī atóm-wū ámá. Ame báe kú na nī ande tī rū uwae kínjō uwōg Yesu pāngmá tī atī rū uwae kínjō ámá. Uwae kínjō-tī wūne si ikén tī nyang nyae tsítsá, ikyāen imí atī tu yī rū yé uwae wánde tī kubēntī ná Yesu Kristi, awū tī si Rimam ú si Unde tī Nwángrū tī.

2Pāngmá tī anī kú núng Rimam tí Itsēkurū-tī Yesu kō kú fūfā kō kú fūfā, ame kú jwám bāa, Rimam ā nde na nī itīnyang ú sa na utōb-nī náe ribén ámá, kō fūfā rū yī uwé.

3Rimam tí risū-wū, uwae wánde tī kūkō tī awū nde, nda pú wū atī ikén mēmē tī atī kú shā-yī ítawé atī ú nde tu tī atī ú som usom tī kubēntī, ikyāen imí awū nda tī atī kú núng Yesu Kristi, awū tī kūnn tī rū bá uwōg-wū tī atī nā tu kutūnn-tī uwae itīnyang náwū, tī nyang nyae tsítsá.

4Uwōg wūne, awū nda pú wū atī rínyanguwae mēmē tī awū yēr unju bāa, awū nā ú nda tī, ikén tī kūkō tí ikén tī nyang si-yī tī tī rī bē, ikyāen tī anī a tu pú nī rínyanguwae yīne, anī nā ú nwángrū yé uwae irá ná ande tī utēnse wūne tī núng-bā Rimam bē, ú kú tenji ikyāen ikéntītíbī tī kú taen bā ayíb. Cwúcwo, awū nda nī utōb tī pāngmá anáwū tí risū-wū.

5Ikyāen yīne ahán, ame kú jwám nī bāa, tī anī rū pú nī uwae kínjō, tīnine nī kwáb tī nī som usom tí kubēntī fā atáng. Asití anī a kú som usom tí kubēntī, nī kwáb tī nī si ande tī núng ye irá Rimam.

6Asití anī a si pú nī ande tī núng irá Rimam, nī kwáb tī nī ye sú ijwē-nī. Anī a kú ye sú ijwē-nī, nī kwáb tī nī si ande tī kú tsi tíng tíng uwae rikāen. Anī a si pú nī ahán, nī kwáb tī nī si ande tī sa utōb-nī na Rimam.

7Anī a si ande tī kú sa utōb-nī na Rimam, nī kwáb tī nī ye uré tétsō pāngmá ameínjā. Anī a nde pú nī ahán ámá, nī kwáb tī nī ye uré tétsō tí uré tī si aná Rimam.

8Asití anī a kú nde ikén yīne ú kú nde yī kō fūfā rū yī uwé, ayī ú nda nī nde ikén-nī byāg kwān ahán ú nda nī núng ye Itsēkurū-tī Yesu Kristi uwae utōb-nī. Usom tí som-nī ú si-yī tī ukáen bē.

9Unde tī a sité-wū ikén yīne bē ámá, irá tī kāb-wū pāng ahán ámén, awū sáe tu-wū uwōg bē. Awū tsi-wū tsi bē kú munnjí pú wū tī ā jwó rū pú bā ikéntītíbī-wū.

10Ikyāen yīne, ameínjā-m, anī kwáb skeb kyī tī nī tātsó pāenine uwae usom tí som-nī bāa, anī nā si pú nī ande tī Rimam tsítsáb ú kūnn. Anī a nde ahán, anī ú jwunnsī-nī bē.

11Ikyāen yīne cwúcwo, ā ú nda nī rifúnn ná itīsáng uwae Kujwó Ukwe tī itītsikunn-yī tá-yī bē, awū Kujwó Ukwe ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi Unde tī Nwángrū tī.

© 1995, The Bible League

12Ikyāen yīne, ameínjā-m, ame kú tsikunn kú tángsom na nī tī anī ā núng irá risū ikén yīne skeb tī kucang, kó tī anī núng mām pú nī irá risū-yī ú tsi tíng tíng uwae irá tī kubēntī tī anī kyangté yī tī kucang.

13Ame kú kāb bāa, tí tī ame sité unyāng-m tí atáng, ayī nyang tī ame kú tángsom nī irá risū ikén yīne kó kiyé tītínī,

14ikyāen imí ame núng pú m bāa, ame ú tsi-m tsi bē ú yá rimēnn wūne tā, pāngmá tī Itsēkurū-tī Yesu Kristi tātsó m.

15Ame ú kwáb tī m kwáb tutu tī m shā na nī fengó tī nī tángsom tí ikén yīne kó kiyé tītínī isim tī ame yá utēnse tā pú m.

16Kiyé tī atī rī té nī irá risū itībá ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi, kiyé tī awū rū bá tātsó kūkō-wū, ayī si-yī kúkyín tī atī tsag té nī bē. Atī núng pú tī kūkō-wū tí riyinn-wū té ayíb-tī.

17Atī tá atáng kiyé tī Itsē-wū Rimam nda wū rūrōb tí riyinn. Atī fxēn afxenjwín wū tī rū uwōg riyinn tī kūkō tī si aná Rimam. Afxenjwín wū rū bá uwōg-wū ú kú rī bāa, "Awūne si Umbae-m tí riyāen utōb-m. Ame tsēn utōb té wū tímambē."

18Atī tí risū-tī fxēn afxenjwín wūne rū apupwen bá kiyé tī atī té wū tá tétsō risū rikwen tā cwucwe.

19Ikyāen ná ikén yīne, atī núng bāa, irá yī tī ande tī kú yā iskin rī kutē si kéng kubēntī árá. Asití anī ā sa utōb na irá-bā ayī, ī si ikén tī tīnyang, ikyāen imí irá-bā ayī pāngmá urwā tī ā yēn tsi kiyé tī uwōg byi kyī pú wū. Awū tsikunn kú nda uwōg sāen kyikyag pū cwē yáe, kiyé tī uwōg tī sāen nā kititaen tī kiskínn rū bá kú tsēn riyāen utōb-nī.

20Ikén tī skeb mēmē si tī nī tángsom bāa, unde íkī tá-wū tī ú rī tsō tu imbyí irá iskin tī ā yā uwae Kutsīngkén Rimam tí ajwó-wū bē.

21Ikyāen imí, irá iskin ná Rimam bāg-yī uwōg unde rū bá bē, amáa ī si Kusung Rimam tī nda bā tī abā nā rī irá tī rū uwōg Rimam bá.

2 Bitrus 2

1Amáa, uwae ande tī aná Rimam tī kutē, ande tī kú yā iskin irá tīkōng tá atáng ámá. Ī si ahán, ande tī kú kwén irá tī rífēn ú mbug rū yé uwae-nī ámá. Abā ú kwén na nī ikén tī si-yī kubēntī bē, ikén tī kú mbub kurū. Kó Itsēkurū-bā, awū tī jāeb mbé unyāng-bā, abā ú pyír irá-wū. Ikyāen yīne, abā ú tsí-bā tsí bē ú tenji risū-bā.

2Amáa, aríkī yāng akwēn ú tēr rū ka pūtsá ande bāne yī uwae fengó-bā tī tīkōng tī kú wáe rúkwāe. Ikyāen wánde-bā ayīne, ā ú sa na ande ā ú ye fengó aná kubēntī rīmbéb.

3Ikyāen aser tī abā sa uwae tsi atáng, ande bāne ú kwáb ú tu itīcī tī itīngwā uwōg-nī uwae irá tīkōng tī abā ú rī té nī. Rikwén ná Rimam yīr bā fengó-yī rwēn pú yī. Rimam som kú jí tī awū ú tenji bā ámām.

© 1995, The Bible League

4Kiyé tī átōm ná Rimam tī apupwen nde ikéntītíbī kutē, Rimam yá bā tā-wū bē. Awū pū bā jwunn sáng uwōg urwā. Ā cwōng bā afxen té ajwó ú pū bā som uwae kufub. Abā som kú jí usir ná rikwén.

5Rimam yá ande tī utēnse tī kutē tā-wū bē ámá, awū tenji ande tī pyír irá-wū té ámbyī tī pāng kyī fé utēnse mēmē, nyáng Nuhu, awū tī kú yā iskin risū usom tī kubēntī uwé Rimam, té ande íkī itsóngfaen tī Rimam nwángrū bā.

6Rimam pyír irá utēn tī Sodom tí utēn tī Gomora ú tenji bā té urwā tī wū tsó bāa, ayīne nā si ikén tī wū kú nde té ande tī núng-bā wū Rimam bē.

7Awū nwángrū Lotu, tī si unde tī kubēntī, ikyāen imí, ikéntītíbī ná ande tī Sodom cáeb wū utōb. Abā kú fxēn-bā irá bē.

8Unde tī tīnyang wūne som kitángpwā-bā ú sáe ú fxēn itso ikén tītíbī-bā ayī. Ayī sa na utōb-wū cáeb usir tí usir.

9Ī si ahán ámá Rimam núng pú wū fengó tī awū ú nwángrū ande tī tá uwōg kumbwa. Awū núng pú wū fengó tī awū ú kwēr ande tītíbī utī, tsi kú jí usir rikwén.

10Awū ú byīnn skeb ande bā tī sa uwae tsi risū ikén tī ijwē-bā kú shā, ikén tī kú txí iyib. Abāne kú sáe rū ikén mēmē tī tá risū-bā. Abā kú kyén-bā ikyén ricwú bē, ú kú fxēn-bā irá bē. Abā kú sáe rū ande tī kūkō tī tá apupwen ú kú txūn bā asú.

11Amáa kó átōm ná Rimam tī apupwen, tī bōm skeb bā skeb ú rōb skeb bā skeb, kú shā tu-bā abā tí riraen bē. Ā kú txūn-bā abā asú ámá bē.

12Amáa ande bāne kú nde ikén tī utōb-bā tsi atáng pāngmá ibyē irúm tī ā mbae yī tsi tī ande ú ye yī ú wēn. Ā ú ye bā wēn ahán ámá. Abā kú txūn asú risū ikén, kó tī abā núng nyang-bā imbyí-yī bē. Abā ú tenji pāngmá ibyē irúm ámá.

13Ā ú ye bā ndembéb ikyāen ikén tī abā ndembéb ámá. Abā kú náe imbyí usirtaen fengó kum ú kú wáe-bā rúkwāe bē. Kiyé tī abā a rū bá té nī kú cī wúcī té átsō, abā si ikén tī kú wáe rúkwāe, ikyāen imí ā kú rū yī uwé té ikéntītíbī-bā ú kú kyāefā nī bāa, abā nā si ande tī tīnyang.

14Ayíb-bā tsi nyáng tī ā ú náe iyag ámām. Abā kú kyaen-bā kyaen tí ikéntītíbī tī abā kú nde bē. Abā kú pū ande tī kwen-bā kwen bē rū ka pu ijí. Utōb-bā kwen mbéb pú yī ú tsi kób risū ikén ayíb tī taen. Rimam rīmbéb pú wū abā!

15Abā yá rifab tī ndab yēnn tā pú bā ú jwe byīnn pú bā kutúr. Abā pūtsá pú bā rifab tī Balam umbae Beyor pūtsá. Awū Balam wūne nde ikéntītíbī ikyāen tī ā nda wū aser.

16Amáa ā fwān wū kibyāg risū ikéntītíbī-wū. Íkyinnsū-wū rī irá té afxenjwín unde ā táen kijáen Balam wū irá.

17Ande abāne pāngmá rubūng tī wūwōm. Abā pāngmá ábyī tī ufunn kae kú rū té wū. Rimam tsáb uwōg tsi mām pú wū ikyāen-bā uwae uwōg tī byi titang siskeb mēmē.

© 1995, The Bible League

18Abā kú ndub ijwē ú kú rī irá tī kuskwáb. Abā kú txáe aríkī txáe tí irá iyag tī náe. Ámá ande tī ā kú txáe-bā txáe ne ahán si ande tī nwángrū-bā rū kujwó ande tī kufub nyinyang kéka bē.

19Abā kú yēr unju té bā bāa, abā nā ú sáen bā tā uwae apyí; abā tí risū-bā si apyí ná ikén tī kú tenji ande, ikyāen imí unde si upyí ikén tī cī riká risū-wū.

20Ande bāne nwángrū pú bā uwae ikén ná utēnse wūne tī kú ye unde ndembéb ikyāen tī abā núng irá Itsēkurū-tī Yesu Kristi unde tī nwángrū tī. Tīnine asití ikén yī a kāfe bá ye kyī bā ú cī riká risū-bā, abā tá uwae rikāen tī béb skeb pú yī rikāen tī abā tá atáng kucang.

21Ī nyang skeb tī abā ú núng-bā fengó usom tí som tī kubēntī bē tí tī abā núng wū ú kāfe isim tág icwe tī cwucwe tī ā nda bā.

22Ikén tī tu bā sáng pípíb tí irá tī ā rī bāa, "Mbapxú ú kú kāfe ka jáng ikén tī awū cwó sī." Cwúcwo ande ndufū rī bāa, "Kó afu a jwó na ingwag ijwē, awū ú kāfe sáng tí uwae ipxam."

2 Bitrus 3

1Ande-m tī ayíb ricwú-m, kutsīngkén wūne fā tī apū ifaen tī ame báe na nī. Uwae mēmē ifaen-yī ame kwáb tī ame shem kyī irá tī anī núng pú nī ayī tī kucang, ikyāen tī ame na sa na nī kāb irá tī kubēntī risū-yī.

2Ame kú shā tī anī nā tángsom té irá tī ande tī sīsāen tī kú yā iskin irá Rimam rī fengó rwēn pú yī, fā té icwe ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi unde tī nwángrū tī, ayī icwe tī anī mbé uwōg átōm tī rū bá uwōg-nī.

3Irá tī kucang si tī anī ā núng bāa, usir tī rícwūnnkyī ande íkī ú mbug rū yé, ande tī kú pūtsá nyáng ikén tī ijwē-bā kú shā ámām. Abā ú txir nī txir

4ú rī bāa, "Unju tī yēr ná Itsēkurū-nī tī awū yēr bāa, awū nā ú kāfe bá, ayī si rímāng tīnine? Abítsē-tī sa cwū mām pú bā, ámá ikén mēmē tsi yēr-yī pāngmá tī ayī tsi kiyé tī ā kyā utēnse wūne té yī!”

5Amáa, irá íkī tá atáng tī ande bāne pyír ú sáe rū yī tī unghāe. Ayī si irá fengó tī Rimam nde wánde-wū utēnse iké. Fengó rwēn pú yī, awū rī irá tsō ámá apupwen tí utēnse rū bá tsi. Ā kyāe utēnse iké rū yé uwae ámbyī. Utēnse ámá tá kitángpwā ámbyī.

6Amáa Rimam nde wánde tí ámbyī upwen tī pāng kyī fé uwōg mēmē ú tenji utēnse tī tá atáng.

7Amáa apupwen tí ribén iké tī tsi tīnine si irá Rimam tī txen yī tsi kú jí urwā tī ú bá tenji yī. Ā txen yī tsi kú jí usir tī ā pwen ande tī pyír irá Rimam rikwén ú tenji bā.

8Amáa ande-m tī ayíb ricwú-m, anī ā munnjí-nī ikén kínjō wūne bē. Anī tángsom bāa, uwé Itsēkurū-tī usir kínjō pāngmá asang kumbúb kínjō, asang kumbúb pāngmá usir kínjō.

© 1995, The Bible League

9Itsēkurū-tī kú nde-wū jīm té unju tī awū yēr bē, pāngmá tī aríkī kú kāb. Amáa awū kú nde sku sku té nī, ikyāen tī awū kú shā-wū tī unde íkī ā tenji bē. Awū kú shā tī ande mēmē ā kāfe isim tā ikéntītíbī-bā tawé.

10Amáa Usir ná Itsēkurū-tī ú rū bá kpugfā nī pāngmá unde tī riyíb. Usir wū, ritum ú tum, apupwen ú yag tā. Ikén tī tá uwae-yī ú ten mbúb tág. Utēnse tí ikén tī tá uwae-yī ámá ú yag tā.

11Ande-m, asití mēmē ikén yīne ú tenji, anī ú som usom-nī rímāng? Ī nyang skeb tī nī som usom tī kubēntī ú kú fén Rimam tí utōb-nī mēmē.

12Nī sáe ayíb fengó ikyāen itībá ná usir tī Rimam sa tsi. Cwúcwo nī kwáb tí kwáb-nī tī nī nda usir wū rū bá fife. Usir wū si usir tī apupwen ú tenmbúb ú tenji, áyám urwā ú nda ijwē ikén tī tá apupwen mēmē ú yag sur.

13Amáa atī som kú jí ikén tī Rimam yēr unju risū-yī. Atī som kú jí apupwen tī tīshé té utēnse iké tī tīshé, uwōg tī ande ú nde nyáng ikén tī kubēntī ámām.

14Ikyāen yīne, ande-m, tī anī som kú jí Usir wū, nī kwáb tī nī som usom tī sīsāen, tī Rimam ā núng-wū anī té riraen bē. Nī kwáb tī nī som usom tī kujīmshwur té wū.

15Nī kāb bāa, Itsēkurū-tī kú ye utōb té nī ú kú pūtsá nī sku sku ikyāen tī awū nā nda nī ríyāe tī nī nā nwángrū, pāngmá tī ínjā-tī Bulus báe na nī uwae irá tī núng tī Rimam nda wū.

16Ayī si sí irá tī awū kú rī kó uwae atsīngkén-wū mēmē tī awū kú báe. Irá-wū íkī uwae atsīngkén-wū kpákpág, ámá aríkī tī núng-bā irá bē, ú som-bā bēn bēn bē kú kwáb tī abā ú rī imbyí-yī tī fengó tī tīkōng tī si-yī ayī bē. Abā kú nde ahán tí irá íkī uwae atsīngkén ná Rimam ámá. Abā ú shir tīcwū tsō risū-bā.

17Amáa anī, arwán-m, anī núng ye pú nī irá ayīne. Nī som té ujwín ikyāen tī riraen ná ande bāne tī kú fxēn-bā ande bē ā tae pū nī rū fengó bē. Cwúcwo, nī cwé-nī tī abā shir nī rū uwōg tī kpākang tī anī tsi atáng bē.

18Amáa nī tsikunn tī tīsēr tí rínyanguwae tí ibēn ayíb tī anī kú tu uwōg Itsēkurū-tī Yesu Kristi Unde tī Nwángrū tī. Rūrōb tí riyinn ā si anáwū, tsikunn iké rū fífé yī uwé! Ayī ā si ahán.

© 1995, The Bible League

1 Yohana

1 Yohana 1

1Atī báe kutsīngkén wūne kú na nī risū kíkīn tī tá atáng tī kucang, tí tī Rimam mam-wū utēnse kéka bē. Awū rī irá atī fxēn pú tī awū. Atī sáe pú tī awū té ayíb-tī ú tēkunn pú tī awū tí ajwó-tī. Awū tī sí Irá aná Unyāng.

2Unyāng wūne rū bá tsó risū-wū uwōg-tī yī rimēnn ijwē nátī ande. Atī núng wū ú kú rī irá risū-wū té ande bāa, ayī nā si kubēntī. Tīnine ámá atī kú rī té nī irá risū Unyāng wūne tī tsi kukunn. Awū tí Itsē-wū Rimam tá té átsō. Awū tī ā sa wū tātsó tī.

3Ikén tī atī sáe ú fxēn si ikén tī atī tsag kú té nī ámá, ikyāen tī anī ā ren risū té tī uwae usom tí som tī atī kú som té Rimam Itsē-tī tí Umbae-wū Yesu Kristi.

4Atī báe irá yīne kú na nī ikyāen tī utōb tī tsēn-tī ā tsēn ka furūrū.

5Irá tī atī fxēn uwōg-wū ú kú yā na nī iskin atáng tá re. Rimam si uwōg tī sīsāen, kufub tá-yī uwōg-wū ámá bē.

6Asití atī a rī bāa, atī nā ren uré té Rimam ú kú kyang tí uwae kufub bwe, atī kú yēr rífēn uwae irá unju-tī tí uwae ajwó wánde-tī mēmē.

7Amáa asití atī a som usom uwōg tī sīsāen pāngmá tī awū tá uwōg tī sīsāen, kubēntī atī ren uré tétsō. Anyīng ná Yesu, Umbae-wū, kú jwó sāen tī uwae ikéntītíbī-tī mēmē.

8Asití atī a rī bāa, atī nā sité-tī ikéntītíbī bē, atī kú kyāefā risū-tī. Kubēntī tá-wū uwae-tī bē.

9Amáa asití atī ā rī tsó ikéntītíbī-tī uwé ná Rimam tí unju-tī, awū ú yátā na tī ikéntītíbī-tī ú jwó sāen tī uwae mēmē ikén tī nyang-yī bē, ikyāen imí awū si Rimam tī wū a yēr unju, awū kú munn kāng yī. Awū kú nde nyáng ikén tī si kubēntī ámām.

10Asití atī a rī bāa, atī nā nde jí-tī ikéntītíbī kéka bē, atī kú tsó bāa, Rimam nā si Rimam tī rífēn, irá-wū tá-yī uwae-tī bē.

1 Yohana 2

1Anyīsū-m, ame báe kú na nī irá yīne ikyāen tī anī nā nde-nī ikéntītíbī bē, amáa asití uríkī uwae-nī a nde ikéntītíbī, atī sité Yesu Kristi tī si unde tī sīsāen, awū tī kú jwám Itsē-tī Rimam ikyāen riraen-tī.

2Awū Kristi tī si fengó tī Rimam kú yátā na tī ikéntītíbī-tī, ayī si-yī nyáng ikéntītíbī tī anátī ámām bē, ámá fwā tí ikéntītíbī ná ande tī tsítsí mēmē.

3Ikén tī ú tsó pāenine bāa, atī nā núng Rimam si tī atī kú ye sú Icwe náwū.

4Asití unde íkī a rī bāa, awū nā núng pú wū Rimam, ámá awū ú kú fxēn-wū irá icwe Rimam bē, unde wūne si unde tī rífēn. Kubēntī tá-yī uwōg-wū bē.

© 1995, The Bible League

5Amáa asití unde a kú náe risū ribén té irá Rimam ayī tātsó bāa, unde wūne sité uré té Rimam tī kubēntī. Ikén tī ú sa na tī atī núng kubēntī bāa, atī nā té Rimam nā tá té átsō tá re:

6Unde tī ā rī bāa, awū nā tí Rimam nā tá té átsō, awū ú som usom-wū pāngmá tī Yesu Kristi som.

7Ande uré-m tī ayíb ricwú-m, icwe tī ame kú báe ne si-wū icwe tī tīshé bē. Awū si sí icwe tī tīkyí wū, awū tī anī fxēn fxēn kú bá tī kucang. Ayī si irá tī anī fxēn pú nī uwōg-tī.

8Kó tī ayī si ahán, irá tī ame kú báe na nī ne si tīshé ámá. Wánde ná Kristi tí wánde tī anánī kú tātsó bāa, ayīne nā si kubēntī, ikyāen imí, kufub tēr kú rū pú wū, uwōg tī sīsāen tī kubēntī tsēn rū kú bá.

9Unde tītínī tī ā rī bāa, awū nā tá uwōg tī sīsāen, amáa awū kú sa ínjā-wū unde Rimam kuka, awū tá tí uwae kufub.

10Amáa unde tī a ye uré té ínjā-wū uwae ande ná Rimam awū som uwae uwōg tī sīsāen, kíkīn tá-yī tī ú sa na wū kyén kufxen bē.

11Amáa unde tī a kú sa ínjā-wū kuka, awū tá tí uwae kufub ú kú kyang ikyin-wū té kufub. Awū núng-wū uwōg tī awū kú rū bē, ikyāen imí kufub byi tā kyī wū ayíb.

12Ame báe kú na nī anyīsū-m, ikyāen imí ā yátā pú bā anī ikéntītíbī-nī uwae rinyí Yesu Kristi.

13Ame kú báe na nī abítsē ikyāen imí anī núng pú nī awū tī tsi usēr tī kucang-yī kú bá. Ame báe kú na nī anyīsū itāen ikyāen imí anī cī pú nī riká risū Ukwe Ikéntītíbī. Ame báe kú na nī anyīsū tínyīng, ikyāen imí anī núng pú nī Itsē-tī Rimam.

14Ame báe kú na nī abítsē ikyāen imí anī núng pú nī awū tī tsi usēr tī kucang-yī rū kú bá. Ame báe kú na nī anyīsū itāen, ikyāen imí anī sité ribōm ijwē. Irá ná Rimam té nī som tétsō. Anī cī pú nī riká risū Ukwe Ikéntītíbī.

15Nī ye-nī uré té utēnse kó ikén tī si aná utēnse bē. Asití unde íkī a kú ye uré té utēnse, awū si-wū tí uré té Itsē-tī Rimam bē.

16Ikyāen imí mēmē ikén tī si aná utēnse, ayī ikéntītíbī tī kú taen ayíb tímambē, tí ikén tī ande kú núng ú kú shā, tí mēmē ikén tī utēnse tī ande kú ndub ijwē risū-yī, mēmē ikén yīne rū-yī uwōg Rimam bá bē. Mēmē-yī si ikén tī utēnse.

17Utēnse tí ikén mēmē tī tá uwae-wū tī ande kú taen ayíb risū-yī, ayī nyae kú tsítsá, amáa unde tī a nde ikén tī Rimam kú shā, awū ú cwū-wū cwū ámá bē.

18Anyīsū-m, rícwūnnkyī utēnse kyang kú yáen kú pú yī. Pāngmá tī ā rī té nī bāa, Unde tī riká ná Kristi nā ú rū bá, tīnine ande tī riká ná Kristi yāng akwēn bá pú bā, ikyāen yīne atī kú núng bāa, rícwūnnkyī ikén fēr pú yī.

© 1995, The Bible League

19Kubēntī, ande bāne fā-bā uwae-tī bē, né ikén tī nde né abā nwúnn ú yá tī tā. Á bāa, abā nā fā uwae-tī, abā ú som té pú bā atī. Amáa abā nwúnn ikyāen tī ayī tsó bāa, kó unde kínjō uwae-bā nā fā-wū uwae-tī bē.

20Amáa anánī, awū Unde tī Sāen Kyag tsáb pú wū anī ú sa Kusung Rimam tī Sāen Kyag na pú wū anī. Ikyāen yīne mēmē-nī núng pú nī kubēntī.

21Tī ame báe kú na nī ikén yīne, ayī si-yī pāngmá tī anī núng-nī kubēntī bē; ame báe kú na nī ikyāen imí anī núng pú nī ayī. Anī núng ámá bāa, irá tī kubēntī tí irá tīkōng kú kyang-yī ikyin tétsō bē.

22Unde tī a rī bāa, Yesu nā si-wū Kristi bē, awū tī si Unde wū tī rífēn. Awū tī si unde tī riká Kristi. Awū kú pyír irá Itsē-tī Rimam tí irá Umbae-wū Yesu Kristi.

23Ikyāen imí, unde tī a pyír irá Umbae, awū pyír pú wū Itsē-wū ámá. Unde tī a kyangté Umbae, awū kyangté pú wū Itsē ámá.

24Ame kú jwám nī bāa, anī nā yá irá Rimam tī anī fxēn tī kucang nā tā-nī bē. Asití irá tī anī fxēn tī kutē a tá tí riyāen utōb-nī, anī té Rimam tí Umbae-wū ú som té átsō rū fífé yī uwé.

25Ayīne tī si unyāng tī tsi kukunn tī Kristi yēr unju té tī bāa, awū nā ú nda tī.

26Ame báe irá yīne kú na nī risū ande tī kú kwáb tī a nā kyāefā nī.

27Amáa anánī, Yesu Kristi sa Kusung Rimam yaen sī nī risū. Ayī si-yī kéng tī unde íkī nā kwén na nī ikén cwúcwo bē, ikyāen imí Kusung ná Yesu té nī som té átsō. Awū kú kwén na nī ikén mēmē. Ikén tī awū kú kwén na nī si kubēntī, ayī si-yī irá tī rífēn bē. Ikyāen ná yīne, ame kú rī té nī, nī té Yesu som tétsō pāngmá tī Kusung ná Rimam kwén na nī.

28Anyīsū-m nī tsi tíng tíng tí irá Yesu, ikyāen tī atī ā sité ribōm utōb ú wáe-tī rúkwāe kiyé tī awū a rū bá bē.

29Anī núng pú nī bāa, Yesu Kristi nde jí-wū ikéntītíbī bē. Ikyāen yīne unde tītínī tī kú nde ikén tī pāng atáng, awū si umbae ná Rimam.

1 Yohana 3

1Nī sáe utso uré tī Itsē-tī Rimam ye té tī. Uré-wū ayī kō tímambē; ayī tī sa na wū awū cwé tī ā nā kūnn tī bāa anyīsū-wū. Ayī si kubēntī atī si anyīsū-wū árá. Ikén tī nde né ande tī utēnse núng-bā atī bē si ikyāen tī abā núng-bā Itsē-tī Rimam bē.

2Ande-m tī ayíb ricwú-m, atī tīnine si anyīsū ná Rimam, amáa ikén tī atī ú si rū kú bá tī uwé, ā tātsó-bā atī ayīne kéka bē, amáa ikén tī atī núng si tī usir tī awū á rū bá tu tī, atī ú pāngmá awū. Ikyāen imí rā atī ú núng ye wū pāngmá tī awū tsi.

3Unde tītínī tī a sa uwae tsi bāa, Rimam nā ú nde ikén yīne, awū ú kwáb tī ú som usom tí kubēntī pāngmá tī Yesu tí risū-wū si unde tī kubēntī ámá.

© 1995, The Bible League

4Unde tītínī tī a nde ikéntītíbī, awū nyatsá pú wū icwe, ikyāen imí unde tī kú nde ikéntītíbī si unde tī bōm risū té icwe ná Rimam.

5Anī núng pú nī bāa, Kristi nā rū bá ikyāen tī awū sú ikéntītíbī-tī rū. Awū kú nde-wū ikéntītíbī ámá bē.

6Ikyāen yīne unde tītínī tī a tí Kristi som té átsō awū ú tsi kunn-wū ikéntītíbī tī tí nde bē. Ámá unde tītínī tī a tsikunn ikéntītíbī tī tí nde, awū núng jí-wū Kristi tí ayíb kéka bē, ú núng ye-wū itso unde tī Kristi tsi kéka bē.

7Unde íkī ā kyāefā-wū anī fā bē, anyīsū ne! Unde tītínī tī a nde ikén tī pāng atáng, awū si unde tī tīnyang, pāngmá tī Kristi si unde tī tīnyang.

8Unde tītínī tī a tsikunn ikéntītíbī tī tí nde awū si-wū aná Ukwe Irá Tīkōng, ikyāen imí, awū Ukwe Irá Tīkōng nde ikéntītíbī bāg tí kucang. Ikén tī sa Umbae ná Rimam rū bá utēnse si tī awū nā tenji wánde tītíbī ná Ukwe Irá Tīkōng.

9Unde tītínī tī a si umbae ná Rimam, awū tsikunn-wū uwae ikéntītíbī bē, ikyāen imí Rimam tí risū-wū té wū som té átsō. Cwúcwo, awū ú tsikunn-wū uwae ikéntītíbī tī tí nde bē, ikyāen imí Rimam si Itsē-wū.

10Ikén tī sa na tī núng bāa, anyīsū ná Rimam txí tí anyīsū ná Ukwe Irá Tīkōng si tī unde tī a kú nde-wū ikén tī si kubēntī bē, cwúcwo ú kú ye-wū uré té ínjā-wū bē, awū si-wū umbae ná Rimam bē.

11Irá tī anī fxēn tī kucang si tī atī nā ye uré té átsō.

12Atī a si-tī pāngmá Kayínu bē, awū umbae Shetann tī wēnra ínjā-wū. Imí tī nde awū wēnra wū? Ī si ikyāen tī wánde-wū si tītíbī, ámá aná ínjā-wū si tī tīnyang.

13Ikyāen yīne, ameínjā-m, asití ande tī utēnse a kú sa nī kuka, ayíb ā fe-yī nī bē.

14Atī núng pú tī bāa, atī nā nyae tsá pú tī kukwae itīcwū nā tá pú tī uwōg unyāng tī tsi kukunn. Atī núng ayīne ikyāen tī atī kú ye uré té ameínjā-tī ande ná Rimam. Unde tītínī tī awū sité-wū tí uré bē, awū tá tí uwae itīcwū.

15Kó unde tītínī tī a kú sa ínjā-wū kuka, awū si unde tī kú wēn ande. Anī núng pú nī bāa, unde tī kú wēn ande nā sité-wū unyāng tī tsi kukunn bē.

16Yesu cwū ricwú risū nátī ikyāen tī awū ú tātsó tī imbyí ná uré. Ikyāen yīne atī ámá a cwē tī atī ú cwū ricwú risū ameínjā-tī.

17Asití unde a sité rifúnn ú tu ínjā-wū íkī tī sité-wū ikén kujwó bē, amáa awū sáe-wū ínjā-wū tí ayíb risi bē, awū ú kyang rímāng ú rī bāa, awū nā sité uré té Rimam uwae utōb-wū?

18Anyīsū-m, uré-tī ā si-yī irá tī unju ámén bē, amáa ayī a si uré tī kubēntī tī kú tsó risū-yī uwae wánde.

19Ayīne si ikén tī kú tsó tī bāa, atī nā si ande tī kubēntī. Ayī si ikyāen ikén yīne né kó kiyé tītínī tī atī a tá uwé Rimam, atī kú kāb-tī uwae bē.

© 1995, The Bible League

20Ikyāen imí kó tī utōb-tī a rī té tī kó kiyé tītínī bāa, atī nā jwunnsī pú tī, atī núng ye pú tī bāa, ikén tī Rimam núng, skeb pú yī ikén tī utōb-tī kú táng. Awū núng tág ikén mēmē páb.

21Ikyāen yīne, ande-m, asití irá tī kāb nátī a nyang pú yī, atī ú ndeye tī atī ú rū ka uwé Rimam, ijwē fwēr-yī atī bē.

22Atī ú mbé mēmē ikén tī atī a jwám uwōg-wū, ikyāen tī atī kú náe risū ribén té icwe-wū ú kú nde ikén tī kú nyang uwae-wū.

23Icwe-wū si tī atī rū kubēntī yī rinyí Umbae-wū Yesu Kristi tī atī nā ye uré tétsō pāngmá tī Kristi rī té tī.

24Unde tī a pūtsá icwe ná Rimam, awū té Rimam tá tétsō, Rimam té wū tá tétsō ámá. Ikén tī tātsó tī bāa, Rimam té tī tá té átsō si tī Kusung-wū tī awū sa na tī rī ahán té tī.

1 Yohana 4

1Ande-m tī ayíb ricwú-m, ame kú jwám nī, nī rū-nī kubēntī uwae irá ná ande mēmē bē, amáa nī myae irá-bā nyinyang tī anī núng bāa, ayī si aná Kusung ná Rimam tī abā sité yī bárā. Ikyāen imí, ande tī kú yā iskin tí rífēn yāng ahán sáng bá pú bā utēnse.

2Ikén tī ú tsó nī bāa, unde sité Kusung Rimam tá re: Unde tītínī tī a rī tsó bāa, Yesu Kristi nā sī bá utēnse uwae rimēnn ijwē ande, awū sité Kusung Rimam.

3Amáa unde tītínī tī a rī tsó-wū irá yīne bē, awū si-wū aná Rimam bē. Ayī si kusung tī rū uwōg Unde tī Riká ná Kristi bá, tī anī fxēn bāa, awū nā rū kú bá ne. Tīnine awū tá uwae utēnse iké.

4Amáa anī anyīsū-m, anī si aná Rimam. Anī cī pú nī riká risū bā. Ikyāen imí awū Kusung Rimam tī tá uwae-tī bōm skeb pú wū awū kusung tī tá uwae ande tī si aná utēnse.

5Anábā, abā si aná utēnse, né ikén tī nde irá tī ā kú rī si aná utēnse, ande tī utēnse kú cwē irá-bā yī.

6Amáa atī si aná Rimam. Unde tītínī tī a núng Rimam, awū kú fxēn irá-tī. Amáa unde tītínī tī a núng-wū Rimam bē, awū ú cwé-wū irá-tī bē. Uwae uwōg wūne atī kú núng ye Kusung tī si aná kubēntī tí kusung tī si aná irá tīkōng.

7Ande-m tī ayíb ricwú-m, atī a ye uré té átsō, ikyāen imí uré kú rū uwōg Rimam bá. Unde tītínī tī a sité uré, awū si umbae ná Rimam ú núng Rimam.

8Unde tī a kú ye-wū uré bē, awū núng-wū Rimam bē, ikyāen imí Rimam si uré.

9Fengó tī Rimam tsó tī uré-wū si tī awū tōm Umbae-wū tī si kínjō rikāen tí uwae-wū rū bá utēnse ikyāen tī atī nā tu unyāng uwōg-wū.

10Uré tī kubēntī si-yī pāngmá uré tī atī ye té Rimam bē, amáa ī si pāngmá uré tī awū ye té tī, né awū tōm Umbae-wū bá tī awū nā si fengó tī atī nā tu itīyátā ná ikéntītíbī-tī.

© 1995, The Bible League

11Ande uré-m, tí tī Rimam ye uré té tī tí uré tī kūkō ne ahán, atī ámá a ye uré tétsō.

12Unde íkī núng fob-wū Rimam tí ayíb usir íkī kéka bē, amáa asití atī a kú ye uré té átsō, Rimam kú som té tī. Uré-wū munn utōb-tī tí rimunn.

13Ikén tī kú tsó tī bāa, atī nā té Rimam tá tétsō, awū ámá nā té tī tá tétsō, si tī awū nda tī Kusung-wū.

14Atī núng pú tī ú kú rī té aríkī ámá bāa, Rimam Itsē nā tōm Umbae-wū tī awū nā rū bá nwángrū utēnse.

15Unde tītínī tī a rī tsó tī unju-wū bāa, Yesu nā si Umbae Rimam, Rimam ú té wū som té átsō, awū ámá té Rimam som té átsō.

16Atī núng uré tī Rimam sité yī ikyāen-tī. Atī sa ijwē-tī konje atáng. Rimam tí risū-wū si uré. Unde tītínī tī a som usom uwae uré, awū té Rimam tá tétsō. Rimam té wū tá té átsō ámá.

17Rimam munn utōb-tī tí rimunn ikyāen tī usir tī ā pwen ande tī utēnse rikwén, atī nā ā kyén-tī ikyén ricwú bē. Atī ú tsi tíng tíng, ikyāen imí atī núng bāa, atī kú som uwae utēnse ne pāngmá tī awū som ámá.

18Unde tī Rimam ye uré té wū kú kyén-wū ikyén ricwú bē. Uré ná Rimam tī kubēntī kú jāe rū ikyén ricwú mēmē. Ikyāen yīne asití unde a kú kyén ikyén ricwú, ayī si rikwén ná Rimam tī awū kú kyén, ámá uré ná Rimam tī kubēntī tá-yī uwae utōb-wū kéka bē.

19Atī kú ye uré ikyāen tī Rimam tawé ye uré té tī.

20Asití unde íkī a rī bāa, awū nā kú ye uré té Rimam, amáa awū kú sa ínjā-wū kuka, ī si rífēn tī awū kú wōr ámén. Ikyāen imí asití awū a kú ye-wū uré té ínjā-wū tī awū kú núng wū tí ayíb bē, awū ú ye fob-wū uré té Rimam bē; ikyāen imí awū núng fob-wū Rimam tí ayíb usir íkī kéka bē.

21Irá tī Kristi sa na tī bāa, atī nā pūtsá si tī unde tī awū ā kú ye uré té Rimam, awū ā ye uré té ínjā-wū ámá.

1 Yohana 5

1Unde tītínī tī a rū kubēntī bāa, Yesu nā si Kristi, awū si umbae ná Rimam. Unde tītínī tī a sité uré té Itsē, awū ú ye uré té Umbae ámá.

2Né ikén tī nde né, kiyé tī atī ye uré té Rimam ú kú pūtsá icwe-wū, atī kú ye uré té anyīsū-wū ámá.

3Unde tī kú ye uré té Rimam si unde tī kú ye sú Icwe ná Rimam nyinyang. Amáa icwe-wū ayī bōm-yī bōm bē.

4Ikyāen imí umbae tī a si aná Rimam, awū cī riká risū utēnse. Ikén tī sa na tī cī riká risū utēnse si uwae kínjō.

© 1995, The Bible League

5Áyē wū tī ú cī fob riká risū utēnse? Unde tī ú cī fob riká risū utēnse si nyáng unde tī kú rū kubēntī bāa, Yesu nā si Umbae ná Rimam ámām.

6Yesu wūne rū bá utēnse té ámbyī úsá tí anyīng. Ámbyī yī si aná batísma-wū, anyīng ámá si anyīng náwū tī yāen mbúb kiyé tī awū cwū. Awū sa nyáng-wū ámbyī ámām rū bá té yī bē, amáa awū sa ámbyī tí anyīng rū bá té yī. Kusung Rimam ámá tī cwé unju irá yīne, ikyāen imí awū Kusung Rimam tī si kubēntī.

7Ikén tī kú tātsó kubēntī ná irá yīne si itā:

8Ayī si Kusung Rimam, tí ámbyī úsá, tí anyīng. Mēmē ikén itā yīne kú rī irá tí unju kínjō.

9Atī kú cwé irá unju ande tī utēnse ne. Irá unju ná Rimam ámá rē? Anáwū si kubēntī skeb pú yī aná ande, ikyāen imí, ayī si aná Rimam tí risū-wū tī awū kú rī risū Umbae-wū.

10Irá tī Rimam rī ne tá uwae utōb ná unde tītínī tī a rū kubēntī uwōg Umbae Rimam. Unde tītínī tī a kú rū-wū kubēntī uwōg Rimam bē, unde wūne sa Rimam tsi utōb-wū bāa, Rimam nā si Rimam tī rífēn, ikyāen imí awū rū-wū kubēntī uwae irá tī Rimam rī risū Umbae-wū bē.

11Irá yī tī Rimam rī si tī awū nda tī unyāng tī tsi kukunn. Unyāng wūne tá uwōg Umbae-wū.

12Unde tī a sité Umbae wū, awū sité unyāng ámá, unde tī a sité-wū Umbae Rimam bē, awū sité-wū tí unyāng bē.

13Ame báe irá yīne kú na nī ande tī rū kubēntī uwae rinyí ná Umbae Rimam ikyāen tī anī a núng bāa, anī nā sité unyāng tī tsi kukunn.

14Atī sité ribōm utōb tī tī ka uwōg Rimam, ikyāen imí kó kiyé tītínī tī atī ajwám ikén uwōg-wū, asití ayī a si ikén tī awū kú shā, awū ú fxēn tī.

15Amáa atī núng pú tī bāa, awū kú fxēn tī uwae mēmē ikén tī atī jwám wū. Ikyāen yīne, atī núng pú tī bāa, ikén tī atī kú shā uwōg-wū, atī nā tu pú tī ayī.

16Asití unde íkī a núng ínjā-wū kú nde ikéntītíbī, amáa ayī si-yī ikéntītíbī tī kú shir itīcwū rū bá bē, awū ā jwám Rimam tī ú nda unde wū unyāng. Ayīne si nyáng ikyāen ande tī ikéntītíbī-bā si-yī tī kú shir itīcwū rū bá bē. Amáa ikéntītíbī tī kú shir itīcwū rū bá tá atáng. Ame rī-m bāa, anī nā jwám Rimam ikyāen itīyátā ná itso ikéntītíbī wūne bē.

17Mēmē riraen pátág si ikéntītíbī, amáa ikéntītíbī íkī tá atáng ú kú shir itīcwū rū bá-wū bē.

18Atī núng pú tī bāa, unde tītínī tī Rimam mbae wū tīshé awū tsi kunn-wū ikéntītíbī tī tí nde bē, ikyāen imí Umbae Rimam kú núng kyī wū. Awū Ukwe Irá Tītíbī ú ko fēr uwōg-wū bē.

© 1995, The Bible League

19Atī núng pú tī bāa, atī nā si aná Rimam, utēnse mēmē nā tá uwae kujwó ná awū Ukwe Irá Tītíbī wūne.

20Cwúcwo, atī núng pú tī bāa, Umbae Rimam nā rū bá pú wū ú rū bá nda pú wū atī itīnúng ikén ikyāen tī atī nā núng Rimam, awū tī si kubēntī, uwae Umbae-wū Yesu Kristi. Awūne tī si Rimam tī kubēntī, awūne tī si unyāng tī tsi kukunn.

21Anyīsū tínyīng, anī núng ijwē-nī nyinyang tī nī som rūrwēn té apxín.

© 1995, The Bible League

2 Yohana

2 Yohana 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m tī si undufū ná ande Rimam rū bá uwōg undá tī kununn, awū tī Rimam tsáb, tí anyīsū-wū, anī tī ame ye uré té nī tímambē. Ī si-yī nyáng ame kínjō-m ámām bē, amáa mēmē ande tī núng irá tī kubēntī ná Rimam kú ye uré té nī,

2ikyāen imí irá tī kubēntī wūne tá uwae-tī ú té tī tá té átsō rū kú fé yī uwé itītsikunn-yī ú tá-yī bē.

3Rínyanguwae, tí kujīmshwur, tí ayíb risi ú rū uwōg Rimam tī si Itsē, tí uwōg Yesu Kristi tī si Umbae ná Itsē ú té tī tá té átsō. Ikén yīne ú si anátī ande tī núng irá tī kubēntī ná Rimam ú sité uré tétsō.

4Ame tsēn utōb tímambē kiyé tī ame rū bá núng bāa, aríkī uwae anyīsū-fu nā pūtsá irá tī kubēntī uwae usom tí som-bā, pāngmá tī Itsē-tī Rimam rī bāa, atī nā nde.

5Tīnine ame kú jwám fu, undá tī a tsítsáb, atī ā ye uré té átsō. Ayīne si-wū icwe tī tīshé tī ame báe kú na fu bē. Awū si sí icwe wū né atī mbé tī kucang.

6Uré tī si uré tī kubēntī si tī atī nā náe risū ribén té icwe ná Rimam. Ámá icwe ná Rimam tī anī fxēn tī kucang akwēn si tī atī nā ā som usom uwae uré tétsō.

7Ande yāng akwēn tī kú kyāefā ande sáng bá pú bā uwae utēnse. Abā si ande tī kú cwé-bā tī ā rī tsó bāa, Yesu Kristi nā sáng bá utēnse uwae rimēnn ijwē ná unde bē. Abā tī si aná awū Unde tī Riká ná Kristi; abā tī si awū Unde tī kú kyāefā ande.

8Nī núng ijwē-nī nyinyang bárā bē anī ú shā num ikén tī anī nde mām pú nī wánde ikyāen-yī.

9Unde tītínī tī yá ikén tī kwén ná Yesu Kristi tā ú tēr rū ka sáng ikén tī kwén íkī, unde wūne núng-wū Rimam bē. Amáa unde tī a kyangté ikén tī kwén ná Kristi, awū tu pú wū Itsē tí Umbae mēmē ifaen-bā.

10Asití unde íkī a rū bá uwōg-nī ú rū bá té-wū tí ikén tī kwén ná Kristi bē, anī kyangté-nī awū uwae anunn-nī bē. Kó irá tī kūnnjí, nī nde na-nī awū bē,

11ikyāen imí unde tī awū a kūnnjí wū irá, awū kú cī kú ya wū ikéntītíbī tī awū kú nde.

12Ame sité irá yāng ahán tī ame ú rī té nī, amáa ame ú báe-m ayī uwae kutsīngkén bē, amáa ame sa uwae tsi bāa, ame nā ú rū bá núng nī tī atī nā rī irá té átsō ayíb tí ayíb ikyāen tī utōb tī tsēn-tī a tsēn fūfā.

13Anyīsū kayā-fu, awū tī Rimam tsátsáb, kú kūnnjí nī irá atáng.

© 1995, The Bible League

3 Yohana

3 Yohana 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m ame tī si undufū ande ná Rimam, rū bá uwōg-fu Gayus, afu urwán-m tī riyāen utōb-m, tī ame sité uré té fu tímambē.

2Urwán-m tī riyāen utōb-m, ame kú jwám Rimam ikyāen tī mēmē ikén pátág ā kyang ikyin uwōg tī anáfu nyinyang, tí afu nā ā sité kujīmshwur ná ijwē pāngmá tī utōb-fu jīmshwur.

3Ame tsēn utōb tímambē kiyé tī ameínjā íkī rū bá ú bá tsag té me bāa, afu nā kú pūtsá irá tī kubēntī ná Rimam, pāngmá tī afu kú nde kó kiyé tītínī kú som usom uwae kubēntī.

4Kiyé tī ame kú fxēn bāa, anyīsū-m nā kú pūtsá irá tī kubēntī wūne, ame kú tsēn utōb si-yī tī tī rī bē. Kíkīn tá-yī tī kú sa na m tsēn utōb skeb ayīne bē.

5Ínjā tī utōb-m, afu kú kwáb tímambē uwae wánde tī afu kú nde ikyāen ameínjā-fu ande ná Rimam, kó tī aríkī uwae-bā si ande tī afu núng-fu abā bē.

6Abā kú tēb rinyí-fu uwōg ande ná Rimam tī tá iké bāa, afu nā sité utōb ná uré. Ame kú mbyáe ajwó uwōg-fu bāa, afu nā ndeya ande bāne uwae ikyin tí kyang-bā rū yī uwé pāngmá tī Rimam kú shā.

7Ikyāen imí abā nwúnn uwae ikyin tí kyang wūne ikyāen ná Kristi; ā cwē-bā ú mbé kíkīn uwōg ande tī kufub bē, kó tī kiyib.

8Ikyāen ná yīne, atī ande tī kú pūtsá Kristi ā ndeya kāng ande bāne, ikyāen tī atī ú tsó risū-tī bāa, atī nā té bā kú ren risū té átsō ikyāen irá tī kubēntī ná Rimam.

9Ame báe kucwub kutsīngkén íkī pāng ú tōm na pú m anī ande ná Rimam uwé akwēn, amáa Diyótérfe kú cwé-wū tī awū fxēn irá-tī bē. Ame kú táng bāa, awū kú shā tī awū si unde tī uwé-nī.

10Kiyé tī ame a rū bá, ame ú tsag tsó té nī mēmē ikén tī awū nde, tī irá tītíbī tī awū kyang kú rī risū-m, tí rífēn tī awū kú yēr. Ī si-yī nyáng ayīne ámām bē, cwúcwo awū kú cwé-wū irá tī awū ú kyangté ameínjā-tī tī kú bá uwōg-wū bē; awū kú byāng kyī ande tī kú shā tī ā nā kyangté bā ú kú kwáb ú kú jāe bā rū yé kitángpwā ná ande Rimam.

11Ínjā tī utōb-m, pūtsá-fu ande tī kú nde wánde tītíbī pāngmá awūne bē, amáa pūtsá kufxen ande tī kú nde wánde tī tīnyang. Unde tītínī tī a kú nde ikén tī tīnyang, awū si aná Rimam, amáa unde tītínī tī a kú nde ikén tītíbī, awū núng jí-wū Rimam kéka bē.

12Kó unde tītínī kú rī irá tī tīnyang risū Demétíru. Ikén tī awū kú nde mēmē kú tsó bāa, awū nā si unde tī kubēntī. Atī ámá ú rī irá yīne ahán risū-wū. Afu núng pú fu bāa, atī nā kú rī kubēntī.

© 1995, The Bible League

13Ame sité ikén yāng tī ame kú shā tī ame ú rī té fu, amáa ame kú shā-m tī ame báe yī ijwē kutsīngkén bē.

14Ame kú pwen tī ame rū bá uwōg-fu tsi-m tsi bē, isim yī atī ú tsag rikāen té átsō ayíb tí ayíb. Kujīmshwur ā té nī som té átsō. Arwán-tī tī tá iké kú kūnnjí fu irá. Kūnnjí arwán-tī atáng ne tí kínjō tí kínjō nyinyang ahán.

© 1995, The Bible League

Yahuda

Yahuda 1

1Kutsīngkén wūne rū uwōg-m Yahuda umbae afxen ná Yesu Kristi tí ínjā Yakubu. Ame báe kú na nī ande tī Itsē-tī Rimam kūnn nī kūnn ú yé uré té nī, anī ande tī Yesu Kristi kú núng kyī nī.

2Atī kú jwám bāa, Rimam ā munn nī munn tí ayíb risi-wū tí kujīmshwur tí uré, kō fūfā rū yī uwé.

3Ameínjā-m tī utōb uwae-m, ame sa uwae tsi tī kucang bāa, ame nā ú báe na nī irá risū fengó tī Rimam kú nwángrū mēmē-tī ande tī si anáwū mbara, ame bá núng ye bāa, ayī nā si kéng tī ame nā ú báe irá íkī na nī tí ritsen ú rī bōm nī utōb uwae fengó Rimam. Ame kú báe na nī tī anī ā tsi tíng tíng ú tā riká ikyāen ikén tī kwén tī kubēntī, ayī ikén tī kwén tī Rimam sa na pú wū ande-wū kujwó tī kucang bāa, ā nā kāfe-bā yī ámá bē.

4Ame kú rī irá yīne té nī ikyāen imí ande íkī tī núng-bā Rimam bē tam sáng bá pú bā uwae-nī. Abā tī si ande tī ā báe mām pú bā irá risū-bā tī kucang bāa, Rimam nā ú pwen bā rikwén tīcwū. Ikyāen imí abā pyír irá Rimam ú sa rínyanguwae Rimam kāfe irá tī ú nda bā ríyāe tī abā nā ú nde ikéntītíbī tī tsotso tī unghāe ámén. Abā kāfe isim tā Yesu Kristi, awū ámām tī si Itsēkurū-tī ú si unde tī uwé-tī.

5Ame kú shā tī ame tángsom na nī irá tī anī núng tág pú nī ayī tī kucang bāa, kó tī Itsēkurū-tī nwángrū ande tī Isréla ú pū bā rū yé uwae utēn tī Masar, isim-yī, kiyé tī aríkī uwae-bā rū-bā uwae kínjō uwōg-wū bē, awū tenji bā.

6Cwúcwo, abā átōm ná Rimam tī apupwen tī Rimam nda bā wánde tī rūrōb ámá abā ye sú-bā yī bē, ú nwúnn yá uwōg tí som-bā tā, Rimam cwōng bā tí ují kiser tī ā ú sáen bā yī ámá bē, ú sa na bā náe uwōg tī kufub tsi kú jí usir tī kūkō tī awū ú pwen bā rikwén.

7Ayī si ahán ámá risū ande tī utēn tī Sodom tí Gomora tí utēn tī tá fēr té bā. Abā nde pāngmá tī ande tī atóm nde ámá; ā sa rimēnn ijwē-bā nde ikén tī ajīb tí ikén tī kú txí iyib tí ijwē-bā. Rimam ten mbúb bā tí urwā-wū tī tsi kukunn ikyāen tī ande tī tsítsí nā kwén ikén uwōg-bā.

8Ayī si ahán ámá tí abā ande tītíbī tī tá kitángpwā-nī. Abā kú nde ikén-bā pāngmá abā nā kú súnn kúrwá. Abā kú sa rimēnn ijwē-bā ndembéb uwae iyag tī náe ú kú sáe rū kūkō ná Rimam ú kú rī unju kindab té átōm Rimam tīyāng tī tá apupwen.

9Kó ukwe ande tī atóm tī apupwen tī ā kú kūnn wū bāa Mikayilu tí risū-wū nde jí-wū jí ikén yīne ahán bē. Kiyé tī awū kú kūm kutxu tí Shetann, kiyé tī abā kú txāen átsō risū rukōm Musa, awū Mikayilu txūn-wū Shetann asú íkī bē. Awū rī nyáng bāa, "Rimam ā fwān fu kibyāg."

© 1995, The Bible League

10Ande bāne kú rīmbéb ikén tī abā núng nyang-bā risū-yī tí umbyí-yī bē. Ikén tī abā núng ye si ikén tī ibyē kutúr tī si-bā tí risū bē núng. Ikén yīne ámá si ikén tī ú tenji bā usir íkī!

11Áyāe-bā! Ikén tī kú nde risi! Abā kú pūtsá kufxen Kayínu tī kutē. Abā tēr rū ka sáng ikéntītíbī tī Baálam nde kutē, ikyāen tī abā nā tu aser atáng. Abā kpág risū pāngmá tī Kora nde. Rimam ú tenji bā pāngmá tī awū nde té abā Kora.

12Kiyé tī anī kú byír risū ikyāen tī anī nā cī wúcī tétsō, ande bāne si pāngmá ikén tī kú txí iyib atáng. Ikyāen imí abā kú cī kú ngwā té nī ú kú wáe-bā rúkwāe bē. Abā kú núng nyáng ijwē-bā ámām. Abā kú nde ikén-bā tī ufunn ufunn ahán, pāngmá ábyī tī apupwen tī ufunn kú kae yī kyang ú kú tsa-wū upwen bē. Abā si pāngmá itúkū tī kú wāen-yī awāen uwae isháen-yī bē. Cwúcwo, abā si pāngmá itúkū tī wām cwū, ā sub pú yī tí ipab umbyí-yī mēmē, unyāng-yī tá-yī cwúcwo bē, kó tī kiyib.

13Abā kú nde ikén kūm ufunn ufunn ahán pāngmá ámbyī tī ufunn kae uwae uyínn ú kú pāen yī tsō kumūm kumūm, ámá isim-yī tī ufunn a kya tsi skírr, nyáng úfúnn ámām tī kág rū bá tsi. Ayī si ahán ámá tí ikéntītíbī ná ande bāne. Abā wáe-bā rúkwāe bē kó tī kínjō. Abā pāngmá aser tī tā apupwen tī kú tsi-yī uwōg kínjō bē, si-yī ikén tī unde ú tu tīndeya atáng bē. Uwōg tí som-bā tī Rimam kyāe tsi bā si uwae kufub tī jang kō kēn tág. Abā ú som uwae kufub wūne itītsikunn-yī tá-yī bē.

14Enoki tī si tī itsóngfaen uwae abítsē-tī tī bá isim Adamu, Rimam sa na wū rī irá risū ande bāne kutē bāa, "Nī núng! Itsēkurū-tī Rimam rū kú bá tí ande tī atóm-wū. Abā ú pūtsá wū tí ujwúnn-bā.

15Awū kú bá tī awū pwen ande tī utēnse mēmē rikwén. Awū ú caeb upáe na ande tī kú nde ikéntītíbī, ikyāen ikéntītíbī-bā tī abā kú nde té Rimam, tí irá tītíbī tī abā rī risū-wū uwae ribōm risū-bā."

16Abā ande bāne tsi kukunn unju tí pwen ú núng nyáng riraen ande tī tī núng. Abā kú nde kó itso ikéntītíbī tī rímāng tī nyang uwae-bā mēmē. Unju-bā kú bur kyī-yī kyī ámá bē. Abā kú ndub ijwē tímambē ú kú kyāefā ande tī irá unju tī tīnyang, ámá ā kú nde yī ikyāen tī abā nā ú tu kíkīn uwōg-bā.

17Ame kú jwám nī ameínjā-m tī utōb uwae-m, nī tángsom tí irá yī tī anī fxēn tī kucang uwōg ande tī atóm ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi.

18Abā rī té nī bāa, kiyé tī usir tí rícwūnnkyī a rū bá sáng, ande íkī nā ú rū yé tī kú skaen nī ikyāen. Abā ú si ande tī kú pūtsá nyáng ikén tī rimēnn ijwē-bā kú shā.

19Ande bāne tī kú shir itīkantā sáng bá kitángpwā ande. Utōb-bā tsi skeb risū ikén tī utēnse. Kusung Rimam tá-wū utōb-bā bē.

20Ame kú jwám nī ameínjā-m tī utōb uwae-m, nī sēr risēr-nī yī uwae irá Rimam tí sīsāen tī anī kú pūtsá, pāngmá tī ā kú mbye kusóg tsi tsá kutxom. Nī jwám Rimam uwae kūkō ná Kusung tī sīsāen.

© 1995, The Bible League

21Nī som usom-nī yī uwae uré ná Rimam tī nī som jí usir tī Itsēkurū-tī Yesu Kristi ú bá núng nī tí ayíb risi-wū ú nda nī unyāng tī tsi kukunn.

22Aríkī tá atáng tī kú kāb uwae. Nī rī bōm bā utōb.

23Nī nwángrū aríkī pāngmá ande tī kú shir rū yé umbae uwae urwā. Aríkī, nī núng bā tī ayíb risi ren fā tí ikyén ricwú. Kó átúpwá-bā tī kwanmbéb tī ikéntītíbī-bā, nī sáe yī pāngmá ikén tī kú txí iyib.

24Kūkō ā si aná Rimam, awū unde tī sité kūkō tī wū ú ye sú nī tsi tíng tíng tī anī ú pu-nī kutxáe íkī bē, awū tī sité kūkō tī ú tae nī rū ka usir tī atī ú núng kūkō náwū tí utōb tī sīsāen tí ashwú tī shwú.

25Awū tī si kínjō-wū ámām, awū tī nwángrū tī uwae ikéntītíbī ikyāen wánde ná Yesu Kristi Itsēkurū-tī. Rūrōb tí riyinn tí Kujwó Ukwe ā si anáwū, sa tsi isim rū bá tīnine, ayī ā si ahán rū fé yī uwé.

© 1995, The Bible League

Kúrwá Yohana

Kúrwá Yohana 1

1Irá tī ā báe uwae kutsīngkén wūne tá risū ikén tī Rimam tsó Yesu Kristi bāa, ayī nā ú nde. Awū sa na wū ikyāen tī awū nā tātsó apyí-wū ikén tī tsi-yī tsi bē ú nde kāng. Yesu Kristi tōm átōm-wū tī wū nā sa irá ayī tsag té upyí-wū Yohana.

2Yohana ámá tsag tág mēmē ikén tī awū núng. Awū rī tan irá ná Rimam fã tí irá tī kubēntī tī Yesu Kristi rī.

3Itīnyang ā si aná unde tī kú kárantā irá yīne na ande. Itīnyang ā si aná ande tī nā atóng kú fxēn iskin tī yā yīne ú náe risū ribén tí irá tī ā báe uwae kutsīngkén wūne, ikyāen imí usir tī ā sa tsi ikyāen yīne fẽr kú pú yī.

4Ame Yohana tī báe irá yīne na ande ná Rimam tī tá uwae utēn itsóngfaen ná utēn tī Asiya. Rimam, tí Kusung Rimam itsóngfaen tī tá uwé kutxom ukwe-wū, tí Yesu Kristi ā sa na nī tītīnyang tí utōb tī tsēn. Awū Rimam tī kucang, tī si Rimam tīnine ú si Rimam tī rū kú bá uwé.

5Awū Yesu Kristi tī kú rī tan irá Rimam té ande, awū tī tawé uwé nwúnn uwae itīcwū, awū tī si ukwe ná akwe tī utēn mēmē, awū sité uré té tī. Tí anyīng náwū tī ā sa yāen mbúb, awū nwángrū tī uwae ikéntītíbī-tī.

6Awū tī kāfe ande tī kujwó ukwe-wū, ikyāen tī atī nā ú si ande tī kú fén Rimam Itsē-wū. Riyinn tí kūkō ā si anáwū tsikunn iké rū fé yī uwé itītsikunn-yī ā tá-yī bē. Ayī ā si ahán.

7Sáe! Awū rū kú bá uwae ábyī tī apupwen. Mēmē ande ú núng wū. Ande tī tēr wū utī ú núng wū. Mēmē ande tī utēnse páb ú jwúb irá ú kūb kujwó anyī ikyāen tītībá náwū. Ayī ā si ahán.

8Itsēkurū-tī Rimam kú rī bāa, "Ame tī si itīkucang ú si tī rícwūnnkyī." Awū tī rī irá yīne si Rimam tī kutē ú si Rimam tī rū kú bá uwé. Awū si Rimam tī sité kūkō pátág.

9Ame Yohana ínjā-nī, tī té nī kú ngwā rikāen té átsō ikyāen ná Yesu tí Kujwó Ukwe-wū, ā yīr me ú pū me rū fé yī utēn tī Patamos tī uyínn náe pakob wū fã uwae. Ã nde ahán ikyāen tī ame kú tsag té ande Irá Rimam, tī ame kú rī yáe irá ná Yesu té ande.

10Uwae usir ikyīnn ná Itsēkurū-tī Rimam, Kusung tī Sāen Kyag sī bá risū-m. Ame kú fxēn afxenjwín kú rī irá isim-m pāngmá ritum kutúmū.

11Ujwín wū rī bāa, "Báe ikén tī afu núng ne uwae kutsīngkén tí sa rū ka na ande ná Rimam tī tá uwae uka itsóngfaen ayīne: Afisa tí Simírna tí Pergamum tí Tíyatíra tí Sardis tí Fíladéfíya tí Lodíkéya."

12Ame kāfe uwé tí ame ú núng unde wū tī kú rī irá yī té me. Kiyé tī ame kāfe uwé ame núng fitíla itsóngfaen tī ā kyāe yī tí zináriya.

© 1995, The Bible League

13Kitángpwā uwōg tī fitíla itsóngfaen yīne tsi, ame núng kíkīn tsi atáng tī pāngmá unde. Awū sī arwun tī riwáe sī bá fob tí afxen. Kútúpwá íkī tī ā kyāe wū tí zináriya yīr pakob kíkóg-wū.

14Ikyínn risū-wū tsēn pórr pórr pāngmá umung kitub tītsēn. Ayíb-wū ámá kú jaen imam wur wur pāngmá urwā.

15Afxen-wū ámá jaen wur wur pāngmá kiser tī tībyāen tī ā kyāe yī tí urwā. Afxenjwín-wū pāngmá ritum ámbyī tī kú sī utáe.

16Uwae kujwó rícī-wū awū ye sú atitaen itsóngfaen. Kisīm tīyāng tī cīcīn rū kú yé unju-wū. Kutxúwé-wū kú jaen kab kab pāngmá usir tī usirtaen.

17Kiyé tī ame núng wū ame jwunnsī uwé-wū mbyóg fur pāngmá rukōm. Awū sa kujwó rícī-wū náe tsá m ú rī té m bāa, "Kyén-fu ikyén ricwú bē. Ame tī si tī kucang ú si tī rícwūnnkyī.

18Ame tī tsi yīyēr. Ame cwūcwū, tīnine ame sité unyāng tī tsi iké rū fífé yī uwé. Ikén tī kú mbub ufu kusóg tīcwū tí uwōg tī kicwū tá kujwó-m.

19Ikyāen yīne báe ikén tī afu sáe mām pú fu, tí ikén tī afu kú núng tīnine, tí ikén tī ú rū bá nde uwé iké.

20Imbyí ná atitaen itsóngfaen tī afu núng kujwó rícī-m tí imbyí fitíla itsóngfaen yīne tá re: Fitíla itsóngfaen yī si ambúb ande Rimam itsóngfaen. Atitaen itsóngfaen yī ámá si ande tī atóm itsóngfaen tī tá risū-bā."

Kúrwá Yohana 2

1Ā rī té m bāa, "Báe rū ka na átōm Rimam tī tá risū ande tī Rimam tī tá utēn tī Afisa. Rī té wū bāa: "Ayīne si irá ná awū tī ye sú atitaen itsóngfaen kujwó rícī-wū. Awū tī kú kyang kitángpwā fitíla itsóngfaen tī ā kyāe yī tí zináriya.

2Ame núng pú m wánde tī afu nde. Afu si-fu unde tī uyáng bē. Afu si unde tī kú kwáb tímambē uwae wánde tī tí nde. Ame núng pú m tī afu tsi tí kpākang uwae usom tí som-fu. Ame núng pú m tī afu cwé-fu irá ande tī kú nde ikéntītíbī bē. Afu myae ande íkī tī kú kūnn ijwē-bā bāa, abā nā si ande tī atóm ú núng ye pú fu bāa, abā nā si ande tī tīkōng.

3Ame núng ye pú m kpākang utōb tī afu sité yī uwae rikāen tī afu ngwā ikyāen irá-m. Afu yēr-fu anyīng utōb bē. Afu rī tsó-fu bāa, afu nā num pú fu tí irá tī aná-m bē.

4Ikén kínjō tī ame tu uwōg-fu tī ndembéb m utōb si tī afu yá uré-fu tī afu ye té m tī kucang tā ú jīm mbéb pú yī.

5Ikyāen yīne, tángsom tí usom-fu tī kutē, tí núng ye bāa, afu nā jwunnsī pú fu. Yá ikéntītíbī-fu tā tí nde ikén tī afu nde kucang. Asití afu a yá ikéntītíbī-fu tā-fu bē, ame ú rū bá yera fitíla-fu rū yé uwae fitíla tī tsítsí.

© 1995, The Bible League

6Kó tī afu jwunnsī pú fu, afu kú nde kíkīn tī nyang tímambē. Ikén yī tá re: Afu kú cwé-fu irá wánde ná ande tī Nikoláta bē; ame ámá cwé-m irá wánde-bā bē kó tí kiyib.

7"Tīnine unde tī ā sité atóng, awū ā fxēn irá tī Kusung tī Sāen Kyag kú rī té ande ná Rimam. "Ande tī a cī pú bā riká, ame ú cwé tī abā cī awāen ná kutúkū ná unyāng tī tsi kukunn uwae risāen ná Rimam apupwen."

8Ā rī té m bāa, "Báe rū ka na átōm Rimam tī tá risū ande tī Rimam tī tá utēn tī Simírna tī rī té wū bāa: "Ayīne si irá tī rū uwōg awū tī si tī kucang ú si tī rícwūnnkyī, awū unde wū tī cwū ú rū bá sité kyī unyāng cwúcwo.

9Ame núng pú m rikāen tī afu kú ngwā. Ame núng pú m tī afu shā num tí ikén kujwó. Amáa kubēntī tī ame té fu kú rī, afu si unde tī rifúnn. Abā ande tī kú kūnn ijwē-bā bāa, Mbayahuda, ande ná Rimam, irá tītíbī tī abā kú rī risū-fu, ame fxēn tág pú m ayī. Ámá abā si-bā ande ná Rimam tī kubēntī bē. Abā tá kumbúb ná Shetann.

10Kyén-fu ikyén ricwú ná rikāen tī afu ú ngwā ne bē. Ī si kubēntī tī Shetann ko kú yáen kú pú wū tī awū ú pū aríkī uwae-nī rū ka cwūnnkyī kusóg púrsuna. Ā ú nde ikén yīne ikyāen tī ā ú myae nī myae. Anī ú ngwā rikāen fob usir rijwēr. Kó tī ā wēn nī wēn, nī tsi tíng tíng uwae kubēntī-nī. Kujwójáng-nī ámá tī ame ú sa na nī si unyāng tī tsi kukunn.

11"Unde tī sité atóng, awū ā fxēn irá tī Kusung tī Sāen Kyag kú rī té ande ná Rimam. "Unde tī a cī riká, itīcwū tī apūfaen ú kyī kwáb awū bē."

12Ā rī té m bāa, "Báe rū ka na átōm Rimam tī tá risū ande tī Rimam tī tá utēn tī Pergamum tí rī té wū bāa: "Irá yīne rū uwōg unde wū tī sité kisīm riká tī cīcīn.

13Ame núng pú m uwōg tī afu som atáng. Uwōg wū Shetann náe ukwe atáng. Kó tī ayī si ahán, afu bāe fā me tíng tíng. Afu shaen-fu rinyí-m bē. Kó kiyé tī ā wēn unde-m Ántípas, tī tsi tí kubēntī uwae irá tī aná-m.

14Ame sité ikén kpāng tī ame ú rī risū-fu. Aríkī tá té fu atáng tī kú pūtsá ikén tī kwén ná Balam. Awū tī kwén na Balag tī awū nā kyāefā anyīsū Isréla ú sa na bā náe iyag ú cī wúcī tī ā fén apxín atáng.

15Ī si ahán ámá afu sité kyī ande íkī uwae-nī tī kú pūtsá ikén tī kwén ná ande tī Nikoláta.

16Ikyāen yīne, yá ikéntītíbī-fu tā tí kāfe bá uwōg Rimam. Ayī a si-yī ahán bē, ame ú tsi-m tsi bē ú fob pú m uwōg-fu. Ame ú tā riká té ande bāne tí kisīm tī tá unju-m.

17"Unde tī a sité atóng awū ā fxēn irá tī Kusung tī Sāen Kyag kú rī té ande Rimam! "Ande tī a cī pú bā riká, ame ú sa na bā wúcī tī titam tī rū uwōg Rimam bá. Ame ú sa na kyī kó unde tītínī uwae-bā kutxom tī tsēn. Risū kutxom wū rinyí tīshé báe atáng. Unde íkī tá-wū tī ú núng fob rinyí wū bē, kūm nyáng unde tī mbé kutxom wū ámām."

18Ā rī té m bāa, "Báe rū ka na átōm Rimam tī tá risū ande tī Rimam tī tá uka tī Tíyatíra bāa: "Irá yīne si irá ná Umbae Rimam tī ayíb-wū kú jaen imam wur wur

© 1995, The Bible League

pāngmá ujāen urwā, tī afxen-wū kú jaen imam pāngmá kucāb kiser tībyāen tī kong rén.

19Ame núng pú m wánde tī afu kú nde; ame núng pú m tī afu sité uré. Ame núng pú m kubēntī-fu tí ajwó wánde-fu bá uwōg ande. Ame núng pú m bāa, afu nā si unde tī kú ye utōb. Ame núng pú m bāa, tīnine afu kú kwáb skeb pú fu tī kucang.

20Riraen-fu si nyáng awūne ámām: Afu kú cwé na undá wūne Jézebel tī awū kūnn ijwē-wū bāa, awū ná si undá tī kú yā iskin irá Rimam tī wū nā som té nī. Awū kú kwén irá ú kyāefā apyí ná-m bāa, abā nā náe iyag tí abā nā cī wúcī tī ā fén apxín té yī. Awū shir pū bā rū pú wū fengó tī aná-m.

21Ame sa na pú m awū ríyāe tī awū ā yá ikéntītíbī-wū tā, ámá awū kú shaen-wū tī awū ú yá iyag tī náe tā.

22Ikyāen yīne ame ú sa wū tí ande tī kú náe wū jwunn ribén, tī abā ú náe kicáeb tītíbī kō kēn tág. Asití abā a yá ikéntītíbī tī abā kú nde té wū tā-bā bē, ikén yīne ú tu bā tīnine.

23Cwúcwo ame ú tenji ande tī kú pūtsá wū. Ayīne ú tsó mēmē ande tī aná-m bāa, ame nā si unde tī kú núng ye irá tī tá utōb ande, tí ikén tī abā kú shā tī abā ú nde. Ame ú pae na kó unde tītínī pāng tí wánde ajwó-wū.

24"Amáa anī ande tī tsítsí tī tá Tíyatíra pūtsá-nī ikén tī kwén tītíbī ayīne bē. Anī kwén-nī ikén tī aríkī kú kūnn bāa, 'Ikén tī titam ná Shetann' bē. Ame kú rī té nī, ame sité-m tí irá íkī tī ame ú rī té nī bē,

25sé tī anī ā ye sú nyang ikén tī tá kujwó-nī tíng tíng, sé usir tī ame a kāfe bá pú m.

26Unde tītínī tī a cī riká ú fxēn irá tī aná-m rū bá fob tí usir tī rícwūnnkyī, ame ú sa na wū ú náe ukwe risū utēn yāng akwēn.

27Awū ú náe ukwe risū-bā pāngmá tī Itsē-m sa na m bāa, ame nā náe ukwe risū ande mēmē. Awū ú núng-wū risi unde íkī bē, kó tī kiyib. Abā ú tá kujwó-wū pāngmá atútong tī a kú byīnn mbúb.

28Ame ú sa na wū kititaen tī kiskínn.

29"Unde tī a sité atóng, awū a fxēn irá tī Kusung tī Sāen Kyag kú rī té ande ná Rimam.

Kúrwá Yohana 3

1"Báe rū ka na átōm Rimam tī tá risū ande tī Rimam tī tá Sardis bāa: "Irá yīne si irá ná unde wū tī sité Asung Rimam itsóngfaen ú ye sú atitaen itsóngfaen. Ame núng pú m wánde-fu. Ame núng ande kú tēb fu bāa, afu nā sité unyāng, amáa afu si-fu rukōm tī tsi.

2Nwúnn, tí kyāe nyang ikén tī tsítsí kujwó-fu bē awū ú tenji. Ikyāen imí, ame núng pú m bāa, wánde tī afu kú nde bēn nyang-yī uwé ná Rimam bē.

© 1995, The Bible League

3Tīnine, tángsom ikén tī ā kwén na fu tí ikén tī afu fxēn. Sa utōb na yī tí yá ikéntītíbī-fu tā. Asití afu a shwu-fu kicwāg bē, ame ú rū bá uwōg fu pāngmá unde tī riyíb ú bá purug-fu. Afu ú núng-fu usir tī ame ú rū bá uwōg-fu bē.

4Amáa aríkī tī pāng ahán uwae-nī tī tá Sardis pū átúpwá-bā kwan mbéb-bā uwae ajīb ná utēnse bē.

5Ande tī a cī pú bā riká, ā ú cwín bā átúpwá tī tītsēn. Rinyí-bā ú tsi kukunn uwae kutsīngkén uwōg tī ā báe rinyí ande tī ú tu unyāng tī tsi kukunn atáng. Ame ú fén béb-m rinyí-bā atáng bē. Uwé Itsē-m Rimam tí ande tī atóm-wū apupwen, ame ú rī unju tī tīnyang risū-bā bāa, abā nā si aná-m.

6"Tīnine, unde tī a sité atóng uwae-nī, awū ā fxēn irá tī Kusung tī Sāen Kyag kú rī té ande ná Rimam.

7"Báe rū ka na átōm Rimam tī tá risū ande Rimam tī tá Fíladéfíya bāa: "Ayīne ahán si irá tī rū uwōg unde wū tī sīsāen tī si kubēntī, awū tī ikén ufu ná Ukwe Dawuda tá kujwó-wū. Asití awū a mbubtā ufu, unde kú cwūnnkyī fob-wū bē. Kiyé tī awū a cwūnnkyī, unde kú mbúb fob-wū bē.

8Ame núng pú m wánde-fu mēmē. Ame núng pú m bāa, ribōm-fu nā kō-yī bē. Afu pūtsá pú fu ikén tī kwén-m tī uwae kínjō. Afu shaen-fu rinyí-m bē. Ame mbub ufu kusóg tā pú m afu. Unde íkī tá-wū tī awū ú cwūnnkyī fob-wū bē.

9Nā atóng! Abā ande tī tá uwōg-nī tī kú pūtsá Shetann ú kú wēr rífēn bāa, abā nā si Mbayahuda, amáa ā si-bā Mbayahuda tī kubēntī bē, ame ú sa na bā kú ribén uwé-nī. Abā ú núng ye bāa, ame nā ye uré té nī.

10Uwae rikāen, afu ye utōb ú ye sú icwe-m, ikyāen yīne ame ú núng kyī fu uwae rikāen tí uwae itīmyae tī rū kú bá risū ande tī utēnse mēmē.

11Ame ú tsi-m tsi bē ú rū bá pú m. Ye sú ikén tī afu sité kujwó-fu nyinyang, bē unde íkī ú fxāen mbéra kujwójáng-fu.

12Unde tī a cī riká, ame ú sa wū sim pāngmá kufwá uwae kusóg Rimam. Awū ú rū yé-wū atáng cwúcwo bē. Ame ú báe rinyí Rimam-m rimēnn-wū, tí rinyí uka ná Rimam-m Urushalima tīshé tī ú sī rū yé apupwen rū uwōg Rimam-m bá. Ame ú báe rinyí-m tī tīshé rimēnn-wū ámá.

13"Tīnine, unde tī a sité atóng, awū ā fxēn irá tī Kusung tī Sāen Kyag kú rī té ande ná Rimam."

14Ā rī té m bāa, "Báe irá rū ka na átōm tī tá risū ande tī Rimam tī tá Lodíkéya bāa: "Ayīne si irá tī rū uwōg unde tī si 'Amīnn,' unde tī kú tsi tī kubēntī, awū tī kú rī irá tī kubēntī, awū unde tī mēmē ikén tī Rimam kyāe rū yé uwōg-wū.

15Ame núng pú m ikén tī afu nde. Ame núng pú m bāa, afu pyír-fu irá ná-m bē, afu kyangté-fu ayī tí ribōm bē ámá. Afu si pāngmá ámbyī tī byāg-wū byāg bē, ú jīm-wū jīm bē. Á bāa, afu nā jījīm ámām kó afu nā byībyāg ámām, ayī ú nyang.

© 1995, The Bible League

16Amáa ikyāen tī afu byāg bwé bwé ú byāg-fu byāg bē, ú jīm-fu jīm bē, ame kú pwen tī ame ú tūbra fu tíka.

17Afu kú rī bāa, afu nā si unde tī rifúnn ú shā num-fu ikén kujwó bē. Afu nā sité mēmē ikén tī afu nā kú shā. Amáa afu núng tu-fu usom tí som-fu bē. Afu si ikén tī kú nde risi ú tá uwae rikāen. Rikāen ye fu. Afu si-fu té ayíb bē. Afu som ribam.

18Tīnine irá tī tīnyang tī ame kú rī té fu tá rē, rū bá uwōg-m tí jāeb zináriya tī tīnyang tī ā kyāe nyang yī tí urwā, ítawé afu ú si unde tī rifúnn. Jāeb átúpwá tītsēn tī tākyī ijwē-fu tī rúkwāe ná ribam-fu ā yá fu tā. Jāeb acīn sī ayíb-fu tī yī mbubtā tí sáe uwōg.

19Mēmē ande tī ame ye uré té bā, asití abā a raen irá, ame kú fwān bā kibyāg, kú byīnn bā kimbáb. Sa uwae-fu tsi wánde ná Rimam tī yá ikéntītíbī-fu tā.

20Anī nā atóng, ame tsi ufu kusóg kú kwēr kujwó. Asití unde íkī a fxēn ujwín-m ú mbubtā ufu kusóg, ame ú sáng bá tu wū ú té wū cī té átsō uwae ushi-wū.

21Unde tī a cī riká, ame ú cwé na awū tī awū ú som té m uwōg tī som-m, pāngmá tī ame cī riká ú tí Itsē-m som tétsō uwōg tī som-wū.

22"Tīnine, unde tī a sité atóng, awū ā fxēn irá tī Kusung tī Sāen Kyag kú rī té ande ná Rimam."

Kúrwá Yohana 4

1Isim ayīne, ame sáe ayíb tsō yī apupwen ú núng ufu íkī mbub tītā. Ame fxēn afxenjwín pāngmá tī ame fxēn tī kucang má kutúmū. Awū kú rī té m bāa, "Tsō bá iké tī ame ú tātsó fu ikén tī ā rū bá ú nde kāng uwé iké."

2Tí ritsen ahán Kusung tī Sāen Kyag sī bá munn kyī me. Ame núng kutxom ukwe apupwen atáng, unde íkī som tsá risū-wū.

3Kutxúwé-wū kú jaen wur wur pāngmá atxom tī ā kú kūnn yī bāa jáspa tī karnélíyann. Upwen tī siwōwó wae pakob uwōg tí som-wū. Upwen tī siwōwó wū pāngmá kutxom émeral tī kú jaen yenn yenn.

4Ame núng ikén tí som fob rikōm asū inje tā pakob kutxom ukwe kínjō wūne. Ikén tí som ayīne, ande ndufū rikōm asū inje som tsá atáng. Abā sī átúpwá tītsēn ú bur ubur ukwe tī ā kyāe yī tí zináriya.

5Imam kú jaen wur wur uwōg tī som atáng. Imam kú táen, ritum kú tum. Ikén tī pāngmá amunn urwā fob itsóngfaen kú cwé pīn uwé kutxom ukwe wū. Ayīne si Asung Rimam itsóngfaen.

6Uwé ikén tí som wū, kíkīn tá atáng pāngmá uyínn tī kú jaen ayíb pāngmá ikén tī kú sáe ayíb. Ikén tī sité unyāng fob inje som pakob kutxom ukwe wū. Ayíb-yī kō tímambē. Ayíb tá uwé-bā tí isim-bā mēmē.

7Ibyē tī kucang si pāngmá itumū. Tī ifaen pāngmá kimbae indag. Tī itā kyāe uwé-wū pāngmá aná unde. Itī inje ámá rū ikwen tī kú pinn apupwen.

© 1995, The Bible League

8Kó kínjō tītínī uwae ikén inje yīne sité asāe itsóngnjō. Ayíb tá ise-yī tí uwae-yī mēmē. Usitaen tí utítáng ayī tsi kunn akyáng tī yāng bāa: "Rimam Itsēkurū tī si tīsāen kyag! Awū tī sité kūkō skeb pátág. Awū Rimam tī kucang ú si Rimam tīnine ú si Rimam tī rū kú bá uwé."

9Ibyē yīne kú tēb rinyí unde wūne tī tsi yīyēr ú som tsá risū kutxom ukwe. Ayī kú nda wū riyinn tí kūkō ú kú tsó ifxāefā-bà rū bá uwōg-wū. Kó kiyé tītínī tī ayī a kú nde ahán,

10ande ndufū rikōm asū inje abāne kú rū bá jwunn íkyig uwé-wū ú kú kú ribén na wū. Abā ande bāne kú mbub ibur-bā cwú ribén uwé ikén tí som-wū ú kú tēb wū bāa:

11"Rimam Itsēkurū-tī, afu pāng pú fu tī ā ú tēb rinyí-fu, ā ú nda fu kūkō, a núng fu tī rūrōb, ikyāen imí, ī si afu tī kyāe ikén mēmē. Afu núng yī nyang uwae-fu, ikyāen yīne afu kyāe yī ú sa yī tsi."

Kúrwá Yohana 5

1Uwae kujwó rícī unde wūne tī som tsá kutxom ukwe wūne ame núng awū ye sú kutsīngkén íkī tī riwáe tī ā kyāe yī pāngmá kupwā. Ikén báe kyī fé uwae-wū tí isim-wū mēmē. Ā fur wū sī pāngmá kúcwō ú fxeb kyī wū tí kuríkyīr atsēpú itsóngfaen.

2Ame fxēn átōm íkī tīyāng kú rī tsó tí ribōm bāa, "Áyē wū tī kō pāng tī awū ú mbubtā kutsīngkén wūne tī ā fxeb wū tí kuríkyīr ne?"

3Amáa ā tu-bā unde íkī apupwen bē, ú tu-bā unde íkī utēnse bē, ú shā num té unde uwae utēnse tī wū ú mbubtā kutsīngkén tī riwáe wū ú núng ikén tī ā báe uwae-wū.

4Ame jwúb irá jwúb jwúb, ikyāen imí ā shā num unde íkī tī kō tī wū ú mbubtā kutsīngkén wū ú núng ikén tī tá uwae-wū.

5Unde kínjō uwae ande ndufū bāne rī té m bāa, "Jwúb-fu irá bē. Sáe! Itumū tī tá kumbúb Yahuda, tī tá rishi Ukwe Dawuda cī pú wū riká. Awū tī ú mbubtā kutsīngkén wūne tī ā fxeb kyī wū atsēpú itsóngfaen."

6Isim ayīne, ame núng umbae utām íkī tsi konje kutxom ukwe wū. Ikén inje tī sité unyāng yīne, tí ande ndufū bāne wae pakob wū. Umbae Utām wū nde má ā yēr wēn mām pú bā wū. Awū sité ishen itsóngfaen tí ayíb itsóngfaen. Ikén itsóngfaen yīne tātsó Asung tī sīsāen ná Rimam itsóngfaen tī ā tōm bá shag kyī fé utēnse mēmē.

7Umbae Utām wūne nwúnn rū ka mbé kutsīngkén tī riwáe wūne kujwó rícī unde tī som tsá kutxom ná ukwe wū.

8Tī awū rū ka mbé ikén wūne, ayī ikén inje yīne tī sité unyāng tí ande ndufū rikōm asū inje abā rū bá jwunn íkyig uwé Umbae Utām wūne. Kó unde tītínī uwae-bā sité kufwa tí kitú zináriya tī munn tí ikén tī kú núng kuyang. Ayīne tātsó irá tī tí jwám aná ande ná Rimam.

9Abā mam kukyáng tīshé ú kú yāng na Umbae Utām wū bāa: "Afu kō pú fu tī fu ú ye sú kutsīngkén wūne, ú mbubtā wū. Ikyāen imí, ā wēn fu, uwae itīcwū-fu afu jāeb mbé

© 1995, The Bible League

ande ná Rimam. Afu kūnn bā rū yé uwae rishi ande mēmē tī unju-bā txí txí. Ā rū yé uwae kumbūg ande mēmē, tí uwae itso ande mēmē.

10Afu sa bā tsi ákwén uwé ná Rimam ikyāen tī abā nā ú tēb rinyí-wū, tí abā nā ú náe ukwe risū utēnse.”

11Cwúcwo ame núng ú fxēn afxenjwín ná átōm ná Rimam munnáe shīn itīpwen-yī tā-yī bē. Abā pāngmá ísá ribén. Abā tsi pakob kutxom ukwe wū, tí ikén inje yī tī sité unyāng tí ande ndufū bāne.

12Abā mēmē-bā kú yāng akyáng tí ribōm-bā bāa: "Umbae uwéntām wū tī ā yēr wēn wū kō pú wū tī ā sa na wū kūkō tí rifúnn tí ibēn ayíb tí rikpákang. Kūkō tī riyinn ā si anáwū. Ā tēb rinyí-wū!”

13Tírī ame núng mēmē ikén tī kú nyāng unyāng tī tá apupwen tí ribén tí uwae kinjag, tí ikén tī kú tá uwae uyínn. Ikén tī Rimam kyāe uwae utēnse pátág, mēmē-yī kú tēb unde tī som tsá kutxom ukwe wūne, tí Umbae Utām. Mēmē ikén yīne kú yāng akyáng bāa: "Ā tēb rinyí-fu, afu tī som tsá kutxom ukwe tí afu Umbae Utām. Kūkō tí riyinn tí rūrōb ā si anánī rū fé yī uwé itītsikunn-yī ā tá-yī bē.”

14Ikén yī tī sité unyāng cwé bāa, "Ayī ā sī ahán." Ande ndufū bāne jwunn íkyig ú fén wū.

Kúrwá Yohana 6

1Cwúcwo ame núng Umbae Utām wū sa kutsīngkén wū ú mbubtā uwōg tī ā fxeb wū tī kucang. Kínjō uwae ikén yī inje tī sité unyāng tāen irá pāngmá ritum imam bāa, "Rū bá!”

2Ame núng kákúm tītsēn rū bá tsi atáng. Unde tī kú tsō wū ye sú ukōkutá. Ā sa na wū ibur ná ukwe. Awū pāngmá unde tī cī pú wū riká ú kú rū kú yé tī awū ú tā kyī riká cwúcwo.

3Isim ayīne Umbae Utām wū sa kutsīngkén wū ú mbubtā uwōg tī ā fxeb wū tī fā tī ifaen. Ame fxēn ikén yī tī ifaen tī sité unyāng rī bāa, "Rū bá!”

4Kákúm íkī rū bá tsi. Awū byāen nwámeme. Ā sa na unde tī kú tsō wū kūkō tī awū nā ú sa kujīmshwur rū yé uwae utēnse, ikyāen tī ande nā ú wēn átsō. Ā sa na wū kisīm riká tīyāng.

5Cwúcwo Umbae Utām wū sa kutsīngkén ú mbubtā uwōg tī ā fxeb wū tī fā tī itā, ame fxēn ikén tī sité unyāng tī fā tī itā rī bāa, "Rū bā!" Ame núng kákúm tībyīr rū bá tsi. Unde tī kú tsō wū ye sú kíkīn kujwó-wū tī ā kú myae ikén atáng, pāngmá tásawo.

6Ame fxēn kyī kíkīn tī pāngmá afxenjwín unde cwúcwo, pāngmá yī nā rū uwōg ikén yī inje tī sité unyāng bá. Uwae irá tī ame fxēn ā rī bāa, "Aser tása kínjō ná umung awúm ā si dínári kínjō, aser tī unde ú mbé uwae wánde ná usir kínjō. Aser tása itā ámá ná umung rógo ā si dínári kínjō. Amáa yá tā tī kindob tí ámbyī ánab nā tsi pāngmá tī kucang.”

© 1995, The Bible League

7Ámá tírī, Umbae Utām wū sa kutsīngkén wū ú mbubtā uwōg tī ā fxeb wū tī fā tī inje, ame fxēn ikén tī sité unyāng tī fā tī inje rī bāa, "Rū bá!”

8Ame núng kákúm tī pwāfong rū bá. Awū pāngmá awū nā sité-wū anyīng ijwē bē. Ā fwā unde tī kú tsō wū rinyí bāa, Itīcwū. Kinjag tēr pūtsá unde wū isim. Ā sa na bā kūkō tī abā nā tenji ande uwae kujwó kyāb kínjō ná ande tī utēnse tí riká, tí rimenn, tí kicáeb, tí ibyē irúm tī tā utēnse. Ā nā yá ajwó kyāb itā nā tā tí usēr.

9Ámá tírī, Umbae Utām wū sa kutsīngkén wū ú mbubtā uwōg tī ā fxeb tī fā tī itsóng. Ame núng kutā kutxom uwōg tī ā kú yēr wēn ikén na Rimam atáng ú núng kíkīn cwú imbyí kutā kutxom atáng. Ayī si kusung itīcwū ná ande tī ā wēn bā wēn ikyāen tī abā kú yā iskin irá Rimam ú tsi tí kubēntī uwae irá Rimam tī tī rī té ande.

10Abā nghāe irá tí ribōm ú jwám bāa, "Itsēkurū-tī tī skeb tí tág, afu tī sīsāen, afu tī si kubēntī, ayī ú sa sa rū bá kwēr ísīnn tītawé afu ú pwen ande tī utēnse rikwén ú nda bā kujwójáng itīwēn tī abā kú wēn tī?”

11Isim ayīne ame núng bāa, ā sa na kó unde tītínī uwae-bā arwun tī tītsēn. Ā rī té bā bāa, "Ameínjā-nī tí arwán wánde-nī tsítsí tí atáng tī ande tī utēnse ú wēn bā pāngmá tī ā wēn nī. Nī pūra unyāng pāng ahán sé ā wēn tág pú abā tītawé.”

12Isim yīne ame sáe Umbae Utām wū sa kutsīngkén ú mbubtā uwōg tī ā fxeb kyī wū tī fā tī itsóngnjō. Utēnse kyi ijwē. Ribén táen punn. Usir kāfe tībyīr pāngmá íkyá tībyīr. Usháen kāfe tībyāen pāngmá anyīng.

13Aser tī tá apupwen mbub rū apwā apupwen sī bá yī ribén pāngmá awāen kútútūng tī tīkōng tī ufunn tī ribōm a kae, ayī kú suskun.

14Apwā apupwen yagtā pāngmá kúcwō tī ā furra wū nwúnn. Mēmē rikwen fā tí ribén tī uyínn pakob wū fā uwae mbub nwúnn uwōg tī tsi-yī.

15Isim yīne mēmē ande tī utēnse, akwe, ande tī uwé utēn, ande tī uwé sója, ande tī rifúnn, ande tī kūkō, apyí tí ande tī si-bā apyí bē, ā pū átsō mēmē rū ka tam uwae inya atxom tí uwae uwáe rikwen.

16Abā kú kūnn irá kú rī té rikwen tí atxom bāa, "Nī mbub sī tī ijwē, tī nī tā kyī tī, ikyāen tī awū unde tī som tsá kutxom ná ukwe ne ā núng fob-wū atī bē. Nī tam tī tam ikyāen tī rináe ná Umbae Utām wūne ā tsō-wū risū-tī bē.

17Ikyāen imí ra, yáka ne si usir rináe. Áyē wū tī ú tsi fob uwae usir ná rináe yīne?"

Kúrwá Yohana 7

1Isim ayīne ame núng átōm Rimam fob inje; kínjō tsi usir tī kujwó kiskínn, kínjō tsi usir tī kujwó uréb, kínjō tsi kujwó rícī, kínjō tsi kujwó ifé. Abā ye sú ufunn inje ná utēnse ikyāen tī ayī nā ú kae-yī uwae utēnse kó uwae uyínn kó ijwē itúkū cwúcwo bē.

2Cwúcwo ame núng kyī átōm Rimam íkī tsō kujwó kyāb usir tī kiskínn kú bá. Ikén tī ā kú tāen iwāen ná Rimam té yī tá kujwó-wū. Awū yera afxenjwín tsō ú kūnn átōm inje bāne tī Rimam sa na bā kūkō tī abā nā ú ndembéb utēnse tí uyínn.

© 1995, The Bible League

3Awū rī té bā bāa, "Nī ndembéb-nī utēnse tí uyínn tí itúkū kéka bē, sé tī atī a yēr mām pú tī iwāen kutxúwé apyí ná Rimam tītawé.”

4Ā pwen tātsó m apyí ná Rimam tī ā yēr iwāen ná Rimam kutxúwé-bā. Ande bā tī abā yēr iwāen kutxúwé-bā fob ande kumbúb rijwēr asū ifaen atsēpú rijwēr asū ifaen (144,000). Kó rishi tītínī ná Isréla, ande rū yé atáng.

5Ā tu ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Isréla. Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Yahuda. Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi ná Reuben.

6Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Asher. Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Nafítáli. Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Manáse.

7Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Simeyon. Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Lawi. Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Isakar.

8Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Zebulun. Ande kumbúb rijwēr asū ifaen rū yé rishi Yusufu. Ande kumbúb rijwēr asū ifaen ámá rū yé rishi Benyamin.

9Isim ayīne ame núng kumbúb ande kēn tág funn, unde tá-wū tī ú pwen tág bā bē. Abā rū yé uwae itso ande mēmē, tí uwae rishi ande mēmē, tí utēn tī tá uwae utēnse pátág tī unju-bā txí txí. Abā tsi uwé kutxom ukwe tí uwé Umbae Utām wū. Abā sī arwun tītsēn ú ye sú ásāen itu ajwó-bā.

10Abā kú táen irá bāa, "Rimam-tī tī som tsá kutxom ukwe wūne, tí Umbae Utām wūne, ī si abā tī nwángrū-tī.”

11Mēmē ande tī atóm ná Rimam tsi pakob kutxom ukwe tí ande ndufū tí ikén yīne inje tī sité unyāng. Abā sī kú ribén ú jwunn íkyig ú pū uwé-bā bur ribén ú kú jwám Rimam

12ú kú rī bāa, "Ī sī ahán! Tītīnyang tí riyinn tí ibēn ayíb tí rūrōb tí kūkō ā si anáfu Rimam-tī. Atī kú nde na fu fxāefā. Ā tēb rinyí-fu, tsi kunn iké rū fé yī uwé! Ayī ā si ahán.”

13Kínjō uwae andufū rang me irá bāa, "Abāne si árimí tī sī arwun tītsēn ne? Ā rū akā bá?”

14Ame rī té wū bāa, "Itsēkurū-m, afu tī núng." Awū rī té m bāa, "Abāne si ande tī rū yé uwae rikāen kēn tág. Abā jwó sāen arwun-bā ú sa yī kāfe tītsēn uwae anyīng ná Umbae Utām.

15Ayīne si ikyāen ikén tī nde né abā rū bá tsi uwé kutxom ukwe Rimam ú kú fén wū usirtaen tí utítáng uwae kusóg-wū. Awū unde tī som tsá kutxom ukwe ne ú txen bā txen ú té bā som tétsō ú bur kyī-bā.

16Unwāen tí rimenn ú ye abā cwúcwo bē. Áyám usir ú kyī kwáb-yī abā bē,

17ikyāen imí Umbae Utām wū tī tsi konje kutxom ukwe ú si unde tī ú núng kyī bā, awū ú pū bā rū kukwae ná ámbyī tī kú sa na bā unyāng tī tsi kukunn. Rimam ámá ú fén bā átēn ayíb."

© 1995, The Bible League

Kúrwá Yohana 8

1Isim ayīne tī Umbae Utām wū sa kutsīngkén ú mbubtā uwōg tī ā fxeb wū tī fā tī itsóngfaen, uwōg rū ka bwē tág skírr apupwen fob kiyé kpāng ahán.

2Ame núng átōm Rimam itsóngfaen tī tsi uwé Rimam. Ā pū na bā atúmū itsóngfaen. Kó unde tītínī ye sú anáwū.

3Tírī átōm íkī rū ka rū bá tsi uwé kutā kutxom uwōg tī ā kú yēr wēn ikén na Rimam atáng. Awū ye sú kitēn tī ā kyāe wū tí zinériya. Ā pū na wū umung acīn íkī tī kú nung kuyang tī awū nā ten yī risū kutā kutxom tī tsi uwé kutxom ukwe wūne. Umung acīn yī kō. Awū nā ú ten yī na Rimam ú jwám Rimam risū ande ná Rimam.

4Tī akyang umung acīn yīne tī awū kú ten rū kujwó-wū kú tsō yī apupwen, itījwám ná ande ná Rimam pūtsá yī kú tsō tsínéné bá uwé Rimam.

5Cwúcwo átōm wū ye kitēn wū ú pū urwā uwōg tī ā kú ten ikén atáng sī munn uwae-wū ú sa wū jwunnsī bá yī uwae utēnse. Ritum kú tum. Imam kú táen. Uwōg fxāekyī. Imam kú jaen wur wur. Utēnse kú kyi ijwē.

6Ámá átōm ná Rimam itsóngfaen bāne tī ye sú atúmū itsóngfaen kyāe nyang ijwē-bā tī abā ú kūnn yī.

7Utīkucang kūnn anáwū, ibú upwen tí urwā na fā tí anyīng yāen sī bá utēnse. Kujwó kyāb íkī ná utēnse ten mbúb, yá tā ajwó kyāb ifaen. Kujwó kyāb íkī ná itúkū ten mbúb, yá tā ajwó kyāb ifaen. Mēmē irúm tī tīsūb ten mbúb tág.

8Ámá átōm tī pūtsá kūnn kutúmū-wū, ā sa kíkīn tī pāngmá rikwen tī kú cwé urwā wur wur jwunnsī yī uwae uyínn. Kujwó kyāb uyínn kāfe anyīng yátā ajwó kyāb ifaen.

9Kujwó kyāb íkī ná iwág tí ibyē tī tá uwae uyínn atáng cwū yátā ajwó kyāb ifaen. Kujwó kyāb íkī ná ayāe tí uwae ámbyī tenji, yátā ajwó kyāb ifaen.

10Ámá átōm tí itā kūnn kutúmū-wū, kititaen íkī tī tīyāng jwunnsī apupwen bá ú kú cwé pīn pāngmá urwā kákongká. Awū sī risū unyīm íkī tí risū ámbyī rubūng.

11Rinyí kititaen wū bāa, "Nunn ngag." Kujwó kyāb ámbyī wúkīn kāfe tī tí nunn, yátā ajwó kyāb ifaen. Ande yāng-bā cwū ikyāen imí ámbyī nunn ngag ndembéb.

12Ámá átōm tī inje kūnn kutúmū-wū, kujwó kyāb usir tí kujwó kyāb usháen tí kujwó kyāb atitaen, cab rū, yátā ajwó kyāb ifaen. Ikyāen yīne, kujwó kyāb kínjō ná uwōg tī sāen-bā íkī byīr mbéb. Ikyāen yīne kujwó kyāb íkī ná uwōg tī sāen ná usir byi kyī. Kujwó kyāb íkī ná isháen byi kyī ámá.

13Tírī ame sáe ikwen tī kú pinn apupwen, ame fxēn wū kú kūnn ukúnn bāa, "Kukúuwu! Kukúuwu! Kukúuwu! Kukúuwu! Ī si ikén tī kú nde risi tī rū kú bá risū ande tī utēnse isim tī átōm itā tī tsítsí ne á kūnn kutúmū-bā!"

Kúrwá Yohana 9

© 1995, The Bible League

1Isim ayīne, átōm tī fā tī itsóng kūnn kutúmū-wū. Ame sáe kititaen íkī jwunnsī apupwen bá yī utēnse. Ā sa na wū ikén ufu ná kukwae tī jang itītsikunn-wū tá-yī bē.

2Awū mbubtā wū, akyang kú tsō tsíg tsíg tsíg pāngmá akyang urwā tī ā kyāe cwé kú wur wur. Usir tí ufunn kāfe itībyīr ikyāen ná akyang yīne tī rū yé uwae kukwae wūne.

3Amáa tírī, ícwág íkī rū yé uwae akyang yī sī bá yī utēnse. Ā sa na yī kūkō pāngmá aná kinang uwae utēnse.

4Ā rī té yī bāa, ayī nā kyī kwáb-yī irúm tī utēnse bē, kó ikén tī tīsūb kó itúkū íkī bē, amáa ayī nā shā ande tī a tāen abā iwāen ná Rimam kutxúwé bē, tí yī sa na bā rikāen.

5Ā cwé na bā ayī bāa, ayī nā tenji-bā pátág bē. Amáa ayī nā nde bā rikāen kō kēn tág fob isháen itsóng. Rikāen tī abā ú ngwā nā pāngmá rikāen tī unde kú ngwā kiyé tī kinang a tā wū.

6Usir tī rū kú bá, ande ú shā itīcwū, ámá abā ú tu-bā bē; abā ú shā num. Abā ú shā tī ā cwū, amáa itīcwū ú tam bā tam.

7Ícwág yī pāngmá kákúm tī ā kyāe bā tsi mām pú bā ikyāen riká, kíkīn tá risū-yī tī pāngmá ubur ukwe tī ā kyāe wū tí zináriya. Kutxúwé yī pāngmá kutxúwé ná ande.

8Ikyínn-bā pāngmá ikyínn andá. Anyī-yī pāngmá aná itumū.

9Ā bur kyī kíkóg-bā tí aser íkī tī kú jaen ayíb. Ritum asāe-yī, kiyé tī ayī a kú pinn apupwen, pāngmá ritum keké kákúm tī kō tímambē, kiyé tī kákúm a tum kú rū tí inyae yī uwōg riká.

10Abā sité rikaen ikyén-bā pāngmá ná kinang. Ikyén-bā ayīne tī kú sa na bā, abā kú nde ande rikāen kō kēn tág fob isháen itsóng.

11Abā sité ukwe-bā. Awū tī si átōm tī kú núng kyī kukwae tī itītsikunn-wū tá-wū bē. Rinyí-wū unju Mbaíbráne bāa, Abadonn, unju Helene ámá ā kú kūnn wū bāa, Apoliyon. Imbyí rinyí ayīne bāa, "Tenji."

12Uwae ikén itā tī kú sa na ande kyén ricwú, tī kucang wur rū pú yī. Tsí tsí ifaen kú bá tí uwé.

13Tírī átōm tī fā tī itsóngnjō kūnn kutúmū-wū, ame fxēn ujwín rū yé kutā tī ā kyāe wū tí zináriya tī tsi uwé ná Rimam uwōg tī ā kú ten ikén na Rimam atáng. Ujwín wū rū yé uwae ishen inje tī tá risū kutā wū,

14awū kú rī té átōm tī itsóng ne tī sité kutúmū bāa, "Rū ka tu átōm inje tī ā kya bā unju uyínn tīyāng tī rinyí-wū si Eyufirate tí sáen bā tā."

15Tī kucang-yī, atóm ná Rimam inje bāne, abā núng pú bā tī kusang wūne tí isháen wūne tí usir wūne tí kiyé wūne nā kú bá. Ā som kú jí yī. Ā sáen bā tā tírī ikyāen tī abā nā wēn kujwó kyāb kínjō ná ande tī utēnse yátā kujwó kyāb ifaen tsi usēr.

16Ā pwen tātsó m ande tī rū ka tā riká; abā fob kumbúb rijwēr atsēpú kumbúb rikōm tī kú tsō kákúm.

© 1995, The Bible League

17Ame núng kákúm uwae kúrwá-m ámá. Ande tī tsō yī sité aser íkī tī kú bur kíkóg-bā. Íkī byāen nwámeme, íkī pāngmá apwā apupwen, íkī byāen pwāfūfōng. Risū kákúm yī pāngmá risū itumū. Urwā tí akyang tsō yé unju-yī, fā tí kíkīn tī kú núng akong pāngmá umung ipung.

18Ikén itā yīne urwā tí akyang tí umung ipung tī kú titen tī tsō unju kákúm ne tenji ande kujwó kyāb íkī yátā ajwó kyāb ifaen.

19Ikyāen imí ribōm kákúm ayīne tá unju-yī tí ikyén-yī. Ikyén-yī pāngmá ijwē ikéntíbī tī sité risū. Abā kú nda ande rikāen té yī.

20Ande tī tsítsí tī ikén yīne tenji-yī abā bē, yá ikéntītíbī-bā tá-bā bē. Ā kú kyāe ikén tī ajwó-bā kú kú ribén ná yī tī atáng. Ámá abā kú fén apxín-bā tí ikén tī ā kyāe yī tí zináriya tí ázurfā tí atxom tí itúkū kú rū rū yī uwé, kó tī ikén yīne rī fob-yī irá bē, ú kú fxēn-yī unde bē, ú kú kyang-yī ikyin bē.

21Ā tsi kunn tí ande tī wēn tí atáng. Ā kú nde-bā kisī-bā tí atáng. Utōb-bā tsi uwae iyag tī tī náe, tí riyíb tī yíb.

Kúrwá Yohana 10

1Tírī ame núng átōm íkī tī sité kpākang tímambē sī apupwen kú bá yī ribén. Kúbyī tī kyī ijwē-wū pāngmá kútúpwá tī awū yíyáb. Upwen siwōwó tá risū-wū. Kutxúwé-wū kú jaen wur wur pāngmá usir. Afxen-wū pāngmá apyir itúkū ifaen tī kú cwé urwā.

2Awū ye sú kimbae kutsīngkén íkī tī mbub tītā kujwó-wū. Awū sa kufxen tī kujwó rícī-wū tsi risū uyínn ú sa kufxen tī kujwó ifé tsi tsá ukūnn ise.

3Awū rī irá tsō tí ribōm pāngmá ritum itumū. Tī awū táen irá tsō ise, imam táen atsēpú itsóngfaen.

4Isim tī imam táen atsēpú itsóngfaen, ame kú pwen tī ame ú báe irá yī tī ame fxēn, ámá ame fxēn afxenjwín sī apupwen bá bāa, "Irá tī afu fxēn uwae imam itsóngfaen ne si irá tī kitam. Báe-fu ayī bē, bē unde íkī ú núng ye yī."

5Awū átōm tī ame núng awū sa kufxen tsi sī uwae uyínn ú sa kufxen tī ifaen tsi tsá ukūnn ise, awū yera kujwó rícī-wū tsō yī apupwen

6ú ben uben uwōg Rimam tī sité unyāng tī tsi kukunn, awū tī kyāe apupwen tí ribén tí uyínn tí ikén tī tá uwae-yī mēmē. Awū rī bāa, ā nā ú nde-bā kukyib cwúcwo bē.

7Amáa kiyé tī átōm tī itsóngfaen a rī irá, kiyé tī awū a kūnn kutúmū-wū, Rimam nā ú nde ikén mēmē tī awū sa tsi bāa, ayī nā ú nde. Irá tī titam ná Rimam ú mbubtā, pāngmá tī awū tsag té apyí-wū tī kú yā iskin irá-wū.

8Afxenjwín tī ame fxēn sī apupwen bá rī kyī cwúcwo té m bāa, "Rū tí rū ka mbé umbae kutsīngkén tī mbub tītā tī tá kujwó átōm tī tsi tsá risū uyínn tī ukūnn ise."

© 1995, The Bible League

9Ikyāen ayīne ame nwúnn rū ka uwōg átōm wū ú ka jwám wū tī awū ā sa na m kimbae kutsīngkén wū. Awū rī té m bāa, "Mbé tí sa kūb mēmē. Awū ú nunn ngag ngag rishwū-fu amáa uwae unju-fu awū ú nyang tug pāngmá ijāen iwōg."

10Ame mbé kimbae kutsīngkén kujwó átōm wū ú sa kūb tág árá, awū nyang tug pāngmá ijāen iwōg uwae unju-m. Amáa isim tī ame kūb mām pú m awū, awū nunn ngag ngag uwae rishwū-m.

11Tírī ā rī té m bāa, "Kāfe rū ka yā iskin cwúcwo risū ikén tī ú tu ande yāng akwēn, tí utēn yāng akwēn, tí ande tī unju-bā txí txí, tí akwe."

Kúrwá Yohana 11

1Isim ayīne ā sa na m ukum tī ā kú myae ikén atáng ú rī té me bāa, "Sūnwúnn tí myae uwae kusóg Rimam tí uwōg tī ā kú ten ikén atáng na Rimam. Pwen ande tī ā rū bá kú kú ribén na Rimam atáng.

2Myae rishén tī pakob kusóg Rimam fā-fu atáng bē. Ikyāen imí ā sa wū na pú bā ande tī kufub. Abā ú kyang ikyin uwae uka tī sīsāen ná Rimam fob isháen mae ifaen asū ifaen. Abā ú ye uwōg tī sīsāen ndembéb.

3Ande ifaen tī kú rī irá-m, ame ú sa na bā kūkō, ikyāen tī ā yā iskin irá-m fob usir mae itsóng atsēpú rijwēr asū ifaen ka mbé mae ande itā. Abā ú sī arwā átúpwá tī ú tātsó bāa, abā nā ndembéb utōb ikyāen ikéntītíbī ná ande."

4Ande ifaen abāne si pāngmá itúkū zetunn tí fitíla ifaen tī tsi uwé Itsēkurù utēnse.

5Asití unde tī riká-bā íkī a kú shā tī awū ú tēn bā ifú, urwā ú rū yé unju-bā ú tenji ande bāne. Kó unde tītínī tī kú shā tī awū ú tēn bā ifú, awū ú cwūcwū.

6Abā sité kūkō risū upwen. Abā ú nde tu tī ā ú sa na upwen tsa-wū bē, uwae kiyé tī ā kú yā iskin irá Rimam. Cwúcwo abā sité kūkō risū ikab tí unyīm. Abā ú nde tu tī abā ú sa na ámbyī kāfe anyīng. Cwúcwo abā ú nde tu tī abā ú shir kicáeb tī tsotso rū bá utēnse kó kiyé tītínī tī abā a kú shā.

7Isim tī ande-m ifaen abāne a yā mām pú bā iskin irá-m, ibyē tītíbī íkī ú tsō yé uwae kukwae tī itītsikunn-wū tá-wū bē. Awū ú tā riká té bā ú cī bā riká ú wēn bā.

8Ande ú pū rukōm-bā tíka fengó uwae uka tīyāng uwōg tī ā kwēr Itsēkurū-bā atáng. Ā súnn rinyí utēn yī bāa, Sodom tí Masar.

9Uwae usir itā tí rípye ande ú rū yé uwae itso ande mēmē tí rishi ande mēmē tí utēn tī tá uwae ise pátág, tí ande tī kú rī unju tī tsotso, abā ú bá sáe rukōm-bā ayīne. Ā cwé-bā bāa, ā nā pū rukōm-bā rū ka nji uwae kuskab bē.

10Ande tī utēnse ú kú tsēn utōb risū tīcwū ná ande ifaen bāne. Abā ú kam ashwú ú kan na átsō rínyanguwae ikyāen imí, ande tī kú yā iskin irá Rimam ifaen bāne sa na ande tī utēnse rikāen kō pāng-bā.

© 1995, The Bible League

11Tírī isim usir itā tí rípye Rimam jwú unyāng sáng bā ruwén. Abā fā sūnwúnn ú tsi ritsen. Ámá ande tī núng bā, rijwen sī bā ijwē.

12Abā fxēn afxenjwín sī apupwen bā bāa, "Tsō bá iké." Abā tsō yī apupwen uwae kúbyī. Ande tī riká-bā sáe bā.

13Uwae kiyé wū, utēnse kyi ijwē ú táen punn. Kujwó kyāb kínjō uka wū mbúb sī yátā ajwó kyāb itsóngnje. Ande kumbúb itsóngfaen cwū tenji ikyāen utēnse tā kyi ijwē. Ande tī tsítsí kú fwēr ijwē. Abā kú tēb nyáng rinyí Rimam tī apupwen ámām.

14Ikén tī kú nde risi tī apū ifaen wur rū pú yī, ī tī apū itā kú tsi-yī tsi bē, kú bá.

15Isim ayīne átōm tī itsóngfaen kūnn kutúmū-wū, Ande kú nghāe irá apupwen ú kú rī bāa, "Kujwó ukwe ná utēnse tá kujwó Itsēkurū-tī Rimam tí Kristi, Unde tī Rimam Tsáb Tsi. Awū ú náe ukwe tsi kunn iké rū fé yī uwé."

16Tírī ande ndufū rikōm asū inje bāne tī som ikén tí som-bā tī fēr kutxom Ukwe tī tá uwé Rimam sī bá jwunn íkyig uwé Rimam ú kú tēb wū

17bāa: "Afu Itsēkurū-tī Rimam tī kūkō. Afu Rimam tī kutē ú si Rimam tīnine. Atī kú nde fxāefā ikyāen imí afu sa kūkō ú sa kujwó ukwe-fu tsi pú fu.

18Ande tī utēnse tsō rináe té fu, amáa tīnine ayī tá kujwó-fu tī afu ú tsō rináe té bā ámá. Kiyé pāng pú yī tī afu ú pwen atīkicwū rikwén. Afu ú sa na apyí-fu tī kú yā iskin irá-fu kujwójáng-bā tírī, tí ande-fu tī sīsāen mēmē, ande tī kūkō tí ande tī kitínyīng, ande mēmē tī kú kyén ikyén ricwú-fu Rimam. Afu ú tenji ande tī riká-fu tī kú ndembéb utēnse."

19Isim ayīne, uwae apupwen, kusóg Rimam mbubtā. Ā sáe akpati ná unju tī yēr ná Rimam tsi uwae atáng. Imam kú táen ú kú jaen wur wur, upwen kú tā ibú, utēnse kyi akyá ú kyi ijwē.

Kúrwá Yohana 12

1Isim yīne Rimam sa na kíkīn tī kú fur ayíb mbug rū yé apupwen atáng. Undá íkī tá atáng, kútúpwá-wū si usir. Awū tsítsá risū usháen. Atitaen rijwēr asū ifaen cwín pakob wū risū pāngmá ibur ukwe.

2Awū sité rishwū ú yaen mām pú wū tī tí mbae. Umbae tī pwé cáeb wū tímambē ú sa na wū tāen ukúnn tsō ise.

3Ámá tírī ame núng kíkīn tī kú fur ayíb apupwen cwúcwo. Usāng íkī tá atáng. Awū kīm tímambē ú byāen nwámeme ú sité risū itsóngfaen tí ishen rijwēr. Mēmē risū yīne sité ibur ukwe.

4Awū sa ukyín-wū ú shir atitaen kujwó kyāb kínjō rū bá ú pū jwunnsī bá utēnse. Awū rū ka tsi uwé undá wū tī kú pwé umbae wūne ikyāen tī undá wū a mbae pú wū, awū nā ú kwērra umbae wū menn sī.

© 1995, The Bible League

5Undá wū mbae umbae tī uróm. Awū tī ú náe ukwe risū ande tī utēnse pátág. Awū ú nda bā rikāen kō kēn tág ú núng-wū abā tí risi bē, kó tī kiyib. Tí tī undá wū mbae umbae wū, ā shir fwērra umbae wū ú sa rū ka uwōg ná Rimam yī uwōg tí som-wū.

6Undá wū tēr rū ú ka som kutúr kékā. Rimam kyāe na wū uwōg tī tí som atáng. Uwōg wū, a núng kyī-wū fob usir kumbúb kínjō tí úkōb ifaen tí ande mae itā.

7Isim ayīne, riká pu apupwen! Mikayilu tí átōm-wū, tí áfáen tī tá imbyí-wū tā riká tí usāng wūne tí áfáen tī imbyí-wū. Awū tā riká tā tā tā, amáa usāng wū tí ande-wū cī fob-bā riká bē.

8Isim ayīne ā cwé na-bā wū tí áfáen-wū tī abā nā som apupwen cwúcwo bē.

9Ā ye usāng tīyāng wūne jwunnsī yé! Awū tī si ikéntíbī tī kutē tī rinyí-wū si Ukwe Kukyāefā, Shetann, awū tī kú kyāefā ande tī utēnse mēmē, ā ye wū tí áfáen-wū mēmē jwunnsī bá utēnse.

10Isim ayīne ame fxēn afxenjwín tí ribōm apupwen kú rī bāa, "Kiyé tī Itsēkurū-tī Rimam ú nwángrū ande-wū bá pú wū. Awū ye kujwó ukwe-wū tsi pú wū. Unde tī awū Tsáb Tsi mbé pú wū kūkō-wū. Ikyāen imí unde tī riká ameínjā-tī, awū tī kú tsi kó uwé ná Rimam utítáng tí usirtaen ú kú kūnn bā rikwén, ā ye wū jwunnsī yé pú bā uwae apupwen.

11Ameínjā-tī cī pú bā riká risū-wū uwae anyīng ná Umbae Utām tí uwae ná irá tī kubēntī tī abā kú rī té ande. Abā cwé ú sa unyāng-bā tíka tī abā ná ú cwū ricwú ikyāen Yesu Kristi.

12Ikyāen yīne, anī tsēn utōb anī ande tī tá apupwen tí ikén tī tá atáng mēmē! Amáa ī si ikén tī kú nde risi uwōg utēnse tí uyínn! Ikyāen imí rā, usāng sī bá tu pú wū abā. Awū munn tí utōb tī byīr tí rináe uwae-wū, ikyāen imí awū núng pú wū bāa, usir-wū nā pāng ahán ú kō-wū kō cwúcwo bē."

13Isim tī usāng wūne rū bá núng ye bāa, ā nā sa wū jwunnsī bá pú bā uwae utēnse, awū nwúnn ú jāe pūtsá undá tī mbae umbae tī uróm wūne.

14Amáa abā pū na undá wū asāe ifaen ná isig tī tīyāng ikyāen tī awū nā ú pínn rū yī uwōg tí som-wū uwae kutúr, uwōg tī ā ú núng kyī-wū fob asang itā tí rípye. Uwōg wū, usāng wū ú ka fob-wū atáng bē.

15Tírī usāng wūne mbub unju tā ú yāen atsáng rū pāngmá ámbyī tī uwae uyínn pūtsá undá wūne ikyāen tī ámbyī nā súra undá wū nā rū tī awū nā ú rū ka ngwā cwū.

16Amáa ribén ndeya undá wūne. Ribén táen tā, ámbyī tī rū yé unju usāng wūne ngwā wām.

17Āmá tírī usāng wū tsō rináe té undá wū. Awū fā sūnwúnn tī awū ú rū ka tā riká tí anyīsū undá-wū tī tsítsí, ikyāen imí abā si ande tī kú ye sú icwe Rimam, tí ande tī kú rī irá unju Yesu.

18Awū usāng wū tsi unju uyínn.

© 1995, The Bible League

Kúrwá Yohana 13

1Isim ayīne ame núng ibyē tītíbī íkī tsō kú yé uwae uyínn. Awū sité ishen rijwēr, risū-wū fob itsóngfaen. Mēmē ishen risū-wū ayīne sité ibur ukwe risū-yī. Mēmē risū yīne sité rinyí tī kú txūn Rimam asú.

2Ibyē wū tī ame sáe rū icwu. Afxen-wū pāngmá aná mbúkū. Unju-wū ámá pāngmá aná itumū. Usāng sa ribōm-wū na ibyē tītíbī wūne, tí uwōg tī som ná ukwe-wū tí kūkō-wū uwae utēnse.

3Risū kínjō rikāen uwae asū ibyē tītíbī wūne pāngmá awū nā tēn ifú tītīcwū, amáa ribāng ifú-wū nā bēn mām pú wū. Ikyāen yīne, ayíb fur ande tī utēnse mēmē, abā nwúnn ú pūtsá ibyē wū.

4Mēmē ande pátág kú ribén na usāng ikyāen tī awū sa kūkō náwū na ibyē tītíbī wūne. Abā kú ribén na ibyē wūne ámá. Abā kú tēb wū ú kú rī bāa, "Ayē wū tī pāngmá ibyē wūne? Ayē tī ú tā fob riká té wū?”

5Ā sa na ibyē wū ríyāe ikyāen tī awū ú ndub ijwē ú txūn Rimam asú. Ā sa na wū ríyāe bāa, awū nā ā tu kūkō tī awū nā náe ukwe fob usháen mae ifaen asū ifaen.

6Awū nwúnn ú kú txūn Rimam asú ú kú rī unju tītíbī risū rinyí Rimam fā tí uwōg tí som ná Rimam apupwen tī ande tī som atáng.

7Ā sa na wū ríyāe ikyāen tī awū nā tā riká tí ande ná Rimam tí awū nā ú cī bā riká. Ā sa na wū kūkō risū ande tī utēnse mēmē, tí unju tī tsotso tí mēmē kumbúb ande tī utēnse páb.

8Mēmē ande tī tá utēnse ú kú ribén na wū, amáa ande tī ā báe rinyí-bā uwae kutsīngkén ná unyāng ú kú ribén na-bā wū bē. Tí tī ā kyāe-bā utēnse kéka bē ā báe rinyí ande bāne sī mām pú bā uwae kutsīngkén wūne tī si aná Umbae Utām tī ā yēr wū wēn.

9"Unde tī a sité atóng, awū ā nā atóng tí fxēn irá yīne.

10Kó unde tītínī tī Rimam sa tsi bāa, ā nā ú ye wū upyí uwae riká, ā ú ye kāng unde wū. Unde tī kú wēn ande tí kisīm riká, ā ú wēn kāng unde wū tí kisīm riká ámá. Uwōg wūne kú tsó rikāen tī kēn tág tī ande ná Rimam ú ngwā. Anī ande tī Rimam, nī ye utōb tí nī rū uwae kínjō bá tí rícwūnnkyī.”

11Isim ayīne, ame núng kyī ibyē tītíbī íkī cwúcwo tsō kú yé uwae ribén. Awū sité ishen ifaen pāngmá ná Umbae Utām. Awū kú rī irá pāngmá usāng.

12Awū sa kūkō na ibyē tītíbī tī kucang ú kú nde wánde té yī. Awū sa na mēmē ande tī tá utēnse kú ribén na ibyē tītíbī tī kucang wū tī ribāng ifú-wū bēn pú wū.

13Ibyē wū tī ifaen wūne nde wánde tī kú fur ayíb. Awū sa na urwā rū yé uwae apupwen sī bá utēnse uwé ande mēmē tī funn.

14Uwae wánde yīne tī kú fur ayíb tī ā sa na wū kú nde wánde risū unju ibyē tītíbī tī kucang, awū kyāefā tág ande mēmē tī tá utēnse. Awū ibyē tītíbī wū kú rī té mēmē

© 1995, The Bible League

ande tī utēnse bāa, abā nā mbye kíkīn tī rū ibyē tī kucang wūne, tī ā nā nda wū kūkō ikyāen tī asití ā tēn wū ifú tí kisīm riká, awū ú tsi usēr tí atáng.

15Ā sa na ibyē tī kutúr tī ifaen wūne ríyāe tī awū nā jwú unyāng nā sáng ruwén ná ikén wū tī ā mbye wūne ikyāen tī ikén wū ā rī irá unju, tí awū nā wēn ande tī kú kú ribén na-bā wū bē.

16Ibyē tī ifaen wūne tāen iwāen ijwē ande mēmē. Mēmē ande, ande tī rūrōb tí ande tī rōb-bā rōb bē, ande tī rifúnn tí ande tī rikāen, apyí tī ande tī ā si-bā apyí bē, sité iwāen kujwó rícī-bā tí kutxúwé-bā.

17Unde íkī ú jāeb-wū bē, ú mbé-wū bē, sé tī awū a tāen pú wū iwāen yīne tī si rinyí ibyē wū kó lámba náwū.

18Sé unde a bēn ayíb tawé unde ú núng ye irá yīne. Afu unde tī a bēn ayíb, afu ú nde tu tī afu ú núng ye imbyí irá lámba ná ibyē wūne, ikyāen imí ra ayī si rinyí unde íkī. Lámba ibyē wū si úkōb itsóngnjō tí mae itā asū itsóngnjō (666).

Kúrwá Yohana 14

1Isim ayīne ame sáe atáng ú núng Umbae Utām wū tsi tsá risū Rikwen Zetunn uwae uka tī Urushalima. Ande tī ā funn té wū atáng fob ande kumbúb rijwēr asū ifaen atsēpú rijwēr asū ifaen (144,000). Ā báe rinyí-wū tí rinyí ná Itsē-wū kutxúwé ande bāne mēmē.

2Ame fxēn afxenjwín sī apupwen sī bá tí ritum pāngmá ámbyī tī kú sī utáe. Ritum-wū rū aná imam tī kú táen tí aná kufwa tī ande kú byīnn.

3Mēmē-bā tsi ú kāfe uwé tág kutxom ukwe, tí uwōg ikén inje tī sité unyāng, fā tí abā ande ndufū. Abā yāng kukyáng tīshé tī unde íkī ú kwén fob-wū bē, sé abā ande kumbúb rijwēr asū ifaen atsēpú rijwēr asū ifaen ámām. Abā tī si ande tī ā nwángrū bā uwae utēnse.

4Abā si ande tī som usom tī sīsāen. Abā si aróm tī náe jí té-bā andá bē. Abā pūtsá Umbae Utām kú rū mēmē uwōg tī awū a kú rū. Ā nwángrū pú bā abā uwae ande tī tsítsí tī tá uwae utēnse. Abā tī si pāngmá ítsōng tī ā pū na Rimam tí Umbae Utām wū.

5Ā tu fob-bā abā tí rífēn tī wēr kéka bē. Abā sité-bā tí riraen bē.

6Isim ayīne ame núng átōm íkī kú pínn apupwen akwēn. Awū kyang sú Irá Tīnyang tī tsi kukunn tī awū sa rū bá kú tsag kú té ande tī utēnse. Awū sa irá yī rū kú bá ikyāen ná itso ande mēmē tí kumbúb ande mēmē tí rishi ande mēmē tí ande tī unju-bā tī tsotso uwae utēnse.

7Awū rī irá tī ribōm bāa, "Nī sa kūkō na Rimam tí nī tēb rinyí-wū. Ikyāen imí rā, kiyé tī awū sa tsi tī awū ú pwen ande tī utēnse rikwén bá pú yī. Nī fén wū tí nī tēb wū, awū tī kyāe apupwen tí ribén tí uyínn tí ikab mēmē."

© 1995, The Bible League

8Átōm íkī tī fā tī ifaen pūtsá awū tī kucang ú kú rī bāa, "Babíla jwunnsī pú wū! Babíla uka tīyāng mbúb sī pú wū! Awū undá wū tī sa na mēmē ande tī utēnse ámbyī itu ná iyag tī náe. Abā ngwā kú shísháen. Káika! Babíla!”

9Átōm íkī jāe rifab ayī ifaen tī kucang. Awū kú táen irá bāa, "Unde tītínī tī ā kú ribén na ibyē tītíbī wūne tí ikén tī awū mbye ú wae iwāen-wū kujwó-wū kó kutxúwé-wū,

10awū ámá ú ngwā ámbyī itu ná rináe Rimam tī sité-yī tí risi bē, tī wū ú sa na ande ngwā. Mēmē ande tī a nde ikén yīne ahán ā ú nde-bā rikāen uwae urwā ná umung ipung tī kú tēn kutxúwé ande tī atóm tī sīsāen tí uwé Umbae Utām wū.

11Akyang urwā tī ú fxāb bā ú tum tsō yī apupwen, tī tsikunn-yī tá-yī bē. Unyāng tí pu ú tá-yī ikyāen ná ande abāne bē. Utítáng tí usirtaen abā ú tsikunn rikāen tī ngwā. Ikyāen imí abā si ande tī kú kú ribén na awū ibyē tītíbī wūne tí ikén tī awū mbye, unde tītínī tī awū a yēr iwāen ná ibyē tītíbī wū rimēnn-wū.”

12Ikyāen ná rikāen yīne, anī ande ná Rimam anī ye utōb, mēmē-nī tī kú ye sú icwe Rimam ú kú rū kubēntī uwōg Yesu.

13Tírī ame fxēn afxenjwín sī apupwen sī bá ú kú rī bāa, "Báe ikén yīne: tītīnyang ā som té abā ande tī cwū uwae fengó ná Itsēkurū-tī Rimam." Kusung tī Sāen Kyag cwé bāa, "Ēēn, kubēntī! Ayī ā si ahán árá! Abā ú bá pu unyāng uwae wánde-bā tī ribōm, ikyāen imí ra, itīnyang tī anábā pūtsá bā tsá.”

14Isim ayīne ame sáe kúbyī tī tītsēn tá atáng. Unde íkī som atáng pāngmá umbae unde ú bur ubur ukwe ná zináriya risū-wū ú ye sú kisīm tī cīn tímambē kujwó-wū.

15Átōm íkī rū yé kusóg Rimam ú tāen irá tí ribōm ú rī té unde wū tī som tsá kúbyī wūne bāa, "Sa kisīm wūne tí rū ka būnn wúcī, ikyāen imí rā, usēn fam pú wū. Utēnse bēn tág pú wū tī tī būnn.”

16Tírī awū tī som tsá kúbyī sa kisīm-wū yang utēnse, ámá wúcī tī utēnse būnn tág.

17Cwúcwo ame núng kyī átōm íkī rū yé kusóg Rimam tī apupwen. Awū ámá ye sú kisīm tī cīn tímambē.

18Átōm íkī tī tá té kūkō risū urwā rū uwōg tī ā kú ten ikén na Rimam atáng bá. Awū nghāe irá tí ribōm té awū átōm tī ye sú kisīm tī cīn fīfén bāa, "Ndab tā kujwó tí yēr awāen itúkū ánab tī utēnse ikyāen imí ayī bēn pú yī.”

19Ikyāen ayīne awū átōm wū ndab tā kujwó-wū bá utēnse ú būnn pū awāen itúkū ánab ú pū jwunnsī uwōg tī ā kú kam ámbyī-yī rū atáng. Uwōg ne ahán si uwōg rináe ná Rimam.

20Ā ka kam awāen-yī uwōg tī ā kú kam yī atáng isim uka. Anyīng tī rū yé atáng pāng rū fob lámba úkōb ifaen. Rijang-wū jang pāng rikób kákúm.

Kúrwá Yohana 15

© 1995, The Bible League

1Cwúcwo ame núng kíkīn tī kú fur ayíb apupwen. Ame núng átōm itsóngfaen tī ā tōm
bā sī bá yī utēnse. Abā ye sú kicáeb tītíbī tī tsotso fob itsóngfaen. Rimam tsō rináe-wū
tī rícwūnnkyī risū ayīne.

2Isim ayīne ame núng kíkīn tī pāngmá uyínn tī kú jaen pāngmá atxom tī kú sáe ayíb
yenn yenn na fā tí urwā. Ande íkī tsi fēr atáng. Abā tī si mēmē ande tī ā cī riká risū
ibyē tītíbī wū, tí ikén tī awū mbye tsi, tí lámba anáwū. Abā ye sú afwa tī Rimam pū na
bā.

3Abā kú yāng akyáng aná Musa upyí ná Rimam, tí akyáng ná Umbae Utām wū. Abā
kú yāng bāa: "Itsēkurū-tī Rimam tī kūkō, wánde ajwó-fu si ikén tī kú fur ayíb! Afu
Ukwe ná ande mēmē, fengó náfu si fengó tī kubēntī ú pāng tī ande ú pūtsá atáng.

4Áyē wū tī ú kyén-wū afu bē, Itsēkurū-tī? Áyē wū tī ú pyír ú rī tsó-wū kūkō-fu bē?
Afu ámām tī si tī sāen kyag. Mēmē ande tī utēnse ú rū bá tī abā ú bá kú ribén na fu,
ikyāen imí ra kō unde tītínī kú núng wánde-fu tī tīnyang."

5Isim ayīne ame sáe kusóg Rimam tī apupwen mbubtā. Uwōg tī Sāen Kyag ná Rimam
tá uwae atáng.

6Abā átōm itsóngfaen bāne tī sité kicáeb tītíbī itsóngfaen yīne rū yé kusóg Rimam
atáng. Abā sī arwun tītsēn pórr pórr tī sīsāen ú pū átúpwá tī pāngmá zináriya yīr
kíkóg-bā.

7Tírī kínjō uwae ikén tī sité unyāng inje abāne sa na átōm itsóngfaen abāne atú tī
munn tí rináe ná Rimam, awū tī kú cwū-wū cwū ámá bē.

8Kusóg Rimam wū munn kyī tí akyang urwā, tī rū yé uwae riyinn tí kūkō ná Rimam.
Unde íkī ú tu fob-wū ríyāe tī awū ú sáng fob kusóg wū bē, sé isim-yī tī rikāen tī tsotso
itsóngfaen aná átōm Rimam yīne a nde mām tág pú yī.

Kúrwá Yohana 16

1Isim ayīne ame fxēn afxenjwín kú rī irá tí ribōm uwae kusóg Rimam. Ā rī té átōm
itsóngfaen bāne bāa, "Anī rū tī nī ka yaen rináe ná Rimam tī tá uwae atú itsóngfaen
yīne sī utēnse."

2Átōm tī kucang rū ú ka yāen anáwū tī tá uwae kitú-wū sī utēnse. Ribāng tī bēn-yī bēn
bē shag kyī mēmē rimēnn ande bāne tī sité iwāen ná ibyē tītíbī wūne tī ande tī kú kú
ribén na ikén tī awū mbye.

3Átōm tī pūtsá yāen anáwū sī risū uyínn. Ámbyī kāfe pāngmá anyīng unde tī cwūcwū.
Mēmē ikén tī sité unyāng uwae uyínn cwū tág mēmē.

4Átōm tī itā yāen anáwū sī uwae uyāng mēmē tí uwae ikab ámbyī mēmē. Mēmē-yī
kāfe anyīng.

5Ame fxēn átōm tī tá risū ámbyī rī bāa, "Itsēkurù-m tī Sāen Kyag, afu tī si tī kutē ú tá
atáng tīnine. Afu nde kubēntī uwae rikwén yī tī afu pwen ne.

© 1995, The Bible League

6Ā sa anyīng ná ande Rimam tí anyīng ná ande tī kú yā iskin irá Rimam yāen mbúb. Ikyāen ayīne afu sa na bā anyīng tī abā nā ngwā. Ayīne si kujwójáng-bā.”

7Ame fxēn kyī afxenjwín rū uwōg tī ā kú ten ikén na Rimam atáng kú rī bāa, "Itsēkurū-m Rimam, Rimam tī kūkō, rikwén-fu ayīne si rikwén tī kubēntī árá.”

8Isim ayīne átōm tī fā tī inje yāen ikén anáwū tī tá uwae kitú-wū sī risū usir. Ā sa na usir tī ayī nā fxāb ande.

9Ande bāne fxāb uwae áyám usir tī byāg kwān wūne. Abā txūn mbéb rinyí Rimam. Awū Rimam tī sité kūkō risū rikāen tītíbī tī tsotso yīne. Amáa abā ande bāne yá ikéntītíbī-bā tā-bā bē, ú pyír tī abā ú sa kūkō na Rimam.

10Isim ayīne átōm tī fā tī itsóng yāen anáwū sī kutxom ukwe ná ibyē tītíbī wū. Kufub sī kyī kujwó ukwe-wū. Ande bā tī tá atáng kūb kujwó anyī ikyāen ná rikāen tī abā kú ngwā.

11Abā kú txūn béb Rimam ikyāen ná rikāen tí ribāng tī shag kyī fé rimēnn ijwē-bā. Kó tī ikén yīne tu bā, abā yá ikéntītíbī-bā tā-bā bē.

12Isim ayīne, átōm tī fā tī itsóngnjō yāen anáwū sī uwae uyínn tī ā kú kūnn wū bāa, uyínn tí Eyufīrate. Ámbyī uyínn wūne ngwā wām ú yá fengó tā tī akwe tī tá uwé tī usir tī kiskínn ú bá pūtsá atáng.

13Isim ayīne ame núng asung tītíbī itā tī pāngmá arúkum. Kínjō rū yé unju usāng. ú tī ifaen rū yé unju ibyē tītíbī wū. ú tī itā ámá rū yé unju unde tī kú yā iskin irá tī rífēn.

14Abā tī si asung tītíbī tī kú nde ikén tī kú fur ayíb. Asung yī itā bāne rū yī uwōg akwe mēmē tī tá utēnse pátág tī abā ú ka kūnn byír bā tsi ikyāen riká. Ā ú tā riká wūne usir tī kūkō ná Rimam tī sité kūkō pátág.

15"Nī nā atóng. Ame rū kú bá kiyé tī afu núng-fu bē, pāngmá unde tī riyíb. Utōb tī tsēn si aná unde tī tsi tí ujwín ú núng kyī átúpwá-wū nyinyang, ikyāen tī awū ú kyang-wū umbyí ribam bē, ikyāen tī rúkwāe ā wáe-wū uwé ande bē!”

16Tírī, asung itā yīne kūnn byír akwe bāne uwōg íkī tī ā kú kūnn wū tī unju Yahuda bāa, Armágedon.

17Isim ayīne átōm tī fā tī itsóngfaen yāen anáwū sī ufunn. Afxenjwín tī ribōm íkī rū yé uwōg kutxom ukwe uwae kusóg Rimam apupwen ú rī bāa, "Ayī mām pú yī!”

18Tí ritsen imam kú jaen wur wur, ritum kú tum, imam kú táen. Utēnse ámá kú kyi ijwē. Tí tī Rimam kyāe unde, utēnse kyi jí-wū ijwē pāngmá tī awū kyi kiyé wūne bē.

19Uka tīyāng kan tā ambúb itā. Ā tenji tág uka tīyāng tīyāng tī tá utēnse pátág. Rimam munnjí-wū té uka Babíla tī kūkō bē, ú sa na wū ngwā tág ámbyī itú ná rináe-wū ikyāen ikéntītíbī tī awū nde.

20Mēmē ribén tī náe fā kitángpwā uyínn sī yib uwae ámbyī. Mēmē rikwen yag tā.

© 1995, The Bible League

21Ibú upwen tī rikīm tī rikīm tī rōb si-yī tī tī rī bē, jwunnsī bá tebshí ande. Ande bā
txūn Rimam asú ikyāen rikāen ná ibú upwen yīne tī awū tōm bá, ikyāen tī ayī si ikén
tī béb si-yī tī tī rī bē.

Kúrwá Yohana 17

1Isim ayīne, átōm kínjō uwae átōm itsóngfaen tī ā ye sú atú itsóngfaen rū bá uwōg m
ú bá rī té m bāa, "Rū bá tī ame ú tātsó fu itso rikāen tī ā ú nda ukwe iyag tī náe, awū
uka tīyāng tī ā mbye wū fīfēr tí uyínn tīyāng.

2Akwe tī utēnse náe iyag té undá wūne. Ande tī utēnse kú shísháen tí ámbyī itu aná
iyag tī náe-wū tī abā ngwā."

3Uwōg wūne, Kusung Rimam sī bá sáng me. Ámá awū átōm Rimam pū me rū yī
kutúr kékā. Ame núng undá íkī som tsá risū ibyē kutúr íkī tībyāen. Awū ibyē wūne
sité rinyí tī kú txūn Rimam asú báe kyī fé rimēnn-wū mēmē. Awū sité asū itsóngfaen,
ishen-wū ámá si rijwēr.

4Undá wū cwun átúpwá tībyāen tí tībyīr pāngmá aná ukwe ú sité ikén atóng tí ásúwá
ná zináriya tí aná atxom tī tsotso tī nyang tímambē ú kú jaen wur wur. Awū ye sú kitú
ná zináriya tī munn tí ikén tī ísór ná iyag tī náe-wū.

5Ā báe rinyí íkī kutxúwé-wū tí imbyí-yī súsúnn. Rinyí wū si: BABÍLA, UKA TĪ
KŪKŌ, ÍYA NÁ ÍYĀEN MĒMĒ TÍ IKÉN TĪ KÚ TXÍ IYIB NÁ UTÉNSE.

6Ame núng undá wū ngwā ú shísháen tí anyīng ná ande ná Rimam tí anyīng ná ande tī
ā wēn bā wēn ikyāen tī abā tsi tī kubēntī uwōg Yesu. Kiyé tī ame núng wū, rijwen sī
m ijwē wábibi.

7Átōm wū rang me bāa, "Imí tī nde ayíb fur fu? Ame ú tsag té fu imbyí rinyí undá
wūne tī ibyē kutúr tī awū som tsá risū-wū tī sité asū itsóngfaen tí ishen rijwēr.

8Ibyē wū tī afu núng kutē, awū sité unyāng, amáa tīnine awū si-wū té unyāng cwúcwo
bē. Tsítsí pāng tī awū ú tsō yé uwae kukwae tī ríkunntsi-wū tá-wū bē, ú rū ka ú tenji.
Ande íkī tá utēnse tī ā báe-bā rinyí-bā uwae kutsīngkén ná unyāng tī tsi kukunn bē tí tī
Rimam bāg utēnse. Abā ú sáe irá ibyē wūne bāa, irá tī kú fur ayíb, ikyāen imí kutē
awū sité unyāng, amáa tīnine unyāng tá awū bē. Amáa awū ú rū bá shwur cwúcwo.

9"Tī tīnúng ye irá yīne, sé unde tī bēn ayíb. Imbyí irá yī tá re: Asū itsóngfaen ná ibyē
wū si ibab rikwen itsóngfaen, uwōg tī undá wū kú som atáng. Cwúcwo ayī asū
itsóngfaen yīne kú tātsó akwe fob itsóngfaen.

10Kujwó ukwe ná akwe itsóng uwae-bā mbúb sī pú yī. Tī itsóngnjō kú náe ukwe bwe
tí atáng. Tī fā tī itsóngfaen tsō bá-wū kutxom ukwe kéka bē. Kiyé tī awū a tsō bá, awū
ú tsi-wū tsi bē, ú mbúb sī.

11Awù ibyē tībyāen wūne tī kutē awū sité unyāng, amáa tīnine ú cwū-wū cwū, awū si
ukwe tī fā tī itsóngtā, amáa awū si kínjō uwae abā itsóngfaen tī kutē tī rū bá náe kyī
ukwe cwúcwo. Isim tī awū a náe pú wū ukwe tī apū faen, awū ú rū ka tenji.

© 1995, The Bible League

12"Ishin rijwēr tī afu núng si akwe rijwēr tī ā tsō bá-bā kutxom ukwe-bā kéka bē. Amáa ā sa na bā ríyāe tī abā té ibyē tītíbī wūne nā ú náe ukwe tétsō fob kiyé pāng ahán.

13Mēmē rijwēr bāne, uwae-bā tsi risū ikén kínjō. Abā sa ribōm-bā tí kūkō-bā na ibyē wūne.

14Abā ú tā riká tí Umbae Utām. Amáa Utām wū tí ande-wū tī awū tsáb bā tsáb ú kūnn, abā tī kú rū kubēntī uwōg wū abā tī ú cī riká yī ikyāen imí awū tī si Itsēkurū ná itsēkurū mēmē ú si Ukwe aná akwe."

15Āmá átōm wū rī té m bāa, "Uyínn tī afu núng né undá wū som fēr atáng ne, si ande tī utēn tī tsotso uwae utēnse, tí kumbúb ande tī tsotso, tí rishi ande tī tsotso, ande tī unju-bā txí txí txí.

16Ishen rijwēr tī afu núng, tí ibyē tītíbī wūne, abā ú cwé-bā irá íyāen wūne bē. Abā ú pū tág mēmē ikén undá wū ú yá wū tā tí ribam. Abā ú kūb rimēnn ijwē-wū ú tenji wū tí urwā.

17Abā ú nde yīne ikyāen imí Rimam sa ikén yī sī utōb-bā ikyāen tī abā nā nde ikén tī awū kú shā, tí abā nā ú sa ribōm-bā tí kūkō-bā nā na ibyē tītíbī wū tí uwae kínjō. Abā ú nde ayīne bá kwēr usir tī irá Rimam a kú munn pú yī.

18"Undá wū tī afu núng si uka tīyāng tī tá risū akwe tī utēnse."

Kúrwá Yohana 18

1Isim ayīne ame núng átōm íkī sī apupwen kú bá yī utēnse. Awū rōb unde tímambē. Kūkō-wū tí tīnyang-wū sa na utēnse mēmē sāen pāenine.

2Awū rī irá tsō tí ribōm bāa, "Awū mbúb sī pú wū, awū mbúb sī pú wū! Babíla uka tīyāng jwunnsī pú wū. Babíla kāfe pú wū uwōg tī asung tītíbī tí iyā acwú kú som atáng. Mēmē itso ikén tī kú txí iyib tí ákákó ínung tītíbī kú som uwae atáng.

3Awū sa na ande mēmē tī utēnse ámbyī itu ná iyag tī náe-wū. Abā ngwā kú shísháen. Akwe tī utēnse náe iyag té wū. Ande tī kú jāeb cī usú uwae utēnse kāfe ande tī rifúnn ikyāen tī awū kú kwāe rifúnn ná iyag-wū shag bā."

4Isim ayīne ame fxēn afxenjwín sī apupwen sī bá ú kú rī bāa: "Ande-m, nī rū yé! Nī rū yé uwae uka wūne! Nī sa kujwó fā-nī uwae ikéntītíbī-wū tī awū kú nde bē, bárābē anī ú fā uwae kimbáb tī ā ú byīnn wū.

5Ikyāen imí ikéntītíbī-wū kūbībī tsō ka sáng tí apupwen, Rimam tángsom té usom tí som-wū tītíbī ú pwen wū rikwén risū-yī.

6Nī nde na wū pāngmá tī awū nde na nī. Sa na wū pāngmá tī awū sa na nī fob atsēpú ifaen. Ámbyī itu ná rikāen tī awū sa na nī kitú kínjō né, nī txí na wū ahán ámá atsēpú ifaen.

© 1995, The Bible League

7Awū shā na ijwē-wū rifúnn kūkō ahán, ú sa na risū-wū kūkō kō pāng-yī. Nī nde wū iyib tí irá tī jwúb kūkō ahán ámá. Awū tsikunn kú rī té ijwē-wū bāa, 'Né ame tī som tá rē, ukwe tī undá. Ame si-m uwá icwū bē. Ame ú ndembéb-m utōb bē, kó tī kiyib.'

8Ikyāen irá tī awū kú rī ne, uwae usir kínjō rikāen, rikāen ú tu wū, pāngmá kicáeb tītíbī, tí rimenn tí irá tī jwúb mēmē. Ā ú ten mbúb wū tí urwā. Ikyāen imí Itsēkurū-tī Rimam tī pwen wū rikwén yīne si Rimam tī kūkō."

9Akwe tī utēnse náe iyag té wū ú cī ya wū rifúnn-wū, abā ú jwúb irá ú ten átēn sī ayíb-bā kiyé tī abā a núng akyang urwā tī kú tsō uwōg tī a kú ten ijwē-wū ataṅg.

10Abā ú tsi tí fengó tī rwēn ú kyén ikyén ricwú ikyāen rikāen tī awū kú ngwā. Abā ú rī bāa, "Kukúu! Ayīne si ikén tī kú fe ayíb. Afu Babíla uka tīyāng, ā tenji fu uwae kiyé pāng ahán!"

11Ande tī kú jāeb cī tí usú utēnse ú jwúb ricwú-wū ámá ikyāen imí unde íkī tá-wū tī ú jāeb usú-bā cwúcwo bē.

12Usú-bā si zináriya tí ázurfā tí atxom tī kú jaen wur wur tí acāeb aser, tí itso átúpwá tītsēn tī tūb tímambē, tí itso átúpwá tībyīr tí tībyāen tī tīnyang, tí itso átúpwá tī kú yenn yenn yenn tí ayī tī tā apū tītsēn. Mēmē itso usú tī ā kyāe tí itúkū tī kú nung kuyang tī rarab, tí itso usú tī ā skám yī tí kunyī inji tī itúkū tī rab tímambē, tí usú tī ā kwēn yī tí acāeb aser tī tībyāen tí aser tībyīr tí usú tī ā kyāe yī tí atxom tītsēn.

13Cwúcwo tí ayī sínamunn tí rinwāen tī nyang tug, tí kindob murr tī kú nung kuyang, tí fránkonsī; tí usú wúcī, ayī ámbyī ánab, tí kindob, tí umung tí ayāen alikáma; tí indag tí iwén; tí kákúm, tí keké kákúm tī kú sú usú ataṅg; fā kyī tí apyí. Ayīne tātsó bāa, ā nā kú jāeb cī tí unyāng ande.

14Ande bāne tī kú jāeb kujāeb rī té undá tī iyag wūne bāa, "Mēmē usú tī tīnyang tī afu kú pwen, tí rifúnn-fu tí usú riká-fu mēmē tenji pú yī. Afu ú tu-fu ayī cwúcwo bē!"

15Ande bā tī kāfe ande tī rifúnn uwae usú-bā tī abā kú jāeb cī uwae uka ataṅg, abā ú tsi tí fengó tī rwēn ikyāen tī abā kú kyén ikyén ricwú rikāen undá-wū. Abā ú jwúb irá jwúb ú kú ten riten bāa,

16"Kukúu, ī si ikén tī kú fe ayíb. Kucang awū kú kyāe ijwē-wū tí átúpwá tī rinyí tī kú yenn yenn yenn, tī tā apū tī tītsēn tí tībyīr tí tībyāen ú kú kyāe ijwē-wū tí ikén atóng tí ásúwá ná zináriya tí aná atxom tī kú jaen wur wur tí aser-yī kukwen.

17Amáa uwae kiyé pāng ahán rifúnn-wū ayīne tenji tág." Mēmē ande tī uwé ná ayāe tīyāng tī tá uwae uyínn, tí ande tī tá uwae-yī, fā tí ande tī ā kú jwó ayāe, tí ande tī tsítsí tī kú tu itīcī tí itīngwā-bā uwae uyínn, tsi rūrwēn.

18Kiyé tī abā núng akyang urwā tī kú tēn uka wū kú tsō, abā táen irá ú rī bāa, "Uka íkī tá-wū tī pāngmá uka wūne bē!"

19Abā mbúb íbúng risū-bā ú jwúb irá ú ten riten ú kú rī bāa, "Kukúu! Ayīne si ikén tī kú nde risi. Ikén tī tu uka tīyāng wūne si-wū ikén tīnyang bē, ande-m! Awū tī si uka tī

© 1995, The Bible League

mēmē ande tī a sité ayāe ú kú kyang uwae uyínn kāfe ande tī rifúnn uwae rifúnn-wū. Amáa uwae kiyé pāng ahán mēmē rifúnn-wū ayīne tenji tág.”

20Nī tsēn utōb, anī ande tī tá apupwen, risū itītenji ná uka wūne. Nī pam ipam, anī ande ná Rimam tí átōm tí ande tī kú yā iskin irá Rimam, sáe Rimam yīr wū rikwén ikyāen ná ikén tī awū nde té nī.

21Isim ayīne tī atóm íkī tī kūkō yera kutxom tī kīm pāngmá ricwo ú sa jwunnsī uwae uyínn ú rī bāa, "Ayīne ahán si ikén tī abā ú nde té uka Babíla tīyāng. Abā ú yera wū jwunnsī tí ribōm, ámá ande ú núng kyī-bā awū cwúcwo bē.

22Babíla! Ande ú yāng-bā akyáng tí ikōb tí gugé tí kufwa tí kutúmū uwae-fū cwúcwo bē. Ā ú tu-bā unde íkī tī kú kyāe ikén uwae-fu cwúcwo bē. Unde íkī ú fxēn-wū unju ricwo uwae-fu cwúcwo bē.

23Tsikunn iké rū fé yī uwé abā ú núng-bā urwā fitíla uwae-fu cwúcwo bē. Abā ú fxēn-bā afxenjwín undá ishé tí ubāen-wū uwae-fu cwúcwo bē. Kukúu! Tī kutē ayī si ande tī anáfu tī kú jāeb cī tí ikén, tī si ande tī sité kūkō siskeb uwae utēnse. Uwae ikén tī kimbag tī kú fur ayíb, afu kyāefā mēmē ande tī tá utēnse pátág.”

24Abā ú nde Babíla rikāen ikyāen imí ā yāen mbúb anyīng ná ande tī kú yā iskin irá Rimam tí ande ná Rimam tī tsítsí uwae uka atáng. Mēmē ande tī ā wēn bā uwae utēnse iké, anyīng-bā tá risū-fu, afu uka tī Babíla.

Kúrwá Yohana 19

1Isim ayīne ame fxēn kíkīn rī irá pāngmá ritum ujwín ujwúnn ande tī funn apupwen ú kú rī bāa, "Halelúya! Itīnwángrū rū uwōg Rimam-tī bá. Kūkō tí riyinn si anáwū.

2Rikwén-wū si rikwén tī kubēntī ú pāng atáng. Awū yīr kyī pú wū íyāen wūne tī ye utēnse ndembéb tí iyag-wū tī náe. Rimam byīnn wū kimbáb ikyāen imí awū wēn apyí-wū Rimam.”

3Abā táen kyī irá cwúcwo bāa, "Halelúya! Atī tēb rinyí ná Rimam! Akyang urwā tī kú ten uka tīyāng wūne kú tsō tīnine itītsikunn-yī tá-yī bē.”

4Abā ande ndufū rijwēr asū inje bāne tí ikén inje tī sité unyāng jwunn íkyig uwé Rimam tī som tsá kutxom ukwe-wū. Abā tēb rinyí-wū kú rī bāa, "Ayī si ahán! Atī tēb rinyí Rimam!”

5Isim ayīne tírī afxenjwín rū yé uwōg kutxom ukwe ná Rimam kú rī bāa, "Mēmē-nī apyí-wū, anī tēb rinyí ná Rimam, aróm tí andá, anyīsū tínyīng tí ande ndufū, mēmē-nī tī kú kyén ikyén ricwú wū.”

6Cwúcwo ame fxēn kyī afxenjwín íkī tī pāngmá ritum irá ujwúnn ande. Ritum wū rū ritum ámbyī tī kú sī utáe tī aná imam tī kú táen. Ame fxēn, ā kú rī bāa, "Anī tēb rinyí Itsēkurū-tī Rimam, ikyāen imí awū si Ukwe tī tá risū akwe mēmē.

7Atī tsēn utōb. Atī nda wū kūkō. Ikyāen imí kiyé bá pú yī tī Umbae Utām ú mbé uwá-wū. Undá ishé kyāe mām pú wū ijwē-wū.

© 1995, The Bible League

8Rimam cwé na wū tī awū nā kyāe ijwē-wū tí átúpwá tīshé tītsēn pórr pórr." (Átúpwá yī si wánde tī tīnyang ná ande ná Rimam.)

9Isim ayīne átōm wū rī té m bāa, "Báe irá yīne. Tī tīnyang ā si aná ande tī ā yáe bā rū bá uwōg ukwāb undá ishé ná Umbae Utām wūne." Awū shem kyī cwúcwo bāa, "Irá yīne si irá tī kubēntī ná Rimam."

10Ame jwunnsī mbyóg afxen-wū ú kú tēb rinyí-wū, amáa awū rī té m bāa, "Fxāe ikén yīne! Kú ribén na-fu ame bē, ikyāen imí ame ámá si upyí pāngmá afu ú si kínjō uwae ameínjā-fu mēmē tī ā pūtsá irá tī kubēntī tī Yesu rī. Kú ribén na Rimam." Ikyāen imí irá tī Yesu rī si irá tī kú sa na ande yā iskin irá Rimam.

11Isim ayīne ame núng apupwen mbubtā, kákúm tī tītsēn tsi atáng. Rinyí unde wū tī kú tsō wū tsō si Uwae Kínjō tí Kubēntī. Awū kú pwen rikwén-wū ú kú tā riká-wū uwae kubēntī.

12Ayíb-wū pāngmá ujāen urwā. Awū bur ibur ná Ukwe yāng ahán risū-wū. Awū sité rinyí íkī tí báe rimēnn-wū, ámá unde íkī tá-wū tī núng ye imbyí rinyí-wū bē, nyáng awū kínjō-wū ámām.

13Arwun tī awū sī rwun tág tí anyīng. Rinyí tī ā kú kūnn wū si "Irá tī rū uwōg Rimam bá."

14Mēmē itāen riká tī apupwen pūtsá wū ú tsō kákúm tītsēn ú yīr tág ijwē-bā tí átúpwá tī tītsēn tī sāen tímambē.

15Kisīm riká tīyāng tī cīn wúnn wúnn kú rū yé unju-wū. Tí kisīm riká wūne awū ú cī riká risū ande tī utēnse. Awū ú náe ukwe risū-bā ú fe bā tí ukum kiser. Pāngmá tī ā kú pū awāen ánab sī uwōg tī ā kú kām ámbyī rū atáng, awū ámá ú pū ande tī riká-wū kām uwae rináe ná Rimam tī kūkō.

16Rimēnn arwun-wū tí kusā-wū ā báe rinyí atáng bāa, "Ukwe ná akwe, Itsēkurū ná itsēkurū."

17Isim ayīne ame núng átōm íkī tsi tsá usir. Awū táen irá tí ribōm ú rī té mēmē ínung tī ā kú pinn apupwen bāa, "Nī rū bá funn ikyāen ukwāb tīyāng ná Rimam.

18Nī rū bá kūb ibyē rimēnn akwe tí ande tī uwé sója, tí ibyē rimēnn sója-bā tī aná ikákúm tí aná ande tī kú tsō yī tsō, fā tí ibyē ande mēmē, apyí tí ande tī si-bā apyí bē, ande tī rūrōb tí ande tī rōb-bā rōb bē."

19Isim ayīne ame núng ibyē tītíbī wū tí akwe tī utēnse, fā tí sója-bā. Abā funn kú kyāe ijwē-bā tī abā ú tā riká té unde tī tsō kákúm tītsēn wūne tí itāen riká-wū.

20Ā ye ibyē tītíbī-wū fā tí unde wū tī kú yā iskin irá tī tīkōng, awū tī nde ikén tī kú fur ayíb uwé ibyē tītíbī kucang. Ī si uwae ikén tī kú fur ayíb-wū ayīne tī awū kyāefā ande tī sité iwāen ná ibyē tītíbī tí abā tī kú ribén na ikén tī awū mbye. Awū ibyē wū tí unde wū tī kú yā iskin irá tī tīkōng, ā pū bā tí usēr jwunnsī uwae urwā ná umung ipung tī kú ten.

© 1995, The Bible League

21Ā wēn sója-wū tī tsítsí tí kisīm riká tī rū yé uwae unju unde wū tī tsō kákúm tītsēn.
Mēmē ínung funn átsō ú kūb ibyē rimēnn sója bāne kyikyaen ahán.

Kúrwá Yohana 20

1Isim ayīne ame núng átōm íkī sī apupwen rū bá ú ye sú ikén tī kú mbub ufu kukwae tī ríkunntsi-wū tá-wū bē. Awū ye sú kyī sárika tī kīm ú rōb tímambē.

2Awū átōm wūne rū ka ye usāng wū, awū ikéntíbī tī kutē, awū ukwe kukyāefā, Shetann, ú cwōng kyī wū fob asang kumbúb kínjō.

3Awū átōm wū sa wū jwunnsī uwae kukwae wūne tī ríkunntsi-wū tá-wū bē, ú kwēr ufu-wū ú fxeb kyī wū ikyāen tī awū ú tu fob-wū ríyāe tī awū nā bá kyāefā ande cwúcwo bē, sé isim tī asang kumbúb kínjō a wur rū pú yī. Isim tī asang ayīne a nde pú yī, ī si kéng tī ā sáen wū tā fob kiyé kpāng.

4Isim ayīne ame núng ande íkī tī som tsá ikén tí som ná akwe. Ā sa na bā kūkō tī abā nā pwen ande rikwén. Cwúcwo ame núng unyāng ande tī ā yēr wēn bā wēn ikyāen tī abā rī tsó irá tī kubēntī ná Yesu ú tsag té ande irá ná Rimam. Abā kú-bā ribén na ibyē tītíbī wūne bē, ú kú-bā ribén na ikén tī awū mbye bē. Kutxúwé-bā tí ajwó-bā ā wae-bā iwāen ná ibyē tītíbī wūne atáng bē. Abā shwur uwae Kusung ú tí Yesu Kristi náe Ukwe tétsō fob asang kumbúb kínjō.

5Ayīne si itīnwúnn tī kucang ná ande tī cwūcwū. Ande tī cwūcwū tī tsítsí shwur-bā bē, sé isim asang kumbúb.

6Utōb tī tsēn tí itīnyang ā si aná ande tī fā uwae ande tī nwúnn uwae itīnwúnn tī kucang. Itīcwū tī fā tī apū ifaen si-wū tí kūkō risū-bā bē. Abā ú si ákwén ná Yesu Kristi ú kú ten ikén na Rimam. Abā té wū ú náe ukwe tétsō uwae kurū Rimam fob asang kumbúb kínjō.

7Isim tī asang kumbúb kínjō yīne ā nde pú yī, abā ú sáen Shetann tā uwae púrsuna fob usir pāng ahán.

8Awū ú nwúnn rū tī awū ka ú kyāefā Gog tí Magog, ayīne si ande tī tá kó akā uwae utēnse. Awū ú kūnn byír bā ikyāen tī ā ú tā riká. Abā ú jwúnn pāngmá ísábūng tī unju uyínn.

9Abā shag kyī fé utēnse mēmē ú wáe kōb uwōg tī ande Rimam kú náe atáng tí uka tī Urushalima tī Rimam kú cwé fé irá risū-wū bē. Amáa urwā sī apupwen rū bá tenji bā.

10Isim yīne ā ye Ukwe Rífēn, awū tī kyāefā ande tī utēnse, awū Ibili, ā ye wū jwunn sī uwae urwā ná umung ipung tī kú ten. Ayī sisí uwōg tī ā ye ibyē tītíbī wūne tí unde tī kú yā iskin irá tī itīkōng jwunnsī atáng, abā ú ngwā rikāen atáng usirtaen tí utítáng mēmē, itītsikunn-yī tá-yī bē.

11Isim ayīne ame núng unde íkī som tsá kutxom ukwe tīyāng tī tītsēn. Ikyāen ná kūkō-wū tī kō kēn tág, apupwen tí ribén tēr nwúnn uwé-wū ú rū fé uwōg tī ā núng-bā ayíb-bā cwúcwo bē.

© 1995, The Bible League

12Ame núng ande tī cwūcwū, ande tī rūrōb tí ande tī rōb-bā rōb bē pátág, abā tsi uwé kutxom ukwe wū. Atsīngkén íkī tī mbub tītā cwú atáng yāng-yī. Awū rū bá mbubtā kyī kutsīngkén íkī cwúcwo. Awū tī si kutsīngkén tī ā báe rinyí ande tī tu unyāng tī tsi kukunn atáng. Awū pwen ande tī ā cwūcwū rikwén pāng tí ikén-bā tī abā nde tī ā sa báe sī uwae atsīngkén wū.

13Ande tī ngwā cwū uwae uyínn, uyínn cwó pū bā tsō. Itīcwū tí kinjag cwó tsō ande tī ribén ámá. Ā pwen bā rikwén mēmē pāng tí ikén-bā tī abā nde.

14Isim ayīne ā ye itīcwū tí kinjag jwunn sī uwae kuvum urwā. (Kuvum urwā wūne si itīcwū tī apū ifaen.)

15Ā ye mēmē ande tī rinyí-bā tá-bā uwae kutsīngkén ná unyāng bē, ú ye jwunnsī uwae kuvum urwā wūne.

Kúrwá Yohana 21

1Isim ayīne ame núng apupwen tīshé tí utēnse tīshé, ikyāen imí apupwen tī kucang tí utēnse tī kucang wur rū pú yī. Uyínn tá-wū cwúcwo bē.

2Ame núng Uka tī Sīsāen tī ikéntītíbī tá-yī atáng bē. Uka wū si uka tī Urushalima tīshé tī rū uwōg Rimam apupwen sī bá. Ā kyāe nyang tág wū pāngmá undá ishé tī som kú jí ubāen-wū.

3Cwúcwo ame fxēn ujwín tīyāng rū kutxom ukwe bá ú rī bāa, "Tīne uwōg tí som ná Rimam tí ande tá tétsō. Awū ú té bā som tétsō, abā ámá ú si ande tī anáwū. Awū ú si Rimam tī anábā.

4Awū ú fén na bā átēn ayíb. Itīcwū ú tu-wū abā cwúcwo bē. Abā ú náe-bā kusóg ricwú tī titen cwúcwo bē, ú jwúb-bā irá cwúcwo bē. Acáeb ú tu abā cwúcwo bē. Ikyāen imí ayīne si ikén tī kutē tī wur rū pú yī."

5Awū unde tī som tsá kutxom ukwe rī bāa, "Núng, tīne ame kú kyāe mēmē ikén tīshé." Awū rī kyī cwúcwo bāa, "Báe irá yīne, ikyāen imí ayī si irá tī kubēntī, tīkōng tá-yī atáng bē."

6Awū shem kyī cwúcwo bāa, "Ame nde mām pú m wánde-m. Ame tī si tī kucang ú si tī rícwūnnkyī tī tsi kukunn. Ande tī unwāen ye bā, ame ú txí ámbyī uwae rubūng ná unyāng tī tsi kukunn na bā tí rínyanguwae.

7Unde tītínī tī awū a cī riká, ame ú pū ikén yīne na wū tí rínyanguwae, ame ú si Rimam-wū, awū ámá ú si umbae-m.

8Amáa ande tī sité-bā ribōm utōb tī kubēntī bē, tí ande tī ndembéb pú bā uwae ikéntītíbī, fā tí ande tī ā kú wēn ande, tí ande tī kú náe iyag tí ande tī kisī, tí ande tī kú fén apxín, tí mēmē ande tī tīkōng mēmē, uwōg tí som-bā tá uwae ujāen urwā ná umung ipung tī kú tēn! Ayīne si itīcwū tī fā tī apū ifaen."

© 1995, The Bible League

9Isim ayīne tírī ame núng kínjō uwae átōm itsóngfaen tī ye sú atú tī munn tí kicáeb tītíbī tī tsotso itsóngfaen, awū rū bá rī té m bāa, "Rū bá tī ame ú tsó fu undá ishé ná Umbae Utām."

10Kusung tī Sīsāen sī bá risū-m, awū átōm wū pū m nwúnn ú tsō fé rikwen tī kō tímambē ú wáe si-yī tī tī rī bē, ú ka tātsó m uka tī Urushalima tī Sīsāen tī rū apupwen uwōg Rimam sī kú bá.

11Uka wū munn tí kūkō tí riyinn ná Rimam ú tsēn yág yág pāngmá kucāb kiser jáspa tī rab tímambē.

12Kupwe tī ā mbye pakob wū kīm ú kób si-yī tī tī rī bē. Ufu-wū fob rijwēr asū ifaen. Mēmē ufu yīne átōm rijwēr asū ifaen tsi tág atáng, kú núng kyī yī. Ā báe rinyí anyīsū Isréla rijwēr asū ifaen tí kínjō tí kínjō pakob mēmē ufu yī.

13Ufu itā tá uwé usir tī kiskínn. Itā tá uwé usir tī uréb. Itā tá iskun, itā ámá tá isī.

14Atxom tī ā tā imbyí kupwe wū fob rijwēr asū ifaen. Átōm ná Umbae Utām rijwēr asū ifaen, ā báe rinyí-bā tí kínjō tí kínjō pakob atxom ayīne.

15Awū átōm wū tī tsag rikāen té m ye sú ukum ná zináriya tī ā kú myae ikén atáng ú ka myae riyāen uka wū tí rikób kupwe-wū tí ufu kusóg yī.

16Awū myae riyāen uka wū fob lámba kumbúb rijwēr asū ifaen. Ī si ahán ámá tí riwáe-wū tí rikób-wū ámá. Ayīne tsó bāa, riyāen-wū tí riwáe-wū tí rikób-wū pāng átsō.

17Isim ayīne awū myae kupwe wū ú fob kutūn kujwó úkōb kínjō tí ande mae ifaen ka mbé inje. Kutūn kujwó wū tī awū sa myae atáng tí ukum tī kú myae ikén atáng utēnse pāng átsō.

18Ā mbye kupwe wū tí atxom jáspa. Uwae uka tí kitāen-wū ámá ā mbye wū tí zináriya tī tsēn yág yág pāngmá kutxom tī kú jaen kú yenn yenn.

19Ā tā imbyí kupwe wū tí atxom tī tsotso tī tīnyang. Umbyí wū tī kucang ā tā té atxom tī ā kú kūnn yī bāa jáspa. U tī pūtsá ā mbye wū tí atxom tī rinyí-yī si safáya. U tī itā ā mbye tí agati. U tī inje ā mbye wū tí émeral.

20U tī itsóng ā mbye wū tí óniks. U tī itsóngnjō ā mbye wū tí karnélíyann. U tī itsóngfaen ā mbye wū tí kirisóli, u tī itsóngtā ā mbye wū tí béril, u tī fā tī itsóngnje ā mbye wū tí topazi, u tī rijwēr ā mbye wū tí kirsopras, u tī rijwēr asū kínjō ā mbye wū tí jásin, u tī rijwēr asū ifaen ā mbye wū tí ámatis.

21Ā mbye ufu yī rijwēr asū ifaen yīne tí abyīng kírátxinn. Kō ufu tītínī ā kyāe wū tī kukōng abyíng kírátxinn kínjō. Fengó uka wū ā kyāe wū tí zináriya. Ayī pāngmá kutxom tītsēn tī kú jaen yenn yenn.

22Ame núng-m kusóg Rimam uwae uka wūne bē, ikyāen imí Rimam Itsēkurū-tī tī tá tí kūkō tí Umbae Utām, abā tī si kusóg wū tí risū-bā.

© 1995, The Bible League

23Uka wū kú shā-wū uwōg tī sāen ná usir kó usháen bē, ikyāen tī kūkō ná Rimam sa na wū sāen pāenine. Umbae Utām wū ámá tī si fitíla uka wū.

24Uwae itīsāen-wū, ande tī utēnse ú kyang ikyin atáng. Akwe tī utēnse ú bá tí kūkō-bā rū bá sáng atáng.

25Ā yá ufu kupwe tī pakob uka wū tā ribwen pū usir tē. Abā ú cwūnn-bā wū cwūnn bē, ikyāen imí utítáng ú tá-wū atáng bē.

26Abā ú sú riyinn tí rifúnn ná utēnse mēmē rū bá sáng uwae uka atáng.

27Amáa kíkīn tī ajīb ú sáng-wū uwae uka atáng bē. Unde íkī tī kú nde ikén tī tīkōng kō ikéntītíbī ú sáng ka-wū atáng bē. Nyáng ande tī ā báe rinyí-bā uwae kutsīngkén ná unyāng tī tsi kukunn ná Umbae Utām ámām tī ú sáng ka uwae uka atáng.

Kúrwá Yohana 22

1Isim ayīne awū átōm wū tātsó m uyínn tī sité ámbyī ná unyāng tī tsi kukunn. Ámbyī wū sāen kyakyag ú pāng rū uwōg kutxom ukwe ná Rimam tí aná Umbae Utām.

2Awū pāng pūtsá kitángpwā fengó ukum ná uka wū. Itúkū ná unyāng tī tsi kukunn tsi mēmē iyenkyāb ná uyínn wū. Ayī kú wāen awāen-yī atsēpú ifaen uwae kusang kínjō. Kó usháen tītínī awāen yī kú bēn. Ā kú tō sēr ande tī utēnse tí atsīng-yī.

3Mēmē ikén tī Rimam rī unju tītíbī sī yī risū, ā núng-bā ayíb-yī uwae uka atáng bē. Kutxom ukwe tī si aná Rimam tí aná Umbae Utām ú tá uwae uka atáng. Apyí ná Rimam ú kú ribén na wū atáng.

4Abā ú núng uwé-wū. Rinyí-wū ámá ú báe kutxúwé-bā.

5Utítáng ú tá-wū atáng cwúcwo bē. Abā ú jwúb-bā rikāen urwā fitíla kó aná usir cwúcwo bē, ikyāen imí Itsēkurū-tī Rimam tī si urwā-bā. Abā ú som usom ukwe tī itītsikunn-yī tá-yī bē.

6Cwúcwo awū átōm wū rī té me bāa, "Irá yīne si irá tī kubēntī. Ayī pāng pú yī tī unde ā sa utōb na yī. Itsēkurū-tī Rimam, awū tī sa Kusung-wū tī Sīsāen na ande tī kú yā iskin irá-wū, tīnine awū tōm átōm-wū bá uwōg apyí-wū tī awū rū bá tātsó bā ikén tī ú tsi-yī tsi bē ú nde."

7Yesu kú rī bāa, "Núng! Ame ú tsi-m tsi bē ú rū bá. Itīnyang ā si aná unde tī awū ú sa irá ná Rimam tī ā kú yā iskin-yī uwae kutsīngkén wūne ú sa tsi riyāen utōb-wū ú nde yī."

8Ame Yohana tí risū-m tī fxēn irá yīne tí atóng-m ú núng mēmē ikén yīne tí ayíb-m. Kiyé tī ame fxēn ú núng yī ame jwunnsī ribén tī ame ú kú ribén na átōm wū tī tātsó m ikén yīne.

9Amáa átōm awū byāng kyī me ú rī té m bāa, ame nā kú ribén na-m awū bē. "Afu kyang rímāng ú kú ribén na-fu ame? Ame si imí? Má ame pāngmá afu ámá. Mēmē-tī si apyí Rimam, atī tí ameínjā-fu ande tī kú yā iskin irá Rimam, fā tí ande tī náe risū

© 1995, The Bible League

ribén té irá tī ā báe uwae kutsīngkén wūne tí utōb-bā kínjō. Kú ribén na Rimam ámām.”

10Awū rī té kyī me bāa, "Fxeb kyī-fu irá iskin tī yā tī ā báe uwae kutsīngkén wūne bē, ikyāen imí kiyé kō-yī kō cwúcwo bē.

11Nī yá unde tī kú nde ikéntītíbī tā tī awū ā nde ikén-wū tītíbī-wū. Nī pwen unde tī kú nde ikén tī ísór tā tī awū ā nde ikén tī ísór-wū ayī. Nī pwen unde tī kú nde ikén tīnyang tā tī awū ā nde ikén tī tīnyang-wū. Nī pwen unde tī som usom tī sīsāen tā tī awū ā som usom-wū tī sīsāen.”

12Yesu kú rī bāa, "Núng, ame ú tsi-m tsi bē ú rū bá ú pū kujwójáng kyang sú tī ame ú kan na ande tītínī pāng tí ikén-wū tī awū nde.

13Ame tī si tī kucang ú si tī rícwūnnkyī, ame si tī uwé ú si tī isim.”

14Itīnyang ā sī aná ande tī ā jwó arwun-bā sīsāen. Abā ú tu kūkō tī abā ú pūtsá ufu ú sáng ka uwae uka ú cī awāen kutúkū ná unyāng tī tsi kukunn.

15Amáa mbapxú tí ande tī kisī tí ande tī kú náe iyag tí ande tī kú wēn ande, tí ande tī kú fén apxín, tí unde tītínī tī sa uwae tsi risū ikén tīkōng tī tí nde, abāne mēmē ú som anábā isim uka.

16Yesu kú rī bāa, "Ame Yesu tī tōm átōm-m rū bá uwōg-fu tí irá yīne ikyāen ná ande ná Rimam. Ame si rishi Ukwe Dawuda. Ame tī si kititaen tī tsēn yág yág tí kukúnntārá.”

17Kusung tī Sīsāen tí undá ishé Umbae Utām rī té Umbae Utām bāa, "Rū bá-fu." Unde tītínī tī awū kú fxēn irá ā cwé bāa, "Rū bá-fu." Unde tītínī tī unwāen a ye wū ú bá ngwā ámbyī unyāng tī rínyanguwae. Ā ú byāng kyī-bā wū bē.

18Ame kú fwā kó unde tītínī kusen tī awū ā fxēn irá iskin tī yā tī tá uwae kutsīngkén wūne. Unde tītínī tī awū a rī kyī irá íkī fā ayīne ifaen, Rimam ú sa na wū rikāen tītíbī tī ā báe irá risū-yī uwae kutsīngkén wūne.

19Cwúcwo unde tītínī tī awū a ko sī irá tī ā báe uwae kutsīngkén wūne, Rimam ú shwe rū kujwójáng-wū uwae awāen itúkū ná unyāng tī tsi kukunn tí uwae uka tī sīsāen tī ā báe irá risū-yī uwae kutsīngkén wūne.

20Unde tī kú rī irá risū mēmē ikén yīne rī bāa, "Ī si kubēntī, ame ú tsi-m tsi bē ú rū bá." Ayī ā si ahán. Rū bá-fu, Itsēkurū-m Yesu!

21Itīnyang ná Itsēkurū-tī Yesu Kristi ā té nī som tétsō, mēmē-nī. Ayī ā si ahán.

© 1995, The Bible League

Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer "não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR" (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: "e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações" (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira

2021, Vitória/ES - Brasil

Capa: Floresta em Região Tropical. Trata-se de imagem disponibilizada na internet, dentre as que não informam haver restrição ao uso.